

พระวินัยปิฎก

เล่ม ๘

ปรีวาร

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

มหาวิภังค์ ๑๖ มหาวาร

กัถปญญัตติวาร ที่ ๑

[๑] พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุ-
ป็นบัญญัติ สัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ สาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ
เอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ บรรดาปาติโมกขุเทศ ๕ ปาราชิกสิกขาบท
ที่ ๑ นั้น จัดเข้าในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่
เท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติ
กองไหน บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร
บรรดาอิทธิ ๔ เป็นอิทธิอย่างไร บรรดาสมณะ ๗ ย่อมระงับด้วยสมณะ
เท่าไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑
นั้น อะไรเป็นอกิวินัย ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์
ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอิธิปาติโมกข์ อะไรเป็นวิบัติ อะไร

เป็นสมบัติ อะไรเป็นข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร พวกไหนศึกษา พวกไหนมีศึกษา อันศึกษาแล้ว ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น ตั้งอยู่ในใคร พวกไหนยอมทรงไว้ เป็นถ้อยคำของใคร ใครนำมา.

ปาราชิกกัณฑ์

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๑

[๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระสุทิน กลันทบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระสุทิน กลันทบุตร เสพเมถุนธรรมในปุราณ-
ทุกขียกา

ถ. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุปันน-
บัญญัติ หรือ

ต. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ อนุปันนบัญญัติ ไม่มี ในปาราชิก-
สิกขาบทที่ ๑ นั้น

ถ. มีสัตตพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สัตตพัตถบัญญัติ

ถ. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

- ค. มีแต่สาธารณบัญญัติ
- ค. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ
- ค. มีแต่อุกโตบัญญัติ
- ค. บรรดาปาติโมกข์เทศ ๕ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น จัดเข้าในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน
  - ค. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน
  - ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
  - ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๒
  - ค. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
  - ค. เป็นศีลวิบัติ
  - ค. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
  - ค. เป็นอาบัติกองปาราชิก
  - ค. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
    - ค. เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา
    - ค. บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร
    - ค. เป็นอาปัตตาธิกรณ์
    - ค. บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร
    - ค. ระวังด้วยสมณะ ๒ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญญาตภระ ๑
    - ค. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอกิวินัย

- ค. พระบัญญัติเป็นวินัย การจำแนกเป็นอภิวินัย
- ค. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในปาราชิก-
สิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์
- ค. พระบัญญัติเป็นปาติโมกข์ การจำแนกเป็นอธิปาติโมกข์
- ค. อะไรเป็นวิบัติ
- ค. ความไม่สังวรเป็นวิบัติ
- ค. อะไรเป็นสมบัติ
- ค. ความสังวรเป็นสมบัติ
- ค. อะไรเป็นข้อปฏิบัติ
- ค. ข้อที่ภิกษุสมาทานอาปทาน โภกติกศีลตลอดชีวิตว่า จักไม่ทำกรรม
เห็นปานนี้ แล้วศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เป็นข้อปฏิบัติ
- ค. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรง
อาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร
- ค. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรง
อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อ
ความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มี
ศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะ
อันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส เพื่อ
ความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสังฆธรรม
๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑
- ค. พวกไหนศึกษา

- ค. พระเสกขะและกัถยาณปุถุชนศึกษา
- ค. พวกไหนมีสิกขาอันศึกษาแล้ว
- ค. พระอรหันต์มีสิกขาอันศึกษาแล้ว
- ค. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น ตั้งอยู่ในใคร
- ค. ตั้งอยู่ในสิกขากามบุคคล
- ค. พวกไหนยอมทรงไว้
- ค. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ย่อมเป็นไปแก่พระเถระพวกใด พระเถระพวกนั้นยอมทรงไว้
- ค. เป็นถ้อยคำของใคร
- ค. เป็นพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
- ค. ใครนำมา
- ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

[๑] พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบาลี

พระทาสกะ พระโสณณะ พระสิคควะ รวม
เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลีนุตร นำพระวินัยมา
ในทวีปชื่อว่าชมพู อันมีสิริ แต่นั้น พระ-
เถระผู้ประเสริฐมีปัญญามากเหล่านี้ คือ พระ
มหินทะ ๑ พระอภิกฺษิยะ ๑ พระอุตตियะ ๑
พระสัมพละ ๑ พระเถระชื่อภักทะผู้เป็น
บัณฑิต ๑ มาในเกาะสิงหพนี้ แต่ชมพูทวีป

พวกท่านสอน พระวินัยปิฎกในเกาะตาม-
พัตถนิ สอนนิกาย ๕ และปกรณ์ ๗ แล้ว
ภายหลังพระอรหันต์ผู้มีปัญญา พระติสสทัต-
ตะผู้ฉลาด พระกาฬสมณะผู้องอาจ พระ-
เถระมีชื่อว่าทีฆะ พระทีฆสมณะผู้บัณฑิต
ต่อมาอีก พระกาฬสมณะ พระนาคเถระ
พระพุทธรักจิต พระติสสเถระผู้มีปัญญา
พระเทวเถระผู้ฉลาด ต่อมาอีก พระสมณะ
ผู้มีปัญญาและเชี่ยวชาญในพระวินัย พระ-
จูพนาถ ผู้พหูสูต ดุจช้างข้ามแม่น้ำ พระเถระ
ชื่อธัมมपालิตะ อันสาธุชนบูชาแล้วในโรหน
ชนบท ศิษย์ของพระธรรมपालิตะนั้น มี
ปัญญามาก ชื่อพระเขมะ ทรงจำพระไตร-
ปิฎกรุ่งเรืองอยู่ในเกาะ ด้วยปัญญา ดุจ
พระจันทร์ พระอุปติสสะผู้มีปัญญา พระ-
ปุสสะเทวะผู้มหากถึก ต่อมาอีก พระสมณะ
ผู้มีปัญญา พระเถระชื่อบุปผะ ผู้พหูสูต พระ
มหาสีวะผู้มหากถึก ฉลาดในพระปิฎกทั้ง-
ปวง ต่อมาอีก พระอุบาสิ ผู้มีปัญญา เชี่ยว
ชาญในพระวินัย พระมหานาค ผู้มีปัญญา
มาก ฉลาดในวงศ์พระสังฆกรรม ต่อมาอีก

พระอภยะ ผู้มีปัญญา ฉลาดในพระปิฎก
ทั้งปวง พระติสสเถระ ผู้มีปัญญาเชี่ยวชาญ
ในพระวินัย ศิษย์ของพระติสสเถระนั้น มี
ปัญญามาก ชื่อปุสสะ เป็นพหูสูต ตามรักษา
พระศาสนา อยู่ในชมพูทวีป พระอุพภายะ
ผู้มีปัญญาและเชี่ยวชาญในพระวินัย พระ-
ติสสเถระ ผู้มีปัญญา ฉลาดในวงศ์พระ
ลัทธธรรม พระอุพาทวะ ผู้มีปัญญาและ
เชี่ยวชาญในพระวินัย และพระสิวลเถระ ผู้
มีปัญญา ฉลาดในพระวินัยทั้งหมด พระเถระ
ผู้ประเสริฐมีปัญญามากเหล่านี้ รู้พระวินัย
ฉลาดในมรรคา ได้ประกาศพระวินัยปิฎกไว้
ในเกาะตามพินฉิ.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๒

- [๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ ณ ที่ไหน
ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์
- ก. ทรงปรารภใคร
  - ข. ทรงปรารภพระชนียะ กุมภการบุตร
  - ค. เพราะเรื่องอะไร

๓. เพราะเรื่องที่พระชนิยะ กุมภการบุตร ถือเอาไม้ของหลวง ซึ่ง
ไม่ได้รับพระราชทาน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นนบัญญัติไม่มี บรรดาสมุฏฐาน
แห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิตมิ
ใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ...

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๓

[๕] ถามว่า ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ ทรงบัญญัติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

๓. ทรงปรารภใคร

๓. ทรงปรารภภิกษุมารูปด้วยกัน

๓. เพราะเรื่องอะไร

๓. เพราะเรื่องที่ภิกษุมารูปด้วยกัน ปลงชีวิตกันและกัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นนบัญญัติไม่มี บรรดาสมุฏฐานแห่ง
อาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา
บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ...

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๔

[๖] ถามว่า ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ ทรงบัญญัติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

๓. ทรงปรารภใคร

๓. ทรงปรารภภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกฆราวาสผู้หนึ่งนำวัตถุมา ท้าวสรรเสริญ อุตริ-
มนุสกรรมของกันและกัน แก่พวกคฤหัสถ์.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นบัญญัติไม่มี บรรดาสมุฏฐานแห่ง
อาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต ไม่ใช่วาจา
บางที่เกิดแต่วาจาจากจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต...

ปาราชิก ๔ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๗] ปาราชิก ๔ คือ เมถุนกรรม ๑ อทินนาทาน ๑ มนุสสวิคคหะ ๑
อุตริมนุสกรรม ๑ เป็นวัตถุแห่งมูลเหตุ หากความสงสัยมิได้ ดังนี้แล.

กัณฑ์บัญญัติวาร

[๘] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุผู้พยายามปล่อยขอสัจฉิ ฌ ที่ไหน
ทรงปรารถนาใคร เพราะเรื่องอะไร ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ
อนุบัญญัติ อนุป็นบัญญัติ สัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ สาธารณบัญญัติ
อสาธารณบัญญัติ เอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ บรรดาปาติโมกขบท ๕
สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น หยั่งลงในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน
มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร บรรดาอาบัติ
๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง ย่อมเกิดขึ้น
ด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อย่างไร บรรดาสมณะ ๗

ย่อมระงับด้วยสมณะเท่าไร ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอภิวินัย ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอธิ-
ปาติโมกข์ อะไรเป็นวิบัติ อะไรเป็นสมบัติ อะไรเป็นข้อปฏิบัติ พระผู้มี
พระภาคเจ้าทรงบัญญัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุผู้พยายามปล่อยขอสัจ เพราะทรง
อาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร พวกไหนศึกษา พวกไหนมีสิกขาอันศึกษาแล้ว
สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น ตั้งอยู่ในใคร พวกไหนยอมทรงไว้ เป็นถ้อยคำ
ของใคร ใครนำมา.

สังฆาติเสสกัณฑ์

คำถามและตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑

[๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุผู้พยายามปล่อยขอสัจ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระเสยยสกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระเสยยสกะพยายามปล่อยขอสัจด้วยมือ

ถ. ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นน-
บัญญัติ หรือ

ต. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นบัญญัติไม่มี ในสังฆาติเสส
สิกขาบทที่ ๑ นั้น

ถ. มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สัพพัตถบัญญัติ

ถ. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สาธารณบัญญัติ

ถ. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่เอกโตบัญญัติ

ถ. บรรดาปาติโมกขุเทศ ๕ สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น หยั่งลง
ในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน

ต. หยั่งลงในนิทาน นับเนื่องในนิทาน

ถ. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร

ต. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๓

ถ. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร

ต. เป็นศีลวิบัติ

ถ. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน

ต. เป็นอาบัติกองสังฆาติเสส

ถ. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น
ย่อมเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. ย่อมเกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิตมิใช่วาจา

ถ. บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร

- ค. เป็นอาปัติตถาธิกรณ
- ค. บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร
- ค. ระวังด้วยสมณะ ๒ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฎิญาตถาธิกรณะ ๑
- ค. ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอกิวินัย
  - ค. พระบัญญัติเป็นวินัย การจำแนกเป็นอกิวินัย
  - ค. ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์
    - ค. พระบัญญัติเป็นปาติโมกข์ การจำแนกเป็นอธิปาติโมกข์
    - ค. อะไรเป็นวิบัติ
    - ค. ความไม่สังวรเป็นวิบัติ
    - ค. อะไรเป็นสมบัตติ
    - ค. ความสังวรเป็นสมบัตติ
    - ค. อะไรเป็นข้อปฏิบัติ
    - ค. ข้อที่ภิกษุสมาทานอาปทาน โภกติกศีลตลอดชีวิตว่า จักไม่ทำกรรมเห็นปานนี้ แล้วศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เป็นข้อปฏิบัติ
    - ค. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุผู้พยายามปล่อยขอสัจ เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร
    - ค. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุผู้พยายามปล่อยขอสัจ เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่อ

อยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของ
ชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อ
ความดำรงมั่นแห่งพระสังฆกรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑

- ก. พวกไหนศึกษา
- ข. พระเสกขะและกัลยาณปุถุชนศึกษา
- ค. พวกไหนมีสิกขาอันศึกษาแล้ว
- ง. พระอรหันต์มีสิกขาอันศึกษาแล้ว
- จ. ตั้งอยู่ในใคร
- ฉ. ตั้งอยู่ในสิกขากามบุคคล
- ช. พวกไหนย่อมทรงไว้
- ซ. สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑ ย่อมเป็นไปแก่พระเถระพวกใด พระเถระ
พวกนั้นย่อมทรงไว้
- ด. เป็นถ้อยคำของใคร
- ด. เป็นพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
- ค. ไครนำมา
- ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบาลี

พระทาสกะ พระโสณกะ พระติคคะ รวม

เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลิตฺต น้าพระวินัยมา
ในทวีปชื่อว่า ชมพู อัมมิสิริ แต่นั้น
พระเถระผู้ประเสริฐ มีปัญญามากเหล่านี้
คือ พระมหินทะ ๑ พระอภิกฺขิยะ ๑ พระ-
อุตฺตียะ ๑ พระสัมพละ ๑ ...พระเถระผู้
ประเสริฐมีปัญญามากเหล่านี้ รู้พระวินัย
ฉลาดในมรรคา ได้ประกาศพระวินัยปิฎก
ไว้ในเกาะตามพินฺณ.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๒

[๑๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้ถึงความเคล้าคลึง
ด้วยกายกับมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๓

[๑๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้พูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีพูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มีใช้วาจา บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มีใช้กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๔

[๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายี กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม
ในสำนักมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓ ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๕

[๑๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุผู้ถึงความเป็นผู้ที่ยวชก
สี่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ค. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีถึงความเป็นผู้ที่ยวชกสี่.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่
วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา
และจิต ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๖

[๑๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุผู้ให้ทำกุฎีด้วยอาการขอ
เอาเอง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุชาวเมืองอาฬวี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุพวกเมืองอาฬวีให้ทำกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๗

[๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุผู้ให้ทำวิหารใหญ่ ณ
ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระฉันทะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องของท่านพระฉันทะแผ้วถางพื้นที่วิหาร ได้สั่งให้ตัดต้นไม้
ที่เขาสมมติว่าเป็นเจดีย์ต้นหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖ ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๘

[๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุผู้ตามกำจัดภิกษุ
ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระเมตตियะและพระกุ่มมชกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระเมตตियะ และพระกุ่มมชกะตามกำจัดท่านพระ
ทัฬหฬลบุตร ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓ ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๙

[๑๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสแก่ภิกษุผู้ถือเอาเอกเทศ
บางอย่างแห่งอิทธิกรอันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามกำจัดภิกษุด้วย
ธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระเมตตियะและพระกุ่มมชกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีพระเมตติยะและพระภุมมชกะ ถือเอาเอกเทศบาง
อย่างแห่งอริกณันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลข ตามก้าจัดท่านพระทัฬห-
มัลลบุตร ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓ ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑๐

[๑๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ผู้
ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระเทวทัต

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีพระเทวทัต ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อม
เพียง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา กับจิต ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑๑

[๑๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่พวกภิกษุผู้ประพฤติ

ตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ผู้ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุหลายรูป ได้ประพฤติตามพระเทวทัตผู้ตะเกียก
ตะกายเพื่อทำลายสงฆ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา กับจิต...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑๒

[๒๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้ว่ายาก ไม่สละ
กรรมเพราะสวดสมณภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระฉนนะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระฉนนะ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดย
ชอบธรรม ได้ทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา กับจิต ...

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑๓

[๒๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตแก่ภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุล ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุพวกพระอัสสชิ และพระปุนัพพสุกะ

ค. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะถูกสงฆ์ลงปีพาศนียกรรม แล้วกลับหาว่า ภิกษุทั้งหลายถึงความพอใจ ถึงความขัดเคือง ถึงความหลง ถึงความกลัว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา กับจิต ...

สังฆาติเสต ๑๓ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๒๒] สังฆาติเสต ๑๓ สิกขาบท คือ ปล่อยน้ำสุกกะ ๑ เคล้าคถึงกาย ๑ วาจาชั่วหยาบ ๑ บำเรอตนด้วยกาม ๑ เทียวชักสือ ๑ สร้างกุฎี ๑ สร้างวิหาร ๑ ปาราชิกาบัติไม่มีมูล ๑ อ้างเลศบางอย่าง ๑ ทำลายสงฆ์ ๑ ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ๑ ว่ายาก ๑ ประทุษร้ายสกุล ๑.

กถปัญญติวาร

[๒๑] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอนิยตสิกขาบทที่ ๑ ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นบัญญัติ สัพพัตถบัญญัติ ปเทศบัญญัติ สาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ เอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือบรรดาปาติโมกขุเทศ ๕ อนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น หยั่งลงในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร บรรดาอาบัติ ๗ กองเป็นอาบัติกองไหน บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อย่างไร บรรดาสมณะ ๗ ย่อมระงับด้วยสมณะเท่าไร ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอกิวินัย ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในอนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์ อะไรเป็นวิบัติ อะไรเป็นสมบัติ อะไรเป็นข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติ อนิยตสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร พวกไหนศึกษา พวกไหนมีศึกษาอันศึกษาแล้ว อนิยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น ตั้งอยู่ในใคร พวกไหนยอมทรงไว้ เป็นถ้อยคำของใคร ใครนำมา.

อนิยตกัณฑ์

คำถามและคำตอบ อนิยตสิกขาบทที่ ๑

[๒๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอนิยตสิกขาบทที่ ๑ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับคือใน
อาสนะกำบัง พอจะทำการได้ กับมาตุคามผู้เดียว

ถ. ในอนนยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุปันนบัญญัติ
หรือ

ต. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ อนุปันนบัญญัติ ไม่มีในอนนยตสิกขาบท
ที่ ๑ นั้น

ถ. มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สัพพัตถบัญญัติ

ถ. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สาธารณบัญญัติ

ถ. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ

ค. มีแต่เอกโตบัญญัติ

ถ. บรรดาปาติโมกขุเทศ ๕ อนนยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น หยั่งลงใน
อุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน

ต. หยั่งลงในนิทาน นับเนื่องในนิทาน

ถ. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร

ต. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๔

- ถ. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ต. บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ.
- ถ. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ต. บางที่เป็นอาบัติกองปาราชิก บางที่เป็นอาบัติกองสังฆาติเสส
บางที่เป็นอาบัติกองปาจิตตีย์
- ถ. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง อนียตสิกขาบทที่ ๑ นั้น
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
- ต. เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา
- ถ. บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร
- ต. เป็นอาปตตาทิกรณ์
- ถ. บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร
- ต. ระวังด้วยสมณะ ๑ อย่าง คือ บางที่ระวังด้วยสัมมุขาวินัยกับ
ปฎิญาตกรรมะ บางที่ระวังด้วยสัมมุขาวินัย บางที่ระวังด้วยติณวัตตการกะ
- ถ. ในอนียตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นวินัย ในอนียตสิกขาบทที่ ๑
นั้น อะไรเป็นอกิวินัย
- ต. พระบัญญัติเป็นวินัย การจำแนกเป็นอกิวินัย
- ถ. ในอนียตสิกขาบทที่ ๑ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในอนียตสิกขาบท
ที่ ๑ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์
- ต. พระบัญญัติเป็นปาติโมกข์ การจำแนกเป็นอธิปาติโมกข์
- ถ. อะไรเป็นวิบัติ
- ต. ความไม่สังวรเป็นวิบัติ

ถ. อะไรเป็นสมบัติ

ต. ความสังวรเป็นสมบัติ

ถ. อะไรเป็นข้อปฏิบัติ

ต. ข้อที่ภิกษุสมาทานอาปทานโกฏีกีตตลอดชีวิตว่า จักไม่ทำกรรมเห็นปานนี้ แล้วศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เป็นข้อปฏิบัติ

ถ. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติอนัตตสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร

ต. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติอนัตตสิกขาบทที่ ๑ เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑

ถ. พวกไหนศึกษา

ต. พระเสกขะและกัลยาณปุณฺณศึกษา

ถ. พวกไหนมีสิกขาอันศึกษาแล้ว

ต. พระอรหันต์มีสิกขาอันศึกษาแล้ว

ถ. อนัตตสิกขาบทที่ ๑ นั้น ตั้งอยู่ในใคร

ต. ตั้งอยู่ในสิกขากามบุคคล

ถ. พวกไหนย่อมทรงไว้

ต. อนิยตสิกขาบทที่ ๑ ย่อมเป็นไปแก่พระเถระพวกใด พระเถระพวกนั้น ย่อมทรงไว้

ถ. เป็นถ้อยคำของใคร

ต. เป็นพระคำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ. ใครนำมา

ต. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบาลี

พระทาสกะ พระโสณกะ พระติคควะ รวม

เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลบุตร นำพระวินัยมา

ในทวีปชื่อว่า ชมพูอันมิลิริ แต่นั้นพระเถระ

ผู้ประเสริฐ มีปัญญามาก เหล่านี้ คือ

พระมหินทะ ๑ พระอภิกฺขิยะ ๑ พระอุตติยะ ๑

พระสัมพละ ๑... พระเถระผู้ประเสริฐ มี

ปัญญามากเหล่านี้รู้พระวินัยฉลาดในมรรคา

ได้ประกาศพระวินัยปิฎกไว้ในเกาะตาม-

พบัณณิ.

คำถามและคำตอบอนิยตสิกขาบทที่ ๒

[๒๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอนิยตสิกขาบทที่ ๒ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับ
มาตุคามผู้เดียว

ถ. ในอนิยตสิกขาบทที่ ๒ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ
หรือ

ต. มีแต่บัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นนบัญญัติ ไม่มีในอนิยต
สิกขาบทที่ ๒ นั้น

ถ. มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สัพพัตถบัญญัติ

ถ. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สาธารณบัญญัติ

ถ. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่เอกโตบัญญัติ

ถ. บรรดาปาติโมกขุเทศ ๕ อนิยตสิกขาบทที่ ๒ นั้น หยั่งลงใน
อุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน

ต. หยั่งลงในนิทาน นับเนื่องในนิทาน

ถ. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร

ต. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๔

- ถ. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
  - ต. บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ
  - ถ. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
  - ต. บางที่เป็นอาบัติกองสังฆาภิเสศ บางที่เป็นอาบัติกองปาจิตติย
  - ถ. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ อย่าง อนินยตสิกขาบทที่ ๒ นั้น
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
  - ต. เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา
บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา กับจิต
  - ถ. บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร
  - ต. เป็นอาปตตาทิกรณ์
  - ถ. บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร
  - ต. ระวังด้วยสมณะ ๓ อย่าง คือ บางที่ระวังด้วยสัมมุขาวินัยกับ
ปฎิญาตกรณะ บางที่ระวังด้วยสัมมุขาวินัย บางที่ระวังด้วยติณวัตตการกะ.
- อนินยต ๒ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๒๖] อนินยต ๒ สิกขาบท คือ สิกขาบทว่าด้วยอาสนะกำบังพอจะทำการได้ ๑ อาสนะกำบังไม่ถึงขนาดนั้น ๑ อันพระพุทธรเจ้าผู้ประเสริฐ ผู้คงที่ทรงบัญญัติไว้ดีแล้วแล.

นิสสัยกัณฑ์

คำถามและคำตอบกฐินวรรคที่ ๑

[๒๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยกัณฑ์ปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เก็บ
อดิเรกจีวรล่วง ๑๐ วัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์เก็บอดิเรกจีวร.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย
วาจา กับจิต...

[๒๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยกัณฑ์ปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้
ปราศจากไตรจีวรสิ้นราตรีหนึ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่เกิดที่ภิกษุหลายรูปฝากจิ๋วไว้ ในมือของภิกษุทั้งหลาย แล้ว มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอังตราวาสก หลีกไปสู่จาริกในชนบท.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย วาจา กับจิต...

[๒๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยกัปปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับบอกลจิ๋วแล้วเก็บไว้เกินเดือนหนึ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่เกิดที่ภิกษุหลายรูปรับบอกลจิ๋ว แล้วเก็บไว้เกินเดือนหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย วาจา กับจิต...

[๒๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยกัปปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ใช้ภิกษุณีมิใช่ญาติให้ชักจูงเกา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายี ใช้อภิกษุผู้มีโชญาติให้ชักจิวรเก่า.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๑๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุรับจิวร
จากมือภิกษุผู้มีโชญาติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายี รับจิวรจากมือภิกษุผู้มีโชญาติ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขอจิวร
กะพ่อเจ้าเรือนก็ดี กะแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มีโชญาติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ขอจิวร กะเศรษฐีบุตรผู้มีไชญาติ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบถนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๓๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขอจิวร ยิ่งกว่านั้น กะพ้อเจ้าเรือนก็ดี กะแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิไชญาติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ไม่รู้ประมาณแล้วขอจิวรเป็นอันมาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบถนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๓๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อันเขาไม่ได้พิจารณาไว้ก่อน เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนผู้มีไชญาติแล้วถึงการกำหนดในจิวร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปน์ทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องท่านพระอุปน์ทศากยบุตร เขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชฎกแล้วถึงการกำหนดในจีวร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติในสัจจปาจิตตีย์ แก่ภิกษุอันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลายผู้มีโชฎกแล้วถึงการกำหนดในจีวร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปน์ทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปน์ทศากยบุตร อันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนทั้งหลายผู้มีโชฎกแล้วถึงการกำหนดในจีวร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติในสัจจปาจิตตีย์ แก่ภิกษุซึ่งจีวรให้สำเร็จด้วยการทวงเกิน ๓ ครั้ง ยืนเกิน ๖ ครั้ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปน์ทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปน์ทศากยบุตร อัญญาสกรกราบเรียนว่า
ขอพระคุณเจ้าจงรอสักวัน หนึ่ง ก็มีได้ร้อ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

กฐินวรรค ที่ ๑ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑๗] อติเรกจีวร ๑ ราตรีเดียว ๑ อกาลจีวร ๑ ชักจีวรเก่า ๑ รับ
จีวรเป็นข้อที่ ๕ ขอจีวร ๑ ขอกินกำหนด ๑ เขามีได้ปวารณา ๒ สิกขาบทกับ
ทวง ๑ ครั้ง.

คำถามและคำตอบโกถียวรรคที่ ๒

[๑๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยกัปปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำ
ถันถัดเจือด้วยไหม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เข้าไปหาพวกช่างไหม แล้วพูดอย่างนี้ว่าท่านทั้งหลาย ของจตุตถ์ตัวใหม่ให้มาก จงให้แก่พวกฉันบ้าง แม้พวกฉันก็ปรารถนาจะให้ทำสันถัตต์เจ็ดด้วยไหม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ ...

[๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำสันถัตต์แห่งขนเจียมคำล้วน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ให้ทำสันถัตต์แห่งขนเจียมคำล้วน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ ...

[๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ถือเอาขนเจียมขาว ๑ ส่วน ขนเจียมแดง ๑ ส่วน แล้วให้ทำสันถัตต์ใหม่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ถือเอาชายขมเจียมขวานิดหน่อยเท่านั้น แล้วให้ทำสันถัดขมเจียมคำล้วนเช่นนั้นแหละ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๔๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำสันถัดทุกปี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ถ. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปให้ทำสันถัดทุกปี.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๔๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ถือน้ำสันถัดเก่าโดยรอบหนึ่งคืบพระสุคต แล้วให้ทำสันถัดสำหรับน้ำใหม่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภกิริยาหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องกิริยาหลายรูปทั้งสันถัต แล้วสมათานอารัญญิกุฑงค์
บิณฑปาติกุฑงค์ ปิงสุกุกุฑงค์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๔๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้รับ
ชนเจียมแล้วเดินทางไปเกิน ๓ โยชน์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภกิริยารูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องกิริยารูปหนึ่ง รับชนเจียมแล้วเดินทางไปเกิน ๓
โยชน์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่
วาจา...

[๔๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตติย์ แก่ภิกษุใช้ภิกษุณี
ผู้มีปัญญาให้ชักชนเจียม ณ ที่ไหน

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ใช้อภิภุณฺโณผู้มีชฎาติให้ชักขนเจียม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วย

สมุฏฐาน ๖...

[๔๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคิยาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับรูปียะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทสากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทสากยบุตร รับรูปียะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏ-

ฐาน ๖...

[๔๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคิยาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ถึงความแลกเปลี่ยนด้วยรูปียะมีประการต่าง ๆ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ถึงความแตกเปลี่ยนด้วยรูปียะมี
ประการต่าง ๆ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๔๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ถึงการ
ซื้อและขายมีประการต่าง ๆ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปน์นทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปน์นทศากยบุตร ถึงการซื้อและขายกับ
ปริพาชก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

โกสิยวรรค ที่ ๒ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๔๘] สันถัดเจือไหม ๑ คำล้วน ๑ ไม่ได้ส่วน ๑ ทำทุกปี ๑
สันถัดเก่า ๑ กัปปการนำขนเจียมไป ๑ ซักขนเจียม ๑ รับริปิยะ ๑ แลกเปลี่ยน
และซื้อขาย มีประการต่าง ๆ ๒ สิกขาบท.

คำถามและคำตอบปิตวารคที่ ๓

[๔๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เก็บอติเรกบาตรไว้เกิน ๑๐ วัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เก็บอติเรกบาตร.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางทีเกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางทีเกิดแต่กายวาจา กับจิต...

[๕๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้มีบาตรมีรอยร้าวหย่อน ๕ แห่ง ให้จ่ายบาตรใหม่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ ลิกกชนบท

ถ. ปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ผู้มีบาตรทะลุเพียงเล็กน้อยบ้าง ร้าวเพียงเล็กน้อยบ้าง เพียงเป็นรอยขีดบ้าง ก็ขอบาตรเป็นอันมาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับ
ประเคนเภสัชแล้วเก็บไว้เกิน ๗ วัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปรับประเคนเภสัชแล้วเก็บไว้เกิน ๗ วัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนในกฐินลิกขาบท)...

[๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้แสวงหา
ผ้าอาบนำฝน เมื่อฤดูร้อนเหลือเกินกว่า ๑ เดือน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสวงหาผ้าอาบนำฝน เมื่อฤดูร้อน
เหลือเกินกว่า ๑ เดือน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยกิริยาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้ให้จิว
แก่ภิกษุเอง แล้วโกรธ น้อยใจ จึงเอาคืนมา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปนนทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนนทศากยบุตร ให้จิวแก่ภิกษุเองแล้ว
โกรธ น้อยใจ จึงเอาคืนมา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๑...

[๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยกิริยาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขอด้วย
มาเอง ให้ช่างหูกทอจิว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ขอด้วยมาเองแล้ว ใช้ช่างหูกทอจิว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้
ไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกของพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ แล้วถึงความ
กำหนดในจิรว ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ฌ พระนครสาวัตถิ

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร เขาไม่ได้ปวารณาไว้
ก่อนเข้าไปหาช่างหูกของพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชญาติ แล้วถึงความกำหนดในจิรว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบที่ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖...

[๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับ
อัจเจกจิรว แล้วเก็บไว้เลยสมัยจิรวกาล ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ฌ พระนครสาวัตถิ

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปรับัจเจกจิวร แล้วเก็บไว้โดยสมัย
จิวรกาล.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนในกฐินสิกขาบท)...

[๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตติย์แก่ภิกษุผู้เก็บจิวร
๓ ผืน ผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ ราตรี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปเก็บจิวร ๓ ผืน ผืนใดผืนหนึ่งไว้ใน
ละแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศเกิน ๖ ราตรี.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนในกฐินสิกขาบท)...

[๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้รู้
น้อมลากที่เขา น้อมมาจะถวายสงฆ์ มาเพื่อตน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์รู่อยู่ น้อมลากที่เขาน้อมมาจะถวายสงฆ์
มาเพื่อตน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓ ...

ปิตตวรรค ที่ ๓ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๕๕] อติเรกบาตร ๑ กัปปาตรมีรอยร้าวหย่อน ๑ เกสัช ๑ ผ้า
อาบน้าฝน ๑ โกรชชิงจีวร ๑ ช่างหูก ๒ สิกขาบท กัปปาตรเจกจีวร ๑ อยู่ปราศ
๖ ราตรี ๑ น้อมลากมาเพื่อตน ๑.

นิสสัยปาจิตติย ๓๐ สิกขาบท จบ

ปาจิตติยกัณฑ์

คำถามและคำตอบมุสาวาทวรรคที่ ๑

[๖๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตติยในเพราะสัมปชานมุสาวาท
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระหัตถกศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระหัตถกศากยบุตร เจริญกับพวกเดียรถีย์กล่าว ปฏิเสธแล้วรับ กล่าวรับแล้วปฏิเสธ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต...

[๖๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะโอมสวาท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คำภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ ...

[๖๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะส่อเสียดภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เก็บเอาคำส่อเสียด ไปบอกแก่ภิกษุผู้หมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๖๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้สอนธรรมแก่อนุสัมบันว่าพร้อมกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์สอนธรรมแก่อุบาสกอุบาสิกาว่าพร้อมกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางทีเกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต บางทีเกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย...

[๖๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้สำเร็จการนอนร่วมกัน อนุสัมบันยิ่งกว่า ๒-๓ ก้อน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่กษุหลายรูป สำเร็จการนอนร่วมกับอนุปสัมบัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแก่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา ...

[๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่กษุ ผู้สำเร็จการนอนร่วมกับ
มาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอนูรุทธะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอนูรุทธะนอนร่วมกับมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอพกโถมสิกขาบท)...

[๖๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่กษุผู้แสดงธรรมแก่มาตุคาม
ยิ่งกว่า ๕-๖ คำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านอุทายีแสดงธรรมแก่มาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนปทโสธัมมสิกขาบท)...

[๖๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้บอกอุตริมนุสธรรม
อันมีจริงแก่นุปสัมบัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา พรรณนาคุณแห่งอุตริ-
มนุสธรรมของกันและกัน แก่พวกคฤหัสถ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๓ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย
มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับวาจามิใช่จิต...

[๖๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้บอกอาบัติชั่วหยาบของ
ภิกษุแก่นุปสัมบัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์บอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่อนุป-
สัมบัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๓ (เหมือนอนินนาทานสิกขาบท)...

[๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้ชุดดิน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุพวกเมืองอาฬวี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุพวกเมืองอาฬวีชุดดิน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๓...

มุสาวาทวรรค ที่ ๑ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๗๐] พุคเทิจ ๑ คำ ๑ ต่อเสียด ๑ สอนว่าพร้อมกัน ๑ นอน ๒
แสดงธรรม ๑ บอกอุตริมนุสธรรม ๑ อาบัติชั่วหยาบ ๑ ชุดดิน ๑.

คำถามและคำตอบกฏคามวรรคที่ ๒

[๗๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ ในเพราะพราภคตคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุพวกเมืองอาฬวี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุพวกเมืองอาฬวีตัดต้นไม้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบพนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน

๓ . . .

[๗๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะแกล้งกล่าวคำอื่น ในเพราะทำให้ลำบาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระฉนณะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉนณะ ถูกสงฆ์ซักถามอยู่ด้วยอาบัติในท่ามกลาง สงฆ์กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อนเสีย.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบพนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ . . .

[๗๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ ในเพราะความเป็นผู้โพนทะนา ในเพราะความเป็นผู้บ่นว่า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระเมตตियะและพระภุมมชกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระเมตตियะและพระภุมมชกะยังภิกษุทั้งหลายให้ยกโทษท่านพระทัฬหฬลบุตร.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ ...

[๗๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้วางเตียงก็ดี ตั้งก็ดี พูกก็ดี แก้อี้ก็ดี อันเป็นของสงฆ์ในที่แจ้งแล้วไม่เก็บ ไม่บอกสั่ง หลีกไปเสีย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูป วางเสนาสนะอันเป็นของสงฆ์ ในที่แจ้งแล้วไม่เก็บ ไม่บอกสั่ง หลีกไปเสีย.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินลิกขาบท) . . .

[๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา-
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ปุ่ที่นอนในวิหารเป็น
ของสงฆ์แล้วไม่เก็บ ไม่บอกสั่ง หลีกไปเสีย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระสัตตตรสวัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระสัตตตรสวัคคีย์ปุ่ที่นอนในวิหารเป็นของสงฆ์ แล้ว
ไม่เก็บ ไม่บอกสั่ง หลีกไปเสีย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนกฐินลิกขาบท) . . .

[๖๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ อยู่ สำเร็จการนอน
แซกแซงภิกษุผู้เข้าไปก่อนในวิหารของสงฆ์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์สำเร็จการนอนแซกแซงภิกษุผู้เฒ่า.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบพนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกบจิต มิใช่วาจา...

[๗๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้โกรธขัดใจ นุคคร่าภิกษุจากวิหารของสงฆ์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์โกรธ ขัดใจ นุคคร่าภิกษุทั้งหลายจากวิหารของสงฆ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบพนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ ...

[๗๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้นั่งทับเตียงก็ดี ตั้งก็ดี อันมิเท่าเสียบบนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่ง นั่งทับเตียงอันมิเท่าเสียบบนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์โดยแรง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่ วาจา...

[๗๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อำนวยให้พอก ๒-๓ ชั้น แล้วอำนวยยิ่งกว่านั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระฉนนะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระฉนนะให้มุงวิหารที่สร้างสำเร็จแล้วบ่อย ๆ ให้โบกฉาบบ่อย ๆ วิหารหนักเกินไปก็ทลายลง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐาน ๖ ...

[๗๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต- สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้รู้ชื่อว่า น้ำมีตัว สัตว์ เอรอดหญ้าก็ดี ดินก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุพวกเมืองอาฬวี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกฆราวาสเมืองอาฬวี รู้ยู่ว่าน้ามีตัวสัตว์ เอรด
หญ้าบ้าง รดดินบ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุญฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุญฐาน
๓ . . .

กุตคามวรรค ที่ ๒ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๘๑] ตัวต้นไม้ ๑ กล่าวต่อเสียด ๑ โพนทะนา ๑ ที่แจ้ง ๑ วิหาร ๑
นอนเบียด ๑ นุคคร่า ๑ บนร้าน ๑ โบกฉาบ ๑ เอน้ำมีตัวสัตว์รดทิ้งเสีย ๑.

คำถามและตอบโอวาทวรรคที่ ๓

[๘๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ได้รับสมมุติ
สั่งสอนภิกษุณี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ไม่ได้รับสมมุติ สั่งสอนภิกษุณี

ถ. ในสิกขาบทนั้นมีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นบัญญัติ หรือ

ต. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นบัญญัติไม่มีในสิกขาบทนั้น

บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่จาก มิใช่กาย มิใช่จิต บางที่เกิดแต่จากกับจิต มิใช่กาย...

[๘๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้สั่งสอนภิกษุณี เมื่อพระอาทิตย์อัสดงแล้ว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระจูฬปันถก

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระจูฬปันถก สั่งสอนภิกษุณี เมื่อพระอาทิตย์อัสดงแล้ว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนปทโสธัมมสิกขาบท)...

[๘๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เข้าไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณีแล้ว สั่งสอนพวกภิกษุณี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ สักกชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ว่าพระฉัพพัคคีย์เข้าไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณีแล้วสั่งสอนพวกภิกษุณี.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนในกฐินสิกขาบท)...

[๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้กล่าวว่า พวก
ภิกษุกล่าวสอนพวกภิกษุณีเพราะเหตุอามิส ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ฌ พระนครสาวัตถิ

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬคคีย์กล่าวว่า พวกภิกษุสั่งสอนพวกภิกษุณี
เพราะเหตุอามิส.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๑...

[๘๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้จิวรแก่ภิกษุณี
ผู้มีไชญาติ ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ฌ พระนครสาวัตถิ

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่งได้ให้จิวรแก่ภิกษุณีผู้มีไชญาติ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ ...

[๘๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เย็บจีวรเพื่อ
ภิกษุณีผู้มีไช้ญาติ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีเย็บจีวร เพื่อภิกษุณีผู้มีไช้ญาติ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖ ...

[๘๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ชักชวนภิกษุณี
แล้วเดินทางไกลร่วมกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ชักชวนพวกภิกษุณี เดินทางไกล
ร่วมกัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่
กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กาย
วาจาและจิต ...

[๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ชักชวนภิกษุณี
แล้วโดยสารเรือลำเดียวกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ชักชวนพวกภิกษุณีแล้วโดยสารเรือ
ลำเดียวกัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ ...

[๘๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้อยู่ฉันทบิณฑบาต
อันภิกษุณีแนะนำให้อวาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระเทวทัต

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระเทวทัตรู้อยู่ จันบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้
ถวาย.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เดียว สำเร็จการ
นั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับ
ภิกษุณีผู้เดียว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

โอวาทวรรคที่ ๓ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๕๒] ไม่ได้รับสมมติสั่งสอน ๑ พระอาทิตย์อัสดง ๑ ที่อาศัย ๑
เหตุอาภิส ๑ ให้จีวร ๑ เย็บจีวร ๑ ชักชวนกันแล้วเดินทาง ๑ ชักชวนกัน
แล้วโดยสารเรือ ๑ ภัตที่ภิกษุณีแนะนำให้ถวาย ๑ นั่งในที่ลับ ๑.

คำถามและคำตอบโภชนวรรคที่ ๔

[๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้นั่งอาหารในโรงทานยิ่งกว่าครั้งหนึ่งนั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ อยู่ฉันอาหารในโรงทานเป็นประจำ. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ ในเพราะฉนั้นเป็นหมู่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงประรรภพระเทวทัต

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระเทวทัตพร้อมด้วยบริษัท เทียวขอในสกุลทั้งหลาย มาฉนั้น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๗ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ ในเพราะโทษนะที่หลัง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูป รับนิมนต์ไว้ในที่แห่งหนึ่งแล้ว ฉันในที่นั่งอื่น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๓ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท)...

[๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับขณมเต็ม ๒-๓ บาตร แล้วรับยิ่งกว่านั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปไม่รู้จักประมาณรับ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๕๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ฉันทของขบเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ที่ไม่เป็นเดน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุหลายรูปฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ฉันทในที่แห่งอื่น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้

เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกลืนสิกขาบท)...

[๕๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้นำของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันไม่เป็นเดน ไปต่อภิกษุผู้ฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ให้นั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุรูปหนึ่ง นำของฉันทอันไม่เป็นเดนไปต่อภิกษุผู้ฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว ให้นั้น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ฉันของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ในเวลาวิกาล ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระสัตตรสวัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระสัตตรสวัคคีย์ฉันโภชนะในเวลาวิกาล

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๑๐๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ฉันของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ซึ่งรับประทานไว้ค้างคืน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระเวฬุสีละ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระเวฬุสีละ ฉันโภชนะที่รับประทานไว้ค้างคืน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๑๐๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมานาน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์ขอโภชนะอันประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนมานาน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ ...

[๑๐๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้กลืนอาหารที่เขาไม่ได้ให้ล่วงช่องปาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่ง กลืนอาหารที่เขาไม่ได้ให้ ล่วงช่องปาก.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมลิกขาบท)...

โกชนวรรค ที่ ๔ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑๐๓] อาหารในโรงทาน ๑ ฉันทเป็นหมู่ ๑ โภชนะทีหลัง ๑ เต็ม ๒
บาตร ๑ ห้ามภัทร ๑ เวลาวิกาล ๑ ของเคี้ยว ๑ รับประทานไว้ค้างคืน ๑
โภชนะประณีต ๑ อาหารที่เขาไม่ได้ให้ล่วงช่องปาก ๑.

คำถามและคำตอบเจลกวรรค ที่ ๕

[๑๐๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ของเคี้ยวก็ดี
ของนึ่งก็ดี แก่เจลกก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี ด้วยมือของตน
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอนนท

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอนนทเข้าใจว่า ขนมหั้นหนึ่ง ได้ให้ขนม
๒ ชัน แก่ปริพาชิกานางหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมลิกขาบท)...

[๑๐๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ชวนภิกษุว่า มาเถิด คุณ เราจักเข้าไปสู่บ้านหรือสำนัก เพื่อบิณฑบาตด้วยกัน แล้วให้เขาถวายกัถี ไม่ให้ถวายกัถีแก่เธอ แล้วส่งกลับไปเสีย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปนนทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนนทศากยบุตร ชวนภิกษุว่า มาเถิด คุณ เราจักเข้าไปสู่บ้านเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน ไม่ให้เขาถวายแก่เธอ แล้วส่งกลับไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๑...

[๑๐๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้สำเร็จการนั่งแทรกแซงในสโภชนสกุล ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปนนทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนนทศากยบุตร สำเร็จการนั่งแทรกแซงในสโภชนสกุล.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๐๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้สำเร็จการนั่งใน
ที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง กับมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร สำเร็จการนั่งในที่ลับ
คือ ในอาสนะกำบัง กับมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๐๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เดียว สำเร็จ
การนั่งในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร ผู้เดียวสำเร็จการนั่ง
ในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๐๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รับนิมนต์แล้ว
มีภัตรอยู่ ไม่บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในสกุลทั้งหลาย ก่อน
เวลานั้นก็ดี หลังเวลานั้นก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทศากยบุตร รับนิมนต์แล้ว มีภัตร
อยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในสกุลทั้งหลาย ก่อนเวลานั้น หลังเวลานั้น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๔ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกลืนสิกขาบท)...

[๑๐๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขอเภสัชยิ่งกว่า
กำหนดนั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ สักกชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ท. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์ อันมหานามสากยะกล่าวว่่า วันนี
ของท่านจรงร ก็มีได้ร.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๑๑] ถามว่่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้ไปเพื่อคูกองทัพ
ซึ่งยกออกไป ณ ที่ไหน

ตอบว่่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวตถิ

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์ ได้ไปเพื่อจะคูกองทัพซึ่งยกออกไป.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพคโถมลิกขาบท)...

[๑๑๒] ถามว่่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้อยู่ในกองทัพ
เกินกว่่า ๓ คีน ณ ที่ไหน

ตอบว่่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวตถิ

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์อยู่ในกองทัพเกินกว่่า ๓ คีน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๑๑๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไปสู่สนามรบ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬกคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬกคีย์ได้ไปสู่สนามรบ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

อเจตกวรรค ที่ ๕ จบ

หัวข้อประจําวรรค

[๑๑๔] ให้แก่อเจตก ๑ ส่งภิกษุกลับไป ๑ สโกชนสกุล ๑ นั่งใน
ที่ลับ ๒ สิกขาบท ภิกษุมืออยู่ ๑ เกสัช ๑ ดูกองทัพที่ยกออกไป ๑ อยู่เกิน
๓ ราตรี ๑ ไปสู่สนามรบ ๑.

คำถามและคำตอบสุราเมรยวรรค ที่ ๖

[๑๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ ในเพราะดื่มสุราและเมรัย
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

- ถ. ทรงปรารภใคร
- ต. ทรงปรารภท่านพระสาเกตะ
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระสาเกตะค้ำน้ำเมา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะจี้ด้วยนิ้วมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ถ. ทรงปรารภใคร
- ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ใช้นิ้วมือจี้ภิกษุให้หัวเราะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๑๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะเล่นน้ำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระสัตตรสวัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระสัตตรสวัคคีย์เล่นน้ำในแม่น้ำอจิรวดี.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกบจิต มิใช่วาจา...

[๑๑๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะความไม่เอื้อเพื่อ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระฉนนะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระฉนนะได้ทำความไม่เอื้อเพื่อ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓...

[๑๑๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุฆอลอนภิกษุ ณ
ที่ไหน.

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์หลอนภิกษุ

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย

สมุฏฐาน ๓ ...

[๑๒๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้คิดไฟผิง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ กัดคชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปก่อไฟผิง.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ ...

[๑๒๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อาบน้ำหย่อนกิ่งเดือน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปเห็นพระราชาแล้ว ก็ยังไม่รู้จักประมาณอาบน้ำ

ถ. มีสัตตบัตถบัญญัติ ปเทศบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่ปเทศบัญญัติ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๖ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๑๒๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ถือเอาวัตถุ
สำหรับทำให้เสียสี่ ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วใช้จิวรใหม่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุหลายรูปจำจิวรของตนไม่ได้

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท)...

[๑๒๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้วิกัปจิวรเอง
แก่ภิกษุก็ดี แก่ภิกษุณีก็ดี แก่สิกขมานาก็ดี แก่สามเณรก็ดี แก่สามเณรีก็ดี
แล้วใช้สอยจิวรนั้น ซึ่งไม่ให้เขาถอนก่อน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ทำนพระอุปนันทศากยบุตร วิกัปปจิรวเองแก้ภิกษุแล้วใช้สอยจิวนั้น ซึ่งไม่ให้เขาถอนก่อน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท)...

[๑๒๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ช้อนบาตรก็ดี จีวรก็ดี ผ้าปูนั้งก็ดี กล่องเข็มก็ดี ประคดเอวก็ดี ของภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ช้อนบาตรบ้าง จีวรบ้าง ผ้าปูนั้งบ้าง กล่องเข็มบ้าง ประคดเอวบ้าง ของภิกษุทั้งหลาย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ ...

สุราเมรยวรรค ที่ ๖ จบ

หัวข้อประจําวรรค

[๑๒๕] สุรา ๑ จี๋ด้วยนิ้วมือ ๑ เล่นน้ำ ๑ ไม่เอื้อเฟื้อ ๑ หลอนภิกษุ ๑ ดิคไฟผิง ๑ อาบน้ำ ๑ วัตถุทำให้เสียสี ๑ วิกัปป ๑ ช้อนจิรว ๑.

คำถามและคำตอบสัปปาณกวรรคที่ ๗

[๑๒๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้แก่งฆ่าสัตว์ให้ตาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีแก่งฆ่าสัตว์ให้ตาย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๑๒๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รื้ออยู่บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์รื้ออยู่ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๑๒๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้อยู่พื้นอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรม เพื่อทำอีก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์รู้อยู่ พื้นอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรมเพื่อทำอีก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๑๒๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้อยู่ปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่งรู้อยู่ปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต...

[๑๓๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ยังบุคคลผู้มีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้อุปสมบท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

- ถ. ทรงปรารภใคร
- ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องภิกษุหลายรูปรู้ยังบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ให้อุปสมบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ ...

[๑๓๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ยังชกชวนแล้วเดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกพ่อค้าผู้เป็นโจร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ถ. ทรงปรารภใคร
- ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องภิกษุรูปหนึ่งรู้ยัง ชกชวนเดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกพ่อค้าผู้เป็นโจร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กาย วาจา
และจิต...

[๑๓๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ชักชวนเดินทาง
ไกลสายเดียวกันกับมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่งชักชวน เดินทางไกลสายเดียวกันกับ
มาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๔...

[๑๓๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่สละทิวาลีอัน
ชั่วช้า เมื่อสวดสมณุภาสน์จบหนที่ ๓ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระอริฏฐะ ผู้เคยเป็นคนฆ่าเร้ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระอริกฐะ ผู้เคยเป็นคนฆ่าแรง ไม่สละทักขณิน
ชั่วช้า เมื่อสวดสมณภาสน์จบหน้าที่ ๓.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมณฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต...

[๑๓๔] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ร่วมกันร่วมกับ
พระอริกฐะผู้กล่าวอย่างนั้น มีกรรมอันสมควรยังไม่ได้ทำ ยังไม่ได้สละทักขณิน
นั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ รู้ร่วมกันร่วมกับพระอริกฐะ ผู้กล่าว
อย่างนั้น มีกรรมอันสมควรยังไม่ได้ทำ ยังไม่ได้สละทักขณินนั้น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมณฐาน ๓ ...

[๑๓๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้อยู่เกลี้ยกล่อม
สมณทูตเสถผู้ถูกสงฆ์สนทนาสนทนอย่างนั้นแล้ว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ รู้อยู่เกลี้ยกล่อมกัณทกะ สมณทูทเทศ
ผู้ถูกสงฆ์นาสนะนั้นแล้ว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓...

สัปปาณกวรรค ที่ ๗ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑๓๖] แกล้งฆ่าสัตว์ให้ตาย ๑ บริโภคน้ำที่มีตัวสัตว์ ๑ ฟืนอิทธิกรณ
ที่ทำเสร็จแล้วตามธรรม ๑ ร้อยปีคอาบัติชั่วหยาบ ๑ อายุหย่อน ๒๐ ปี ๑
ชักชวนเดินทางกับพวกพ่อค้าผู้เป็นโจร ๑ ชักชวนเดินทางกับมาตุคาม ๑ กิน
ร่วม ๑ เกลี้ยกล่อมสมณทูทเทศผู้ถูกสงฆ์นาสนะนั้นแล้ว ๑.

คำถามและคำตอบสหธรรมิกวรรคที่ ๘

[๑๓๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อื่นภิกษุทั้งหลาย
ว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม กล่าววว่า เนะเธอ ฉันทจักยังไมศึกษาในสิกขาบทนี้
ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่นผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระฉันทนะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระฉนนะ อันภิกษุทั้งหลายว่าท่านอยู่โดยชอบ
ธรรม กล่าวว่ ณะเธอ ฉนจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบหนึ่ ตลอดเวลาที่ยัง
ไม่ได้สอบถามภิกษุอื่นผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบหนึ่ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓...

[๑๓๘] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ก่นพระวินัย ณ
ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องทีพระฉัพพัคคีย์ก่นพระวินัย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบหนึ่ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓...

[๑๓๙] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุ ในเพราะความ
เป็นผู้แสรังทำหลง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์แสรังทำหลง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓...

[๑๔๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้โกรธ ขัดใจ ให้ประหารภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์โกรธ ขัดใจ ให้ประหารแก่ภิกษุทั้งหลาย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๑ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๔๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้โกรธ ขัดใจ เจือหอกคือฝ่ามือแก่ภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์โกรธ ชัดใจ เงื่อหอกคือฝ่ามือ แก่
ภิกษุทั้งหลาย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐานอันหนึ่ง คือเกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๑๔๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้กำจัดภิกษุด้วย
อาบัติสังฆาทิเสสหามูลมิได้ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์กำจัดภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสสหามูล
มิได้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๓ ...

[๑๔๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้แก่งก่อกความ
รำคาญแก่ภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แก่งก่อความรำคาญแก่ภิกษุทั้งหลาย.
มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๑ ...

[๑๔๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยื่นแอบฟังความ
เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดบาดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ยื่นแอบฟังความ เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิด
บาดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กาย วาจา และ
จิต ...

[๑๔๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ฉันทะ เพื่อ
กรรมอันเป็นกรรมแล้ว ถึงกรรมคือความบ่นว่าในภายหลัง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

๓. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ให้ฉันทะ เพื่อกรรมอันเป็นธรรมแล้ว ถึงธรรมคือความบ่นว่าในภายหลัง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานอาบัติ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๑...

[๑๔๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุเมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเป็นไปอยู่ในสงฆ์ ไม่ให้ฉันทะแล้วดูจากอาสนะกลับไปเสีย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

๓. ทรงปรารภใคร

๓. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

๓. เพราะเรื่องอะไร

๓. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่ง เมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเป็นไปอยู่ในสงฆ์ ไม่ให้ฉันทะแล้วดูจากอาสนะกลับไปเสีย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต. ...

[๑๔๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้พร้อม กับ สงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันให้ฉิว แล้วถึงธรรมคือความบ่นว่าในภายหลัง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

๓. ทรงปรารภใคร

๓. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

๓. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ผู้พร้อมกับสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันให้
จิวรแก่ภิกษุ แล้วถึงธรรมคือความบ่นว่าในภายหลัง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๓...

[๑๔๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ผู้อยู่ น้อมลาก
ที่เขา น้อมไปจะถวายสงฆ์ มาเพื่อบุคคล ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ผู้รู้ผู้อยู่ น้อมลากที่เขา น้อมไปจะถวาย
สงฆ์มาเพื่อบุคคล.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓...

สหธรรมมิกวรรคที่ ๘ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑๔๙] ภิกษุก้าวโดยชอบธรรม ๑ ก่นวินัย ๑ . แสร้งทำหลง ๑
ให้ประหาร ๑ เงื่อหอกคือฝ่ามือ ๑ อาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูล ๑ ก่อความ
รำคาญ ๑ ยืนแอบฟังความ ๑ กรรมอันเป็นธรรม ๑ วินิจฉัย ๑ สงฆ์ผู้
พร้อมเพรียงกันให้ ๑ น้อมลากมาเพื่อบุคคล ๑.

คำถามและคำตอบบราหฺววรรคที่ ๕

[๑๕๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ได้รับบอกก่อน เข้าไปสู่ภายในพระตำหนักหลวง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอานนท

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอานนทยังไม่ได้รับบอกก่อน เข้าไปสู่ภายในพระตำหนักหลวง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกลืนลิกขาบท)...

[๑๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เก็บรัตนะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุรูปหนึ่งเก็บรัตนะ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ ...

[๑๕๒] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่เข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่ แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๓ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท) ...

[๑๕๓] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำกล่องเข็มแล้วด้วยกระดูกก็ดี แล้วด้วยงาก็ดี แล้วด้วยเขาก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ สักกชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปไม่รู้จักประมาณ ขอกกล่องเข็มเป็นจำนวนมาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ ...

[๑๔๔] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำเตียงก็ดี ตั้งก็ดี เกินประมาณ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุปนันทะ ศากยบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุปนันทะ ศากยบุตร ให้ทำเตียงสูง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๕๕] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำเตียงก็ดี ตั้งก็ดี เป็นของหุ้มนุ่น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีพระฉัพพัคคีย์ ให้ทำเตียงก็ดี ตั้งก็ดี เป็นของหุ้มนุ่น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖...

[๑๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำผ้าปูนั่ง
เกินประมาณ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ให้ทำผ้าปูนั่งไม่มีประมาณ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบท
นี้เกิดด้วยสมณฐาน ๖ ...

[๑๕๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำผ้าปิดฝ
เกินประมาณ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ฉัพพัคคีย์ใช้ผ้าปิดฝไม่มีประมาณ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมณฐาน ๖ ...

[๑๕๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำผ้าอาบน้ำ
ฝนเกินประมาณ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ใช้ผ้าอาบน้ำฝน ไม่มีประมาณ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๖...

[๑๕๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำจีวรมีประ-
มาณเท่าจีวรพระสุคต ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอนนท

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอนนท ใช้จีวรมีประมาณเท่าจีวรพระสุคต.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๖...

ราชวรรค ที่ ๕ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑๖๐] ภายในพระดำหนักหลวง ๑ เกือบ ๑ ไม่อาลาแล้วเข้าบ้าน ๑
กล่องเข็ม ๑ เตียง ๑ เตียงหุ้มนุ่น ๑ ผ้าปูนั่ง ๑ ผ้าปิดผี ๑ ผ้าอาบน้ำฝน ๑ ใช้
จีวรเท่าศุคตจีวร ๑.

ปาจิตตีย์ ๕๒ สิกขาบท จบ

หัวข้อบอกรรคเหล่านั้น

[๑๖๑] วรรคเหล่านั้น คือ มุสาวาทวรรค ๑ ภูตคามวรรค ๑
โอวาทวรรค ๑ โภชนวรรค ๑ อเจลกวรรค ๑ สุราเมรยวรรค ๑ สัปปณก-
วรรค ๑ สหธรรมิกวรรค ๑ รวมเป็น ๘ กับราชวรรค.

ปาฏิเทสนียกัณฑ์

คำถามและคำตอบสิกขาบทที่ ๑

[๑๖๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุผู้เข้าไปสู่ละ
แวกบ้านแล้วรับของเถียวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตนจากมือของภิกษุณีผู้
มิใช่ญาติแล้วฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องทีภิกษุรูปหนึ่ง เข้าไปสู่ละแวกบ้านแล้วรับอามิสจากมือของภิกษุณี ผู้มิใช่ญาติ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางทีเกิดแต่กาย มิใช่จิต บางทีเกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

คำถามและคำตอบสิกขาบทที่ ๒

[๑๖๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทศนียะ แก่ภิกษุผู้ไม่ห้ามภิกษุณีผู้สังเสียดแล้วฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์ ไม่ห้ามภิกษุณีผู้สังเสียดอยู่.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางทีเกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางทีเกิดแต่กายวาจา และจิต...

คำถามและคำตอบสิกขาบทที่ ๓

[๑๖๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทศนียะ แก่ภิกษุ ผู้รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ในสกุลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะด้วยมือของตนแล้วฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปไม่รู้ประมาณแล้วรับ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

คำถามและคำตอบสิกขาบทที่ ๔

[๑๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุผู้รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน ในเสนาสนะป่า ด้วยมือของตนในวัดที่อยู่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ สักกชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปไม่บอกว่าโจรอาศัยอยู่ในอาราม.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายวาจา และจิต...

ปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๑๖๖] ปาฏิเทศนียะ ๔ สิกขาบท คือ ภิกษุณีมิใช่ญาติ ๑ ภิกษุณี
สังเสียด ๑ สกฺขเสกขะ ๑ เสนาสนะป่า ๑ อันพระสัมพุทธเจ้าทรงประกาศแล้ว.

เสขียกัณฑ์

คำถามและคำตอบปริมัททลวรรคที่ ๑

[๑๖๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เื้อเพื่อ
นุ่งผ้าเลื่อยหน้าหรือเลื่อยหลัง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นุ่งผ้าเลื่อยหน้าบ้าง เลื่อยหลังบ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกบจิต มิใช่วาจา...

[๑๖๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เื้อเพื่อ
ห่มผ้าเลื่อยหน้าหรือเลื่อยหลัง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ห่มผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายจับจิต มิใช่วาจา...

[๑๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
เปิดกายเดินไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เปิดกายเดินไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๖๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
เปิดกายนั่งในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เปิดกายนั่งในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๗๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
คะนองมือหรือเท้า เดินไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เปิดกายเดินไปในละแวกบ้าน

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๗๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
คะนองมือหรือเท้า นั่งในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ด. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์คะนองมือข้างเท้าข้าง นั่งในละแวก
บ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

[๑๗๑] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อแลดูในที่นั้น ๆ เดินไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แลดูในที่นั้น ๆ เดินไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

[๑๗๔] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อแลดูในที่นั้น ๆ นั่งในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์และในที่นั้น ๆ นั่งในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

[๑๗๕] ถาถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงเห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
เดินเวกผ้าไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์
- ก. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีพระฉัพพัคคีย์เดินเวกผ้าไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๗๖] ถาถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นั่งเวกผ้าในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์
- ก. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องทีพระฉัพพัคคีย์ นั่งเวกผ้าในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

ปริมัตถตวรวรรค ที ๑ จบ

คำถามและคำตอบอุชชกนิกรวรรคที่ ๒

[๑๗๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินหัวเราะไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินหัวเราะเสียงดังไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจาและจิต.

[๑๗๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งหัวเราะในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งหัวเราะเสียงดังในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย กวาจา และจิต.

[๑๗๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินพุดเสียงดังลั่นในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินพุดเสียงดังลั่นในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนสมนุภาสนสิกขาบท).

[๑๗๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งพุดเสียงดังลั่นในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งพุดเสียงดังลั่นในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนสมนุภาสนสิกขาบท).

[๑๘๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดิน โคลงกายไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งสมบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งโคลงกายในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งโคลงกายในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๓] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินไปกวแขนไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีพระฉัพพัคคีย์เดินไปกวแขนไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๔] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งไปกวแขนในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีพระฉัพพัคคีย์นั่งไปกวแขนในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินโคลงศิรชะไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดิน โคลงศิรชะไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๘๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งโคลงศิรชะในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งโคลงศิรชะในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

อุชัคคัมภีวรรค ที่ ๒ จบ

คำถามและคำตอบข้มภคตวรรคที่ ๓

[๑๘๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินค้ำกายไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินค้ำกายไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

[๑๘๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั่งค้ำกายในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งค้ำกายในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

[๑๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
เดินคลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ เดินคลุมกายตลอดศีรษะไปในละแวก
บ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

[๑๘๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นั่งคลุมศีรษะในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งคลุมกายตลอดศีรษะ ในละแวกบ้าน

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๑ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

[๑๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่พระภิกษุผู้อาศัยความไม่
เอื้อเพื่อเดินกระโหรงเท้าไปในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินกระโหรงเท้าไปในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นั่งรัดเข้าในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั่งรัดเข้าในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
รับบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์รับบิณฑบาตโดยไม่เคารพ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แลดูในที่นั้น ๆ รับบิณฑบาต ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์แลดูในที่นั้น ๆ รับบิณฑบาต.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกขาบท).

[๑๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อรับแต่แองมาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์รับแต่แองมาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกขาบท).

[๑๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อรับบิณฑบาตจนพูนบาตร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตจนพูนบาตร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

ขั้มภกตวรรคที่ ๓ จบ

คำถามและคำตอบปัญหาปาทวรรคที่ ๔

[๑๕๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ฉันทินบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ฉันทินบิณฑบาตโดยไม่เคารพ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๕๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แลดู ในที่นั้น ๆ ฉันทินบิณฑบาต ณ ที่ไหน

ต. ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ฉัพพัคคีย์แลดูในที่นั้น ๆ ฉันทินบิณฑบาต.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๑๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต. สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนันบิณฑบาตให้แหงในทีนั้น ๆ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั้นบิณฑบาตให้แหงในทีนั้น ๆ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต. สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนันแต่แกงมาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ นั้นแต่แกงมาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความ ไม่เอื้อเพื่อ
ฉันทินบิณฑบาตขยุ้มแต่ยอดลงไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ ที่ไหน

ก. ทรงปรารภไกร

ข. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ค. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ฉันทินบิณฑบาตขยุ้มแต่ยอดลงไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความ ไม่เอื้อเพื่อ
กลบแกงบ้าง กับบ้าง ด้วยข้าวสุก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ก. ทรงปรารภไกร

ข. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ค. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์กลบแกงบ้าง กับบ้าง ด้วยข้าวสุก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ขอแกลงบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉนั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ขอแกลงบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์
แก่ตนมาฉนั้น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กาย
วาจ และจิต.

[๒๐๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แลดูบาตรของภิกษุรูปอื่น ด้วยหมายจะยกโทษ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แลดูบาตรของภิกษุรูปอื่นด้วยหมายจะ
ยกโทษ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ทำคำข่าวให้ใหญ่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ทำคำข่าวให้ใหญ่.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๐๖] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ทำคำข่าวให้ยาว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ทำคำข่าวให้ยาว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

ปิณฑปาตวรรค ที่ ๔ จบ

คำถามและคำตอบกพพวรรค ที่ ๕

[๒๐๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
เมื่อคำข้าวยังไม่ถึงปาก อ้าปากไว้ทำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ เมื่อคำข้าวยังไม่ถึงปากอ้าปากไว้ทำ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

[๒๐๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฏแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นั้นสอดมือทั้งหมดเข้าไปในปาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั้นสอดมือทั้งหมดเข้าปาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

[๒๐๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
พูดทั้งคำขำมีในปาก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์พูดทั้งคำขำมีในปาก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่ กายวาจา และจิต.

[๒๑๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นินทาและคำขำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นินทาและคำขำ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนันกัศำขำว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์
- ก. เพราะเรื่องอะไร
- ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นันกัศำขำว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนันทำกระพุงแก้มให้ดูย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์
- ก. เพราะเรื่องอะไร
- ค. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นันทำกระพุงแก้มให้ดูย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๑] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนันสลัดมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์นันสลัดมือ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๒] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนันไปรยเมถิดข้าว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์นันไปรยเมถิดข้าว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั้นแลปลิ้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์นั้นแลปลิ้น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั้นดังจับ ๆ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์นั้นดังจับ ๆ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

กพพวรรค ที่ ๕ จบ

คำถามและคำตอบสุตฺตวรรคที่ ๖

[๒๑๗] ถาถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต สันมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั้นดังซู้ด ๆ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีภิกษุหลายรูปดื่มนมสดดังซู้ด ๆ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๑๘] ถาถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต สันมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั้นเลียมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีพระฉัพพัคคีย์นั้นเลียมือ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๖๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั้นขอคบาตร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ง. เพราะเรื่องอะไร

จ. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั้นขอคบาตร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๖๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อนั้นเสียมฝัก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ง. เพราะเรื่องอะไร

จ. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์นั้นเสียมฝัก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๒๒๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อรับโอนน้ำด้วยมือเปื้อนอามิส ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ ภัคคชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปรับโอนน้ำด้วยมือเปื้อนอามิส.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

[๒๒๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวในละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ ภัคคชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปเทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวในละแวกบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง คือ กายกับจิต มิใช่วาจา.

[๒๒๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลมีร่มในมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลมีร่มในมือ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบท
นี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่มาจากจิต มิใช่กาย.

[๒๒๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลมีไม้พลองในมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ นครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระนัฬพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระนัฬพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลมีไม้พลองในมือ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายวาจากับจิต มิใช่กาย.

[๒๒๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลมีศาสตราในมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ นครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลมีศาสตราในมือ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่มาจากจิต มิใช่กาย.

[๒๒๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลมีอาวุธในมือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลมีอาวุธในมือ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่มาจากจิต มิใช่กาย.

สุรสุรวรรค ที่ ๖ จบ

คำถามและคำตอบปาฐกถาธรรมที่ ๗

[๒๒๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลสามเชิงเท้า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ แสดงธรรมแก่บุคคลสามเชิงเท้า.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากกับจิต มิใช่กาย.

[๒๒๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลสามรองเท้า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ แสดงธรรมแก่บุคคลสามรองเท้า.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากกับจิต มิใช่กาย.

[๒๒๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลไปในยาน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลไปในยาน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่ว่าจากบิณฑิต มิใช่กาย.

[๒๓๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลผู้อยู่บนที่นอน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้อยู่บนที่นอน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่ว่าจากบิณฑิต มิใช่กาย.

[๒๓๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งรัดเข่า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งรัดเข่า.

มีบัญญัติ ๑ อันบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบท
นี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากจิต มิใช่กาย.

[๒๓๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลผู้โปกสีระชะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้โปกสีระชะ

มีบัญญัติ ๑ อันบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบท
นี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่จากจิต มิใช่กาย.

[๒๓๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
แสดงธรรมแก่บุคคลผู้คฤมสีระชะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่บุคคลผู้คลุมศีรษะ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
นี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่มาจากจิต มิใช่กาย.

[๒๓๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นั่งอยู่ที่แผ่นดินแสดงธรรม แก่บุคคลผู้นั่งบนอาสนะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ นั่งอยู่ที่แผ่นดินแสดงธรรมแก่บุคคล
ผู้นั่งบนอาสนะ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่มาจากจิต มิใช่กาย.

[๒๓๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
นั่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรม แก่บุคคลผู้นั่งบนอาสนะสูง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ นั่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งบนอาสนะสูง.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.*

[๒๓๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อยืนอยู่แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ยืนอยู่แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่ง.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย.

[๒๓๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อกินไปข้างหลัง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินไปข้างหน้า ณ ที่ไหน

* มีลักลั่นอยู่ที่นี้ น่าจะเป็นวาจากับจิต มิใช่กาย ว.ส.

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินไปข้างหลัง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินไปข้างหน้า.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

[๒๓๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อเดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินในทาง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์เดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินในทาง.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

[๒๓๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อขึ้นถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ยืนถ่ายอุจจาระ หรือถ่ายปัสสาวะ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

[๒๔๐] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงบนของเขียวสด ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วน

ขะพะลงบนของเขียวสด.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

[๒๔๑] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎแก่ภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วน
เชพะบ้าง ลงในน้ำ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือเกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

ปาทุการรรค ที่ ๗ จบ

เสขียะ ๗๕ สิกขาบท จบ

กัถตบัญญัติวาร มหาวิภังค์จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๒๔๒] นุ่งห่มเป็นปริมณฑล ปกปิดกาย ถ้ำรวมดี มีตาทอดลง
เวกผ้า หัวเราะลั่น มีเสียงดัง โคลงกาย ไกวแขน โคลงศีรษะรวม ๓ คำกาย
คลุมศีรษะ กระโหรง รัศเข้า รับบิณฑบาตโดยเอื้อเพื่อ แลดูในบาตร แกง
พอสสมควร รับบิณฑบาตเสมอขอบ ถันบิณฑบาตโดยเอื้อเพื่อ แลดูในบาตร
ถันบิณฑบาตไม่แห้ว ถันแกงพอสสมควร ขยุ่มแต่ยอด กลบ ขอ เฟ่ง
โพนทะนา ไมใหญ่กลมกล่อม ซ่องปาก มือทั้งหมด ไม่พูด ถันเคาะ ถันกัด
ถันทำให้ตู่ย สลัดมือ ถันโปรยเมล็ดข้าว ถันแลบลัน ถันเสียงจับ ๆ ชู้ด ๆ

เลียมือ ขอดบาตร เลียริมฝีปาก เปื้อนอาภิส น้ำมีเมถืดข้าว พระตถาคต
ทั้งหลายย่อมไม่ทรงแสดงสัทธรรม แก่บุคคลผู้มีร่าในมือ มีไม้พลองในมือ
มีศาสตราวุธในมือ สวมเชิงเท้า สวมรองเท้า ไปในยาน อยู่บนที่นอน นั่ง
รัดเข้า โปกศิริยะ คลุมศิริยะ ที่แผ่นดิน อาสนะต่ำ ยืนอยู่ เดินไปข้างหลัง
เดินไปนอกทาง ไม่ยืนถ่าย ถ่ายบนของเขียวสด และในน้ำ.

หัวข้อบอกรรคเหล่านั้น

[๒๔๑] ปริมัททวรรค ๑ อุชัคฌิกวรรค ๑ ขัมภกตวรรค ๑
ปิณฑปาตวรรค ๑ กพพวรรค ๑ สุรสุรวรรค ๑ ปาทุกาวรรค ๑ เป็นที่ ๗ แล.

กตาศีลธรรมที่ ๒

คำถามและคำตอบอาบัติในปาราชิกกัณฑ์

ปาราชิก ๔ ลิกขาบท

[๒๔๔] ถามว่า ภิกษุเสพเมณุชธรรม ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุเสพเมณุชธรรม ต้องอาบัติ ๓ คือ เสพเมณุชธรรมใน
สรีระที่สัตว์มิได้กัด ต้องอาบัติปาราชิก ๑ เสพเมณุชธรรมในสรีระที่สัตว์กัด
แล้วโดยมาก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ สอดองค์กำหนดเข้าในปากที่อ้า มิได้
ถูกต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

ภิกษุเสพเมณุชธรรม ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๒๔๕] ถามว่า ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ ต้องอาบัติ ๓ คือ ถือเอา
ทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เป็นส่วนแห่งโจรกรรมมีราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕
มาสก ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เป็นส่วนแห่งโจรกรรม
มีราคาเกินกว่า ๑ มาสก หรือหย่อนกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ถือ
เอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เป็นส่วนแห่งโจรกรรม มีราคามาสกหนึ่ง หรือหย่อน
กว่ามาสกหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๒๔๖] ถามว่า ภิกษุแก้มลิงพรากกายมนุษย์จากชีวิตต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุแก่งพรากกายมนุษย์จากชีวิต ต้องอาบัติ ๓ คือ ขุดบ่อ เจาะจงมนุษย์ว่าจักตกลงตาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เมื่อตกแล้ว ทุกขเวทนา เกิดขึ้น ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๖ ตาย ต้องอาบัติปาราชิก ๑.

ภิกษุแก่งพรากกายมนุษย์จากชีวิต ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๒๔๗] ถามว่า ภิกษุกล่าวอวดคุณธรรมอันไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุกล่าวอวดคุณธรรมอันไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติ ๓ คือ ภิกษุมีความปรารถนาลามก ถูกความปรารถนาครอบงำ กล่าวอวดคุณธรรมอันไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ภิกษุกล่าวว่า ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นพระอรหันต์ เมื่อผู้ฟังเข้าใจความ ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ เมื่อไม่เข้าใจความ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

ภิกษุกล่าวอวดคุณธรรมอันไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

ปาราชิก ๔ สิกขาบท จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในสังฆาติเสสกัณฑ์

สังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบท

[๒๔๘] ถามว่า ภิกษุพยายามปล่อยขสุจิ ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุพยายามปล่อยขสุจิ ต้องอาบัติ ๓ คือ ตั้งใจพยายาม ปล่อยขสุจิเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑ ตั้งใจพยายามแต่ขสุจิไม่เคลื่อน ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ เป็นทุกกฏในประโยค ๑.

[๒๔๕] ภิกษุถึงความเคียดถึงด้วยกายกับมาตุคาม ต้องอาบัติ ๓ คือ ถูกต้องด้วยกาย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ เอากายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ เอาของเนื่องด้วยกาย ถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๒๕๐] ภิกษุพุดเกาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ต้องอาบัติ ๓ คือ พุดชมก็ดี พุดติก็ดี พาดพิงวัจจมรรค ปัสสาวมรรค ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ พุดชมก็ดี พุดติก็ดี พาดพิงอวัยวะได้รากขวัญลงมา เนื้อห้วเข้าขึ้นไป เว้นวัจจมรรค ปัสสาวมรรค ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ พุดชมก็ดี พุดติก็ดี พาดพิงของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๒๕๑] ภิกษุกกล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ต้องอาบัติ ๓ คือ กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักมาตุคาม ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักบิณฑุฑะก็ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักศิรัจฉาน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๒๕๒] ภิกษุถึงความเป็นผู้เที่ยวชักสื่อ ต้องอาบัติ ๓ คือ รับคำ นำไปบอก กลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ รับคำ นำไปบอก แต่ไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ รับคำ แต่ไม่บอก ไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๒๕๓] ภิกษุให้ทำกุฎิ ด้วยอาการขอเอาเอง ต้องอาบัติ ๓ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ เนื้อก่อนดินอีกก่อนหนึ่งยังไม่มา ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ เนื้อก่อนดินนั้นมาแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๒๕๔] ภิกษุให้ทำวิหารใหญ่ ต้องอาบัติ ๓ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏ ในประโยค ๑ เมื่อก่อนดินอีกก้อนหนึ่งยังไม่มา ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ เมื่อก่อนดินนั้นมาแล้ว ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑.

[๒๕๕] ภิกษุตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ ต้องอาบัติ ๓ คือ ไม่ให้ทำโอกาส ประสงค์จะให้เคลื่อน โจอท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ กับสังฆาติเสส ๑ ให้ทำโอกาสประสงค์จะดำ โจอท ต้องอาบัติโอมสวาท ๑.

[๒๕๖] ภิกษุถือเอาเอกเทศบางอย่าง แห่งอริกถอันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเทศ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก ต้องอาบัติ ๓ คือ ไม่ให้ทำโอกาส ประสงค์จะให้เคลื่อน โจอท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ กับสังฆาติเสส ๑ ให้ทำโอกาส ประสงค์จะดำ โจอท ต้องอาบัติโอมสวาท ๑.

[๒๕๗] ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ ไม่สละอยู่ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบฉุติติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งที่สุด ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑.

[๒๕๘] ภิกษุทั้งหลายผู้พระพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ ไม่สละอยู่ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบบัญญัติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งที่สุด ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑.

[๒๕๙] ภิกษุผู้ว่ายาก ถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบ ๓ จบ ไม่สละอยู่ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบฉุติติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งที่สุด ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑.

[๒๖๐] ภิกษุผู้ประทุษร้ายสกฺก ถูกสวดสมณภาสน์กว่าจะครบ ๑ จบ ไม่สละอยู่ ต้องอาบัติ ๑ คือ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจา สองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

สังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท จบ

อาบัติในนิสสัคคิยกัณฑ์

กฐินวรรคที่ ๑

[๒๖๑] ภิกษุข้งอติเรกจีวรให้ล่วง ๑๐ วัน ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสสัคคิยปาจิตตีย์.

[๒๖๒] ภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวรสิ้นราตรีหนึ่ง ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสสัคคิยปาจิตตีย์.

[๒๖๓] ภิกษุรับอกาลจีวรแล้ว ให้ล่วงเดือนหนึ่งต้องอาบัติ ๑ คือ นิสสัคคิยปาจิตตีย์.

[๒๖๔] ภิกษุใช้ภิกษุณีผู้มีไช้ญาติ ให้ซักจีวรเก่า ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ซัก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ซักเสร็จแล้ว เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๖๕] ภิกษุรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้มีไช้ญาติ ต้องอาบัติ ๒ คือ รับเป็นทุกกฏในประโยค ๑ รับจีวรแล้ว เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๖๖] ภิกษุขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี ต่อแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มีไช้ญาติ ต้องอาบัติ ๒ คือ ขอเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ขอได้แล้ว เป็นนิสสัคคิยะปาจิตตีย์ ๑.

[๒๖๗] ภิกษุขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี ต่อแม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติยิ่งกว่ากำหนดนั้น ต้องอาบัติ ๒ คือ ขอ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ขอได้ แล้วเป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๖๘] ภิกษุอันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชฎะญาติแล้ว ถึงการกำหนดในจีวร ต้องอาบัติ ๒ คือ ถึงการกำหนด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ถึงการกำหนดแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๖๙] ภิกษุอันเขาไม่ได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาพ่อเจ้าเรือนหลายคนผู้มีโชฎะญาติ แล้วถึงการกำหนดในจีวร ต้องอาบัติ ๒ คือ ถึงการกำหนด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ถึงการกำหนดแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๐] ภิกษุยังจีวรให้สำเร็จด้วยทวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยยื่นเกิน ๖ ครั้ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้สำเร็จ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้สำเร็จแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

กฐินวรรคที่ ๑ จบ

โกถียวรรค ที่ ๒

[๒๗๑] ภิกษุทำสันถัตต์เจ็ดด้วยไหม ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำเสร็จแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๒] ภิกษุทำสันถัตต์ด้วยขนเจียมดำล้วน ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำเสร็จแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๓] ภิกษุไม่ถือเอาขนเจียมขาว ๑ ส่วน ขนเจียมแดง ๑ ส่วน แล้วให้ทำสันถัตต์ใหม่ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำเสร็จแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๔] ภิกษุให้ทำสันถัตทุกปี ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏ ในประโยค ๑ ให้ทำเสร็จแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๕] ภิกษุไม่ถือเอาคิบบสุกตโดยรอบแห่งสันถัตเก่า แล้วให้ทำ สันถัตสำหรับนั่งใหม่ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ ทำเสร็จแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๖] ภิกษุรับขณเจียมแล้วเดินทางเกิน ๓ โยชน์ ต้องอาบัติ ๒ คือ เกิน ๓ โยชน์ไปก้าวที่ ๑ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เกินไปก้าวที่ ๒ เป็น นิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๗] ภิกษุใช้ภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติให้ชักขณเจียม ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ชัก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ชักแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๘] ภิกษุรับรูปิยะ ต้องอาบัติ ๒ คือ รับ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ รับแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๗๙] ภิกษุถึงความแลกเปลี่ยนด้วยรูปิยะมีประการต่าง ๆ ต้องอาบัติ ๒ คือ ถึง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ถึงแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๘๐] ภิกษุถึงการซื้อและขายมีประการต่าง ๆ ต้องอาบัติ ๒ คือ ถึง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ถึงแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

โกสิยวรรค ที่ ๒ จบ

ปัตตวรรค ที่ ๓

[๒๘๑] ภิกษุเก็บอบติเรกบาตรล่วง ๑๐ วัน ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสัสคคิยปาจิตตีย์.

[๒๘๒] ภิกษุมีบาตร มีรอยร้าวหย่อน ๕ แห่ง ให้จ่ายบาตรอื่นใหม่ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๘๓] ภิกษุรับประเคนเภสัชแล้วเก็บไว้เกิน ๗ วัน ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสสัคคิยปาจิตตีย์.

[๒๘๔] ภิกษุแสวงหาจีวร คือ ผ้าอาบน้ำฝน เมื่อฤดูร้อนยังเหลือเกิน ๑ เดือน ต้องอาบัติ ๒ คือ แสวงหา เป็นทุกกฏในประโยค ๑ แสวงหาได้แล้วเป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๘๕] ภิกษุให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้ว โกรธ ขัดใจ จึงเอามา ต้องอาบัติ ๒ คือ จึงเอามา เป็นทุกกฏในประโยค ๑ จึงเอามาแล้ว เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๘๖] ภิกษุขอผ้าขมาเองแล้ว ให้ช่างหูกทอจีวร ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทอ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทอเสร็จแล้ว เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๘๗] ภิกษุอันเขาไม่ได้พิจารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกของพ่อเจ้าเรือนผู้มีโชติคุณแล้วถึงความกำหนดในจีวร ต้องอาบัติ ๒ คือ ถึงความกำหนดเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ถึงความกำหนดแล้ว เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๒๘๘] ภิกษุรับอสังเกจจีวรแล้ว เก็บไว้เกินสมัยที่เป็นจีวรกาล ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสสัคคิยปาจิตตีย์.

[๒๘๙] ภิกษุเก็บจีวร ๓ ผืน ๆ ใดผืนหนึ่ง ไว้ในละแวกบ้านแล้วอยู่ปราศเกิน ๖ ราตรี ต้องอาบัติ ๑ คือ นิสสัคคิยปาจิตตีย์.

[๒๕๐] ภิกษุรู้ที่อยู่ น้อมลากที่เขา น้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์ มาเพื่อ
ตนต้องอาบัติ ๒ คือ น้อมมา เป็นทุกกฏในประโยค ๑ น้อมมาแล้ว เป็น
นิสสัคคียปาจิตติย์ ๑.

ปัตตวรรค ที่ ๓ จบ

นิสสัคคียปาจิตติย์ ๓๐ สิกขาบท จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในปาจิตติยกัณฑ์

มุตาวาทวรรค ที่ ๑

[๒๕๑] ถามว่า ภิกษุกว่าเว็จทั้งรู้ที่อยู่ ต้องอาบัติเท่าไร ตอบว่า
ภิกษุกว่าเว็จทั้งรู้ที่อยู่ ต้องอาบัติ ๕ คือ ภิกษุมีความปรารถนาลามก ถูกความ
ปรารถนาครอบงำ กล่าววอดอุตริมนุสกรรมอันไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติ
ปาราชิก ๑ ตามกัจจกัฏฐด้วยกรรมมีโทษถึงปาราชิกอันไม่มีมูล ต้องอาบัติ
สังฆาทิเสส ๑ ภิกษุกกล่าวว่า ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นพระ-
อรหันต์ เมื่อผู้ฟังเข้าใจความ ต้องอาบัติอุตุลัจฉัย ๑ ไม่เข้าใจความ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ๑ เป็นปาจิตติย์ ในเพราะสัมปชานมุตาวาท ๑ ภิกษุกว่าเว็จทั้งรู้ที่อยู่
ต้องอาบัติ ๕ เหล่านี้.

[๒๕๒] ภิกษุคำ ต้องอาบัติ ๒ คือ คำอุปสัมบัน ต้องอาบัติ
ปาจิตติย์ ๑ คำอุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๒๕๓] ภิกษุกว่าคำส่อเสียด ต้องอาบัติ ๒ คือ กล่าวคำส่อเสียด
แก่อุปสัมบัน ต้องอาบัติปาจิตติย์ ๑ กล่าวคำส่อเสียดแก่อุปสัมบัน ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ๑.

[๒๕๔] ภิกษุสอนธรรมแก่อนุสัมบันโดยว่าพร้อมกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ สอนให้ว่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ บท ๑.

[๒๕๕] ภิกษุสำเร็จการนอนร่วมกับอนุสัมบันเกิน ๒-๓ คืน ต้องอาบัติ ๒ คือ นอน เป็นอาบัติทุกกฏในประโยค ๑ นอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๒๕๖] ภิกษุสำเร็จการนอนร่วมกับมาตุคาม ต้องอาบัติ ๒ คือ นอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๒๕๗] ภิกษุแสดงธรรมแก่มาตุคามเกินกว่า ๕-๖ คำ ต้องอาบัติ ๒ คือ แสดง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ บท ๑.

[๒๕๘] ภิกษุบอกอุตริมนุสสรธรรมที่มีจริงแก่อนุสัมบัน ต้องอาบัติ ๒ คือ บอก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ บอกแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๒๕๙] ภิกษุบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่อนุสัมบัน ต้องอาบัติ ๒ คือ บอก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ บอกแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๐] ภิกษุขุดดิน ต้องอาบัติ ๒ คือ ขุด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คราวที่ขุด ๑.

มุสาวาทวรรค ที่ ๑ จบ

ภุคคามวรรค ที่ ๒

[๓๐๑] ภิกษุพรากภุคคาม ต้องอาบัติ ๒ คือ พราก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คราวที่พราก ๑.

[๓๐๒] ภิกษุกลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อน ต้องอาบัติ ๒ คือ เมื่อสงฆ์ยังไม่ยกอัญญาทากรรม กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เมื่อสงฆ์ยกอัญญาทากรรมแล้ว กลับเอาเรื่องอื่นมาพูดกลบเกลื่อน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๓] ภิกษุโพนทนาภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ โพนทนาเป็นทุกกฏในประโยค ๑ โพนทนาแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๔] ภิกษุวางเตียงก็ดี ตั้งก็ดี พูกก็ดี เก้าอี้ก็ดี อันเป็นของสงฆ์ในที่แจ้งแล้วไม่เก็บ ไม่บอกสั่ง หลีกไปเสีย ต้องอาบัติ ๒ คือ ก้าวเท้าเลขเลขทุบาทไป ๑ ก้าว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ก้าวเท้าเลขเลขทุบาทไป ๒ ก้าว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๕] ภิกษุปูที่นอนในวิหารเป็นของสงฆ์แล้วไม่เก็บ ไม่บอกสั่ง หลีกไปเสีย ต้องอาบัติ ๒ คือ ก้าวเท้าเลขเครื่องล้อมไป ๑ ก้าว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ก้าวเท้าเลขเครื่องล้อมไป ๒ ก้าว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๖] ภิกษุรู้ที่อยู่ สำเร็จการนอนเบียดเสียดภิกษุผู้เข้าไปก่อนในวิหารของสงฆ์ ต้องอาบัติ ๒ คือ นอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๗] ภิกษุโกรธ ขัดใจ นุดคร่าภิกษุจากวิหารของสงฆ์ ต้องอาบัติ ๒ คือ นุดคร่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นุดคร่าแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๘] ภิกษุนั่งทับเตียงก็ดี ตั้งก็ดี อันมีเท้าเสียบในกฐิมิรัานในวิหารเป็นของสงฆ์ ต้องอาบัติ ๒ คือ นั่งทับ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นั่งทับแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๕] ภิกษุอำนาจให้พอก ๒-๓ ชั้น และอำนาจยิ่งกว่านั้น ต้องอาบัติ ๒ คือ อำนาจ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ อำนาจแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๖] ภิกษุรู้ถือว่า น้ำมีตัวสัตว์ รดหญ้าก็ดี ดินก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลักรด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ รดแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.
กุตคามวรรค ที่ ๒ จบ

โอวาทวรรค ที่ ๓

[๓๐๗] ภิกษุไม่ได้รับสมมติสั่งสอนภิกษุณี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังสั่งสอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ สั่งสอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๘] ภิกษุสั่งสอนพวกภิกษุณี เมื่อพระอาทิตย์อัสดงแล้ว ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังสั่งสอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ สั่งสอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๐๙] ภิกษุเข้าไปสู่ที่อาศัยของภิกษุณีแล้ว สั่งสอนพวกภิกษุณี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังสั่งสอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ สั่งสอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๑๐] ภิกษุกล่าวว่า พวกภิกษุสั่งสอนพวกภิกษุณี เพราะเหตุอามิส ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังกล่าว เป็นทุกกฏในประโยค ๑ กล่าวแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๑๑] ภิกษุให้จิวรแก่ภิกษุณีผู้มีชญาติ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๑๖] ภิกษุเย็บจีวรของภิกษุณีมิใช่ญาติ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเย็บ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ รอยเย็บ ๑.

[๑๑๗] ภิกษุชักชวนภิกษุณีเดินทางไกลด้วยกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเดิน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เดินแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๑๘] ภิกษุชักชวนภิกษุณีลงเรือลำเดียวกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังลงเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ลงแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๑๙] ภิกษุรู้อยู่ ถิ่นบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย ต้องอาบัติ ๒ คือ รับผิดชอบตั้งใจว่าจักถนอม ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๑๒๐] ภิกษุรูปเดียวสำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียว ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

โอวาทวรรค ที่ ๓ จบ

โกชนวรรค ที่ ๔

[๑๒๑] ภิกษุฉันอาหารในโรงทานยิ่งกว่าครั้งหนึ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ รับผิดชอบตั้งใจว่าจักถนอม ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๑๒๒] ภิกษุฉันเป็นหมู่ ต้องอาบัติ ๒ คือ รับผิดชอบตั้งใจว่าจักถนอม ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๑๒๓] ภิกษุฉันโภชนะที่เหลือ ต้องอาบัติ ๒ คือ รับผิดชอบตั้งใจว่าจักถนอม ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๑๒๔] ภิกษุรับขนมเต็ม ๒-๓ บาทแล้ว รับยิ่งกว่านั้น ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังรับ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ รับแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๒๕] ภิกษุนั้นเสร็จ ห้ามภัตรเสียแล้ว ฉันทของเคี้ยวก็ดี ของนันทก็ดี อันมิใช่เคน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักฉันท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๑๒๖] ภิกษุนำของเคี้ยวก็ดี ของนันทก็ดี อันมิใช่เคนไปต่อภิกษุผู้ฉันทเสร็จ ห้ามภัตรแล้ว ให้นันท ต้องอาบัติ ๒ คือ ภิกษุรับด้วยตั้งใจว่าจักเคี้ยว จักนันท ตามคำของภิกษุนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ฉันทเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๒๗] ภิกษุฉันทของเคี้ยวก็ดี ของนันทก็ดี ในเวลาวิกาล ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักฉันท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๑๒๘] ภิกษุฉันทของเคี้ยวก็ดี ของนันทก็ดี ซึ่งรับประเคนไว้ค้างคืน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักฉันท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๑๒๙] ภิกษุขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมานั้น ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักฉันท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๑๓๐] ภิกษุกินอาหารที่เขายังไม่ได้นำให้ ล้วงช่องปาก ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักฉันท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

โภชนวรรค ที่ ๔ จบ

อเจลกวรรค ที่ ๕

[๓๓๑] ภิกษุให้ของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี แก่เจลกก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี ด้วยมือของตน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๒] ภิกษุชวนภิกษุว่า มาเถิด คุณ เราจักเข้าไปสู่บ้าน หรือนิคมเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน แล้วให้ขาดวายก็ดี ไม่ให้ถวายก็ดี แก่เธอ แล้วส่งกลับไป ต้องอาบัติ ๒ คือ ส่งไป เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ส่งไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๓] ภิกษุสำเร็จการนั่งแทรกแซงในสโภชนสกุล ต้องอาบัติ ๒ คือ นั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๔] ภิกษุสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบังกับมาตุคาม ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๕] ภิกษุผู้เดียวสำเร็จการนั่งในที่ลับกับมาตุคามผู้เดียว ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ นั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๖] ภิกษุรับนิมนต์แล้ว มีภัตรอยู่ ไม่บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในสกุลทั้งหลาย ก่อนเวลานั้นก็ดี หลังเวลานั้นก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ ก้าวเท้าเลขกรณีประตุ ๑ ก้าว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ก้าวเท้าเลข ๒ ก้าว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๓๗] ภิกษุขอเกสัชชิ่งกว่าที่เขาปวารณาไว้ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังขอ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ขอแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๓๘] ภิกษุไปเพื่อดูกองทัพซึ่งยกออกไปแล้ว ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ อยู่ ณ ที่ใดมองเห็น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๓๙] ภิกษุอยู่ในกองทัพเกินกว่า ๓ คืน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังอยู่ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ อยู่แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๔๐] ภิกษุไปสู่สนามรบ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ อยู่ ณ ที่ใดมองเห็นได้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

อเจลกวรรค ที่ ๕ จบ

สุราเมรยวรรค ที่ ๖

[๑๔๑] ภิกษุดื่มน้ำเมา ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักดื่ม ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกคราวที่ดื่ม ๑.

[๑๔๒] ภิกษุใช้นิ้วมือจี้ภิกษุให้หัวเราะ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้หัวเราะ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้หัวเราะแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๔๓] ภิกษุเล่นในน้ำ ต้องอาบัติ ๒ คือ เล่นในน้ำได้ข้อเท้า ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เล่นในน้ำเหนือข้อเท้า ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๔๔] ภิกษุทำความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๔๕] ภิกษุหลอนภิกษุให้กลัว ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังหลอนให้กลัว เป็นทุกกฏในประโยค ๑ หลอนให้กลัวแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๔๖] ภิกษุก่อไฟผิง ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังผิง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ผิงแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๔๗] ยังไม่ถึงเดือนภิกษุอาบนํ้า ต้องอาบัติ ๒ คือกำลังอาบ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ อาบแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๔๘] ภิกษุไม่ถือเอาวัตถุทำให้เสียสี ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง ใช้จีวรใหม่ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังใช้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๔๙] ภิกษุวิกัปจีวรเอง แก่ภิกษุก็ดี แก่ภิกษุณีก็ดี แก่สิกขมานา ก็ดี แก่สามเณรก็ดี แก่สามเณรก็ดี ไม่ให้เขาถอนก่อน ใช้ ต้องอาบัติ ๒ คือกำลังใช้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๐] ภิกษุซ่อนบาตรก็ดี จีวรก็ดี ผ้าปูนั้งก็ดี กลองเข็มก็ดี ประคดเอวก็ดี ของภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังซ่อน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ซ่อนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

สุราเมรยวรรค ที่ ๖ จบ

สัปปาณกวรรค ที่ ๗

[๑๕๑] ถามว่า ภิกษุแกล้งฆ่าสัตว์ให้ตาย ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุแกล้งฆ่าสัตว์ให้ตาย ต้องอาบัติ ๔ คือ ขุดบ่อไม้ เจาะจงว่า ผู้ใดผู้หนึ่งจักตกลาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ มนุษย์ตกลงในบ่อนั้นตาย ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ยักษ์ก็ดี เปרטก็ดี คิริจณานซึ่งมีร่างกายคุดมนุษย์ก็ดี ตกลงในบ่อนั้นตาย ต้องอาบัติตุลลัจจัย ๑ คิริจณานตกลงในบ่อนั้นตาย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

ภิกษุแกล้งฆ่าสัตว์ให้ตาย ต้องอาบัติ ๔ เหล่านี้.

[๑๕๒] ภิกษุรู้ที่อยู่ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลัง บริโภก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ บริโภกแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๓] ภิกษุรู้อยู่ ฟืนอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตามกรรม เพื่อทำอีก ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังฟืน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ฟืนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๔] ภิกษุรู้อยู่ ปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ ต้องอาบัติ ๑ คือ ปาจิตตีย์.

[๑๕๕] ภิกษุรู้อยู่ ให้นุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปีอุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๖] ภิกษุรู้อยู่ชักชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกพ่อค้า ผู้เป็นโจร ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเดินทาง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เดินทางแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๗] ภิกษุชักชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกันกับมาตุคามต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเดินทาง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เดินทางแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๘] ภิกษุไม่สละทิวฐิอันชั่วช้า เมื่อสวดสมณูภาสน์จบหนที่ ๓ ต้องอาบัติ ๒ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ จบกรรมวาจา ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๕๙] ภิกษุรู้อยู่ กินร่วมกับภิกษุผู้กล่าวอย่างนั้น มีกรรมอันสมควร ยังไม่ได้ทำ ยังไม่ได้สละทิวฐินั้น ต้องอาบัติ ๒ คือกำลังกินร่วม เป็นทุกกฏในประโยค ๑ กินร่วมแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๐] ภิกษุรู้อยู่ เกลี่ยกล่อมสมณูทเทศ ผู้ถูกสงฆ์นาสนะแล้วอย่างนั้น ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเกลี่ยกล่อม เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เกลี่ยกล่อมแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

ลัปฺปาณกวรรค ที่ ๗ จบ

สทรรรมิกวรรค ที่ ๘

[๑๖๑] ภิกษุอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม กล่าวว่่าแนะเธอ นั้นจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ จนกว่าจะได้ตามภิกษุอื่นผู้ฉลาด ผู้ทรงวินัย ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังพูด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ พูดแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๒] ภิกษุก่นวินัย ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังก่น เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ก่นแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๓] ภิกษุแสรงทำหลง ต้องอาบัติ ๒ คือ เมื่อความหลงอันภิกษุทั้งหลายยังไม่ยกขึ้นประกาศ ทำหลง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เมื่อความหลงอันภิกษุทั้งหลายยกขึ้นประกาศแล้ว ทำหลง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๔] ภิกษุโกรธ ซัดใจ ให้ประหารแก่ภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังประหาร เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ประหารแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๕] ภิกษุโกรธ ซัดใจ เจื่อหอกคือฝ่ามือแก่ภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเจื่อ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เจื่อแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๖] ภิกษุกำจัดภิกษุด้วยอาบัติสังฆาทิเสสหาญลมิได้ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังกำจัด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ กำจัดแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๗] ภิกษุแกล้งก่อความรำคาญแก่ภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังก่อ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ก่อแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๖๘] เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดบาดหมางกัน เกิดทะเลาะกัน ถึงการวิวาทกัน ภิกษุยื่นแอบฟัง ต้องอาบัติ ๒ คือ เดินไปด้วยตั้งใจว่าจักฟัง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ยืนที่ใดได้ยิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๖๕] ภิกษุให้ฉันทะเพื่อกรรมอันเป็นกรรมแล้ว ถึงกรรมคือความ
บ่นว่าในภายหลัง ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังบ่นว่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑
บ่นว่าแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๗๐] เมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเป็นไปอยู่ในสงฆ์ ภิกษุไม่ให้
ฉันทะ แล้วลุกจากอาสนะหลักไปเสีย ต้องอาบัติ ๒ คือ เมื่อยังไม่สละหัตถบาธ
แห่งบริษัท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ละแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๗๑] ภิกษุกับสงฆ์ผู้พร้อมเพียงกัน ให้จีวร แล้วภายหลังถึงกรรม
คือ ความบ่นว่า ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังบ่นว่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑
บ่นว่าแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๗๒] ภิกษุรู้อยู่ น้อมลากที่เขาน้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคล
ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังน้อมมา เป็นทุกกฏในประโยค ๑ น้อมมาแล้ว ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ ๑.

สหธรรมิกวรรค ที่ ๘ จบ

ราชวรรค ที่ ๕

[๓๗๓] ภิกษุไม่ได้รับบอกก่อน เข้าไปสู่ภายในพระตำหนักหลวง
ต้องอาบัติ ๒ คือ ก้าวเท้าที่ ๑ ถ่วงธรณีประตุ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ก้าวเท้า
ที่ ๒ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๓๗๔] ภิกษุเก็บรัตนะ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเก็บ เป็นทุกกฏ
ในประโยค ๑ เก็บแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๗๕] ภิกษุไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่ แล้วเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล คืออาบัติ ๒ คือ เข้าไปสู่ที่ล้อมเลข ๑ ก้าว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เลข ๒ ก้าว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๗๖] ภิกษุให้ทำกล่องเข็ม แล้วด้วยกระดูกก็ดี แล้วด้วยงาก็ดี แล้วด้วยเขากก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๗๗] ภิกษุให้ทำเตียงก็ดี ตั้งก็ดี เกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๗๘] ภิกษุให้ทำเตียงก็ดี ตั้งก็ดี เป็นของหุ้มนุ่น ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๗๙] ภิกษุให้ทำผ้าสำหรับปูนั่ง เกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๘๐] ภิกษุให้ทำผ้าปิดฝี เกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๘๑] ภิกษุให้ทำผ้าอาบน้ำฝน เกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๑๘๒] ถามว่า ภิกษุให้ทำจีวรมีประมาณเท่าจีวรพระสุคตต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุให้ทำจีวร มีประมาณเท่าจีวรพระสุคต ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ทำแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

ภิกษุให้ทำจีวรมีประมาณเท่าจีวรพระสุคต ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้.

ราชวรรค ที่ ๕ จบ

ขุททกสิกขาบท จบ

คำถามและคำตอบในปาฏิเทสนียกัณฑ์

สิกขาบทที่ ๑

[๑๘๓] ถามว่า ภิกษุเข้าไปสู่ละแวกบ้าน รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน จากมือของภิกษุณีมิใช่ญาติ แล้วฉันต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุเข้าไปสู่ละแวกบ้าน รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน จากมือของภิกษุณีมิใช่ญาติ แล้วฉันต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยมุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

ภิกษุเข้าไปสู่ละแวกบ้าน รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน จากมือของภิกษุณีมิใช่ญาติแล้วฉัน ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้.

สิกขาบทที่ ๒

[๑๘๔] ภิกษุไม่ห้ามภิกษุณีผู้ยื่นสิ่งเสียดอยู่ แล้วฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยมุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

สิกขาบทที่ ๓

[๑๘๕] ภิกษุรับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ในสกุลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกชะ ด้วยมือของตนมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยมุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

สิกขาบทที่ ๔

[๑๘๖] ถามว่า ภิกษุรับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน ในเสนาสนะป่า ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่แล้วฉัน ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุรับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน
ในเสนาสนะป่า ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่แล้วฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วย
มุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

ภิกษุรับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อนใน
เสนาสนะป่า ด้วยมือของตน ในวัดที่อยู่แล้วฉัน ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้.

ปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบท จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในเสขยิกัณฑ์

วรรคที่ ๑

[๑๘๓] ถามว่า ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นุ่งผ้าเลื่อยหน้า หรือ
เลื่อยหลัง ต้องอาบัติเท่าไร.

ตอบว่า ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นุ่งผ้าเลื่อยหน้า หรือเลื่อยหลัง
ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นุ่งผ้าเลื่อยหน้า หรือเลื่อยหลัง ต้อง
อาบัติตัวหนึ่งนี้.

[๑๘๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ห่มผ้าเลื่อยหน้า หรือเลื่อยหลัง
ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๘๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เปิดกาย เดินไปในละแวกบ้าน
ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เปิดกาย นั่งในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ค่นองมือ หรือเท้าไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ค่นองมือ หรือเท้า นั่งในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แลดูในที่นั้น ๆ ไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แลดูในที่นั้น ๆ นั่งในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินเวกผ้าไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งเวกผ้าในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

วรรคที่ ๑ จบ

วรรคที่ ๒

[๑๕๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินหัวเราะไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๑๕๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งหัวเราะในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๙๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินพูดเสียงดังขึ้นไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๙๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งพูดเสียงดังขึ้นไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๙๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๙๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งโคลงกายในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๙๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินไกวแขนไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๕๐๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งไกวแขนในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๕๐๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๕๐๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งโคลงศีรษะในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

วรรคที่ ๒ จบ

วรรคที่ ๓

[๕๐๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินค้ำกายไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๐๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งค้ำกายในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๐๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินคลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งคลุมศีรษะในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินกระโหรงเท้าไปในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งรัดเข้าในละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แลดูในที่นั้น ๆ รับบิณฑบาต ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับแต่แกงมาก ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับบิณฑบาตจนพูนบาตร ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

วรรค ที่ ๔

[๔๑๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ถันบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ แลดูในที่นั้น ๆ ถันบิณฑบาต ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๑๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ถันบิณฑบาตให้แหวงในที่นั้น ๆ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ถันแต่แง่มาก ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ถันบิณฑบาตข่มแต่ยอดลงไป ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ กลบแกหรือกับด้วยข้าวสุก ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ไม่อาพาธ ขอแกงก็ดี ข้าวสุกก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ตนมาถัน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือทุกกฏ.

[๔๒๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ มุ่งจะยกโทษ แลดูบาตรของภิกษุอื่น ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ทำคำข้าวใหญ่ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ทำคำข้าวให้ยาว ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

วรรค ที่ ๔ จบ

วรรค ที่ ๕

[๔๒๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เมื่อคำข้าวยังไม่ถึงปากอ้าปากไว้
ทำ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ สอดมือทั้งหมดเข้าไปในปาก ต้อง
อาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๒๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ พุดทั้งคำข้าวมืออยู่ในปาก ต้อง
อาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๓๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นันเดาะคำข้าว ต้องอาบัติตัว
หนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๓๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นันกัดคำข้าว ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

[๔๓๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นันทำระฟุ้งแก้มให้ตุ่ย ต้อง
อาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๓๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นันสลัดมือ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

[๔๓๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นันโปรยเมล็ดข้าว ต้องอาบัติ
ตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๓๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นันแถบลิ้น ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

[๔๓๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นันดั่งจับ ๆ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

วรรค ที่ ๕ จบ

วรรค ที่ ๖

[๔๓๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถัดงั้งชู้ด ๆ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

[๔๓๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถัดงั้งมือ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง
คือ ทุกกฏ.

[๔๓๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถัดงั้งขาตบตร ต้องอาบัติตัว-
หนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถัดงั้งริมฝีปาก ต้องอาบัติตัว-
หนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ รับน้ำด้วยมือเปื้อนอมิส ต้อง
อาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวใน
ละแวกบ้าน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลมีร่มในมือ
ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลมีไม้พลอง
ในมือ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลมีศีลตราใน
มือ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลมีอาวุธใน
มือ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

วรรค ที่ ๖ จบ

วรรค ที่ ๗

[๔๔๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลสวมเขียงเท้า ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลสวมรองเท้า ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๔๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลไปในยาน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้อยู่บนที่นอน ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๑] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งรัดเข่า ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๒] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้โปกศีรษะ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๓] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้คลุมศีรษะ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๔] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งอยู่ที่แผ่นดินแสดงธรรมแก่บุคคลนั่งบนอาสนะ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๕] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ นั่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งบนอาสนะสูง ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๖] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ยืนอยู่ แสดงธรรมแก่บุคคลผู้นั่งอยู่ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๗] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินไปข้างหลัง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินไปข้างหน้า ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๘] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ เดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่บุคคลผู้เดินไปในทาง ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๕๙] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ยืนถ่ายอุจจาระ หรือ ปัสสาวะ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๖๐] ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ หรือ บ้วนขะพะลงบนของเขียวสด ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

[๔๖๑] ถามว่า ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือ ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือ บ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ.

ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่งนี้.

วรรค ที่ ๗ จบ

เสขียวัตร ๗๕ ลิกขาบท จบ

กตาศีติวาร ที่ ๒ จบ

วิปัตติวาร ที่ ๓

[๔๖๒] ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ อย่าง

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดา
วิบัติ ๔ อย่าง คือ บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ...

ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ อย่าง

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ จัดเป็นวิบัติอันหนึ่ง คือ อาจารย์วิบัติ บรรดา
วิบัติ ๔ อย่าง

วิบัติติวารที่ ๓ จบ

สังคหิตวาร ที่ ๔

[๔๖๓] ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม สงเคราะห์ด้วยกอง
อาบัติเท่าไร บรรดาอาบัติ ๗ กอง

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม สงเคราะห์ด้วยอาบัติ ๓ กอง
บรรดาอาบัติ ๗ กอง คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติ
ถุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ...

ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดา
อาบัติ ๗ กอง

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๑ คือ กองอาบัติ
ทุกกฏ บรรดาอาบัติ ๗ กอง.

สังคหิตวาร ที่ ๔ จบ

สมณฐานวาร ที่ ๕

[๔๖๔] ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม เกิดด้วยสมณฐาน
เท่าไร บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๕

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง
บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ เกิดขึ้นด้วยสมณฐานเท่าไร บรรดาสมณฐาน
แห่งอาบัติ ๖

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง บรรดาสมณฐาน
แห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

สมณฐานวารที่ ๕ จบ

อชักรณวาร ที่ ๖

[๔๖๕] ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม เป็นอชักรณไหน
บรรดาอชักรณ ๔

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม เป็นปิตตาชักรณ บรรดา
อชักรณ ๔ ...

ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ เป็นอชักรณไหน บรรดาอชักรณ ๔ ...

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ เป็นอาปตาทิกรณ์ บรรดาอติกรณ์ ๔.
อุทฺทิมวารที่ ๖ จบ

สมถวาร ที่ ๗

[๔๖๖] ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม ระวังด้วยสมถะ
เท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม ระวังด้วยสมถะ ๒ อย่าง
บรรดาสมถะ ๗ คือ บางที ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรรม ๑ บางที
ด้วยสัมมุขาวินัยกับคิดฉัตถการกะ ๑ . . .

ถามว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ระวังด้วยสมถะเท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ระวังด้วยสมถะ ๓ บรรดาสมถะ ๗ คือ
บางทีด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรรม ๑ บางที ด้วยสัมมุขาวินัยกับคิด
ฉัตถการกะ ๑.

สมถวารที่ ๗ จบ

สมุจจัยวาร ที่ ๘

[๔๖๗] ถามว่า ภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุผู้เสพเมถุนธรรมต้องอาบัติ ๓ ตัว คือ เสพเมถุนธรรม
ในสรีระที่ไม่ถูกสัตว์กัด ต้องอาบัติปาราชิก ๑ เสพเมถุนธรรมในสรีระที่ถูก

สัตว์กัณฑ์แล้วโดยมาก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ สอดคล้องกำเนิดเข้าไปในปากที่อ้า
มิได้ถูกต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

ภิกษุเสพเมณฺฐธรรม ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้

ก. อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ อย่าง
สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดาอาบัติ ๗ กอง เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เป็นอธิกรณ์ไหน บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วย
สมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ข. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ อย่าง คือ บางที่
เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๓ บรรดาอาบัติ ๗ กองคือ บางที่ด้วยกอง
อาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือเกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา

จัดเป็นอาปัตตาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือบางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตฺถกณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถกณะ ๑...

ก. ภิกษุอาศัยความเอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วน
เขฬะลงในน้ำ ต้องอาบัติเท่าไร

ข. ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะหรือบ้วน
เขฬะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือทุกกฏ

ภิกษุอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วน
เขฬะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่งนี้

ถ. อาบัตินั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วยกอง อาบัติต่างไร บรรดากองอาบัตินั้น ๗ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่ง อาบัตินั้น เป็นอธิกรณ์ไหน บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะเท่าไร บรรดา สมณะ ๗

ต. อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติอย่างหนึ่ง บรรดาวิบัติ ๔ คืออาจารวิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัตินั้น บรรดาอาบัตินั้น ๗ กอง คือ ด้วยกองอาบัตินั้นทุกกฎ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัตินั้น ๖ คือเกิดแต่กาย กับจิต มิใช่วาจา จัดเป็นอาปตตอธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระวังด้วยสมณะ ๓ อย่าง บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฏิญญาตมณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับตมณวัตถารกะ ๑ .

สมุจจยวาร ที่ ๘ จบ

๘ วารนี้ พระธรรมสังคีตอาจารย์เขียนไว้ สำหรับสวดเท่านั้น.

หัวข้อประจําวาร

[๔๖๘] กัตถบัญญัติวาร ๑ กตปตติวาร ๑ วิปตติวาร ๑ สังคหิตวาร ๑ สมุฏฐานวาร ๑ อธิกรณวาร ๑ สมถวาร ๑ สมุจจยวาร ๑.

กัตถบัญญัติวาร ที่ ๑

คำถามและคำตอบปาราชิก ๔ ลิกขาบท

[๔๖๙] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมา- สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัยคือเสพเมถุนธรรม ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร... ใครนำมาเป็นต้น.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๑

ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัยคือเสพเมถุนธรรม ๓ ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ๓ พระนครเวสาลี

๑. ทรงปรารภไกร

๒. ทรงปรารภพระสุทิน กลันทบุตร

๓. เพราะเรื่องอะไร

๑. เพราะเรื่องพระสุทิน กลันทบุตร เสพเมถุนธรรมในปุราณทฤตยิกา

๒. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นน-
บัญญัติ หรือ

๑. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ อนุป็นนบัญญัติไม่มี ในปาราชิก
สิกขาบทที่ ๑ นั้น

๑. มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

๒. มีแต่สัพพัตถบัญญัติ

๓. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

๑. มีแต่สาธารณบัญญัติ

๒. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ

๑. มีแต่อุกโตบัญญัติ

๓. บรรดาปาติโมกขุเทศ ๕ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้นจัดเข้าใน
อุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน

๑. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน

- ก. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
- ข. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๒
- ค. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ค. เป็นศีลวิบัติ
- ก. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ค. เป็นอาบัติกองปาราชิก
- ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ นั้น เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
- ค. เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...
- ก. ใครนำมา
- ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบายดี

พระทาสกะ พระโสณกะ พระสถิตควะ รวม
เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลบุตร นำพระวินัยมา
ในทวีปชื่อว่าชมพูทวีป แต่ก่อน พระเถระผู้
ประเสริฐ มีปัญญามากเหล่านี้ คือ พระ-
มหินทะ ๑ พระอัญญะ ๑ พระอุตตยะ ๑
พระสัมพละ ๑ ... พระเถระผู้ประเสริฐมี
ปัญญามากเหล่านี้ รู้พระวินัย ฉลาดใน

มรรคา ได้ประกาศพระวินัยปิฎกไว้ในเกาะ
ตามปณณิ.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๒

[๔๗๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัยคือถือเอาทรัพย์
อันเจ้าของมิได้ให้ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระชนิยะ กุมภการบุตร

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระชนิยะ กุมภการบุตร ถือเอาไม้ของหลวงซึ่ง
ไม่ได้รับพระราชทาน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจา
กับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๓

[๔๗๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัยคือแก้มลิงพราก
กายมนุษย์จากชีวิต ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปปลงชีวิตกันและกัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจา
กับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๔

[๔๗๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัยคือกล่าวอวด
อุตริมนุสสรรมอันไม่มี ไม่เป็นจริง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา กล่าวสรรเสริญอุตริ-
มนุสสรรมนของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจา
กับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบสังฆาภิเสศ ๑๓ ลิกขาบท

[๔๗๑] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาภิเสศ เพราะปัจจัยคือพยายามปล่อยขอสุจิณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร...ใครนำมา.

คำถามและคำตอบสังฆาภิเสศลิกขาบทที่ ๑

ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาภิเสศเพราะปัจจัยคือพยายามปล่อยขอสุจิณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระเสยสกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระเสยสกะ พยายามปล่อยขอสุจิ

ถ. ในสังฆาภิเสศลิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นบัญญัติ หรือ

ต. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุป็นบัญญัติไม่มี ในสังฆาภิเสศลิกขาบทที่ ๑ นั้น

ถ. มีสัมพัทธบัญญัติ ปเทศบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สัมพัทธบัญญัติ

ถ. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สาธารณบัญญัติ

- ก. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ
- ค. มีแต่เอกโตบัญญัติ
- ก. บรรดาปาติโมกข์เทศ ๕ สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้นจัดเข้า
ในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน
- ค. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน
- ก. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
- ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๑
- ก. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ค. เป็นศีลวิบัติ
- ก. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ค. เป็นอาบัติกองสังฆาทิเสส
- ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น เกิด
ด้วยสมุฏฐานเท่าไร
- ค. เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...
- ก. ไครนำมา
- ค. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบาลี

พระทาสกะ พระโสณกะ พระสิคควะ รวม
เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลบุตร นำพระวินัยมา
ในทวีปชื่อว่าชมพูทวีป แต่นั้น พระเถระผู้

ประเสริฐ ผู้มีปัญญามากเหล่านี้ คือ พระ-
มหินทะ ๑ พระอภิกุฎิยะ ๑ พระอุตติยะ ๑
พระสัมพละ ๑ ... พระเถระผู้ประเสริฐ มี
ปัญญามากเหล่านี้ รู้พระวินัยฉลาดในมรรคา
ได้ประกาศพระวินัยปิฎกไว้ในเกาะตามพ-
ัฒณิ.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๒

[๔๗๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัยคือถึงความ
เคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภท่านพระอุทายี
- ค. เพราะเรื่องอะไร

ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๓

[๔๗๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัยคือพูดเคาะ
มาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีพูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๔

[๔๗๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตเพราะปัจจัย คือ กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายี กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

คำถามและคำตอบสังฆาภิเสตสิกขาบทที่ ๕

[๔๗๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาภิเสตเพราะปัจจัย คือ ถึง
ความเป็นผู้เกี่ยวข้องคือ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ถ. ทรงปรารภใคร
- ต. ทรงปรารภท่านพระอุทายี
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องที่ท่านพระอุทายีถึงความเป็นผู้เกี่ยวข้อง.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบท
นี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บาปที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิด
แต่วาจามิใช่กาย มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่วาจา กับจิต มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา
และจิต.

คำถามและคำตอบสังฆาภิเสตสิกขาบทที่ ๖

[๔๗๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาภิเสตเพราะปัจจัย คือ ให้ทำ
กุฎีด้วยอาการขอเองๆ ณ ที่ไหน

- ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี
- ถ. ทรงปรารภใด
- ต. ทรงปรารภภิกษุชาวเมืองอาฬวี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุชาวเมืองอาฬวี ให้ทำกุฏิด้วยอาการขอเอาเอง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๗

[๔๗๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตเพราะปัจจัย คือ ให้ทำ
วิหารใหญ่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระฉันทะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระฉันทะแผ้วถางพื้นวิหาร ได้สั่งให้ตัดต้นไม้
ที่เขาสมมติว่าเป็นเจดีย์ต้นหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๘

[๔๘๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตเพราะปัจจัย คือความ
กำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระเมตติยะและพระภุมมชกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระเมตติยะและพระภุมมชกะ ตามกำจัดท่านพระ-
ทัฬหฬลบุตร ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏ-
ฐาน ๓.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๕

[๔๘๑] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสสเพราะปัจจัย คือ ถือเอา
เอกเทศบางอย่างแห่งอริกณอันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามกำจัดภิกษุ
ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระเมตติยะและพระภุมมชกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระเมตติยะ และพระภุมมชกะถือเอาเอกเทศบาง-
อย่างแห่งอริกณอันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามกำจัดท่านพระทัฬห-
ฬลบุตร ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑๐

[๔๘๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นนิพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตเพราะปัจจัย คือ ภิกษุ
ผู้ทำลายสงฆ์ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระเทวทัต

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระเทวทัตตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ ผู้พร้อม-
เพรียงกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑๑

[๔๘๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตเพราะปัจจัย คือ ภิกษุ
ผู้ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ผู้ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณภาสน์ครบ
๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปได้ประพฤติตาม เข้าพวกพระเทวทัต ผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแก่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑๒

[๔๘๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตเพราะปัจจัย คือ ภิกษุผู้ว่ายากไม่สละกรรมเพราะสวดสมณภาสน์ครบ ๑ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครโกสัมพี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภท่านพระฉันทะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ท่านพระฉันทะ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม ได้ทำตนให้เป็นผู้อันใคร ๆ ว่ากล่าวไม่ได้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแก่กาย วาจา และจิต

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๑๓

[๔๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงเห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสตเพราะปัจจัย คือภิกษุผู้
ประทุษร้ายสกุลไม่สละกรรมเพราะสวดสัมภุภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ว่าภิกษุพวกพระอัสสชิ และพระปุนัพพสุกะถูกสงฆ์ลง
ปีพาศนียกรรมแล้วกลับหาว่า ภิกษุทั้งหลายถึงความพอใจ ถึงความขัดเคือง
ถึงความหลง ถึงความกลัว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง คือเกิดแต่กาย วาจา และจิต...

คำถามและคำตอบเสขียวัตถ

[๔๘๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติทุกกฎเพราะปัจจัย คืออาศัยความ
ไม่เอื้อเพื่อถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระฉัพพัคคีย์ ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วน
เบาะบ้าง ลงในน้ำ.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

กตถบัญญัติวาร ที่ ๑ จบ

กตปตติวาร ที่ ๒

คำถามและคำตอบอาบัติในปาราชิกกัณฑ์

[๔๘๓] ถามว่า เพราะปัจจัยคือเสพเมถุนธรรม ภิกษุและภิกษุณี
ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม ภิกษุและภิกษุณี ต้อง
อาบัติ ๔ คือ เสพเมถุนธรรมในสรีระที่สัตว์มิได้กัด ต้องอาบัติปาราชิก ๑
เสพเมถุนธรรมในสรีระที่สัตว์กัดแล้วโดยมาก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ สอดองค์
กำเนิดเข้าไปในปากที่อ้า มิได้ถูกต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เป็นปาจิตตีย์ในเพราะ
ท่อนยางกลม ๑ เพราะปัจจัยคือเสพเมถุนธรรม ภิกษุและภิกษุณี ต้องอาบัติ
๔ เหล่านี้.

[๔๘๔] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้
ภิกษุและภิกษุณี ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้ ภิกษุและ
ภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ คือ ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้ เป็นส่วนแห่งโจรกรรม

มีราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ถือเอาทรัพย์อัน
เจ้าของมิได้ให้ เป็นส่วนแห่งโจรกรรม มีราคาเกินกว่า ๑ มาสก หรือหย่อน
กว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้ เป็นส่วน
แห่งโจรกรรม มีราคา ๑ มาสก หรือหย่อนกว่า ๑ มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ ๑
เพราะปัจจัย คือ ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของมิได้ให้ ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติ
๓ เหล่านี้.

[๔๘๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ แกล้งพรากกายมนุษย์จากชีวิต ภิกษุ
และภิกษุณีต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ แกล้งพรากกายมนุษย์จากชีวิต ภิกษุและ
ภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ คือ ชุดบ่อเจาะจงมนุษย์ว่าจักตกลงตาย ต้องอาบัติทุกกฏ
๑ เมื่อตกแล้วทุกขเวทนาเกิดขึ้น ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ ตาย ต้องอาบัติปาราชิก
๑ เพราะปัจจัย คือ แกล้งพรากกายมนุษย์จากชีวิต ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติ
๓ เหล่านี้.

[๔๘๖] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ กล่าวอวดอุตริมนุสสรรม อัน
ไม่มี ไม่เป็นจริง ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ กล่าวอวดอุตริมนุสสรรมอันไม่มี ไม่
เป็นจริง ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ คือ ภิกษุ มีความปรารถนาลามก ถูก
ความปรารถนาครอบงำ กล่าวอวดอุตริมนุสสรรม อันไม่มี ไม่เป็นจริง
ต้องอาบัติปาราชิก ๑ กล่าวว่ ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นพระ-
อรหันต์ เมื่อผู้ฟังเข้าใจความ ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ เมื่อไม่เข้าใจความ ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๑ เพราะปัจจัย คือ กล่าวอวดอุตริมนุสสรรมอันไม่มี ไม่เป็น
จริง ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

คำถามและคำตอบอาบัติในสังฆาภิเสสภัณฑ์

[๔๕๑] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ พยายามปล่อยขลุจิกิภษุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ พยายามปล่อยขลุจิกิภษุต้องอาบัติ ๓ คือ ตั้งใจพยายาม อดุจิกิเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาภิเสส ๑ ตั้งใจพยายาม แต่อดุจิกิไม่เคลื่อน ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ เป็นทุกกฎในประโยค ๑.

[๔๕๒] เพราะปัจจัย คือ ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย กิภษุและกิภษุณี ต้องอาบัติ ๕ คือ กิภษุมีความกำหนด ยินดีในการจับต้องอวัยวะได้รากลขวัณลงมา หรือเหนือหัวเข้าขึ้นไป ของบุรุษบุคคลผู้มีความกำหนด ต้องอาบัติปาราชิก ๑ กิภษุจับต้องกายด้วยกาย ต้องอาบัติสังฆาภิเสส ๑ เอากายถูกต้องของเนื้อด้วยกายต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ เอาของเนื้อด้วยกายถูกต้องของเนื้อด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฎ ๑ เป็นปาจิตตีย์ในเพราะจีด้วยนิ้วมือ ๑ เพราะปัจจัย คือ ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย ต้องอาบัติ ๕ เหล่านี้.

[๔๕๓] เพราะปัจจัย คือ พุดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ กิภษุต้องอาบัติ ๓ คือ พุดชมก็ดี พุดติก็ดี พาดพิงวังมรรค ปัสสาวมรรค ต้องอาบัติสังฆาภิเสส ๑ พุดชมก็ดี พุดติก็ดี พาดพิงอวัยวะได้รากลขวัณลงมา เหนือหัวเข้าขึ้นไป เว้นวังมรรค ปัสสาวมรรค ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ พุดชมก็ดี พุดติก็ดี พาดพิงของเนื้อด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฎ ๑.

[๔๕๔] เพราะปัจจัย คือ กล่าวคุณแห่งการบำเรอคนด้วยกาม กิภษุต้องอาบัติ ๓ คือ กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม ต้องอาบัติสังฆาภิเสส ๑ กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกาม ในสำนักบัณเฑาะก์

ต้องอาบัติตุลัจฉัย ๑ กล่าวคุณแห่งการบำเรอคนด้วยกาม ในสำนักคิรัจฉาน
ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๔๘๕] เพราะปัจจัย คือ ถึงความเป็นผู้เที่ยวชกสี่ ภิกษุต้องอาบัติ
๓ คือ รับคำ นำไปบอก กลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ รับคำ นำ
ไปบอกแต่ไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติตุลัจฉัย ๑ รับคำ แต่ไม่นำไปบอก และ
ไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๔๘๖] เพราะปัจจัย คือ ให้ทำกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง ต้องอาบัติ
๓ คือ ให้ทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อก่อนคืนอีกก่อนหนึ่งยังไม่มา ต้อง
อาบัติตุลัจฉัย ๑ เมื่อก่อนคืนนั้นมาแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๔๘๗] เพราะปัจจัย คือ ให้ทำวิหารใหญ่ ต้องอาบัติ ๓ คือ ให้
ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อก่อนคืนอีกก่อนหนึ่งยังไม่มา ต้องอาบัติตุลัจฉัย
๑ เมื่อก่อนคืนนั้นมาแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๔๘๘] เพราะปัจจัย คือ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก
อันหามูลมิได้ ต้องอาบัติ ๓ คือ ไม่ให้ทำโอกาสประสงคฺจะให้เคลื่อน โจอท
ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ กับสังฆาทิเสส ๑ ให้ทำโอกาสประสงคฺจะดำ โจอท ต้อง
อาบัติโอมสวาท ๑.

[๔๘๙] เพราะปัจจัย คือ ถือเอาเอกเทศบางอย่างแห่งอริกธมฺอันเป็น
เรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเสศ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก ต้อง
อาบัติ ๓ คือ ไม่ให้ทำโอกาส ประสงคฺจะให้เคลื่อน โจอท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑
กับสังฆาทิเสส ๑ ให้ทำโอกาสประสงคฺจะดำ โจอท ต้องอาบัติโอมสวาท ๑.

[๕๐๐] เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณูภาสนฺครบ
๓ จบ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรม
วาจาสองครั้งเป็นตุลัจฉัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๕๐๑] เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณูภาสน์ครบ ๓ จบ ภิกษุผู้ประพฤติดำกัญญ์ผู้ทำลายสงฆ์ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๕๐๒] เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณูภาสน์ครบ ๓ จบ ภิกษุผู้ว่ายาก ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้งเป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๕๐๓] เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณูภาสน์ครบ ๓ จบ ภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุล ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๕๐๔] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ

เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ภิกษุต้องอาบัติตัวหนึ่ง.

กตปัสตติวาร ที่ ๒ จบ

วิปัสติวาร ที่ ๓

[๕๐๕] ถามว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรมจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดา
วิบัติ ๔ คือ บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ. . .

ถามว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ
หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ
หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ จัดเป็นวิบัติอย่างหนึ่ง คือ อาจารย์วิบัติ
บรรดาวิบัติ ๔.

วิบัติติวารที่ ๓ จบ

สังคหิตวาร ที่ ๔

[๕๐๖] ถามว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม สงเคราะห์
ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗

ตอบว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม สงเคราะห์ด้วยกอง
อาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกอง
อาบัติอุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ...

ถามว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ
หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไรบรรดา
กองอาบัติ ๗

ตอบว่า อาบัติเพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ
หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๑ คือ ด้วย
กองอาบัติทุกกฏ บรรดากองอาบัติ ๗.

สังคหิตวารที่ ๔ จบ

สมุฏฐานวารที่ ๕

[๕๐๗] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อាប់ติเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอាប់ติ ๖

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อាប់ติเกิดด้วยสมุฏฐานอย่างหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอាប់ติ ๖ คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อាប់ติเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอាប់ติ ๖

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อាប់ติเกิดด้วยสมุฏฐานอย่างหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอាប់ติ ๖ คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา.

สมุฏฐานวารที่ ๕ จบ

อธิกรณวารที่ ๖

[๕๐๘] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อាប់ติจัดเป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๘

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อាប់ติจัดเป็นอาปัตตอธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๘...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อាប់ติจัดเป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๘

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อาบัติจัดเป็นอาปัตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔.
อธิกรณ์วารที่ ๖ จบ

สมถวารที่ ๗

[๕๐๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อาบัติระงับ
ด้วยสมถะเท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม อาบัติระงับด้วยสมถะ ๓
บรรดาสมถะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรรมะ ๑ บางที่
ด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตถการกะ ๑...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อาบัติระงับด้วยสมถะเท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ้ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ อาบัติระงับด้วยสมถะ ๓ บรรดาสมถะ ๗
คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรรมะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย
กับติณวัตถการกะ ๑.

สมถวาร ที่ ๗ จบ

สมุจจยวารที่ ๘

[๕๑๐] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม ภิกษุและภิกษุณี
ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม ภิกษุและภิกษุณีต้อง
อาบัติ ๔ คือ เสพเมถุนธรรมในสรีระที่สัตว์มิได้กัด ต้องอาบัติปาราชิก ๑
เสพเมถุนธรรมในสรีระที่สัตว์กัดแล้วโดยมาก ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ สอดองค์
กำเนิดเข้าไปในปากที่อำมิได้ถูกต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เป็นปาจิตติย์ในเพราะ
ท่อนยาง ๑.

เพราะปัจจัย คือ เสพเมถุนธรรม ภิกษุและภิกษุณีต้องอาบัติ ๔
เหล่านี้

ถามว่า อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์
ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดา
สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะ
เท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่
เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วย
กองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตติย์
บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา

เป็นอาปตตอธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาตกรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตถาคารกะ ๑ ...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือ
ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ทุกกฏ

เพราะปัจจัย คือ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะ
หรือบ้วนขะพะลงในน้ำ ต้องอาบัติตัวหนึ่งนี้

ถามว่า อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วย
กองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐาน
แห่งอาบัติ ๖ เป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะเท่าไร
บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัตินั้น จัดเป็นวิบัติ ๑ คือ อาจารย์วิบัติ บรรดาวิบัติ ๔
สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๑ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ ด้วยกองอาบัติ
ทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา

เป็นอาปัตตาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาตถรรณะ ๑ บางทีด้วยสัมมุขาวินัยกับตณวัตถรรณะ ๑.

สมุจยวารที่ ๘ จบ

ปัจจัยวาร ๘ จบ

มหาวิภังค์ ๑๖ มหาวาร จบ

ภิกขุณีวิภังค์ ๑๖ มหาวาร

กัตถบัญญัติวารที่ ๑

ปาราชิกกัณฑ์

[๕๑๑] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุณีทั้งหลาย ณ ที่ไหน ทรงปรารถนาใคร เพราะเรื่องอะไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น มี บัญญัติ อนุบัญญัติ อนุปันนบัญญัติ สัพพัตถบัญญัติ ปเทศบัญญัติ สาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ เอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติหรือ บรรดา ปาติโมกขบท ๔ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้นจัดเข้าในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ จัดเป็นวิบัติอย่างไร ในบรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์ไหน บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นวินัย ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นอกิวินัย ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์ อะไรเป็นวิบัติ อะไรเป็นสมบัติ อะไรเป็นข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุณีทั้งหลาย เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร พวกไหนศึกษา พวกไหนมิศึกษาอันศึกษาแล้ว ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น ตั้งอยู่ในใคร พวกไหนยอมทรงไว้ เป็นถ้อยคำของใคร ใคนำมา.

ปาราชิกกัณฑ์

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๕

[๕๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุทั้งหลาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีสุนทรินันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีสุนทรินันทา มีความกำหนัด ยินดีในการเคล้าคลึงด้วยกาย ของบุรุษบุคคลผู้กำหนด

ถ. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ หรือ

ต. มีบัญญัติ ๑ อันบัญญัติ อันป็นนบัญญัติ ไม่มีในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น

ถ. มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สัพพัตถบัญญัติ

ถ. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สาธารณบัญญัติ

ถ. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่เอกโตบัญญัติ

บรรดาปาติโมกข์เทศ ๔ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้นจัดเข้าในอุเทศ
ไหน นับเนื่องในอุเทศไหน

ต. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน

ถ. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร

ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๒

ด. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร

ต. เป็นศีลวิบัติ

ถ. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน

ค. เป็นกองอาบัติปาราชิก

ด. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๗ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้นเกิดขึ้น
ด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย กัมมจิต มิใช่วาจา

ถ. บรรดาอธิกรณ์ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร

ค. เป็นอาปัตตอธิกรณ์

ด. บรรดาสมณะ ๗ ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. ระวังด้วยสมณะ ๒ คือสัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญญาตภระ ๑

ถ. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นวินัย อะไรเป็นอกวินัย

ค. พระบัญญัติเป็นวินัย การจำแนกเป็นอกวินัย

ด. ในปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นปาติโมกข์ ในปาราชิก-
สิกขาบทที่ ๕ นั้น อะไรเป็นอธิปาติโมกข์

ต. พระบัญญัติเป็นปาติโมกข์ การจำแนกเป็นอธิปาติโมกข์

ถ. อะไรเป็นวิบัติ

ต. ความไม่สังวรเป็นวิบัติ

ถ. อะไรเป็นสมบัติ

ต. ความสังวรเป็นสมบัติ

ถ. อะไรเป็นข้อปฏิบัติ

ต. ข้อที่ภิกษุณีสมาทานอาปทานโกฏิกศีลตลอดชีวิตว่า จักไม่ทำกรรม
เห็นปานนี้ แล้วศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย เป็นข้อปฏิบัติ

ถ. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุณี
ทั้งหลายทรงอาศัยอำนาจประโยชน์เท่าไร

ต. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ แก่ภิกษุณี
ทั้งหลาย เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่า
ดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มภิกษุณีผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่
สำราญแห่งภิกษุณีผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน
๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความดำรง
มั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑

ถ. พวกไหนศึกษา

ต. ภิกษุณีเป็นเสกขะและเป็นกัลยาณปุถุชนศึกษา

ถ. พวกไหนมีสิกขาอันศึกษาแล้ว

ต. ภิกษุณีผู้อรหันต์มีสิกขาอันศึกษาแล้ว

ถ. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ นั้นตั้งอยู่ในใคร

ต. ตั้งอยู่ในภิกษุณีผู้ใครต่อการศึกษา

- ถ. พวกไหนย่อนทรงไว้
ต. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๕ ย่อมเป็นไปแก่ภิกษุณีเหล่าใด ภิกษุณีเหล่านั้น ย่อมทรงไว้
ถ. เป็นถ้อยคำของใคร
ต. เป็นพระคำรัสของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
ถ. ไครนำมา
ต. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

รายนามพระเถระ

พระเถระเหล่านี้ คือ พระอุบาลี

พระทาสกะ พระโสณกะ พระลิตตะกะ รวม
เป็นห้าทั้งพระโมคคัลลีบุตร นำพระวินัยมา
ในทวีปชื่อว่าชมพู มีสิริ แต่นั้น พระเถระ
ผู้ประเสริฐมีปัญญามากเหล่านี้ คือ พระ-
มหินทะ ๑ พระอภิกษิยะ ๑ พระอุตติยะ ๑
พระสัมพะละ ๑...พระเถระผู้ประเสริฐ ผู้มี
ปัญญามากเหล่านี้ รู้พระวินัย ฉลาดใน
บรรดา ได้ประกาศพระวินัยปิฎกไว้ในเกาะ
ตามพินธุ.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๖

[๕๑๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๖ แก่ภิกษุณี
ทั้งหลาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทารู้สึกว่า ภิกษุณีต้องปาราชิกกรรม
ไม่โจทด้วยตนเอง ไม่บอกแก่คณะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๗

[๕๑๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๗ แก่ภิกษุณี-
ทั้งหลาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทา ประพฤติตามพระอริฎฐะ ผู้
เคยเป็นคนฆ่าเร้ง ถูกสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกวัตร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

คำถามและคำตอบปาราชิกสิกขาบทที่ ๘

[๕๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๘ แก่ภิกษุณี
ทั้งหลาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ทำวัตถุที่ ๘ ให้บริบูรณ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

ปาราชิก ๘ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๕๑๖] พระมหาวิระทรงบัญญัติปาราชิกอันเป็นวัตถุแห่งการขาดอย่าง
ไม่ต้องสงสัย คือ เมถุน ๑ อทินนาทาน ๑ มนุสสวิคคหะ ๑ อุตริมนุสขธรรม ๑
กายสังสัคคะ ๑ ปกปิด ๑ สงฆ์ยกวัตร ๑ วัตถุที่แปด ๑.

สังฆาทิเสสกัณฑ์

คำถามและคำตอบสังฆาทิเสส ๑๐ สิกขาบท

[๕๑๗] พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้กล่าวให้ร้าย ก่อคดี ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เพราะเรื่องอะไร... ใครนำมา.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑

[๕๑๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ แก่ภิกษุผู้กล่าวให้ร้าย ก่อคดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทากกล่าวให้ร้ายอยู่

ถ. ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ หรือ

ต. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ ไม่มีในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น

ถ. มีสัตถัตถบัญญัติ ปเทศบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สัตถัตถบัญญัติ

- ก. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ
- ข. มีแต่สาธารณบัญญัติ
- ค. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ
- ง. มีแต่เอกโตบัญญัติ
- จ. บรรดาปาติโมกข์เทศ ๔ สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ นั้น จัดเข้า
ในอุเทศไหน นับเนื่องในอุเทศไหน
- ฉ. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน
- ช. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
- ซ. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๓
- ฌ. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ฎ. เป็นศีลวิบัติ
- ฏ. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ฐ. เป็นกองอาบัติสังฆาทิเสส
- ฑ. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ เกิดด้วย
สมุฏฐานเท่าไร
- ฒ. เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่
เกิดแต่กาย วาจา และจิต...
- ณ. ใครนำมา
- ด. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา...

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๒

[๕๑๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้รับหญิงโจร
ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันนทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่พระภิกษุณีอุลลันนทาได้รับหญิงโจรให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่จากบัจจ มิใช่กาย บางที่เกิดแต่กาย วาจา
และจิต.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๓

[๕๒๐] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุผู้ไปสู่ละแวก
บ้านแต่ผู้เดียว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งไปสู่ละแวกบ้านแต่ผู้เดียว.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๔ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

คำถามและคำตอบสังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๔

[๕๒๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสต แก่ภิกษุณีผู้ไม่บอก
กล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของคณะ รับภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยก
เสียดจากหมู่แล้วตามธรรม ตามวินัย ตามสัตตสุศาสน์ ให้เข้าหมู่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทาไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะ
ของคณะ รับภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียดจากหมู่แล้วตามธรรม ตาม
วินัย ตามสัตตสุศาสน์ ให้เข้าหมู่.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐุณิกเขปสิกขาบท).

สังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๕

[๕๒๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสต แก่ภิกษุณีผู้พอใจรับของ
เคี้ยวก็ตาม ของจันทก็ตาม จากมือของบุคคลผู้พอใจ ด้วยมือของตนแล้วฉันท
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีสุนทรินันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีสุนทรินันทาพอใจรับอามิสจากมือของบุรุษ
บุคคลผู้พอใจ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๖

[๕๒๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุณีผู้กล่าวว่า
แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั้นมีความพอใจก็ตาม ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่
แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่พอใจ นิมนต์เถิดเจ้าข้า บุรุษบุคคลนั้นจะถวายสิ่ง
ใด เป็นของเคี้ยว หรือของฉันก็ตาม แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้าจงรับประเคนของ
สิ่งนั้น ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยว หรือฉันเถิด ดังนี้ แล้วส่งไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่ง กล่าวว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั้น
มีความพอใจก็ตาม ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้า

ไม่มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าข้า บรูษบุคคลนั้นจะถวายสิ่งใด เป็นของ
เคี้ยว หรือของจันทน์ก็ตาม แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้าจงรับประเคนของสิ่งนั้น ด้วย
มือของตนแล้วเคี้ยว หรือจันเถิด ดังนี้ แล้วส่งไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

สังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๗

[๕๒๔] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสต แก่ภิกษุณีผู้โกรธ ไม่
สละกรรมเพราะอวดสมนุภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลีโกรธขี้ใจ ได้กล่าวอย่างนี้ว่า
ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ขอบอกคืนพระธรรม ขอบอกคืนพระสงฆ์
ขอบอกคืนสิกขา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

สังฆาติเสตสิกขาบทที่ ๘

[๕๒๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาติเสต แก่ภิกษุณีผู้ถูกตัดสิน

ให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่ง โกรธ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลี

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลีถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่งแล้ว โกรธ ขัดใจ ได้กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงความพอใจ ถึงความขัดเคือง ถึงความหลง และถึงความกลัว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธูริกเขปสิกขาบท).

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕

[๕๒๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุณีทั้งหลายผู้คลุกคลี ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ๗ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ด. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปคลุกคลีกันอยู่.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรณิกเขปสิกขาบท).

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๐

[๕๒๗] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุณีผู้ส่งไปด้วย
สั่งว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่ต่างหาก
กันเลย ไม่สละวัตถุ เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๑ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ว่าภิกษุณีอุลลันทาส่งไปด้วยสั่งว่า แม่เจ้าทั้งหลาย
ขอท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่ต่างหากกันเอย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรณิกเขปสิกขาบท).

สังฆาทิเสส ๑๐ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๕๒๘] กล่าวให้ร้าย ๑ รับนางโจรให้บวช ๑ ละแวกบ้าน ๑ ถูก
สงฆ์ฆวัตร ๑ ของเคี้ยว ๑ ทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ ๑ โกรธ ๑ อธิกรณ์เรื่อง
อื่น ๑ คลุกคลี ๑ ส่งไป ๑ สังฆาทิเสสเหล่านั้นรวมเป็น ๑๐ สิกขาบท.

นิสสัยกัณฐิกปาจิตติยกัณฐิก

คำถามและคำตอบนีสสัยกัณฐิกปาจิตติย ๑๒ สิกขาบท

[๕๒๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินีสสัยกัณฐิกปาจิตติย แก่ภิกษุผู้ทำการสังฆมาตฺร ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ฌ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ได้ทำการสังฆมาตฺร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๒๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินีสสัยกัณฐิกปาจิตติย แก่ภิกษุผู้อธิษฐานอกาลจีวรว่าเป็นกาลจีวรแล้วให้แจกกัน ฌ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ฌ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาอธิษฐานอกาลจีวรว่าเป็น กาลจีวรแล้วให้แจกกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๓๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้แลกเปลี่ยน
เปลี่ยนจิวรกับภิกษุแล้วจึงเอาไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุผู้ถูลันทา
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องที่ภิกษุผู้ถูลันทาแลกเปลี่ยนจิวรกับภิกษุแล้วจึง

เอาไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๓๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขอ
ของอย่างอื่น แล้วขอของอย่างอื่นอีก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุผู้ถูลันทา
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องที่ภิกษุผู้ถูลันทาขอของอย่างอื่นแล้ว ขอของอย่าง

อื่นอีก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๓๓] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคิยาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้
จ่ายของอย่างอื่น แล้วให้จ่ายของอย่างอื่นอีก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาให้จ่ายของอย่างอื่น แล้วให้จ่าย
ของอย่างอื่นอีก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๓๔] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคิยาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้
จ่ายของอย่างอื่นด้วยบริวารของสงฆ์ ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น
เจาะจงของอย่างอื่น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยหลายรูปให้จ่ายของอื่น ด้วยบริวารของสงฆ์ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖.

[๒๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของสงฆ์ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมเอง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยหลายรูปให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของสงฆ์ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมเอง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖.

[๕๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของคนหมู่มาก ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปให้จ่ายของอื่น ด้วยบริวารของคนหมู่
มากที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๓๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสัคคิยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้
จ่ายของอื่น ด้วยบริวารของคนหมู่มากที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น
เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมาเอง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของ
คนหมู่มากที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมาเอง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๑๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้
จ่ายของอื่น ด้วยบริวารของบุคคล ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะ
จงของอย่างอื่นที่ขอมเอง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทาให้จ่ายของอื่น ด้วยบริวารของ
บุคคลที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่นที่ขอมเอง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๑๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้
จ่ายผ้าห่มหนา ราคาเกินกว่า ๘ กังสะเป็นอย่างยิ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทา ขอผ้ากัมพลกะพระเจ้าแผ่นดิน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๔๐] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัตินิสสัยปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้
จ่ายผ้าห่มบาง ราคาเกินกว่า ๒ กังสะกึ่งเป็นอย่างไร ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ถ. ทรงปรารภใคร
- ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา
- ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาขอผ้าโฆมะกะพระเจ้าแผ่นดิน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

นิสสัยปาจิตตีย์ ๑๒ ลิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๕๔๑] บาตร ๑ อธิษฐานอกาลจีวรเป็นกาลจีวร ๑ แลกเปลี่ยน ๑
ขอ ๑ ให้จ่าย ๑ ที่ถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น ๑ เป็นของสงฆ์ ๑ เป็นของ
คนหมู่มาก ๑ ขอมารอง ๑ เป็นของบุคคล ๑ ลีกังสะ ๑ สองกังสะกึ่ง ๑.

ปาจิตตีย์กัณฑ์

คำถามและคำตอบลุลลันตวรรคที่ ๑

[๕๔๒] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ฉันกระเทียม
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ก. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาไม่รู้จักประมาณ ให้นำกระเทียมไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโถมสิกขาบท).

[๕๔๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีให้ถอนขนในที่
แถบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพคิย

ก. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพคิยให้ถอนขนในที่แถบ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๔.

[๕๔๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะใช้ของลับกระทบ
กัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุณี ๒ รูป
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องที่ภิกษุณี ๒ รูป ใช้ของลับกระทบกัน .

บัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานวันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

[๕๔๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ในเพราะใช้ก่อนอย่างเกลี้ยง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งใช้ก่อนอย่างเกลี้ยง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

[๕๔๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้นำชำระให้สะอาดลิกเกิน ๒ ข้องคุลีเป็นอย่างยิ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ สักกชนบท

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุรูปหนึ่งใช้น้ำชำระให้สะอาดลึกเกินไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๕๔๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้บารุงภิกษุผู้กำลังฉันด้วยน้ำดื่ม หรือด้วยการพัด ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุรูปหนึ่งบารุงภิกษุผู้กำลังฉัน ด้วยน้ำดื่ม และด้วยการพัด.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนแอฟกโลมสิกขาบท).

[๕๔๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขอข้าวเปลือกสดมานั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปขอข้าวเปลือกสดมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๔.

[๕๔๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตติย์ แก่ภิกษุณีผู้เทอจจาระกัถี
ปัสสาวะกัถี น้ำลายกัถี หยากเชือกัถี ของเป็นเดนกัถี ที่ภายนอกฝา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีรูปหนึ่งเทอจจาระบั้ง ปัสสาวะบั้ง น้ำลาย
บั้ง หยากเชือบั้ง ของเป็นเดนบั้ง ที่ภายนอกฝา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๕๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตติย์ แก่ภิกษุณีผู้เทอจจาระกัถี
ปัสสาวะกัถี น้ำลายกัถี หยากเชือกัถี ของเป็นเดนกัถี บนของเขียวสด ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปเทอจจาละบ้าง ปัสสาวะบ้าง น้ำลาย
บ้าง หยากเชือกบ้าง ของเป็นเดนบ้าง บนของเขียวสด.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๕๑] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไปดูเพื่อนรำกัถี
จับร้องกัถี ประโคมกัถี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ไปดูเพื่อนรำบ้าง จับร้องบ้าง
ประโคมบ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอภกโถมสิกขาบท).

ลสุณวรรคที่ ๑ จบ

คำถามและคำตอบรัตนธการวรรคที่ ๒

[๕๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ย่นร่วมกับบรูษในเวลาจำคินไม่มีประทีปส่องหนึ่งต่อหนึ่ง ณ ที่ไหน.

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่ง ย่นร่วมกับบรูษในเวลาจำคินที่ไม่มีประทีปส่อง หนึ่งต่อหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเถยยสกัดกลลิกขาบท).

[๕๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ย่นร่วมกับบรูษในโอกาสอันกำบัง หนึ่งต่อหนึ่ง ณ ที่ไหน.

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่งย่นร่วมกับบรูษ ในโอกาสอันกำบัง หนึ่งต่อหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเถยยสัตถกสิกขาบท).

[๕๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขึ้นร่วมกับ
บุรุษในที่แจ้ง หนึ่งต่อหนึ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุรูปหนึ่งขึ้นร่วมกับบุรุษในที่แจ้ง หนึ่งต่อหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเถยยสัตถกสิกขาบท).

[๕๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ขึ้นร่วมกับ
บุรุษในถนนก็ดี ในตรอกตันก็ดี ในทาง ๓ แพร่งก็ดี หนึ่งต่อหนึ่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณิถุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณิถุลลันทาขึ้นร่วมกับบุรุษในถนนบ้าง ใน
ตรอกตันบ้าง ในทาง ๓ แพร่งบ้าง หนึ่งต่อหนึ่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเถยยสัตถกสิกขาบท).

[๕๕๖] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้เข้าไปสู่สกุล
ในเวลาเช้า นั่งบนอาสนะแล้วไม่บอกลาเจ้าของ กลับไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีรูปหนึ่งเข้าไปสู่สกุลในเวลาเช้า นั่งบนอาสนะ
แล้วไม่บอกลาเจ้าของ กลับไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๕๗] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้เข้าไปสู่สกุล
ในเวลาหลังภัตกาล ไม่บอกเจ้าของ นั่งบนอาสนะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทา เข้าไปสู่สกุลในเวลาหลังภัตกาล
ไม่บอกเจ้าของ นั่งบนอาสนะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๗ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๕๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้เข้าไปสู่สกุล
ในเวลาพลบค่ำไม่บอกเจ้าของ แล้วลาดเองก็ดี ให้ลาดก็ดี ซึ่งที่นอนแล้วขึ้น
นั่ง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูป เข้าไปสู่สกุลในเวลาพลบค่ำ ไม่
บอกเจ้าของแล้วลาดที่นอนในรูปนั่ง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๕๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้ภิกษุณีรูป
อื่น โปนทะนาด้วยความถือผิด เข้าใจผิด ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง ให้ภิกษุณีรูปอื่น โปนทะนา ด้วย
ความถือผิด เข้าใจผิด.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๖๐] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้แข่งตนก็ดี ผู้
อื่นก็ดี ด้วยนรกกัถิ ด้วยพรหมจรรย์กัถิ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลิ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลิแข่งตนบ้าง แข่งผู้อื่นบ้าง ด้วยนรก
บ้าง ด้วยพรหมจรรย์บ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๖๑] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ประหัดประหาร
ตนแล้วร้องไห้ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลิ

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลิ ประหัดประหารตนแล้วร้องไห้.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

รัตนธการวรรค ที่ ๒ จบ

คำถามและคำตอบบนานวรรคที่ ๓

[๕๖๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้เปลือยกายอาบนํ้า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป เปลือยกายอาบนํ้า.

มีบัญญัติ ๑๐ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอภกโถมสิกขาบท).

[๕๖๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุณีผู้ให้ทำผ้าอาบนํ้าฝน เกินประมาณ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ ใช้ผ้าอาบน้ำฝนไม่มีประมาณ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๖๔] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ละเองก็ดี
ให้ผู้อื่นละเองก็ดี ซึ่งจีวร แล้วไม่เย็บ ไม่ทำความขวนขวยเพื่อจะให้เย็บ ณ
ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาให้ภิกษุณีละจีวรแล้วไม่เย็บ ไม่
ทำความขวนขวยเพื่อจะให้เย็บ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนฐุรณิกเขปสิกขาบท).

[๕๖๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ผลัดเปลี่ยนผ้า
สังฆาฏิอันมีกำหนด ๕ วัน ให้เกินไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยหลายรูป ผากผ้าไว้ในมือของภิกษุทั้งหลาย แล้ว มีแต่ผ้าอุตราสงค์กับผ้าอันตราสกหลักไปสู่จาริกในชนบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๖๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ใช้จีวรสับเปลี่ยน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยรูปหนึ่งไม่บอกแล้วห่มจีวรของภิกษุ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๖๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ทำลายคือจีวรของหมู่ให้เป็นอันตราย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุผู้ถูลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขุณินถนันทาท่าลาก คือจิวรของหมู่ให้เป็นอันตราย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๕๖๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ห้ามการแจกจิวรซึ่งเป็นไปโดยชอบธรรม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุขุณินถนันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขุณินถนันทาห้ามการแจกจิวร ซึ่งเป็นไปโดยชอบธรรม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๕๖๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ให้สมณจิวรแก่ชาวบ้านก็ดี ปริพาชกก็ดี ปริพาชกาภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีภิกษุณีอุลลันทาได้ให้สมณจิรวแก่ชาวบ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๖.

[๕๗๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสมัยแห่งจิรว
กาลให้ล่วงไป ด้วยหวังจะได้จิรวอันไม่แน่นอน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีภิกษุณีอุลลันทา ยังสมัยแห่งจิรวกาลให้ล่วงไปด้วย
หวังจะได้จิรวอันไม่แน่นอน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๗.

[๕๗๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ห้ามการเคาะ
กฐินอันเป็นไปโดยชอบธรรม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขุณินถุสถนนทาห้ามการเตาะกฐินอันเป็นไปโดย
ชอบธรรม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

นทานวรรคที่ ๓ จบ

คำถามและคำตอบวิภูววรรคที่ ๔

[๕๗๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณี ๒ รูปผู้นอน
เตียงเดียวกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขุณินถุสถนนอนบนเตียงเดียวกัน ๒ รูป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเพกโลมสิกขาบท).

[๕๗๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณี ๒ รูป ผู้นอน
ในเครื่องลาดและผ้าห่มอันเดียวกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป นอนในเครื่องลาดและผ้าห่มผืนเดียวกัน ๒ รูป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอภกโถมสิกขาบท).

[๕๗๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้แก่งก่อกความไม่ผาสุก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุถลนันทา

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุถลนันทาแก่งก่อกความไม่ผาสุกแก่ภิกษุณี.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๑.

[๕๗๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่บำรุงสหชวินีผู้ได้รับทุกข์ และไม่ทำการชวนชวยเพื่อให้ผู้อื่นช่วยบำรุง ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ถ. ทรงปรารภใคร
- ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทา ไม่บำรุงสหชวินีผู้ได้รับทุกข์ และไม่ทำการชวนขวยเพื่อให้ผู้อื่นช่วยบำรุง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรณิกเขปสิกขาบท).

[๕๗๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้ที่อาศัยแก่ภิกษุณีแล้ว โกรธ ขัดใจ นุคคร่าออก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ถ. ทรงปรารภใคร
- ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทาให้ที่อาศัย แก่ภิกษุณีแล้ว โกรธ ขัดใจ นุคคร่าออก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๑.

[๕๗๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้คลุกกลี ไม่สละเพราะสวดสมณภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลี

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลีอยู่คลุกคลี

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนสมนุภาสนสิกขาบท).

[๕๗๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่มีพวก เทียวจาริกภายในแวนแคว้น ซึ่งรู้จักกันอยู่ว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปไม่มีพวก เทียวจาริกภายในแวนแคว้น ซึ่งรู้จักกันอยู่ว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกลอมสิกขาบท).

[๕๗๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุณีผู้ไม่มีพวก เทียวจาริกภายนอกแวนแคว้น ซึ่งรู้จักกันอยู่ว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปไม่มีพวก เกี่ยวจาริกภายนอก
แวนแคว้น ซึ่งรู้กันอยู่ว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๕๘๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้เกี่ยวจาริก
ภายในพรรษา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปเกี่ยวจาริกภายในพรรษา.

บัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๕๘๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้อยู่จำพรรษา
แล้วไม่หกลึกไปสู่จาริก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปอยู่จำพรรษาแล้ว ไม่หลีกไปสู่จาริก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท).

ศุวัฏฏวรรคที่ ๔ จบ

คำถามและคำตอบจิตตาคารวรรคที่ ๕

[๕๘๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไปชมโรง-
ละครหลวงก็ดี โรงประกวดภาพก็ดี สถานที่หย่อนใจก็ดี อุทยานก็ดี สระ
โบกขรณีก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ ไปชมโรงละครหลวงบ้าง โรง
ประกวดภาพบ้าง สถานที่หย่อนใจบ้าง อุทยานบ้าง สระโบกขรณีบ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอภกโถมลลิกขาบท).

[๕๘๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ใช้สอยอาสน์ที่
ก็ดี บัลลังก์ก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุทั้งหลายรูปใช้สอยอาสน์ที่บ้าง บัลลังก์บ้าง.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๕๘๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีกรอด้าย ณ ที่ไหน

ตอบว่าทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีทั้งหลายรูปกรอด้าย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๕๘๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ช่วยทำธุระของ
ภคุหัสถ์ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปช่วยทำธุระของคฤหัสถ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโถมสิกขาบท).

[๕๘๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้อันภิกษุณี
กล่าวอยู่ว่า มาเกิดแม่เจ้า ของงช่วยระงับอธิกรณ์นี้ รับคำว่า ดีละ แล้วไม่
ระงับ ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้ระงับ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาผู้อันภิกษุณีกล่าวอยู่ว่า มาเกิดแม่
เจ้า ของงช่วยระงับอธิกรณ์นี้ รับคำว่า ดีละ แล้วไม่ระงับ ไม่ทำการขวน
ขวายเพื่อให้ระงับ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธูริกเขปสิกขาบท).

[๕๘๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ให้ของ

เคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี แก่ชาวบ้านก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี ด้วย
มือของตน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทาได้ให้ของเคี้ยวบ้าง ของฉันบ้าง
แก่ชาวบ้าน ด้วยมือของตน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอภกโลมสิกขาบท).

[๕๘๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่สละผ้าอาศัย
แล้วใช้สอย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทาไม่สละผ้าอาศัย แล้วใช้สอย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๘๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่มอบหมาย
ที่อยู่ แล้วหลีกไปสู่จาริก ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ถ. ทรงปรารภใคร
- ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา
- ค. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทาไม่มอบหมายที่อยู่ แล้วหลีกไปสู่
จาริก.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๕๘๐] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้เรียนตัจฉาน
วิชา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ถ. ทรงปรารภใคร
- ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์
- ค. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์เรียนตัจฉานวิชา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนปทโทธัมมสิกขาบท).

[๕๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้บอกติรัจฉาน
วิชา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์
- ข. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์บอกติรัจฉานวิชา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๒ (เหมือนปทโสธัมมสิกขาบท).

จิตตาคารวรรค ที่ ๕ จบ

คำถามและคำตอบอารามวรรค ที่ ๖

[๕๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รู้ยังไม่บอก
กล่าวก่อน แล้วเข้าไปสู่อารามซึ่งมีภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป
- ข. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องภิกษุหลายรูปไม่บอกกล่าวก่อนแล้วเข้าไปสู่อาราม.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๒ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรนิกเขปลิกขาบท).

[๕๕๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ดำบริภาษภิกษุ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครเวสาลี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพคัลย
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ง. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพคัลยด่าท่านพระอุบาลี.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้แค้นเคือง
บริภาษคณะ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ง. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาแค้นเคืองบริภาษคณะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๕๕๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้อันทายกนิมนต์แล้วห้ามภัตรแล้ว ฉันทของเกี้ยวก็ดี ของฉันทก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป
- ก. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปฉันทแล้ว ห้ามภัตรแล้วไปฉันทแห่งอื่น.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๕๕๖] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้หวงตระกูด ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง
- ก. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุณีรูปหนึ่งหวงตระกูด.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๕๕๑] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้จำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปจำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๕๕๒] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้จำพรรษาแล้วไม่ปวารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ด้วย ๑ สถาน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปจำพรรษาแล้ว ไม่ปวารณาจะภิกษุสงฆ์.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐุณิกเขปสิกขาบท).

[๕๕๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ไปรับโอวาทก็ดี เพื่อร่วมสังฆกรรมก็ดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ ลักกชนบท

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องที่ว่าภิกษุฉัพพัคคีย์ไม่ไปรับโอวาท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปรารภสิกขาบท).

[๖๐๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ถามแม่ซึ่งอุโบสถ ไม่ขอแม่ซึ่งโอวาท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุหลายรูป
- ค. เพราะเรื่องอะไร
- ด. เพราะเรื่องที่ว่าภิกษุหลายรูปไม่ถามแม่ซึ่งอุโบสถ ไม่ขอแม่ซึ่งโอวาท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐุณิกเขปสิกขาบท).

[๖๐๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่บอกสงฆ์ หรือคณะให้นุรุษฝ่าฝืนก็ดี บาดแผลก็ดี อันเกิดที่งามขา ตัวต่อตัวรวมกัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่ง ให้นุรุษฝ่าฝืนเกิดที่งามขาตัวต่อตัวรวมกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินลิกขาบท).

อารามวรรคที่ ๖ จบ

คำถามและคำตอบกัณนิวรรคที่ ๗

[๖๐๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสตรีมีครรภ์ ให้นิวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปยังสตรีมีครรภ์ให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๐๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสตรีแม่
ลูกอ่อนให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปยังสตรีแม่ลูกอ่อนให้บวช

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๐๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสิกขมานาที่
ยังมีได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปยังสิกขมานาที่ยังมิได้ศึกษาสิกขาใน
ธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๐๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังศึกษาภิกษุมาที่
ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังมีได้สมมติ
ให้อุปสมบท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุทั้งหลายรูปยังศึกษาภิกษุมาที่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม
๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังมีได้สมมติให้อุปสมบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๐๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังเด็กหญิงมี
อายุไม่ครบ ๑๒ ปีให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุทั้งหลายรูปยังเด็กหญิงผู้มีอายุไม่ครบ ๑๒ ปีให้
บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๑.

[๖๐๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังเด็กหญิงมี
อายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์แล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒
ปี ให้อุปสมบท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุทั้งหลายรูปยังเด็กหญิงผู้มีอายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์
แล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีให้อุปสมบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๑.

[๖๐๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังเด็กหญิงมี
อายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์ ผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว แต่
สงฆ์ยังไม่ได้สมมติให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยหลายรูปยังเด็กหญิงผู้มีอายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์ ผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๖๐๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังสหชีวิตินี้ให้บวชแล้วไม่อนุเคราะห์ ไม่ยังผู้อื่นให้อนุเคราะห์ตลอด ๒ กาลฝน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยอุลลันทา ยังสหชีวิตินี้ให้บวชแล้ว ไม่อนุเคราะห์ ไม่ยังผู้อื่นให้อนุเคราะห์ ตลอด ๒ กาลฝน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

[๖๑๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ไม่ติดตามปวัตตินีผู้ให้บวช ตลอด ๒ กาลฝน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยหลายรูปไม่ติดตามประวัตินี้ผู้ให้บวชตลอด ๒
กาลฝน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๖๑๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังสหวินีให้
บวชแล้วไม่พาหลักไป ไม่ยังผู้อื่นให้พาหลักไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยอุลลันทายังสหวินีให้บวชแล้ว ไม่พาหลัก
ไป ไม่ยังผู้อื่นให้พาหลักไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมณฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

กัณฑ์วรรค ที่ ๗ จบ

คำถามและคำตอบกัณฑ์วรรค ที่ ๘

[๖๑๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังสามเณริผู้
เป็นเด็กหญิงมีอายุหย่อน ๒ ปี ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ยังสามเณรีผู้เป็นเด็กหญิงมีอายุ
หย่อน ๒๐ ปีให้บวช

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๑๓] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสามเณรีผู้
เป็นเด็กหญิงมีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์แล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖
ประการ ตลอด ๒ กาลฝนให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ยังสามเณรีผู้เป็นเด็กหญิงมีอายุ ๒๐
ปีบริบูรณ์แล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ กาลฝน
ให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๑๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังสามเณรีผู้
เป็นเด็กหญิงมีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด
๒ กาลฝนแล้ว แต่สงฆ์ยังมีได้สมมติ ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่มีภิกษุทั้งหลายรูป ยังสามเณรีผู้เป็นเด็กหญิงมีอายุ ๒๐
ปีบริบูรณ์ ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ กาลฝนแล้ว แต่
สงฆ์ยังมีได้สมมติให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๑.

[๖๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้มีพรรษา
หย่อน ๑๒ ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่มีภิกษุทั้งหลายรูป มีพรรษาหย่อน ๑๒ ให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๑๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้มีพรรษาครบ
๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุทั้งหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุทั้งหลายรูปมีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ยัง
ไม่ได้สมมติให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๑๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุอันภิกษุสงฆ์
กล่าวอยู่ว่า คุณก่อนแม่เจ้า ท่านยังไม่ควรให้บวชก่อน รับคำว่า ขอบแล้ว
ภายหลังถึงธรรมคือบ่นว่า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุฉันทกาลี

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลิ อันภิกษุณีสงฆ์กล่าวอยู่ว่า คุณก่อนแม่เจ้า ท่านยังไม่ควรให้บวชก่อน รับคำว่า ชอบแล้ว ภายหลังถึงธรรมคือบ่นว่า.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓.

[๖๑๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้กล่าวกะลิกขมานาว่า คุณก่อนแม่เจ้า ถ้าท่านจักให้จีวรแก่เรา เราจักยังท่านให้อุปสมบทตามปรารธนา ภิกษุณีนั้นไม่มีอันตราย ภายหลังไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการชวนขวยเพื่อให้อุปสมบท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทากล่าวกะลิกขมานาว่า คุณก่อนแม่เจ้า ถ้าท่านจักให้จีวรแก่เรา เราจักยังท่านให้อุปสมบทตามปรารธนา แล้วไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการชวนขวยเพื่อให้อุปสมบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรนิกเขปสิกขาบท).

[๖๑๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้กล่าวกะสิกขมานาว่า คุณก่อนแม่เจ้า ถ้าท่านจักติดตามเราไปตลอด ๒ ปี เราจักยังท่านให้อุปสมบทตามปรารณา แล้วไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้อุปสมบท ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทากล่าวกะสิกขมานาว่า คุณก่อนแม่เจ้า ถ้าท่านจักติดตามเราไปตลอด ๒ ปี เราจักยังท่านให้อุปสมบทตามปรารณา แล้วไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้อุปสมบท.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรนิกเขปสิกขาบท).

[๖๒๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณียังสิกขมานา ผู้เกี่ยวข้องกับนุชผู้คลุกคลีกับเด็กหนุ่ม ผู้คร่ำย ผู้ยังชายให้ระทมโศก ให้บวชน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยเงินนันทา ยังสีกขมามาผู้เกี่ยวข้องด้วยบุรุษ ผู้คลุกคลีกับเด็กหนุ่ม ผู้คร่ำย ผู้ยังชายให้ระทมโศกให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐาน ๓.

[๖๒๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีสีกขมามา อันมารดาบิดาหรือสามียังไม่อนุญาต ให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุสลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ถูกขโมยเงินนันทายังสีกขมามาอันมารดาบิดาหรือสามี ยังไม่อนุญาตให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย สมุฏฐาน ๔ คือ บางที่เกิดแต่วาจา ไม่ใช่กาย ไม่ใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กาย กับวาจา ไม่ใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต ไม่ใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย กับวาจา และจิต ๑.

[๖๒๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีสีกขมามา ให้บวชด้วยให้ฉันทะค้ำกราว ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครราชคฤห์

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทายังสิกขมานาให้บวช ด้วยให้ฉันทะ
ก้างคราว.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๒๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสิกขมานา
ให้บวชทุกกาลฝน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ยังสิกขมานาให้บวชทุกกาลฝน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๖๒๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ยังสิกขมานา
ให้บวชปีละ ๒ รูป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูปยังสิกขมานาให้บวชปีละ ๒ รูป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

กุมารีกุตวรรค ที่ ๘ จบ

คำถามและคำตอบตัดอุปาทนวรรค ที่ ๕

[๖๒๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ใช้ร่วมและ
รองเท่า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีพัคคีย์ใช้ร่วมและรองเท่า.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๖๒๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไปด้วยยาน ณ
ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุณีนักพคคีย์
- ก. เพราะเรื่องอะไร
- ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีนักพคคีย์ไปด้วยยาน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท).

[๖๒๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ใช้เครื่อง
ประดับเอา ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง
- ก. เพราะเรื่องอะไร
- ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งใช้เครื่องประดับเอา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท).

[๖๒๘] ถามว่า พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ใช้เครื่อง
ประดับสำหรับสตรี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีภิกษุณีฉัพพัคคีย์ใช้เครื่องประดับสำหรับสตรี.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมฺภูฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมฺภูฐาน
๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๖๒๙] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต.
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้อาบน้ำปรุง
เครื่องประเทืองผิวมีกลิ่นหอม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องทีภิกษุณีฉัพพัคคีย์ อาบน้ำปรุงเครื่องประเทืองผิวที่มี
กลิ่นหอม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมฺภูฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมฺภูฐาน
๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๖๓๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีสื่อบน้ำปรุง
กำยานเป็นเครื่องอบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ พระนครสาวัตถิ

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพคคีย์
- ก. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่เกิดที่ภิกษุณีฉัพคคีย์ อาน้ำปรุงกำยานเครื่องอบ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอพกโถมสิกขาบท).

[๖๓๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีสื่อยังภิกษุณีให้
นวด ให้อย่า ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถิ

- ก. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป
- ก. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่เกิดที่ภิกษุณีหลายรูปยังภิกษุณี ให้นวด ให้อย่า.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอพกโถมสิกขาบท).

[๖๓๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีสั่งสิกขมานา
ให้หนด ให้ขำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ยังสิกขมานาให้หนด ให้ขำ

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท).

[๖๓๓] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีสั่งสามเณรีให้
หนด ให้ขำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณี ยังสามเณรีหลายรูปให้หนด ให้ขำ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
๒ (เหมือนเอפקโลมสิกขาบท).

[๖๓๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีสั่งหญิงคฤหัสถ์
ให้หนด ให้ขำ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูป ยังหญิงคฤหัสถ์ให้นวด ให้ขยำ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนเอพกโลมสิกขาบท).

[๖๓๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่ขอโอกาส
นั่งบนอาสนะข้างหน้าภิกษุ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีหลายรูป ไม่ขอโอกาสนั่งบนอาสนะข้างหน้า
ภิกษุ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนกฐินสิกขาบท).

[๖๓๖] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ถามปัญหา
ภิกษุผู้ที่ตนยังมีได้ขอโอกาส ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูป ถามปัญหาภิกษุผู้ที่ยังมิได้ขอโอกาส.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ (เหมือนปทโสธัมมสิกขาบท).

[๖๓๗] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณีผู้ไม่มีผ้ารัดถัน เข้าไปสู่บ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่ง ไม่มีผ้ารัดถันเข้าสู่บ้าน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กาย ไม่ใช่วาจา ไม่ใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต ไม่ใช่วาจา ๑.

ฉัตตปาหนวรรคที่ ๕ จบ

ขุททกติกขาบท ๕ วรรค จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๖๓๘] กระเทียม ๑ ถอนขนในที่แคบ ๑ ใช้นิ้วกดทับกัน ๑
ทอนยางเกลี้ยง ๑ ใช้น้ำชำระให้สะอาดลึกลงไป ๑ บำรุงภิกษุกำลังฉัน ๑
ข้าวเปลือกสด ๑ ทิ้งของเป็นเดน ๒ ดิกขาบท ๑ คู่มือร่ำ ๑.

เวลาค่ำคืน ๑ โอกาสกำบัง ๑ ที่แจ้ง ๑ ถนน เวลาเช้า ๑ เวลา
ภายหลังภัตร เวลาพลบค่ำ ๑ ความถือผิด ๑ แข่งด้วยนรก ๑ ประหาร ๑
เปลื้องกาย ๑ ผ่าอาบน้าฝน ๑ เลาะจีวร ๑ เปลี่ยนผ้าสังฆาฏิมีกำหนด
๕ วัน ๑ จีวรสับเปลี่ยน ๑ หมู ๑ การแจกจีวร ๑ สมณจีวร ๑ จีวรไม่
แน่นอน ๑ การเคาะกฐิน ๑

เตียงเดียวกัน ๑ เครื่องลาด ๑ แกล้ง ๑ สหชีวินี ๑ ให้อาศัย ๑
กลุ่กลี ๑ เทียวจาริกภายใน ๑ เทียวจาริกภายนอก ๑ เทียวจาริกภายใน
พรรษา ๑ ไม่หลีกไป ๑

โรงละครหลวง ๑ อาสน์ทิ ๑ กรอด้วย ๑ ฐะของกฤหัสถ์ ๑ ระวัง
อธิกรณ์ ๑ ให้อาศัย ๑ ที่อยู่ ๑ เรียนติรัจฉานวิชา ๑ บอติรัจฉานวิชา ๑
อาราม ๑ ค่า ๑ แค้นเคือง ๑ ฉันท ๑ หวงตระกูล ๑ จำพรรษา ๑
ปวารณา ๑ ไม่รับโอวาท ๑ ไม่ขอโอวาท ๑ ทิ้งามขา ๑

สตรีมีครรภ์ ๑ สตรีแม่ลูกอ่อน ๑ ธรรม ๖ ประการ ๑ สงฆ์ยัง
มิได้สมมติ ๑ มีอายุห่อน ๑๒ ปี ๑ เด็กหญิงมีอายุครบบริบูรณ์แล้ว ๑ สงฆ์
ยังมีได้สมมติ ๑ ยังสหชีวินีให้บวชแล้วไม่อนุเคราะห์ ๑ ไม่ติดตามปวัตตินี ๑
ไม่พาหลีกไป ๑

สามเณรีที่เป็นเด็กหญิง ๒ สิกขาบท ๑ สงฆ์ยังมีได้สมมติ ๑ ภิกษุณี
มีพรรษาหย่อน ๑๒ ปี ๑ สงฆ์ยังมีได้สมมติ ๑ ยังไม่ควร ๑ ถ้าจักให้ ๑
ตลอด ๒ ปี ๑ สิกขมานาผู้เกี่ยวข้องกับบุรุษ ๑ สิกขมานาอันสามีไม่อนุญาต ๑
ให้นั้นทะค้างคราว ๑ ทุกกาลฝน ๑ ปีละ ๒ รูป ๑

รม ๑ ยาน ๑ เครื่องประดับเอา ๑ เครื่องประดับสำหรับสตรี ๑
อาบน้ำปรุงเครื่องประเทืองผิว ๑ อาบน้ำปรุงกายาน ๑ ภิกษุณี ๑ สิกขมานา ๑
สามเณรี ๑ หญิงคฤหัสถ์ ๑ นั่งข้างหน้าภิกษุ ๑ ไม่ขอโอกาส ๑ ผำรดถัน ๖.

หัวข้อบอกรวรรคเหล่านั้น

[๖๓๕] ลสุณวรรค ๑ รัตตันธการวรรค ๑ นหानวรรค ๑ ตูวัฏฏ-
วรรค ๑ จิตตการวรรค ๑ อารามวรรค ๑ กัมภินีวรรค ๑ กุมารีภูตวรรค ๑
นัตตูปาหนวรรค ๑.

ปาฏิเทสนียกัณฑ์

คำถามและคำตอบปาฏิเทสนียะ ๘ สิกขาบท

[๖๔๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุณีผู้ขอเนยใส
มาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอเนยใสมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุณีผู้น้ำมัน
มาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอน้ำมันมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุณีผู้น้ำผึ้ง
มาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอน้ำผึ้งมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๕.

[๖๔๓] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุผู้ขอน้ำอ้อย
มาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุฉัพพัคคีย์ขอน้ำอ้อยมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๔] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนียะ แก่ภิกษุผู้ขอปลา
มาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุฉัพพัคคีย์ขอปลามาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๕] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนีเย แก่ภิกษุณีผู้ขอเนื้อมานั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอเนื้อมานั้น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๖] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนีเย แก่ภิกษุณีผู้ขอนมสดมานั้น ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอนมสดมานั้น.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔.

[๖๔๗] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนีเย แก่ภิกษุณีผู้ขอมสมาฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภพระฉัพพัคคีย์

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอมสมาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

ปาฏิเทสนีเย ๘ สิกขาบท จบ

หัวข้อประจำกัณฑ์

[๖๔๘] พระพุทธเจ้าทรงแสดงปาฏิเทสนีเย ๘ สิกขาบทเองคือ ภิกษุณีขอมเนยใส ๑ น้ำมัน ๑ น้ำผึ้ง ๑ น้ำอ้อย ๑ ปลา ๑ เนื้อ ๑ นมสด ๑ นมส้ม ๑

สิกขาบทเหล่านี้ ที่บรรยายไว้โดยพิสดารในภิกขุวิภังค์ เพราะย่อสิกขาบทเหล่านั้น เป็นกัณฑ์บัญญัติวารที่ ๑ ในภิกขุณีวิภังค์ จบ.

กตปัติวาร ที่ ๒

ปาราชิกกัณฑ์

คำถามและคำตอบอาบัติปาราชิก

[๖๔๕] ถามว่า ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของ
บุรุษบุคคลผู้กำหนด ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษบุคคลผู้
ผู้กำหนด ต้องอาบัติ ๓ คือ:-

ยินดีการจับต้องอวัยวะได้รากลวงลงมา เนื้อหว่าเข้าไป ต้องอาบัติ
ปาราชิก ๑

ยินดีการจับต้องอวัยวะเนื้อรากลวงขึ้นไป ได้หว่าลงมา ต้องอาบัติ
อุลลัจจัย ๑

ยินดีการจับต้องของเนื้อด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด
ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๖๕๐] ถามว่า ภิกษุณีผู้ปกปิดโทษ ปกปิดโทษไว้ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณีผู้ปกปิดโทษ ปกปิดโทษไว้ ต้องอาบัติ ๓ คือรู้อยู่
ปกปิดกรรมมีโทษถึงปาราชิก ต้องอาบัติปาราชิก ๑ มีความสงสัยปกปิด ต้อง
อาบัติอุลลัจจัย ๑ ปกปิดอาจารย์วัติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

ภิกษุณีผู้ปกปิดโทษ ปกปิดโทษไว้ ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๖๕๑] ถามว่า ภิกษุณีผู้ประพฤติตามพระอริยฐานะผู้ถูกสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกวัตร ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณีผู้ประพฤติตามพระอริยฐานะผู้ถูกสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกวัตร ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบฉัตติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติปาราชิก ๑

ภิกษุณีผู้ประพฤติตามพระอริยฐานะ ผู้ถูกสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกวัตร ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

[๖๕๒] ถามว่า ภิกษุณีสั่งวัตถุที่* ๘ ให้บริบูรณ์ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณีสั่งวัตถุที่ ๘ ให้บริบูรณ์ ต้องอาบัติ ๓ คือ อันบุรุษกล่าวว่า จงเดินไปยังห้องชื่อนี้ แล้วเดินไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ พอล่วงเข้าหัตถบาสนของบุรุษ ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ยังวัตถุที่ ๘ ให้บริบูรณ์ ต้องอาบัติปาราชิก ๑

ภิกษุณีสั่งวัตถุที่ ๘ ให้บริบูรณ์ ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

ปาราชิก จบ

สังฆาทิเสสกัณฑ์

คำถามและคำตอบอาบัติสังฆาทิเสส

[๖๕๓] ภิกษุณีผู้กล่าวให้ร้าย ก่อคดีขึ้น ต้องอาบัติ ๓ คือ บอกแก่คน ๆ เดียว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ บอกแก่คนที่สอง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ คดีถึงที่สุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

* วัตถุที่ ๘ คือ ภิกษุณี ทอดกายเพื่อประโยชน์แก่บุรุษนั้น เพื่อประสงค์จะเสพอสังกรรม ดูข้อ

[๖๕๔] ภิกษุณีรับหญิงโจรให้บวช ต้องอาบัติ ๓ คือ จบฉุติเป็น
ทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้อง
อาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๕๕] ภิกษุณีไปสู่ละแวกบ้านแต่ผู้เดียว ต้องอาบัติ ๓ คือเดินไป
ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เดินล่วงเขตล้อมไป ๑ ก้าว ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ เดินล่วง
เขตล้อมไป ๒ ก้าว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๕๖] ภิกษุณีไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของคณะ รับ
ภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียดจากหมู่แล้ว ตามธรรม ตามวินัย ตาม
สัตตศาสนาให้เข้าหมู่ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบฉุติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจา
สองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๕๗] ภิกษุณีมีความพอใจ รับของเคี้ยวก็ตาม ของนั้นก็ตาม จาก
มือของบุรุษบุคคลผู้มีความพอใจ ด้วยมือของตนแล้วนั้น ต้องอาบัติ ๓ คือ
รับไว้ด้วยตั้งใจจักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
ทุก ๆ คำกลืน ๑ ใช้น้ำและไม้ชำระฟันต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๕๘] ภิกษุณีกล่าวว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั้น มีความพอใจก็ตาม
ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่มีความพอใจ
นิมนต์เถิด เจ้าข้า บุรุษบุคคลนั้นจะถวายสิ่งใด เป็นของเคี้ยวก็ตาม ของนั้น
ก็ตามแก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้าโปรดรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน แล้วเคี้ยว
หรือฉันเถิด ดังนี้แล้วส่งไป ต้องอาบัติ ๓ คือ รับประเคนด้วยตั้งใจจักเคี้ยว
จักฉันตามคำของภิกษุณีนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติอุลลัจจัยทุก ๆ คำ
กลืน ๑ นั้นเสร็จ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๕๕] ภิกษุณีผู้โกรธ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นถุลล์จัจ ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๖๐] ภิกษุณีผู้ถูกตัดสินใจให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่ง โกรธไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นถุลล์จัจ ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๖๑] ภิกษุณีหลายรูปผู้คลุกคลีกันอยู่ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นถุลล์จัจ ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๖๖๒] ภิกษุณีผู้ตั้งว่า แม่เจ้าทั้งหลาย พวกท่านจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่ต่างหากกันเลย ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นถุลล์จัจ ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

สังฆาทิเสส จบ

นิสสัคคียปาจิตตยิกัณฑ์

คำถามและคำตอบอาบัติในนิสสัคคียปาจิตตยิ

[๖๖๓] ภิกษุณีทำการตั้งสมบัตริ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือนิสสัคคียปาจิตตยิ.

[๖๖๔] ภิกษุณีอธิษฐานอกาลจิวรว่าเป็นกาลจิวร แล้วให้แจกกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้แจก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อแจกแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๖๕] ภิกษุณีแลกเปลี่ยนจิวรกับภิกษุณีแล้วจึงเอาไป ต้องอาบัติ ๒ คือ จึงเอาไป เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อจึงเสร็จแล้วเป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๖๖] ภิกษุณีขอสิ่งของอย่างอื่น แล้วขอสิ่งของอย่างอื่นอีก ต้องอาบัติ ๒ คือ กำล้างขอ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ขอเสร็จแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๖๗] ภิกษุณีให้จ่ายของสิ่งอื่นแล้วให้จ่ายของสิ่งอื่นอีก ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๖๘] ภิกษุณีให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของสงฆ์ที่เขาถวายไว้ เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๖๙] ภิกษุณีให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของสงฆ์ที่เขาถวายไว้ เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมาเอง ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่ายเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๐] ภิกษุณีให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของคนหมุ่มมากที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่ายเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสัสคคิยปาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๑] ภิกษุณีให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของคนหมุ่มมากที่เขาถวายเพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมมาเอง ต้องอาบัติ ๒ ตัว คือให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๒] ภิกษุณีให้จ่ายของอย่างอื่น ด้วยบริวารของบุคคลที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น เจาะจงของอย่างอื่น ที่ขอมมาเอง ต้องอาบัติ ๒ คือให้จ่ายเป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้จ่ายแล้ว เป็นนิสสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๓] ภิกษุณีให้จ่ายผ้าห่มหนาราคาเกินกว่า ๔ กังสะเป็นอย่างย้ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้จ่ายเสร็จแล้ว เป็นนิสสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๔] ภิกษุณีให้จ่ายผ้าห่มบางราคาเกินกว่า ๒ กังสะกึ่งเป็นอย่างย้ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้จ่าย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อจ่ายให้เสร็จแล้ว เป็นนิสสัคคิยาจิตตีย์ ๑.

นิสสัคคิยาจิตตีย์ จบ

ปาจิตตियกัณฑ์

คำถามและคำตอบอาบัติในลตฺถนวรรคที่ ๑

[๖๗๕] ภิกษุณีฉันทกระเทียม ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วยตั้งใจ ว่าจักฉันท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๖๗๖] ภิกษุณีให้ถอนขนในที่แคบ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ถอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ถอนเสร็จแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๗] ภิกษุณีใช้ของลับกระทบกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๘] ภิกษุณีใช้ท่อนยางเกลี้ยง ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังใช้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้เสร็จแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๗๙] ภิกษุณีใช้น้ำชำระให้สะอาดลึกเกิน ๒ ข้องคุลีเป็นอย่างยิ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังใช้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๘๐] ภิกษุณีบำรุงภิกษุผู้กำลังฉัน ด้วยน้ำฉัน ด้วยการพัด ต้องอาบัติ ๒ คือ ยืนอยู่ในหัตถบาท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ยืนพ้นหัตถบาท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๘๑] ภิกษุณีขอข้าวเปลือกสดมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคน ด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกคำกลืน ๑.

[๖๘๒] ภิกษุณีเทอจจาระก็ดี ปัสสาวะก็ดี น้ำลายก็ดี หยากเยื่อก็ดี ของเป็นเดนก็ดี ที่ภายนอกฝา ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อเทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๘๓] ภิกษุณีเทอจจาระก็ดี ปัสสาวะก็ดี น้ำลายก็ดี หยากเยื่อก็ดี ของเป็นเดนก็ดี บนของเขี้ยวสด ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อเทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๘๔] ภิกษุณีไปคูฟ่อนรำก็ดี ขับริ่องก็ดี ประโคมก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ยืนอยู่ที่ใดมองเห็นหรือได้ยิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

ลสมุณวรรคที่ ๑ จบ

คำถามแลคำตอบอาบัติในรัตนธการวรรคที่ ๒

[๖๘๕] ภิกษุณียืนร่วมกับบุรุษในเวลาคำคั้น ไม่มีประทีปส่องหนึ่ง ต่อหนึ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ยืนอยู่ในหัตถบาส ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ยืนพื้นหัตถบาส ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๘๖] ภิกษุณียืนร่วมกับบุรุษ ในโอกาสอันกำบังหนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ยืนอยู่ในหัตถบาส ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ยืนพื้นหัตถบาส ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๘๗] ภิกษุณียืนร่วมกับบุรุษในที่แจ้ง หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ยืนอยู่ในหัตถบาส ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ยืนพื้นหัตถบาส ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๘๘] ภิกษุณียืนร่วมกับบุรุษ ในถนนก็ดี ในตรอกตันก็ดี ในทางสามแพร่งก็ดี หนึ่งต่อหนึ่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ยืนอยู่ในหัตถบาส ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ยืนพื้นหัตถบาส ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๖๘๙] ภิกษุณีเข้าไปสู่สกุลในเวลาเช้า นั่งบนอาสนะแล้ว ไม่บอกลาเจ้าของ กลับไป ต้องอาบัติ ๒ คือ ก้าวเท้าที่ ๑ ล้วงพื้นชายคาไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ก้าวเท้าที่ ๒ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๙๐] ภิกษุณีเข้าไปสู่สกุลในเวลาหลังภัตกาล ไม่บอกเจ้าของแล้ว นั่งบนอาสนะ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลั้งนั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๙๑] ภิกษุณีเข้าไปสู่สกุลในเวลาวิกาล ไม่บอกเจ้าของ ลาดเองก็ดี ให้ลาดก็ดี ซึ่งที่นอน แล้วขึ้นนั่ง ต้องอาบัติ ๒ คือ ขึ้นนั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อขึ้นนั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๕๒] ภิกษุณีให้ภิกษุณีรูปอื่นโพนทนา ด้วยเรื่องทีถือผิด เข้าใจ ผิด ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้โพนทนา เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้ โพนทนาแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๕๓] ภิกษุณีแข่งตนก็ตี ผู้อื่นก็ตี ด้วยนรกก็ตี ด้วยพรหมจรรย์ ก็ตี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังแข่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อแข่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๕๔] ภิกษุณีประหัดประหารตนแล้ว ร้องให้ ต้องอาบัติ ๒ คือ ประหัดประหาร แล้วร้องให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ประหัดประหาร แต่ไม่ ร้องให้ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

รัตันธการวรรคที่ ๒ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในนหาวรรคที่ ๓

[๖๕๕] ภิกษุณีเปลือยกายอาบน้ำ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังอาบ เป็น ทุกกฏในประโยค ๑ อาบเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๕๖] ภิกษุณีให้ทำผ้าอาบน้ำฝนเกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ทำเป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้ทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๖๕๗] ภิกษุณีเถาะเองก็ตี ให้ผู้อื่นเถาะก็ตี ซึ่งจีวรของภิกษุณีแล้ว ไม่เย็บ ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้เย็บ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๖๕๘] ภิกษุณีผลัดเปลี่ยนผ้าสังฆาฏิ อันมีกำหนด ๕ วัน ให้เกิน ไป ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๖๕๙] ภิกษุณีใช้จีวรสับเปลี่ยน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังใช้ เป็น ทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๐] ภิกษุณีทำลายคือจิวรของหมู่ให้เป็นอันตราย ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๑] ภิกษุณีห้ามการแจกจิวร อันเป็นไปโดยชอบธรรม ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังห้าม เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อห้ามแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๒] ภิกษุณีให้สมณจิวรแก่ชาวบ้านก็ดี ปริพาชกก็ดี ปริพาชิกาก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๓] ภิกษุณียังสมณจิวรกาลให้ล่วงไป ด้วยหวังจะได้จิวรอันไม่แน่นอน ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ล่วงไป เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้ล่วงไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๔] ภิกษุณีห้ามการเคาะกฐิน อันเป็นไปโดยชอบธรรม ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังห้าม เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อห้ามแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

นทานวรรคที่ ๓ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในตุฎฐวรรคที่ ๔

[๗๐๕] ภิกษุณีสองรูป นอนบนเตียงเดียวกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๖] ภิกษุณี ๒ รูป มีเครื่องลาดและผ้าห่มพื้นเดียวกันนอน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนอน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนอนแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๗] ภิกษุณีแก่งทำความไม่ผาสุกแก่ภิกษุณี ต้องอาบัติ ๒ คือ
กำลังทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๐๘] ภิกษุณีไม่บำรุงสหชีวิตินผู้ได้รับทุกข์ ทั้งไม่ทำการชวนชวย
เพื่อให้ผู้อื่นบำรุง ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือปาจิตตีย์.

[๗๐๙] ภิกษุณีให้ที่อาศัยแก่ภิกษุณีแล้ว โกรธ ขัดใจ นุคคร่าออก
ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังนุคคร่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนุคคร่าออก
แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๐] ภิกษุณีผู้คลุกกลีไม่สละกรรมเพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ
ต้องอาบัติ ๒ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๑] ภิกษุณีไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เทียวจาริกภายในแวนแคว้น
ซึ่งรู้กันว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ต้องอาบัติ ๒ คือ เดินไป เป็น
ทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อเดินไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

[๗๑๒] ภิกษุณีไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เทียวจาริกภายนอก
แวนแคว้น ซึ่งรู้กันว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ต้องอาบัติ ๒ คือ
เดินไป เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อเดินไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๓] ภิกษุณีเทียวจาริกภายในพรรษา ด้วยอาบัติ ๒ คือ เดินไป
เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อเดินไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๔] ภิกษุณีอยู่จำพรรษาแล้ว ไม่หลีกไปสู่จาริก ต้องอาบัติ
ตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

ศุวัฏฏวรรค ที่ ๔ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในจิตตาคารวรรค ที่ ๕

[๗๑๕] ภิกษุณีไปชมโรงละครคนหลวงก็ดี โรงประกวดภาพก็ดี สถานที่หย่อนใจก็ดี อุทยานก็ดี สระโบกขรณีก็ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังไป เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ยืนอยู่ที่ใดมองเห็น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๖] ภิกษุณีใช้สอยอาสน์ทีกี่ดี บัลลังก์ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ ใช้สอย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้สอยแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๗] ภิกษุณีกรอด้าย ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังกรอ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ม้วนไป ๆ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๘] ภิกษุณีช่วยทำธุระขอกฤหัสถ์ ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังทำ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อทำแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๑๙] ภิกษุณีผู้อันภิกษุณีกล่าววว่า มาเกิด แม่เจ้า ของจงช่วยระงับอธิกรณ์นี้ รับคำว่า ดีละ แล้วไม่ช่วยระงับ ไม่ทำการชวนชวายเป็นให้ระงับ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือปาจิตตีย์.

[๗๒๐] ภิกษุณีให้ของเคี้ยวก็ดี ของจันทน์ก็ดี แก่ชาวบ้านก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชกาธิบดี ด้วยมือของตน ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังให้ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๑] ภิกษุณีไม่สละผ้าอาศัยแล้วใช้เสียเอง ต้องอาบัติ ๒ คือ ใช้สอย เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้สอยแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๒] ภิกษุณีไม่มอบหมายที่อยู่แล้วหลีกไปสู่จาริก ต้องอาบัติ ๒ คือ เดินล่วงที่ล้อมก้าวหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เดินล่วงที่ล้อมสองก้าว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๓] ภิกษุณีเรียนไตรจีวรวิชา ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังเรียน เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ บท ๑.

[๗๒๔] ภิกษุณีบอกไตรจีวรวิชา ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังบอก เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ บท ๑.

จิตตาคารวรรค ที่ ๕ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในอารามวรรค ที่ ๖

[๗๒๕] ภิกษุณีรู้อยู่ ไม่บอกกล่าวก่อนเข้าไปสู่อารามที่มีภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ เดินล่วงที่ล้อมก้าวหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เดินล่วงที่ล้อมสองก้าว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๖] ภิกษุณีค่าบริภาษภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ ค่า เป็นทุกกฏ ในประโยค ๑ เมื่อค่าแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๗] ภิกษุณีแค้นเคืองบริภาษคณะ ต้องอาบัติ ๒ คือ บริภาษ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อบริภาษแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๒๘] ภิกษุณีอันทนายกนิมนต์แล้ว หรือห้ามภักตรแล้ว ฉันทของเคี้ยว กี้ดี ของฉันทกี้ดี ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วยตั้งใจจักเคี้ยว จักฉันท ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๒๙] ภิกษุณีหวงตระกูด ต้องอาบัติ ๒ คือ หวง เป็นทุกกฏใน ประโยค ๑ เมื่อหวงแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๐] ภิกษุณีจำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ จัดแจงเสนาสนะ จัดตั้งน้ำนั้นน้ำนี้ กวาดบริเวณด้วยตั้งใจจะจำพรรษา ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ พร้อมกับอรุณขึ้น ๑.

[๗๓๑] ภิกษุณีจำพรรษาแล้ว ไม่ปวารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ด้วยสถาน ๒ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๓๒] ภิกษุณีไม่ไปเพื่อรับโอวาท หรือเพื่อร่วมสังฆกรรม ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๓๓] ภิกษุณีไม่ถามอุโบสถกัณฑ์ ไม่ขอโอวาทกัณฑ์ ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๓๔] ภิกษุณีไม่บอกสงฆ์หรือคณะ ให้บุรุษผ้าฝักรัด บาดแผลก็ดี ซึ่งเกิดที่ง่ามขา ตัวต่อตัวร่วมกัน ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้ผ้า เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อผ้าแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

อารามวรรค ที่ ๖ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในคัมภีร์วรรค ที่ ๗

[๗๓๕] ภิกษุณียังสตรีมีครรภ์ให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๖] ภิกษุณียังสตรีแม่ลูกอ่อนให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๗] ภิกษุณียังสิกขมานาผู้มีสิกขายังไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี ให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๘] ภิกษุณียังสิกขมานาผู้มีสิกขาอันได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๕] ภิกษุณีซึ่งเด็กหญิงมีอายุห้อย ๑๒ ปี ให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๖] ภิกษุณีซึ่งเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปีแล้ว แต่สิกขายังไม่ได้ ศึกษาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏ ในประโยค ๑ ให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๗] ภิกษุณีซึ่งเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี มีสิกขาอันได้ศึกษาใน ธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่สมมติให้บวช ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้บวชแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๓๘] ภิกษุณีซึ่งสหชวินีให้บวชแล้ว ไม่อนุเคราะห์ ไม่ให้ผู้อื่น อนุเคราะห์ตลอด ๒ ปี ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๓๙] ภิกษุณีไม่ติดตามปวัตตินีผู้ให้อุปสมบท ตลอด ๒ ปี ต้อง อาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๔๐] ภิกษุณีซึ่งสหชวินีให้อุปสมบทแล้ว ไม่พาหสิกไปเอง ไม่ยัง ผู้อื่นให้พาหสิกไป ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

กัณฑ์วรรค ที่ ๗ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในกุมาริฎตวรรค ที่ ๘

[๗๔๑] ภิกษุณีซึ่งสามเณรีที่เป็นเด็กหญิงมีอายุห้อย ๒๐ ปี ให้ อุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้ อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๔๖] ภิกษุณีซึ่งสามเณรีที่เป็นเด็กหญิงมีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว แต่มีสิกขายังไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี ให้อุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๔๗] ภิกษุณีซึ่งสามเณรีผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี มีสิกขาอันได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒๐ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติให้อุปสมบท ต้องอาบัติ ๑ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๔๘] ภิกษุณีมีพรรษาหย่อน ๑๒ ให้อุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๔๙] ภิกษุณีมีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ให้อุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๐] ภิกษุณีผู้อันภิกษุณีกล่าวอยู่ว่า อย่าเพื่อก่อน แม่คุณ ท่านอย่ายังสิกขามาเนาให้อุปสมบท รับคำว่า ดิละ แล้วถึงธรรมคือความบ่นว่าในภายหลัง ต้องอาบัติ ๒ คือ กำลังบ่นว่า เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อบ่นว่าแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๑] ภิกษุณีกล่าวกะสิกขมานาว่า แม่เจ้า ถ้าท่านจักให้จิวรแก่เราๆ จะให้ท่านอุปสมบทตามปรารถนา แล้วไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้อุปสมบท ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๕๒] ภิกษุณีกล่าวกะตักขมานาว่า แม่เจ้า ถ้าท่านจักติดตามเรา ตลอด ๒ ปี เราจักให้ท่านอุปสมบทตามปรารถนา แล้วไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการชวนชายเพื่อให้อุปสมบท ต้องอาบัติตัวหนึ่ง คือ ปาจิตตีย์.

[๗๕๓] ภิกษุณียังตักขมานาผู้เกี่ยวข้องด้วยบุรุษ ผู้คลุกคลีกับเด็ก หนุ่มผู้ดูร้าย ยังชายให้ระทมโศก ให้อุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๔] ภิกษุณียังตักขมานาผู้อันมารดาบิดา หรือสามียังไม่อนุญาต ให้อุปสมบท เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้อุปสมบทแล้ว ต้องอาบัติ ปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๕] ภิกษุณียังตักขมานาให้บวช ด้วยการให้ฉันทะค้ำกรวด ต้อง อาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้บวชแล้ว ต้อง อาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๖] ภิกษุณียังตักขมานาให้บวชทุกปี ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๗] ภิกษุณียังตักขมานาให้บวชปีละ ๒ รูป ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้บวช เป็นทุกกฏในประโยค ๑ ให้บวชแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

กุมาริฎตวรรค ที่ ๘ จบ

คำถามและคำตอบอาบัติในฉัตตปาหนวรรคที่ ๕

[๗๕๘] ภิกษุณีใช้ร่มและรองเท้า ต้องอาบัติ ๒ คือ ใช้เป็นทุกกฏ ในประโยค ๑ เมื่อใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๕๕] ภิกษุณีไปด้วยยาน ต้องอาบัติ ๒ คือ ไป เป็นทุกกฏใน
ประโยค ๑ เมื่อไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๐] ภิกษุณีใช้เครื่องประดับเอว ต้องอาบัติ ๒ คือ ใช้ เป็น
ทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๑] ภิกษุณีใช้เครื่องประดับสำหรับสตรี ต้องอาบัติ ๒ คือ ใช้
เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อใช้แล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๒] ภิกษุณีอาบน้ำปรุงเครื่องประเทืองผิว ต้องอาบัติ ๒ คือ
อาบ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ อาบเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๓] ภิกษุณีอาบน้ำปรุงกำยานเป็นเครื่องอบ ต้องอาบัติ ๒ คือ
อาบ เป็นทุกกฏในประโยค ๑ อาบเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๔] ภิกษุณียังภิกษุณีให้นวด ให้ขยำ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้นวด
เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนวดแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๕] ภิกษุณียังสีกขมานาให้นวด ให้ขยำ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้
นวด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนวดแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๖] ภิกษุณียังสามณรีให้นวด ให้ขยำ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้
นวด เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนวดแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

ภิกษุณียังหญิงคฤหัสถ์ให้นวด ให้ขยำ ต้องอาบัติ ๒ คือ ให้นวด
เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนวดแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑

ภิกษุณีไม่ขอโอกาส นั่งบนอาสนะข้างหน้าภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ คือ
นั่ง เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อนั่งแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๗] ภิกษุณีถามปัญหาภิกษุผู้ที่ตนยังมีได้ขอโอกาส ต้องอาบัติ
๒ คือ ถาม เป็นทุกกฏในประโยค ๑ เมื่อถามแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑.

[๗๖๘] ภิกษุณีไม่มีผ้ารัดถันเข้าไปสู่บ้าน ต้องอาบัติ ๒ คือ เดิน
ล่วงที่ล้อมก้าวที่หนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เดินล่วงที่ล้อมก้าวที่สอง ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ ๑.

ฉัตตฺตฺปาหนวรรค ที่ ๕ จบ

บุพทกสิกขาบท ๕ วรรค จบ

ปาฏิเทสนียกัณฑ์

คำถามและคำตอบอาบัติในปาฏิเทสนียกัณฑ์

[๗๖๙] ภิกษุณีขอนเหยไสมานัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย
มุ้งจักกัณห์ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๐] ภิกษุณีขอน้ำมันมานัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย
มุ้งจักกัณห์ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๑] ภิกษุณีขอน้ำผึ้งมานัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย
มุ้งจักกัณห์ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๒] ภิกษุณีขอน้ำอ้อยมานัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย
มุ้งจักกัณห์ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๓] ภิกษุณีขอปลามานัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วยมุ้ง
จักกัณห์ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๔] ภิกษุณีขอเนื้อมานัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วยมุ้ง
จักกัณห์ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๕] ภิกษุณีขอนมสดมานัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย
มุ้งจักกัณห์ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑.

[๗๗๖] ภิกษุณีขอนมสัมมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประเคนด้วย มุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย ทุก ๆ คำกลืน ๑.

ปาฏิเทสนีเย ๘ สิกขาบท จบ

กตปิตติวาร ที่ ๒ จบ

วิปิตติวาร ที่ ๓

[๗๗๗] ถ้ามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วย ภายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยภายของ บุรุษบุคคลผู้กำหนด จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ...

[๗๗๘] ถ้ามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมาฉัน จัดเป็นวิบัติ เท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมาฉัน จัดเป็นวิบัติอย่างหนึ่ง บรรดาวิบัติ ๔ คือ อาจารย์วิบัติ.

วิปิตติวาร ที่ ๓ จบ

สังคหวาร ที่ ๔

[๗๗๙] ถ้ามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วย ภายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากอง อาบัติ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของ
บุรุษบุคคลผู้กำหนด สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๓ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ
บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติถุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติ
ทุกกฏ...

[๗๘๐] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอมสัมมาฉัน สงเคราะห์ด้วย
กองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอมสัมมาฉัน สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ
๒ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกอง
อาบัติทุกกฏ

สังคหาวร ที่ ๔ จบ

สมุฏฐานวาร ที่ ๕

[๗๘๑] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วย
กายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่ง
อาบัติ ๖

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษ
บุคคลผู้กำหนด เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

[๗๘๒] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอมสัมมาฉัน เกิดด้วยสมุฏฐาน
เท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอมสัมมาฉัน เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔
บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่

เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่
กาย วาจา และจิต.

สมุฏฐานวาร ที่ ๕ จบ

อธิกรณวารที่ ๖

[๗๘๓] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วย
กายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด จัดเป็นอธิกรณอะไร บรรดาอธิกรณ ๔

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ของ
บุรุษบุคคลผู้กำหนด จัดเป็นอาปตตาทิกรณ บรรดาอธิกรณ ๔ . . .

[๗๘๔] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมานัน จัดเป็นอธิกรณ
อะไร บรรดาอธิกรณ ๔

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมานัน จัดเป็นอาปตตาทิกรณ
บรรดาอธิกรณ ๔.

อธิกรณวาร ที่ ๖ จบ

สมถวาร ที่ ๗

[๗๘๕] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วย
กายของบุรุษบุคคลผู้กำหนด ย่อมระงับด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ของ
บุรุษบุคคลผู้กำหนด ย่อมระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วย
สัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑.

[๗๘๖] ถามว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอนมสัมมานัน ย่อมระงับด้วย
สมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติของภิกษุณีผู้ขอมสัมมาฉัน ย่อมระงับด้วยสมณะ ๓
บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่เกิดด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฏิญญาตมณะ ๑ บางที่
ด้วยสัมมุขาวินัยกับคิดนวัตถารกะ ๑.

สมถวาร ที่ ๗ จบ

สมถจยวารที่ ๘

[๗๘๗] ถาว่า ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ของ
บุรุษบุคคลผู้กำหนด ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษบุคคล
ผู้กำหนด ต้องอาบัติ ๓ คือ ยินดีการจับต้องอวัยวะได้รากลงมา เหนือ
หัวเข้าขึ้นไป ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ยินดีการจับต้องอวัยวะเหนือรากลงมา
ขึ้นไป หัวเข้าลงมา ต้องอาบัติตุลัจฉัย ๑ ยินดีการจับต้องของเนื่องด้วยกาย ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๑

ภิกษุณีผู้กำหนด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ของบุรุษบุคคลผู้กำหนด
ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้

ถ. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วย
กองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐาน
แห่งอาบัติ ๖ จัดเป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระงับด้วยสมณะเท่าไร
บรรดาสมณะ ๗

ด. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ คือ บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๓ บรรดากองอาบัติ ๓ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา จัดเป็นอาบัติตถาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๓ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตถาธิกรณ์ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับบัตถิณวัตถารกะ ๑...

[๑๘๘] ถามว่า ภิกษุณีขอมมสัมมานัน ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ภิกษุณีขอมมสัมมานัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับประทานด้วยมุ้งจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ คำกลืน ๑ ภิกษุณีขอมมสัมมานัน ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้

ถ. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๕ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ จัดเป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๓

ด. อาบัติเหล่านั้นจำเป็นวิบัติอย่างหนึ่ง บรรดาวิบัติ ๔ คือ อาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๒ บรรดากองอาบัติ ๓ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับวาจามิใช่จิต บางที่เกิดแต่กาย

กับจิต มิใช่วาจา บางทีเกิดแต่กาย วาจาและจิต จัดเป็นอาปตตาทิกรรม
บรรดาอธิกรรม ๔ ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางทีด้วย
สัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรรม ๑ บางทีด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถการกะ ๑.

สมุจยวารที่ ๘ จบ

กัถปญญัตติวารที่ ๑

ปาราชิก

[๗๘๕] ถาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัย คือ ยินดีการ
เคล้าคลึงด้วยกาย ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีสุนทรินันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีสุนทรินันทามีความกำหนัด ยินดีการเคล้าคลึง
ด้วยกายของบุรุษบุคคลผู้กำหนัด

ถ. ในปาราชิกนั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่บัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ อนุป็นนบัญญัติไม่มี ในปาราชิกนั้น

ถ. มีสัพพัตถบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ต. มีแต่สัพพัตถบัญญัติ

- ก. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ
- ข. มีแต่สาธารณบัญญัติ
- ค. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ
- ด. มีแต่เอกโตบัญญัติ
- ก. บรรดาปาติโมกข์เทศ ๔ ปาราชิกนั้นจัดเข้าในอุเทศไหน นับ
เนื่องในอุเทศไหน
- ข. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน
- ค. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
- ด. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๒
- ก. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
- ข. เป็นศีลวิบัติ
- ค. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
- ด. เป็นกองอาบัติปาราชิก
- ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ปาราชิกนั้นเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
- ข. เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...
- ค. ใครนำมา
- ด. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.

[๗๕๐] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัย คือ ปกปิดโทษ
ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทารู้ว่า ภิกษุณีคือธรรมมีโทษถึง
ปาราชิกแล้ว ไม่โจทด้วยตนเอง ไม่บอกแก่คณะ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

[๑๕๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัย คือ ไม่
สละกรรม เพราะสวดสมณูภาสน์ครบ ๑ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทาประพฤติตามพระอรวิภูละผู้เคยเป็น
คนมาแรง ผู้ถูกสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกวัตร.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนฐรณิกเขปสิกขาบท).

[๑๕๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะปัจจัย คือ ยังวัตร
ที่ ๘ ให้เต็ม ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุณีฉัพพัคคีย์

ก. เพราะเรื่องอะไร

ข. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ยังวัตถุที่ ๘ ให้เต็ม.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรณิกเขปสิกขาบท).

ปาราชิก จบ

สังฆาทิเสส

[๗๕๓] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสส เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีผู้กล่าวให้ร้าย ก่อคดี ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ก. เพราะเรื่องอะไร

ข. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทากกล่าวให้ร้ายอยู่

ก. ในสังฆาทิเสสนั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุป็นบัญญัติ หรือ

ข. มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ อนุป็นบัญญัติ ไม่มีในสังฆาทิเสสนั้น

ก. มีสัตตบัพตบัญญัติ ปเทสบัญญัติ หรือ

ข. มีแต่สัตตบัพตบัญญัติ

- ก. มีสาธารณบัญญัติ อสาธารณบัญญัติ หรือ
  - ค. มีแต่สาธารณบัญญัติ
  - ข. มีเอกโตบัญญัติ อุกโตบัญญัติ หรือ
  - ด. มีแต่เอกโตบัญญัติ
  - ก. บรรดาปาติโมกข์เทศ ๔ สังฆาทิเสสจัดเข้าในอุเทศไหน นับ-
เนื่องในอุเทศไหน
  - ค. จัดเข้าในนิทาน นับเนื่องในนิทาน
  - ข. สังฆาทิเสสนั้นมาสู่อุเทศโดยอุเทศที่เท่าไร
  - ด. มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๓
  - ก. บรรดาวิบัติ ๔ เป็นวิบัติอย่างไร
  - ค. เป็นศีลวิบัติ
  - ข. บรรดาอาบัติ ๗ กอง เป็นอาบัติกองไหน
  - ด. เป็นกองอาบัติสังฆาทิเสส
  - ก. บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สังฆาทิเสสเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
  - ค. เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต
บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต...
  - ข. ใครนำมา
  - ด. พระเถระทั้งหลายนำสืบ ๆ กันมา.
- [๗๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสเพราะปัจจัย คือ รับ
หญิงโจรให้บวช ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา
- ค. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุณีอุลลันทารับหญิงโจรให้บวช.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ บางที่เกิดแต่จากบังจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

[๗๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสงฆาภิเสกเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีรูปเดียวไปสู่ละแวกบ้าน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

- ก. ทรงปรารภใคร
- ข. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง
- ค. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง เข้าไปสู่ละแวกบ้านผู้เดียว.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๓ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๗๕๖] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสงฆาภิเสกเพราะปัจจัย คือ ไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของคณะ รับภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียจากหมู่แล้ว ตามธรรมเนียม ตามวินัย ตามสัตตสุตสนัน ให้เข้าหมู่ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของคณะ รับภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียจากหมู่แล้ว ตามธรรมเนียม ตามสัตตอุสาสน์ ให้เข้าหมู่.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๗๕๗] ถถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีมีความพอใจรับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี จากมือของบุรุษบุคคลผู้พอใจ ด้วยมือของตนแล้วฉัน ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีสุนทรินันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีสุนทรินันทามีความพอใจ รับอามิสจากมือของบุรุษบุคคลผู้พอใจ.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๑ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๗๕๔] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสงฆาภิเสศเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณี
กล่าวว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลผู้นั้นมีความพอใจก็ดี ไม่มีความพอใจก็ดี จักทำ
อะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าข้า บุรุษ
บุคคลนั้นจักถวายสิ่งใด เป็นของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้า
จงรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน แล้วเคี้ยว หรือนั้นเถิด ดังนี้ แล้ว
ส่งไป ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ค. ทรงปรารภภิกษุณีรูปหนึ่ง

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ค. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีรูปหนึ่งกล่าวว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลผู้นั้นมี
ความพอใจก็ดี ไม่มีความพอใจก็ดี จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่
มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าข้า บุรุษบุคคลนั้นจะถวายสิ่งใด เป็นของเคี้ยวก็
ดี ของฉันก็ดี แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้า จงรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน
แล้วเคี้ยว หรือนั้นเถิด ดังนี้ แล้วส่งไป.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๓.

[๗๕๕] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสงฆาภิเสศเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณี
โกธระไม่สละกรรมเพราะถูกสวดสมณูภาสน์ครบ ๓ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลี

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลี โกรธ ซัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ขอบอกคืนพระธรรม ขอบอกคืนพระสงฆ์ ขอบอกคืนสิกขา.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนชุนิกเขปสิกขาบท).

[๘๐๐] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีถูกตัดสินให้แห่งอธิกรณ์เรื่องหนึ่ง โกรธ ไม่สละกรรมเพราะถูกสวดสมณศาสน์ครบ ๒ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีจันทกาลี

ฉ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีจันทกาลีถูกตัดสินให้เพื่ออธิกรณ์เรื่องหนึ่ง โกรธ ซัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงความพอใจด้วย ถึงความขัดเคืองด้วย ถึงความหลงด้วย ถึงความกลัวด้วย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนปฐมปาราชิกสิกขาบท).

[๕๐๑] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสงฆาภิเสศเพราะปัจจัย คือ ภิกษุณี
ทั้งหลายคลุกคลีกัน ไม่สละกรรมเพราะถูกสวดสมณภาสน์ครบ ๑ จบ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีหลายรูป

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีหลายรูปอยู่คลุกคลีกัน.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้ เกิดด้วย
สมุฏฐานอันหนึ่ง (เหมือนธรรนิกเขปสิกขาบท).

[๕๐๒] ถามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติสงฆาภิเสศ เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณี
ส่งไปด้วยสั่งว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่
ต่างหากกันเลย ไม่สละกรรมเพราะถูกสวดสมณภาสน์ครบ ๑ ณ ที่ไหน

ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี

ถ. ทรงปรารภใคร

ต. ทรงปรารภภิกษุณีอุลลันทา

ถ. เพราะเรื่องอะไร

ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุณีอุลลันทาส่งภิกษุณีไป ด้วยสั่งว่า แม่เจ้า
ทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่ต่างหากกันเลย.

มีบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ สิกขาบทนี้เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง (เหมือนธรรนิกเขปสิกขาบท)..

[๘๐๓] ถ้ามว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้เห็น เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติปาฏิเทสนีเย เพราะปัจจัย คือ ขอ
นมสั้มาฉัน ณ ที่ไหน

- ต. ตอบว่า ทรงบัญญัติ ณ พระนครสาวัตถี
- ถ. ทรงปรารภใคร
- ค. ทรงปรารภภิกษุฉินฺทพัคคีย์
- ด. เพราะเรื่องอะไร
- ต. เพราะเรื่องที่ภิกษุฉินฺทพัคคีย์ขอนมสั้มาฉัน.

มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ลิกขาบทนี้
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่
กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่กาย
วาจา และจิต ๑.

กัถอบัญญัติวาร ที่ ๑ จบ

กติอาปัตติวาร ที่ ๒

ปาราชิก

[๘๐๔] ถ้าม เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ
ภิกษุณีต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ ภิกษุณี
ต้องอาบัติ ๕ ตัว ภิกษุณีกำหนดยินดีการจับต้องอวัยวะได้รากลวงลงมา เหนือ
หัวเข่าขึ้นไป ของบุรุษบุคคลผู้กำหนด ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ภิกษุถูกต้องกาย

ด้วยกาย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ เอากายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติ
อุลลัจจัย ๑ เอาของเนื่องด้วยกาย ถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ ๑
เป็นปาจิตตีย์ในเพราะจีด้วยนิ้วมือ ๑.

เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ ภิกษุณีต้องอาบัติ
๕ เหล่านี้.

[๘๐๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ปกปิดโทษ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ปกปิดโทษ ต้องอาบัติ ๔ คือ ภิกษุณี
ผู้รู้ถือว่า ภิกษุณีต้องธรรมมีโทษถึงปาราชิก ๑ สงสัยปกปิดต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑
ภิกษุปกปิดอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ปกปิดอาจารย์ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ๑.

เพราะปัจจัย คือ ปิดโทษ ต้องอาบัติ ๔ เหล่านี้.

[๘๐๖] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณภูษณ์
ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณภูษณ์ครบ ๓
จบ ต้องอาต ๕ คือ ภิกษุณีประพฤติกามภิกษุผู้ถูกสงฆ์กวัตร ไม่สละกรรม
เพราะสวดสมณภูษณ์ครบ ๓ จบ จบยุติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง
เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ภิกษุณีประพฤติ
ตามภิกษุผู้ทำลาย ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณภูษณ์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ
สังฆาทิเสส ๑ ไม่สละทัญญูตามก เพราะสวดสมณภูษณ์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ ๑.

เพราะปัจจัย คือ ไม่สละกรรมเพราะสวดสมณภูทกครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๕ เหล่านี้.

[๘๐๓] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ยังวัตรที่ ๘ ให้เต็มต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยังวัตรที่ ๘ ให้เต็ม ต้องอาบัติ ๓ คือ ภิกษุณีอันบุรุษสั่งว่า จงมาสู่ที่ชื่อนี้ แล้วเดินไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เมื่อก้าวเข้าสู่หัตถบาทของบุรุษต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ยังวัตรที่ ๘ ให้เต็ม ต้องอาบัติปาราชิก ๑.

เพราะปัจจัย คือ ยังวัตรที่ ๘ ให้เต็ม ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

ปาราชิก จบ

สังฆาทิเสส

[๘๐๔] เพราะปัจจัย คือภิกษุณีกล่าวให้ร้าย ก่อคดี ต้องอาบัติ ๓ คือบอกแก่คนเดียว ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ บอกแก่คนที่สอง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ คดีถึงที่สุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๐๕] เพราะปัจจัย คือ รับหญิงโจรให้บวช ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๐๖] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีผู้เดียว ไปสู่ละแวกบ้าน ต้องอาบัติ ๓ คือ เดินไป ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เดินล่วงที่ล้อมไปก้าวหนึ่ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ เดินล่วงที่ล้อมไป ๒ ก้าว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๑๑] เพราะปัจจัย คือ ไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของ คณะรับภิกษุณี ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกจากหมู่แล้วตามธรรม ตามวินัย ตามสัตตศาสนาให้เข้าหมู่ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๑๒] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีพอใจรับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี จากมือของบุรุษบุคคลผู้พอใจด้วยมือของตนแล้วนั้น ต้องอาบัติ ๓ คือ รับ ประเคนด้วยมุ้งจักเคี้ยวจักฉัน ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุก ๆ คำกลืน ๑ รับประเคนน้ำและไม่ชำระฟัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑.

[๘๑๓] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีกล่าวว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั้น มีความพอใจก็ดี ไม่มีความพอใจก็ดี จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้า ไม่มีความพอใจ เชิญเถิดเจ้าข้า บุรุษบุคคลนั้น จะถวายสิ่งใด เป็นของเคี้ยว หรือของฉันก็ดี แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้าจงรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน แล้วเคี้ยว หรือนั้นเกิดขึ้นแล้วส่งไป ต้องอาบัติ ๓ คือ รับประเคนด้วยมุ้ง จักเคี้ยว จักฉัน ตามคำของ ภิกษุณีนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติอุลลัจจัย ทุก ๆ คำกลืน ๑ นั้นเสร็จต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๑๔] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีโกรธ ไม่สละกรรม เพราะถูกสวด สมมุทาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๑๕] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีถูกตัดสินให้เพื่อธกรรมเรื่องหนึ่ง โกรธไม่สละกรรม เพราะสวดสมมุทาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบ ญัตติ เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจา ครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๑๖] เพราะปัจจัย คือภิกษุณีทั้งหลายคลุกคลีกัน ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณภาสน์ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

[๘๑๗] เพราะปัจจัย คือ ภิกษุณีส่งภิกษุณีไปด้วยสั่งว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ขอท่านจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าอยู่ต่างหากกันเลย ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณภาสน์ ครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ ๓ คือ จบญัตติเป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นอุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑.

สังฆาทิเสส จบ

[๘๑๘] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมภัน ต้องอาบัติเท่าไร
ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมภัน ต้องอาบัติ ๒ คือ
รับประเคนด้วยมุ้งจักกัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ
คำกลืน ๑

เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมภัน ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้.

กตือาปัตติวาร ที่ ๒ จบ

วิปตติวาร ที่ ๓

[๘๑๙] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ การยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย
อาบัติทั้งหลายจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติทั้งหลาย
จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือบางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารวิบัติ...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน อាប់ติทั้งหลาย จัดเป็น
วิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานันอាប់ติทั้งหลาย จัดเป็น
วิบัติอย่างหนึ่ง คือ อาจารย์วิบัติ บรรดาวิบัติ ๔.

วิบัติติวาร ที่ ๓ จบ

สังคหวาร ที่ ๔

[๘๒๐] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อាប់ติ
สงเคราะห์ด้วยกองอាប់ติเท่าไร บรรดากองอាប់ติ ๗

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อាប់ติสงเคราะห์
ด้วยกองอាប់ติ ๕ บรรดาอាប់ติ ๗ กอง คือ บางที่ด้วยกองอាប់ติปาราชิก
บางที่ด้วยกองอាប់ติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอាប់ติถูลัจฉัย บางที่ด้วยกอง
อាប់ติปาจิตติย บางที่ด้วยกองอាប់ติทุกกฏ...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน อាប់ติสงเคราะห์ด้วยกอง
อាប់ติเท่าไร บรรดากองอាប់ติ ๗

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมานัน อាប់ติสงเคราะห์ด้วย
กองอាប់ติ ๒ บรรดากองอាប់ติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอាប់ติปาฏิเทสนียะ
บางที่ด้วยกองอាប់ติทุกกฏ.

สังคหวารที่ ๔ จบ

สมุฏฐานวารที่ ๕

[๘๒๑] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติเกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสั้มมานัน อาบัติเกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสั้มมานัน อาบัติเกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๑ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กายวาจา และจิต.

สมุฏฐานวารที่ ๕ จบ

อธิกรณวารที่ ๖

[๘๒๒] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติจัดเป็นอธิกรณ์ไหน บรรดาอธิกรณ์ ๔

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติจัดเป็นอาปัตตาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔...

ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสั้มมานัน อาบัติจัดเป็นอธิกรณ์ไหน บรรดาอธิกรณ์ ๔

ตอบว่า เพราะปัจฉัย คือ ขอนมสัมมาฉัน อาบัติจัดเป็นอาบัติตา-
อธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔.

อธิกรณ์วารที่ ๖ จบ

สมถวารที่ ๗

[๘๒๓] ถามว่า เพราะปัจฉัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติ
ย่อมระงับด้วยสมถะเท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า เพราะปัจฉัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย อาบัติย่อม
ระงับด้วยสมถะ ๓ บรรดาสมถะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตกรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับคิณวัตถารกะ ๑...

ถามว่า เพราะปัจฉัย คือ ขอนมสัมมาฉัน อาบัตีย่อมระงับด้วยสมถะ
เท่าไร บรรดาสมถะ ๗

ตอบว่า เพราะปัจฉัย คือ ขอนมสัมมาฉัน อาบัตีย่อมระงับด้วย
สมถะ ๓ บรรดาสมถะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรณะ ๑
บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับคิณวัตถารกะ ๑.

สมถวารที่ ๗ จบ

สมุจจัยวารที่ ๘

[๘๒๔] ถามว่า เพราะปัจฉัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ
ภิกษุณีต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ ภิกษุณี
ต้องอาบัติ ๕ คือ ภิกษุณีผู้กำหนดยินดีการจับต้องอวัยวะได้รากลวงลงมา
เหนือหัวเข้าขึ้นไป ของบุรุษบุคคลผู้กำหนด ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ภิกษุถูก
ต้องกายด้วยกาย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ เอากายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย
ต้องอาบัติถุลลัจจัย ๑ เอาของเนื่องด้วยกายถูกต้องของเนื่องด้วยกาย ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๑ เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะจีด้วยนิ้วมือ ๑

เพราะปัจจัย คือ ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกาย ภิกษุ ภิกษุณี ต้อง
อาบัติ ๕ เหล่านี้ .

ถ. อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗

เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

เป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ต. อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็น
ศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๕ บรรดากองอาบัติ ๗
คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วย
กองอาบัติถุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่
กายกบจิต มิใช่วาจา เป็นอาปตตอธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระงับด้วยสมณะ ๗
บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรรม ๑ บางที่
ด้วยสัมมุขวินัยกับบิณฑิตถารกะ ๑.

[๘๒๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมาฉัน ต้องอาบัติเท่าไร
ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับ
ประเคนด้วยมุ้งจกฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ทุก ๆ
คำกลืน

เพราะปัจจัย คือ ขอนมสัมมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้ .

ถ. อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์
ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดา
สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๓ ระวังด้วยสมณะ
เท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ต. อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติอย่างหนึ่ง บรรดาวิบัติ ๔ คือ
อาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองวิบัติ ๒ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วย
กองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิด
แต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต บางที่เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา บางที่เกิดแต่กายวาจาและจิต เป็นอาปิตตาทิกรณ์ บรรดา
อธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาตฤณณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับคณวัตถการกะ ๑.

สมุจยวารที่ ๘ จบ

ปัจจัยวาร ๘ จบ

ภิกขุณีวิภังค์ ๑๖ มหาวาร จบ

ปัญจสมันตปาสาทิกา

ปริวารวิณณา

วินัยใด อันพระเถระทั้งหลายจัดเข้า
หมวดโดยชื่อว่า ปริวาร เป็นลำดับแห่ง
ชั้นกะทั้งหลาย ในศาสนาของพระผู้มี
พระภาคเจ้าผู้มีปริวารสะอาด มีกองธรรม
เป็นพระสรีระ, บัดนี้ข้าพเจ้าจักละนัยอันมา
แล้วในหนหลังเสีย จักทำการพรรณานำ
ความที่ได้ต้นแห่งวินัยที่ชื่อว่า ปริวารนั้น.

[โสฬสมหาวารวิณณาในอุทโทวิภังค์]

เนื้อความสังเขปแห่งปุจฉา ที่เป็นไปโดยนัยเป็นต้นว่า ยนฺตณ
ภควตา ๗ เป ๗ ปญฺยตุตฺถํ ในคัมภีร์ปริวารนั้น พึงทราบดังต่อไปนี้ก่อน-
พระผู้มีพระภาคเจ้านั้นพระองค์ใด ผู้อันพระธรรมเสนาบดีประดิษฐาน
ไว้แล้วซึ่งอัญชลี อันกำลังแห่งความเคารพและนับถือมากในพระสัทธรรมเจด
ขึ้นแล้ว เหนือเศียรเกล้า ทูลวิงวอนแล้ว จึงทรงแต่งตั้งวินัยบัญญัติ อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ เพื่อความตั้งอยู่ยืนนานของพระศาสนา. พระผู้มี
พระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้รู้กาลที่บัญญัติสิกขาบทนั้น ๆ ผู้เห็นอำนาจประโยชน์
๑๐ ประการแห่งสิกขาบทบัญญัตินั้น ๆ อีกอย่างหนึ่ง ผู้รู้ด้วยญาณทั้งหลาย มี
ปุพเพนิวาสญาณเป็นต้น ผู้เห็นด้วยทิพยจักขุ ผู้รู้ด้วยวิชา ๓ หรือด้วย
อภิญาญา ๖ ผู้เห็นด้วยสมันตจักขุ อันหาสิ่งใดขัดขวางมิได้ในธรรมทั้งปวง

ผู้รู้ด้วยปัญญา ซึ่งสามารถรู้ธรรมทั้งหมด ผู้เห็นแม่ซึ่งรูปทั้งหลาย ที่อยู่ใน
ภายนอกฝาเป็นต้น ซึ่งล่วงวิสัยจักขุแห่งสัตว์ทั้งปวง ด้วยมังสจักขุอันแผ่องใส
ยิ่งนัก ผู้รู้ด้วยปัญญาเครื่องแทงตลอด มีสมาธิเป็นปทัฏฐาน ยังประโยชน์ตน
ให้สำเร็จ ผู้เห็นด้วยเทศนาปัญญา มีกรุณาเป็นปทัฏฐาน ยังประโยชน์ผู้อื่น
ให้สำเร็จ ผู้เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบ ทรงบัญญัติปฐมปาราชิกใดไว้
ปฐมปาราชิกนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงปรารภใคร จึงบัญญัติ ? ทรง
บัญญัติ เพราะเรื่องอะไร ? ในปฐมปาราชิกนั้น มีบัญญัติหรือ ? ฯลฯ
ปฐมปาราชิกนั้น ไครนำมาแล้ว ?

แต่คำว่า ยนุเตน ภควตา ขานตา ปสุตตา อรหตา สมฺมา-
สมฺพุทฺเธน ปรมิ ปารางฺกํ นี้ เป็นแต่เพียงคำขยายของบทต้น ที่มาแล้ว
ในปฐมปาราชิกอย่างเดียว ในวาระคำถามและคำตอบเท่านั้น.

ก็แลในวาระคำถามและคำตอบนี้ ฟังถามแล้วตอบทีละบท ๆ แม้อีก
เที่ยว โดยนัยมีอาทิอย่างนี้ว่า ถามว่า ปฐมปาราชิกทรงบัญญัติที่ไหน ?
ตอบว่า ทรงบัญญัติที่กรุงเวสาลี ทรงปรารภใคร ? ทรงปรารภพระสุทินัน
ถกัณทบุตร.

ชื่อว่า เอกา ปญฺญตฺตฺติ มีความว่า บัญญัติที่ว่า ก็ภิกษุใดพึงเสพ
เมถุนธรรม ภิกษุนั้น เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้ นี่เป็นบัญญัติอันหนึ่ง.

ชื่อว่า เทว อานุปญฺญตฺตฺติโย มีความว่า อานุบัญญัติ ๒ นี้ ที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัส ด้วยอำนาจแห่งเรื่องนางลิงว่า อนุทมโส ติริจฺฉานคตตายปิ
และเรื่องภิกษุวัชชีบุตรว่า ลิกฺขุ อปฺจฺจกฺขาย.

ปัจจุบันนี้ว่า ในปฐมปาราชิกนั้น มีบัญญัติหรือ ? มีอนุบัญญัติหรือ ?
มีอนุป็นบัญญัติหรือ ? เป็นอันวิสาขนาแล้ว ๒ ส่วน ด้วยคำมีประมาณเท่านั้น
ก็แลเพื่อวิสาขนาส่วนที่ ๓ ท่านจึงกล่าวว่า ในปฐมปาราชิกนั้น ไม่มีอนุป็น-

บัญญัติ. จริงอยู่ ที่ชื่อว่าอนุป็นบัญญัตินี้ ได้แก่ ข้อที่ทรงบัญญัติในเมื่อโทษยังไม่เกิดขึ้น อนุป็นบัญญัตินั้นไม่มี นอกจากที่มาด้วยอำนาจกรรม ๘ ของภิกษุทั้งหลายเท่านั้น เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่า ในปฐมปาราชิกนั้น ไม่มีอนุป็นบัญญัติ.

ชื่อว่า สัพพตถ ปรณตติ นั้น ได้แก่ บัญญัติในที่ทั้งปวง ทั้งในมัชฌิมประเทศ ทั้งในปัจจุบันชนบททั้งหลาย.

จริงอยู่ ๔ สิกขาบทนี้ คือ อุปสมบทด้วยคณะมีพระวินัยธรเป็นที่ ๕, รองเท้าตั้งแต่ ๔ ชั้นขึ้นไป, การอาบน้ำเป็นนิตย, เครื่องลาดคือหนัง ทรงบัญญัติเฉพาะในมัชฌิมประเทศเท่านั้น, เป็นอาบัติ เพราะสิกขาบทเหล่านั้น ในมัชฌิมประเทศนี้เท่านั้น ในปัจจุบันชนบททั้งหลาย หาเป็นอาบัติไม่. สิกขาบทที่เหลือทั้งหมดทีเดียว ชื่อว่า สัพพตถบัญญัติ.

ชื่อว่า สาธารณปรณตติ นั้น ได้แก่ พระบัญญัติที่ทั่วถึงแก่ภิกษุและภิกษุณีทั้งหลาย.

จริงอยู่ สิกขาบทที่ทรงบัญญัติเฉพาะแก่ภิกษุล้วน หรือภิกษุณีล้วน เป็นสาธารณบัญญัติ. ส่วนสิกขาบทที่ว่า ยา ปน ภิกษุณี จนุทโส เมถุนมมัม ปฐิเสววยุย อนุทมโส ติริจฺจนคเตปิ ปาราชิกา โหติ อัม วาสา นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงปรารภภิกษุทั้งหลาย บัญญัติแล้ว แม้แก่ภิกษุณีทั้งหลาย ในเมื่อเรื่องเกิดขึ้นแล้ว จริงอยู่ เพียงแต่เรื่องเทียบเคียงเท่านั้นของภิกษุณีทั้งหลายเหล่านั้นไม่มี. แต่สิกขาบทนี้ ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า ปฐมปาราชิกเป็นสาธารณบัญญัติ.

แม้ในอุกโตบัญญัติ ก็มีนัยเหมือนกัน. จริงอยู่ ในอุกโตบัญญัตินี้ ต่างกันแต่เพียงพยัญชนะเท่านั้น. ปฐมปาราชิก จัดเป็นสาธารณบัญญัติ เพราะ

เป็นสิกขาบทที่ทั่วถึงทั้งแก่ภิกษุทั้งหลาย ทั้งแก่ภิกษุณีทั้งหลาย จัดเป็นอุกโต-
บัญญัติ เพราะเป็นสิกขาบทที่ทรงบัญญัติแก่ภิกษุและภิกษุณีทั้ง ๒ ฝ่าย ฉะนั้นแล
ส่วนในใจความ ไม่มีความต่างกันเลย.

บทว่า นิทานคช มีคำว่า ชื่อว่าหยั่งลงในนิทาน คือ นับเข้า
ในนิทาน เพราะอาบัติที่ล่วงนับเข้าในนิทานเทศนี้ว่า ยสุธ ลียา อปตฺติ,
โส อวิกเรยฺย.

สองบทว่า ทฺติเยน อุทฺเทเสน มีความว่า ปฐมปาราชิกนี้หยั่งลง
ในนิทาน คือ แม้นับเนื่องในนิทานก็จริง แต่ยอมไม่มาสู่อุเทศ โดยอุเทศ
ที่ ๒ เท่านั้น ดังนี้ว่า ตฺตริเม จตฺตาริ ปาราชิกา ฐมฺมา เป็นอาทิ.

สองบทว่า จตฺนุํ วิปตฺติํ ได้แก่ บรรดาวิบัติทั้งหลายมีศีลวิบัติ
เป็นต้น.

จริงอยู่ อาบัติ ๒ กองต้น ชื่อว่าศีลวิบัติ. ๕ กองที่เหลือ ชื่อว่า
อาจารวิบัติ, มิจฉาทิฏฐิและอันตคาหิกทิฏฐิ ชื่อว่าทิฏฐิวิบัติ สิกขาบท ๖ ที่
ทรงบัญญัติเพราะอาชีวะเป็นเหตุ ชื่อว่าอาชีวะวิบัติ. บรรดาวิบัติ ๔ เหล่านี้
ปาราชิกนี้ จัดเป็นศีลวิบัติ ด้วยประการฉะนี้.

ชื่อว่า เอเกน สมฺภูจฺจเนน มีความว่า ปฐมปาราชิกนี้ เกิดขึ้น
ด้วยสมฺภูจฺจเนนอันหนึ่ง มีองค์ ๒ (คือกายกับจิต).

จริงอยู่ ในองค์ ๒ นี้ จิตเป็นองค์, แต่ภิกษุยอมต้องอาบัติด้วยกาย.
ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า ย่อมเกิดขึ้นแต่กายและจิต.

ชื่อว่า ทฺวิหิ สมฺเถหิ มีความว่า ภิกษุผู้ถูกถามอยู่พร้อมหน้ากัน
ว่า ท่านเป็นผู้ต้องหรือ ? จึงบัญญัติว่า จริง ข้าพเจ้าเป็นผู้ต้องแล้ว. ความ
บาดหมาง ความทะเลาะ และความแก่งแย่ง เป็นอันสงบในทันทีนั่นเอง,

ทั้งอุโบสถหรือปวารณา ย่อมเป็นกรรมอันสงฆ์อาจกำจัดบุคคลนั้นเสียแล้ว
กระทำได้; เพราะเหตุนั้น อธิกรณ์นั้นจึงระงับด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย
๑ ปฏิญญาตมณะ ๑. และอุปัทวะบางอย่าง ย่อมไม่มี เพราะปัจจัยคือการ
กำจัดบุคคลนั้น.

ส่วนคำใดที่ท่านกล่าวไว้ ในบัญญัติวัคค์ัดไปว่า กตเมน สมเถน
สมมุติ คำนั้น ท่านกล่าวหมายเอาเนื้อความนี้ว่า อนาบัติอันภิกษุไม่อาจเพื่อ
ให้หยั่งลงสู่สมณะแล้วกระทำได้.

ชื่อว่า **ปลุณฺตุติ** วินโย มีความว่า บัญญัติมีมาติกาที่ตรัสไว้โดย
นัยมีคำว่า โย ปน ภิกฺขุ เป็นอาทิ เป็นวินัย.

บทาษณะ เรียกว่า **วิกฺตติ** คำว่า วิกฺตติ นั้น เป็นชื่อแห่งวิกัจ.

ความละเมิด ชื่อว่า ความไม่สังวร. ความไม่ละเมิด ชื่อว่า สังวร.

ชื่อว่า **เยถฺ** **วคฺตติ** มีความว่า วินัยปิฎกและอรรถกถา ของ
พระมหาเถระเหล่าใด เป็นคุณแล้วคล่องทั้งหมด.

ชื่อว่า **เต ธาเรณฺติ** มีความว่า พระมหาเถระเหล่านั้น ย่อมทรง
ไว้ซึ่งปฐมปาราชิกนั้นทั้งโดยบาลี ทั้งโดยอรรถกถา.

จริงอยู่ เนื้อความแห่งปฐมปาราชิกนั้น อันบุคคลผู้ไม่รู้วินัยปิฎก
ทั้งหมด ไม่อาจทราบได้.

ชื่อว่า **เกนาภฺ** มีความว่า ปฐมปาราชิกนี้ ใครนำมาด้วยอำนาจ
บาลี และด้วยอำนาจอรรถกถา ตลอดกาลจนทุกวันนี้ ?

ชื่อ **ปรมุปรากฺ** มีความว่า อันพระมหาเถระทั้งหลายนำมาด้วย
สืบลำดับกัน.

ปฐมปาราชิกนี้ อันพระมหาเถระทั้งหลายนำมาด้วยสืบลำดับกันอันใด, บัดนี้ เพื่อแสดงกิริยาที่สืบลำดับกันอันนั้น พระมหาเถระทั้งหลายครั้งโบราณ จึงตั้งคาถาไว้โดยนัยมีคำว่า อุปาลี ทาสโก เจว เป็นอาทิ. ในคาถา เหล่านั้น คำใดอันข้าพเจ้าฟังกล่าว, คำนั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้ว ในนิทาน วัณณานันต์แล.

แม้ในปัจจุฉนวนวิสาขาทั้งหลาย มีทุติยปาราชิกเป็นต้น ฟังทราบวินิจฉัย โดยนัยนี้ ฉะนี้แล.

ปัญญัตติวารวัณณา ในมหาวิภังค์ จบ

[ว่าด้วยวารต่างๆ]

ถัดจากนี้ไป วาร ๘ เหล่านี้ คือ กตปิตติวาร มีประเภทเป็นต้นว่า ภิกษุเสพเมถุนธรรมต้องอาบัติเท่าไร? วิปิตติวาร มีประเภทเป็นต้นว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม ย่อมจัดเป็นวิบัติเท่าไร แห่งวิบัติ ๔ อย่าง? สังกหวาร มีประเภทเป็นต้นว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม ท่าน สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร แห่งกองอาบัติ ๗? สมุฏฐานวาร มีประเภทเป็นต้นว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม ย่อมเกิดขึ้น ด้วยสมุฏฐานเท่าไร แห่งสมุฏฐานอาบัติ ๖? อธิกรรมวาร มีประเภทเป็นต้นว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม จัดเป็นอธิกรรมไหน แห่งอธิกรรม ๔? สมถวาร มีประเภทเป็นต้นว่า อาบัติของภิกษุผู้เสพเมถุนธรรม ย่อมระงับด้วยสมถะเท่าไร แห่งสมถะ ๗? และสมุจจยวารอันเป็นลำดับแห่งสมถวารนั้น มีเนื้อความคืบตั้นนั้น.

ถัดจากนั้นไปอีก ๘ วาร ท่านกล่าวไว้อย่างนี้ คือ ปัญญัตติวาร ๑ เนื่องด้วยปัจจัยอีก โดยนัยเป็นต้นว่า เพราะปัจจัยคือการเสพเมถุนธรรม

ปาราชิกทรงบัญญัติที่ไหน ณ ดังนี้, ๗ วาร มีกตปัดติวารเป็นอาทิ คล้ายวาร
ก่อน ๆ เนื่องด้วยปัจจัยนั้นเหมือนกัน. แม้วารทั้ง ๘ นั้น ก็มีเนื้อความตั้ง
ตั้งนั้น.

วาร ๑๖ ในมหาวิภังค์ คือ ที่มีก่อน ๘ เหล่านี้อีก ๘ ข้าพเจ้าแสดง
แล้ว ด้วยประการฉะนี้.

ถัดจากวารนั้นไป ๑๖ วาร มาแล้วแม้ในภิกขุณีวิภังค์ โดยนัยนั้น
เหมือนกัน เพราะฉะนั้น พึงทราบวาร ๓๒ ในอุกโตวิภังค์เหล่านี้โดยนัยบาลี
นั้นแล ด้วยประการฉะนี้.

จริงอยู่ ใน ๓๒ วารนี้ คำไร ๆ ที่นับว่ามีได้วินิจัยแล้วในหนหลัง
ย่อมไม่มี.

โสฬสมหาวาร วัฒนธรรม
ในมหาวิภังค์และภิกขุณีวิภังค์ จบ

ย่อหัวข้อสมุฏฐาน

[๘๒๖] สังขารทั้งปวงที่ปัจจัยปรุง

แต่ง ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา และ
บัญญัติ คือ พระนิพพาน ท่านวินิจฉัยว่า
เป็นอนัตตา เมื่อดวงจันทร์ คือ พระพุทธเจ้า
ยังไม่เกิดขึ้น เมื่อดวงอาทิตย์ คือ พระ-
พุทธเจ้า ยังไม่อุทัยขึ้นมา เพียงแต่ชื่อของ
สภาคธรรมเหล่านั้น ก็ยังไม่มีใครรู้จัก พระ
มหาวิรเจ้าทั้งหลาย เป็นผู้มิพระจักขุ ทรงทำ
ทุกรกิริยามืออย่างต่าง ๆ ทรงบำเพ็ญบารมี
แล้วเสด็จอุบัติในโลกเป็นไปกับพรหมโลก
พระองค์ทรงแสดงพระสัทธรรม อันดับเสีย
ซึ่งทุกข์ นำมาซึ่งความสุข พระอังกิรส
ศากยมุนี ผู้อนุเคราะห์แก่ประชาทุกถ้วน
หน้า อุดมกว่าสรรพสัตว์ ดุจราชสีห์ ทรง
แสดงพระไตรปิฎก คือ พระวินัย ๑ พระ-
สุตตันตะ ๑ พระอภิธรรม ๑ ซึ่งมีคุณมาก
อย่างนี้ พระสัทธรรมจะเป็นไปได้ ผิดว่า
พระวินัย คือ อุภโตวิภังค์ ชันชกะ และ
มาติกา ที่ร้อยกรองด้วยคัมภีร์ปริวาร เหมือน

ดอกไม้อ้อยด้วยเส้นด้าย ยังดำรงอยู่ ใน
คัมภีร์บริวารนั้นแล สมุฏฐานท่านจัดไว้แน่
นอน ความเจือปนกัน และนิทานอื่นย่อม
เห็นได้ในพระสูตรข้างหน้า เพราะฉะนั้น
ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักด้วยดีใครต่อกรรม พึง
ศึกษาคัมภีร์บริวารเถิด ในวันอุโบสถ ภิกษุ
และภิกษุณีย่อมสวดสิกขาบท อันพระผู้มี-
พระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ในวิภังค์ทั้ง ๒
ข้าพเจ้าจักกล่าวสมุฏฐานตามที่รู้ ขอท่าน
ทั้งหลายจงฟังข้าพเจ้า ปฐมปาราชิกสิกขา-
บท ๑ ทูตียปาราชิกสิกขาบท ๑ ต่อแต่นั้น
สัตตจริตสิกขาบท ๑ สมณภาสนสิกขาบท ๑
อติเรกจีวรสิกขาบท ๑ เอภกโลมสิกขาบท
ทั้งหลาย ๑ ปทโสธัมมสิกขาบท ๑ ภูตาโรจน
สิกขาบท ๑ สังวิธานสิกขาบท ๑ เถยยสัตถ-
สิกขาบท ๑ เทศนาสิกขาบท ๑ โจริวุฏฐาปน
สิกขาบท ๑ รวมกับการบวชสตรีที่มารดา
บิดา หรือสามีไม่อนุญาต จึงเป็นสมุฏฐาน
๑๓ ในอุภโตวิภังค์นี้ นัยแห่งสมุฏฐาน ๑๓
นี้ วิญญูชนทั้งหลาย คิดกันแล้ว ที่คล้าย
คลึงกัน ย่อมปรากฏในสมุฏฐานอันหนึ่ง ๆ.

ปฐมปาราชิกสมุฏฐาน

[๘๒๗] สิกขาบทว่าด้วยเสพเมถุน ๑
สิกขาบทว่าด้วยปล่อยน้ำสุกกะ ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยเคล้าคัลลึงกาย ๑ อนนิตสิกขาบทที่หนึ่ง
๑ สิกขาบทว่าด้วยนอนแทรกภิกษุผู้เข้าไปอยู่
ก่อน ๑ สิกขาบทว่าด้วยฉันทบิณฑบาตที่
ภิกษุณีแนะให้เขาถวาย ๑ สิกขาบทว่าด้วย
นั่งในที่ลับกับภิกษุณี ๑ สิกขาบทว่าด้วย
แทรกแซงในสโภชนสกุล ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยนั่งในที่ลับ ๒ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วย
จีด้วยนิ้วมือ ๑ สิกขาบทว่าด้วยหัวเราะใน
น้ำ ๑ สิกขาบทว่าด้วยให้ประหาร ๑
สิกขาบทว่าด้วยเจียดเนื้อหอกคือฝ่ามือ ๑
เสขียวัตถ ๕๓ สิกขาบท อรัคกสิกขาบท
ของภิกษุณี ๑ คามันตรคมสิกขาบท ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีพอใจรับของฉันจาก
มือบุรุษ ๑ สิกขาบทว่าด้วยยินดีที่อนยางกลม ๑
กัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยยินดีที่อนยางกลม ๑
สิกขาบทว่าด้วยยินดีชำระด้วยน้ำ ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุอยู่จำพรรษาแล้วไม่หลีกไปสู่
จาริก ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่ไปรับ
โอวาท ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่ติดตาม

ปวัตตินี ๑ ลิกขาบทเหล่านี้รวม ๗๖ ลิกขาบท
ท่านจัดไว้เป็นลิกขาบทมีกัยกับจิตเป็น
สมุฏฐาน ทุก ๆ ลิกขาบทมีสมุฏฐานอันหนึ่ง
เหมือนปฐมปาราชิกลิกขาบท ฉะนั้น.

ปฐมปาราชิกสมุฏฐาน จบ

ทุติยปาราชิกสมุฏฐาน

[๘๒๘] ลิกขาบทว่าด้วยถือเอาสิ่ง
ของท่านเจ้าของมิได้ให้ ๑ ลิกขาบทว่าด้วย
พรากกายมนุษย์ ๑ ลิกขาบทว่าด้วยกล่าว
อวดธรรมอันยิ่งของมนุษย์ ๑ ลิกขาบทว่า
ด้วยพูดเคาะด้วยวาจาชั่วหยาบ ๑ ลิกขาบท
ว่าด้วยกล่าวบ้ำเรอตนด้วยกาม ๑ ลิกขาบท
ว่าด้วยตามกำจัดด้วยปาราชิกกรรมไม่มีมูล ๑
ลิกขาบทว่าด้วยถือเอาเสศแต่งอริกรรมเรื่อง
อื่น ๑ อนนิตลิกขาบทที่สอง ๑ ลิกขาบทว่า
ด้วยให้จิวรแล้วชิงเอาคืนมา ๑ ลิกขาบทว่า
ด้วยน้อมลาภของสงฆ์มาเพื่อตน ๑ ลิกขาบท
ว่าด้วยพูดเท็จ ๑ ลิกขาบทว่าด้วยด่า ๑
ลิกขาบทว่าด้วยพูดส่อเสียดภิกษุ ๑ ลิกขาบท
ว่าด้วยบอกอบัติชั่วหยาบ ๑ ลิกขาบทว่า
ด้วยขุดแผ่นดิน ๑ ลิกขาบทว่าด้วยพราก

ภุคคาม ๑ สิกขาบทว่าด้วยพุดกมลเคลื่อน ๑
สิกขาบทว่าด้วยโพนทะนา ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยนุคคร่าออกจากวิหาร ๑ สิกขาบทว่าด้วย
เอาน้ำรด ๑ สิกขาบทว่าด้วยสอนภิกษุณี
เพราะเห็นแก่อำมิส ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุ
นั้นเสร็จแล้ว ๑ สิกขาบทว่าด้วยการชวน
ภิกษุเข้าไปบิณฑบาตในบ้าน ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยการไม่เอื้อเฟื้อ ๑ สิกขาบทว่าด้วยการ
หลอกภิกษุให้กลัวผี ๑ สิกขาบทว่าด้วยการ
ช้อนบริวาร ๑ สิกขาบทว่าด้วยการแกล้ง
พราดสัตว์จากชีวิต ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุ
รู้ยู่ใช้น้ำมันตัวสัตว์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยพื้น
อธิกรณ์เพื่อทำใหม่ ๑ สิกขาบทว่าด้วยบวช
คนมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ๑ สิกขาบทว่าด้วยการ
อยู่ร่วมกับภิกษุที่สงฆ์กวัด ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยการสมโภคกับสามเณรที่ธูกนาสนะ ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุผู้อันภิกษุทั้งหลายว่า
กล่าวโดยชอบธรรม ๑ สิกขาบทว่าด้วยธรรม
อันเป็นไปเพื่อความยุ่งยง ๑ สิกขาบทว่าด้วย
การแกล้งทำหลง ๑ สิกขาบทว่าด้วยการโจท
ด้วยอาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูล ๑ สิกขาบท

ว่าด้วยการแกลังก่อความรำคาญ ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยการให้ฉันทะเพื่อกรรมที่เป็นธรรม
แล้วกลับบ่นว่า ๑ สิกขาบทว่าด้วยการให้
จีวรแล้วกลับบ่นว่า ๑ สิกขาบทว่าด้วยการ
น้อมลาภสงฆ์ไปเพื่อบุคคล ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยคำว่าบุรุษบุคคลนั้นจักทำอะไรแก่ท่าน
ได้ สิกขาบทว่าด้วยอธิษฐานอกาลจีวรเป็น
กาลจีวรแล้วให้แจก ๑ สิกขาบทว่าด้วยแลก
จีวรกับภิกษุณีแล้วชิงคืนมา ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยการยกโทษผู้อื่นด้วยความถือผิดเข้าใจ-
ผิด ๑ สิกขาบทว่าด้วยแข่งด้วยนรก ๑
สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดพึงทำอันตรายแก่จีวร
ลาภของคณะ ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดพึง
ห้ามการแจกจีวรอันเป็นธรรม ๑ สิกขาบท
ที่ว่าภิกษุณีใดพึงยังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไป
ด้วยหวังจะได้จีวรอันไม่แน่นอน ๑ สิกขาบท
ที่ว่าภิกษุณีใดพึงห้ามการเดาะกฐินที่เป็น
ธรรม ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดพึงแกลังก่อ
ความไม่ผาสุกแก่ภิกษุณี ๑ สิกขาบทที่ว่า
ภิกษุณีใดให้ที่อยู่แล้ว ไม่พอใจจุดคร่าภิกษุณี
ออก ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดดำหรือกล่าว

ชุกนิษ ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดดูร้ายกล่าว
ชุกณะ ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดหวงสกุล ๑
สิกขาบทที่ว่าด้วยการบวชสตรีมีครรภ์ ๑
สิกขาบทที่ว่าด้วยการบวชสตรีแม่ลูกอ่อน ๑
สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีใดบวชสิกขมานาผู้ยังไม่
ได้ศึกษาในธรรม ๖ ครบ ๒ ปี ๑ สิกขาบท
ที่ว่าภิกษุณีใดบวชสิกขมานาผู้ศึกษาเสร็จใน
ธรรม ๖ ครบ ๒ ปี แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ๑
สิกขาบทที่ว่าด้วยการบวชสตรีคฤหัสถ์ ๓
สิกขาบท สิกขาบทที่ว่าด้วยการบวชเด็กหญิง
รวม ๓ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีมี
พรรษาหย่อน ๑๒ ให้อุปสมบท ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุณีมีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่
สงฆ์ยังไม่ได้สมมติให้อุปสมบท ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุณีอันภิกษุณีทั้งหลายอย่าเพื่อก่อน
ท่านอย่ายังสิกขมานาให้อุปสมบท ๑ สิกขา
บทว่าด้วยภิกษุณียังสิกขมานาผู้มีใจร้ายยัง
ชายให้ระทมโศกให้อุปสมบท ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยให้อุปสมบทด้วยมอฉันทะที่ค้างคราว ๑
สิกขาบทว่าด้วยให้อุปสมบททุก ๆ ปี ๑
สิกขาบทว่าด้วยให้สิกขมานาบวชปีละ ๒ รูป

๑ สิกขาบทเหล่านี้รวม ๓๐ สิกขาบท จัด
เป็นสมุฏฐาน ๓ คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่
วาจา แต่วาจาเกิดกับจิต มิใช่กาย และแต่ทวาร ๓
เหมือนทุตติยปาราชิกสิกขาบท ฉะนั้น.

ทุตติยปาราชิกสมุฏฐาน จบ

สัตถุจริตตสมุฏฐาน

[๘๒๕] สิกขาบทว่าด้วยชักสื้อ ๑

สิกขาบทว่าด้วยสร้างกุฎี ๑ สิกขาบทว่าด้วย
สร้างวิหาร ๑ สิกขาบทว่าด้วยใช้ภิกษุณี
ชักจิวรเก่า ๑ สิกขาบทว่าด้วยรับจิวร ๑
สิกขาบทว่าด้วยใช้ภิกษุณีขอจิวร ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยยินดีเฉพาะผ้าอุตราสงค์และอันตร-
วาสก ๑ สิกขาบทว่าด้วยถึงความกำหนดใน
จิวร ๒ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยส่งทรัพย์
สำหรับจ่ายจิวรด้วยทุต ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ให้ทำสันถัดเจือใหม่ ๑ สิกขาบทว่าด้วยให้
ทำสันถัดขนเจียมดำส่วน ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ให้ทำสันถัดถือเอาขนเจียมดำ ๒ ส่วน ๑
สิกขาบทว่าด้วยใช้สันถัดใหม่ให้ได้ ๖ ปี ๑
สิกขาบทว่าด้วยให้ทำสันถัดสำหรับนั่ง ๑
สิกขาบทว่าด้วยการทอดทิ้งอุเทศ ๑ สิกขาบท

ว่าด้วยรับรูปียะ ๑ สิกขาบทว่าด้วยแลกเปลี่ยนและซื้อขายมีประการต่าง ๆ รวม ๒ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยบาตรมีรอยร้าว หย่อน ๕ แห่ง ๑ สิกขาบทว่าด้วยแสวงหา ผ้าอาบน้ำฝน ๑ สิกขาบทว่าด้วยขอด้าย ๑ สิกขาบทว่าด้วยเข้าไปหาช่างหูกถึงความ กำหนดในจีวร ๑ สิกขาบทว่าด้วยวางเช็ด หน้าจนถึงกรอบประตู ๑ สิกขาบทว่าด้วยให้ จีวรแก่ภิกษุผู้มีโชติ ๑ สิกขาบทว่าด้วย เย็บจีวรของภิกษุผู้มีโชติ ๑ สิกขาบท ว่าด้วยปวารณาด้วยขนม ๑ สิกขาบทว่าด้วย ปวารณาด้วยปัจจัยสี่ ๑ สิกขาบทว่าด้วยการ ตัดไฟผิง ๑ สิกขาบทว่าด้วยการเก็บรตนะ ๑ สิกขาบทว่าด้วยกล่องเข็ม ๑ สิกขาบทว่า ด้วยทำเตียง ๑ สิกขาบทว่าด้วยทำเตียงตั้ง หุ้มหนุน ๑ สิกขาบทว่าด้วยทำผ้าปูนั่ง ๑ สิกขาบทว่าด้วยทำผ้าปิดผี ๑ สิกขาบทว่า ด้วยทำผ้าอาบน้ำฝน ๑ สิกขาบทว่าด้วยทำ จีวรขนาดสุดตจีวร ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี ของของอื่นแล้วขอของอื่นอีก ๑ สิกขาบทที่ ว่าภิกษุณีให้จ่ายของอื่นแล้วให้จ่ายของอื่น อีก ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีให้จ่ายของอื่น

ด้วยบริวารของสงฆ์ ๒ สิกขาบท สิกขาบท
ที่ว่าภิกษุณีให้จ่ายของอื่นด้วยบริวารของคน
หม่มมาก ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีให้จ่ายของ
อื่นด้วยบริวารส่วนบุคคล ๑ สิกขาบทที่ว่า
ภิกษุณีให้จ่ายผ้าห่มบาง ๑ สิกขาบทที่ว่า
ภิกษุณีให้จ่ายผ้าห่มหนา ๑ สิกขาบทที่ว่า
ภิกษุณีทั้งอาหารเป็นเดน ๒ สิกขาบท
สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีให้ทำผ้าอาบน้ำเกิน
ประมาณ ๑ สิกขาบทที่ว่าภิกษุณีให้สมณ-
จิวร ๑ ขรรคคือสิกขาบทเหล่านี้ ๕๐ ถ้วน
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ เกิดแต่กาย มีไช้
วาจาแลจิต เกิดแต่วาจา มีไช้กายแลจิต
เกิดแต่กายกับวาจา มีไช้จิต เกิดแต่กายกับ
จิต มีไช้วาจา เกิดแต่วาจา กับจิต มีไช้กาย
และเกิดด้วยทวาร ๓ อนึ่ง สิกขาบทเหล่านี้
มีสมุฏฐาน ๖ เช่นกับสัตตจริตตสิกขาบท.

สัตตจริตตสมุฏฐาน จบ

สมนุภาตสมุฏฐาน

[๘๓๐] สิกขาบทว่าด้วยทำลายสงฆ์

๑ สิกขาบทว่าด้วยประพฤติตามภิกษุผู้ทำลาย
สงฆ์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุว่ายาก ๑ สิก-

ขาบทว่าด้วยภิกษุประทุษร้ายสกุล ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยปิดอาบัติชั่วหยาบ ๑ สิกขาบทว่าด้วยไม่
สละทิฏฐิ ๑ สิกขาบทว่าด้วยไม่มอบฉันทะ ๑
สิกขาบทว่าด้วยหิวระะ ๒ สิกขาบท สิกขาบท
ว่าด้วยพูดเสียงดัง ๒ สิกขาบท สิกขาบทว่า
ด้วยมีคำข้าวอยู่ในปากจกไม่พูด ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุนั่งบนแผ่นดินแสดงธรรม ๑ สิก-
ขาบทว่าด้วยภิกษุนั่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรม
๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุยืนอยู่แสดงธรรม ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุไปข้างหลังแสดงธรรม ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุเดินนอกทางแสดงธรรม
๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุฉีปัดโทษ ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุประพฤติตามภิกษุผู้ถูกยกวัตร ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุยินดีการจับต้อง ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุฉีรับภิกษุฉีเข้าหมู่ ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุฉีบอกคืนพระพุทธรเจ้า
เป็นต้น ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุฉีถูกตัดสินให้
เพื่อฉีกรณเรื่องหนึ่ง ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุฉีอยู่คลุกคลี ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุฉี
ประหารตนแล้วร้องไห้ ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุฉีเลาะจีวรของภิกษุฉี ๑ สิกขาบทว่า

ด้วยภิกษุณีไม่บำรุงสหชวีณีผู้ตกระกำลำบาก
๑ สิกขาบทที่ตรัสซ้ำถึงภิกษุณีอยู่คลุกคลีกัน
๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่ระงับอธิกรณ์ ๑
สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีไม่บอกก่อนเข้าไป
สู่อาราม ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่ปวาร-
ณาโดย ๓ สถาน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี
พึงหวังธรรม ๒ อย่างจากภิกษุสงฆ์ทุกทั้ง
เดือน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่อนุเคราะห์
และไม่พาสหชวีณีไปจาริก ๒ สิกขาบท สิก-
ขาบทว่าด้วยภิกษุณีพูดให้สิกขมานาถวาย
จีวรแล้วจักบวชให้ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี
พูดให้สิกขมานาติดตาม ๑ ธรรม คือ สิกขา-
บทเหล่านี้รวม ๓ สิกขาบท เกิดแต่กาย
วาจาและจิต ทุก ๆ สิกขาบทมีสมุฏฐานอัน
หนึ่ง เหมือนสมนุภาสสิกขาบท.

สมนุภาสสมุฏฐาน จบ

กฐินสมุฏฐาน

[๘๓๑] สิกขาบทว่าด้วยกฐินอันเดาะ
แล้ว ๓ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยใช้ติเรก-
บาตร สิกขาบทที่หนึ่ง ๑ สิกขาบทว่าด้วย
เกสัช ๑ สิกขาบทว่าด้วยรับอัจเจกจีวร ๑

สิกขาบทว่าด้วยภิกษุอยู่ในเสนาสนะป่ามี
ความรังเกียจเก็บไทรจิวรในละแวกบ้านได้ ๑
สิกขาบทว่าด้วยเมื่อหลีกไปไม่เก็บเตียงหรือ
ตั่ง ๒ สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยเข้าไปสู่
ที่อยู่ภิกษุณีแล้วสอน ๑ สิกขาบทว่าด้วยฉัน
โภชนะทีหลัง ๑ สิกขาบทว่าด้วยห้ามภัตร
แล้วฉันภัตตอาหารไม่เป็นเดน ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยรับนิมนต์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยวิกัปจิวร ๑
สิกขาบทว่าด้วยไม่ได้รับบอกก่อนเข้าไปใน
พระราชมณเฑียร ๑ สิกขาบทว่าด้วยเข้าบ้าน
ในเวลาวิกาล ๑ สิกขาบทว่าด้วยฉันภัตต
อาหารที่ภิกษุณียื่นสิ่งเสียดู ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีอยู่เสนาสนะป่ารับของเคียวเป็นต้น ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีพูดให้ร้าย ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุณีทำการสังฆมาตราช ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุณีเข้าไปสู่สกุลในเวลาก่อนอา-
หาร ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีเข้าไปสู่สกุล
ในเวลาหลังอาหาร ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี
เข้าไปสู่สกุลในเวลาวิกาล ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีผลัดเปลี่ยนผ้าสังฆาฏิเกินกำหนด ๕
วัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้จิวรผลัด-

เปลี่ยน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่มอบ
หมายจีวรลับเปลี่ยนและที่ปัก ๒ สิกขาบท
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีให้ผ้าฝ้ออันเกิดที่ง่าม
ขา ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่บอกก่อนนั่ง
บนอาสนะข้างหน้าภิกษุ ๑ ธรรม คือ สิกขา
บทเหล่านี้มี ๒๕ สิกขาบท เกิดแต่กัณฑ์
วาจา มีใจจิต และเกิดแต่ทวารทั้ง ๓ ทุก ๆ
สิกขาบทรวมทั้งกฐินสิกขาบท มีสมุฏฐาน ๒
เสมอกัน.

กฐินสมุฏฐาน จบ

เอภกโถมสมุฏฐาน

[๘๓๒] สิกขาบทว่าด้วยขณเจียม ๑
สิกขาบทว่าด้วยนอนร่วมกัน ๒ สิกขาบท
สิกขาบทว่าด้วยเตียงเท้าเสียบ ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยฉันอาหารในโรงทาน ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ฉันอาหารในเวลาวิกาล ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ฉันอาหารที่ทำการสังฆม ๑ สิกขาบทว่าด้วย
รับพระเคนไม้ชำระฟัน ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ให้อาหารแก่จล ๑ สิกขาบทว่าด้วยไปดู
เสนาอันยกออกไปแล้ว ๑ สิกขาบทว่าด้วย

อยู่ในกองทัพ ๑ สิกขาบทว่าด้วยไปสู่สนามรบ
๑ สิกขาบทว่าด้วยดื่มสุรา ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ยังไม่ถึงกึ่งเดือนอาบน้ำ ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ทำจีวรใหม่ให้เสียสี ๑ ปาฏิเทศนียะ ๒ สิก-
ขาบท สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีฉันกระเทียม
๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีเข้าไปปฏิบัติภิกษุผู้
กำลังฉัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไปดู
เพื่อนรำ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีเปลือยกาย
อาบน้ำ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี ๒ รูป
ใช้ผ้าปูนอนและผ้าห่มผืนเดียวกัน นอนด้วย
กัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี ๒ รูป นอน
เตียงเดียวกัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่มี
พวกเที่ยวจาริกภายในแคว้นแคว้น ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุณีไม่มีพวกเที่ยวจาริกภายนอก
แคว้นแคว้น ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีหลีกไป
สู่จาริกภายในพรรษา ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีไปดูโรงละคร ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีใช้สอยเก้าอี้นอน ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีกรอด้าย ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีช่วย
ทำธุระของคฤหัสถ์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี
ให้ของเคี้ยวด้วยมือของตนแก่ชาวบ้านเป็น-
ต้น ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีจำพรรษาใน

อวาสที่ไม่มีภิกษุ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณี
ใช้ร่ม ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไปด้วยยาน ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้เครื่องประดับเอว ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้เครื่องประดับสำ-
หรับสตรี ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีอาบน้ำ
ปรุงเครื่องประเทืองผิว ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ภิกษุณีอาบน้ำปรุงกำยานเป็นเครื่องอบ ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้ภิกษุณีนวด ๑ สิก-
ขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้สีกขมานานวด ๑ สิก-
ขาบทว่าด้วยภิกษุณีใช้สามเณรีนวด ๑ สิกขา-
บทว่าด้วยภิกษุณีใช้สตรีคฤหัสถ์นวด ๑ สิก-
ขาบทว่าด้วยภิกษุณีผู้เข้าบ้านไม่มีผ้ารัดถัน
ต้องอาบัติ ๑ รวมเป็น ๔๔ สิกขาบท เกิด
แต่กาย มีไชวจากับจิต เกิดแต่กายกับจิต
มีไชวจา ทุก ๆ สิกขาบท รวมทั้งเอภก-
โถมสิกขาบท มีสมุฏฐาน ๒ เสมอกัน.

เอภกโถมสมุฏฐาน จบ

ปทโสขัมมสมุฏฐาน

[๘๓๓] สิกขาบทว่าด้วยสอนธรรม

แก่นอุปสัมบันว่าพร้อมกัน ๑ สิกขาบทว่า

ด้วยแสดงธรรมแก่มาตุคาม ยิ่งกว่า ๕-๖ คำ
เว้นแต่มีบุรุษผู้รู้เพียงสา ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ยังไม่ได้รับสมมติสั่งสอนภิกษุณี ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยภิกษุได้รับสมมติแล้วสอนภิกษุณีเมื่อ
พระอาทิตย์อัสดงคตแล้ว ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยภิกษุณีเรียนและบอกติรัจฉานวิชา ๒
สิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีไม่ขอ
โอกาสก่อนถามปัญหา ๑ สิกขาบทเหล่านี้
รวม ๗ สิกขาบท เกิดแต่วาจา มิใช่กาย
และจิต เกิดแต่วาจากับจิต แต่มิใช่เกิดแต่
กาย ทุก ๆ สิกขาบท มีสมุฏฐาน ๒ เหมือน
ปทโสรัจฉมสมุฏฐาน ฉะนั้น.

ปทโสรัจฉมสมุฏฐาน จบ

อัทธานสมุฏฐาน

[๘๑๔] สิกขาบทว่าด้วยชักชวน
ภิกษุณีเดินทางไกล ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ชักชวนภิกษุณีลงเรือลำเดียวกัน ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยขอโภชนะอันประณีต ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยชักชวนมาตุคามเดินทางด้วยกัน ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีถอนขนในที่แคบ ๑

สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีขอข้าวเปลือก ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีรับนิมนต์แล้วฉัน
ภัตตาหาร ๑ ปาฏิเทสนียะของภิกษุณี ๘
สิกขาบท สิกขาบทเหล่านี้รวม ๑๕ สิกขาบท
เกิดแต่กาย มีไชวจา มีไชจิต เกิดแต่กาย
กับวจา มีไชเกิดแต่จิต เกิดแต่กายกับจิต
มีไชเกิดแต่วจา เกิดแต่กายวจาและจิต
เป็น ๔ สมุฏฐาน พระพุทธเจ้าผู้มีพระญาณ
ทรงบัญญัติว่า มีวินัยเสมอกับอัทธาน-
สมุฏฐาน.

อัทธานสมุฏฐาน จบ

ถอยยัตถสมุฏฐาน

[๘๓๕] สิกขาบทว่าด้วยชักชวนพวก
เกวียนผู้เป็นโจรเดินทางร่วม ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยยื่นแอบฟัง ๑ สิกขาบทว่าด้วยขอแกลง
และข้าวสุก ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณียื่น
ร่วมกับบวรุชในเวลาค้ำคืน ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยภิกษุณียื่นร่วมกับบวรุชในโอกาสกำบัง ๑
สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณียื่นร่วมกับบวรุชในที่
กลางแจ้ง ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณียื่นร่วม

กับบุรุษในตรอกตัน ๑ รวมลักษณะเหล่านี้
๗ ลักษณะ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่เกิด
แต่วาจา เกิดแต่ทวาร ๓ ลักษณะเหล่านี้
มีสมุฏฐาน ๒ พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์
แห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ได้ทรงแสดงแล้วว่า
เหมือนเคยยัสต์ตสมุฏฐาน.

เคยยัสต์ตสมุฏฐาน จบ

ฉัมมเทสนาสมุฏฐาน

[๘๓๖] พระตถาคตทั้งหลาย ย่อม
ไม่แสดงธรรมแก่คนมีर्मในมือ ๑ มิใช่พลง
ในมือ ๑ มีศัสตราในมือ ๑ มีอาวุธในมือ ๑
สวมเขียงเท้า ๑ สวมรองเท้า ๑ ไปในยาน ๑
อยู่บนที่นอน ๑ นั่งรัดเข่า ๑ โภกศีรชะ ๑
คลุมศีรชะ ๑ รวมเป็น ๑๑ ลักษณะพอดี
เกิดแต่วาจา กับจิต มิใช่เกิดแต่กาย ทุกๆ
ลักษณะที่มีสมุฏฐานอันหนึ่งเสมอกับฉัมม-
เทสนาสมุฏฐาน.

ฉัมมเทสนาสมุฏฐาน จบ

ภคตโรจนสมมุฏฐาน

[๘๓๖] สิกขาบทว่าด้วยบอจตุต-
ริมนุสสรธรรมที่มีจริง เกิดแต่กายมิใช่เกิดแต่
วาจา มิใช่เกิดแต่จิต เกิดแต่วาจา มิใช่เกิด
แต่กาย และมิใช่เกิดแต่จิต เกิดแต่กายกับ
วาจา มิใช่เกิดแต่จิต ชื่อว่าภคตโรจนสมมุฏ-
ฐาน ย่อมเกิดแต่สมมุฏฐาน ๓.

ภคตโรจนสมมุฏฐาน จบ

โจริวุฏฐापनสมมุฏฐาน

[๘๓๗] สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีรับ
หญิงโจริให้บวช เกิดแต่วากับจิต มิใช่
เกิดแต่กาย และเกิดโดยทวารทั้ง ๓ โจริ-
วุฏฐापนสมมุฏฐานนี้ พระพุทธเจ้าผู้ธรรม
ราชาทรงตั้งไว้ว่า มีสมมุฏฐาน ๒ ไม่ซ้ำกัน.

โจริวุฏฐापนสมมุฏฐาน จบ

อนนุญตสมมุฏฐาน

[๘๓๘] สิกขาบทว่าด้วยภิกษุณีบวช
สตรีที่มารดาบิดา หรือสามีมิได้อนุญาต เกิด
แต่กายวาจา มิใช่เกิดแต่กาย และมิใช่เกิดแต่

จิต เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่เกิดแต่จิต เกิด
แต่วาจา กับจิต มิใช่เกิดแต่กาย เกิดแต่กาย
วาจาจิต ๓ สถาน จึงมีสมุฏฐาน ๔ ไม่ซ้ำกัน.

อนนุญาติสมุฏฐาน จบ

[๘๔๐] ก็สมุฏฐาน ๑๓ ทรงแสดง
ไว้ดีแล้วโดยย่อ ๆ เป็นเหตุทำความเข้าใจ
อนุโลมแก่ธรรมที่เป็นแบบ วิญญูชนเมื่อทรง
จำสมุฏฐานนี้ไว้ได้ ย่อมไม่หลงในสมุฏฐาน
แล.

ย่อหัวข้อสมุฏฐาน จบ

สมุฏฐานสี่สัณณนา

ก็แลวินิจัยในสมุฏฐานกถา อันเป็นอันดับแห่งโสฬสมหาวารนั้น
พึงทราบดังนี้:-

คาถาว่า อนตฺตา อิติ นิจฺจยา มีความว่า บัญญัติคือนิพพาน
ท่านวินิจัยว่า เป็นอนัตตา. (เมื่อดวงจันทร์ คือ พระพุทธเจ้ายังไม่เกิดขึ้น
เมื่อดวงอาทิตย์ คือ พระพุทธเจ้ายังไม่อุบัติขึ้นมา).

บทว่า สภาคธมฺมานํ ได้แก่ สังฆตธรรมที่มีส่วนเสมอกันด้วยอาการ
มีอาการคือไม่เที่ยงเป็นต้น.

ชื่อว่า นามมตฺตํ น ฉายติ มีความว่า แม้เพียงแต่ชื่อ (แห่งสังฆตธรรมเหล่านั้น) ย่อมไม่ปรากฏ.

บทว่า ทุกฺขหานี ได้แก่ บำบัดทุกข์เสีย.

บาทกาลาว่า ขนฺธกา ยา จ มาติกา มีความว่า ขันธกะทั้งหลายและมาติกาเหล่าใด. อนึ่ง บาลีก็เหมือนกันนี้.

บาทกาลาว่า สมฺภูจฺจณนียโต กตํ มีความว่า สมฺภูจฺจณที่ท่านทำให้เป็นของแน่นอน คือ จัดไว้เป็นหลักที่แน่ ชื่อว่า นียตสมฺภูจฺจณ.

การสงเคราะห์ ๓ สิกขาบท คือ ภูตาโรจนสิกขาบท โจริวุจฺจรูปนสิกขาบท และอนนฺนุญฺจตสิกขาบท ด้วยคำว่า สมฺภูจฺจณนียโต กตํ นั้น อันบัณฑิตพึงพิจารณา.

จริงอยู่ ๓ สิกขาบทนี้เท่านั้น เป็นนียตสมฺภูจฺจณ คือ เป็นสมฺภูจฺจณที่ไม่เจือปนกับสมฺภูจฺจณเหล่าอื่น.

บาทกาลาว่า สมฺภทนิทานญจญฺญํ มีความว่า ความเจือปนกันและเหตุแม้อื่น, บัณฑิตพึงพิจารณา การถือเอาความเจือปนกันแห่งสมฺภูจฺจณใน ๒ คำนี้น ด้วยคำว่า สัมภท. จริงอยู่ เว้น ๓ สิกขาบทนั้นเสีย สิกขาบทที่เหลือ จัดเป็นสัมภินนสมฺภูจฺจณ. บัณฑิตพึงตรวจดูนิทาน กล่าวคือประเทศที่บัญญัติ แห่งสิกขาบททั้งหลายด้วยคำว่า นิทาน.

บาทกาลาว่า สุตฺเต ทิสฺสนฺติ อฺปฺริ มีความว่า ๓ ส่วนนี้ คือ สมฺภูจฺจณนิยม สัมภท นิทาน แห่งสิกขาบททั้งหลาย ย่อมเห็นได้ คือ ย่อมปรากฏในสูตรเท่านั้น.

บรรดาสมุฏฐานนิยม สัมภท และนิทานนั้น สมุฏฐานนิยมและ สัมภท ในปริมนัยก่อน ย่อมปรากฏในคำว่า ย่อมเกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือกายกบจิต เป็นอาทิ. ส่วนนอกจากนี้ ชื่อนิทาน ย่อมปรากฏในเบื้องต้น อย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้ว ในกรุงเวสาลี ในกรุงราชคฤห์ ในกรุงสาวัตถี ในเมืองอาฬวี ในกรุงโกสัมพี ในแคว้นสักกะทั้งหลาย และใน แคว้นภคคะทั้งหลาย. บัณฑิตพึงทราบว่ คำนี้จักปรากฏในละครซึ่งมาข้างหน้า

เนื้อความแห่งคาถาว่า **วิภงฺเศ ทฺวิสุ** เป็นต้น พึงทราบดังต่อไปนี้:-

ในวันอุโบสถ ภิกษุและภิกษุณีทั้งหลาย ย่อมสวดสติกขาบทใด อัน พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ในวิภังค์ทั้ง ๒, ข้าพเจ้าจักกล่าวสมุฏฐานตาม สมควรแก่สติกขาบทนั้น; ท่านทั้งหลายจงฟังคำนั้นของข้าพเจ้า.

บทว่า **สญฺจริตฺตานุภาสญฺจ** ได้แก่ สัจจจริตตสิกขาบทและสมนุ-
ภาสนสิกขาบท.

สองบทว่า **อติเรกญฺจ จีวร** ได้แก่ อติเรกจีวรสิกขาบท อธิบายว่า
กฐินสิกขาบท.

สองบทว่า **โลมานิ ปทโสธมฺโม** ได้แก่ เอฬกโลมสิกขาบททั้งหลาย
และปทโสธัมมสิกขาบท.

บทว่า **ภูตตี วิชานน จ** ได้แก่ ภูตาโรจนสิกขาบท และการ
ชักชวนเดินทางไกล.

บทว่า **เอญฺยเทสนโจรญฺจ** ได้แก่ เญยยสัตตสิกขาบท การแสดง
ธรรมแก่คนไม่เป็นไข้มีรมในมือ และโจริวุฏฐापनสิกขาบท.

สองบทว่า **อนนุญฺญาตาย เทรส** มีความว่า สมุฏฐานเหล่านี้
รวมกับการบวชสตรีที่มารดาบิดาหรือสามีไม่อนุญาต จึงเป็นสมุฏฐาน ๑๓.

บาทกาลาว่า สติธา อิธ ทิสฺสเร มีความว่า ในอุภโตวิภังค์นี้
สมุฏฐานทั้งหลายที่คล้ายกัน แม่เหล่านี้ ย่อมปรากฏ ในสมุฏฐานอันหนึ่ง ๆ
ในบรรดาสมุฏฐาน ๑๓ เหล่านี้.

[ว่าด้วยปฐมปาราชิกสมุฏฐาน]

บัดนี้ ท่านกล่าวคำว่า เมณฺหิ สุกฺกถิ สคฺโค เป็นต้น เพื่อแสดง
สมุฏฐานเหล่านี้.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า เมณฺหิ พิงฺทราบก่อน. สมุฏฐานใหญ่
อันหนึ่ง ชื่อว่าปฐมปาราชิก. สมุฏฐานที่เหลือ คล้ายกับปฐมปาราชิกสมุฏฐาน
นั้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า สุกฺกถิ สคฺโค ได้แก่ สุกกวิสัจฺจิสุมุฏฐาน
และกายสังสัคคสมุฏฐาน.

บาทกาลาว่า อนิยตา ปฐฺมิกา ได้แก่ อนิยตสิกขาบทที่ ๑.

บาทกาลาว่า ปุพฺพูปปริปาจิตา ได้แก่ สิกขาบทที่ว่า ชานํ
ปุพฺพูปคตํ ภิกฺขุ และภิกขุณีปริปาจิตปิณฑปาตสิกขาบท

บาทกาลาว่า รโห ภิกฺขุณิยา สหิ ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยการนั่ง
ในที่ลับกับภิกษุณี.

บาทกาลาว่า สโฆชน รโห เทว จ ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วย
การนั่งแทรกแซง ในสโฆชนสกุล และรโหณิสัชชสิกขาบททั้ง ๒.

บาทกาลาว่า องฺคุลิ อุทเท หสิ ได้แก่ อังคุลีปิฎกตสิกขาบท
และอุทเทหัสสธัมมสิกขาบท.

บาทคาถาว่า ปหาเร อุกุสิเร เจว ได้แก่ ปหารทานสิกขาบท
และตลตติตติกอุคคิรณสิกขาบท.

บาทคำถาว่า เตปญญาสา จ เสขิยา ได้แก่ เสขิยสิกขาบท ๕๑
มีปริมัตถกนิวาสนสิกขาบทเป็นอาทิ ที่ท่านกล่าวไว้ในที่สุดแห่งขุททกวิณณา
เหล่านี้ คือ:-

ปริมัตถกสิกขาบท ๒, สุปฏิจฉันนสิกขาบท ๒,
สุสังวุตสิกขาบท ๒, โอกจิตตจกขุกสิกขาบท ๒, อุกจิตตกายก
สิกขาบท ๒, กายป์ปจาสิกขาบท ๒, พาหุปปจาสิกขาบท
๒, สีตป์ปจาสิกขาบท ๒, ขัมภกสิกขาบท ๒, โอคุณฐิต-
สิกขาบท ๒, อุกกุฎติกสิกขาบท ๑, ปัลลัตถิกสิกขาบท ๑,
ลักกัจจปฏิกคหนสิกขาบท ๑, ปัตตสัจญุตติกสิกขาบท ๑, สม-
สุปกสิกขาบท ๑, สมตติตติกสิกขาบท ๑, สักกัจจญูชิสส
สิกขาบท ๑, ปัตตสัจญญูชิสสสิกขาบท ๑, สปัตทานญูชิสส
สิกขาบท ๑, สมสุปกญูชิสสสิกขาบท ๑, ฎูปิกตสิกขาบท ๑,
พัญชนสิกขาบท ๑, อุชฌานสัจญูชิสสิกขาบท ๑, นาดิมหันตกวัพ
สิกขาบท ๑, มัตถอลาโลปสิกขาบท ๑, อนาหตสิกขาบท ๑,
สัพพหัตถสิกขาบท ๑, ปิณทุกเขปกสิกขาบท ๑, กวัพวัจเจตท
สิกขาบท ๑, อวัคณทกสิกขาบท ๑, หัตถนินทฐนสิกขาบท ๑,
สิตดาวการกสิกขาบท ๑, ชิวหานิจจารกสิกขาบท ๑, จปฺจปฺ-
การกสิกขาบท ๑, สุรุสุรุการกสิกขาบท ๑, หัตถนินเลท

สิกขาบท ๑, ปัตตนิลเลหสิกขาบท ๑, โยจฺจนิลเลหสิกขาบท ๑, สามิสสิกขาบท ๑, สติตถสิกขาบท ๑, และปกิณณกสิกขาบท ๑ เหล่านี้ คือ ยืนถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ๑, ยืนหรือนั่งถ่ายอุจจาระปัสสาวะบัววนน้ำลายลงในของเขียว ๑, ยืนหรือนั่งถ่ายอุจจาระปัสสาวะบัววนน้ำลายลงในน้ำ ๑.

บาทกาลาว่า **อชฺชกขคามวตฺสฺสตา** ได้แก่ อชฺชกขสิกขาบท คามันตรคมนสิกขาบท และสิกขาบทว่าด้วยการที่ภิกษุณีผู้มีจิตกำหนดรับของควรรเคี้ยว จากมือของบุรุษผู้มีจิตกำหนด ของภิกษุณีทั้งหลาย.

บาทกาลาว่า **ตลฺมตฺถกญฺจ สฺสฺสฺสฺสกา** ได้แก่ ตลฺมตฺถกสิกขาบท ชตุมัตถกสิกขาบท และอุทกสฺสฺสฺสกาสิกขาบท สาทิยนสิกขาบท

บาทกาลาว่า **วสฺสํ วุตฺตา จ โอวาทํ** ได้แก่ สิกขาบทที่ว่า **วสฺสํ วุตฺตา จ ปฺลยฺจ โยชนานิ** และสิกขาบทว่าด้วยการไม่ไปเพื่อโอวาท.

บาทกาลาว่า **นानุพฺนุเช ปวตฺตนิ** มีความว่า สิกขาบทเหล่านี้มี ๗๖ รวมทั้งวุจฺจฐาปิตปวัตตนนุพฺนุชสิกขาบท.

สองบทว่า **อิเม สิกฺขา** ได้แก่ สิกขาบททั้งหลายเหล่านี้. ศัพท์ว่า **อิเม** ท่านทำให้ผิดสังคฺเสย.

บาทกาลาว่า **กายมานสิกา กตา** ความว่า สิกขาบทเหล่านี้ ท่านจัดเป็นสิกขาบทมีกายกับจิตเป็นสมุฏฐาน.

[ว่าด้วยทุติยปาราชิกสมุฏฐาน]

บทว่า **อทินฺนํ** นี้ พึงทราบก่อน. คำว่าอทินนาทาน หรือคำว่า ทุติยปาราชิก เป็นสมุฏฐานใหญ่อันหนึ่ง.

บทที่เหลือ เป็นเช่นกับอทินนาทานนั้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **วิคฺคหุตฺตริ** ได้แก่ มนุสสวิตคหสิกขาบท และอุตฺตริมนุสสรหมมสิกขาบท.

สองบทว่า **ทฺฐจฺจุลฺลา อุตฺตคามินิ** ได้แก่ ทฺฐจฺจุลฺลวาจสิกขาบท และอิตฺตคามปาริจริยสิกขาบท.

สองบทว่า **อมฺมฺลา อมฺมฺลภาคิยา** ได้แก่ ทฺฐจฺจุทโทสสิกขาบททั้ง ๒.

สองบทว่า **อนิยฺตา ทฺตฺติยิกา** ได้แก่ อนิยตสิกขาบทที่ ๒.

สองบทว่า **อฺจุฉินฺนฺเต ปริณามเน** ได้แก่ การให้จิวรเองแล้ว จึงเอามา และการน้อมลากของสงฆ์มาเพื่อตน.

บาทคาถาว่า **มฺสาโอมสฺเปสุณา** ได้แก่ มฺสาวาทสิกขาบท ๑ โอมสวาทสิกขาบท ๑ ภิกฺขุเปสุญฺญสิกขาบท ๑.

สองบทว่า **ทฺฐจฺจุลฺลา ปจฺวิขณเ** ได้แก่ ทฺฐจฺจุลฺลาปิตฺติอาโรจนสิกขาบท ๑ ปจฺวิขณนสิกขาบท ๑.

สามบทว่า **ภฺตฺติ อมฺมฺยา อฺชฺชณฺเป** ได้แก่ ภฺตฺตคามสิกขาบท อัญญวาทกสิกขาบท และอฺชฺชณฺปาปนกสิกขาบท.

สองบทว่า **นิกฺกทฺฒนํ สิญฺจนญจ** ได้แก่ วิหารโตนิกทฺฒนสิกขาบท ๑ อุกฺกณตณฺหาทิสิญฺจนสิกขาบท ๑.

สองบทว่า **อามิสฺเหตุ ภูตฺตาวี** ได้แก่ สิกขาบทที่ว่า **อามิสฺเหตุ ภิกฺขุณิโย โอมทฺนฺติ** ๑, สิกขาบทว่าด้วยปวารณาภิกฺขุผู้ฉนเสร็จแล้ว ด้วยขอเคี้ยวเป็นต้น อันมิใช่เคน ๑.

สามบทว่า **เอหิ อนาทรฺ ภิสา** ได้แก่ สิกขาบทที่ว่า **เอหาวุโส คามิ วา** เป็นต้น ๑, อนาทรฺยสิกขาบท ๑, ภิกฺขุภิงสาปนกสิกขาบท ๑.

สองบทว่า **อปนิธ จ ชีวิต** ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยการซ่อน
บริขารมีบาตรเป็นต้น ๑, สิกขาบทว่าด้วยการแกล้างปลงชีวิตสัตว์ ๑.

สามบทว่า **ขานํ สปปาณกํ กम्म** ได้แก่ ขานังสปปาณกอุทก
สิกขาบท ๑, ปุณกัมมายุโกฏฐนสิกขาบท ๑.

บทว่า **อุนถํ ฆาณาสนา** ได้แก่ อุนวิสติวสสสิกขาบท ๑, สิกขาบท
ว่าด้วยการอยู่ร่วมกับภิกษุที่ถูกสงฆ์ขกวัตร ๑, นาสิตกสามเณรสัมโภคสิกขาบท ๑.

บทว่า **สททหมมิทวิเลขา** ได้แก่ สหรัหมมิทวุจจมานสิกขาบท ๑
สิกขาบทที่ชื่อว่า **วิเลขา** **ถํ วัตตุนติ** ๑.

สองบทว่า **โมโห อมูลเกน จ** ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยเป็น
ปาจิตตีย์ เพราะความเป็นผู้แสรังทำหลง ๑, สิกขาบทว่าด้วยการโจทด้วยอาบัติ
สังฆาทิเสสไม่มีมูล ๑.

สามบทว่า **กุกุกุจจํ จีวรํ ทตุวา** ได้แก่ กุกุกุจจอุปปาทน สิกขาบท
๑, สิกขาบทว่าด้วยการให้ฉันทะเพื่อกรรมที่เป็นธรรมแล้วกลับบ่นว่า ๑,
สิกขาบทว่าด้วยการให้จีวรแล้วกลับบ่นว่า ๑.

สองบทว่า **ปริณเมยฺย ปุคฺคเถ** ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยน้อมลาก
สงฆ์ไปเพื่อบุคคล.

บาทกาลาว่า **กิณฺเต อกาลอจฺฉินฺเต** ได้แก่ สิกขาบทที่ชื่อว่า
พระผู้เป็นเจ้า บุรุษบุคคลนั้น จักทำประโยชน์อะไรแก่ท่าน ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยการอธิษฐานอกาลจีวร ว่าเป็นกาลจีวร แล้วให้แจกกัน ๑, สิกขาบทว่า
ด้วยการแลกจีวรกับภิกษุณีแล้วชิงเอามา ๑.

สองบทว่า **ทุกฺกฺหิ นฺริเยน จ** ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยการยกโทษผู้อื่น ด้วยเครื่องที่จับไม่ถนัด ใคร่ครวญไม่ดี ๑ สิกขาบทว่าด้วยการแข่งด้วยนรก หรือพรหมจรรย์ ๑.

สามบทว่า **คณฺ์ วิภฺงคฺ์ ทฺุพฺพลฺ์** ได้แก่ สิกขาบทที่ตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงทำอันตรายแก่จิรวรลาภของคณะ ๑ ที่ตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงห้ามการแจกจีวรที่เป็นธรรม ๑ ที่ตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงก้าวล่วงจิรวรกาลสมัยเสีย ด้วยจำนงเฉพาะซึ่งจีวรอันไม่มั่นคง ๑.

บาทคาถาว่า **กฉินาผาสฺอุปฺสฺสยฺ** ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงห้ามการรื้อกฐินที่เป็นธรรม ๑ ภิกษุณีใด พึงแกล้งทำความไม่สำราญแก่ภิกษุณี ๑ ภิกษุณีใดให้ที่อยู่แก่ภิกษุณีแล้ว โกรธไม่พอใจ พึงนุดคร่านางก็ดี ๑.

สองบทว่า **อกฺโกสจฺจณฺุฑฺธี มจฺจฺริ** ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงคำกัศิ ซึ่งภิกษุ ๑ ภิกษุณีใด เป็นผู้ดูร้าย พึงกล่าวชู้คณะ ๑ ภิกษุณีใด พึงเป็นผู้หวงตระกูล ๑.

สองบทว่า **คพฺุภินิ จ ปายนฺุติยา** ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงยังสตรีมีครรภ์ให้บวช ๑ ภิกษุณีใด พึงยังสตรีผู้ยังต้องให้บุตรคัมภีร์ให้บวช ๑.

หลายบทว่า **เทว วสุธา สิกฺขา สงฺเขน** ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานาผู้ยังไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ครบ ๒ ปี ให้บวช ๑ ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานาผู้ศึกษาเสร็จแล้วในธรรม ๖ แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ให้บวช ๑.

สองบทว่า ตโย เจว กิหิตตา ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงยังสตรีมีคฤหัสถ์ ผู้มีอายุหย่อน ๑๒ ปี ให้บวช ๑ ภิกษุณีใด พึงยังสตรีคฤหัสถ์ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปีแล้ว แต่ยังไม่ศึกษาในธรรม ๖ ครบ ๒ ปี ให้บวช ๑ ภิกษุณีใด พึงยังสตรีคฤหัสถ์ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปีแล้ว ได้ศึกษาในธรรม ๖ ครบ ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังมีได้สมมติ ให้บวช ๑.

สองบทว่า กุมารีภูตา ติสฺโส จ ได้แก่ สตรีผู้เป็นนางกุมารี ๓ จำพวก ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสโดยนัยมีคำว่า ภิกษุณีใด พึงยังสตรีผู้เป็นนางกุมารี มีอายุหย่อน ๒๐ ปีให้บวช เป็นต้น.

บทว่า อุณฑาทสสมุตตา ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด มีพรรษาหย่อน ๑๒ พึงเป็นอุปัชฌาย์ยังนางสิกขมานาให้อุปสมบท ๑ ภิกษุณีใด มีพรรษาครบ ๑๒ แล้วแต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ พึงเป็นอุปัชฌาย์ ยังนางสิกขมานาให้อุปสมบท ๑.

สองบทว่า อลนฺตา ว โสกาวัสฺส ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ผู้อันนางภิกษุณีใดกล่าวอยู่ว่า อย่าเพื่อก่อนแม่คุณ เธออย่ายังนางสิกขมานา ให้บวช ดังนี้ เป็นต้น ๑ ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานา ผู้มีใจร้ายยังความโสภโให้ครอบงำใจบุรุษให้บวช ๑.

สามบทว่า ฉนฺทา อหฺวสุตา จ เทว ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานาให้อุปสมบทด้วยการมอบฉันทะที่ตกค้าง ๑ ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานา ให้อุปสมบทตามปี ๑ ภิกษุณีใด พึงยังนางสิกขมานา ให้อุปสมบทปีละ ๒ รูป ๑.

สามบทว่า สมุฏฐานา ติกา กตา มีความว่า ๗ สิกขาบทนี้จัด
เป็นติกสมุฏฐาน (คือ เกิดโดยทวาร ๑).

[ว่าด้วยสัตตจริตตสมุฏฐาน]

สามบทว่า สณฺจริ ภูฏิ วิหาโร ได้แก่ สัตตจริตตสิกขาบท ๑
สัตตญาจิกายภูฏิกถนสิกขาบท ๑ มหัลลภววิหารกถนสิกขาบท ๑.

สองบทว่า โธวณฺจ ปฏิกคฺโห ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยการให้
ภิกษุณีผู้มีไช้ญาติ ให้ช้กจิวรเก่า ๑ จีวรปฏิกคณนสิกขาบท ๑.

สองบทว่า วิณฺณตฺตตฺตฺตริ อภิหฺนฺจฺจ ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยการออก
ปากขอจีวรกะคฤหบดีผู้มีไช้ญาติ ๑ สิกขาบทว่าด้วยยินดียิ่งกว่าอุตราสงค์ และ
อันตราวสกนนั้น ๑.

สองบทว่า อุภินฺนํ ทฺตเกน จ ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่ชื่อว่า
จีวรเจตอปนํ อุปุภฺนฺจฺจ โหติ และสิกขาบทว่าด้วยค่าจีวรที่เขาส่งไปด้วยทฺต.

หลายบทว่า โกถียา สฺทฺทฺทเวภาคา จพฺพสฺตานิ นิสีทนํ
ได้แก่ ๕ สิกขาบท มีสิกขาบทที่ว่า โกถียมิสฺสํกํ สนฺนตํ เป็นต้น.

สองบทว่า ริณฺจนฺติ รุปีกา เจว ได้แก่ อพภโลมโธวปนสิกขาบท
ที่มาในคัมภีร์วิภังค์ว่า ริณฺจนฺติ อุทฺเทสํ ๑ รุปียปฏิกคณนสิกขาบท ๑.

สองบทว่า อุโภ นานปฺปการกา ได้แก่ ๒ สิกขาบท คือ รุปีย-
สังโวิหารสิกขาบทและกยวิกกยสิกขาบท.

สองบทว่า อุณพฺพนฺนวสฺสิกา ได้แก่ อุณปฺญจพฺพนฺนปิตตสิกขาบท
๑ วัสสิกสาฎิกสิกขาบท ๑.

คำว่า สมณจิวัเรน จ นั้น ท่านกล่าวหมายเอาพระบาลีนี้ว่า
สมณจิวัริ ทเทยย.

[ว่าด้วยสมณภูภาสนสมุฏฐาน]

บทว่า เกทานุคตทพพจทุสทญฺจุลทญฺจิ จ ได้แก่ สังฆเภท-
สิกขาบท ๑ เกทานุวัตตตสิกขาบท ๑ ทพพจสิกขาบท ๑ กุลทุสทตสิกขาบท ๑
ทญฺจุลลาปตติปฏิจาทนสิกขาบท ๑ ทญฺจุลลอปฏินิสสัชชสิกขาบท ๑.

สามบทว่า ฉนฺทํ อุชฺชคฺคฺมิกา เทว จ ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วย
ไม่มอบฉันทะไปเสีย ๑ และ ๒ สิกขาบทว่าด้วยการไปและการนั่งในละแวก
บ้าน และทั้งหัวเราะลั่น.

บทว่า เทวปฺปสทฺทา ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่ว่า เรารู้จักเป็นผู้มีเสียง
น้อย ไปในละแวกบ้าน ๑ นั่งในละแวกบ้าน ๑.

บทว่า น พยาหเร ได้แก่ สิกขาบทที่ว่า เรารู้จักไม่พูดด้วยปากที่
ยังมีคำข้าว.

หลายบทว่า ฉมา นิจาสเน ฉานํ , ปจฺจโถ อุปฺปเณน จ
ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุที่นั่งที่แผ่นดิน แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้นั่ง
บนอาสนะ ๑ นั่งบนอาสนะต่ำ แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ผู้นั่งบนอาสนะสูง
๑ ผู้อยู่ยืน แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ ผู้นั่ง ๑ ผู้ไปข้างหลัง แสดงธรรม
แก่คนไม่เป็นไข้ ผู้ไปข้างหน้า ๑ ผู้เดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่บุคคลไม่
เป็นไข้ ผู้ไปในทาง ๑.

สองบทว่า **วชฺชานวุตฺติ คหณ** ได้แก่ ปาราชิก ๑ สิกขาบท กล่าวคือ วัชชปฏิจาทนสิกขาบท ๑ อุกขิตตานวุตตนสิกขาบท ๑ หัตถคหณาทิสิกขาบท ๑

สองบทว่า **โอสาระ ปจฺจจิกฺขณา** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ไม่บอกเล่าสงฆ์ผู้กระทำ ไม่ทราบความพอใจของคณะ. ฟังถอนโทษ (ภิกษุณี ผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงยกวัตรแล้ว โดยธรรมโดยวินัย โดยสัตตอุสาสน์) ๑. ภิกษุณีใดโกรธเคือง มีใจไม่แช่มชื่น ฟังกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ากล่าวถึงพระพุทธเจ้า ดังนี้เป็นต้น ๑.

หลายบทว่า **กิสฺมึ ตํ สฺสฺสุธา เทว วธิ** ได้แก่ หลายสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด อันสงฆ์ทำภายหลัง ในอธิกรณ์บางเรื่องเท่านั้น ดังนี้ ๑. อนึ่ง ภิกษุณีทั้งหลายเป็นผู้คลุกคลีกันอยู่ดังนี้ ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ฟังกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้คลุกคลีกันอยู่เถิด แม่เจ้า ดังนี้เป็นต้น ๑. ภิกษุณีใด ฟังประหารขวนตัวแล้วร้องให้ดังนี้ ๑.

สองบทว่า **วิสิพฺเพ ทฺถจฺติยา จ** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ฟังเลาะเองก็ดี ให้ผู้อื่นเลาะก็ดี ซึ่งจีวรของภิกษุณี ๑. ภิกษุณีใด ฟังไม่บำรุงเองก็ดี ไม่ฟังให้ผู้อื่นบำรุงก็ดี ซึ่งสหชีวิตินี้ ผู้ถึงทุกข์ ๑.

หลายบทว่า **ปฺน ตํ สฺสฺสุธา น วุปลเม** ได้แก่ สังกฺสุธาสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่าอย่างนี้ว่า ภิกษุณีใด ฟังอยู่คลุกคลีด้วยคหบดีก็ดี ด้วยบุตรของคหบดีก็ดี ๑. และสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ผู้อันภิกษุณีกล่าวอยู่ว่า มาเถิด แม่เจ้าท่านจงยังอธิกรณ์นี้ให้ระงับ ดังนี้ รับแล้วว่า สาธุ ภายหลังเธอผู้ไม่มีอันตราย ฟังไม่ยังอธิกรณ์ให้ระงับ ๑.

สองบทว่า อารามญ ปวารณา ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด รั้อยู่ ซึ่งอารามอันมีภิกษุ ไม่ได้ถามก่อน พึงเข้าไป ดังนี้ ๑ ภิกษุณีใด จำพรรษาแล้ว พึงไม่ปวารณาด้วยสถาน* ๓...ให้อุกโต สงฆ์ ดังนี้ ๑.

หลายบทว่า อนุชทุตมมาถ สหชีวินี เทว ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ธรรม ๒ อย่าง (คือ อุโบสถ ๑ การเข้าไปหาเพื่อโอวาท ๑) อันภิกษุณีพึงหวังเฉพาะจากสงฆ์ทุกกึ่งเดือน และ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงยังสหชีวินีให้บวชแล้ว ไม่อนุเคราะห์ตลอด ๒ พรรษา ๑ ภิกษุณีใด พึงยังสหชีวินีให้บวชแล้ว ไม่พาไปเอง ๑.

สองบทว่า จีวร อนุพยุชนา ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงพูดกะนางสิกขมานาว่า เนาะแม่เจ้า ถ้าว่า เธอจักให้จีวรแก่เราไซ้ร ด้วยอย่างนั้น เราจักยังเธอให้อุปสมบท ดังนี้เป็นต้น ๑ ภิกษุณีใด พึงพูดกะนางสิกขมานาว่า เนาะแม่เจ้า ถ้าว่า เธอจักติดตามเราไปตลอด ๒ พรรษาไซ้ร ด้วยอย่างนั้น เราจักยังเธอให้อุปสมบท ดังนี้ ๑.

ธรรม ๓๗ เหล่านี้ (ทั้งหมด เป็นสมุฏฐานอันหนึ่ง มีองค์ ๓ คือ กาย วาจา จิต เหมือนสมนุภาสนสมุฏฐาน).

[ว่าด้วยกฐินสมุฏฐาน]

สามบทว่า อุพุกติ กจัน ทิณิ ได้แก่ ๓ สิกขาบทข้างต้นที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ครั้นจีวรสำเร็จแล้ว กฐินอันภิกษุรื้อเสียแล้ว.

* คือ ทิฏฺเฐน วา สุตฺเตน วา ปรีสฺสกา ย วา.

สองบทว่า **ปรมํ ปตฺตเสสขุ** ได้แก่ ปัตตสิกขาบทที่ ๑ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ฟังทรงอดิเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง และสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เกสขอันควรลี้ม.

สองบทว่า **อฺจฺเจกกญฺจาปี สาตฺสํ** ได้แก่ อัจเจกจิวรสิกขาบท ๑ สาสังกสิกขาบท อันเป็นลำดับแห่งอิจเจกจิวรสิกขาบทนั่นเอง ๑.

สองบทว่า **ปฺกฺกมฺนฺเตน วา ทฺเว** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในภุคคามวรรคว่า เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ซึ่งเตียงเป็นต้นนั้น.

สองบทว่า **อุปฺสฺสยํ ปรมฺปฺรา** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ไปสู่ที่อาศัยแห่งภิกษุณีแล้ว ฟังสอนภิกษุณีทั้งหลาย ๑ เป็นปาจิตตีย์ เพราะฉันทโกชนะทีหลัง ๑.

สองบทว่า **อนฺตริตฺต นิมฺนฺตนา** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุใด ฉันทเสร็จห้ามเสียแล้ว เคี้ยวก็ดี ฉันทก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ตาม ซึ่งของฉันทก็ตาม อันไม่เป็นเดน ๑ ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตรอยู่แล้ว ๑.

สามบทว่า **วิกฺปฺปํ รณฺโณ วิกฺกาล** ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุใด วิกปจิวรเอง... ๑ ของพระราชานุรักษ์ ๑ ภิกษุใด... ฟังเข้าไปสู่บ้านในเวลาวิกาล ๑.

บทว่า **โอสฺสาธณฺณเกน จ** ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ถ้าภิกษุณีมาขึ้นยันตั่งเสียอยู่ในที่นั้น ๑ ภิกษุใดอยู่ในเสนาสนะป่าเห็นปานนั้น รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันทก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ก่อน ๑.

สองบทว่า อุตฺถยา สนฺนิจยณฺจ ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด มักพูดด้วยความริษยา ๑ ภิกษุณีใด พึงทำการสะสมบาตร ๑.

หลายบทว่า ปุเร ปจฺจนา วิกาล ๑ ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อนึ่ง ภิกษุณีใด พึงเข้าไปสู่สกุลทั้งหลาย ในเวลาก่อนอาหาร ดังนี้ ๑ อนึ่ง ภิกษุณีใด พึงเข้าไปสู่สกุลทั้งหลายในเวลาภายหลังอาหาร ดังนี้ ๑ อนึ่ง ภิกษุณีใด พึงเข้าไปสู่สกุลทั้งหลาย ในเวลาวิกาล ดังนี้ ๑.

สองบทว่า ปญฺจาทิกา สงฺกมฺนิ ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงยังการผลัดสังฆาฏิ ให้ก้าวล่วง ๕ วันไป ๑ ภิกษุณีใด พึงทรงจีวรที่ตนขีมีมา ซึ่งจะต้องส่งคืน ๑.

สองบทว่า เทวปี อวสเถน ๑ ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรวมกับที่ปักอย่างนี้ว่า ภิกษุณีใด ไม่มอบหมายจีวรในที่ปัก พึงบริโภค ไม่มอบหมายที่ปัก พึงหลีกไปสู่ที่จะริก.

สองบทว่า ปสาเข อสเน เจว ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ไม่บอกซึ่งฝี (หรือพุง) อันเกิดที่โคนขา (กะสงฆ์หรือกะคณะ) ๑. ภิกษุณีใด ไม่ขออนุญาตก่อนพึ่่งนั่งบนอาสนะข้างหน้าภิกษุ ๑.

๒๕ สิกขาบทเหล่านี้ (ย่อมเกิดโดยทวาร ๓ คือ กายกั๊บวาจาแต่ไม่เกิดโดยล้าพึ่่งจิต ทุกสิกขาบทรวมทั้งกฐินสิกขาบทมีสมุฏฐาน ๒ เสมอกัน).

[ว่าด้วยเอภกโถมสมุฏฐาน]

สามบทว่า เอภกโถม เทว เสยยา ได้แก่ เอภกโถมสิกขาบท

๑ และสหไสยสิกขาบท ๒.

บทว่า อาหจปิณชโกชน ได้แก่ อาหจปาทกสิกขาบท และ
อาวสทปิณชโกชนสิกขาบท.

บทว่า คณวิกาสนุณิ ได้แก่ ๓ สิกขาบท คือ คณโกชนสิกขาบท
๑ วิกาสโกชนสิกขาบท ๑ สันนิธิการกสิกขาบท ๑.

บทว่า ทนุตโปณนเจลก ได้แก่ ทนุตโปณสิกขาบทและอเจลก
สิกขาบท.

สามบทว่า อุษุตต วเส อุโยชิ ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสว่า ฟังไปเพื่อดูเสนาอันยกออกแล้ว ฟังอยู่ในกองทัพ ฟังไป
สู่สนามรบก็ดี ฯลฯ ไปดูกองทัพก็ดี.

สามบทว่า สุรา โอเรน นหายนา ได้แก่ สุราปานสิกขาบท ๑
โอเรนนตมาสังนทานสิกขาบท ๑.

สามบทว่า ทุพพณณ เทว เทสนิกา ได้แก่ สิกขาบทที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสว่า ตินณั ทุพพณณกรณัน ๑ ปาฏิเทสนียะ ๒ สิกขาบท
ที่เหลือจากที่ตรัสแล้ว ๑.

สองบทว่า ลสูตตติฏฐเจ นจจนา ได้แก่ ลสูตตสิกขาบท ๑ สิกขาบท
ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ฟังเข้าไปปฏิบัติภิกษุผู้กำลังฉัน ด้วย
น้ำนั้นก็ดี ด้วยการพัดก็ดี ๑. สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด
ฟังไปดูการฟ้อนก็ดี การประโคมก็ดี ๑.

ต่อจากนี้ไป พระธรรมสังคากาจารย์ทั้งหลาย เขียนเพี้ยนบาลี. ผู้ศึกษาพึงทราบลำดับ ในคำว่า นหานัน อตุลธณฺ์ เสยฺยา เป็นอาทินี้ เหมือนเนื้อความที่ข้าพเจ้าอธิบาย (ต่อไป).

สามบทว่า นหานัน อตุลธณฺ์ เสยฺยา ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีเหล่าใด พึงเปลือยกายอาบน้ำ ภิกษุณีเหล่าใด พึงใช้ผู้นอนและผ้าห่มผืนเดียวกัน นอนด้วยกัน ๒ รูป ภิกษุณีเหล่าใด พึงนอนบนเตียงเดียวกัน ๒ รูป.

สามบทว่า อนฺโตรภูเจ ตถา พหิ ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ไม่มีพวก พึงเที่ยวจาริกไป...ในที่ซึ่งรู้กันว่าน่ารังเกียจภายในแคว้น ไม่มีพวก เที่ยวจาริกไป...ในที่ซึ่งรู้กันว่าน่ารังเกียจภายนอกแคว้น.

สองบทว่า อนฺโรวสุตฺถ จิตฺตาคาริ ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงหลีกไปสู่จาริก ภายในกาลฝน ภิกษุณีใด พึงไปเพื่อดูพระราชวังก็ดี เรือนงามก็ดี ฯลฯ สระโบกขรณิกก็ดี.

สองบทว่า อาสนฺหิ สุตฺตกนฺตนา ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงใช้สอยอาสน์หรือบัลลังก์ พึงกรอด้าย.

สองบทว่า เวยฺยาวจฺจํ สหตฺถา จ ได้แก่ ๒ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงทำความขวนขวายแก่คฤหัสถ์ พึงให้ของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน แก่ชาวบ้านก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี.

คำว่า อภิกฺขุภาวเสนา จ นั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายเอา สิกขาบทนี้ว่า ภิกษุณีใด พึงอยู่จำพรรษาในอาวาสไม่มีภิกษุ.

สามบทว่า **นตฺถิ ยานนฺจ สงฺฆาณิ** ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ไม่อาพาธ พึงใช้ร่มและรองเท้า ไม่เป็นไข้ พึงไปด้วยยาน ภิกษุณีใด พึงใช้เข็มขัด.

สองบทว่า **อลฺลการิ คนฺธวาลิตฺถิ** ได้แก่ ๓ สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด พึงทรงไว้ซึ่งเครื่องแต่งตัวสำหรับสตรี พึงอาบด้วยของหอมและสี พึงอาบด้วยแป้งอบ.

ด้วยบทว่า **ภิกฺขุณี** เป็นต้น ตรัส ๔ สิกขาบท มีสิกขาบทว่า ภิกษุณีใด พึงใช้ภิกษุณีให้นวด เป็นอาทิ.

สองบทว่า **อลฺลจฺจณิกา อาปตฺติ** ได้แก่ อาบัติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอย่างนี้ว่า ภิกษุณีใด ไม่มีประคดอกเข้าบ้าน ต้องปาจิตตีย์.

บาทกาลาว่า **จตุตฺตริสา จตุตฺตริ** ได้แก่ ๔๔ สิกขาบทเหล่านี้ทั้งหมด.

หลายบทว่า **กาเยน น วาจาจิตฺเตน กายจิตฺเตน น วาจโต** มีความว่า เกิดทางกายและกายกับจิต ไม่เกิดทางวาจากับจิตไม่เกิดทางวาจา.

คำว่า ทุกสิกขาบท มีสมุฏฐาน ๒ ชื่อว่าเอภกโถมสมุฏฐานเสมอกัน นี้ มีเนื้อความชัดเจนแล้ว.

[ว่าด้วยปทโสรัหมสมุฏฐาน]

สองบทว่า **ปทลฺลนฺตฺร อสมฺมตา** ได้แก่ ๓ สิกขาบท ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุใด พึงยังอนุปสัมบันให้กล่าวธรรมโดยบท ๑, ภิกษุใด พึงแสดงธรรมแก่มาตุคาม ยิ่งกว่า ๖-๕ คำ เว้นแต่มีบุรุษผู้รู้เพียงสา ๑, ภิกษุใด ไม่ได้รับสมมติสั่งสอนพวกภิกษุณี ๑.

คำว่า ตถา อตถกฺคเตน จ นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายเอา
สิกขาบทนี้ว่า เมื่อพระอาทิตย์อัสดงคตแล้ว สั่งสอนพวกภิกษุณี.

สองบทว่า ตีรจฺจนานวิชฺชา เทว ได้แก่ ๒ สิกขาบท ที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสสอนอย่างนี้ว่า ภิกษุณีใด ฟังเรียนตีรจฺจนานวิชฺชา ๑, ฟังบอก
ตีรจฺจนานวิชฺชา ๑.

คำว่า อโนกาเส จ ปุจฺจนา นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายเอา
สิกขาบทนี้ว่า ภิกษุณีใด ฟังถามปัญหาหะภิกษุซึ่งตนไม่ขอโอกาสก่อน.

[ว่าด้วยอัทธานสมุฏฐาน]

สองบทว่า อทฺธานนาวํ ปณฺธิตํ ได้แก่ ๑ สิกขาบทที่พระผู้มีพระ-
ภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุใด ชักชวนกันแล้ว เดินทางไกลร่วมกันกับภิกษุณี ๑,
ชักชวนกันแล้วขึ้นเรือลำเดียวกับภิกษุณี ๑, ภิกษุใด มีโซ่อาพาธ ขอโภชนะ
อันประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนแล้วนั้น ๑.

สองบทว่า มาตุคามเน สงฺฆเร ได้แก่ สิกขาบทคือชักชวนกันแล้ว
ไปกับมาตุคาม ๑, สิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภิกษุณีใด ฟังนำ
(ถอน-โกน-ตัด) ขนในที่แคบ ๑.

สองบทว่า ธณฺณํ นิมนฺติตา เจว ได้แก่ สิกขาบทที่ตรัสว่า ภิกษุณีใด
ฟังขอข้าวเปลือก ๑, ภิกษุณีใด รับนิมนต์แล้วก็ดี ห้ามโภชนะแล้วก็ดี ฟัง
เคี้ยวของเคี้ยวก็ตาม ฟังฉันของฉันก็ตาม ๑.

บทว่า อฏฺฐ จ ได้แก่ ปาฏิเทศนียะ ๘ สิกขาบท ที่ตรัสเพื่อภิกษุณี
ทั้งหลาย.

[ว่าด้วยเคยยัตถสมณฐาน]

สองบทว่า เคยยสตุถ์ อุปสตุติ ได้แก่ ลิกขาบทคือชักชวนแล้ว
เดินทางไกลสายเดียวกันกับพวกเกี่ยวนพวกตั้งผู้เป็นโจร ๑, ลิกขาบทคือยื่น
แอบฟัง ๑.

คำว่า สุปวิญญาปนเนน จ นี้ ตรีสทหมายเอาการออกปากขอแกลง
และข้าวสุก.

สามบทว่า รตุติ ฉนุณญจ โอกาถ์ ได้แก่ ๓ ลิกขาบท ที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสอย่างนี้ว่า ภิกษุณีใด ฟังยื่นร่วมหรือฟังเจรจาต่อตัวกับบุรุษ
ในราตรีที่มีดไม่มีไฟ ๑, ในโอกาสกำบัง ๑, ในที่กลางแจ้ง ๑.

คำว่า พยุเหเน สตุตมา นี้ ตรีสทหมายเอาลิกขาบทที่มาเป็นลำดับ
แห่งลิกขาบทนั้นนั่นแล้ว กับบุรุษที่ถนนหรือที่ตรอกตัน.

ขัมมเทศนสมณฐาน ๑๑ ลิกขาบท ตื่นทั้งนั้น.

ฟังทราบสมณฐานที่เจอกันอยู่นี้ก่อน :-

ส่วนนิตสมณฐานมี ๓ อย่าง, นิตสมณฐานนั้น มีเฉพาะแต่ละลิกขาบท
เท่านั้น, เพื่อแสดงนิตสมณฐานนั้นเฉพาะแผนก จึงตรัสคำว่า ภูติ กายน
ชายติ เป็นต้น. คำนั้นตื่นทั้งนั้น.

บทว่า เนตติธมฺมานุโลมิถิ ได้แก่ อนุโลม แก่ธรรมกล่าวคือ
บาลีแห่งวินัย.

สมณฐานสี่สวัณณา จบ

กติปุจฉาวาร

อาบัติเป็นต้น

[๘๔๑] อาบัติมีเท่าไร กองอาบัติมีเท่าไร วินิตวัตตุมิเท่าไร ความไม่เคารพมีเท่าไร ความเคารพมีเท่าไร วินิตวัตตุมิเท่าไร วิบัติมีเท่าไร สมุฏฐานแห่งอาบัติมีเท่าไร มูลแห่งวิวาทมีเท่าไร มูลแห่งการโจทมีเท่าไร ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกันมีเท่าไร เรื่องทำความแตกร้าวกันมีเท่าไร อธิกรณ์มีเท่าไร สมถะมีเท่าไร.

[๘๔๒] อาบัติมี ๕ กองอาบัติมี ๕ วินิตวัตตุมิ ๕ อาบัติมี ๗ กองอาบัติมี ๗ วินิตวัตตุมิ ๗ ความไม่เคารพมี ๖ ความเคารพมี ๖ วินิตวัตตุมิ ๖ วิบัติมี ๔ สมุฏฐานแห่งอาบัติมี ๖ มูลแห่งวิวาทมี ๖ มูลแห่งการโจทมี ๖ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกันมี ๖ เรื่องทำความแตกร้าวกันมี ๑๘ อธิกรณ์มี ๔ สมถะมี ๗.

อาบัติ ๕

[๘๔๓] ในหัวข้อเหล่านั้นอาบัติ ๕ เป็นไหน ? คือ อาบัติปาราชิก อาบัติสังฆาทิเสส อาบัติปาจิตตีย์ อาบัติปาฏิเทสนิยะ อาบัติทุกกฏ นี้อาบัติ ๕.

กองอาบัติ ๕

[๘๔๔] ในหัวข้อเหล่านั้น กองอาบัติ ๕ เป็นไหน ? คือ กองอาบัติปาราชิก กองอาบัติสังฆาทิเสส กองอาบัติปาจิตตีย์ กองอาบัติปาฏิเทสนิยะ กองอาบัติทุกกฏ นี้กองอาบัติ ๕.

วินีตวัตถุ ๕

[๘๘๕] ในหัวข้อเหล่านั้น วินีตวัตถุ ๕ เป็นไฉน ? คือ การเว้นไกล การเว้นขาด การงดเว้น เจตนาเครื่องเว้นจากกองอาบัติ ๕ ความไม่ประกอบ ความไม่ทำ ความไม่แก่งตั้ง ความไม่ละเมิดขอบเขต การกำจัดกองอาบัติ ๕ ด้วยอริยมรรคชื่อเสตุ นี้วินีตวัตถุ ๕.

อาบัติ ๗

[๘๘๖] ในหัวข้อเหล่านั้น อาบัติ ๗ เป็นไฉน ? คือ อาบัติปาราชิก อาบัติสังฆาติเสศ อาบัติถุลลัจจัย อาบัติปาจิตตีย์ อาบัติปาฏิเทสนียะ อาบัติทุกกฏ อาบัติทุพภาสิต นี้อาบัติ ๗.

กองอาบัติ ๗

[๘๘๗] ในหัวข้อเหล่านั้น กองอาบัติ ๗ เป็นไฉน ? คือ กองอาบัติปาราชิก กองอาบัติสังฆาติเสศ กองอาบัติถุลลัจจัย กองอาบัติปาจิตตีย์ กองอาบัติปาฏิเทสนียะ กองอาบัติทุกกฏ กองอาบัติทุพภาสิต นี้กองอาบัติ ๗.

วินีตวัตถุ ๗

[๘๘๘] ในหัวข้อเหล่านั้น วินีตวัตถุ ๗ เป็นไฉน ? คือ การเว้นไกล การเว้นขาด การงดเว้น เจตนาเครื่องเว้นจากกองอาบัติ ๗ ความไม่ประกอบ ความไม่ทำ ความไม่แก่งตั้ง ความไม่ละเมิดขอบเขต การกำจัดกองอาบัติ ๗ ด้วยอริยมรรคชื่อเสตุ นี้วินีตวัตถุ ๗.

ความไม่เคารพ ๖

[๘๔๕] ในหัวข้อเหล่านั้น ความไม่เคารพ ๖ เป็นไฉน ? คือ ความไม่เคารพในพระพุทธเจ้า ความไม่เคารพในพระธรรม ความไม่เคารพในพระสงฆ์ ความไม่เคารพในสิกขา ความไม่เคารพในอภัยมาท ความไม่เคารพในปฏิสันถาร นี้ความไม่เคารพ ๖.

ความเคารพ ๖

[๘๕๐] ในหัวข้อเหล่านั้น ความเคารพ ๖ เป็นไฉน ? คือ ความเคารพในพระพุทธเจ้า ความเคารพในพระธรรม ความเคารพในพระสงฆ์ ความเคารพในสิกขา ความเคารพในอภัยมาท ความเคารพในปฏิสันถาร นี้ความเคารพ ๖.

วินีตวัตถุ ๖

[๘๕๑] ในหัวข้อเหล่านั้น วินีตวัตถุ ๖ เป็นไฉน ? คือ การเว้นไกล การเว้นขาด การงดเว้น เจตนาเครื่องเว้นจากความไม่เคารพ ๖ ความไม่ประกอบความไม่ทำ ความไม่แก่งตั้ง ความไม่ละเมียดขอบเขต การกำจัด ความไม่เคารพ ๖ ด้วยอริยมรรคชื่อเสตุ นี้วินีตวัตถุ ๖.

วิบัติ ๔

[๘๕๒] ในหัวข้อเหล่านั้น วิบัติ ๔ เป็นไฉน ? คือ ศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ทิฏฐิวิบัติ อาชีวิวิบัติ นี้วิบัติ ๔.

สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖

[๘๕๓] ในหัวข้อเหล่านั้น สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เป็นไฉน ? คือ อาบัติเกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ก็มี อาบัติเกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ก็มี อาบัติเกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ก็มี อาบัติเกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ก็มี อาบัติเกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ก็มี อาบัติเกิดแต่กายวาจาและจิต ก็มี นี้สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖.

มูลแห่งการวิวาท ๖

[๘๕๔] ในหัวข้อเหล่านั้น มูลแห่งวิวาท ๖ เป็นไฉน ? คือ ภิกษุ ในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มักโกรธ เป็นผู้ถือโกรธ ภิกษุผู้มักโกรธ ถือโกรธนั้น ย่อมไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิวาทในสงฆ์ การวิวาทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเขาเหล่านั้นเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเขาไม่เล็งเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ย่อมมีค้ำยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ย่อมมีค้ำยอย่างนี้.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ลบหลู่ เป็นผู้ตีเสมอท่าน ภิกษุที่เป็นผู้ลบหลู่ตีเสมอท่านนั้น ย่อมไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้อในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิวาทในสงฆ์ การวิวาทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเขาเล็งเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ได้ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเขาไม่เล็งเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติเพื่อความ เป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความ เป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีปกตอิสสา เป็นผู้มีปกตตระหนี่ ภิกษุผู้ที่มีปกตอิสสา มีปกตตระหนี่นั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้อในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิวาทในสงฆ์ การวิวาทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเขาเล็งเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ได้ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขาในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเขาไม่เล็งเห็นมูลแห่งวิวาทเห็นปานนี้ทั้งภายใน

ทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติเพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามก ความละมุลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้อวดดี เป็นผู้เจ้ามาया ภิกษุผู้ที่อวดดี เจ้ามาयานั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิเวกในสงฆ์การวิเวกย่อมมี เพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเธอเล็งเห็นมูลแห่งวิเวกเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึงพยายามละมุลแห่งวิเวกอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งวิเวกเห็นปานนี้ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติเพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ความละมุลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวกอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีความปรารถนาลามก มีความเห็นผิด ภิกษุผู้ที่มีความปรารถนาลามก มีความเห็นผิดนั้น ย่อมไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรมและพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิเวกในสงฆ์ การวิเวกย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก

เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเธอเล็งเห็นมูลแห่งวิเวทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงพยายามละมูลแห่งวิเวทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งวิเวทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งวิเวทอันลามกนั้นย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ถือแต่ความเห็นของตน ถืออย่างแน่นแฟ้น ปลอดได้ยากภิกษุผู้ถือแต่ความเห็นของตน ถืออย่างแน่นแฟ้น ปลอดได้ยากนั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรมและพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อวิเวทในสงฆ์ การวิเวทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเธอเล็งเห็นมูลแห่งวิเวทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งวิเวทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งวิเวทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งวิเวทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งวิเวทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ นี้มูลแห่งวิเวท ๖

มูลแห่งการโจท ๖

[๘๕๕] ในหัวข้อเหล่านั้น มูลแห่งการโจท ๖ เป็นไฉน ? คือ ภิกษุ
ในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มักโกรธ ถือโกรธ ภิกษุผู้ที่มักโกรธถือโกรธนั้น ย่อม
ไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อม
ไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา
พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อการ
โจทในสงฆ์ การโจทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชน
มาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดา
และมนุษย์ ถ้าพวกเขาได้เห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภาย
นอก พวกเขาในบริษัทนั้น พึงพยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย ถ้า
พวกเขาไม่เล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเขา
ในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติเพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น
ความละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปแห่งมูลแห่ง
การโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ลบลู่ เป็นผู้ดีเสมอท่าน ภิกษุผู้ทีลบลู่ดีเสมอท่าน
นั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์
อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระ
ศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อม
ก่อการโจทในสงฆ์ การโจทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็น
สุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่
เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเขาได้เห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายใน

และภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีปกคิอิสสา เป็นผู้มีปกคิตระหนี่ ภิกษุผู้ที่มีปกคิอิสสามีปกคิตระหนี่นั้น ย่อมไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขาภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้นในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อการโจทในสงฆ์ การโจทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดา และมนุษย์ ถ้าพวกเธอเล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงพยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้อวดดี เป็นผู้เจ้ามายา ภิกษุผู้ที่อวดดีเจ้ามายานั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้นในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อการ

โจทในสงฆ์ การโจทย่อมมี เพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่
ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดา
และมนุษย์ ถ้าพวกเธอเล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก
พวกเธอในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย ถ้า
พวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอ
ในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติ เพื่อความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามก
นั้น ความละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไป
ไปแห่งมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีความปรารถนาลามก เป็นผู้มีความเห็นผิด ภิกษุ
เป็นผู้มีความปรารถนาลามก มีความเห็นผิดนั้น ย่อมไม่มีความเคารพ ยำเกรง
ในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา
ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรง ในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่
แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อการโจทในสงฆ์ การโจทย่อมมีเพื่อ
ความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก
เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดาและมนุษย์ ถ้าพวกเธอเล็งเห็นมูล
แห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึง
พยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย ถ้าพวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งการ
โจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติ เพื่อ
ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามกนั้น ความละมูลแห่งการโจทอัน
ลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความเป็นไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามก
นั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ถือแต่ความเห็นของตน ถืออย่างแน่นแฟ้นปลดไต่
ยาก ภิกษุผู้ถือแต่ความเห็นของตน ถืออย่างแน่นแฟ้นปลดไต่ยากนั้น ย่อม
ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ ย่อม
ไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุผู้ที่ไม่มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา
พระธรรม และพระสงฆ์อยู่ แม้ในสิกขาก็ไม่ทำให้บริบูรณ์นั้น ย่อมก่อการ
โจทในสงฆ์ การโจทย่อมมีเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่
ชนมาก เพื่อความพินาศแก่ชนมาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่เทวดา
และมนุษย์ ถ้าพวกเธอเล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ได้ ทั้งภายในทั้ง
ภายนอก พวกเธอในบริษัทนั้นพึงพยายามละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้นเสีย
ถ้าพวกเธอไม่เล็งเห็นมูลแห่งการโจทเห็นปานนี้ ทั้งภายในทั้งภายนอก พวก
เธอในบริษัทนั้น พึงปฏิบัติเพื่อความไปต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามก
นั้น ความละมูลแห่งการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ ความไป
ต่อไปแห่งมูลของการโจทอันลามกนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้ นี้มูลแห่งการโจท ๖

สาราณียธรรม ๖ ประการ

[๘๕๖] ในหัวข้อเหล่านั้น ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ๖
เป็นไฉน ?

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อน
สหธรรมจารีทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งทั้งในที่ลับ ธรรมเหล่านี้เป็นที่ตั้งแห่งความให้
ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน
เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอัน
เดียวกัน.

อนึ่ง ภิกษุเข้าไปตั้งวัจจกรรมประกอบ ด้วยเมตตาในเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งทั้งในที่ลับ ธรรมเมื่อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

อนึ่ง ภิกษุเข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งทั้งในที่ลับ ธรรมเมื่อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ไม่หวงลาภที่เกิดโดยธรรม ที่ค้นหาได้โดยชอบธรรม โดยที่สุดแม้แต่อาหารที่นับเนื่องในบาตร วัชรวิภอกเป็นผู้บริโภคร่วมกับเพื่อนสหพรหมจารีผู้มีศีล ธรรมเมื่อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีศีลเสมอกับเพื่อนสหพรหมจารีใน ศีลทั้งหลาย ที่ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท อันวิญญูชนสรรเสริญ อันกิเลสไม่จำเป็นต้องเป็นไปเพื่อสมาธิ ทั้งในที่แจ้งทั้งในที่ลับอยู่ ธรรมเมื่อนี้เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีทิวาฐิเสมอกับเพื่อนสหพรหมจารีในทิวาฐิอันประเสริฐ นำออกจากทุกข์ นำไปเพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ผู้ทำตามพร่ำสอน ทั้งใน

ที่แจ้งทั้งในที่ลับอยู่ ธรรมแม่นี่เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นี้สาราณียธรรม ๖.

เรื่องทำความแตกร้าง ๑๘

[๘๕๗] ในหัวข้อเหล่านั้น เรื่องทำความแตกร้างกัน ๑๘ เป็นไฉน ?
ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. แสดงสภาพมิใช่ธรรมว่า เป็นธรรม
๒. แสดงธรรมว่า สภาพมิใช่ธรรม
๓. แสดงสภาพมิใช่วินัยว่า เป็นวินัย
๔. แสดงวินัยว่า สภาพมิใช่วินัย
๕. แสดงสิ่งที่พระตถาคตมิได้ทรงภายิต มิได้ตรัสไว้ว่า พระตถาคตทรงภายิต ตรัสไว้
๖. แสดงสิ่งที่พระตถาคตได้ทรงภายิต ตรัสไว้แล้วว่า พระตถาคตมิได้ทรงภายิต มิได้ตรัสไว้
๗. แสดงสิ่งที่พระตถาคตมิได้ทรงประพฤติมาว่า พระตถาคตทรงประพฤติมา
๘. แสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงประพฤติมาว่า พระตถาคตมิได้ทรงประพฤติมา
๙. แสดงสิ่งที่พระตถาคตมิได้ทรงบัญญัติไว้ว่า พระตถาคตทรงบัญญัติไว้

๑๐. แสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงบัญญัติไว้ว่า พระตถาคตมิได้ทรงบัญญัติไว้

๑๑. แสดงอาบัติว่า มิใช่อาบัติ
๑๒. แสดงสิ่งมิใช่อาบัติว่า เป็นอาบัติ
๑๓. แสดงอาบัติเบาว่า อาบัติหนัก
๑๔. แสดงอาบัติหนักว่า อาบัติเบา
๑๕. แสดงอาบัติมีส่วนเหลือว่า อาบัติหาส่วนเหลือมิได้
๑๖. แสดงอาบัติหาส่วนเหลือมิได้ว่า อาบัติมีส่วนเหลือ
๑๗. แสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ
๑๘. แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ.

นี่เรื่องทำการแตกราว ๑๘.

อธิกรณ์ ๔

[๘๕๘] ในหัวข้อเหล่านั้น อธิกรณ์ ๔ เป็นไหน ? คือวิวาทาธิกรณ์ ๑ อนุวาทาธิกรณ์ ๑ อาปัตตาธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑ นี้ อธิกรณ์ ๔.

สมณะ ๗

[๘๕๙] ในหัวข้อเหล่านั้น สมณะ ๗ เป็นไหน ? คือสัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฎิญาตกรณะ ๑ เขภยยลิกา ๑ ตัสสปาปิยลิกา ๑ ตินวัตถการกะ ๑ นี้ สมณะ ๗.

กติปุจฉาวาร จบ

หัวข้อประจําวาร

[๘๖๐] อาบัติ กองอาบัติ วินิตวัตถุ และอาบัติ กองอาบัติ วินิตวัตถุ
อีกอย่างละ ๗ ความไม่เคารพ ความเคารพ วินิตวัตถุอีก ๗ วิบัติ สมุฏฐาน
แห่งอาบัติ มูลแห่งการวิวาท และการโจท ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึก
ถึงกัน เรื่องทำการแตกร้าง อธิกรณ์และสมณะ ๗ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้
แล้ว รวมเป็น ๑๗ บท.

กติปจวารวิวัฒนา

[วินิจฉัยในคำว่า กติ อาปตฺติโย เป็นต้น]

บัดนี้ พระธรรมสังคากาจารย์ทั้งหลาย ตั้งบทมาติกาโดยนัย มีคำว่า
กติ อาปตฺติโย เป็นอาทิแล้ว กล่าววิภังค์ด้วยอำนาจนิตเทศและปฏิทินเทศ
เพื่อให้เกิดความฉลาด ในส่วนทั้งหลายมีอาบัติ เป็นต้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า กติ อาปตฺติโย เป็นคำถามถึงอาบัติ
ซึ่งมาในมาติกาและในวิภังค์. แม้ในบทที่ ๒ ก็มีนัยเหมือนกัน. จริงอยู่ ใน
บทที่ ๒ นี้ อาบัติสิ้นเชิงทีเดียว ท่านกล่าวว่า กอง ด้วยอำนาจแห่งหมวด.

คำที่ว่า วินิตฺตฺถุณี เป็นคำถามถึงความระงับอาบัติเหล่านั้น.

จริงอยู่ ๗ บทว่า วินิตํ วินโย วุปฺสโม นี้ โดยใจความเป็นอัน
เดียวกัน.

เนื้อความแห่งบทในคำว่า **วินิตวตฺตุนิ** นี้ ฟังทราบดังนี้ว่า วัตถุ เป็นเครื่องกำจัดอาบัตินั่นเอง ชื่อว่าวินิตวตฺตุนิ.

บัดนี้ เมื่ออการวะเหล่าใดมีอยู่ อาบัติจึงมี, เมื่ออการวะเหล่าใดไม่มี อาบัตีย่อมไม่มี, เพื่อแสดงอการวะเหล่านั้น ท่านจึงกล่าวคำถาม ๒ ข้อว่า **กติ อการวา** เป็นต้น. ส่วนคำว่า **วินิตวตฺตุนิ** นี้ เป็นคำถามถึงการกำจัด อการวะเหล่านั้น.

ก็เพราะอาบัติเหล่านั้น ที่จัดว่าไม่ถึงความวิบัติย่อมไม่มี ฉะนั้น คำที่ว่า **กติ วิปฺตฺติโย** นี้ จึงเป็นคำถามถึงความมีวิบัติแห่งอาบัติทั้งหลาย.

คำที่ว่า **กติ อปฺตฺติสมฺภูฏานา** นี้ เป็นคำถามถึงสมฺภูฏานแห่ง อาบัติเหล่านั้นเอง.

คำที่ว่า **วิวาทมฺูลานิ อนุวาทมฺูลานิ** เหล่านี้ เป็นคำถามถึงมูลแห่ง วิวาทและอนุวาทที่ชื่อว่า วิวาทาธิกรรม อนุวาทาธิกรรม.

คำที่ว่า **สาราณียา ฆมฺมา** นี้ เป็นคำถามถึงกรรมที่ทำความไม่มี แห่งมูลของวิวาทและอนุวาท.

คำที่ว่า **เภทกรวตฺตุนิ** นี้ เป็นคำถามถึงวัตถุที่ก่อความแตก ซึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในคำว่า อธิกรรมเป็นไปเพื่อแตกกันก็ดี เป็นอาทิ.

คำที่ว่า **อธิกรรมานิ** นี้ เป็นคำถามถึงกรรมที่เกิดขึ้น ในเมื่อมี เภทกรวตฺตุนิ.

คำที่ว่า **สมธา** นี้ เป็นคำถามถึงกรรมที่สำหรับระงับอธิกรรม เหล่านั้นแล.

คำที่ว่า **ปญฺจ อปฺตฺติโย** ตรัสด้วยอำนาจอาบัติซึ่งมาในมาติกา.

คำที่ว่า **สตุต** ตรัสด้วยอำนาจอาบัติซึ่งมาในวิภังค์.

[ว่าด้วยวิเคราะห์แห่งอารตีสัพพเป็นต้น]

ที่ชื่อว่า อารติ เพราะวิเคราะห์ว่า เว้นไกลจากกองอาบัติเหล่านั้น.
อีกอย่างหนึ่ง ธรรมชาติที่เว้นอย่างกวัดขันจากกองอาบัติเหล่านั้น ชื่ออารติ.

ที่ชื่อว่า วิรติ เพราะวิเคราะห์ว่า เว้นเสียต่างหากจากกองอาบัติ
เหล่านั้น.

ที่ชื่อว่า ปฏิวิรติ เพราะวิเคราะห์ว่า เว้นเฉพาะหนึ่ง ๆ จากกอง
อาบัติเหล่านั้น.

ที่ชื่อว่า เวมณิ เพราะวิเคราะห์ว่า ขับเวรเสีย คือยังเวรให้สาบสูญ

ที่ชื่อว่า อภิรยา เพราะวิเคราะห์ว่า วิรตินั้น เป็นเหตุอันภิกษุไม่
ทำกองอาบัติเหล่านั้น.

ที่ชื่อว่า อกรณ์ เพราะเป็นข้าศึกต่อความกระทำกองอาบัติที่จะพึง
เกิดขึ้น ในเมื่อวิรตินั้นไม่มี.

ที่ชื่อว่า อนชฎาปตติ เพราะเป็นข้าศึกต่อความต้องการกองอาบัติ.

ที่ชื่อว่า เวลา เพราะเป็นเหตุผลาญ. อธิบายว่า เพราะเป็นเหตุคลอน
คือเพราะเป็นเหตุพินาศ.

ที่ชื่อว่า เสตุ เพราะวิเคราะห์ว่า ผูกไว้ คือตรึงไว้ ได้แก่ คุมไว้
ซึ่งทางเป็นที่ออกไป. คำว่า เสตุ นี้ เป็นชื่อแห่งกองอาบัติทั้งหลาย. เสตุนั้น
อันภิกษุยอมสังหารด้วยวิรตินั้น เพราะฉะนั้น วิรตินั้น จึงชื่อ เสตุฆาโต.

แม้ในนิเทศแห่งวินิตวัตถุที่เหลือทั้งหลาย ถิ่นนี้แล.

[ว่าด้วยอภาวะ ๖]

วินิจฉัยในคำว่า พุทุเช อคารโว เป็นอาทิ ฟังทราบดังนี้:-

ผู้ใด เมื่อพระพุทธเจ้ายังทรงอยู่ไม่ไปสู่วัดที่บำรุง เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ไม่ไปสู่วัดเจติยสถาน โภชสถาน ไม่ไหว้เจติย์หรือคันโทธิทางร่มและสวมรองเท้าเที่ยวไปบนลานเจติย์ ฟังทราบว่า ผู้นั้น ไม่มีความเคารพในพระพุทธเจ้า.

ฝ่ายผู้ใด อาจอยู่แต่ แต่ไม่ไปสู่วัดที่ฟังธรรม ไม่สวดสรกัญญะไม่กล่าวธรรมกถา ทำลายโรงธรรมสวนะเสียแล้วไป มีจิตฟุ้งซ่านหรือไม่เอื้อเพื่อนั่งอยู่ ฟังทราบว่า ผู้นั้น ไม่มีความเคารพในพระธรรม.

ผู้ใด ไม่ประจงตั้งใจซึ่งความขำเกรง ในพระเถระ ภิกษุใหม่และภิกษุผู้ป่วนกลาง แสดงความคะนองกาย ในที่ทั้งหลายโรงอุโบสถและโรงวัดกเป็นต้น ไม่ไหว้ตามลำดับผู้แก่ ฟังทราบว่า ผู้นั้น ไม่มีความเคารพในพระสงฆ์.

ฝ่ายผู้ใด ไม่สมมาทานศึกษาไตรสิกขาเสียเลย ฟังทราบว่า ผู้นั้น ไม่มีความเคารพในสิกขา.

ฝ่ายผู้ใด ทั้งอยู่ในความประมาท คือในความอยู่ปราศจากสติเท่านั้น ไม่พอกพูนลักษณะความไม่ประมาท ฟังทราบว่า ผู้นั้น ไม่มีความเคารพในความไม่ประมาท

อนึ่ง ผู้ใด ไม่กระทำเสียเลย ซึ่งปฏิสันถาร ๒ อย่างนี้ คือ อามิส-ปฏิสันถาร ธรรมปฏิสันถาร ฟังทราบว่า ผู้นั้น ไม่มีความเคารพในปฏิสันถาร.

เนื้อความในคาวรณิเทศ ฟังทราบโดยบรรยายอันแจกจากที่กล่าวแล้ว.

[วิวาทมูลนิทเทส]

วินิจฉัยในวิวาทมูลนิทเทส ฟังทราบดังนี้-

เนื้อความแห่งข้อว่า **สตฺถริปิ อคารโว** เป็นอาทิ ฟังทราบตามนัย
ที่กล่าวแล้ว ในความไม่มีความเคารพในพระพุทธเจ้าเป็นต้นนั้นแล.

บทว่า **อปฺปฐิสฺส** ได้แก่ ไม่ประพฤติก่อมตน คือ ไม่ยกพระ-
ศาสดาให้เป็นใหญ่อยู่.

บทว่า **อชฺฌมฺตฺติ** วา ความว่า (ถ้าว่า ท่านทั้งหลายฟังเสียงเห็น
มูลแห่งวิวาทเห็นปานนั้น) ในสันดานของตนก็ดี ในพวกของตนก็ดี ในบริษัท
ของตนก็ดี.

บทว่า **พทิตฺธา** วา ความว่า ในสันดานของผู้อื่นก็ดี ในพวกของ
ผู้อื่นก็ดี.

สองบทว่า **ตตฺถ ตุมฺहे** ความว่า ทั้งในสันดานของตนและผู้อื่น
หรือทั้งในบริษัทของตนและผู้อื่น อันต่างกันด้วยมีในภายในและมีในภายนอก
นั้น.

สองบทว่า **ปหานาย วายเมยฺยาด** มีความว่า ท่านทั้งหลายพึง
พยายามเพื่อละมูลแห่งวิวาทอันลามกนั้นแล ด้วยนัยทั้งหลาย มีเมตตากาวานา
เป็นอาทิ.

จริงอยู่ วิวาทมูลนั้น ทั้งที่มีในภายใน ทั้งที่มีในภายนอกย่อมละเสีย
ได้ ด้วยนัยมีเมตตากาวานาเป็นต้น.

บทว่า **อนวตฺสวาย** ได้แก่ เพื่อความไม่เป็นไป.

บทว่า สนุทธิฐิปรามาตี มีความว่า ย่อมยึดถือความเห็นของตน
เท่านั้น คือ ข้อใด อันตนได้เห็นแล้ว ย่อมยึดข้อนั้นว่า ข้อนี้เท่านั้น เป็น
จริง.

บทว่า อาชานคาหิ ได้แก่ มักยึดไว้อย่างมั่นคง.

[อนุวาทมูลนิทเทศ]

อนุวาทมูลนิทเทศ เสมอด้วยวิวาทมูลนิทเทศนั่นเอง ก็จริง ถึงกระนั้น
ในวิวาทมูลนิทเทศและอนุวาทมูลนิทเทศนี้ ย่อมมีความแปลกกันดังนี้ว่า โทษ
ทั้งหลาย มีความโกรธและความผูกโกรธกันเป็นต้น ของภิกษุทั้งหลาย ผู้
วิวาทกันอาศัยเภทกรวัตถุ ๑๘ จัดเป็นมูลแห่งวิวาท ก็แลเมื่อวิวาทกันอย่างนั้น
ย่อมถึงวิบัติอย่างใด อย่างหนึ่ง ในวิบัติเป็นต้นแล้ว โจทกันและกันว่า ภิกษุ
ชื่อนั้น ต้องวิบัติชื่อนั้น บ้าง ว่า ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิก บ้าง ว่า ท่าน
เป็นผู้ต้องสังฆาทิเสส บ้าง. โทษทั้งหลาย มีความโกรธและความผูกโกรธ
กันเป็นต้น ของภิกษุทั้งหลายผู้โจทกันและกันอย่างนั้น จัดเป็นมูลแห่งอนุวาท.

[สาราณียัมมนิทเทศ]

วินิจฉัยในสาราณียัมมนิทเทศ ดังนี้:-

กายกรรมที่กระทำด้วยจิตประกอบด้วยเมตตา ชื่อเมตตาทายกรรม.

สองบทว่า อาวิ เจว รโห จ ได้แก่ ทั้งต่อหน้า ทั้งลับหลัง.

ในกายกรรม ๒ อย่าง ด้วยอำนาจแห่งต่อหน้าและลับหลังนั้น การถึงความเป็
นสหาย ในการงานทั้งหลายมีจิวัตรกรรมเป็นอาทิ ของภิกษุใหม่ทั้งหลาย ชื่อ
เมตตาทายกรรมต่อหน้า. ส่วนสามิจิวัตรกรรมทั้งปวง แม้ต่างโดยกิจมีล้างเท้าและ
พัดลมเป็นต้นให้พระเถระทั้งหลาย ชื่อเมตตาทายกรรม ต่อหน้า.

การเก็บงำ ภัณฑะทั้งหลายมีภัณฑะไม่เป็นต้น ที่ภิกษุใหม่และพระเถระทั้ง ๒ พวกเก็บงำไว้ไม่ดี ไม่ทำความคหิมนในภิกษุใหม่และพระเถระเหล่านั้น ประหนึ่งเก็บงำสิ่งของที่ตนเก็บไว้ไม่ดีฉะนั้นชื่อเมตตาทกกรรมลับหลัง.

ชื่อว่า **อยมปิ ทมฺโห สาราณียो** มีความว่า ธรรมกล่าว คือ เมตตาทกกรรมนี้ อันเพื่อพรหมจรรย์ทั้งหลายพึงระลึกถึง. อธิบายว่า บุคคลใด ยังสติให้เกิด กระทำธรรมกล่าวคือเมตตาทกกรรมนั้น ธรรมคือเมตตาทกกรรมนั้น เป็นธรรมอันบุคคลนั้นทำแล้วแก่ชนเหล่าใด ชนเหล่านั้นมีจิตเลื่อมใสแล้ว ย่อมระลึกถึงบุคคลนั้นว่า ผู้นี้เป็นสัตบุรุษจริง.

บทว่า **ปิยกรโณ** มีความว่า ธรรมคือเมตตาทกกรรมนั้นย่อมทำบุคคลนั้น ให้เป็นที่รักของเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย.

บทว่า **ครุกรโณ** มีความว่า ธรรมนั้น ย่อมทำบุคคลนั้น ให้เป็นที่เคารพของเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย.

วินิจฉัยในคำว่า **สงฺคหาย** เป็นต้น พึงทราบดังนี้:-

ธรรมนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้อันเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย พึงสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความเป็นผู้พร้อมเพรียง เพื่อความเป็นพวกเดียวกัน กับเพื่อนพรหมจรรย์เหล่านั้น.

วินิจฉัยในคำว่า **เมตฺตํ วจิมฺมํ** เป็นต้น พึงทราบดังนี้:-

การกล่าวยกย่องอย่างนี้ว่า ท่านเทวเถระ ท่านติสสเถระ ชื่อเมตตาวจิกรรม ต่อหน้า. ส่วนการกล่าวถ้อยคำที่สื่อความรัก ของบุคคลผู้สอบถาม

ถึงท่าน ในเมื่อท่านไม่อยู่ในสำนัก อย่างนี้ว่า ท่านทแวงเถระของพวกเรา ไปไหน? ท่านติสสเถระของพวกเรา ไปไหน? เมื่อไรหนอ ท่านจักมา? ดังนี้ ชื่อเมตตาวจิกกรรม ลับหลัง.

ก็แลการลืมนอนสนิทสนมด้วยความรัก กล่าวคือเมตตาสลอบด้วยหน้า อันขึ้นบาน ชื่อเมตตามโนกรรม ต่อหน้า. การคำนึงถึงเสมอว่า ท่านทแวงเถระ ท่านติสสเถระ จงเป็นผู้ไม่มีโรค มีอาพาธน้อย ชื่อเมตตามโนกรรม ลับหลัง.

บทว่า **อุปปฏิภคฺคโภคิ** มีความว่า ย่อมแบ่งอามิสไว้สำหรับตัว แล้ว บริโภคหามิได้ แบ่งไว้เฉพาะบุคคลแล้ว บริโภคหามิได้.

ก็ภิกษุใด ย่อมแบ่งไว้บริโภคว่า เราจักให้แก่ภิกษุเหล่าอื่นเท่านั้น จักบริโภคด้วยตนเองเท่านั้น หรือว่า เราจักให้แก่ภิกษุโน้นและภิกษุโน้นเท่านั้น จักบริโภคด้วยตนเองเท่านั้น ภิกษุนี้ ชื่อว่าผู้แบ่งบริโภคโดยเฉพาะ.

ฝ่ายภิกษุผู้ตั้งอยู่ในสาราณียธรรมนี้ ไม่ทำอย่างนั้น ถวายบิณฑบาต อันตนนำมาตั้งแต่ที่พระเถระ แล้วฉันทส่วนที่ยังเหลือจากที่พระเถระรับเอาไว้.

พระอรธกถาจารย์ทั้งหลายกล่าวว่า แม้จะไม่ให้แก่บุคคลผู้ทุศีล ก็ควร เพราะพระบาลีว่า **สีลนุเตหิ**, แต่อันภิกษุผู้บำเพ็ญสาราณียธรรม พึงให้แก่ผู้มีศีลและผู้ทุศีลทั้งปวงทีเดียว.

แม้เลือกให้แก่ภิกษุผู้อาพาธและพยาบาลไข้ ผู้อาคันตุกะ ผู้เตรียมจะ ไปและผู้ชวนขวยในกิจการงานมีจิวรกรรมเป็นต้น ก็ควร. เพราะภิกษุเลือก บุคคลเหล่านั้นแล้วให้อยู่ จะชื่อว่าเป็นอันทำการจำแนกบุคคลหามิได้. จจริงอยู่ เพราะภิกษุทั้งหลายผู้เช่นนี้ เป็นผู้มีลาภฝืดเคือง จึงควรทำให้เป็นส่วนพิเศษ แท้ เพราะเหตุนั้น บุคคลผู้บำเพ็ญสาราณียธรรมนี้ จึงทำการเลือกให้.

วินิจฉัยในบทว่า **อชฺณทานิ** เป็นต้น พึงทราบดังนี้:-

บรรดาอาบัติ ๗ กอง สิกขาบทของภิกษุใดเป็นคุณสลายเสียข้างต้น หรือข้างปลาย ศีลของภิกษุนั้น ชื่อว่าค้วน เปรียบเหมือนผ้าขาดที่ชายโดยรอบ ฉะนั้น.

ฝ่ายสิกขาบทของภิกษุใด ทำลายเสียตรงท่ามกลาง ศีลของภิกษุนั้น ชื่อว่า เป็นช้อยทะลุ เปรียบเหมือนผ้าที่เป็นช่องทะลุตรงกลางฉะนั้น.

สิกขาบทของภิกษุใด ทำลายเสีย ๒-๓ สิกขาบทโดยลำดับ ศีลของภิกษุนั้น ชื่อว่าค้าง เปรียบเหมือนแม่โคซึ่งมีสีตัวดำและแดงเป็นต้น อย่างไรอย่างหนึ่ง สลับกับสีซึ่งไม่เหมือนกันที่ผุดขึ้นที่หลังหรือที่ท้อง ฉะนั้น.

สิกขาบทของภิกษุใด ทำลายเสียในระหว่างๆ ศีลของภิกษุนั้นชื่อว่า พร้อย เปรียบเหมือนแม่โคที่พราวเป็นดวงด้วยสีไม่เหมือนกันในระหว่างๆ ฉะนั้น.

ส่วนศีลของภิกษุใด ไม่ทำลายโดยประการทั้งปวง ศีลเหล่านั้นของภิกษุนั้น ชื่อว่า ไม่ค้วน ไม่ทะลุ ไม่ค้าง ไม่พร้อย.

ก็ศีลเหล่านั้นนั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เป็นไท เพราะทำความเป็นไท อันวิญญูชนสรรเสริญ เพราะเป็นศีลที่ท่านผู้รู้ยกย่อง อันกิเลสไม่จับต้อง เพราะเป็นศีลที่คัณหและทักขิจับต้องไม่ได้ เป็นไปเพื่อสมาธิ เพราะยังอุปจารสมาธิหรืออัปปนาสมาธิให้เป็นไปพร้อม.

สองบทว่า **ศีลสามมุตฺตคโต** วิหฺรติ มีความว่า ผู้มีศีลเข้าถึงความ เป็นผู้เสมอกัน กับภิกษุทั้งหลายผู้มีศีลงาม ซึ่งอยู่ในทิสภาคเหล่านั้นๆ.

สองบพว่า ยายิ ทิฏฐิ ไดไ้แก สั้มาทิฏฐิ ที่สั้มปยุตด้วยมรรค.

บพว่า อริยา ไดไ้แก หาโทษมิได้.

บพว่า นิยุยาติ ไดไ้แก พาออกไป.

บพว่า ตกฺกรสุต ไดไ้แก ผู้มีปกติทำอย่างนั้น.

บพว่า ทุกฺขกฺขยา ย ไดไ้แก เพื่อสิ้ไปแห่งทุกขั้ทั้งปวง.

คำที่เหลื่อ จนถึงประเภทสมณะเป็นที่สุด มีเนื้อความตั้นทั้งนั้น.

กคิปุจฉาวาร วิณณา จบ

วิสติวาร

สมุฏฐานวารแห่งอาบัติ ๖ ที่ ๑

[๘๖๑] มีผู้ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๑ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุกภาสิต หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย.

[๘๖๒] มีผู้ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๒ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย ต้องอาบัติทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุกภาสิต หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย.

[๘๖๓] มีผู้ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๓ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุกภาสิต หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย.

[๘๖๔] มีผู้ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๔ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติพุทฺถภาสิต หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย.

[๘๖๕] มีผู้ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๕ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย ต้องอาบัติทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติพุทฺถภาสิต หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง.

[๘๖๖] มีผู้ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๖ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องถุลลัจจัย หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ หรือ ตอบว่า บางที่ต้อง ต้องอาบัติพุทฺถภาสิต หรือ ตอบว่า ไม่ต้องเลย.

สมุฏฐานวารแห่งอาบัติ ๖ ที่ ๑ จบ

กตปัตติวารแห่งสมณฐานอาบัติ ๖ ที่ ๒

[๘๖๗] ถามว่า ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๑ ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๑ ภิกษุต้องอาบัติ ๕ คือ

๑. ภิกษุสำคัญว่าควร สร้างกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง ไม่ให้สงฆ์แสดงพื้นที่ เกินประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีชานรอบ เป็นทุกกฏในประโยค
๒. เมื่อยังไม่วางก้อนดินอีกก้อนหนึ่ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย
๓. เมื่อวางดินก้อนนั้นเสร็จแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
๔. ภิกษุสำคัญว่าควรฉน โภชนะในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์
๕. ภิกษุสำคัญว่าควร รับของเคี้ยวก็ดี ของฉนก็ดี จากมือของภิกษุณี มิใช่ญาติ ผู้เข้าไปสู่ละแวกบ้าน ด้วยมือของตนมาฉนต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๑ ภิกษุต้องอาบัติ ๕ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมณฐานเท่าไร บรรดาสมณฐานอาบัติ ๖ จัดเป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระบุด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัตินั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือบางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๕ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต

จัดเป็นอาปัตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือบางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตกรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตถารกะ ๑.

[๘๖๘] ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๒ ภิขุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๒ ภิขุต้องอาบัติ ๔ คือ

๑. ภิขุสำคัญว่าควร สั่งว่า จงทำกุฎีให้ฉัน เขาทำกุฎีให้เธอ มิได้
ให้สงฆ์แสดงพื้นที่ เกินประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีชานรอบ เป็นทุกกฎใน
ประโยค

๒. เมื่อยังไม่วางก้อนดินอีกก้อนหนึ่ง ต้องอาบัติตุลลัจฉัย

๓. เมื่อวางดินก้อนนั้นเสร็จแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๔. ภิขุสำคัญว่าควร สอนธรรมแก่อนุสัมบันว่าพร้อมกันต้อง
อาบัติปาจิตตีย์

ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๒ ภิขุต้องอาบัติ ๔ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านี้ จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔... ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านี้จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็น
ศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง
อาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติตุลลัจฉัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์
บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฎ

เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง บรรดาสมณฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่
วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต

จัดเป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตถกณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับคณวัตถการกะ ๑.

[๘๖๕] ถามว่า ด้วยสมณฐานที่ ๓ ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ด้วยสมณฐานที่ ๓ ภิกษุต้องอาบัติ ๕ คือ

๑. ภิกษุสำคัญว่าควร จัดการสร้างกุฎิ ไม่ให้สงฆ์แสดงพื้นที่ เกิน
ประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีชานรอบ เป็นทุกกฏในประโยค
๒. เมื่อยังมีได้วางก้อนดินอีกก้อนหนึ่ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย
๓. เมื่อวางดินก้อนนั้นเสร็จแล้ว ต้องอาบัติสังฆาติเสส
๔. ภิกษุสำคัญว่าควร ขอโทษนะอันประณีตเพื่อประโยชน์ตนมาฉัน
ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๕. ภิกษุสำคัญว่าควร ไม่ห้ามภิกษุผู้สังเวยอยู่แล้วฉัน ต้องอาบัติ
ปาฏิเทสนียะ

ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๓ ภิกษุต้องอาบัติ ๕ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็น
ศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๕ บรรดากองอาบัติ
๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาติเสส บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางที่

ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางทีด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางทีด้วยกองอาบัติ
ทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่
กายกัปปวาจา มิใช่จิต

จัดเป็นอาปัตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมถะ ๑ บรรดาสมถะ ๑ คือ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตกรรม ๑ บางทีด้วยสัมมุขาวินัยกับคิดนวัตถการกะ ๑.

[๘๗๐] ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๔ ภิกษุต้องอาบัติทำไร

ตอบว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๔ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ คือ

๑. ภิกษุเสพเมถุนธรรม ต้องอาบัติปาราชิก.

๒. ภิกษุสำคัญว่าควร สร้างกุฎิด้วยอาการขอเอาเอง มิได้ให้สงฆ์
แสดงที่ เกินประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีชานรอบ เป็นทุกกฏในประโยค

๓. เมื่อยังไม่วางคีนอีกก่อนหนึ่ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย

๔. เมื่อวางก่อนคีนนั้นเสร็จแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๕. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร นั่งโกษณะในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๖. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร รับของของเคี้ยวก็ดี ของนึ่งก็ดี จากมือ
ภิกษุณีมิใช่ญาติ ผู้เข้าไปสู่ละแวกบ้าน ด้วยมือตนแล้วนั้น ต้องอาบัติปาฏิ-
เทสนียะ

ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๔ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระงับ
ด้วยสมถะเท่าไร บรรดาสมถะ ๑

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็น
ศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๖ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง
อาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติตุลลัจจัย
บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกอง
อาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย
กับจิต มิใช่วาจา

จัดเป็นอาบัติตาริกรณ์ บรรดาตาริกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตกรรมะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตตารกะ ๑.

[๘๗๑] ถามว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๕ ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๕ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ คือ

๑. ภิกษุมีความปรารถนาลามก ถูกความปรารถนาครอบงำ กล่าว
อวดอุตริมนุสสรรมที่ไม่มี ไม่เป็นจริง ต้องอาบัติปาราชิก

๒. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร สั่งว่า จงสร้างกุฎิให้ฉัน เขาสร้างกุฎิให้
เธอมิได้ให้สงฆ์แสดงพื้นที่ เกินประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีชานรอบ เป็น
ทุกกฏในประโยค

๓. เมื่อยังไม่ได้วางก้อนดินอีกก้อนหนึ่ง ต้องอาบัติตุลลัจจัย

๔. เมื่อวางก้อนดินก้อนนั้นแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๕. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร สอนธรรมแก่อนุปสัมบันว่าพร้อมกัน ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์

๖. ภิกษุไม่ประสงค์จะดำ ไม่ประสงค์จะคูหมิน ไม่ประสงค์จะทำให้
เก้อเขิน กล่าวคำเลวทราม ด้วยประสงค์จะล้อเล่น ต้องอาบัติทุกุภาสิต
ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๕ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไรบรรดาวิบัติ ๔ ... ระวังด้วย
สมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่
เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๖ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง
อาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย
บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ บางที่ด้วยกองอาบัติ
ทุกุภาสิต

เกิดด้วยสมณฐานอันหนึ่ง บรรดาสมณฐานอาบัติ ๗ คือ เกิดแต่ว่าจา
กับจิตมิใช่กาย

จัดเป็นอาปัตตาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาตกรณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑.

[๘๗๒] ถามว่า ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๖ ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ด้วยสมณฐานอาบัติที่ ๖ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ คือ

๑. ภิกษุชวนกันไปลักทรัพย์ ต้องอาบัติปาราชิก

๒. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร จัดการสร้างกุฏิ มิได้ให้สงฆ์แสดงพื้นที่
เกินประมาณ มีผู้จับจองไว้ ไม่มีชานรอบ เป็นทุกกฎในประโยค
๓. เมื่อยังไม่ได้วางก้อนดินอีกก้อนหนึ่ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย
๔. เมื่อวางก้อนดินก้อนนั้นเสร็จแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
๕. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร ขอโทษนะอันประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตน
มาฉนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์
๖. ภิกษุสำคัญว่าไม่ควร ไม่ห้ามภิกษุณีผู้สงสัยอยู่แล้วฉนั้น ต้องอาบัติ
ปาฏิเทสนียะ

ด้วยสมุฏฐานอาบัติที่ ๖ ภิกษุต้องอาบัติ ๖ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์
ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดา
สมุฏฐานอาบัติ ๖ จัดเป็นอธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะ
เท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่
เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๖ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง
อาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย
บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนียะ บางที่ด้วยกอง
อาบัติทุกกฎ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย
วาจาและจิต จัดเป็นอาปัตตาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะ ๗

บรรดาสมาณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตคระณะ ๑ บางที่
ด้วยสัมมุขาวินัยกับคณวัตถการกะ ๑.

กตปัตติวารแห่งสมุฏฐานอาบัติ ๖ ที่ ๒ จบ

อาบัติสมุฏฐานกาถาที่ ๓

[๘๗๓] สมุฏฐานเกิดแต่กาย อัน

พระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรีสบอก
แล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมีเท่าไร
ข้าพเจ้าขอถาม ข้าแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์
ของท่านบอกชื่อนั้น.

สมุฏฐานเกิดแต่กาย อันพระพุทธเจ้า
ผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรงเกื้อกูลแก่สัตว์โลก
ทรงเห็นวิเวกตรีสบอกแล้ว อาบัติเกิดแต่
สมุฏฐานนั้นมี ๔ ข้าแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์
ข้าพเจ้าบอกชื่อนั้นแก่ท่าน.

สมุฏฐานเกิดแต่วาจา อันพระ-
พุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรงเกื้อกูล
แก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวกตรีสบอกแล้ว
อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมีเท่าไร ข้าพเจ้า
ขอถาม ข้าแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์ ขอท่าน
บอกชื่อนั้น.

สมณฐานเกิดแต่วาจา อันพระ-
พุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรงเกื้อกูล
แก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัสบอกแล้ว
อาบัติเกิดแต่สมณฐานนั้นมี ๔ ข้ำแต่ท่านผู้
ฉลาดในวิภังค์ ข้ำพเจ้าบอกข้อนั้นแก่ท่าน.

สมณฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่วาจา
อันพระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัสบอก
แล้ว อาบัติเกิดแต่สมณฐานนั้นมีเท่าไร
ข้ำพเจ้าขอลถาม ข้ำแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์
ขอท่านบอกข้อนั้น.

สมณฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่วาจา
อันพระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัสบอก
แล้ว อาบัติเกิดแต่สมณฐานนั้นมี ๕ ข้ำแต่
ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์ ข้ำพเจ้าบอกข้อนั้น
แก่ท่าน.

สมณฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่จิต อัน
พระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัส
บอกแล้ว อาบัติเกิดแต่สมณฐานนั้นมีเท่าไร
ข้ำพเจ้าขอลถาม ข้ำแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์
ขอท่านบอกข้อนั้น.

สมุฏฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่จิต อัน

พระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัสบอก
แล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมี ข้าแต่ท่าน
ผู้ฉลาดในวิภังค์ ข้าพเจ้าบอกข้อนั้นแก่ท่าน.

สมุฏฐานเกิดแต่วาจา เกิดแต่จิต อัน

พระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัส
บอกแล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมีเท่าไร
ข้าพเจ้าขอถาม ข้าแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์
ขอท่านบอกข้อนั้น.

สมุฏฐานเกิดแต่วาจา เกิดแต่จิต อัน

พระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระนิพพาน ทรง
เกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็นวิเวก ตรัสบอก
แล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐานนั้นมี ๖ ข้าแต่
ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์ ข้าพเจ้าบอกข้อนั้น
แก่ท่าน.

สมุฏฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่วาจา

เกิดแต่จิต อันพระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นพระ-
นิพพาน ทรงเกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็น
วิเวก ตรัสบอกแล้ว อาบัติเกิดแต่สมุฏฐาน
นั้นมีเท่าไร ข้าพเจ้าขอถาม ข้าแต่ท่านผู้
ฉลาดในวิภังค์ ขอท่านบอกข้อนั้น.

สมณฐานเกิดแต่กาย เกิดแต่วาจา
เกิดแต่จิต อันพระพุทธรเจ้าผู้ทรงเห็นพระ-
นิพพาน ทรงเกื้อกูลแก่สัตว์โลก ทรงเห็น
วิเวก ตรัสบอกแล้ว อาบัติเกิดแต่สมณฐาน
นั้นมี ๖ ข้ำแต่ท่านผู้ฉลาดในวิภังค์ ข้ำพเจ้า
บอกข้อนั้นแก่ท่าน

อาบัติติสมณฐานกาลาที่ ๓ จบ

วิบัติปิัจจยวารที่ ๔

[๘๗๔] ถามว่า เพราะปิัจจคือศีลวิบัติ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปิัจจคือ ศีลวิบัติ ต้องอาบัติ ๔ คือ

๑. ภิกษุณีรื้ออยู่ ปิดปาราชิกกรรม ต้องอาบัติปาราชิก
๒. สงสัย ปิดไว้ ต้องอาบัติกัลลัจจย
๓. ภิกษุปิดอาบัติสังฆาภิเสส ต้องอาบัติปาจิตตีย์
๔. ปิดอาบัติชั่วหยาบของตน ต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปิัจจคือศีลวิบัติ ต้องอาบัติ ๔ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔...ระจับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่
เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย วาจาและจิต จัดเป็นอาปตตาทิกรรม์ บรรดาอริกรรม์ ๔ ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรรมะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับคิดนวัตถารกะ ๑.

[๘๗๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาจารย์วิบัติ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาจารย์วิบัติ ต้องอาบัติ ๑ คือ ปิตอาจารย์วิบัติต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปัจจัย คือ อาจารย์วิบัติ ต้องอาบัติ ตัว ๑ นี้

ถามว่า อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระวังด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติอันหนึ่ง บรรดาวิบัติ ๔ คืออาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติหนึ่ง บรรดากองอาบัติ ๗ คือด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต จัดเป็นอาปตตาทิกรรม์ บรรดาอริกรรม์ ๔ ระวังด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรรมะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับคิดนวัตถารกะ ๑ .

[๘๗๖] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ ทิฏฐิวิบัติ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ ทิฏฐิวิบัติ ต้องอาบัติ ๒ คือ

๑. ไม่สละทักขณิอันลามก เพราะสวดประกาศห้ามครบ ๓ จบบัญญัติเป็น
ทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง เป็นอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

๒. จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติปาจิตตีย์
เพราะปัจจัย คือ ทักขณิวิบัติ ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ . . . ๔ ระบุ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๑ บรรดาวิบัติ ๔ คืออาจาร-
วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๒ บรรดาด้วยกองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วย
กองบัตติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือเกิดแต่กาย
วาจาและจิต

จัดเป็นอาปตตาริกรรม์ บรรดาอิทธิกรรม์ ๔

ระบุด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาตกระณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับคณิวัตถารกะ ๑.

[๘๗๗] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อาชีวิวิบัติ ด้วยอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อาชีวิวิบัติต้องอาบัติ ๖ คือ

๑. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุผู้ปรารถนา
ถามกอันความปรารถนาครอบงำ อวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มี ไม่เป็นจริง
ต้องอาบัติปาราชิก

๒. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุถึงความ เป็นผู้เกี่ยวข้อง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๓. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุกล่าวว่า ภิกษุใด อยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นพระอรหันต์ เมื่อผู้ฟังเข้าใจ ต้อง อาบัติถุลลัจจัย

๔. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุขอโภชนะ อันประณีต เพื่อประโยชน์ตนมาฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๕. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุณีขอโภชนะ อันประณีต เพื่อประโยชน์ตนมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเย

๖. เพราะเหตุแห่งอาชีวะ เพราะการณแห่งอาชีวะ ภิกษุไม่อาพาธ ขอแองกัถิ ข้าวสุกกัถิ เพื่อประโยชน์ตนมาฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปัจจัย คือ อาชีวิวัตติ ต้องอาบัติ ๖ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระวัง ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือบางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๖ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง อาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติถุลลัจจัย บางที่ด้วยกองบัตติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติปาฏิเทสนีเย บางที่ด้วยกอง อาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมมุฐาน ๖ บรรดาสมมุฐานอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มีไช้วาจา มีไช้จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มีไช้กาย มีไช้จิต ๑ บางที่เกิดแต่ กายกับวาจา มีไช้จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มีไช้วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจา กับจิต มีไช้กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

จัดเป็นอาบัติตาทิกรณ์ บรรดาอติกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตกรรมะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับคณัตถการะ ๑.

วิบัติปัจฉัยวาร ที่ ๔ จบ

อติกรณ์ปัจฉัยวาร ที่ ๕

[๘๗๘] ถามว่า เพราะปัจฉัย คือ วิวาทิกรณ์ ต้องอาบัติเท่าไร
ตอบว่า เพราะปัจฉัย คือวิวาทิกรณ์ ต้องอาบัติ ๒ คือ

๑. ค่าอุปสัมบัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๒. ค่าอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปัจฉัย คือ วิวาทิกรณ์ ต้องอาบัติ ๒ เหล่านี้ .

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระงับ ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติหนึ่ง บรรดาวิบัติ คืออาจารย์- วิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๒ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง อาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมมุฏฐาน ๓ บรรดาสมมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย กับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วากกับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจาและจิต ๑

จัดเป็นอาปัตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย ปฎิญาตถกรรมะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับคิณวัตถกรรมะ ๑.

[๘๗๕] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ อนุวาทาทิกรณ์ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัย คือ อนุวาทาทิกรณ์ ต้องอาบัติ ๓ คือ

๑. ภิกษุโจทภิกษุด้วยปาราชิกกรรมอันไม่มีมูล ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๒. โจทด้วยอาบัติสังฆาทิเสสอันไม่มีมูล ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๓. โจทด้วยอาจารวิบัติอันไม่มีมูล ต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปัจจัย คือ อนุวาทาทิกรณ์ ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระงับ ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารวิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๓ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง อาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมมุฏฐาน ๓ บรรดาสมมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย กับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วากกับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจาและจิต ๑

จัดเป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอติกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฏิญญาตถะระ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตถการกะ ๑.

[๘๘๐] ถามว่า เพราะปัจจย คือ อาปตตาทิกรณ์ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจย คือ อาปตตาทิกรณ์ ต้องอาบัติ ๔ คือ

๑. ภิกษุณีรู้อยู่ปกปิดปาราชิกกรรม ต้องอาบัติปาราชิก

๒. สงฆ์ปกปิด ต้องอาบัติอุลลัจจัย

๓. ภิกษุปกปิดอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๔. ปกปิดอาจารย์บัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ

เพราะปัจจย คือ อาปตตาทิกรณ์ ต้องอาบัติ ๔ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ ... ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่
เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์บัตติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกอง
อาบัติปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์
บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย
วาจาและจิต

จัดเป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอติกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาตภระณะ ๑ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย กับคณัตถการกะ.

[๘๘๑] ถามว่า เพราะปัจจัย คือ กิจจาริกรณฺ์ ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะปัจจัยคือ กิจจาริกรณฺ์ ต้องอาบัติ ๕ คือ

๑. ภิกษุณีประพฤติตามภิกษุผู้สงฆ์กวัตร ไม่สละกรรมเพราะสวด
ประกาศห้ามครบ ๓ จบ จบฉุติ เป็นทุกกฏ

๒. จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง เป็นถุลลัจจัย

๓. จบกรรมวาจาครั้งสุดท้าย ต้องอาบัติปาราชิก

๔. ภิกษุประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่สละกรรมเพราะสวด
ประกาศห้ามครบ ๓ จบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

๕. ไม่สละทิกฺขุณิยามก เพราะสวดประกาศห้ามครบ ๓ จบ ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์

เพราะปัจจัย คือ กิจจาริกรณฺ์ ต้องอาบัติ ๕ เหล่านี้.

ถามว่า อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔...ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที
เป็นศีลวิบัติ บางทีเป็นอาจารวิบัติ

สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๕ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางทีด้วยกอง
อาบัติปาราชิก บางทีด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางทีด้วยกองอาบัติถุลลัจจัย
บางทีด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางทีด้วยกองอาบัติทุกกฏ

เกิดด้วยสมมุฏฐานหนึ่ง บรรดาสมมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต

จัดเป็นอาปัตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔

ระงับด้วยสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ คือ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฏิญญาตมณะ ๑ บางทีด้วยสัมมุขาวินัย กับติณวัตตการกะ ๑.

[๘๘๒] ถามว่า เว้นอาบัติ ๗ และเว้นกองอาบัติ ๗ เสีย อาบัติ นอกนั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิดด้วยสมมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมมุฏฐานอาบัติ ๖ จัดเป็น อธิกรณ์อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ ระงับด้วยสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗

ตอบว่า เว้นอาบัติ ๗ และเว้นกองอาบัติ ๗ เสีย อาบัตินอกนั้นไม่ จัดเป็นวิบัติข้อไหน บรรดาวิบัติ ๔ ไม่สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติไหน บรรดา กองอาบัติ ๗ ไม่เกิดด้วยสมมุฏฐานไหน บรรดาสมมุฏฐานอาบัติ ๖ ไม่จัดเป็น อธิกรณ์ข้อไหน บรรดาอธิกรณ์ ๔ ไม่ระงับด้วยสมณะข้อไหน บรรดาสมณะ ๗ ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะเว้นอาบัติ ๗ และเว้นกองอาบัติ ๗ เสีย ไม่มีอาบัตಿಯ่างอื่นอีก.

อธิกรณ์ปัจฉิมวารที่ ๕ จบ

อนันตรเปยยาล จบ

หัวข้อบอถวาร

[๘๘๓] กติปุจฉาวาร ๑ สมมุฏฐานวาร ๑ กตาศัตตวาร ๑ อาปัตติ สมมุฏฐานวาร ๑ วิปัตติวาร ๑ กับอธิกรณวาร ๑.

ปริยายวารที่ ๖

[๘๘๔] วิวาทาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน มีฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุเท่าไร มีมูลเท่าไร ภิกษุวิวาทกันด้วยอาการเท่าไร วิวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

อนุวาทาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน มีฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุเท่าไร มีมูลเท่าไร ภิกษุโจทด้วยอาการเท่าไร อนุวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

อาปัตตาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน มีฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุเท่าไร มีมูลเท่าไร ภิกษุไม่ต้องด้วยอาการเท่าไร อาปัตตาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร

กัจจาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน มีฐานเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร มีเหตุเท่าไร มีมูลเท่าไร กิจเกิดด้วยอาการเท่าไร กัจจาธิกรณ์ยอมระงับด้วยสมณะเท่าไร.

[๘๘๕] ถามว่า วิวาทาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน

ตอบว่า มีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นประธาน มีความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลง เป็นประธาน

ก. มีฐานเท่าไร

ข. มีฐาน คือ เรื่องทำความแตกร้างกัน ๑๘

ค. มีวัตถุเท่าไร

ด. มีวัตถุทำความแตกร้างกัน ๑๘

- ถ. มีกฐิเท่าไร
- ต. มีกฐิ คือ วัตถุทำความแตกร้างกัน ๑๘
- ถ. มีเหตุเท่าไร
- ต. มีเหตุ ๕ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อภัยกตเหตุ ๓
- ถ. มีมูลเท่าไร
- ต. มีมูล ๑๒
- ถ. ภิกษุวิวาทกันด้วยอาการเท่าไร
- ต. ภิกษุวิวาทกันด้วยอาการ ๒ คือ เห็นว่าเป็นธรรม ๑ เห็นว่าไม่เป็นธรรม ๑
- ถ. วิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร
- ต. วิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๒ คือ ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยเขภุยลิกา ๑.
- [๘๘๖] ถามว่า อนุวาทาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน
- ตอบว่า มีความโลก ความโกรธ ความหลง เป็นประธาน มีความไม่โลก ความไม่โกรธ ความไม่หลง เป็นประธาน
- ถ. มีฐานเท่าไร
- ต. มีฐาน คือ วิบัติ ๔
- ถ. มีวัตถุเท่าไร
- ต. มีวัตถุ คือ วิบัติ ๔
- ถ. มีกฐิเท่าไร
- ต. มีกฐิ คือ วิบัติ ๔

- ถ. มีเหตุเท่าไร
- ต. มีเหตุ ๕ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อัปยาคตเหตุ ๓
- ถ. มีมูลเท่าไร
- ต. มีมูล ๑๔
- ถ. ภิกษุโจทด้วยอาการเท่าไร
- ต. ภิกษุโจทด้วยอาการ ๒ คือ ด้วยวัตถุ ๑ ด้วยอาบัติ ๑
- ถ. อนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร
- ต. อนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๔ คือ ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยสติวินัย ๑ ด้วยอมุพหวินัย ๑ ด้วยตัสสปาปิยสิกา ๑.

[๘๘๗] ถามว่า อาปัตตาทิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน

ตอบว่า มีความโลก ความโกรธ ความหลง เป็นประธาน มีความไม่โลก ความไม่โกรธ ความไม่หลง เป็นประธาน

- ถ. มีฐานเท่าไร
- ต. มีฐาน คือ กองอาบัติ ๗
- ถ. มีวัตถุเท่าไร
- ต. มีวัตถุ คือ กองอาบัติ ๗
- ถ. มีภูมิเท่าไร
- ต. มีภูมิ คือ กองอาบัติ ๗
- ถ. มีเหตุเท่าไร
- ต. มีเหตุ ๕ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อัปยาคตเหตุ ๓

- ถ. มีมูลเท่าไร
- ต. มีมูล คือ สมุฏฐานอาบัติ ๖
- ถ. ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการเท่าไร
- ต. ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๖ คือ ไม่ละอาย ๑ ไม่รู้ ๑ สงสัย
แล้วขึ้นทำ ๑ สำคัญว่าควรในของไม่ควร ๑ สำคัญว่าไม่ควรในของควร ๑
ลืมสติ ๑
- ถ. อาบัติตาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร
- ต. อาบัติตาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตกรณะ ๑ ด้วยติณวัตถารกะ ๑.
- [๘๘๘] ถามว่า กิจจาธิกรณ์มีอะไรเป็นประธาน
- ตอบว่า มีความ โลก ความโกรธ ความหลง เป็นประธาน มีความ
ไม่โลก ความไม่โกรธ ความไม่หลง เป็นประธาน
- ถ. มีฐานเท่าไร
- ต. มีฐาน คือ กรรม ๔
- ถ. มีวัตถุเท่าไร
- ต. มีวัตถุ คือ กรรม ๔
- ถ. มีภูมิเท่าไร
- ต. มีภูมิ คือ กรรม ๔
- ถ. มีเหตุเท่าไร
- ต. มีเหตุ ๕ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อัพยาทเหตุ ๓

ถ. มีมูลเท่าไร

ต. มีมูล ๑ คือ สงฆ์

ถ. กิจเกิดด้วยอาการเท่าไร

ต. กิจเกิดด้วยอาการ ๒ คือ ด้วยญัตติ ๑ ด้วยอุปโลกน์ ๑

ถ. กิจจาริกรรมระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. กิจจาริกรรมระงับด้วยสมณะอย่างหนึ่ง คือ ด้วยสัมมุขาวินัย.

[๘๘๕] ถามว่า สมณะ มีเท่าไร

ตอบว่า สมณะมี ๗ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ปฎิญา-
ตฤาตฤาณะ เขภุยลิกา ตัสสปาปียลิกา ดินวัตตารกะ สมณะมี ๗ เหล่านี้

ถ. บางทีสมณะ ๗ เหล่านี้ เป็นสมณะ ๑๐ สมณะ ๑๐ เป็นสมณะ ๗
ด้วยอำนาจวัตฤโดยปรียาย หรือ

ต. บางทีเป็นได้ ก็บางทีเป็นได้อย่างไร คือ วิวาทาธิกรรมมีสมณะ ๒
อนูวาทาธิกรรมมีสมณะ ๔ อาปัตตธาธิกรรมมีสมณะ ๓ กิจจาริกรรมมีสมณะ ๑
อย่างนี้ที่สมณะ ๗ เป็นสมณะ ๑๐ สมณะ ๑๐ เป็นสมณะ ๗ ด้วยอำนาจวัตฤ
โดยปรียาย.

ปรียายวาร ที่ ๖ จบ

สาธาณวาร ที่ ๗

[๘๘๐] ถามว่า สมณะเท่าไร ทัวไปแก่วิวาทาธิกรรม สมณะเท่าไร
ไม่ทัวไปแก่วิวาทาธิกรรม สมณะเท่าไร ทัวไปแก่อนูวาทาธิกรรม สมณะเท่าไร
ไม่ทัวไปแก่อนูวาทาธิกรรม สมณะเท่าไร ทัวไปแก่อาปัตตธาธิกรรม สมณะเท่าไร

ไม่ทั่วไปแก่อาปัตตาทิกรณ์ สมณะเท่าไร ทั่วไปแก่กิจจาทิกรณ์ สมณะเท่าไร
ไม่ทั่วไปแก่กิจจาทิกรณ์

ตอบว่า สมณะ ๒ อย่าง ทั่วไปแก่วิวาาทิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย
เขกขยลิกา สมณะ ๕ อย่าง ไม่ทั่วไปแก่วิวาาทิกรณ์ คือ สติวินัย อมูพห-
วินัย ปฎิญญาตกรณะ ตัสสปายลิกา คิมวัตถารกะ

สมณะ ๔ อย่าง ทั่วไปแก่อนุวาาทิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย
อมูพหวินัย ตัสสปายลิกา สมณะ ๑ อย่าง ไม่ทั่วไปแก่อนุวาาทิกรณ์ คือ
เขกขยลิกา ปฎิญญาตกรณะ คิมวัตถารกะ

สมณะ ๑ อย่าง ทั่วไปแก่อปัตตาทิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย ปฎิญ-
ญาตกรณะ คิมวัตถารกะ สมณะ ๔ อย่าง ไม่ทั่วไปแก่อปัตตาทิกรณ์ คือ
เขกขยลิกา สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปายลิกา

สมณะอย่างหนึ่ง ทั่วไปแก่กิจจาทิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย สมณะ ๖
อย่าง ไม่ทั่วไปแก่กิจจาทิกรณ์ คือ เขกขยลิกา สติวินัย อมูพหวินัย ปฎิญ-
ญาตกรณะ ตัสสปายลิกา คิมวัตถารกะ.

สาธาณวาร ที่ ๗ จบ

ตัพภาคยวาร ที่ ๘

[๘๕๑] ถามว่า สมณะเท่าไร เป็นไปในส่วนนั้นแห่งวิวาาทิกรณ์
สมณะเท่าไร เป็นไปในส่วนอื่นแห่งวิวาาทิกรณ์ สมณะเท่าไร เป็นไปในส่วน
นั้นแห่งอนุวาาทิกรณ์ สมณะเท่าไร เป็นไปในส่วนอื่นแห่งอนุวาาทิกรณ์
สมณะเท่าไร เป็นไปในส่วนอื่นแห่งอนุวาาทิกรณ์ สมณะเท่าไร เป็นไปใน
ส่วนนั้นแห่งอปัตตาทิกรณ์ สมณะเท่าไรเป็นไปในส่วนอื่นแห่งกิจจาทิกรณ์

ตอบว่า สมณะ ๒ อย่าง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งวิวาทาธิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย เขภยยสิกขา สมณะ ๕ อย่าง เป็นไปในส่วนอื่นแห่งวิวาทาธิกรณ์ คือ สติวินัย อมูพหวินัย ปฏินญาตกรณะ ตัสสปายิกสิกขา ตินวัตถารกะ

สมณะ ๔ อย่าง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งอนุวาทาธิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปายิกสิกขา สมณะ ๓ อย่าง เป็นไปในส่วนอื่นแห่งอนุวาทาธิกรณ์ คือ เขภยยสิกขา ปฏินญาตกรณะ ตินวัตถารกะ

สมณะ ๓ อย่าง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งอาปัตตาธิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย ปฏินญาตกรณะ ตินวัตถารกะ สมณะ ๔ อย่าง เป็นไปในส่วนอื่นแห่งอาปัตตาธิกรณ์ คือ เขภยยสิกขา สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปายิกสิกขา

สมณะอย่างหนึ่ง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งกิจจาธิกรณ์ คือ สัมมุขาวินัย สมณะ ๖ อย่าง เป็นไปในส่วนอื่นแห่งกิจจาธิกรณ์ คือ เขภยยสิกขา สติวินัย อมูพหวินัย ปฏินญาตกรณะ ตัสสปายิกสิกขา ตินวัตถารกะ.

คัมภักยวาร ที่ ๘ จบ

วารที่ ๕ ว่าด้วยสมณะทั่วไปแก่สมณะ

[๘๕๒] สมณะทั่วไปแก่สมณะ สมณะไม่ทั่วไปแก่สมณะ สมณะบาง-
อย่างทั่วไปแก่สมณะ สมณะบางอย่างไม่ทั่วไปแก่สมณะ

ถามว่า อย่างไร สมณะบางอย่างทั่วไปแก่สมณะ อย่างไร สมณะ
บางอย่างไม่ทั่วไปแก่สมณะ

ตอบว่า เขภยยสิกขา ทั่วไปแก่สัมมุขาวินัย ไม่ทั่วไปแก่สติวินัย
อมูพหวินัย ปฏินญาตกรณะ ตัสสปายิกสิกขา ตินวัตถารกะ

สตินัย ท้าวไปแก่สัมมาวาณีย์ ไม่ท้าวไปแก่อมุพหวินัย ปฏิญญาตมณะ
ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ เขภยสิกา

อมุพหวินัย ท้าวไปแก่สัมมาวาณีย์ ไม่ท้าวไปแก่ปฏิญญาตมณะ
ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ เขภยสิกา สตินัย

ปฏิญญาตมณะ ท้าวไปแก่สัมมาวาณีย์ ไม่ท้าวไปแก่ตัสสปาปิยสิกา
ตินวัตถารกะ เขภยสิกา สตินัย อมุพหวินัย

ตัสสปาปิยสิกา ท้าวไปแก่สัมมาวาณีย์ ไม่ท้าวไปแก่อัตถวัตถารกะ
เขภยสิกา สตินัย อมุพหวินัย ปฏิญญาตมณะ

ตินวัตถารกะ ท้าวไปแก่สัมมาวาณีย์ ไม่ท้าวไปแก่เขภยสิกา สตินัย
อมุพหวินัย ปฏิญญาตมณะ ตัสสปาปิยสิกา

สมณะบางอย่าง ท้าวไปแก่สมณะอย่างนี้ สมณะบางอย่าง ไม่ท้าวไปแก่
สมณะอย่างนี้.

วารที่ ๕ ว่าด้วยสมณะท้าวไปแก่สมณะ จบ

วารที่ ๑๐ ว่าด้วยสมณะเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมณะ

[๘๕๑] สมณะเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมณะ สมณะเป็นไปในส่วนอื่น
แห่งสมณะ สมณะบางอย่าง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมณะ สมณะบางอย่างเป็น
ไปในส่วนอื่นแห่งสมณะ

ถามว่า อย่างไร สมณะบางอย่างเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมณะ อย่างไร
สมณะบางอย่างเป็นไปในส่วนอื่นแห่งสมณะ

ตอบว่า เขกขยสิกขาเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสัมมุขาวินัยเป็นไปในส่วน
อื่นแห่งสตวินัย อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ ตัสสปายิกขา ตินวัตถารกะ
สตวินัยเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสัมมุขาวินัย เป็นไปในส่วนอื่นแห่งอมู-
พหวินัย ปฎิญาตกรณะ ตัสสปายิกขา ตินวัตถารกะ เขกขยสิกขา
อมูพหวินัยเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสัมมุขาวินัย เป็นไปในส่วนอื่นแห่ง
ปฎิญาตกรณะ ตัสสปายิกขา ตินวัตถารกะ เขกขยสิกขา สตวินัย
ปฎิญาตกรณะเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสัมมุขาวินัย เป็นไปในส่วนอื่น
แห่งตัสสปายิกขา ตินวัตถารกะ เขกขยสิกขา สตวินัย อมูพหวินัย
ตัสสปายิกขาเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสัมมุขาวินัย เป็นไปในส่วนอื่น
แห่งตินวัตถารกะ เขกขยสิกขา สตวินัย อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ
ตินวัตถารกะ เป็นไปในส่วนนั้นแห่งสัมมุขาวินัย เป็นไปในส่วนอื่น
แห่งเขกขยสิกขา สตวินัย อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ ตัสสปายิกขา
สมณะบางอย่าง เป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมณะอย่างนี้ สมณะบางอย่าง
เป็นไปในส่วนอื่นแห่งสมณะอย่างนี้.

วาทที่ ๑๐ ว่าด้วยสมณะเป็นไปในส่วนนั้นแห่งสมณะ จบ

สมถสัมมุขาวินัยวาทที่ ๑๑

[๘๕๔] สมถะ คือ สัมมุขาวินัย สัมมุขาวินัย คือ สมถะ สมถะ
คือ เขกขยสิกขา เขกขยสิกขา คือ สมถะ สมถะ คือ สตวินัย สตวินัย คือ
สมถะ สมถะ คือ อมูพหวินัย อมูพหวินัย คือ สมถะ สมถะ คือ
ปฎิญาตกรณะ ปฎิญาตกรณะ คือ สมถะ สมถะ คือ ตัสสปายิกขา
ตัสสปายิกขา คือ สมถะ สมถะ คือ ตินวัตถารกะ ตินวัตถารกะ คือ สมถะ

สมณะเหล่านี้ คือ เขกขยลลกา สลवलนัย อมูพหवलนัย ปฏลญญตกรณะ
ตัสสปาลลยลลกา ตลณवलตลารกะ เป็นสมณะ มลไชล่เป็นสัสมุขาลवलนัย สัสมุขาลवलนัย
เป็นสมณะ และเป็นสัสมุขาลवलนัย

สมณะเหล่านี้ คือ สลवलนัย อมูพหवलนัย ปฏลญญตกรณะ ตัสสปาล-
ลลยลลกา ตลณवलตลารกะ สัสมุขาลवलนัย เป็นสมณะ มลไชล่เป็นเขกขยลลกา
เขกขยลลกา เป็นสมณะ และเป็นเขกขยลลกา

สมณะเหล่านี้ คือ อมูพหवलนัย ปฏลญญตกรณะ ตัสสปาลลยลลกา
ตลณवलตลารกะ สัสมุขาลवलนัย เขกขยลลกา เป็นสมณะ มลไชล่เป็นสลवलนัย สลवलนัย
เป็นสมณะ และเป็นสลवलนัย

สมณะเหล่านี้ คือ ปฏลญญตกรณะ ตัสสปาลลยลลกา ตลณवलตลารกะ
สัสมุขาลवलนัย เขกขยลลกา สลवलนัยเป็นสมณะ มลไชล่เป็นอมูพหवलนัย อมูพหवलนัย
เป็นสมณะ และเป็นอมูพหवलนัย

สมณะเหล่านี้ คือ ตัสสปาลลยลลกา ตลณवलตลารกะ สัสมุขาลवलนัย
เขกขยลลกา สลवलนัย อมูพหवलนัย เป็นสมณะ มลไชล่เป็นปฏลญญตกรณะ
ปฏลญญตกรณะ เป็นสมณะ และเป็นปฏลญญตกรณะ

สมณะเหล่านี้ คือ ตลณवलตลารกะ สัสมุขาลवलนัย เขกขยลลกา สลवलนัย
อมูพหवलนัย ปฏลญญตกรณะ เป็นสมณะ มลไชล่เป็นตัสสปาลลยลลกา ตัสสปาลลยลลกา
เป็นสมณะ และเป็นตัสสปาลลยลลกา

สมณะเหล่านี้ คือ สัสมุขาลवलนัย เขกขยลลกา สลवलนัย อมูพหवलนัย
ปฏลญญตกรณะ ตัสสปาลลยลลกา เป็นสมณะ มลไชล่เป็นตลณवलตลารกะ ตลณवलตลารกะ
เป็นสมณะ และเป็นตลณवलตลารกะ.

[๘๕๕] วินัย คือ สัมมุขาวินัย สัมมุขาวินัย คือ วินัย วินัย คือ
เขภุขยสิกขา เขภุขยสิกขา คือ วินัย วินัย คือ สติวินัย สติวินัย คือ วินัย
วินัย คือ อมูพหวินัย อมูพหวินัย คือ วินัย วินัย คือ ปฎิญาตกรณะ
ปฎิญาตกรณะ คือ วินัย วินัย คือ ตัสสปาปิยสิกขา ตัสสปาปิยสิกขา คือ
วินัย วินัย คือ ตินวัตถารกะ ตินวัตถารกะ คือ วินัย.

สมถสัมมุขาวินัยวารที ๑๑ จบ

วินัยวารที ๑๒

[๘๕๖] วินัย บางอย่างเป็นสัมมุขาวินัย บางอย่างไม่เป็นสัมมุขาวินัย
สัมมุขาวินัย เป็นวินัย และเป็นสัมมุขาวินัย

วินัยบางอย่างเป็นเขภุขยสิกขา บางอย่างไม่เป็นเขภุขยสิกขา เขภุขยสิกขา
เป็นวินัย และเป็นเขภุขยสิกขา

วินัยบางอย่างเป็นสติวินัย บางอย่างไม่เป็นสติวินัย สติวินัย เป็นวินัย
และเป็นสติวินัย

วินัยบางอย่างเป็นอมูพหวินัย บางอย่างไม่เป็นอมูพหวินัย อมูพหวินัย
เป็นวินัย และเป็นอมูพหวินัย

วินัยบางอย่างเป็นปฎิญาตกรณะ บางอย่างไม่เป็นปฎิญาตกรณะ
ปฎิญาตกรณะ เป็นวินัย และเป็นปฎิญาตกรณะ

วินัยบางอย่างเป็นตัสสปาปิยสิกขา บางอย่างไม่เป็นตัสสปาปิยสิกขา
ตัสสปาปิยสิกขา เป็นวินัย และเป็นตัสสปาปิยสิกขา

วินัยบางอย่างเป็นติณวัตถารกะ บางอย่างไม่เป็นติณวัตถารกะ ติณ-
วัตถารกะเป็นวินัย และเป็นติณวัตถารกะ.

วินัยวารที่ ๑๒ จบ

กุศลวารที่ ๑๓

[๘๕๗] สัมมาวาณินัย เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต
เขภยขลิกา เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต
สตินินัย เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต
อมุพหวินัย เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต
ปฎิญาตกรณะ เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต
ตัสสปาปิยลิกา เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต
ติณวัตถารกะ เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต
สัมมาวาณินัย บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต สัมมาวาณินัย เป็น
อกุศลไม่มี

เขภยขลิกา บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต
สตินินัย บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต
อมุพหวินัย บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต
ปฎิญาตกรณะ บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต
ตัสสปาปิยลิกา บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต
ติณวัตถารกะ บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต.

[๘๕๘] วิวาทาธิกรณ์ เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต อนุวาทาธิกรณ์ เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต อาปัตตาธิกรณ์ เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต กิจจาธิกรณ์ เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต

วิวาทาธิกรณ์ บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต อนุวาทาธิกรณ์ บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต อาปัตตาธิกรณ์ บางที่เป็นกุศล บางที่เป็นอกุศล บางที่เป็นอัพยากฤต อาปัตตาธิกรณ์ เป็นกุศลไม่มี

กิจจาธิกรณ์ บางเป็นกุศล บางเป็นอกุศล บางเป็นอัพยากฤต

กุศลวารที่ ๑๓ จบ

จักรเปยยาล ยัตถวาร ที่ ๑๔

[๔๕๕] เขุยยสีกาใช้ได้ ณ ที่ใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่นั้น สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด เขุยยสีกาใช้ได้ ณ ที่นั้น ณ ที่นั้นใช้สติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสีกา และคิณวัตถารกะไม่ได้

สติวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่นั้น สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด สติวินัยใช้ได้ ณ ที่นั้น ณ ที่นั้นใช้อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสีกา คิณวัตถารกะ และเขุยยสีกาไม่ได้

อมูพหวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด สัมมุขาวินัยไม่ได้ ณ ที่นั้น สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด อมูพหวินัยใช้ได้ ณ ที่นั้น ณ ที่นั้นใช้ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสีกา คิณวัตถารกะ เขุยยสีกา และสติวินัยไม่ได้

ปฏิญญาตกรณะใช้ได้ ณ ที่ใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่นั้น สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ ที่ใด ปฏิญญาตกรณะใช้ได้ ณ ที่นั้น ณ ที่นั้นใช้ตัสสปาปิยสีกา คิณวัตถารกะ เขุยยสีกา สติวินัย และอมูพหวินัยไม่ได้

ตัสสปาปิยสิกาใช้ได้ ฌ ที่ใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ฌ ที่นั่น สัมมุขาวินัย
ใช้ได้ ฌ ที่ใด ตัสสปาปิยสิกาใช้ได้ ฌ ที่นั่น ฌ ที่นั่นใช้ตฉนวัตถารกะ เขกขย-
สิกา สติวินัย อมุพหวินัย และปฏิญญาตกรณะไม่ได้

ตฉนวัตถารกะใช้ได้ ฌ ที่ใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ฌ ที่นั่น สัมมุขาวินัย
ใช้ได้ ฌ ที่ใด ตฉนวัตถารกะใช้ได้ ฌ ที่นั่น ฌ ที่นั่นใช้เขกขยสิกา สติวินัย
อมุพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ และตัสสปาปิยสิกาไม่ได้.

[๕๐๐] เขกขยสิกา ฌ ที่ใด สัมมุขาวินัยมี ฌ ที่นั่น สัมมุขาวินัย
มี ฌ ที่ใด เขกขยสิกาไม่มี ฌ ที่นั่น ฌ ที่นั่นไม่มีสติวินัย อมุพหวินัย ปฏิญ-
ญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกา และตฉนวัตถารกะ

สติวินัยมี ฌ ที่ใด สัมมุขาวินัยมี ฌ ที่นั่น สัมมุขาวินัยมี ฌ ที่ใด
สติวินัยมี ฌ ที่นั่น ฌ ที่นั่นไม่มีอมุพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกา
ตฉนวัตถารกะ และเขกขยสิกา คือ (จัดสัมมุขาวินัยเป็นมูล)... ตฉนวัตถารกะ
มี ฌ ที่ใด สัมมุขาวินัยมี ฌ ที่นั่น สัมมุขาวินัยมี ฌ ที่ใด ตฉนวัตถารกะมี
ฌ ที่นั่น ฌ ที่นั่น ไม่มีเขกขยสิกา สติวินัย อมุพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ
และตัสสปาปิยสิกา.

จักรเปยยาถ ยัตถวาร ที่ ๑๔ จบ

สมยวาร ที่ ๑๕

[๕๐๑] สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัยกับเขกขยสิกา สมัยนั้น
เขกขยสิกาใช้ได้ ฌ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ฌ แห่งนั้น สัมมุขาวินัยใช้ได้
ฌ แห่งใด เขกขยสิกาใช้ได้ ฌ แห่งนั้น สติวินัย อมุพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ
ตัสสปาปิยสิกา และตฉนวัตถารกะ ใช้ไม่ได้

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัยกับสติวินัย สมัยนั้น สติวินัย
ใช้ได้ ณ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งใด
สติวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น แต่ ณ แห่งนั้น อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ
ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ และเขภุยสิกา ใช้ไม่ได้

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัยกับอมูพหวินัย สมัยนั้น อมู-
พหวินัยใช้ได้ ณ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น สัมมุขาวินัย ใช้ได้
ณ แห่งใด อมูพหวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น แต่ ณ แห่งนั้น ปฎิญาตกรณะ
ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ เขภุยสิกา และสติวินัย ใช้ไม่ได้

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับปฎิญาตกรณะ สมัยนั้น
ปฎิญาตกรณะใช้ได้ ณ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น สัมมุขาวินัย
ใช้ได้ ณ แห่งใด ปฎิญาตกรณะใช้ได้ ณ แห่งนั้น แต่ ณ แห่งนั้น ตัสส-
ปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ เขภุยสิกา สติวินัย และอมูพหวินัย ใช้ไม่ได้

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัยกับตัสสปาปิยสิกา สมัยนั้น
ตัสสปาปิยสิกาใช้ได้ ณ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น สัมมุขาวินัย
ใช้ได้ ณ แห่งใด ตัสสปาปิยสิกาใช้ได้ ณ แห่งนั้น แต่ ณ แห่งนั้น ตินวัต-
ถารกะ เขภุยสิกา สติวินัย อมูพหวินัย และปฎิญาตกรณะ ใช้ไม่ได้

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัยกับตินวัตถารกะ สมัยนั้น
ตินวัตถารกะใช้ได้ ณ แห่งใด สัมมุขาวินัยใช้ได้ ณ แห่งนั้น สัมมุขาวินัยใช้ได้
ณ แห่งใด ตินวัตถารกะใช้ได้ ณ แห่งนั้น แต่ ณ แห่งนั้น เขภุยสิกา
สติวินัย อมูพหวินัย ปฎิญาตกรณะ และตัสสปาปิยสิกา ใช้ไม่ได้.

สังสัฎฐวาร ที่ ๑๖

[๕๐๒] ถามว่า ธรรมเนียมเหล่านี้ คือ อธิกรณ์ก็ดี สมณะก็ดี รวมกัน หรือแยกกันและนักปราชญ์ฟังได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเนียมเหล่านี้ทำให้ต่างกัน ธรรมเนียมเหล่านี้ คือ อธิกรณ์ก็ดี สมณะก็ดี รวมกันไม่แยกกัน และนักปราชญ์ฟังได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเนียมเหล่านี้ทำให้ต่างกัน หรือ

ตอบว่า ข้อนั้นนักปราชญ์ไม่ฟังกล่าวอย่างนั้น ธรรมเนียมเหล่านี้คือ อธิกรณ์ก็ดี สมณะก็ดี รวมกัน ไม่แยกกัน และนักปราชญ์ไม่ฟังได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเนียมเหล่านี้ทำให้ต่างกัน ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้แล้วมิใช่หรือว่า ก่อนนิกายทั้งหลาย อธิกรณ์ ๔ นี้ สมณะ ๗ อธิกรณ์ ๖ ระเบียบด้วยสมณะ สมณะระเบียบด้วยอธิกรณ์ อย่างนี้ ธรรมเนียมเหล่านี้จึงรวมกัน ไม่แยกกัน และนักปราชญ์ไม่ฟังได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเนียมเหล่านี้ทำให้ต่างกัน.

สังสัฎฐวาร ที่ ๑๖ จบ

สัมมัตติวาร ที่ ๑๗

[๕๐๓] ถามว่า วิวาหาธิกรณ์ระเบียบด้วยสมณะเท่าไร อนุวาหาธิกรณ์ ระเบียบด้วยสมณะเท่าไร อาปัตตาธิกรณ์ระเบียบด้วยสมณะเท่าไร กิจจาธิกรณ์ระเบียบ ด้วยสมณะเท่าไร

ตอบว่า วิวาหาธิกรณ์ระเบียบด้วยสมณะ ๒ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑
เยภุชยลิกา ๑

อนุวาหาธิกรณ์ระเบียบด้วยสมณะ ๔ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑
อมุพหวินัย ๑ ตัสสปापियลิกา ๑

อาปตตาทิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๓ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญญาตกรรมะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑

กิจจาทิกรณ์ระงับด้วยสมณะอย่างหนึ่ง คือ สัมมุขาวินัย

ถ. วิวาทาทิกรณ์กับอนุวาทาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาทาทิกรณ์กับอนุวาทาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๕ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขภยยติกา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปายีตติกา ๑

ถ. วิวาทาทิกรณ์กับอาปตตาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาทาทิกรณ์กับอาปตตาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๔ อย่างคือ สัมมุขาวินัย ๑ เขภยยติกา ๑ ปฏิญญาตกรรมะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑

ถ. วิวาทาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาทาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๒ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขภยยติกา ๑

ถ. อนุวาทาทิกรณ์กับอาปตตาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. อนุวาทาทิกรณ์กับอาปตตาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๖ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฏิญญาตกรรมะ ๑ ตัสสปายีตติกา ๑ ตินวัตถารกะ ๑

ถ. อนุวาทาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. อนุวาทาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๔ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปายีตติกา ๑

ถ. อาปตตาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาปตตาทิกรณ์กับกิจจาทิกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๓ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญญาตกรรมะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และอาปัตตาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และอาปัตตาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะ ๗ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขภยยลิกา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑
ปฎิญาตกรณะ ๑ ตัสสาปาปิยลิกา ๑ คินวัตถารกะ ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ
เท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ
๕ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขภยยลิกา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสส-
ปาปิยลิกา ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์
ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์
ระวังด้วยสมณะ ๗ อย่าง คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขภยยลิกา ๑ สติวินัย
อมูพหวินัย ๑ ปฎิญาตกรณะ ๑ ตัสสาปาปิยลิกา ๑ คินวัตถารกะ ๑.

สัมมันติวารที่ ๑๗ จบ

สัมมันติ นสัมมันติวารที่ ๑๘

[๕๐๔] ถาว่า วิวาหาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วย
สมณะเท่าไร อนุวาหาธิกรณ์ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร
อาปัตตาธิกรณ์ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร กิจจาธิกรณ์
ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ตอบว่า วิวาทาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย ๑
เขกขยลิกา ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๕ คือ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑
ปฎิญาตกรณะ ๑ ตัสสปายลิกา ๑ ตินวัตถารกะ ๑

อนูวาทาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑
อมูพหวินัย ๑ ตัสสปายลิกา ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ เขกขยลิกา ๑
ปฎิญาตกรณะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑

อาปัตตาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฎิญาตกรณะ ๑
ตินวัตถารกะ ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๔ คือ เขกขยลิกา ๑ สติวินัย ๑
อมูพหวินัย ๑ ตัสสปายลิกา ๑

กัจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๑ คือ สัมมุขาวินัย ไม่ระวังด้วยสมณะ ๖
คือ เขกขยลิกา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฎิญาตกรณะ ๑ ตัสส-
พายลิกา ๑ ตินวัตถารกะ ๑

ถ. วิวาทาธิกรณ์กับอนูวาทาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวัง
ด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาทาธิกรณ์กับอนูวาทาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๕ คือ สัมมุขา
วินัย ๑ เขกขยลิกา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปายลิกา ๑ ไม่ระวัง
ด้วยสมณะ ๒ คือ ปฎิญาตกรณะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑

ด. วิวาทาธิกรณ์กับอาปัตตาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวัง
ด้วยสมณะเท่าไร

ด. วิวาทาธิกรณ์กับอาปัตตาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขา
วินัย ๑ เขกขยลิกา ๑ ปฎิญาตกรณะ ๑ ตินวัตถารกะ ๑ ไม่ระวังด้วย
สมณะ ๓ คือ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปายลิกา ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขกขยลิกา ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๕ คือ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฏิกัญญาตกรณะ ๑ ตัสสปาปิยลิกา ๑ คินวัตถการกะ ๑

ถ. อนุวาหาธิกรณ์กับอาปิตตาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. อนุวาหาธิกรณ์กับอาปิตตาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๖ คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฏิกัญญาตกรณะ ๑ ตัสสปาปิยลิกา ๑ คินวัตถการกะ ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๑ คือ เขกขยลิกา

ถ. อนุวาหาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. อนุวาหาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปาปิยลิกา ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ เขกขยลิกา ๑ ปฏิกัญญาตกรณะ ๑ คินวัตถการกะ ๑

ถ. อาปิตตาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาปิตตาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิกัญญาตกรณะ ๑ คินวัตถการกะ ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๔ คือ เขกขยลิกา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปาปิยลิกา ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และอาปัตตาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และอาปัตตาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะ ๗ คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขภยยสิกขา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑
ปฎิญาตกรณะ ๑ ตัสสปายสิกขา ๑ คินวัตถารกะ ๑

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ
เท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสมณะ ๕
คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขภยยสิกขา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปายสิกขา ๑
ไม่ระวังด้วยสมณะ ๒ คือ ปฎิญาตกรณะ ๑ คินวัตถารกะ ๑

ถ. อนุวาหาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. อนุวาหาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์ ระวังด้วย
สมณะ ๖ คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฎิญาตกรณะ ๑
ตัสสปายสิกขา ๑ คินวัตถารกะ ๑ ไม่ระวังด้วยสมณะ ๑ คือ เขภยยสิกขา

ถ. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์
ระวังด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ต. วิวาหาธิกรณ์ อนุวาหาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ และกิจจาธิกรณ์
ระวังด้วยสมณะ ๗ คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขภยยสิกขา ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑
ปฎิญาตกรณะ ๑ ตัสสปายสิกขา ๑ คินวัตถารกะ ๑.

สัมมันติ นสัมมันติวารที่ ๑๘ จบ

สมถาธิกรณวารที่ ๑๕

[๕๐๕] ถามว่า สมถะ ระวังด้วยสมถะ สมถะ ระวังด้วยอธิกรณ
อธิกรณ ระวังด้วยสมถะ อธิกรณ ระวังด้วยอธิกรณ หรือ

ตอบว่า สมถะบางอย่างระวังด้วยสมถะ สมถะบางอย่างไม่ระวัง
ด้วยสมถะ สมถะบางอย่างระวังด้วยอธิกรณ สมถะบางอย่างไม่ระวังด้วย
อธิกรณ อธิกรณบางอย่างระวังด้วยสมถะ อธิกรณบางอย่างไม่ระวังด้วยสมถะ
อธิกรณบางอย่าง ระวังด้วยอธิกรณ อธิกรณบางอย่างไม่ระวังด้วยอธิกรณ.

[๕๐๖] ถามว่า อย่างไร สมถะบางอย่าง ระวังด้วยสมถะ สมถะ
บางอย่างไม่ระวังด้วยสมถะ

ตอบว่า เขภยยสิกขา ระวังด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระวังด้วยสติวินัย
อมุพหวินัย ปฎิญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา และคินวัตถารกะ

สติวินัย ระวังด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระวังด้วยอมุพหวินัย ปฎิญาต-
กรณะ ตัสสปาปิยสิกขา คินวัตถารกะ และเขภยยสิกขา

อมุพหวินัย ระวังด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระวังด้วยปฎิญาตกรณะ
ตัสสปาปิยสิกขา คินวัตถารกะ เขภยยสิกขา และสติวินัย

ปฎิญาตกรณะ ระวังด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระวังด้วยตัสสปาปิยสิกขา
คินวัตถารกะ เขภยยสิกขา สติวินัย และอมุพหวินัย

ตัสสปาปิยสิกขา ระวังด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระวังด้วยคินวัตถารกะ
เขภยยสิกขา สติวินัย อมุพหวินัย และปฎิญาตกรณะ

คินวัตถารกะ ระวังด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระวังด้วยเขภยยสิกขา สติวินัย
อมุพหวินัย ปฎิญาตกรณะ และตัสสปาปิยสิกขา

อย่างนี้ สมณะบางอย่าง ระวังด้วยสมณะ อย่างนี้ สมณะบางอย่าง
ไม่ระวังด้วยสมณะ.

[๕๐๗] ถ้ามว่า อย่างไร สมณะบางอย่าง ระวังด้วยอริกรณ์ อย่างไร
สนณะบางอย่าง ไม่ระวังด้วยอริกรณ์

ตอบว่า สัมมุขวินัย ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์
อาปัตตาธิกรณ์ แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

เขุยยสิกา ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์
แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

สตินัย ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์
แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

อมุพหวินัย ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์
แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

ปฎิญาตกรณะ ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัต-
ตาธิกรณ์ แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

ตัสสปาปิยสิกา ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตา-
ธิกรณ์ แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

ติณวัตถารกะ ไม่ระวังด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตา-
ธิกรณ์ แต่ระวังด้วยกิจจาธิกรณ์

อย่างนี้ สมณะบางอย่าง ระวังด้วยอริกรณ์ อย่างนี้ สมณะบางอย่าง
ไม่ระวังด้วยอริกรณ์.

[๕๐๔] ถามว่า อย่างไร อธิกรณ์บางอย่างระงับด้วยสมณะ อย่างไร
อธิกรณ์บางอย่างไม่ระงับด้วยสมณะ

ตอบว่า วิวาหาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย และเขภุชยสิกขา ไม่
ระงับด้วยสตีวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา และตัตถวัต-
ถารกะ

อนูวาหาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย สตีวินัย อมูพหวินัย และ
ตัสสปาปิยสิกขา ไม่ระงับด้วยเขภุชยสิกขา ปฏิญญาตกรณะ และตัตถวัตถารกะ

อาปัตตาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ปฏิญญาตกรณะ และตัตถวัต-
ถารกะ ไม่ระงับด้วยเขภุชยสิกขา สตีวินัย อมูพหวินัย และตัสสปาปิยสิกขา

กัจจาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยเขภุชยสิกขา สตีวินัย
อมูพหวินัย ปฏิญญาตกรณะ ตัสสปาปิยสิกขา และตัตถวัตถารกะ

อย่างนี้ อธิกรณ์บางอย่างระงับด้วยสมณะ อย่างนี้ อธิกรณ์บางอย่าง
ไม่ระงับด้วยสมณะ.

[๕๐๕] ถามว่า อย่างไร อธิกรณ์บางอย่างระงับด้วยอธิกรณ์ อย่างไร
อธิกรณ์บางอย่างไม่ระงับด้วยอธิกรณ์

ตอบว่า วิวาหาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยวิวาหาธิกรณ์ อนูวาหาธิกรณ์
อาปัตตาธิกรณ์ แต่ระงับด้วยกัจจาธิกรณ์

อนูวาหาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยวิวาหาธิกรณ์ อนูวาหาธิกรณ์ อาปัตตา-
ธิกรณ์ แต่ระงับด้วยกัจจาธิกรณ์

อาปัตตาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยวิวาหาธิกรณ์ อนูวาหาธิกรณ์ อาปัตตา-
ธิกรณ์ แต่ระงับด้วยกัจจาธิกรณ์

กัจจาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์
แต่ระงับด้วยกัจจาธิกรณ์

อย่างนี้ อธิกรณ์บางอย่างระงับด้วยอธิกรณ์ อย่างนี้ อธิกรณ์บาง
อย่างไม่ระงับด้วยอธิกรณ์.

[๕๑๐] สมณะทั้ง ๖ อย่าง อธิกรณ์ทั้ง ๔ อย่าง ระงับด้วยสัมมุขาวินัย
แต่สัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยอะไร.

สมถาธิกรณวาร ที่ ๑๕ จบ

สมุฏฐาเปติวาร ที่ ๒๐

[๕๑๑] ถามว่า วิวาทาธิกรณ์ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด
ตอบว่า วิวาทาธิกรณ์ไม่ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด แต่เพราะปัจจัย
คือ วิวาทาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดขึ้นได้

มีอุปมาเหมือนอะไร

เหมือนภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ ย่อมวิวาทกันว่า

นี่ เป็นธรรม นี่ ไม่เป็นธรรม

นี่ เป็นวินัย นี่ ไม่เป็นวินัย

นี่ พระตถาคตเจ้าตรัสภายิตไว้ นี่ พระตถาคตเจ้าไม่ได้ตรัสภายิตไว้

นี่ พระตถาคตเจ้าทรงประพฤติมา นี่ พระตถาคตเจ้าไม่ได้ทรง

ประพฤติมา

นี่ พระตถาคตเจ้าทรงบัญญัติไว้ นี่ พระตถาคตเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติ
ไว้

นี่ เป็นอาบัติ นี้ ไม่เป็นอาบัติ

นี่ เป็นอาบัติเบา นี้ เป็นอาบัติหนัก

นี่ เป็นอาบัติมีส่วนเหลือ นี้ เป็นอาบัติหาส่วนเหลือมิได้

นี่ เป็นอาบัติชั่วหยาบ นี้ เป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ

ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความทู่เถียง การกล่าวต่างกัน การกล่าวโดยประการอื่น การพูดเพื่อความกลัดกลุ้มใจ ความหมยมั่นในเรื่องนั้น อันใด นี้เรียกว่า วิวาทาธิกรณ์ สงฆ์วิวาทกันในวิวาทาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาทกัน ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตตาธิกรณ์ สงฆ์ทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกัจจาธิกรณ์

เพราะปัจจัย คือ วิวาทาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้ดังนี้.

[๕๑๒] ถามว่า อนุวาทาธิกรณ์ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด

ตอบว่า อนุวาทาธิกรณ์ไม่ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด แต่เพราะ

ปัจจัย คือ อนุวาทาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้

มีอุปมาเหมือนอะไร

เหมือนภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยเหล่านี้ ย่อมโจทภิกษุด้วยศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ทัณฑวิบัติ หรืออาชีวิบัติ การโจท การกล่าวหา การฟ้องร้อง การประท้วง ความเป็นผู้คล้อยตาม การทำความอดสาหะโจท การตามเพิ่มกำลังให้ ในเรื่องนั้น อันใด นี้เรียกว่า อนุวาทาธิกรณ์

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในอนุวาทาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาท ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตตาธิกรณ์ สงฆ์ทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกัจจาธิกรณ์

เพราะปัจจัย คือ อนุวาทาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้ดังนี้.

[๕๑๓] ถามว่า อาปัตตาธิกรณ์ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด

ตอบว่า อาปัตตาธิกรณ์ไม่ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด แต่เพราะ

ปัจจัย คือ อาปัตตาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดขึ้นได้

มีอุปมาเหมือนอะไร

เหมือนกองอาบัติทั้ง ๕ ชื่ออาปัตตาธิกรณ์ กองอาบัติทั้ง ๗ ก็ชื่อ
อาปัตตาธิกรณ์ นี้เรียกว่า อาปัตตาธิกรณ์

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในอาปัตตาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาท
ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตตา-
ธิกรณ์ สงฆ์ย่อมทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกิจจาธิกรณ์

เพราะปัจจัย คือ อาปัตตาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้ดังนี้.

[๕๑๔] ถามว่า กิจจาธิกรณ์ยังอธิกรณ์ ๕ ข้อไหนให้เกิด

ตอบว่า กิจจาธิกรณ์ไม่ยังอธิกรณ์ ๔ ข้อไหนให้เกิด แต่เพราะปัจจัย

คือ กิจจาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้

มีอุปมาเหมือนอะไร

เหมือนความมีแห่งกรรมที่จะพึงทำ ความมีแห่งกิจที่จะต้องทำ แห่ง
สงฆ์ อันใด คือ อุปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติหุติกรรม ญัตติจตุตถ-
กรรม นี้ เรียกว่า กิจจาธิกรณ์

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในกิจจาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาท
ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตตา-
ธิกรณ์ สงฆ์ย่อมทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกิจจาธิกรณ์

เพราะปัจจัย คือ กิจจาธิกรณ์ อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิดได้ดังนี้.

สมุฏฐานเปตฺวาร ที่ ๒๐ จบ

สมถเภท

[๕๑๕] ถามว่า วิวาทาธิกรณ์ จัดเป็นอธิกรณ์ ๔ ชื่อไหน แอบอิง
อธิกรณ์ชื่อไหน นับเนื่องถึงอธิกรณ์ชื่อไหน สงเคราะห์ด้วยอธิกรณ์ชื่อไหน

อนุวาทาธิกรณ์จัดเป็นอธิกรณ์ ๔ ชื่อไหน แอบอิงอธิกรณ์ชื่อไหน
นับเนื่องถึงอธิกรณ์ชื่อไหน สงเคราะห์ด้วยอธิกรณ์ชื่อไหน

อาปิตตาธิกรณ์ จัดเป็นอธิกรณ์ ๔ ชื่อไหน แอบอิงอธิกรณ์ชื่อไหน
นับเนื่องถึงอธิกรณ์ชื่อไหน สงเคราะห์ด้วยอธิกรณ์ชื่อไหน

กิจจาธิกรณ์ จัดเป็นอธิกรณ์ ๔ ชื่อไหน แอบอิงอธิกรณ์ชื่อไหน นับ
เนื่องถึงอธิกรณ์ชื่อไหน สงเคราะห์ด้วยอธิกรณ์ชื่อไหน

ตอบว่า วิวาทาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔
แอบอิงวิวาทาธิกรณ์ นับเนื่องถึงวิวาทาธิกรณ์ สงเคราะห์ด้วยวิวาทาธิกรณ์

อนุวาทาธิกรณ์ จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ แอบอิง
อนุวาทาธิกรณ์ นับเนื่องถึงอนุวาทาธิกรณ์ สงเคราะห์ด้วยอนุวาทาธิกรณ์

อาปิตตาธิกรณ์ จัดเป็นอาปิตตาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ แอบอิง
อาปิตตาธิกรณ์ นับเนื่องถึงอาปิตตาธิกรณ์ สงเคราะห์ด้วยอาปิตตาธิกรณ์

กิจจาธิกรณ์ จัดเป็นกิจจาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ แอบอิงกิจจา-
ธิกรณ์ นับเนื่องถึงกิจจาธิกรณ์ สงเคราะห์ด้วยกิจจาธิกรณ์.

[๕๑๖] ถามว่า วิวาธกริณั บังถึงสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗ แอบอิงอาศัยสมณะเท่าไร นับเนื่องในสมณะเท่าไร สงเคราะห์ด้วยสมณะเท่าไร ระวังด้วยสมณะเท่าไร

อนูวาธกริณั บังถึงสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะเท่าไร นับเนื่องในสมณะเท่าไร สงเคราะห์ด้วยสมณะเท่าไร ระวังด้วยสมณะเท่าไร

อาปัตตกริณั บังถึงสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะเท่าไร นับเนื่องในสมณะเท่าไร สงเคราะห์ด้วยสมณะเท่าไร ระวังด้วยสมณะเท่าไร

กิจจาริณั บังถึงสมณะเท่าไร บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะเท่าไร นับเนื่องในสมณะเท่าไร สงเคราะห์ด้วยสมณะเท่าไร ระวังด้วยสมณะเท่าไร

ตอบว่า วิวาธกริณั บังถึงสมณะ ๒ บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะ ๒ นับเนื่องในสมณะ ๒ สงเคราะห์ด้วยสมณะ ๒ ระวังด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย ๑ เขภยขลิกา ๑

อนูวาธกริณั บังถึงสมณะ ๔ บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะ ๔ นับเนื่องในสมณะ ๔ สงเคราะห์ด้วยสมณะ ๔ ระวังด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ตัสสปายิกิศา ๑

อาปัตตกริณั บังถึงสมณะ ๓ บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะ ๓ นับเนื่องในสมณะ ๓ สงเคราะห์ด้วยสมณะ ๓ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิกุญญาตกรณะ ๑ คินวัตตารกะ ๑

กิจจาริณั บังถึงสมณะ ๑ บรรดาสมณะ ๗ อิงอาศัยสมณะ ๑ นับเนื่องในสมณะ ๑ สงเคราะห์ด้วยสมณะ ๑ ระวังด้วยสมณะ ๑ คือ สัมมุขาวินัย.

สมณเภท จบ

วิสดีวาร จบ

หัวข้อประจําวาร

[๕๑๗] ปรียวาร ๑ สาธารณวาร ๑ ตัฬภาตติยวาร ๑ สมถสา-
ธารณวาร ๑ สมถตัฬภาตติยวาร ๑ สมถสัมมุขาวินัยวาร ๑ วินัยวาร ๑ กุศลวาร
๑ ยัตถวาร ๑ สมยวาร ๑ ตั้งตัญญูวาร ๑ สัมมัตติวาร ๑ นสัมมัตติวาร ๑
สมถาธิกรณวาร ๑ สมถฐาเปวาร ๑ อธิกรณบงถึงอธิกรณ ๑.

หัวข้อประจําวาร จบ

ชั้นรกปจณา

คําทามแลคําทอบอบัติ

[๕๑๘] ข้าพเจ้าจกถามอุปสัมปทาชั้นรกะ พร้อมทั้งนิตาน พร้อม
ทั้งนิตศ พระบัญญัติสูงสุด ปรีบอบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจกตอบอุปสัมปทาชั้นรกะ พร้อมทั้งนิตาน พร้อมทั้งนิตศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรีบอบัติ ๒ ตัว.

[๕๑๙] ข้าพเจ้าจกถามอุโบสถชั้นรกะ พร้อมทั้งนิตาน พร้อมทั้ง
นิตศ พระบัญญัติสูงสุด ปรีบอบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจกตอบอุโบสถชั้นรกะ พร้อมทั้งนิตาน พร้อมทั้งนิตศ พระ
บัญญัติสูงสุด ปรีบอบัติ ๓ ตัว.

[๕๒๐] ข้าพเจ้าจกถามวัสสุปนายิกชั้นรกะ พร้อมทั้งนิตาน พร้อม
ทั้งนิตศ พระบัญญัติสูงสุด ปรีบอบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบวัสสูปนายิกขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๒๑] ข้าพเจ้าจักถามปวารณาขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ เท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบปวารณาขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๒ ตัว.

[๕๒๒] ข้าพเจ้าจักถามจัมมสังญุตตขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อม
ทั้งนิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบจัมมสังญุตตขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๓ ตัว.

[๕๒๓] ข้าพเจ้าจักถามเภสัชขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบเภสัชขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๓ ตัว.

[๕๒๔] ข้าพเจ้าจักถามกฐินขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบกฐินขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ พระ
บัญญัติสูงสุด ในกฐินขันธกะนั้น ไม่มีปรับอาบัติ.

[๕๒๕] ข้าพเจ้าจักถามจีวรสังญุตตขันธกะ. พร้อมทั้งนิทาน พร้อม
ทั้งนิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบจีวรสังญุตตขันธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๓ ตัว.

[๕๒๖] ข้าพเจ้าจักถามจัมเปยขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบจัมเปยขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๒๗] ข้าพเจ้าจักถามโกสัมพิกขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบโกสัมพิกขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๒๘] ข้าพเจ้าจักถามกัมมขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบกัมมขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ พระ-
บัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๒๙] ข้าพเจ้าจักถามปารีวาสิกขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบปารีวาสิกขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๓๐] ข้าพเจ้าจักถามสมุจยขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบสมุจยขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ พระ-
บัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๓๑] ข้าพเจ้าจักถามสมถขันธ์กะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบสมณชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิตเทศ พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๒ ตัว.

[๕๓๒] ข้าพเจ้าจักถามขุททกวัตถุชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิตเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบขุททกวัตถุชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิตเทศ พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๓ ตัว.

[๕๓๓] ข้าพเจ้าจักถามเสนาสนชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิตเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบเสนาสนชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิตเทศ พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๓ ตัว.

[๕๓๔] ข้าพเจ้าจักถามสัพพเภทชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิตเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบสังฆเภทชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิตเทศ พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๒ ตัว.

[๕๓๕] ข้าพเจ้าจักถามชั้นธกะว่าด้วยสมาจาร พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิตเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบชั้นธกะว่าด้วยสมาจาร พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิตเทศ พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๓๖] ข้าพเจ้าจักถามชั้นธกะว่าด้วยปาติโมกข์ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิตเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบชั้นธกะว่าด้วยปาติโมกข์ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิตเทศ พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๑ ตัว.

[๕๓๗] ข้าพเจ้าจักถามภิกขุณีชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบภิกขุณีชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุดปรับอาบัติ ๒ ตัว.

[๕๓๘] ข้าพเจ้าจักถามปัญจสติกชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบปัญจสติกชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ในปัญจสติกชั้นธกะนั้น ไม่มีปรับอาบัติ.

[๕๓๙] ข้าพเจ้าจักถามสัตตสติกชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
นิเทศ พระบัญญัติสูงสุด ปรับอาบัติเท่าไร

ข้าพเจ้าจักตอบสัตตสติกชั้นธกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ
พระบัญญัติสูงสุด ในสัตตสติกชั้นธกะนั้น ไม่มีปรับอาบัติ.

ชั้นธกปุจฉาที่ ๑ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๕๔๐] อุปัสมปทาชั้นธกะ ๑ อุโปสถชั้นธกะ ๑ วัสสุปนายิกชั้นธกะ ๑
ปวารณาชั้นธกะ ๑ จัมมชั้นธกะ ๑ เกสัชชชั้นธกะ ๑ กฐินชั้นธกะ ๑ จีวร-
ชั้นธกะ ๑ จัมเปยยชั้นธกะ ๑ โกสัมพิกชั้นธกะ ๑ กัมมชั้นธกะ ๑ ปารีวาสิก
ชั้นธกะ ๑ สมุจจยชั้นธกะ ๑ สมถชั้นธกะ ๑ ชุททชั้นธกะ ๑ เสนาสนชั้นธกะ ๑
สังฆเภทชั้นธกะ ๑ สมาจารชั้นธกะ ๑ ปาติโมกขฐปนชั้นธกะ ๑ ภิกขุณีชั้นธกะ ๑
ปัญจสติกชั้นธกะ ๑ สัตตสติกชั้นธกะ ๑.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

ชั้นรกปลุกฉาพัฒนา

สองบทว่า อุปสมุปท์ ปุจฉิสุตฺต มีความว่า ข้าพเจ้าจักถามถึงอุปสัมปทาชั้นรกะ.

สองบทว่า สนิทานํ สนิทฺเทศํ มีความว่า ข้าพเจ้าจักถามพร้อมด้วยต้นเหตุ และอธิบาย.

หลายบทว่า สมุทฺทฺธรูปทานํ กติ อาปตฺติโย มีความว่า บทเหล่านี้เป็นบทอุกฤษฏ์ คือ เป็นบทสูงสุด อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในอุปสัมปทาชั้นรกะนั้น บทอุกฤษฏ์โดยย่อ มีอาบัติเท่าไร ?

อาบัติใด ? อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติด้วยบทใด ? อาบัตินั้น ๆ ท่านกล่าวว่า อาบัติแห่งบทนั้น ๆ. เพราะเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า บทสูงสุดทั้งหลาย มีอาบัติเท่าไร ?

สองบทว่า เทว อาปตฺติโย มีความว่า เป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้ยังบุคคลมีอายุหย่อน ๒ ปีให้อุปสมบท, เป็นทุกกฏในบททั้งปวงที่เหลือ.

บทว่า ติสฺโส มีความว่า ในอุโปสถักชั้นรกะ มีอาบัติ ๓ อย่างนี้ คือ เป็นอุลลัจฉัย เพราะทำอุโปสถแห่งภิกษุทั้งหลายผู้มุ่งความแตกกันเป็นใหญ่แก่ผู้กล่าวอยู่ว่า ภิกษุเหล่านี้ จงฉิบหาย. ภิกษุเหล่านี้ จงวอดวาย, ประโยชน์อะไร ด้วยภิกษุเหล่านั้น, เป็นปาจิตตีย์ แม้เพราะทำอุโปสถร่วมกับภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร, เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

บทว่า เอกา มีความว่า ในวัสสูปนายิกชั้นรกะ มีอาบัติทุกกฏชนิดเดียวเท่านั้น.

บทว่า ติสฺโส มีความว่า แม้ในปวารณาชั้นธกะ ก็มีอาบัติ ๓ อย่างนี้ คือ เป็นอุลลัจจัย แก่ภิกษุผู้มุ่งความแตกกันเป็นใหญ่ ปวารณาอยู่, เป็นปาจิตติย์ แก่ภิกษุผู้ปวารณา กับภิกษุผู้ถูกสงฆ์กวัดร, เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

บทว่า ติสฺโส มีความว่า แม้ในจัมมสังยุตต์ ก็มีอาบัติ ๓ อย่างนี้ คือ เป็นปาจิตติย์ แก่พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ ผู้จับแม่โคสาวให้ (จมน้ำ) ตาย, เป็นอุลลัจจัย เพราะมีจิตกำหนดอุกของคชาต, เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

แม้ในเกสัชชขันธกะ ก็มีอาบัติ ๓ อย่างนี้ คือ เป็นอุลลัจจัย (แก่ภิกษุผู้ทำสัตตกรรม) โกลที่แคบประมาณ ๒ นิ้ว โดยรอบ (แห่งวังจัมคค์และปัสสาวมคค์), เป็นปาจิตติย์ เพราะฉนโภชนยาถุ, เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

กฐิน พระผู้มีพระภาคเจ้าเพียงแต่ทรงบัญญัติเท่านั้น, ไม่มีอาบัติในกฐินขันธกะนั้น.

ในจีวรสังยุตต์ มีอาบัติ ๓ เหล่านี้ คือ เป็นอุลลัจจัย เพราะจีวรกากรองและเปลือกไม้คากรอง, เป็นนิสัคคิยปาจิตติย์ เพราะอดิเรกจีวร, เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

แม้ในจัมมเปยฺยขันธกะ ก็มีอาบัติทุกกฏชนิดเดียวเท่านั้น.

แม้ในโกสัมพิกขันธกะ กรรมขันธกะ ปารีวาสิกขันธกะและสมุจยขันธกะ ก็มีอาบัติทุกกฏชนิดเดียวเท่านั้น.

ในสมถขันธกะ มีอาบัติ ๒ เหล่านี้ คือ ภิกษุณีผู้มอบฉันทะยอมบ่นว่า เธอต้องปาจิตติย์ มีการบ่นว่าเป็นเหตุ เป็นทุกกฏเพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

ในขุททกวัตตฤกษ์ชั้นระ มีอาบัติ ๓ เหล่านี้ คือ ภิกษุต้องคชาตของตน ต้องถูกล้างจี้ เป็นปาจิตติย์ เพราะกลืนอาหารที่สำรอกออกมาค้างอยู่ในปาก เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

ในเสนาสนชั้นระ มีอาบัติ ๓ เหล่านี้ คือ เป็นถูกล้างจี้เพราะจำหน้ายครุภัณฑ์ เป็นปาจิตติย์ เพราะจุศคร่าออกจากสำนักของสงฆ์ เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

ในสังฆเภทกชั้นระ มีอาบัติ ๒ เหล่านี้ คือ เป็นถูกล้างจี้แก่ภิกษุผู้พลอยสนับสนุนภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ เป็นปาจิตติย์ เพราะคน โภชนะ.

ในวัตตชั้นระ ที่ท่านกล่าวว่า ข้าพเจ้าจักถามถึงสมาจาร มีอาบัติทุกกฏชนิดเดียวเท่านั้น. อาบัติทุกกฏนั้น เป็นเพราะความไม่เอื้อเฟื้อในวัตรทั้งปวง.

ในปาฏิโมกข์ฐปนชั้นระ ก็เหมือนกัน.

ในภิกษุณีชั้นระ มีอาบัติ ๒ เหล่านี้ คือ เป็นปาจิตติย์ เพราะไม่ปวารณา เป็นทุกกฏ เพราะบททั้งหลายที่เหลือ.

ในปัญจสตกชั้นระและสัตตสตกชั้นระ ท่านยกกรรมล้วน ๆ ขึ้นสู่หมวด ไม่มีอาบัติในชั้นระทั้ง ๒ นั้น ฉะนั้นแล.

ชั้นระ/จลา วัฒนนา จบ

เอภุคตริกะ

หมวด ๑

ว่าด้วยธรรมก่ออาบัติเป็นต้น

[๕๔๑] ฟังรู้ธรรมที่ก่ออาบัติ ฟังรู้ธรรมที่ไม่ก่ออาบัติ ฟังรู้อาบัติ ฟังรู้อนาบัติ ฟังรู้อาบัติเบา ฟังรู้อาบัติหนัก ฟังรู้อาบัติมีส่วนเหลือ ฟังรู้อาบัติหาส่วนเหลือมิได้ ฟังรู้อาบัติชั่วหยาบ ฟังรู้อาบัติไม่ชั่วหยาบ ฟังรู้อาบัติที่ทำคืนได้ ฟังรู้อาบัติที่ทำคืนไม่ได้ ฟังรู้อาบัติที่เป็นเทศนาคามินี ฟังรู้อาบัติที่ไม่เป็นเทศนาคามินี ฟังรู้อาบัติที่ทำอันตราย ฟังรู้อาบัติที่ไม่ทำอันตราย ฟังรู้อาบัติที่ทรงบัญญัติพร้อมทั้งโทษ ฟังรู้อาบัติที่ทรงบัญญัติไม่มีโทษ ฟังรู้อาบัติที่เกิดแต่การทำ ฟังรู้อาบัติที่เกิดแต่การไม่ทำ ฟังรู้อาบัติที่เกิดแต่การทำและไม่ทำ ฟังรู้อาบัติก่อน ฟังรู้อาบัติหลัง ฟังรู้อาบัติระหว่างอาบัติก่อน ฟังรู้อาบัติระหว่างแห่งอาบัติหลัง ฟังรู้อาบัตินับเข้าในจำนวนที่แสดงแล้ว ฟังรู้อาบัติไม่นับเข้าในจำนวนที่แสดงแล้ว ฟังรู้บัญญัติ ฟังรู้อนบัญญัติ ฟังรู้อนุปันนบัญญัติ ฟังรู้สัตตบัญญัติ ฟังรู้ปเทศบัญญัติ ฟังรู้สาธารณบัญญัติ ฟังรู้อสารณบัญญัติ ฟังรู้เอกโตบัญญัติ ฟังรู้อุกโตบัญญัติ ฟังรู้อาบัติมีโทษหนัก ฟังรู้อาบัติมีโทษเบา ฟังรู้อาบัติที่เกี่ยวกับภคหัตถ์ ฟังรู้อาบัติที่ไม่เกี่ยวกับภคหัตถ์ ฟังรู้อาบัติที่แน่นอน ฟังรู้อาบัติที่ไม่แน่นอน ฟังรู้บุคคลผู้ทำที่แรก ฟังรู้บุคคลไม่ทำที่แรก ฟังรู้บุคคลผู้ต้องอาบัติไม่เป็นนิจ ฟังรู้บุคคลผู้ต้องอาบัติเนื่องๆ ฟังรู้บุคคลผู้เป็นโจทก์ ฟังรู้บุคคลผู้เป็นจำเลย ฟังรู้บุคคลผู้

ฟ้องไม่เป็นธรรม ฟังรู้บุคคลผู้ถูกฟ้องไม่เป็นธรรม ฟังรู้บุคคลผู้ฟ้องเป็นธรรม
ฟังรู้บุคคลผู้ถูกฟ้องเป็นธรรม ฟังรู้บุคคลผู้แน่นอน ฟังรู้บุคคลผู้ไม่แน่นอน
ฟังรู้บุคคลผู้ควรต้องอาบัติ ฟังรู้บุคคลผู้ไม่ควรต้องอาบัติ ฟังรู้บุคคลผู้ถูกสงฆ์
ยกวัตร ฟังรู้บุคคลผู้ไม่ถูกสงฆ์ยกวัตร ฟังรู้บุคคลผู้ถูกนาคสนะ ฟังรู้บุคคลผู้
ถูกนาคสนะ ฟังรู้บุคคลผู้มีสังวาสเสมอกัน ฟังรู้บุคคลผู้มีสังวาสต่างกัน ฟังรู้
การงดปาติโมกข์ แล.

หมวด ๑ จบ

หัวข้อประจำหมวด

[๕๔๒] ก่ออาบัติและไม่ก่ออาบัติ อาบัติและอนาบัติ อาบัติเบาและ
อาบัติหนัก อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติหาส่วนเหลือมิได้ อาบัติชั่วหยาบและ
ไม่ชั่วหยาบ อาบัติทำคืนได้และทำคืนไม่ได้ อาบัติแสดงได้และแสดงไม่ได้
อาบัติทำอันตรายและไม่ทำอันตราย อาบัติมีโทษและไม่มีโทษ อาบัติเกิดแต่
การทำและไม่ทำ อาบัติเกิดแต่การทำด้วยการไม่ได้ทำด้วย อาบัติที่ต้องก่อน
และต้องหลังอันตราบัติ อาบัติที่นับเข้าในจำนวนและไม่นับเข้าในจำนวน
บัญญัติและอนุบัญญัติ อนุป็นบัญญัติ สัพพัตถบัญญัติและปเทศบัญญัติ
สาธารณบัญญัติและอสาธารณบัญญัติ เอกโตบัญญัติและอุกโตบัญญัติ อาบัติ
ชั่วหยาบและไม่ชั่วหยาบ อาบัติเกี่ยวกับกฤหัสถ์และไม่เกี่ยวกับกฤหัสถ์ อาบัติ
แน่นอนและไม่แน่นอน บุคคลผู้ทำที่แรกและไม่ได้ทำที่แรก ผู้ต้องอาบัติไม่
เป็นนิจ ผู้ต้องอาบัติเนื่องๆ โจทก์และจำเลย ผู้ฟ้องและผู้ถูกฟ้องเป็นธรรม
ผู้แน่นอนและแน่นอน ฟังรู้บุคคลผู้ควรต้องอาบัติและไม่ควรต้องอาบัติ ผู้ถูกยกวัตร

และไม่ถูกขวัตร ผู้ถูกนาคและไมถูกนาค ผู้มีสังวาสเสมอกันและมีสังวาส
ต่างกัน การงด หัวข้อดังกล่าวนี้จัดเป็นหมวด ๑.

หัวข้อประจำหมวด จบ

หมวด ๒

ว่าด้วยสัญญาวิโมกข์เป็นต้น

[๕๔๑] มีอยู่ อาบัติเป็นสัญญาวิโมกข์ มีอยู่ อาบัติมิใช่สัญญาวิโมกข์
มีอยู่ อาบัติของภิกษุผู้ได้สมาบัติ มีอยู่ อาบัติของภิกษุผู้ไม่ได้สมาบัติ มีอยู่
อาบัติเกี่ยวกับศีลธรรม มีอยู่ อาบัติเกี่ยวกับบริหารของตน มีอยู่ อาบัติ
เกี่ยวกับบริหารของผู้อื่น มีอยู่ อาบัติเกี่ยวกับบุคคล คือตนเอง มีอยู่
อาบัติเกี่ยวกับบุคคลอื่น มีอยู่ ภิกษุพูดจริงต้องอาบัติหนัก มีอยู่ ภิกษุพูด
เท็จต้องอาบัติเบา มีอยู่ ภิกษุพูดเท็จต้องอาบัติหนัก มีอยู่ ภิกษุพูดจริงต้อง
อาบัติเบา มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอยู่บนแผ่นดินจึงต้อง อยู่ในอากาศไม่ต้อง มีอยู่
อาบัติ ภิกษุอยู่ในอากาศจึงต้อง อยู่บนแผ่นดินไม่ต้อง มีอยู่ อาบัติภิกษุออก
ไปจึงต้อง เข้าไปไม่ต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเข้าไปจึงต้อง ออกไปไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุถือเอาจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ถือเอาจึงต้อง มีอยู่
อาบัติ ภิกษุสมาทานจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่สมาทานจึงต้อง มีอยู่
อาบัติ ภิกษุทำจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ทำจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุ
ให้จึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ให้จึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุรับจึงต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่รับจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องเพราะบริโภคน มีอยู่

อาบัติ ภิกษุต้องเพราะไม่บริโภคนม มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในกลางคืนไม่ต้อง
ในกลางวัน มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในกลางวัน ไม่ต้องในกลางคืน มีอยู่
อาบัติ ภิกษุต้องเพราะอรุณขึ้น มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องไม่ใช่เพราะอรุณขึ้น
มีอยู่ อาบัติภิกษุตัดจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ตัดจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ
ภิกษุปิดจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ปิดจึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุทรงไว้
จึงต้อง มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ทรงไว้จึงต้อง.

ว่าด้วยอุโบสถเป็นต้น

[๕๔๔] อุโบสถมี ๒ คืออุโบสถในวันสิบสี่ ๑ อุโบสถในวันสิบห้า ๑
ปวารณามี ๒ คือ ปวารณาในวันสิบสี่ ๑ ปวารณาในวันสิบห้า ๑
กรรมมี ๒ คือ อปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑ กรรมแม้อื่นอีกมี ๒
คือ ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑

วัตถุแห่งกรรมมี ๒ คือวัตถุแห่งอปโลกนกรรม ๑ วัตถุแห่งญัตติ-
กรรม ๑ วัตถุแห่งกรรมแม้อื่นอีกมี ๒ คือ วัตถุแห่งญัตติทุติยกรรม ๑ วัตถุ
แห่งญัตติจตุตถกรรม ๑

โทษแห่งกรรมมี ๒ คือ โทษแห่งอปโลกนกรรม ๑ โทษแห่งญัตติ-
กรรม ๑ โทษแห่งกรรมแม้อื่นอีกมี ๒ คือ โทษแห่งญัตติทุติยกรรม ๑ โทษ
แห่งญัตติจตุตถกรรม ๑

สมบัติแห่งกรรมมี ๒ คือ สมบัติแห่งอปโลกนกรรม ๑ สมบัติแห่ง
ญัตติกรรม ๑ สมบัติแห่งกรรมแม้อื่นอีกมี ๒ คือ สมบัติแห่งญัตติทุติยกรรม
๑ สมบัติแห่งญัตติจตุตถกรรม ๑

ภูมิของภิกษุนานาสังวาสมี ๒ คือ ตนเองทำตนให้มีสังวาสต่างกัน ๑
สงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกภิกษุนั้นเสีย เพราะไม่เห็นอาบัติ เพราะไม่ทำคืนอาบัติ
หรือเพราะไม่สละทิฐิ ๑

ภูมิของภิกษุสมานสังวาสมี ๒ คือ ตนเองทำตนให้มีสังวาสเสมอกัน ๑
สงฆ์พร้อมเพรียงกันเรียกภิกษุนั้นผู้ถูกยกวัตร เพราะไม่เห็นอาบัติ เพราะไม่
ทำคืนอาบัติ หรือเพราะไม่สละทิฐิ เข้าหมู่ ๑.

ว่าด้วยปาราชิกเป็นต้น

[๕๔๕] ปาราชิกมี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
สังฆาติเสสมิ ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
อุลลัจจัยมี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
ปาจิตตีย์มี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
ปาฏิเทสนียะมี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
ทุกกภูมี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
ทุพภาสิตมี ๒ คือ ของภิกษุ ๑ ของภิกษุณี ๑
อาบัติของภิกษุมิ ๗ ของภิกษุณีก็มี ๗
กองอาบัติของภิกษุมิ ๗ ของภิกษุณีก็มี ๗
สงฆ์แตกกันด้วยอาการ ๒ คือ ด้วยกรรม ๑ ด้วย ให้จับสลาก ๑.

ว่าด้วยบุคคล

[๕๔๖] บุคคล ๒ พวก สงฆ์ไม่พึงอุปสมบท คือ ผู้มีกาลบกพร่อง ๑
ผู้มีอวัยวะบกพร่อง ๑

บุคคลแม้อื่นอีก ๒ พวก สงฆ์ไม่พึงอุปสมบท คือ ผู้มีวัตถุวิบัติ ๑
ผู้มีการกระทำเสียหาย ๑

บุคคลแม้อื่นอีก ๒ พวก สงฆ์ไม่พึงอุปสมบท คือ ผู้ไม่บริบูรณ์ ๑
ผู้บริบูรณ์ แต่ไม่อุปสมบท ๑

ไม่ควรอาศัยบุคคล ๒ พวกอยู่ คือ ผู้อลัชชี ๑ ผู้พาล ๑

ไม่ควรให้นิสัย แก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้อลัชชี ๑ ผู้ลัชชีแต่ไม่ขอ ๑

ควรให้นิสัย แก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้โง่ ๑ ผู้ลัชชีแต่ขอ ๑

บุคคล ๒ พวก ไม่ควรต้องอาบัติ คือ พระพุทธเจ้า ๑ พระปัจเจก-
พุทธเจ้า ๑

บุคคล ๒ พวก รวมต้องอาบัติ คือ ภิกษุ ๑ ภิกษุณี ๑

บุคคล ๒ พวก ไม่ควรแก่งต้องอาบัติ คือ ภิกษุชั้นอริยบุคคล ๑
ภิกษุณีชั้นอริยบุคคล ๑

บุคคล ๒ พวก ควรแก่งต้องอาบัติ คือ ภิกษุปุถุชน ๑ ภิกษุณี
ปุถุชน ๑

บุคคล ๒ พวก ไม่ควรแก่งประพตีสว่างวัตถุเป็นไปกับด้วยโทษ
คือ ภิกษุชั้นอริยบุคคล ๑ ภิกษุณีชั้นอริยบุคคล ๑

บุคคล ๒ พวก ควรแก่งประพตีสว่างวัตถุเป็นไปกับด้วยโทษ คือ
ภิกษุปุถุชน ๑ ภิกษุณีปุถุชน ๑.

ว่าด้วยคัดค้านเป็นต้น

[๕๔๗] การคัดค้านมี ๒ คือ คัดค้านด้วยกาย ๑ คัดค้านด้วยวาจา ๑

การขับออกจากหมู่มี ๒ คือ มีอยู่ บุคคลยังไม่ถึงการขับออก ถ้าสงฆ์
จับบุคคลนั้นออก บางคนเป็นอันขับออกดีแล้ว ๑ บางคนเป็นอันขับออกไม่ดี ๑

การเรียกเข้าห่มมี ๒ คือ มีอยู่ บุคคลยังไม่ถึงการเรียกเข้าห่ม ถ้า
สงฆ์เรียกบุคคลนั้นเข้าห่ม บางคนเป็นอันเรียกเข้าห่มดีแล้ว ๑ บางคนเป็นอัน
เรียกเข้าห่มไม่ดี ๑

ปฏิบัติห่มมี ๒ คือ ปฏิบัติด้วยกาย ๑ ปฏิบัติด้วยวาจา ๑
การรับ มี ๒ คือ รับด้วยกาย ๑ รับด้วยของเนื่องด้วยกาย ๑
การห้ามมี ๒ คือ ห้ามด้วยกาย ๑ ห้ามด้วยวาจา ๑
การลบล้างมี ๒ คือ ลบล้างสิกขา ๑ ลบล้างโทษ ๑
โจทมี ๒ คือ โจทด้วยกาย ๑ โจทด้วยวาจา ๑.

ว่าด้วยความกังวลเป็นต้น

[๕๔๘] กฐินมีปติโพธ ๒ คือ ปติโพธในอาวาส ๑ ปติโพธในจีวร ๑
กฐินไม่มีปติโพธ ๒ คือ ไม่มีปติโพธในอาวาส ๑ ไม่มีปติโพธในจีวร ๑
จีวรมี ๒ คือ คหบดีจีวร ๑ บัณฑิตจีวร ๑
บาตรมี ๒ คือ บาตรเหล็ก ๑ บาตรดิน ๑
เชิงบาตรมี ๒ คือ เชิงบาตรทำด้วยดิน ๑ เชิงบาตรทำด้วยตะกั่ว ๑
อธิษฐานบาตรมี ๒ คือ อธิษฐานด้วยกาย ๑ อธิษฐานด้วยวาจา ๑
อธิษฐานจีวรมี ๒ คือ อธิษฐานด้วยกาย ๑ อธิษฐานด้วยวาจา ๑
วิกัปมี ๒ คือ วิกัปต่อหน้า ๑ วิกัปลับหลัง ๑
วินัยมี ๒ คือ วินัยของภิกษุ ๑ วินัยของภิกษุณี ๑
อรรถที่สำเร็จในวินัยมี ๒ คือ ข้อบัญญัติ ๑ ข้ออนุโลมบัญญัติ ๑
วินัยมีความขัดเกลา ๒ คือ กำจัดสิ่งไม่ควรด้วยอริยมรรค ๑ ความ
ทำพอประมาณในสิ่งที่ควร ๑.

ว่าด้วยต้องอาบัติด้วยอาการ ๒ อย่างเป็นต้น

[๕๔๕] ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๒ คือ ต้องด้วยกาย ๑ ต้องด้วยวาจา ๑

ภิกษุออกจากอาบัติด้วยอาการ ๒ คือ ออกด้วยกาย ๑ ออกด้วยวาจา ๑
ปริวาสมี ๒ คือ ปฏิจันนปริวาส ๑ อัปปฏิจันนปริวาส ๑
ปริวาสแม้อย่างอื่นมีอีก ๒ คือ สุทนต์ปริวาส ๑ สโมธานปริวาส ๑
มานัตมี ๒ คือ ปฏิจันนมานัต ๑ อัปปฏิจันนมานัต ๑
มานัตแม้อย่างอื่นมีอีก ๒ คือ ปักขมานัต ๑ สโมธานมานัต ๑
รัตติเขตของบุคคล ๒ คือ ของปริวาสสิกภิกษุ ๑ ของมานัตจาริก-
ภิกษุ ๑.

ว่าด้วยไม่เอื้อเพื่อเป็นต้น

[๕๕๐] ความไม่เอื้อเพื่อมี ๒ คือ ไม่เอื้อเพื่อต่อบุคคล ๑ ไม่เอื้อเพื่อต่อธรรม ๑

เกลื่อนมี ๒ ชนิด คือ เกลื่อนเกิดแต่กำเนิด ๑ เกลื่อนแต่น้ำต่าง ๑
เกลื่อนแม้อื่นอีก ๒ ชนิด คือ เกลื่อนทะเล ๑ เกลื่อนดำ ๑
เกลื่อนแม้อื่นอีก ๒ ชนิด คือ เกลื่อนสินเชาว์ ๑ เกลื่อนดินโปรง ๑
เกลื่อนแม้อื่นอีก ๒ ชนิด คือ เกลื่อนโรมกะ ๑ เกลื่อนปักขัดลกะ ๑
บริโภคมี ๒ คือ บริโภคภายใน ๑ บริโภคภายนอก ๑
คามี ๒ คือ ค่าอย่างคนเลว ๑ ค่าอย่างผู้ดี ๑
ส่อเสียดด้วยอาการ ๒ คือ เพื่อทำตนให้เป็นที่รัก ๑ เพื่อมุ่งทำลาย ๑

ภิกษุร่วมฉันเป็นหมู่ด้วยอาการ ๒ คือ เพราะเขานิมนต์ ๑ เพราะขอเขา ๑

วัน เข้าพรรษามี ๒ คือ วันเข้าพรรษาต้น ๑ วันเข้าพรรษาหลัง ๑
งคปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมี ๒ งคปาติโมกข์เป็นธรรมมี ๒.

ว่าด้วยบุคคลพลและบัณฑิต

[๕๕๑] บุคคลพลมี ๒ คือ ผู้รับภาระที่ยังไม่มาถึง ๑ ผู้ไม่รับภาระ
ที่มาถึงแล้ว ๑

บุคคลบัณฑิตมี ๒ คือ ผู้ไม่รับภาระที่ยังไม่มาถึง ๑ ผู้รับภาระที่มา
ถึงแล้ว ๑

บุคคลพลแม้อื่นอีก ๒ คือ ผู้สำคัญว่าควรในสิ่งที่ไม่ควร ๑ ผู้สำคัญ
ว่าไม่ควรในสิ่งที่ควร ๑

บุคคลบัณฑิตมี ๒ คือ ผู้สำคัญว่าไม่ควรในสิ่งที่ไม่ควร ๑ ผู้สำคัญ
ว่าควรในสิ่งควร ๑

บุคคลพลแม้อื่นอีก ๒ คือ ผู้สำคัญในอนาบัติว่าเป็นอาบัติ ๑ ผู้
สำคัญในอาบัติว่าเป็นอนาบัติ ๑

บุคคลบัณฑิตมี ๒ คือ ผู้สำคัญในอาบัติว่าเป็นอาบัติ ๑ ผู้สำคัญ
ในอนาบัติว่าเป็นอนาบัติ ๑

บุคคลพลแม้อื่นอีก ๒ คือ ผู้สำคัญในธรรมว่าเป็นธรรม ๑ ผู้
สำคัญในธรรมว่าเป็นอธรรม ๑

บุคคลบัณฑิตมี ๒ คือ ผู้สำคัญในธรรมว่าเป็นธรรม ๑ ผู้สำคัญ
ในธรรมว่าเป็นธรรม ๑

บุคคลพาลแม้คนอื่นอีก ๒ คือ ผู้สำคัญในสภาพมิใช่วินัยว่าเป็นวินัย ๑
ผู้สำคัญในวินัยว่าสภาพมิใช่วินัย ๑

บุคคลบัณฑิตมี ๒ คือ ผู้สำคัญในสภาพมิใช่วินัยว่าสภาพมิใช่วินัย ๑
ผู้สำคัญในวินัยว่าวินัย ๑.

ว่าด้วยอาสวะ

[๕๕๒] อาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้ประพฤดิ
รังเกียจสิ่งที่ไม่ควรประพฤดิรังเกียจ ๑ ผู้ไม่ประพฤดิรังเกียจสิ่งที่ควรประพฤดิ
รังเกียจ ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมไม่เจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้ไม่ประพฤดิ
รังเกียจสิ่งที่ไม่ควรประพฤดิรังเกียจ ๑ ผู้ประพฤดิรังเกียจสิ่งที่ควรประพฤดิ
รังเกียจ ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคลแม้คนอื่นอีก ๒ พวก คือ ผู้สำคัญใน
สิ่งไม่ควรว่าควร ๑ ผู้สำคัญในสิ่งที่ควรว่าไม่ควร ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมไม่เจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้สำคัญในสิ่ง
ไม่ควรว่าไม่ควร ๑ ผู้สำคัญในสิ่งที่ควรว่าควร ๑

อาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคลแม้คนอื่นอีก ๒ พวก คือ ผู้สำคัญ
ในอนาบัติว่าเป็นอาบัติ ๑ ผู้สำคัญในอาบัติว่าเป็นอนาบัติ ๑

อาสาจะทั้งหลายยอมไม่เจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้สำคัญในอนาบัติ
ว่าเป็นอนาบัติ ๑ ผู้สำคัญในอาบัติว่าเป็นอาบัติ ๑

อาสาจะทั้งหลายยอมเจริญแก่บุคคลแม้อื่นอีก ๒ พวก คือ ผู้สำคัญ
ในธรรมว่าเป็นธรรม ๑ ผู้สำคัญในธรรมว่าเป็นอธรรม ๑

อาสาจะทั้งหลายยอมไม่เจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้สำคัญในอธรรม
ว่าเป็นอธรรม ๑ ผู้สำคัญในธรรมว่าเป็นธรรม ๑

อาสาจะทั้งหลายยอมเจริญแก่บุคคลแม้อื่นอีก ๒ พวก คือ ผู้สำคัญ
ในสภาพมิใช่วินัยว่าวินัย ๑ ผู้สำคัญในวินัยว่าสภาพมิใช่วินัย ๑

อาสาจะทั้งหลายยอมไม่เจริญแก่บุคคล ๒ พวก คือ ผู้สำคัญในสภาพ
มิใช่วินัยว่าสภาพมิใช่วินัย ๑ ผู้สำคัญในวินัยว่าวินัย ๑.

หมวด ๒ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๕๕๑] สัญญา ๑ ศรัทธา ๑ สัทธรรม
๑ บริหาร ๑ บุคคล ๑ จริง ๑ ภูมิ ๑
ออกไป ๑ ถือเอา ๑ สมทาน ๑ ทำ ๑ ให้ ๑
รับ ๑ บริโภค ๑ กลางคืน ๑ อรุณ ๑ ตัด ๑
ปกปิด ๑ ทรงไว้ ๑ อุโบสถ ๑ ปวารณา ๑
กรรม ๑ กรรมอื่นอีก ๑ วัตถุ ๑ วัตถุอื่น
อีก ๑ โทษ ๑ โทษอื่นอีก ๒ สมบัติสอง
อย่าง ๑ นานาสังวาสก์ ๑ สมานสังวาสก์ ๑

ปาราชิก ๑ สังฆาทิเสส ๑ อุตถัจฉัย ๑
ปาจิตตีย์ ๑ ปาฏิเทสนียะ ๑ ทุกกฏ ๑
ทูปภาสิต ๑ อាប់ติเจ็ด ๑ กองอាប់ติเจ็ด ๑
สงฆ์แตกกัน ๑ อุปสมบท ๑ อุปสมบทอีก
สอง ๑ ไม่อาศัยอยู่ ๑ ไม่ให้ ๑ อกัပ္พบุคคล ๑
กัပ္พบุคคล ๑ แกล้ง ๑ มีโทษ ๑ กัดค้ำ ๑
ขับออกจากหมู่ ๑ เรียกเข้าหมู่ ๑ ปฏิญญา ๑
รับ ๑ ห้าม ๑ ลบล้าง ๑ โจท ๑ กฐิน
๒ อย่าง ๑ จีวร ๑ บาตร ๑ เเชิงบาตร ๑
อธิษฐาน ๒ อย่าง ๑ วิกัปป ๒ วินัย ๑ อรรถ
ที่สำเร็จในวินัย ๑ ความขัดเกลา ๑ ต้อง ๑
ออก ๑ ปรีวาส ๒ อย่าง ๑ มานัต ๒ อย่าง ๑
รัตติเจท ๑ ไม่เอื้อเฟื้อ ๑ เกลือ ๒ ชนิด ๑
เกลืออื่นอีก ๓ ชนิด บริโภค ๑ ด่า ๑
ล่อเสียด ๑ จันหมู่ ๑ วันจำพรรษา ๑ งด
ปาติโมกข์ ๑ ภาวะ ๑ สมควร ๑ อนาบัติ ๑
อธรรม ๑ วินัย อาสวะ ๑.

หัวข้อประจำหมวด จบ

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระชนม์อยู่เป็นต้น

[๕๕๔] มีอยู่ อาบัติ เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงพระชนม์ ภิษุ
จึงต้อง เมื่อปรินิพพานแล้ว ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้ว ภิษุจึงต้อง
เมื่อยังทรงพระชนม์ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงพระชนม์ก็ดี ปรินิพพาน
แล้วก็ดี ภิษุต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในกาล หาดังในเวลาวิกาลไม่

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในเวลาวิกาล หาดังในกาลไม่

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในกาล และในเวลาวิกาล

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในกลางคืน หาดังในกลางวันไม่

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในกลางวัน หาดังในกลางคืนไม่

มีอยู่ อาบัติ ภิษุต้องในกลางคืน และกลางวัน

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษา ๑๐ จึงต้อง มีพรรษาห่อน ๑๐ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษาห่อน ๑๐ จึงต้อง มีพรรษา ๑๐ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษา ๑๐ และมีพรรษาห่อน ๑๐ ก็ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษา ๕ จึงต้อง มีพรรษาห่อน ๕ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษาห่อน ๕ จึงต้อง มีพรรษา ๕ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิษุมีพรรษา ๕ และมีพรรษาห่อน ๕ ก็ต้อง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นกุศล จึงต้อง มีจิตเป็นอกุศลไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นอกุศล จึงต้อง มีจิตเป็นกุศลไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมิจิตเป็นอัพยากฤต จึงต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุพรั่งพร้อมด้วยสุขเวทนา จึงต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุพรั่งพร้อมด้วยทุกขเวทนา จึงต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุพรั่งพร้อมด้วยอทุกขมสุขเวทนา จึงต้อง.

ว่าด้วยวัตถุแห่งการโจทเป็นต้น

[๕๕๕] วัตถุแห่งการโจทมี ๓ คือ เห็น ๑ ได้ยิน ๑ รังเกียจ ๑
การให้จับสลากมี ๓ คือ ปกปิด ๑ เปิดเผย ๑ กระชิบที่หู ๑
ข้อห้ามมี ๓ คือ ความมักมาก ๑ ความไม่สันโดษ ๑ ความไม่ขัดเกลา ๑
ข้ออนุญาตมี ๓ คือ ความมักน้อย ๑ ความสันโดษ ๑ ความขัดเกลา ๑
ข้อห้ามแม้อื่นอีก ๓ คือ ความมักมาก ๑ ความไม่สันโดษ ๑ ความ
ไม่รู้จักประมาณ ๑
ข้ออนุญาตมี ๓ คือ ความมักน้อย ๑ ความสันโดษ ๑ ความรู้จัก
ประมาณ ๑
บัญญัติมี ๓ คือ บัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ อนุปนนบัญญัติ ๑
บัญญัติแม้อื่นอีก ๓ คือ สัพพัตถบัญญัติ ๑ ปเทสบัญญัติ ๑
สาธารณบัญญัติ ๑
บัญญัติที่แม้อื่นอีก ๓ คือ อสาธารณบัญญัติ ๑ เอกโตบัญญัติ ๑
อุกโตบัญญัติ ๑.

ว่าด้วยภิกษุโง่และฉลาดเป็นต้น

- [๕๕๖] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเป็นผู้โง่ จึงต้อง เป็นผู้ฉลาดไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเป็นผู้ฉลาด จึงต้อง เป็นผู้โง่ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเป็นผู้ทั้งโง่ทั้งฉลาด จึงต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในกาฬปักข์ ไม่ต้องในชุลหปักข์
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในชุลหปักข์ ไม่ต้องในกาฬปักข์
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องทั้งในกาฬปักข์ และชุลหปักข์
มีอยู่ การเข้าพรรษาข่อมควรในกาฬปักข์ หากควรในชุลหปักข์ไม่
มีอยู่ ปวารณาในวันมหาปวารณา ข่อมควรในชุลหปักข์ หากควร
ในกาฬปักข์ไม่
มีอยู่ สังฆกิจที่เหลือ ข่อมควรทั้งในกาฬปักข์และชุลหปักข์
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุข่อมต้องในฤดูหนาว ไม่ต้องในฤดูร้อนและใน
ฤดูฝน
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุข่อมต้องในฤดูร้อน ไม่ต้องในฤดูหนาวและใน
ฤดูฝน
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุข่อมต้องในฤดูฝน ไม่ต้องในฤดูร้อนและในฤดู
หนาว
มีอยู่ อาบัติ สงฆ์ต้อง คณะ และบุคคล ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ คณะต้อง สงฆ์ และบุคคล ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ บุคคลต้อง สงฆ์ และคณะ ไม่ต้อง

มีอยู่ สังฆอุโบสถและสังฆปวารณา ควรแก่สงฆ์ ไม่ควรแก่คณะ
และบุคคล

มีอยู่ คณะอุโบสถ และคณะปวารณา ควรแก่คณะ ไม่ควรแก่สงฆ์
และบุคคล

มีอยู่ อธิษฐานอุโบสถ และอธิษฐานปวารณา ควรแก่บุคคล ไม่
ควรแก่สงฆ์ และคณะ.

ว่าด้วยการปิดเป็นต้น

[๕๕๗] การปิดมี ๓ คือ ปิดวัตถุ ไม่ปิดอาบัติ ๑ ปิดอาบัติ ไม่
ปิดวัตถุ ๑ ปิดทั้งวัตถุและอาบัติ ๑

เครื่องปกปิดมี ๓ คือ เครื่องปกปิด คือ เรือนไฟ ๑ เครื่องปกปิด
คือ น้ำ ๑ เครื่องปกปิด คือ ผ้า ๑

สิ่งที่ยก้างไม่เปิดเผยนำไปมี ๓ คือ มาตุคาม ยก้างไม่เปิดเผยนำไป ๑
มนต์ของพวกพราหมณ์ยก้างไม่เปิดเผยนำไป ๑ มิจนาทิกฐิกยก้างไม่เปิดเผย
นำไป ๑

สิ่งทีเปิดเผยไม่ยก้างจึงรุ่งเรื่องมี ๓ คือ ดวงจันทร์เปิดเผย ไม่ยก้าง
จึงรุ่งเรื่อง ๑ ดวงอาทิตย์เปิดเผยไม่ยก้างจึงรุ่งเรื่อง ๑ ธรรมวินัยอันพระ-
ตถาคตเจ้าประกาศแล้วเปิดเผยไม่ยก้างจึงรุ่งเรื่อง ๑

การให้ถือเสนาสนะมี ๓ คือ ให้ถือในวันเข้าพรรษาต้น ๑ ให้ถือ
ในวันเข้าพรรษาหลัง ๑ ให้ถือพื้นระหว่างนั้น ๑.

ว่าด้วยอาพาธเป็นต้น

[๕๕๘] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาพาธ จึงต้อง 'ไม่อาพาธ' 'ไม่ต้อง'
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่อาพาธ จึงต้อง อาพาธไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาพาธและไม่อาพาธก็ต้อง.

ว่าด้วยงดปาติโมกข์เป็นต้น

[๕๕๙] การงดปาติโมกข์ 'ไม่เป็น' ธรรมมี ๓ การงดปาติโมกข์ เป็น
ธรรมมี ๓
ปรีวารมี ๓ คือ ปฏิณันนปรีวาร ๑ อัปปฏิณันนปรีวาร ๑ สุทนต์-
ปรีวาร ๑
มานัตมี ๓ คือ ปฏิณันนมานัต ๑ อัปปฏิณันนมานัต ๑ ปักขมานัต ๑
รัตติเลทของภิกษุผู้อยู่ปรีวารมี ๓ คือ อยู่ร่วม ๑ อยู่ปราศ ๑ 'ไม่บอก' ๑.

ว่าด้วยต้องอาบัติภายในเป็นต้น

[๕๖๐] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายใน 'ไม่ต้อง' ภายนอก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายนอก 'ไม่ต้อง' ภายใน
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องทั้งภายในทั้งภายนอก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายในสีมา 'ไม่ต้อง' ภายนอกสีมา
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายนอกสีมา 'ไม่ต้อง' ภายในสีมา
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายในสีมา ทั้งภายนอกสีมา ๖

ว่าด้วยต้องอาบัติด้วยอาการ ๓ อย่างเป็นต้น

[๘๖๑] ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ ต้องด้วยกาย ๑
ต้องด้วยวาจา ๑ ต้องด้วยกายวาจา ๑

ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการแม้อื่นอีก ๓ คือ ต้องในท่ามกลางสงฆ์ ๑
ต้องในท่ามกลางคณะ ๑ ต้องในสำนักบุคคล ๑

ภิกษุออกจากอาบัติด้วยอาการ ๓ คือ ออกด้วยกาย ๑ ออกด้วยวาจา ๑
ออกด้วยกายวาจา ๑

ภิกษุออกจากอาบัติด้วยอาการแม้อื่นอีก ๓ คือ ออกในท่ามกลางสงฆ์
๑ ออกในท่ามกลางคณะ ๑ ออกในสำนักบุคคล ๑

ให้อมุพหวินัยไม่เป็นธรรมมี ๓ ให้อมุพหวินัยเป็นธรรมมี ๓.

ว่าด้วยข้อที่สงฆ์จำนงเป็นต้น

[๘๖๒] ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ พึงลงดัชนีกรรม
คือเป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว
ก่อกิริณีในสงฆ์ ๑ เป็นพาลไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑
เป็นผู้คลุกคลีกับคฤหัสถ์ ด้วยการคลุกคลีอันไม่สมควร ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ พึงลงนียสกรรม คือ เป็น
ผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่อ
อริกรรมในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑
เป็นผู้คลุกคลีกับคฤหัสถ์ ด้วยการคลุกคลีอันไม่สมควร ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ ฟังลงปีพพานิยกรรม คือ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ ฟังลงปฏิสารณิยกรรม คือ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ คำบริภาษกฤหัสถ์ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ ฟังลงอุกเขปนนิยกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ คือ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ ต้องอาบัติแล้วไม่ปรารถนาจะเห็นอาบัติ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ ฟังลงอุกเขปนนิยกรรม ฐานไม่ทำคืนอาบัติ คือ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ ต้องอาบัติแล้วไม่ปรารถนาจะทำคืนอาบัติ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ ฟังลงอุกเขปนนิยกรรม ฐานไม่สละคืนทิฏฐิอันเลวทราม คือ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ ไม่ปรารถนาจะสละคืนทิฏฐิอันเลวทราม ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์จำนงอยู่ พึงตั้งใจจับให้มั่น คือ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ คลุกคลีกับภคฤหัสถ์ด้วยการคลุกคลีอันไม่สมควร ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกติตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นผู้มึนศีล วิบัติในอธิศีล ๑ เป็นผู้มึนอาจารย์ในอรรถยาจารย์ ๑ เป็นผู้มึนทิฏฐิวิบัติในอธิทิฏฐิ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นผู้ประกอบด้วยการเล่นทางกาย ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยการเล่นทางวาจา ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยการเล่นทางกายและวาจา ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางกาย ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางวาจา ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทั้งทางกายและวาจา ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นผู้ประกอบด้วยการลบหลู่ทางกาย ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยการลบหลู่ทางวาจา ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยการลบหลู่ทางกายและวาจา ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ เป็นผู้ประกอบด้วยมิจฉาชีพทางกาย ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยมิจฉาชีพทางวาจา ๑ เป็นผู้ประกอบด้วยมิจฉาชีพทั้งกายและวาจา ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ ต้องอาบัติ
ถูกสงฆ์ลงโทษแล้ว ทำการอุปสมบท ๑ ให้นิสัย ๑ ให้สามเณรอุปฐาก ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ สงฆ์ลงโทษ
เพราะอาบัติใดต้องอาบัตินั้น ๑ ต้องอาบัติอื่นอันเช่นกัน ๑ ต้องอาบัติอันเลว
ทรามกว่านั้น ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๓ สงฆ์พึงลงโทษ คือ พุคฺติพระ-
พุทธเจ้า ๑ พุคฺติพระธรรม ๑ พุคฺติพระสงฆ์ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ งคฺอุโบสถ ๓ ท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัด
เสียว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าก่อความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่ง
แย่ง ความวิวาท แล้วทำอุโบสถ คือ เป็นอสังขี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็น
ปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ งคฺปวารณา ๓ ท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัด
เสียว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าก่อความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่ง-
แย่ง ความวิวาท แล้วทำปวารณา คือ เป็นอสังขี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็น
ปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์ไม่พึงให้สังฆสมมติอะไร ๆ คือ เป็น
อสังขี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์ไม่พึงกล่าว คือ เป็นอสังขี ๑ เป็น
พาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ สงฆ์ไม่พึงแต่งตั้งไว้ในตำแหน่งหัวหน้า
อะไร คือ เป็นอสังขี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ภิกษุทั้งหลายไม่พึงอาศัยอยู่ คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ไม่พึงให้นิสัย คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ จะให้ทำโอกาส คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ไม่พึงเชื่อถือคำให้การ คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ อันใคร ๆ ไม่พึงถามวินัย คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ไม่พึงถามวินัย คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ อันภิกษุทั้งหลายไม่พึงตอบวินัย คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ไม่พึงตอบวินัย คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ อันภิกษุทั้งหลายไม่พึงให้คำชกถาม คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ อันภิกษุทั้งหลายไม่พึงสนทนาวินัยด้วยกัน คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกตัตตะ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ ไม่พึงให้กุลบุตรอุปสมบท ไม่พึงให้นิสัย
ไม่พึงให้สามเณรอุปฐาก คือ เป็นอรัชชี ๑ เป็นพาล ๑ ไม่เป็นปกติตตะ ๑.

ว่าด้วยอุโบสถเป็นต้น

[๕๖๓] อุโบสถมี ๓ คือ อุโบสถวันสิบสี่ ๑ อุโบสถวันสิบห้า ๑
อุโบสถสามัคคี ๑

อุโบสถแม้อื่นอีก ๓ คือ สังฆอุโบสถ ๑ คณอุโบสถ ๑ ปุคคล
อุโบสถ ๑

อุโบสถแม้อื่นอีก ๓ คือ สุตตทุเทศ ๑ ปาริสุทธิอุโบสถ ๑ อธิษ-
ฐานอุโบสถ ๑

ปวารณามี ๓ คือ ปวารณวันสิบสี่ ๑ ปวารณวันสิบห้า ๑ ปวาร-
ณาสามัคคี ๑

ปวารณาแม้อื่นอีก ๓ คือ สังฆปวารณา ๑ คณปวารณา ๑ ปุคคล
ปวารณา ๑

ปวารณาแม้อื่นอีก ๓ คือ ปวารณา ๓ หน ๑ ปวารณา ๒ หน ๑
ปวารณามีพรรษาเท่ากัน ๑

บุคคลไปอบายไปนรกมี ๓ คือ ไม่เป็นพรหมจารี แต่ปฏิญญาว่าเป็น
พรหมจารี ไม่ละปฏิญญาข้อนี้ ๑ โจทพรหมจารีผู้บริสุทธิ ผู้ประพฤติพรหมจรรย์
บริสุทธิ ด้วยพรหมจรรย์อันไม่มีมูล ๑ มีปกติกล่าวอย่างนี้ มีทัญญูอย่างนี้ว่า
กามทั้งหลายไม่มีโทษ ถึงความเป็นผู้หมกมุ่นในกามทั้งหลาย ๑

อกุศลมูลมี ๓ คือ อกุศลมูล คือ โลภะ ๑ อกุศลมูล คือ โทสะ ๑
อกุศลมูล คือ โมหะ ๑

กุศลมูลมี ๓ คือ กุศลมูล คือ อโลภะ ๑ กุศลมูล คือ อโทสะ ๑
กุศลมูล คือ อโมหะ ๑

ทุจริตมี ๓ คือ กายทุจริต ๑ วจิตุจริต ๑ มโนทุจริต ๑

สุจริตมี ๓ คือ กายสุจริต ๑ วจิตุจริต ๑ มโนสุจริต ๑

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติโกชนะ ๓ ในสกุล เพราะทรงอาศัย
อำนาจประโยชน์ ๓ คือ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก เพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีล
เป็นที่รัก ๑ เพื่อประสงค์ว่าพวกมกมกอย่าอาศัยฝักฝายทำลายสงฆ์ ๑ เพื่อทรง
อนุเคราะห์สกุล ๑

พระเทวทัตมีจิตอันอสังขาร ๓ อย่าง ครอบงำอำยิ จึงเกิดในอบาย
ตกนรกชั่วกัลป์ ช่วยเหลือไม่ได้ คือ ความปรารถนาลามก ๑ ความมีมิตรชั่ว ๑
พอบรรลุคุณพิเศษเพียงขั้นต่ำก็เลิกเสียในระหว่าง ๑

สมมติมี ๓ คือ สมมติไม้เท้า ๑ สมมติสาแหวก ๑ สมมติไม้เท้า
และสาแหวก ๑

เขียงรองเท้าที่ตั้งอยู่ประจำเลื่อนไปมาไม่ได้มี ๓ คือ เขียงรองเท้าถ่าย
วัจจะ ๑ เขียงรองเท้าถ่ายปีศาจ ๑ เขียงรองเท้าสำหรับชำระ ๑

สิ่งของสำหรับธูเทามี ๓ คือ ก้อนกรวด ๑ กระเบื้องถ้วย ๑ ฟองน้ำ
ทะเล ๑.

หัวข้อประหมวด

[๕๖๔] ทรงพระชนม์ ๑ กาล ๑
กลางคืน ๑ พรรษาสิบ ๑ พรรษาห้า ๑ กุศล
จิต ๑ เวทนา ๑ วัตถุแห่งการโจท ๑ สลาก
๑ ข้อห้าม ๒ อย่าง ๑ ข้อบัญญัติ ๑ ข้อ
บัญญัติอื่นอีก ๒ อย่าง ๑ โง่ ๑ กภาพักษ์ ๑
ควร ๑ ฤดูหนาว ๑ สงฆ์ ๑ แก่สงฆ์ ๑
การปิด ๑ เครื่องปกปิด ๑ สิ่งกำบัง ๑ สิ่ง
เปิดเผย ๑ เสนาสนะ ๑ อาพาธ ๑ ปาติโมกข์
๑ ปรีวาร ๑ มานัต ๑ ปรีวาสกิกฤษ ๑
ภายใน ๑ ภายในสีมา ๑ ต้องอาบัติ ต้อง
อาบัติอีก ๑ ออกจากอาบัติ ๑ ออกจากอาบัติ
อื่นอีก ๑ อมูพหวินัย ๒ อย่าง ๑ ตัชชนียกรรม
๑ นิสกรรม ๑ ปัพพาชนียกรรม ๑ ปฏิสารณี-
ยกรรม ๑ ไม่เห็นอาบัติ ๑ ไม่ทำคืนอาบัติ ๑
ไม่สละคืนทัญญู ๑ จับให้มัน ๑ กรรม ๑
อธิศีล ๑ คะนอง ๑ อนาคต ๑ สบล้าง ๑
อาชีวะ ๑ ต้องอาบัติ ๑ ต้องอาบัติเช่นนั้น ๑
พุดติ ๑ งคอุโบสถ ๑ งคปวารณา ๑ สมมติ
๑ กล่าววา ๑ หัวหน้า ๑ ไม่อาศัยอยู่ ๑
ไม่ให้นิสัย ๑ ไม่ทำโอกาส ๑ ไม่ทำการไต่

สวน ๑ ไม่ถาม ๒ อย่าง ๑ ไม่ตอบ ๒ อย่าง
๑ แม้ชักถามก็ไม่ฟังให้ ๑ สนทนา ๑
อุปสมบท ๑ นิสัย ๑ ให้สามเณรอุปฐาก
อุโบสถ ๓ หมวด ๓ อย่าง ๑ ปวารณา ๓
หมวด ๔ อย่าง ๑ เกิดในอุบาย ๑ อกุศล ๑
กุศล ๑ พุจริต ๑ สุจริต ๑ โภชนะ ๓ อย่าง
๑ อสังกรรม ๑ สมมติ ๑ เขียงรองเท้า ๑
สิ่งของธูเท้า ๑ หัวข้อตามที่กล่าวนี้รวมอยู่
ในหมวด ๓.

หัวข้อประจำหมวด จบ

หมวด ๔

ว่าด้วยต้องและออกจากอาบัติเป็นต้น

[๕๖๕] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยวาจาของตน ออกด้วยวาจาของผู้อื่น
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยวาจาของผู้อื่น ออกด้วยวาจาของตน
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยวาจาของตน ออกด้วยวาจาของตน
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยวาจาของผู้อื่น ออกด้วยวาจาของผู้อื่น
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยกาย ออกด้วยวาจา
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยวาจา ออกด้วยกาย
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องด้วยกาย ออกด้วยกาย

มีอยู่ อาบัติ ภิขุต้องด้วยวาจา ออกด้วยวาจา
มีอยู่ อาบัติ ภิขุหลับแล้ว จึงต้อง ตื่นแล้ว จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิขุตื่นแล้ว จึงต้อง หลับแล้ว จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิขุหลับแล้ว จึงต้อง หลับแล้ว จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิขุตื่นแล้ว จึงต้อง ตื่นแล้ว จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิขุไม่ตั้งใจ จึงต้อง ตั้งใจ จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิขุตั้งใจ จึงต้อง ไม่ตั้งใจ จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิขุไม่ตั้งใจ จึงต้อง ไม่ตั้งใจ จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิขุตั้งใจ จึงต้อง ตั้งใจ จึงออก
มีอยู่ อาบัติ ภิขุต้องอยู่ จึงแสดง แสดงอยู่ จึงต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิขุต้องอยู่ จึงออก ออกอยู่ จึงต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิขุต้องด้วยกรรม ออกด้วยสิ่งมิใช่กรรม
มีอยู่ อาบัติ ภิขุต้องด้วยสิ่งมิใช่กรรม ออกด้วยกรรม
มีอยู่ อาบัติ ภิขุต้องด้วยกรรม ออกด้วยกรรม
มีอยู่ อาบัติ ภิขุต้องด้วยสิ่งมิใช่กรรม ออกด้วยสิ่งมิใช่กรรม.

ว่าด้วยอนริยโฆหารเป็นต้น

[๕๖๖] โฆหารอันไม่ประเสริฐ มี ๔ คือ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่เห็นว่า
เห็น ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่ได้ยินว่าได้ยิน ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่ทราบ
ว่าทราบ ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่รู้ว่ารู้ ๑

โฆหารอันประเสริฐ มี ๔ คือ ความกล่าวในสิ่งที่ไม่เห็นว่าเป็นเห็น ๑
ความกล่าวในสิ่งที่ได้ยินว่าไม่ได้ยิน ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ทราบว่าเป็นทราบ
๑ ความกล่าวในสิ่งที่รู้ว่าไม่รู้ ๑

โฆหารอันไม่ประเสริฐมีอื่นอีก ๔ คือ ความกล่าวในสิ่งที่เห็นว่าเป็น
เห็น ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ได้ยินว่าไม่ได้ยิน ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ทราบว่าเป็น
ทราบ ๑ ความกล่าวในสิ่งที่รู้ว่าไม่รู้ ๑

โฆหารอันประเสริฐ มี ๔ คือ ความกล่าวในสิ่งที่เห็นว่าเป็นเห็น ๑ ความ
กล่าวในสิ่งที่ได้ยินว่าได้ยิน ๑ ความกล่าวในสิ่งที่ทราบว่าเป็นทราบ ๑ ความกล่าว
ในสิ่งที่รู้ว่ารู้ ๑

ปาราชิกของภิกษุ ทัวไปกับภิกษุณี มี ๔

ปาราชิกของภิกษุณี ไม่ทัวไปกับภิกษุ มี ๔

บริขารมี ๔ คือ มีอยู่ บริขารควรรักษา คຸ້มครอง นับว่าเป็น
สมบัติของเรา ควรใช้สอย ๑ มีอยู่ บริขารควรรักษา คຸ້มครอง แต่ไม่นับ
ว่าเป็นสมบัติของเรา ควรใช้สอย ๑ มีอยู่ บริขารรักษา คຸ້มครอง แต่ไม่นับ
ว่าเป็นสมบัติของเรา ไม่ควรใช้สอย ๑ มีอยู่ บริขารไม่ควรรักษา ไม่ควร
คຸ້มครอง ไม่นับว่าเป็นสมบัติของเรา ไม่ควรใช้สอย ๑.

ว่าด้วยต้องและออกจากอาบัติเป็นต้น

[๕๖๗] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องต่อหน้า ออกกลับหลัง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องกลับหลัง ออกต่อหน้า

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องต่อหน้า ออกต่อหน้า

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องกลับหลัง ออกกลับหลัง

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่รู้อยู่ จึงต้อง รู้อยู่ จึงออก

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุรู้อยู่ จึงต้อง ไม่รู้อยู่ จึงออก

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุรู้อยู่ จึงต้อง รู้อยู่ จึงออก

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่รู้อยู่ จึงต้อง ไม่รู้อยู่ จึงออก.

ว่าด้วยต้องอาบัติเป็นต้น

[๕๖๘] ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๔ คือ ต้องด้วยกาย ๑ ต้องด้วยวาจา ๑ ต้องด้วยกายและวาจา ๑ ต้องด้วยกรรมวาจา ๑

ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการแม้อื่นอีก ๔ คือ ในท่ามกลางสงฆ์ ๑ ในท่ามกลางคณะ ๑ ในสำนักบุคคล ๑ เพราะเพศเปลี่ยนแปลง ๑

ภิกษุออกจากอาบัติด้วยอาการ ๔ คือ ออกด้วยกาย ๑ ออกด้วยวาจา ๑ ออกด้วยกายด้วยวาจา ๑ ออกด้วยกรรมวาจา ๑

ภิกษุออกจากอาบัติด้วยอาการแม้อื่นอีก ๔ คือ ในท่ามกลางสงฆ์ ๑ ในท่ามกลางคณะ ๑ ในสำนักบุคคล ๑ เพราะเพศเปลี่ยนแปลง ๑

ภิกษุละเพศอันเป็นเพศเดิม ตั้งอยู่ในเพศสตรี อันเกิด ณ ภายหลัง พร้อมกับการได้เพศใหม่ วิญญูติย่อมระงับไป บัญญัติย่อมดับไป

ภิกษุณีละเพศสตรีอันเป็นเพศเดิม ตั้งอยู่ในเพศบุรุษอันเกิด ณ ภายหลัง พร้อมกับการได้เพศใหม่ วิญญูติย่อมระงับไป บัญญัติย่อมดับไป

การโจทมี ๔ คือ โจทด้วยศีลวิบัติ ๑ โจทด้วยอาจารวิบัติ ๑ โจทด้วยทักขณวิบัติ ๑ โจทด้วยอาชีวีวิบัติ ๑

ปรีวารมี ๔ คือ ปฏิจันนปรีวาร ๑ อัมปฏิจันนปรีวาร ๑ สุท-
ธันตปรีวาร ๑ สโมธานปรีวาร ๑

มานัตมี ๔ คือ ปฏิจันนมานัต ๑ อัมปฏิจันนมานัต ๑ ปักขมา-
นัต ๑ สโมธานมานัต ๑

รัตติเจทของมานัตตจาริกภิกษุมิ ๔ คือ อยู่ร่วม ๑ อยู่ปราศ ๑ ไม่
บอก ๑ ประพฤติในขณะอันหย่อน ๑

พระบัญญัติที่ทรงยกขึ้นแสดงเองมี ๔

ของที่รับประเคนไว้นั้นมี ๘ คือ ขาวกาลิก ๑ ขามกาลิก ๑ สัตตทา-
กาลิก ๑ ขาวชีวิก ๑

ขามหาวิกัณ มี ๔ คือ กุณ ๑ มุตร ๑ เถ้า ๑ ดิน ๑

กรรมมี ๔ คือ อปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑ ญัตติทุติยกรรม ๑
ญัตติจตุตถกรรม ๑

กรรมแม้อื่นอีก ๔ คือ กรรมเป็นวรรคโดยธรรม ๑ กรรม
พร้อมเพรียงโดยธรรม ๑ กรรมเป็นวรรคโดยธรรม ๑ กรรมพร้อมเพรียง
โดยธรรม ๑

วิบัติมี ๔ คือ ศีลวิบัติ ๑ อาจารย์วิบัติ ๑ ทิฏฐิวินัย ๑ อาชีวิวิบัติ ๑

อธิกรณ์มี ๔ คือ วิวาธอธิกรณ์ ๑ อนุวาธอธิกรณ์ ๑ อาปัตตา-
ธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑

ผู้ประทุษร้ายบริษัทมี ๔ คือ ภิกษุผู้ทุศีล มีธรรมทราม เป็นผู้
ประทุษร้ายบริษัท ๑ ภิกษุณีผู้ทุศีล มีธรรมทราม เป็นผู้ประทุษร้ายบริษัท ๑
อุบาสกผู้ทุศีล มีธรรมทราม เป็นผู้ประทุษร้ายบริษัท ๑ อุบายติกาผู้ทุศีล
มีธรรมทราม เป็นผู้ประทุษร้ายบริษัท ๑

ผู้งามในบริษัทมี ๔ คือ ภิกษุผู้มีศีล มีธรรมงาม เป็นผู้งามในบริษัท ๑ ภิกษุผู้มีศีล มีธรรมงาม เป็นผู้งามในบริษัท ๑ อุบาสกผู้มีศีล มีธรรมงาม เป็นผู้งามในบริษัท ๑ อุบาสิกาผู้มีศีล มีธรรมงาม เป็นผู้งามในบริษัท ๑.

ว่าด้วยพระอาคันตุกะเป็นต้น

[๕๖๕] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาคันตุกะต้อง ภิกษุเจ้าถิ่น ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเจ้าถิ่นต้อง ภิกษุอาคันตุกะ ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาคันตุกะและภิกษุเจ้าถิ่น ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาคันตุกะ และภิกษุเจ้าถิ่น ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุผู้เตรียมไป ต้อง ภิกษุเจ้าถิ่น ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุเจ้าถิ่น ต้อง ภิกษุผู้เตรียมไป ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุผู้เตรียมไป และภิกษุเจ้าถิ่น ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุผู้เตรียมไป และภิกษุเจ้าถิ่น ไม่ต้อง.

ว่าด้วยสิกขาบทมีวัตถุต่างกันเป็นต้น

[๕๗๐] ความที่สิกขาบท มีวัตถุต่างกัน มีอยู่ ความที่สิกขาบทมีอาบัติต่างกัน ไม่มี

ความที่สิกขาบทมีอาบัติต่างกันมีอยู่ ความที่สิกขาบทมีวัตถุต่างกัน ไม่มี
ความที่สิกขาบทมีวัตถุต่างกัน และมีอาบัติต่างกัน มีอยู่
ความที่สิกขาบทมีวัตถุต่างกัน และมีอาบัติต่างกัน ไม่มีเลย

ความที่สิกขาบทมีวัตถุเป็นสภาคกัน มีอยู่ ความที่สิกขาบทมีอาบัติ
เป็นสภาคกัน ไม่มี

ความที่สิกขาบทมีอาบัติเป็นสภาคกัน มีอยู่ ความที่สิกขาบทมีวัตถุ
เป็นสภาคกัน ไม่มี

ความที่สิกขาบทมีวัตถุเป็นสภาคกัน และมีอาบัติเป็นสภาคกัน มีอยู่
ความที่สิกขาบทมีวัตถุเป็นสภาคกัน และมีอาบัติเป็นสภาคกัน ไม่มีเลย.

ว่าด้วยพระอุปัชฌาย์ต้องอาบัติเป็นต้น

[๕๗๑] มีอยู่ อาบัติ พระอุปัชฌาย์ต้อง สัทธวิหาริกไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ สัทธวิหาริกต้อง พระอุปัชฌาย์ ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ พระอุปัชฌาย์และสัทธวิหาริก ต้อง

มีอยู่ อาบัติ พระอุปัชฌาย์และสัทธวิหาริก ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ พระอาจารย์ต้อง อันตวาสิกไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ อันตวาสิกต้อง พระอาจารย์ไม่ต้อง

มีอยู่ อาบัติ พระอาจารย์และอันตวาสิกต้อง

มีอยู่ อาบัติ พระอาจารย์และอันตวาสิกไม่ต้อง.

ว่าด้วยปัจจัยแห่งการขาดพรรษาเป็นต้น

[๕๗๒] การขาดพรรษาไม่ต้องอาบัติมีปัจจัย ๔ คือ สงฆ์แตกกัน ๑
มีพวกภิกษุประสงค์จะทำลายสงฆ์ ๑ มีอันตรายแก่ชีวิต ๑ มีอันตรายแก่
พรหมจรรย์ ๑

วจีทุจริตมี ๔ คือ พุคเท็จ ๑ พุคต่อเสียด ๑ พุคคำหยาบ ๑ พุค
เพื่อเจ้อ ๑

วจีสุจริตมี ๔ คือ พุคจริง ๑ พุคไม่ต่อเสียด ๑ พุคคำสุภาพ ๑
พุคพอประมาณ ๑.

ว่าด้วยถือเอาทรัพย์เป็นต้น

[๕๗๓] มีอยู่ ภิกษุถือเอาทรัพย์เอง ต้องอาบัติหนัก ใช้ผู้อื่น ต้อง
อาบัติเบา

มีอยู่ ภิกษุถือเอาทรัพย์เอง ต้องอาบัติเบา ใช้ผู้อื่น ต้องอาบัติหนัก

มีอยู่ ภิกษุถือเอาทรัพย์เองก็ดี ใช้ผู้อื่นก็ดี ต้องอาบัติหนัก

มีอยู่ ภิกษุถือเอาทรัพย์เองก็ดี ใช้ผู้อื่นก็ดี ต้องอาบัติเบา

มีอยู่ บุคคลควรรอกิวัต แต่ไม่ควรลูกรับ

มีอยู่ บุคคลควรลูกรับ แต่ไม่ควรรอกิวัต

มีอยู่ บุคคลควรรอกิวัตและควรลูกรับ

มีอยู่ บุคคลไม่ควรรอกิวัตและไม่ควรลูกรับ

มีอยู่ บุคคลควรแก่อาสนะ แต่ไม่ควรรอกิวัต

มีอยู่ บุคคลควรรอกิวัต แต่ไม่ควรแก่อาสนะ

มีอยู่ บุคคลควรแก่อาสนะและรอกิวัต

มีอยู่ บุคคลไม่ควรแก่อาสนะและไม่ควรรอกิวัต.

ว่าด้วยต้องอาบัติในกาลเป็นต้น

[๕๗๔] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในกาล ไม่ต้องในเวลาวิกาล

มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในเวลาวิกาล ไม่ต้องในกาล

- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในกาลและในเวลาวิกาล
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ต้องในกาล และไม่ต้องในเวลาวิกาล
- มีอยู่ กาลิกที่รับประเคนแล้ว ควรในกาล ไม่ควรในเวลาวิกาล
- มีอยู่ กาลิกที่รับประเคนแล้ว ควรในเวลาวิกาล ไม่ควรในกาล
- มีอยู่ กาลิกที่รับประเคนแล้ว ควรในกาลและในเวลาวิกาล
- มีอยู่ กาลิกที่รับประเคนแล้ว ไม่ควรในกาลและในเวลาวิกาล
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในปัจจุบันชนบท ไม่ต้องในมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในมัชฌิมชนบท ไม่ต้องในปัจจุบันชนบท
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในปัจจุบันชนบทและมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ต้องในปัจจุบันชนบทและมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ วัตถุ ย่อมควรในปัจจุบันชนบท ไม่ควรในมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ วัตถุ ย่อมควรในมัชฌิมชนบท ไม่ควรในปัจจุบันชนบท
- มีอยู่ วัตถุ ย่อมควรในปัจจุบันชนบทและมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ วัตถุ ย่อมไม่ควรในปัจจุบันชนบทและมัชฌิมชนบท
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในภายใน ไม่ต้องในภายนอก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องในภายนอก ไม่ต้องในภายใน
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายในและภายนอก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่ต้องภายในและภายนอก
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายในสีมา ไม่ต้องภายนอกสีมา
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายนอกสีมา ไม่ต้องภายในสีมา
- มีอยู่ อาบัติ ภิกษุต้องภายในสีมาและภายนอกสีมา

มีอยู่ อาบัติ ภิขุไม่ต้องภายในสีมาและภายนอกสีมา

มีอยู่ อาบัติ ภิขุต้องในบ้าน ไม่ต้องในป่า

มีอยู่ อาบัติ ภิขุต้องในป่า ไม่ต้องในบ้าน

มีอยู่ อาบัติ ภิขุต้องในบ้านและในป่า

มีอยู่ อาบัติ ภิขุไม่ต้องในบ้านและในป่า.

ว่าด้วยการโจทเป็นต้น

[๕๑๕] การโจทมี ๔ คือ โจทชู้วัตถุ ๑ โจทชู้อาบัติ ๑ โจทห้าม
สังวาส ๑ โจทห้ามสามีจิกรรม ๑

กิจเบื้องต้นมี ๔

ความพร้อมพรังถึงที่แล้วมี ๔

อาบัติปาจิตตีย์มีเหตุมิใช่ออย่างอื่นมี ๔

สมมติภิขุมี ๔

ถึงอคติมี ๔ คือ ถึงฉันทาคติ ๑ ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึง
ภยากติ ๑ ไม่ถึงอคติมี ๔ คือ ไม่ถึงฉันทาคติ ๑ ไม่ถึงโทสาคติ ๑ ไม่ถึง
โมหาคติ ๑ ไม่ถึงภยากติ ๑

ภิขุอุลัชชประกอบด้วยองค์ ๔ ย่อมทำลายสงฆ์ คือ ถึงฉันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยากติ ๑

ภิขุผู้มีศีลเป็นที่รักประกอบด้วยองค์ ๔ ย่อมสมานสงฆ์ผู้แตกกันแล้ว
ให้สามัคคี คือ ไม่ถึงฉันทาคติ ๑ ไม่ถึงโทสาคติ ๑ ไม่ถึงโมหาคติ ๑ ไม่ถึง
ภยากติ ๑

ภิขุประกอบด้วยองค์ ๔ อันภิขุไม่ควรถามวินัย คือ ถึงฉันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยากติ ๑

อันภิกษุประกอบด้วยองค์ ๔ ไม่ควรถามวินัย คือ ถึงฉันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยาคติ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๔ อันภิกษุไม่พึงตอบวินัย คือ ถึงฉันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยาคติ ๑

อันภิกษุประกอบด้วยองค์ ๔ ไม่พึงตอบวินัย คือ ถึงฉันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยาคติ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๔ ไม่พึงให้คำชักถามคือ ถึงฉันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยาคติ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๔ ไม่พึงสนทนาวินัยด้วย คือ ถึงฉันทาคติ ๑
ถึงโทสาคติ ๑ ถึงโมหาคติ ๑ ถึงภยาคติ ๑.

ว่าด้วยภิกษุอาพาธต้องอาบัติเป็นต้น

[๕๗๖] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาพาธต้อง ไม่อาพาธไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่อาพาธต้อง อาพาธ ไม่ต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาพาธก็ดี ไม่อาพาธก็ดี ย่อมต้อง
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุอาพาธก็ดี ไม่อาพาธก็ดี ไม่ต้อง.

ว่าด้วยงดปาติโมกข์

[๕๗๗] งดปาติโมกข์ ไม่ประกอบด้วยธรรมมี ๔ งดปาติโมกข์
ประกอบด้วยธรรมมี ๔.

หมวด ๔ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๕๗๘] วาจาของตน ๑ กาย ๑ หลับ ๑
ไม่ตั้งใจ ๑ ต้องอาบัติ ๑ กรรม ๑ โวหาร
๔ อย่าง ๑ ปาราชิกของภิกษุ ๑ ปาราชิก
ของภิกษุณี ๑ บริหาร ๑ ต่อหน้า ๑ ไม่รู้ ๑
กาย ๑ ท่ามกลาง ๑ ออกจากอาบัติ ๒ อย่าง
๑ ได้เพศใหม่ ๑ โจท ๑ ปรีวาส ๑ มานัต ๑
รัตติเจตของมานัตตจาริกภิกษุ ๑ พระบัญญัติ
ที่ทรงยกขึ้นแสดงเอง ๑ กาลิกที่รับประเคน
๑ ยามหาวิกัฏ ๑ กรรม ๑ กรรมอีก ๑
วิบัติ ๑ อธิกรณ์ ๑ ทูศีล ๑ โสภณ ๑
อาคันตุกภิกษุ ๑ คมิกภิกษุ ๑ ความที่
ลิกขาบทมีวัตถุต่างกัน ๑ ความที่ลิกขาบท
เป็นสภาคกัน ๑ อุปัชฌาย์ ๑ อาจารย์ ๑
ปัจจัย ๑ วจีจจริต ๑ วจีสุจริต ๑ ถือเอา
ทรัพย์ ๑ บุคคลควรอภิวัต ๑ บุคคลควร
แก้อาสนะ ๑ กาล ๑ ควร ๑ ปัจจันติม-
ชนบท ๑ ควรในปัจจันติมชนบท ๑ ภายใน ๑
ภายในสี่มา ๑ บ้าน ๑ โจท ๑ กิจเบื้องต้น ๑
ความพร้อมพร้งถึงที่แล้ว ๑ อาบัติปาจิตตีย์
มีเหตุมิใช่อื่น ๑ สมมติ ๑ อคติ ๑ ไม่ถึง

อกติ ๑ อลัชชี ๑ มีศีลเป็นที่รัก ๑ ควรถาม

๒ อย่าง ๑ ควรตอบ ๒ อย่าง ๑ ชักถาม ๑

สนทนา ๑ อาพาธ ๑ งดปาติโมกข์ ๑.

หัวข้อประจำหมวด ๔ จบ

หมวด ๕

ว่าด้วยอาบัติเป็นต้น

[๕๑๕] อาบัติมี ๕ กองอาบัติมี ๕ วินิตว์ตถุมิ ๕ อนันตริยกรรม
มี ๕ บุคคลที่แน่นอนมี ๕ อาบัติมีการตัดเป็นวินัยกรรมมี ๕ ต้องอาบัติด้วย
อาการ ๕ อาบัติมี ๕ เพราะมุสาวาทเป็นปัจจัย

ภิกษุไม่เข้ากรรมด้วยอาการ ๕ คือ ตนเองไม่ทำกรรม ๑ ไม่เชิญ
ภิกษุอื่น ๑ ไม่ให้ฉันทะหรือปาริสุทธิ ๑ เมื่อสงฆ์ทำกรรมยอมคัดค้าน ๑ เมื่อ
สงฆ์ทำกรรมเสร็จแล้ว เห็นว่าไม่เป็นธรรม ๑

ภิกษุเข้ากรรมด้วยอาการ ๕ คือ ตนเองทำกรรม ๑ เชิญภิกษุอื่น ๑
ให้ฉันทะหรือปาริสุทธิ ๑ เมื่อสงฆ์ทำกรรม ไม่คัดค้าน ๑ เมื่อสงฆ์ทำกรรม
เสร็จแล้ว เห็นว่าเป็นธรรม ๑

ภิกษุผู้ถือเทียววิณฑบาท กิจ ๕ อย่างควร คือ ไม่บอกลาเทียวไป ๑
ฉันเป็นหมูได้ ๑ ฉันโภชนะที่หลังได้ ๑ ความไม่ต้องคำนึง ๑ ความไม่ต้อง
กำหนดหมาย ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ จะเป็นภิกษุเลวทรามก็ดี จะเป็นภิกษุมิ
ธรรมอันไม่กำริบก็ดี ย่อมถูกระวาง ถูกรังเกียจ คือ มีหญิงแพศยาเป็น
โคจร ๑ มีหญิงหม้ายเป็นโคจร ๑ มีสาวเที้อเป็นโคจร ๑ มีบ้นเกาะก้เป็น
โคจร ๑ มีภิกษุณีเป็นโคจร ๑

น้ำมันมี ๕ คือ น้ำมันงา ๑ น้ำมันเมล็ดพันธุ์ผักกาด ๑ น้ำมัน
มะขาง ๑ น้ำมันละหุ่ง ๑ น้ำมันเปลวสัตว์ ๑

น้ำมันเปลวสัตว์มี ๕ คือ น้ำมันเปลวหมี ๑ น้ำมันเปลวปลา ๑
น้ำมันเปลวปลาฉลาม ๑ น้ำมันเปลวหมู ๑ น้ำมันเปลวลา ๑

ความเสื่อมมี ๕ คือ ความเสื่อมญาติ ๑ ความเสื่อมโภคสมบัติ ๑
ความเสื่อม คือ โรค ๑ ความเสื่อมศีล ๑ ความเสื่อมทางทักขณิ คือ เห็นผิด ๑

ความถึงพร้อมมี ๕ คือ ความถึงพร้อมแห่งญาติ ๑ ความถึงพร้อม
แห่งโภคสมบัติ ๑ ความถึงพร้อมแห่งความไม่มีโรค ๑ ความถึงพร้อมแห่ง
ศีล ๑ ความถึงพร้อมแห่งความเห็นชอบ ๑

นิสัระงับจากพระอุปัชฌาย์มี ๕ คือ พระอุปัชฌาย์หนีไป ๑ ลี้ก ๑
ถึงมรณภาพ ๑ ไปเข้าริตเดิยริถิ์ สงบั้งคับ ๑

บุคคล ๕ จำพวกไม่ควรให้อุปสมบท คือ มีกาลบกพร่อง ๑ มีอวัยวะ
บกพร่อง ๑ มีวัตถุวิบัติ ๑ มีความกระทำเสียหาย ๑ ไม่บริบูรณ์ ๑

ผ้าบังสุกุลมี ๕ คือ ผ้าตกที่ป่าช้า ๑ ผ้าตกที่ตลาด ๑ ผ้าหนูกัด ๑
ผ้าปลวกกัด ๑ ผ้าถูกไฟไหม้ ๑

ผ้าบังสุกุลแม้อื่นอีก ๕ คือ ผ้าที่วัวกัด ๑ ผ้าที่แพะกัด ๑ ผ้าที่ห่ม-
สญูป ๑ ผ้าที่เขาทิ้งในที่อภิเษก ๑ ผ้าที่เขานำไปสู่ป่าช้าแล้วนำกลับมา ๑

อาหารมี ๕ คือ เถยอาหาร ๑ ปลั้วอาหาร ๑ ปรักปาวาหาร ๑
ปฏิจันนอาหาร ๑ กุสาวาหาร ๑
มหาโจรที่มีปรากฏอยู่ในโลก มี ๕
ภัณฑะที่ไม่ควรจ่าย มี ๕
ภัณฑะที่ไม่ควรแบ่ง มี ๕
อาบัติที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต มี ๕
อาบัติที่เกิดแต่กายและวาจา มิใช่จิต มี ๕
อาบัติที่เป็นเทศนาคามินี มี ๕
สงฆ์มี ๕ ปาติโมกขุเทศ มี ๒
ในชนบทชายแดนทุกแห่ง คณะมีพระวินัยธรเป็นที่ ๕ ให้กุลบุตร
อุปสมบทได้

การกรานกฐินมีอานิสงส์ ๕ กรรมมี ๕
อาบัติที่เป็นขาวตติยกา มี ๕
ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่ผู้อื่นไม่ให้ ด้วยอาการ ๕ ต้องอาบัติปาราชิก
ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่ผู้อื่นไม่ให้ ด้วยอาการ ๕ ต้องอาบัติตุลัจฉัย
ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่ผู้อื่นไม่ให้ ด้วยอาการ ๕ ต้องอาบัติทุกกฏ
ภิกษุไม่ควรบริโภคกัปปิยวัตถุ ๕ คือ ของที่เขาไม่ให้ ๑ ไม่ทราบ ๑
เป็นกัปปิยะ ๑ ยังไม่ได้รับประเคน ๑ ไม่ทำให้เป็นเดน ๑

ภิกษุควรบริโภคกัปปิยวัตถุ ๕ คือ ของที่เขาให้ ๑ ทราบแล้ว ๑
เป็นกัปปิยะ ๑ รับประเคนแล้ว ๑ ทำให้เป็นเดน ๑

การให้ไม้จัดเป็นบุญ แต่โลกสมมติว่าเป็นบุญมี ๕ คือ ให้น้ำเมา ๑
ให้มหรสพ ๑ ให้สตรี ๑ ให้โคผู้ ๑ ให้จิตรกรรม ๑

สิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว บรรเทาได้ยากมี ๕ คือ รากะบังเกิดแล้วบรรเทา
ได้ยาก ๑ โทสะบังเกิดแล้วบรรเทาได้ยาก ๑ โมหะบังเกิดแล้วบรรเทาได้ยาก ๑
ปฏิภานบังเกิดแล้วบรรเทาได้ยาก ๑ จิตที่คิดจะไปบังเกิดแล้วบรรเทาได้ยาก ๑

การกวาดมีอานิสงส์ ๕ คือ จิตของตนเสื่อมใส ๑ จิตของผู้อื่น
เสื่อมใส ๑ เทวดาชื่นชม ๑ สังกรรมที่เป็นไปเพื่อให้เกิดความเสื่อมใส ๑
เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ๑

การกวาดมีอานิสงส์ผู้อื่นอีก ๕ คือ จิตของตนเสื่อมใส ๑ จิตของ
ผู้อื่นเสื่อมใส ๑ เทวดาชื่นชม ๑ เป็นอันทำตามคำสั่งสอนของพระศาสดา ๑
ชุมชนมีในภายหลังถือเป็นทิฏฐานุกติ ๑

ว่าด้วยอรรถของพระวินัยธร

[๔๘๐] พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่
กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน ๑ ไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่น ๑ ไม่กำหนด
ที่สุดถ้อยคำของตน ไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่นแล้วปรับอาบัติ ๑ ย่อม
ปรับอาบัติโดยไม่เป็นธรรม ๑ ย่อมปรับอาบัติไม่ตามปฏิญญา ๑

วินัยธรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ กำหนดที่สุด
ถ้อยคำของตน ๑ กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่น ๑ กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน
ทั้งกำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่นแล้วปรับอาบัติ ๑ ย่อมปรับอาบัติตามธรรม ๑
ย่อมปรับอาบัติตามปฏิญญา ๑

พระวินัยชรรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นคนเขลา คือ ไม่รู้จักอาบัติ ๑ ไม่รู้จักมูลของอาบัติ ๑ ไม่รู้จักเหตุเกิดอาบัติ ๑ ไม่รู้จักการระงับอาบัติ ๑ ไม่รู้จักทางระงับอาบัติ ๑

พระวินัยชรรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักอาบัติ ๑ รู้จักมูลของอาบัติ ๑ รู้จักเหตุเกิดอาบัติ ๑ รู้จักการระงับอาบัติ ๑ รู้จักทางระงับอาบัติ ๑

พระวินัยชรรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่รู้จักอธิกรณ์ ๑ ไม่รู้จักมูลของอธิกรณ์ ๑ ไม่รู้จักเหตุเกิดของอธิกรณ์ ๑ ไม่รู้จักความระงับของอธิกรณ์ ๑ ไม่รู้จักข้อปฏิบัติอันให้ถึงความระงับแห่งอธิกรณ์ ๑

พระวินัยชรรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักอธิกรณ์ รู้จักมูลของอธิกรณ์ ๑ รู้จักเหตุเกิดของอธิกรณ์ ๑ รู้จักความระงับของอธิกรณ์ ๑ รู้จักข้อปฏิบัติอันให้ถึงความระงับแห่งอธิกรณ์ ๑

พระวินัยชรรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่รู้จักวัตถุ ๑ ไม่รู้จักเหตุเป็นค้ำมูล ๑ ไม่รู้จักบัญญัติ ๑ ไม่รู้จักอนุบัญญัติ ๑ ไม่รู้จักทางแห่งถ้อยคำอันเข้าอนุสนธิกันได้ ๑

พระวินัยชรรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักวัตถุ ๑ รู้จักเหตุเป็นค้ำมูล ๑ รู้จักบัญญัติ ๑ รู้จักอนุบัญญัติ ๑ รู้จักทางแห่งถ้อยคำอันเข้าอนุสนธิกันได้ ๑

พระวินัยชรรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่รู้จักบัญญัติ ๑ ไม่รู้จักตั้งบัญญัติ ๑ ไม่ฉลาดในเบื้องต้น ๑ ไม่ฉลาดในเบื้องปลาย ๑ ไม่รู้จักกาล ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นรู้ฉลาด คือ รู้จักญาติ ๑
รู้จักตั้งญาติ ๑ ฉลาดในเบื้องต้น ๑ ฉลาดในเบื้องปลาย ๑ รู้จักกาล ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่
อาบัติและมีใช่อาบัติ ๑ ไม่รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้จักอาบัติมีส่วน
เหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑
ไม่ยึดถือ ไม่ใฝ่ใจ ไม่ใคร่ครวญถ้อยคำที่สืบต่อจากอาจารย์ให้ดี ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักอาบัติ
และมีใช่อาบัติ ๑ รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้จักอาบัติมีส่วนเหลือและ
อาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ ยึดถือ
ใฝ่ใจใคร่ครวญถ้อยคำที่สืบต่อจากอาจารย์ด้วยดี ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่
รู้จักอาบัติและมีใช่อาบัติ ๑ ไม่รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้จักอาบัติ
มีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่ว-
หยาบ ๑ จำปาติโมกข์ทั้งสองไม่ได้โดยพิสดาร จำแนกไม่ถูกต้อง สวดไม่
คล่องแคล่ว วินิจฉัยไม่ถูกต้อง โดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักอาบัติ
และมีใช่อาบัติ ๑ รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้จักอาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติ
ไม่มีส่วนเหลือ ๑ รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ จำปาติโมกข์
ทั้งสองได้ดีโดยพิสดาร จำแนกถูกต้อง สวดได้คล่องแคล่ว วินิจฉัยถูกต้องดี
โดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ

พระวินัยชรรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่รู้จักอาบัติและมีไช้อาบัติ ๑ ไม่รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้จักอาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยขอธิกรณ์ ๑

พระวินัยชรรประกอบด้วยองค์ ๕ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้จักอาบัติและไม่ไช้อาบัติ ๑ รู้จักอาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้จักอาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ รู้จักอาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ ฉลาดในการวินิจฉัยขอธิกรณ์ ๑.

ว่าด้วยภิกษุอยู่ป่าเป็นต้น

[๕๘๑] ภิกษุผู้ถืออยู่ป่ามี ๕ คือ เพราะเป็นผู้เขลา เพราะเป็นผู้มมงายจึงอยู่ป่า ๑ เป็นผู้ปรารถนาลามก ถูกความปรารถนาครอบงำ จึงอยู่ป่า ๑ เพราะมัวเมา เพราะจิตฟุ้งซ่าน จึงอยู่ป่า ๑ เพราะเข้าใจว่า พระพุทธเจ้าและพระสาวกของพระพุทธเจ้าสรรเสริญ จึงอยู่ป่า ๑ เพราะอาศัยความมักน้อยสันโดษ ขัดเกลา ความเจียมสังัด และเพราะอาศัยความเป็นแห่งการอยู่ป่ามีประโยชน์ด้วยความปฏิบัติตามนี้ จึงอยู่ป่า ๑

ภิกษุผู้ถือเทียวินทบาทมี ๕

ภิกษุผู้ถือผ้าบังสุกุลมี ๕

ภิกษุผู้ถืออยู่โคนไม้มี ๕

ภิกษุผู้ถืออยู่ป่าซำมี ๕

ภิกษุผู้ถืออยู่กลางแจ้งมี ๕

ภิกษุผู้ถือผ้าสามผืนมี ๕

ภิกษุผู้ถือเทีรวบิณฑบาตตามลำดับมี ๕

ภิกษุผู้ถือการนั่งมี ๕

ภิกษุผู้ถืออยู่ในเสนาสนะตามที่จัดไว้มี ๕

ภิกษุผู้ถือที่นั่งฉัน ณ อาสนะแห่งเดียวมี ๕

ภิกษุผู้ถือการห้ามภัตรที่เขานำมาถวายเมื่อภายหลังมี ๕

ภิกษุผู้ถือการฉันเพราะในบาตรมี ๕ คือ เพราะเป็นผู้เขลา เพราะเป็นผู้มงาย จึงถือการฉันเฉพาะในบาตร ๑ เป็นผู้ปรารถนาลามก ถูกความปรารถนาครอบงำ จึงถือการฉันเฉพาะในบาตร ๑ เพราะมัวเมา เพราะจิตฟุ้งซ่าน จึงถือการฉันเฉพาะในบาตร ๑ เพราะเข้าใจว่า พระพุทธเจ้า และพระสาวกของพระพุทธเจ้าสรรเสริญ จึงถือการฉันเฉพาะในบาตร ๑ เพราะอาศัยความมกน้อย สันโดษ ชัดเถลา ความเจียบสังค และเพราะอาศัยความเป็นแห่งการฉันเฉพาะในบาตรมีประโยชน์ด้วยความปฏิบัติตามนี้ จึงถือการฉันเฉพาะในบาตร ๑.

ว่าด้วยองค์ของภิกษุผู้ต้องถือนิสัย

[๕๘๒] ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่รู้อุโบสถ ๑ ไม่รู้อุโบสถกรรม ๑ ไม่รู้ปาติโมกข์ ๑ ไม่รู้ปาติโมกขุเทศ ๑ มีพรรษาหย่อนห้า ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ คือ รู้อุโบสถ ๑ รู้อุโบสถกรรม ๑ รู้ปาติโมกข์ ๑ รู้ปาติโมกขุเทศ ๑ มีพรรษาห้า หรือมีพรรษาเกินห้า ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่รู้
ปวารณา ๑ ไม่รู้ปวารณากรรม ๑ ไม่รู้ปาติโมกข์ ๑ ไม่รู้ปาติโมกขุเทศ ๑
มีพรรษาหย่อนห้า ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ คือ รู้ปวารณา ๑ รู้
ปวารณากรรม ๑ รู้ปาติโมกข์ ๑ รู้ปาติโมกขุเทศ ๑ มีพรรษาห้า หรือมี
พรรษาเกินห้า ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่รู้
อาบัติและมีไชอาบัติ ๑ ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือ
และอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ มี
พรรษาหย่อนห้า ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ คือ รู้อาบัติและมีไช
อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วน
เหลือ ๑ รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ มีพรรษาห้า หรือมีพรรษา
เกินห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่รู้อุโบสถ ๑
ไม่รู้อุโบสถกรรม ๑ ไม่รู้ปาติโมกข์ ๑ ไม่รู้ปาติโมกขุเทศ ๑ มีพรรษา
หย่อนห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ คือ รู้อุโบสถ ๑ รู้
อุโบสถกรรม ๑ รู้ปาติโมกข์ ๑ รู้ปาติโมกขุเทศ ๑ มีพรรษาห้า หรือมี
พรรษาเกินห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่
รู้ปวารณา ๑ ไม่รู้ปวารณากรรม ๑ ไม่รู้ปาติโมกข์ ๑ ไม่รู้ปาติโมกขุเทศ ๑
มีพรรษาหย่อนห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัย คือ รู้ปวารณา ๑ รู้
ปวารณากรรม ๑ รู้ปาติโมกข์ ๑ รู้ปาติโมกขุเทศ ๑ มีพรรษา ๕ หรือมี
พรรษาเกินห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่ไม่ได้ คือ ไม่
รู้อาบัติและมีไช้อาบัติ ๑ ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้อาบัติมีส่วน
เหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑
มีพรรษาหย่อนห้า ๑

ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ คือ รู้อาบัติและมีไช้
อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วน
เหลือ ๑ รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ มีพรรษาห้า หรือมีพรรษา
เกินห้า ๑

โทษในกรรมไม่น่าเสื่อมใสเป็นต้น

[๕๘๓] กรรมที่ไม่น่าเสื่อมใสมีโทษ ๕ คือ ตนเองก็ติเตียนตน ๑
ผู้รู้ทั้งหลายใคร่ครวญแล้วก็ติเตียน ๑ กิตติศัพท์อันทรามย่อมขจรไป ๑ หลง-
โหลทำกาละ ๑ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ
วินิบาต นรก ๑

กรรมที่น่าเลื่อมใสมีคุณ ๕ คือ ตนเองก็ไม่ดีเทียบตน ๑ ผู้รู้ทั้งหลาย
ใคร่ครวญแล้วก็สรรเสริญ ๑ กิตติศัพท์อันดีย่อมขจรไป ๑ ไม่หลงไหลทำ
กาละ ๑ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ ๑

กรรมที่ไม่น่าเลื่อมใส มีโทษแม้อื่นอีก ๕ คือ ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส
ย่อมไม่เลื่อมใส ๑ คนบางคนพวกที่เลื่อมใสแล้ว ย่อมเป็นอย่างอื่นไป ๑ เขา
ไม่เป็นอันทำคำสอนของพระศาสดา ๑ หมู่ชนมีในภายหลัง ย่อมถือเป็น
ปฏิฐานุคติ ๑ จิตของเขาไม่เลื่อมใส ๑

กรรมที่น่าเลื่อมใสมีคุณ ๕ คือ ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส ย่อมเลื่อมใส ๑
ผู้ที่เลื่อมใสแล้วย่อมเลื่อมใสยิ่งขึ้นไป ๑ เขาเป็นอันทำคำสอนของพระศาสดา ๑
หมู่ชนมีในภายหลัง ย่อมถือเป็นปฏิฐานุคติ ๑ จิตของเขาย่อมเลื่อมใส ๑

ภิกษุผู้เข้าไปสู่ตระกูลมีโทษ ๕ คือ ต้องอาบัติเพราะไม่บอกลาเที่ยวไป
๑ ต้องอาบัติเพราะนั่งในที่ลับ ๑ ต้องอาบัติเพราะอาสนะกำบัง ๑ แสดงธรรมแก่
มาตุคามด้วยวาจาเกิน ๕ - ๖ คำ ต้องอาบัติ ๑ เป็นผู้มากด้วยความดำริในกาม
อยู่ ๑

ภิกษุผู้เข้าไปสู่ตระกูล คลุกคลีอยู่ในตระกูลเกินเวลา มีโทษ ๕ คือ
เห็นมาตุคามเนื่อง ๆ ๑ เมื่อมีการเห็นก็มีการเกี่ยวข้อง ๑ เมื่อมีการเกี่ยวข้อง
ก็ต้องคุ้นเคย ๑ เมื่อมีความคุ้นเคยก็มีจิตกำหนด ๑ เมื่อมีจิตกำหนด ก็หวัง
ข้อนี้ได้ คือ เธอจักไม่ยินดีพระพุทฺธิพรหมจรรย์ หรือจักต้องอาบัติที่เสร้าง
หมองอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือจักบอกลาสิกขาเวียนมาเพื่อเป็นคฤหัสถ์ ๑

ว่าด้วยพืชและผลไม้

[๕๘๔] พืชมี ๕ ชนิด คือ พืชเกิดจากเงา ๑ พืชเกิดจากต้น ๑ พืชเกิดจากข้อ ๑ พืชเกิดจากยอด ๑ พืชเกิดจากเมล็ด ๑

ผลไม้ที่ควรบริโภคด้วยวิธีอันควรแก่สมณะมี ๕ คือ จี๋ด้วยไฟ ๑ กรีดด้วยศัสตรา ๑ จิกด้วยเล็บ ๑ ไม่มีเมล็ด ๑ เขาปลี่ยนเมล็ดออกแล้วเป็นที่ห้า ๑.

ว่าด้วยวิสุทธิตี ๕

[๕๘๕] วิสุทธิตี ๕ คือ ภิกษุแสดงนิทานแล้ว นอกนั้นพึงสวดด้วยสุตบถ นี้เป็นวิสุทธิตีข้อที่ ๑

แสดงนิทาน แสดงปาราชิก ๔ แล้ว นอกนั้นพึงสวดด้วยสุตบถ นี้เป็นวิสุทธิตีข้อที่ ๒

แสดงนิทาน แสดงปาราชิก ๔ แสดงสังฆาติเสศ ๑๓ แล้ว นอกนั้นพึงสวดด้วยสุตบถ นี้เป็นวิสุทธิตีข้อที่ ๓

แสดงนิทาน แสดงปาราชิก ๔ แสดงสังฆาติเสศ ๑๓ แสดงอนิยต ๒ แล้ว นอกนั้นพึงสวดด้วยสุตบถ นี้เป็นวิสุทธิตีข้อที่ ๔

สวดโดยพิสดารอย่างเดียว เป็นวิสุทธิตีข้อที่ ๕

วิสุทธิเมื่อนี้ ๕ คือ สุตตทุเทศ ๑ ปารีสุทธิอุโบสถ ๑ อธิษฐานอุโบสถ ๑ สามัคคีอุโบสถ ๑ ปวารณาเป็นที่ห้า ๑.

ว่าด้วยอานิสงส์การทรงวินัยเป็นต้น

[๕๘๖] การทรงวินัยมีอานิสงส์ ๕ คือ กองศีลของตนเป็นอันคุ้มครอบรักษาดีแล้ว ๑ ผู้ที่ถูกความรังเกียจรอบงาย่อมหวนระลึกได้ ๑ กล่าวพูดใน

ท่ามกลางสงฆ์ ๑ ข่มด้วยดีซึ่งข้าศึกโดยสทธรรม ๑ เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความตั้ง
มั่นแห่งพระสัทธรรม ๑

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มี ๕

การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มี ๕.

หมวด ๕ จบ

หัวข้อประจำหมวด

[๕๘๗] อาบัติ ๑ กองอาบัติ ๑ วินิต

วัตถุ ๑ อนันตริยกรรม ๑ บุคคล ๑ อาบัติมี

อันตัดเป็นวินัยกรรม ๑ ต้องอาบัติ ๑ ปัจจัย ๑

ไม่เข้ากรรม ๑ เข้ากรรม ๑ กิจควร ๑ ภิกษุ

ถูกระแวง ๑ น้ำมัน ๑ เปลวมัน ๑ ความเสื่อม

๑ ความเจริญ ๑ ความระงับ ๑ บุคคลไม่ควร

อุปสมบท ๑ ผ้าบังสุกุลที่ตก ณ ป่าช้า ๑ ผ้า

บังสุกุลที่ไถกัด ๑ การลัก ๑ โจร ๑ สิ่งของ

ไม่ควรจ่าย ๑ สิ่งของไม่ควรแบ่ง ๑ อาบัติ

เกิดแต่กาย ๑ เกิดแต่กายและวาจา ๑ เป็น

เทศนาคามินี ๑ สงฆ์ ๑ ปาติโมกข์เทศ ๑

ปัจฉินติมชนบท ๑ อานิสงส์กฐิน ๑ กรรม ๑

อาบัติเป็นยาวตติยกา ๑ ปาราชิก ๑ อุลลัจจัย

๑ ทุกกฏ ๑ ของเป็นอภัยปิยะ ๑ ของเป็น

กัปปิยะ ๑ สิ่งที่ให้แล้วไม่เป็นบุญ ๑ สิ่งที่
บรรเทาได้ยาก ๑ การกวาด ๑ การกวาดอย่าง
อื่นอีก ๑ ถ้อยคำ ๑ อาบัติ ๑ อธิกรณ์ ๑ วัตถุ ๑
ญัตติ ๑ อาบัติและมีโทษอาบัติ ๑ ปาติโมกข์
ทั้งสอง ๑ อาบัติเบาและอาบัติเป็นที่แปด ๑
จงทราบฝ่ายดำและฝ่ายขาวดังข้างต้นนี้ อยู่
ป่า ๑ ถือเที่ยววิณฑาท ๑ ทรงผ้าบังสุกุล ๑
อยู่โคนไม้ อยู่ป่าช้า ๑ อยู่ที่แจ้ง ๑ ทรงผ้า
๓ ผืน ๑ ถือเที่ยววิณฑาทตามลำดับแล้ว ๑
ถือการนั่ง ๑ ถืออยู่ในเสนาสนะตามที่จัดไว้ ๑
ถือนั่งฉัน ณ อาสนะแห่งเดียว ๑ ถือการห้าม
ภัตรที่ถวายทีหลัง ๑ ถือนั่งข้าวในบาตร ๑
อุโบสถ ๑ ปวารณา ๑ อาบัติและมีโทษอาบัติ ๑
บทฝ่ายดำและฝ่ายขาวดังข้างต้นนี้ สำหรับ
ภิกษุณีก็เหมือนกัน กรรมที่ไม่น่าเลื่อมใส ๑
กรรมที่น่าเลื่อมใส ๑ กรรมที่ไม่น่าเลื่อมใส
และน่าเลื่อมใสอื่นอีก ๒ อย่าง ภิกษุเข้าไป
สู่สกุล ๑ ภิกษุคลุกคลีอยู่เกินเวลา ๑ พืช ๑
ผลไม่ควรแก่สมณะ ๑ วิสุทธิ ๑ วิสุทธิแม่อื่น
อีก ๑ อานิสงส์การทรงพระวินัย ๑ งคปาติ-

โมกข์ไม่เป็นกรรม ๑ งตปติโมกข์เป็นกรรม ๑.

หมวดห้าส่วนที่กล่าวแล้วจบ

หัวข้อประจำหมวด ๕ จบ

หมวด ๖

ว่าด้วยความไม่เคารพเป็นต้น

[๕๘๘] ความไม่เคารพมี ๖ ความเคารพมี ๖ วินีตวัตถุมิ ๖ สามิจิ-
กรรมมี ๖ สมุฏฐานอาบัติมี ๖ อาบัติมีอันตัดเป็นวินัยกรรมมี ๖ ภิกษุต้อง
อาบัติด้วยอาการ ๖ การทรงวินัยมีอันสังส ๖ ลิกขาบทที่ว่าด้วยอย่างยังมี ๖ ภิกษุ
อยู่ปราศจากไตรจีวร ๖ ราตรี จีวรมี ๖ ชนิด น้ำข้อมมี ๖ ชนิด อาบัติเกิดแต่
กายกับจิตมิใช่วาจา มี ๖ อาบัติ เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กายมี ๖ อาบัติเกิด
แต่กายวาจาและจิตมี ๖ กรรมมี ๖ มูลแห่งวิวาทมี ๖ มูลแห่งการโจทมี ๖
สาราณียกรรมมี ๖ ผ้าอาบนํ้าฝนยาว ๖ คีบ พระสุคต จีวรพระสุคตกว้าง ๖ คีบ
พระสุคต นิสัยระงับจากพระอาจารย์มี ๖ อนุบัญญัติในการอาบนํ้ามี ๖ ภิกษุ
ถือเอาจีวรที่ทำค้างไว้แล้วหลีกไป เก็บเอาจีวรที่ทำค้างแล้วหลีกไป.

ว่าด้วยองค์ ๖ แห่งพระอุปัชฌาย์

[๕๘๙] ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสัย
ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก คือ:-

เป็นผู้ประกอบด้วยกองศีล ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองสมาธิ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองปัญญา ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้มีพรหมาสีบ หรือมีพรหมากินสีบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสสัย

ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก คือ:-

เป็นผู้ประกอบด้วยกองศีลของพระอเสขะด้วยตน และชักชวนผู้อื่นใน
กองศีล ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองสมาธิของพระอเสขะด้วยตน และชักชวนผู้อื่น
ในกองสมาธิ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองปัญญาของพระอเสขะด้วยตน และชักชวนผู้อื่น
ในกองปัญญา ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติของพระอเสขะด้วยตน และชักชวนผู้อื่น
ในกองวิมุตติ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะของพระอเสขะด้วยตน และ
ชักชวนผู้อื่นในกองวิมุตติญาณทัสสนะ ของพระอเสขะ ๑

เป็นผู้มีพรหมาสีบ หรือมีพรหมากินสีบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสสัย
ควรให้สามเณรอุปัฏฐาก คือ มีศรัทธา ๑ มีความละเอียด ๑ มีความเกรงกลัวบาป
๑ ปรารถนาคามเพียร ๑ มีสติตั้งมั่น ๑ มีพรหมาสีบ หรือมีพรหมากินสีบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสสัย
ควรให้สามเณรอุปฐาก คือ ไม่มีศีลวิบัติในอธิศีล ๑ ไม่มีอาจารย์วิบัติในอภัยยา-
จาร ๑ ไม่มีทักขวิบัติในอดิทักข ๑ เป็นผู้ได้ยินได้ฟังมาก ๑ มีปัญญา ๑ มีพรร-
ษาสืบ หรือพรรษาเกินสืบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสสัย
ควรให้สามเณรอุปฐาก คือ อาจพยาบาลเอง หรือสั่งให้ผู้อื่นพยาบาลอันเตวา-
สิกหรือสัททวิหริกผู้อาพาธ ๑ อาจระงับเองหรือวานผู้อื่นให้ช่วยระงับความ
กระสันอันเกิดขึ้นแล้ว ๑ อาจบรรเทาเองหรือวานผู้อื่นให้ช่วยบรรเทาความเบื้อ
หน่ายอันเกิดขึ้นโดยธรรม ๑ รู้จักอาบัติ ๑ รู้จักวิธีออกจากอาบัติ ๑ มีพรรษา
ได้สืบ หรือมีพรรษาเกินสืบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสสัย
ควรให้สามเณรอุปฐาก คือ อาจฝึกปรืออันเตวาสิกหรือสัททวิหริกในสิกขา
อันเป็นส่วนอันอกิสมาจาร ๑ อาจแนะนำอันเตวาสิกหรือสัททวิหริกในสิกขาเป็น
ส่วนเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ๑ อาจแนะนำในธรรมอันยิ่งขึ้นไป ๑ อาจแนะนำ
ในวินัยอันยิ่งขึ้นไป ๑ อาจเปลื้องทักขุติอันเกิดขึ้นแล้วโดยธรรม ๑ มีพรรษาได้
สืบ หรือมีพรรษาเกินสืบ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๖ ควรให้อุปสมบท ควรให้นิสสัย
ควรให้สามเณรอุปฐาก คือ รู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑
รู้อาบัติหนัก ๑ จำปาติโมกข์ทั้งสองได้ดีโดยพิสดาร จำแนกดี สวดคล่องแคล่ว
วินิจฉัยถูกต้องโดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ ๑ มีพรรษาได้สืบ หรือมีพรรษา
เกินสืบ ๑.

ว่าด้วยงดปาติโมกข์

[๕๕๐] งดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมี ๖ งดปาติโมกข์เป็นธรรมมี ๖.

หมวด ๖ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๕๕๑] อการวะ ๑ การวะ ๑ วินีต-

วัตถุ ๑ สามิจิกรรรม ๑ สมุฏฐานอาบัติ ๑
สิกขาบทมีการตัดเป็นวินัยกรรรม ๑ อการ ๑
อาณิสงส์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยอย่างยั้ง ๑
อยู่ปราศ ๖ ราตรี ๑ จีวร ๑ น้ำย้อม ๑
อาบัติเกิดแต่กายกับจิต ๑ วาจากับจิต ๑
กายวาจาและจิต ๑ กรรรม ๑ มูลแห่งวิวาท ๑
มูลแห่งการโจท ๑ ด้านยาว ๑ ด้ายกว้าง ๑
นีสัระงับ ๑ อนุบัญญัติ ๑ ถือเอาจีวรที่ทำ
ค้าง ๑ เก็บเอาจีวรที่ทำค้าง ๑ อเสขกรรรม ๑
ชักชวนผู้อื่นในอเสขกรรรม ๑ มีศรัทธา ๑
อธิศีล ๑ พยาบาลผู้อาพาธ ๑ ฝีกปรือใน
อภิสมอาจารย์ ๑ รู้อาบัติ ๑ งดปาติโมกข์ไม่
เป็นกรรรม ๑ งดปาติโมกข์เป็นกรรรม ๑.

หัวข้อประจําหมวด ๖ จบ

หมวด ๗

ว่าด้วยอาบัติเป็นต้น

[๕๕๒] อาบัติมี ๗ กองอาบัติมี ๗ วินีวัตตุมิ ๓ สามิจิกรรมมี ๓ ทำตามปฏิญญาไม่ชอบธรรมมี ๗ ทำตามปฏิญญาชอบธรรมมี ๗ กิจ ๗ อย่าง ภิกษุไปด้วยสัตตดาหกรณียะ ไม่ต้องอาบัติ ทรงวินัยมีอาสนิสส ๗ สิกขาบท ว่าด้วยอย่างยิ่งมี ๗ เพราะอรุณขึ้นเป็นนิสสัคคิยมี ๗ สมณะมี ๗ กรรมมี ๗ ข้าวเปลือกคิมมี ๗ สร้างกุฎีด้านกว้างร่วมใน ๗ คีบ คณะโกชน อนุบัญญัติ มี ๗ ภิกษุรับประเคนเภสัชแล้วเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุถือเอา จีวรที่ทำเสร็จแล้วหลีกไป เก็บจีวรที่ทำเสร็จแล้วหลีกไป ภิกษุไม่เห็นอาบัติ ภิกษุเห็นอาบัติ ภิกษุทำคืนอาบัติ งดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมี ๗ งดปาติโมกข์ เป็นธรรมมี ๗.

ว่าด้วยองค์ของพระวินัยธร

[๕๕๓] ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๗ เป็นพระวินัยธรได้ คือรู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ เป็นผู้มีศีล ดำรงใน ปาติโมกข์ตั้งวรถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโคจรอยู่ เห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อย สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิก เป็น เครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนา ได้ไม่ยาก ได้ไม่ ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่ง ด้วยตนเองในปัจจุบันนี้แหละเข้าถึงอยู่ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๗ เป็นพระวินัยธรได้ คือรู้อาบัติ ๑
รู้อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ เป็นผู้มิสละมาก ทรงจำสละ
สังสมสละ ธรรมเหล่านั้นใดไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง ไพเราะ
ในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะบริสุทธิ์
บริบูรณ์สิ้นเชิง ธรรมเห็นปานนั้น เธอสดับมาก ทรงไว้ สังสมด้วยวาจา
เพ่งด้วยใจ แสงตลอดด้วยศีลด้วยทิวา ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิกเป็น
เครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนาได้ไม่ยาก ได้ไม่
ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ
ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๗ เป็นพระวินัยธรได้ คือรู้อาบัติ ๑
รู้อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ จำปาติโมกข์ทั้งสองได้โดย
พิสดาร จำแนกดี สวดคล่องแคล่ว วินิจฉัยถูกต้อง โดยสูตร โดยอนุ-
พยัญชนะ ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิก เป็นเครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน
เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนา ได้ไม่ยาก ได้ไม่ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่ง
เจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตน
เอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๗ เป็นพระวินัยธรได้ คือรู้อาบัติ ๑
รู้อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ ระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก
คือ ระลึกได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง
หกชาติบ้าง เจ็ดชาติบ้าง แปดชาติบ้าง เก้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติ

บ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติ
บ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏฏ์ก็เป็นอันมากบ้าง ตลอดวิวัฏฏ์ก็เป็นอัน
มากบ้าง ตลอดสังวัฏฏ์วิวัฏฏ์ก็เป็นอันมากบ้าง ว่าในภพโน้น เรามีชื่ออย่างนั้น
มีโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขทุกข้ออย่างนั้น
มีกำหนดอายุเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในภพโน้น แม้ในภพนั้น
เราก็มีชื่ออย่างนั้น มีโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น
เสวยสุขทุกข้ออย่างนั้น มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้ว ได้
มาเกิดในภพนี้ ย่อมระลึกถึงชาติก่อนได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้ง
อรรถด้วยประการฉะนี้

ย่อมแลเห็นหมู่มสัตว์ผู้กำลังจุติ กำลังอุปบัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี
มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ล่วงจักขุของมนุษย์
ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่มสัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต
วจีทุจริต มโนทุจริต ตีเตียนพระอรียเจ้า เป็นมิจฉาทิฎฐิ ยึดถือการกระทำ
ด้วยอำนาจมิจฉาทิฎฐิ สัตว์เหล่านั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต
นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ตีเตียน
พระอรียเจ้า เป็นสัมมาทิฎฐิยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิฎฐิ สัตว์เหล่านั้น
เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ย่อมแลเห็นหมู่มสัตว์ผู้กำลังจุติ กำลัง
อุปบัติเลวประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุ
อันบริสุทธิ์ล่วงจักขุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่มสัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วย
ประการฉะนี้ ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะ เพราะสิ้น
อาสวะด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๗ ย่อมงาม คือ รู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ เป็นผู้มึศีล... สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิก เป็นเครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนา ได้ไม่ยาก ได้ไม่ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่้อื่นอีก ๗ ย่อมงาม คือ รู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ เป็นผู้มึสุตะมาก... แหงตลอดด้วยดีด้วยทักขุ ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิก เป็นเครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนา ได้ไม่ยาก ได้ไม่ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะ เพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่้อื่นอีก ๗ ย่อมงาม คือ รู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ จำปาติโมกข์ทั้งสองได้โดยพิศดาร จำแนกดี สวดคล่องแคล่ว วินิจฉัยถูกต้อง โดยสูตร โดยอนุ-พยัญชนะ ๑ สำหรับฉาน ๔ ฝ่ายกุศลเจตสิก เป็นเครื่องอยู่สบายในปัจจุบัน เธอเป็นผู้ได้ตามความปรารถนา ได้ไม่ยาก ได้ไม่ลำบาก ๑ ทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ไม่มีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่้อื่นอีก ๗ ย่อมงาม คือ รู้อาบัติ ๑ รู้สิ่งมิใช่อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบา ๑ รู้อาบัติหนัก ๑ ระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก

...๑ เถິงเห็นหมุ่สตั้วผู้กำลัังจุติ กำลัังอุปบัตติ เลว ประณิต มิพิวพรรณติ มิพิวพรรณทราวม ใต้ติ ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธี ล่วงจักขุของมนุษย์ ย่อมรู้ซััดซึ่งหมุ่สตั้วเป็นไปตตามกรรม...๑ ทำให้เจ็งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ มิมีอาสวะเพราะสิ้นอาสวะ ด้วยปัญญาอันยัังด้วยตนเอง ในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่ ๑.

ว่าด้วยอสังคหกรรมและสังคหกรรม

[๕๕๔] อสังคหกรรม ๗ คือ มิมีศรัทธา ๑ มิมีความละอาย ๑ มิมีความเกรงกลัว ๑ มิการฟังน้อย ๑ เกียจคร้าน ๑ หลงลืมสติ ๑ มีปัญญาทราวม ๑ สังคหกรรมมี ๗ คือ มีศรัทธา ๑ มีความละอาย ๑ มีความเกรงกลัว ๑ มิการฟังมาก ๑ ปรารภความเพียร ๑ มีสติตั้งมั่น ๑ มีปัญญา ๑.

หมวด ๗ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๕๕๕] อาบัตติ ๑ กองอาบัตติ ๑ วินิตวัตถุ ๑ สามิจิกรรม ๑ ทำตตามปฎิญาญามิเป็นธรรม ๑ ทำตตามปฎิญาญาเป็นธรรม ๑ สัตตาหะ ไปมิต้องอาบัตติ ๑ อานิสงส์ ๑ อย่างยััง ๑ อรุณ ๑ สมณะ ๑ กรรม ๑ ข้าวเปลือกดิบ ๑ สร้างกุฎิด้านกว้าง ๑ คนโกชน ๑ เจ็ดวันเป็นอย่างยััง ๑ ถือเอา ๑ เก็บไป ๑ มิเห็นอาบัตติ ๑ เห็นอาบัตติ ๑ ทำคินอาบัตติ ๑ งคปาติโมกข์มิเป็นธรรม ๑ งคปาติโมกข์เป็นธรรม ๑ วินยธร ๔ อย่าง ๑ ภิกษุงาม ๔ อย่าง ๑ อสังคหกรรม ๗ อย่าง ๑ สังคหกรรม ๗ อย่าง ๑ พระผู้มิพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้แล้วแล.

หัวข้อประจําหมวด ๗ จบ

หมวด ๘

ว่าด้วยอานิสงส์เป็นต้น

[๕๕๖] ภิกษุเห็นอานิสงส์ ๘ ไม่พึงยกภิกษุนั้นฐานไม่เห็นอาบัติ
ภิกษุเห็นอานิสงส์ ๘ พึงแสดงอาบัตินั้น เพราะความเชื่อแก่ผู้อื่น อาบัติ
สังฆาทิเสสเป็นขาวตติยกะมี ๘ ประจบตระกูลด้วยอาการ ๘ จีวรบังเกิดมีมาติกา
๘ กฐินเดาะมีมาติกา ๘ น้ำปานะมี ๘ ชนิด พระเทวทัตต์ มีจิตอันอัสท-
ธรรม ๘ อย่างครอบงำอำยี้ จึงไปสู่ออบาย ตกนรก ชั่วกัป ช่วยไม่ได้ โลกธรรม
มี ๘ ครุธรรมมี ๘ อาบัติปาฏิเทสนียะมี ๘ มุสาวาทมีองค์ ๘ องค์อุโบสถมี
๘ องค์แห่งความเป็นทูตมี ๘ วัตรแห่งเคียรถียมี ๘ อัจฉริยะอัพภูตธรรมใน
มหาสมุทรมี ๘ อัจฉริยะอัพภูตธรรมในพระธรรมวินัยมี ๘ ภัตตอาหารที่ไม่
เป็นเดนมี ๘ ภัตตอาหารที่เป็นเดนมี ๘ เกสัชเป็นนิสสัคคิยะเมื่อรุ่งอรุณที่ ๘
ปาราชิกมี ๘ ภิกษุณียังวัตถุที่ ๘ ใ้บริบูรณ์สงฆ์พึงนาสนะเสีย ภิกษุณียัง
วัตถุที่ ๘ ใ้บริบูรณ์ แม้แสดงอาบัติแล้ว ก็ไม่เป็นอันแสดง อุปสมบทมีวาจา
๘ พึงถูกรับภิกษุณี ๘ พวก พึงใ้อาสาสนะแก่ภิกษุณี ๘ พวก อุบายสิกขาขอพร
๘ ภิกษุประกอบด้ายของค์ ๘ สงฆ์พึงสมมติใ้เป็นผู้สั่งสอนภิกษุณี การทรง
วินัยมีอานิสงส์ ๘ สิกขาบทที่ว่าด้วยอย่างยังมี ๘ ภิกษุผู้ถูกลงตัสสปาปิยสิกขากรรม
พึงประพฤติชอบในกรรม ๘ งดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมี ๘ งดปาติโมกข์เป็น
ธรรมมี ๘.

หมวด ๘ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๕๕๑] ไม่ยกภิกษุนั้น ๑ เชื้อผู้อื่น ๑ อาบัติสังฆาติเสสเป็นยาวตติยกะ ๑ ประจบ ๑ มาติกา ๑ กฐินเคาะ ๑ นำปานะ ๑ อสังฆกรรมครอบงำ ๑ โลกกรรม ๑ คุรุกรรม ๑ อาบัติปาฏิเทศนียะ ๑ มุสาวาท ๑ อุโบสถ ๑ องค์แห่งทูต ๑ ดิตถียัตตร ๑ มหาสมุท ๑ อัပ္ภุตกรรมในพระธรรมวินัย ๑ โภชนะไม่เป็นเคน ๑ โภชนะเป็นเคน ๑ เกสัชเป็นนิสัคคีย์ ๑ ปาราชิก ๑ วัตถุที่แปด ๑ ไม่แสดง ๑ อุปสมบท ๑ ลูกรับ ๑ ให้อาสนะ ๑ พร ๑ ให้โอวาท ๑ อานิสงส์ ๑ อย่างยิ่ง ๑ ประพฤติในธรรมแปด ๑ จคปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม ๑ จคปาติโมกข์เป็นธรรม ๑ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประกาศหมวดแปดไว้ดีแล้วแล.

หัวข้อประจําหมวด ๘ จบ

หมวด ๕

ว่าด้วยอาฆาตวัตถุเป็นต้น

[๕๕๒] อาฆาตวัตถุมี ๕ อุบายกำจัดอาฆาตมี ๕ วินิตวัตถุมี ๕ อาบัติสังฆาติเสสเป็นปฐมแปดติกะมี ๕ สงฆ์แตกกันเพราะภิกษุ ๕ รูป โภชนะอันประณีตมี ๕ เป็นทุกกฏเพราะมังสะ ๕ ชนิด ปาติโมกข์เทศมี ๕ สิกขาบทที่ว่าด้วยอย่างยังมี ๕ ธรรมมีค้นหาเป็นมูลมี ๕ มานะมี ๕ จิวรที่ควรอธิษฐานมี ๕ จิวรไม่ควรวิกัปมี ๕ จิวรพระสุคตยาว ๕ คีบ การให้ไม่เป็นธรรมมี ๕ การรับไม่เป็นธรรมมี ๕ บริโภคไม่เป็นธรรมมี ๕ การให้เป็นธรรมมี ๑ การ

รับเป็นธรรมมี ๓ บริโภคเป็นธรรมมี ๓ สัตถุญัตติไม่เป็นธรรมมี ๕ สัตถุญัตติ
เป็นธรรมมี ๕ กรรมไม่เป็นธรรมหมวด ๕ มี ๒ หมวด กรรมเป็นธรรมหมวด
๕ มี ๒ หมวด จดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมี ๕ จดปาติโมกข์เป็นธรรมมี ๕.

หมวด ๕ จบ

หัวข้อประจำหมวด

[๕๕๕] อาฆาตวัตถุ ๑ อุบายกำจัด ๑ วินิตวัตถุ ๑ อาบัติเป็นปฐมมา-
ปัตตติกะ ๑ สงฆ์แตกกัน ๑ โภชนะประณีต ๑ มังสะ ๑ อุเทศ ๑ อย่างยิ่ง ๑
ค้นหา ๑ มานะ ๑ อธิษฐาน ๑ วิกัปป ๑ คีป ๑ ให้ ๑ รับ ๑ บริโภค ๑
ให้รับ และบริโภคที่เป็นธรรมอย่างละสาม ๑ สัตถุญัตติที่ไม่เป็นธรรม ๑ ที่เป็น
ธรรม ๑ หมวด ๕ สองหมวดสองอย่าง ๑ จดปาติโมกข์เป็นธรรม ๑ ไม่เป็น
ธรรม ๑.

หัวข้อประจำหมวด ๕ จบ

หมวด ๑๐

ว่าด้วยอาฆาตวัตถุเป็นต้น

[๑,๐๐๐] อาฆาตวัตถุมี ๑๐ อุบายกำจัดอาฆาตวัตถุมี ๑๐ วินิตวัตถุ
มี ๑๐ มิจฉาทิฎฐินีวัตถุ ๑๐ สัมมาทิฎฐิมีวัตถุ ๑๐ อันตคาหิกทิฎฐิมี ๑๐
มิจฉัตตมี ๑๐ สัมมัตตะมี ๑๐ อกุศลกรรมบถมี ๑๐ กุศลกรรมบถมี ๑๐ จับ
สลากไม่เป็นธรรมมี ๑๐ จับสลากเป็นธรรมมี ๑๐ สามเณรมีสึกขาบท ๑๐
สามเณรประกอบด้วยองค์ ๑๐ พึงให้สึกเสีย.

ว่าด้วยองค์ของพระวินัยธร

[๑,๐๐๑] พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๑๐ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน ๑ ไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่น ๑ ไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน และไม่กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่นแล้วปรับอาบัติ ๑ ปรับอาบัติโดยไม่เป็นธรรม ๑ ปรับอาบัติไม่ตามปณิญา ๑ ไม่รู้อาบัติ ๑ ไม่รู้มูลของอาบัติ ๑ ไม่รู้เหตุเกิดของอาบัติ ๑ ไม่รู้ความดับของอาบัติ ๑ ไม่รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอาบัติ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๑๐ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน ๑ กำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่น ๑ กำหนดที่สุดถ้อยคำของตน และกำหนดที่สุดถ้อยคำของผู้อื่นแล้วปรับอาบัติ ๑ ปรับอาบัติตามธรรม ๑ ปรับอาบัติตามปณิญา ๑ รู้อาบัติ ๑ รู้มูลของอาบัติ ๑ รู้เหตุเกิดของอาบัติ ๑ รู้ความดับของอาบัติ ๑ รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอาบัติ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม้อื่นอีก ๑๐ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่รู้อิภรณ์ ๑ ไม่รู้มูลของอิภรณ์ ๑ ไม่รู้เหตุเกิดของอิภรณ์ ๑ ไม่รู้ความดับของอิภรณ์ ๑ ไม่รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอิภรณ์ ๑ ไม่รู้วัตถุ ๑ ไม่รู้เหตุเป็น कैามูล ๑ ไม่รู้บัญญัติ ๑ ไม่รูนุบัญญัติ ๑ ไม่รู้ทางแห่งถ้อยคำอันเชื่อนุสนธิกันได้ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๑๐ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้อิภรณ์ ๑ รู้มูลของอิภรณ์ ๑ รู้เหตุเกิดของอิภรณ์ ๑ รู้ความดับของอิภรณ์ ๑ รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอิภรณ์ ๑ วัตถุ ๑ รู้เหตุเป็น कैามูล ๑ รื่บัญญัติ ๑ รื่บัญญัติ ๑ รู้ทางแห่งถ้อยคำอันเชื่อนุสนธิกันได้ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๑๐ นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่
รู้ัญัตติ ๑ ไม่รู้การตั้งัญัตติ ๑ ไม่ฉลาดในเบื้องต้น ๑ ไม่ฉลาดในเบื้องปลาย ๑
ไม่รู้กาล ๑ ไม่รู้อาบัติและมีใช้อาบัติ ๑ ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑
ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติ
ไม่ชั่วหยาบ ๑ ไม่ยึดถือ ไม่ใส่ใจ ไม่ใคร่ครวญถ้อยคำที่สืบต่อจากอาจารย์ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๑๐ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้ัญัตติ ๑
รู้การตั้งัญัตติ ๑ ฉลาดในเบื้องต้น ๑ ฉลาดในเบื้องปลาย ๑ รู้กาล ๑ รู้อาบัติ
และมีใช้อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติ
ไม่มีส่วนเหลือ ๑ ผู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ เป็นผู้ยึดถือ ใส่ใจ
ใคร่ครวญถ้อยคำที่สืบต่อจากอาจารย์ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๑. นับว่าเป็นผู้เขลา คือ ไม่
รู้อาบัติและมีใช้อาบัติ ๑ ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้อาบัติมีส่วน
เหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑
จำปาติโมกข์ทั้งสองไม่ได้โดยพิสดาร จำแนกไม่ดี สวดไม่คล่องแคล่ว วินิจฉัย
ไม่ถูกต้อง โดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ ๑ ไม่รู้อาบัติและมีใช้อาบัติ ๑ ไม่รู้
อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑
ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑

พระวินัยธรประกอบด้วยองค์ ๑๐ นับว่าเป็นผู้ฉลาด คือ รู้อาบัติและ
มีใช้อาบัติ ๑ รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มี
ส่วนเหลือ ๑ รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ จำปาติโมกข์ทั้งสองได้
โดยพิสดาร จำแนกดี สวดคล่องแคล่ว วินิจฉัยถูกต้อง โดยสูตร โดย

อนุพยัญชนะ ๑ รื้ออาบัติและมีไชอาบัติ ๑ รื้ออาบัติเบาและอาบัติหนัก ๑ รื้ออาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑ รื้ออาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑ ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑.

ว่าด้วยอุพพหิกาเป็นต้น

[๑,๐๐๒] ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๑. สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพหิกา พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่พระสาวกทั้งหลาย เพราะอาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ การเข้าไปสู่ภายในพระราชฐานมีโทษ ๑๐ ทานวัตถุมี ๑๐ รัตนะมี ๑๐ ภิกษุสงฆ์มีวรรค ๑๐ คณะสงฆ์มีวรรค ๑๐ พึงให้อุปสมบท ผ้าบังสุกุลมี ๑๐ จีวรสำหรับใช้สอยมี ๑๐ ทรงอดิเรกจีวรมี ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง น้ำสุกกะมี ๑๐ สตรีมี ๑๐ ภรรยา ๑๐ ภิกษุในพระนครเวสาลีแสดงวัตถุ ๑๐ บุคคลไม่ควรไหว้มี ๑๐ เรื่องสำหรับคำมี ๑๐ กล่าวคำต่อเสียดด้วยอาการ ๑๐ เสนาสนะมี ๑๐ ขอพร ๑๐ งคปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมี ๑๐ งคปาติโมกข์เป็นธรรมมี ๑๐ ยาคุมีอานิสงส์ ๑๐ อภัยปิยมังสะมี ๑๐ สิกขาบทว่าด้วยอย่างยิ่งมี ๑๐ ภิกษุผู้มีพรญา ๑๐ ฉลาดสามารถ ควรให้บรรพชา อุปสมบท ควรให้นิสัย ควรให้สามเณรอุปฐาก ภิกษุผู้มีพรญา ๑๐ ฉลาดสามารถ ควรให้บรรพชาอุปสมบท ควรให้นิสัย ควรให้สามเณรอุปฐาก ภิกษุผู้มีพรญา ๑๐ ฉลาดสามารถ พึงยินดีการสมมติให้บวช ภิกษุผู้มีพรญา ๑๐ ควรให้ศึกษาแก่สตรีคฤหัสถ์.

หมวด ๑๐ จบ

หัวข้อประจําหมวด

[๑,๐๐๓] อาฆาตวัตถุ ๑ อุบายกําจัด ๑ วินีตวัตถุ ๑ มิจฉาทิฎฐิ ๑ สัมมาทิฎฐิ ๑ อันตคาหิกทิฎฐิ ๑ มิจฉัตตะ ๑ สัมมัตตะ ๑ อุกุศลกรรมบถ ๑ กุศลกรรมบถ ๑ จับสลากเป็นกรรม ๑ จับสลากไม่เป็นกรรม ๑ สามเณร ๑ นาสนะ ๑ ถ้อยคำ ๑ อธิกรณ์ ๑ ญัตติ ๑ อาบัติเบาอีก ๑ อาบัติหนัก ๑ จงรู้ฝ่ายดำ ฝ่ายขาว เหล่านี้ไว้ อุพพาหิกา ๑ สิกขาบท ๑ ภายในพระราชฐาน ๑ ทานวัตถุ ๑ รัตนะ ๑ คณะสงฆ์ทศวรรค ๑ คณะสงฆ์ทศวรรคให้อุปสมบท ๑ ผ้าบังสุกุล ๑ จีวรสำหรับใช้สอย ๑ สิบวัน ๑ น้ำสุกกะ ๑ สตรี ๑ ภรรยา ๑ วัตถุสิบ ๑ คนไม่ควรไหว้ ๑ เรื่องสำหรับดำ ๑ คำส่อเสียด ๑ เสนาสนะ ๑ พร ๑ งคปาติโมกข์ไม่เป็นกรรม ๑ งคปาติโมกข์เป็นกรรม ๑ ยาคุ ๑ มังสะ ๑ อย่างยิ่ง ๑ ภิกษุ ๑ ภิกษุณี ๑ ให้บวช ๑ สตรีกฤหัสถ์ ๑ หมวดสิบ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงประกาศไว้ถูกต้องแล้วแล.

หัวข้อประจําหมวด ๑๐ จบ

หมวด ๑๑

ว่าด้วยบุคคลเป็นต้น

[๑,๐๐๔] บุคคล ๑๑ จำพวก ที่เป็นอนุปสัมบัน ไม่ควรให้อุปสมบท ที่เป็นอุปสัมบัน ควรให้สักเสียด รongเท้าไม่ควรมี ๑๑ ชนิด บาตรไม่สมควร มี ๑๑ ชนิด จีวรไม่สมควรมี ๑๑ ชนิด สิกขาบทเป็นยาวตติยกะมี ๑๑ พึงถามอันตราสิกขธรรม ๑๑ ของภิกษุณี จีวรควรอธิษฐานมี ๑๑ จีวรไม่ควร

วิกัปมี ๑๑ จีวรเป็นนิสัคคีย์เมื่อรุ่งอรุณที่ ๑๑ ลูกคุมที่สมควรมี ๑๑ ลูกถวิน
ที่สมควรมี ๑๑ แผ่นดินไม่ควรมี ๑๑ แผ่นดินที่สมควรมี ๑๑ การระงับนีสัย
มี ๑๑ บุคคลไม่ควรไหว้ ๑๑ สิกขาบทที่ว่าด้วยอย่างยังมี ๑๑ ขอพร ๑๑ โทษ
แห่งสีมามี ๑๑ บุคคลผู้ดำบริภาษต้องได้รับโทษ ๑๑ อย่าง เมื่อเมตตาคเจ-
โตวิมุตติอันบุคคลเสพมาแต่แรก ให้เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ทำให้ดูจยาน
ที่เทียมดีแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งพระพฤติสงสมเนื่อง ๆ ประรภสม่าเสมอดีแล้ว ฟัง
หวังอันสงส์ ๑๑ อย่าง คือ กลับเป็นสุข ๑ ตื่นเป็นสุข ๑ ไม่ฝันร้าย ๑ เป็น
ที่รักของพวกมนุษย์ ๑ เป็นที่รักของพวกอมมนุษย์ ๑ เทพยดาร์กษา ๑ ไฟก็ดี
ยาพิษก็ดี ศัสตราก็ดี ไม่ต้องบุคคลนั้น ๑ จิตตั้งมั่นได้รวดเร็ว ๑ สีหน้า
ผุดผ่อง ๑ ไม่หลงทำกาลละ ๑ เมื่อยังไม่บรรลุลุณวิเศษที่ยิ่งขึ้นไปยอมเกิดใน
พรหมโลก ๑ เมื่อเมตตาคเจโตวิมุตติอันบุคคลเสพมาแต่แรกให้เจริญแล้ว ทำ
ให้มากแล้ว ทำให้เป็นดูจยานที่เทียมดีแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้ง ประพฤติสงสม
เนื่อง ๆ ประรภสม่าเสมอดีแล้ว ฟังหวังอันสงส์ ๑๑ นี้แล.

หมวด ๑๑ จบ

หัวข้อประจำหมวด

[๑,๐๐๕] ให้สึก ๑ รองเท้า ๑ บาตร ๑ จีวร ๑ สิกขาบทเป็น
ยาวตติยกะ ๑ ฟังถาม ๑ อธิษฐาน ๑ วิกัป ๑ อรุณ ๑ ลูกคุม ๑ ลูกถวิน ๑
แผ่นดินไม่ควร ๑ แผ่นดินควร ๑ นีสัย ๑ บุคคลไม่ควรไหว้ ๑ อย่างยังมี ๑
พร ๑ โทษ สีมา ๑ ค่า ๑ เมตตาค ๑ จัดเป็นหมวด ๑๑.

เอกุตตริกะ จบ

หัวข้อลำดับหมวด

[๑,๐๐๖] หมวดยิ่งกว่าหนึ่งไม่มีมลทิน คือ หมวด ๑ หมวด ๒
หมวด ๓ หมวด ๔ หมวด ๕ หมวด ๖ หมวด ๗ หมวด ๘ หมวด ๙
หมวด ๑๐ และหมวด ๑๑ อันพระพุทธเจ้าผู้มหาวิระ มีธรรมอันปรากฏแล้ว
ผู้คงที่ ทรงแสดงแล้ว เพื่อความเกื้อกูล แก่สรรพสัตว์แล.

หัวข้อลำดับหมวด ๑๑ จบ

เอกุตตริก วัณณา

วินัยนัยในเอกุตตริกนัย มีคำว่า อาปตติกรา ชมฺมา ชานิตพฺพา
เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้:-

[พรรณนามหมวด ๑]

อาปตติสมุฏฺฐาน ๖ ชื่อกรรมก่ออาบัติ. จริงอยู่ บุคคลย่อมต้องอาบัติ
ด้วยอำนาจแห่งกรรมเหล่านั้น เพราะเหตุนั้น กรรมเหล่านั้น ท่านจึงกล่าวว่
ก่ออาบัติ.

สมณะ ๗ ชื่อกรรมก่ออาบัติ.

สองบทว่า อาปตติ ชานิตพฺพา "ได้แก่ พึงรู้จักอาบัติที่ท่านกล่าว
ไว้ในสิกขาบทและวิภังค์นั้น ๆ.

บทว่า อนาปัตติ ได้แก่ ฟังรู้จักอนาปัตติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ โดยนัยเป็นต้นว่า ภิกษุ ไม่เป็นอาบัติ แก่ภิกษุผู้ไม่ยินดีอยู่.

บทว่า ลหุกา ได้แก่ ฟังรู้จักอาบัติ ๕ อย่าง โดยความหมดจดด้วย วินัยกรรมที่เบา.

บทว่า ครุกา ได้แก่ ฟังรู้จักอาบัติสังฆาทิเสส โดยความหมดจด โดยวินัยกรรมที่หนัก และฟังรู้จักอาบัติปาราชิก โดยความเป็นอาบัติที่ไม่สามารถ เพื่อน้อมเข้าไปสู่ความเป็นอนาปัตติ โดยอาการไร ๆ.

บทว่า สวาเสสา ได้แก่ ฟังรู้จักอาบัติที่เหลือ เว้นปาราชิกเสีย.

บทว่า อนวเสสา ได้แก่ อาบัติปาราชิก.

อาบัติ ๒ กอง หยาบร้าย. อาบัติที่เหลือ ไม่หยาบร้าย.

อาบัติที่ยังทำคืนได้ ๒ หมวด เช่นกับอาบัติที่มีส่วนเหลือ ๒ หมวด อาบัติที่เป็นเทศนาคามินี ๒ หมวด รวมเข้ากับอาบัติเบา ๒ หมวด.

อาบัติทั้ง ๗ กอง ชื่อว่า ธรรมทำอันตราย. อาบัติที่ภิกษุแกล้งละเมิด ย่อมทำอันตรายแก่สวรรค์และนิพพาน เพราะฉะนั้น อาบัติที่ภิกษุแกล้งละเมิด จึงชื่อว่าทำอันตราย.

ส่วนอาบัติที่มีโทษตามพระบัญญัติ อันภิกษุผู้ไม่รู้อยู่ละเมิดแล้วหาทำอันตรายแก่สวรรค์และนิพพานไม่ เพราะฉะนั้น อาบัติที่มีโทษตามพระบัญญัติ จึงชื่อว่าไม่ทำอันตราย.

ทางแห่งสวรรค์และนิพพาน อันอันตรายิกาบัติไม่ห้ามแล้ว แม้แก่ ภิกษุผู้ต้องอันตรายิกาบัติแล้ว แสดงอาบัติที่เป็นเทศนาคามินีเสีย ออกจาก อาบัติที่เป็นวุฒฐานคามินีเสียแล้วถึงความบริสุทธิ์ และผู้ตั้งอยู่ในภูมิของสามเณร ฉะนั้นแล.

อาบัติที่มีโทษทางโลก ชื่อว่า อาบัติที่ทรงบัญญัติพร้อมทั้งโทษ.

อาบัติที่มีโทษตามพระบัญญัติ ชื่อว่า อาบัติที่ทรงบัญญัติไม่มีโทษ.

ภิกษุทำอยู่จึงต้องอาบัติใด อาบัตินั้น ชื่อว่าเกิดเพราะกระทำเหมือน
อาบัติปาราชิก.

ภิกษุยังไม่ทำอยู่ จึงต้องอาบัติใด อาบัตินั้น ชื่อว่าเกิดเพราะไม่ทำ
เหมือนอาบัติที่ต้องเพราะไม่อธิษฐานจิวร.

ภิกษุทำอยู่ด้วย ไม่ทำอยู่ด้วย ย่อมต้องอาบัติใด อาบัตินั้น ชื่อว่า
เกิดเพราะทำและไม่ทำ เหมือนอาบัติในกฎการสิกขาบท.

อาบัติที่ต้องที่แรก ชื่อว่าปุพพอาบัติ. อาบัติที่ภิกษุผู้อยู่ปริวาสเป็นต้น
ต้องในภายหลัง ชื่อว่าอปราบัติ.

อันตราบัติแห่งวิธีเครื่องหมดจด อันสงฆ์ไว้ในอาบัติเดิม ชื่อว่า
อันตราบัติแห่งปุพพอาบัติทั้งหลาย.

อันตราบัติแห่งวิธีเครื่องหมดจด กล่าวคืออักษมโฆธาน ชื่อว่าอัน-
ตราบัติแห่งอปราบัติ.

ส่วนในภุรุษที่แก้ว่า อาบัติที่ต้องก่อน ชื่อปุพพอาบัติ อาบัติที่ต้องใน
เวลาสมควรแก่มนัตต์ ชื่ออปราบัติ อาบัติที่ต้องในปริวาส ชื่ออันตราบัติแห่ง
ปุพพอาบัติ อาบัติที่ต้องในขณะประพฤติมนัตต์ ชื่ออันตราบัติแห่งอปราบัติ.
แม้คำนี้ ก็ถูกโดยปริยายอันหนึ่ง.

อาบัติใด อันภิกษุทำความทอดธุระแสดงเสีย ด้วยตั้งใจว่า เราจัก
ไม่ต้องอีก. อาบัตินั้น ชื่อว่าอันภิกษุแสดงแล้ว นับเข้าในจำนวน (อาบัติที่
แสดงแล้ว).

อาบัติใด อันภิกษุไม่ทำความทอดธุระ แสดงเสียด้วยจิตที่ยังมีความ
อุกอาจ ไม่บริสุทธิ์ทีเดียว อาบัตินั้น ชื่อว่าอันภิกษุแสดงแล้ว ไม่นับเข้าใน
จำนวน.

จริงอยู่ อาบัตินี้แม้แสดงแล้ว ก็ไม่นับเข้าในจำนวนอาบัติที่แสดงแล้ว.
ในวัตถุที่ ๘ ย่อมเป็นเฉพาะปาราชิก แก่ภิกษุณี.

ใน ๘ บท มีบทที่ว่า **ปญฺญตฺติ** **ชานิตฺตพฺพา** เป็นอาทิ ฟังทราบ
วินิจฉัย ตามนัยที่กล่าวแล้วในข้อถามถึงปฐมปาราชิกนั้นแล.

อาบัตินัก ที่ทรงบัญญัติเพราะโทษล่า ชื่อว่าอาบัติมีโทษล่า
อาบัติเบา ชื่อว่าอาบัติมีโทษไม่ล่า.

อาบัติของพระสุขัมมัตเถระ และอาบัติที่ต้องเพราะแกล้งทำคำรับที่
เป็นธรรมให้คลาดเคลื่อน ชื่อว่าอาบัติเนื่องโดยตรงกับคฤหัสถ์.

อาบัติทั้งหลายที่เหลือ ชื่อว่าอาบัติไม่เนื่องโดยตรงกับคฤหัสถ์.

อาบัติที่นับว่าเป็นอนันตริยกรรม ๕ ชื่อว่าอาบัติเที่ยง. อาบัติที่เหลือ
ชื่อว่าอาบัติไม่เที่ยง.

ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ มีพระสุทินนเถระเป็นต้น ชื่อว่าภิกษุผู้ทำที่แรก.
ภิกษุผู้ก่อนอนุบัญญัติ มีพระมกฺกภูสิสมณะเป็นอาทิ ชื่อว่าภิกษุผู้ไม่ได้ทำที่แรก.

ภิกษุใด ต้องอาบัติในบางคราวบางครั้ง ภิกษุนั้น ชื่อว่าผู้ต้องอาบัติ
ไม่เป็นนิตย์.

ภิกษุใด ต้องเป็นนิตย์ ภิกษุนั้น ชื่อว่าต้องอาบัติเนื่อง ๆ.

ภิกษุใด ฟ้องภิกษุอื่นด้วยวัตถุหรืออาบัติ ภิกษุนั้น ชื่อว่าโจทก์.
ฝ่ายภิกษุใด ถูกฟ้องอย่างนั้น ภิกษุนี้ ชื่อว่าจำเลย.

ภิกษุผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ๑๕ ประการ ฟ้องด้วยวัตถุไม่จริง ชื่อว่า ผู้ฟ้องไม่เป็นธรรม. ภิกษุผู้จำเลยถูกโจทก์นั้นฟ้องอย่างนั้น ชื่อว่า ผู้ถูกฟ้องไม่เป็นธรรม.

โจทก์และจำเลยที่เป็นธรรม ฟังทราบโดยปริยายอันแพกกัน.

บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรมทั้งหลาย อันเที่ยงโดยความเป็นธรรมผิดก็ดี อันเที่ยงโดยความเป็นธรรมชอบก็ดี ชื่อว่าผู้เที่ยง.

บุคคลผู้แพกไป ชื่อว่าผู้ไม่เที่ยง.

พระสาวกทั้งหลาย ชื่อว่าผู้พอเพื่อต้องอาบัติ. พระพุทธเจ้าและพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ชื่อว่าผู้ไม่พอเพื่อต้องอาบัติ.

บุคคลที่ถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม ชื่อว่าผู้ถูกสงฆ์ขวัตร.

บุคคลที่ถูกสงฆ์ลงกรรม ๔ อย่างที่เหลือ มีตวัชฌนียกรรมเป็นต้น ชื่อว่าผู้ไม่ถูกสงฆ์ขวัตร.

จริงอยู่ ภิกษุที่ถูกสงฆ์ลงตวัชฌนียกรรมเป็นต้นนี้ ไม่ยังอุโบสถหรือปวารณาหรือธรรมบริโภค หรืออามิสบริโภคให้กำเริบ.

เฉพาะบุคคลที่พระผู้มีพระภาคเจ้าให้ฉิบหายเสียด้วยลิงคณาสนาทันต-กัมมนาสนาและสังฆวาสนาสนา อย่างนี้ว่า สงฆ์พึงยิงเมตติยาภิกษุณีให้ฉิบหาย บุคคลผู้ประทุษร้ายพึงให้ฉิบหาย สมณฑุเทศชื่อกัณฐกะ สงฆ์พึงให้ฉิบหาย ดังนี้ ชื่อว่าผู้ถูกนาสนา บุคคลทั้งปวงที่เหลือ ชื่อว่าผู้ไม่ถูกนาสนา.

ธรรมที่เป็นที่อยู่ร่วมกัน มีอุโบสถเป็นอาทิ กับบุคคลใดมีอยู่ บุคคลนี้ ชื่อว่าผู้มีสังฆวาสนเหมือนกัน. บุคคลนอกนั้น ชื่อว่าผู้มีสังฆวาสนต่างกัน.

บุคคลผู้มีสังฆวาสนต่างกันนั้น มี ๒ พวก คือกัมมณานาสังฆวาสนพวกหนึ่ง ลัทธินานาสังฆวาสนพวกหนึ่ง.

สองบทว่า **รปณํ ขานิตพฺพํ** มีความว่า ฟังทราบการงดปาฏิโมกข์
ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้โดยนัยเป็นต้นว่า ภิกษุทั้งหลาย การงดปาฏิโมกข์
ไม่เป็นธรรมอย่างหนึ่ง ฉะนี้แล.

พรรณนาหมวด ๑

[พรรณนาหมวด ๒]

วินิจฉัยในหมวด ๒ ฟังทราบดังนี้:-

อาบัติเป็นสจิตตกะ เป็นสัจญวิโมกข์ อาบัติเป็นอจิตตกะ เป็นโน-
สัจญวิโมกข์.

อาบัติเพราะอวดอุตริมนุสธรรมที่จริง เชื่อว่าอาบัติของภิกษุผู้ได้
สมาบัติ.

อาบัติเพราะอวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่จริง เชื่อว่าอาบัติของภิกษุผู้
ไม่ได้สมาบัติ.

อาบัติในปทโสรัหมมสิกขาบทเป็นต้น เชื่อว่าอาบัติเนื่องโดยเฉพาะด้วย
สัทธรรม.

อาบัติเพราะทูลจุลลวาจา เชื่อว่าอาบัติเนื่องโดยเฉพาะด้วยอสังกรรม.

อาบัติเพราะบริโภคน้ำบริวารที่ไม่ควรอย่างนี้ คือ เพราะไม่เสียสละวัตถุ
เป็นนิสสัคคีย์ก่อนบริโภค เพราะตากบาตรและจิวรไว้นาน เพราะไม่ซักจิวรที่
โสम्म เพราะไม่ระบมบาตรที่สนิมจับ เชื่อว่า อาบัติเนื่องโดยเฉพาะด้วยบริวาร
ของตน.

อาบัติที่พึงต้อง ในเพราะไปเสียด้วยไม่บอกสังการที่วางบริหารมีเตียง และตั้งเป็นอาทิจองสงฆ์ ไว้กลางแจ้งเป็นต้น ชื่อว่า อาบัติเนื่องโดยเฉพาะ ด้วยบริหารของผู้อื่น.

อาบัติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้โดยนัยเป็นต้นว่า เป็นอาบัติแก่ภิกษุ ผู้มีหลังอ่อน ผู้มีองคชาตยาว ผู้หนีบองคชาตด้วยขา ชื่อว่าอาบัติเนื่องโดยเฉพาะด้วยบุคคลคือตนเอง.

อาบัติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส ในเพราะเมถุนธรรม กายสังสัคคะ และให้ประหารเป็นอาทิ ชื่อว่าอาบัติเนื่องโดยตรงด้วยบุคคลอื่น.

ภิกษุเมื่อพูดจริงว่า หล่อนมีหงอน ย่อมต้องอาบัติหนัก. เมื่อพูดเท็จ ย่อมต้องอาบัติเบา โดยพระบาลีว่า เป็นปาจิตติย ในเพราะสัมปชานมุสาวาท.

เมื่อพูดเท็จ เพราะอวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีจริง ต้องอาบัติหนัก เมื่อพูดจริง เพราะอวดอุตริมนุสธรรมที่มีจริง ต้องอาบัติเบา.

ภิกษุเมื่อนั่งอยู่ ณ ส่วนข้างหนึ่ง ภายในสีมา ด้วยตั้งใจว่า เราจักทำสังฆกรรมเป็นพวก ชื่อว่าอยู่บนแผ่นดิน ต้อง (อาบัติ).

ก็ถ้าว่า เธอพึงตั้งอยู่ในอากาศแม้เพียงองคฺลึเดียว ไม่พึงต้อง; เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่า อยู่ในอากาศ ไม่ต้อง.

เมื่อภิกษุเมื่อนั่งทับ ซึ่งเตียงหรือตั้ง อันมีเท้าเสียบในต้วบนร้านสูง ซึ่งว่าอยู่ในอากาศ ต้อง (อาบัติ).

ก็ถ้าว่า เธอพึงตั้งเตียงและตั้งนั้นบนภคพื้นแล้วจึงนอน ไม่พึงต้อง; เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่า อยู่บนภคพื้น ไม่ต้อง.

ภิกษุผู้เตรียมจะไป เมื่อไม่ยังคมิยวัตรให้เต็มไปเสีย ชื่อว่าออกไปอยู่
ต้อง (อาบัติ) เข้าไปอยู่ ไม่ต้อง.

ภิกษุอาคันตุกะ ไม่ยังอาคันตุกวัตรให้เต็ม กงร่วมสวมรองเท้าเข้าไป
อยู่ ชื่อว่าเข้าไปอยู่ ต้อง (อาบัติ) ออกไปอยู่ ไม่ต้อง.

ภิกษุณี เมื่อถือเอาการชำระให้สะอาดด้วยน้ำ ลึกเกินไป ชื่อว่าถือเอา
อยู่ ต้อง (อาบัติ).

ฝ่ายภิกษุ เมื่อไม่ถือเอาสี่สำหรับทำให้เศร้าหมอง บริโภคจีวร ชื่อว่า
ไม่ถือเอาอยู่ ต้อง (อาบัติ).

เมื่อสมทานวัตรของเดียรถีย์ มีมุควัตรเป็นต้น ชื่อว่าสมทานอยู่
(อาบัติ).

ฝ่ายภิกษุผู้อยู่ปริวาสเป็นต้นก็ดี ผู้ถูกสงฆ์ลงคชชนียกรรมเป็นต้นก็ดี
เมื่อไม่สมทานวัตรของตน ชื่อว่าไม่สมทานอยู่ ต้อง (อาบัติ).

คำที่ว่า มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่สมทานอยู่ ย่อมต้อง ดังนี้ท่านกล่าว
หมายเอาภิกษุเหล่านั้น.

ภิกษุผู้เย็บจีวรของภิกษุณีผู้มีโชฎะติก็ดี ผู้ทำเวชกรรม ภัณฑาคาริก-
กรรมและจิตรกรรมก็ดี ชื่อว่าทำอยู่ ต้อง (อาบัติ) ผู้ไม่ทำอุปัชฌายวัตร
เป็นต้น ชื่อว่าไม่ทำอยู่ ต้อง (อาบัติ).

ภิกษุผู้ให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้มีโชฎะติ ชื่อว่าให้อยู่ ต้อง (อาบัติ). เมื่อ
ไม่ให้บริขารมีจีวรเป็นต้น แก่สัททริหาริกและอันเตवासิก ชื่อว่าไม่ให้อยู่ ต้อง
(อาบัติ).

เมื่อถือเอาจีวรของภิกษุณีผู้มีโชฎะติ ชื่อว่ารับอยู่ ต้อง (อาบัติ).

เมื่อไม่ถือเอาซึ่งโอวาท โดยพระบาลีว่า ภิกษุทั้งหลาย โอวาทอัน
ภิกษุณีไม่พึงรับไม่ได้ ดังนี้ ชื่อว่าไม่รับอยู่ ต้อง (อาบัติ).

เมื่อไม่เสียดสนิสัสถกียวัตถุก่อนบริโภคน ชื่อว่าต้อง (อาบัติ) เพราะ
บริโภคน.

เมื่อยังวาระผลัดสังฆาภิซึ่งมี ๕ วัน ให้ก้าวล่วงไป ชื่อว่าต้อง (อาบัติ)
เพราะไม่บริโภคน.

ชื่อว่ายอมต้อง (อาบัติ) ในราตรีเป็นที่นอนในเรือนร่วมกัน. เมื่อ
ไม่ปิดประตู เร้นอยู่ ชื่อว่าต้องในกลางวัน ไม่ต้องในกลางคืน.

เมื่อต้องอาบัติที่ตรัสไว้ เพราะก้าวล่วง ๑ ราตรี ๒ ราตรี ๓ วัน ๑๐
วันและเดือนหนึ่ง ชื่อว่าต้องเพราะอรุณขึ้น.

เมื่อห้ามข้าวแล้วฉัน ชื่อว่าต้อง ไม่ใช่เพราะอรุณขึ้น.

เมื่อตัดอยู่ซึ่งภูตคามและองคชาต ชื่อว่าตัดอยู่จึงต้อง.

เมื่อไม่ปลงผมและไม่ตัดเล็บ ชื่อว่าไม่ตัดอยู่จึงต้อง.

เมื่อปิดอาบัติไว้ ชื่อว่าปิดอยู่จึงต้อง. และชื่อว่าไม่ปกปิดอยู่ต้องอาบัติ
นี้ (ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส) ว่า อันภิกษุพึงปกปิดด้วยหญ้าหรือใบไม้แล้ว
จึงไป ฝ่ายภิกษุผู้เปลือย อย่าพึงไปเลย ภิกษุใดไป ภิกษุนั้นต้องทุกกฎ.

เมื่อทรงไว้ ซึ่งผ้าคารองเป็นต้น ชื่อว่าทรงไว้ จึงต้อง.

ชื่อว่าไม่ทรงไว้จึงต้องอาบัตินี้ (ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส) ว่า ภิกษุ
บาตรนี้ เธอพึงทรงไว้จนกว่าจะแตก.

ชื่อว่า อุตตนา วา อุตตานัน นานาส์ วาสกั กโรติ มีความว่า
เมื่อสงฆ์ ๒ ฝ่ายนั่งในสีมาเดียวกัน ภิกษุหนึ่งฝ่ายหนึ่ง ถือเอาลัทธิของอีกฝ่าย

หนึ่ง ชื่อว่าตนเองทำตนเองให้เป็นนานาสังวาสก์ ของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ในฝ่ายที่ตนนั่งนั้น. ตนนั่งแล้วในสำนักของภิกษุเหล่าใด แม้เป็นคณปุระกะของ ภิกษุเหล่านั้น ซึ่งว่าข่อมยังกรรมให้กำเริบ เพราะตนไม่มาเข้าหัดตบาสของ อีกฝ่ายหนึ่ง.

แม้ในสมานสังวาสก์ก็มีนัยเหมือนกัน. จริงอยู่ ภิกษุนั้น ชอบใจลัทธิ ของพวกใด ข่อมเป็นสมานสังวาสก์ของพวกนั้น เป็นนานาสังวาสก์ของอีก พวกหนึ่ง.

ชื่อว่า สตุต อापตติโย สตุต อापตติภขุธา มีความว่า หมวด ๒ (แห่งอาบัติ) อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงด้วยอำนาจแห่งชื่อว่า มี ๒ ชื่อเท่านั้น อย่างนี้ คือ ชื่อว่าอาบัติ เพราะเป็นวิติกกมะที่จะพึงต้อง ชื่อว่ากอง เพราะอรรถว่าเป็นที่อยู่.

วินิจฉัยในคำว่า กมฺเมว วา สลากคาหน นี้ พึงทราบ ดังนี้:-

อุทเทสและกรรมเป็นอันเดียวกัน. โวหารอนุสาวนาและการจับสลาก เป็นอันเดียวกัน. โวหารอนุสาวนาและการจับสลาก เป็นบุพภาค. กรรมและ อุทเทสเป็นสำคัญ.

บุคคลผู้มีอายุหย่อน ๒๐ ปี ชื่อว่าผู้มีกาลบกพร่อง. บุคคลผู้มีบรรพชา โทษต่างโดยชนิดมีผู้มีมือด้วนเป็นต้น ชื่อว่าผู้มีอวัยวะบกพร่อง.

บัณฑิตและ สัตว์ดิรัจฉาน และอุกโตพยัญชนก ชื่อว่าผู้มีวิบัติ.

อภัพุคคล ๘ ที่ยังเหลือ มีผู้ลักสังวาสเป็นต้น ชื่อว่าผู้มีความ กระทำเสียหาย.

ผู้มีกรรมอันตนทำเสีย ชื่อว่าผู้มีความกระทำเสียหาย. อธิบายว่า ผู้ถึง
ฐานแห่งอภัยบุคคล เพราะกรรมของตนที่ตัวเองในอรรถาพจน์ทีเดียว.

ผู้มีบาตรจิรวไม่ครบ ชื่อว่าผู้ไม่บริบูรณ์. บุคคลไม่ขออุปสมบทชื่อว่า
บุคคลไม่ขอ.

สองบทว่า **อลหุชิสฺส จ พาลสุสฺส จ** มีความว่า ภิกษุอลัทธิชี่แม่
หากว่าเป็นผู้ทรงพระไตรปิฎก ภิกษุพาล แม้หากว่า เป็นผู้มีพรรษา ๖๐ อัน
ภิกษุไม่พึงอาศัยอยู่ทั้ง ๒.

วินิจฉัยในคำว่า **พาลสุสฺส จ อลหุชิสฺส จ** ยาจติ นี้ พึงทราบ
ดังนี้ :-

นิสสัยอันบุคคลผู้ให้นิสัย พึงให้ แม้ด้วยสิ่งบังคับว่า เธอจงถือนิสัย
ในสำนักภิกษุผู้โง่. แต่พึงให้แก่ภิกษุลัทธิชี่ผู้ขออยู่แท้.

บทว่า **สาติสาริ** มีความว่า เมื่อประพฤติกล่วงวัตถุใด ย่อมต้องอาบัติ
วัตถุนั้น ชื่อว่าเป็นไปกับด้วยโทษ.

การคัดค้าน ด้วยกายวิการ มีหัตถวิการเป็นอาทิ ชื่อว่าคัดค้านด้วยกาย.

ชื่อว่า **กายน วา ปฏิกษานาติ** ได้แก่ ปฏิญญาด้วยกายวิการมี
หัตถวิการเป็นต้น.

การล้างผลาญ ชื่อว่าการเข้าไปทำร้าย.

การล้างผลาญศึกษา ชื่อว่าการเข้าไปทำร้ายศึกษา.

การล้างผลาญเครื่องบริโภค ชื่อว่าการเข้าไปทำร้ายโภคะ.

ใน ๒ อย่างนั้น พึงทราบการล้างผลาญศึกษาของภิกษุผู้ไม่ศึกษาศึกษา
๓. พึงทราบการล้างผลาญโภคะ ของภิกษุผู้ใช้สอยเครื่องบริโภคของสงฆ์ หรือ
ของบุคคลเสียหายไป.

ชื่อว่า เทว เวณิกา ได้แก่ อรรถ ๒ อย่างสำเร็จในวินัย.

ข้อที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติ ด้วยอำนาจวัตถุที่ควรและไม่ควร
ในวินัยปิฎกทั้งสิ้น ชื่อว่าข้อบัญญัติ. ที่ชื่อว่าอนุโลมบัญญัติ พึงเห็นใน
มหาปเทศ ๔.

การผลาญปัจจัยเสีย ชื่อว่ารื้อสะพาน. อธิบายว่า ภิกษุพึงทำกรรม
อันไม่ควรด้วยจิตใจ การที่ไม่ยังจิตมั่นนั้นให้เกิดขึ้น ชื่อว่าการรื้อสะพานเสีย.

การกระทำโดยประมาณ คือโดยพอเหมาะ อธิบายว่า ความตั้งอยู่ใน
ความพอเหมาะ ชื่อว่าความเป็นผู้กระทำพอประมาณ.

ชื่อว่า กายน อาปชฺชติ มีความว่า ต้องอาบัติที่เกิดทางกายทวาร
ด้วยกาย. ต้องอาบัติที่เกิดทางวจีทวาร ด้วยวาจา.

ชื่อว่า กายน วุฏฺฐาติ มีความว่า แม้เว้นการแสดงในดินวัดถาวร-
สมณะเสีย ชื่อว่ายอมออกด้วยกายเท่านั้น. แต่เมื่อแสดงแล้วออก ชื่อว่ายอม
ออกด้วยวาจา.

บริโภกด้วยการกลืนกิน ชื่อว่าบริโภกภายใน. การทาศิระষะเป็นอาทิ
ชื่อว่าบริโภกภายนอก.

ชื่อว่า อนาคตฺ ภาริ วทติ มีความว่า ภิกษุผู้มีได้เป็นเถระแต่นำ
ภาระมีถือพัดและเชิญแสดงธรรมเป็นอาทิ ที่พระเถระทั้งหลายจะพึงนำ คือ
เริ่มความเพียรที่จะรับภาระนั้น.

ชื่อว่า อาคตฺ ภาริ น วทติ มีความว่า ภิกษุผู้เป็นเถระ แต่ไม่
ทำกิจของพระเถระ. อธิบายว่า ให้เสื่อมเสียกิจทั้งปวงมีอาทิอย่างนี้ว่า ภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้เป็นเถระแสดงธรรมเองบ้าง, อนุญาตให้ภิกษุผู้

เถระเชษฐภิกษุอื่นบ้าง ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตปาฏิโมกข์ให้เป็นกิจมีพระเถระเป็นใหญ่.

ชื่อว่า น กุกกุจายิตพุพฺพ กุกกุจายติ มีความว่า ประพฤติรังเกียจ ทำสิ่งที่ไม่น่ารังเกียจ.

ชื่อว่า กุกกุจายิตพุพฺพ น กุกกุจายติ มีความว่า ภิกษุไม่ประพฤติรังเกียจทำสิ่งที่น่ารังเกียจ. อธิบายว่า อาสวะทั้งหลายของภิกษุ ๒ พวกนั้น ย่อมเพิ่มพูนทั้งกลางวันและกลางคืน.

เนื้อความแม่ในหมวด ๒ อันเป็นลำดับไป พึงทราบด้วยอำนาจแห่งเนื้อความ ที่ตรงกันข้ามกับที่กล่าวแล้ว.

บทที่เหลือ นับว่ามีเนื้อความชัดทั้งนั้น เพราะมีนัยดังกล่าวแล้วในบทนั้น ๆ.

พรรณนาหมวด ๒ จบ

[พรรณนาหมวด ๓]

วินิจฉัยในหมวด ๓ พึงทราบดังนี้:-

หลายบทว่า อตุลาปคฺติ ติฏฺฐนฺเต ภควติ อาปชฺชติ มีความว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงอยู่ ภิกษุจึงต้องอาบัติใด อาบัตินั้นมีอยู่. มีนัยเหมือนกันทุกบท.

บรรดาอาบัติเหล่านั้น เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงอยู่ ภิกษุจึงต้องอาบัติ เพราะโลหิตุปบาท. เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้ว ภิกษุจึงต้องยังทรงอยู่ไม่ต้องอาบัติ เพราะร้องเรียกพระเถระด้วยวาตะว่า อาวุโส เป็น

ปัจฉัย เพราะพระบาลีว่า อานนทํ กิบัคณินฺเด ภิกษุทั้งหลาย ย่อมร้องเรียก
กันและกัน ด้วยวาตะว่า อาวุโส โดยเวลาที่เราล่วงไปเสีย ท่านทั้งหลายไม่
ฟังร้องเรียกกันและกันอย่างนั้น, อานนทํ ภิกษุผู้เถระอันภิกษุผู้ใหม่ ฟัง
ร้องเรียกด้วยวาตะว่า ภทนต์ หรือว่า อายุสุมา ดังนี้.

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงอยู่ก็ตาม ปรีนิพพานแล้วก็ตาม เว้น
อาบัติ ๒ เหล่านี้เสีย ภิกษุย่อมต้องอาบัติที่เหลือ.

เมื่อห้ามเสียแล้ว ฉันทของเคี้ยวของฉันทที่ไม่เป็นเดน ชื่อว่าต้องอาบัติ
ในกาล หากต้องในวิกาลไม่. แต่ย่อมต้องอาบัติเพราะวิกาลโภชนในวิกาล หาก
ต้องในกาลไม่. ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ ทั้งในกาลและวิกาล.

ในเวลากลางคืน ย่อมต้องอาบัติเพราะนอนในเรือนร่วมกัน, ในเวลา
กลางวัน ย่อมต้องอาบัติเพราะไม่ปิดประตูเรือนอยู่. ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ
ทั้งกลางคืนและกลางวัน.

ภิกษุผู้พาล ไม่ฉลาด เมื่อให้บริษทอุปัฏฐาก ด้วยคิดว่า เรามี
พรรษา ๑๐ เรามีพรรษาเกิน ๑๐ ผู้มีพรรษารอบ ๑๐ ย่อมต้อง ผู้มีพรรษา
หย่อน ๑๐ ไม่ต้อง.

ภิกษุใหม่หรือปุณกลาง เมื่อให้บริษทอุปัฏฐาก ด้วยคิดว่า เราเป็น
บัณฑิต เราเป็นคนฉลาด ผู้มีพรรษาหย่อน ๑๐ ย่อมต้อง ผู้มีพรรษารอบ ๑๐
ไม่ต้อง.

ทั้งภิกษุผู้มีพรรษารอบ ๑๐ ทั้งภิกษุผู้มีพรรษาหย่อน ๑๐ ย่อมต้อง
อาบัติที่เหลือ.

ภิกษุผู้พาล ไม่ฉลาด เมื่อไม่ถือนิสัยอยู่ ด้วยคิดว่า เรามีพรรษา
ครบ ๕ ผู้มีพรรษาครบ ๕ ย่อมต้อง.

ภิกษุใหม่ไม่ถือนิสัยอยู่ ด้วยคิดว่า เราเป็นบัณฑิต เป็นผู้ฉลาด
ผู้มีพรรษาหย่อน ๕ ย่อมต้อง. ทั้งภิกษุผู้มีพรรษาครบ ๕ ทั้งภิกษุผู้มีพรรษา
หย่อน ๕ ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ.

ภิกษุผู้มีจิตเป็นกุศล ย่อมต้องอาบัติเห็นปานนี้ คือ บกขกรรมกะ
อนุปสัมบันโคขบท, แสดงธรรมแก่มาตุคาม.

ภิกษุผู้มีจิตเป็นอกุศล ย่อมต้องอาบัติต่างโดยชนิด มีปาราชิก, สุกก-
วิสติ, กายสังกคคะ, ทุณจุลละ, อดตคามปาริจริยา, ทุณฐโทสะ, สังฆเภทะ,
ปหารทานะ, ตลสตัดิกะ เป็นต้น.

ผู้มีจิตเป็นอัพยากฤต ย่อมต้องอาบัติ มีไม่แก่งนอนในเรือนร่วมกัน
เป็นต้น. พระอรหันต์ย่อมต้องอาบัติใด ภิกษุผู้มีจิตเป็นอัพยากฤต ย่อมต้อง
อาบัตินั้นทั้งหมด.

ภิกษุผู้พร้อมเพรียงด้วยสุขเวทนา ย่อมต้องอาบัติต่างชนิดมีเมถุนธรรม
เป็นต้น.

ผู้พร้อมเพรียงด้วยทุกขเวทนา ย่อมต้องอาบัติต่างชนิดมีทุณฐโทสะ
เป็นต้น.

ผู้พร้อมเพรียงด้วยสุขเวทนา ย่อมต้องอาบัติใด ภิกษุผู้มีตนมัธยัสถ์
(วางเฉย) เมื่อต้องอาบัตินั้นแล ชื่อว่าผู้พร้อมเพรียงด้วยทุกขมสุขเวทนาต้อง
(อาบัติ).

ชื่อว่า **ตโย ปฏิกุเขปา** มีความว่า ข้อห้าม ๓ อย่าง ของพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า คือ ความเป็นผู้มักมาก ความเป็นผู้ไม่สันโดษในปัจจุบัน ๔ ความไม่รักษาข้อปฏิบัติอันขุคเคลากิเลส, ธรรม ๓ อย่างเหล่านี้แล อันพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงห้ามแล้ว.

ส่วนธรรม ๓ อย่าง ความเป็นผู้มักน้อยเป็นต้น อันพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงอนุญาตแล้ว. เพราะเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า ธรรม ๓ อย่าง ทรงอนุญาต.

ภิกษุให้บริษทุฎฐาก ด้วยคิดว่า เรามีพรรษาครบ ๑๐ ไม่ถือนิสัย ด้วยคิดว่า เรามีพรรษาครบ ๕ ผู้เฝ้าเวลาต้อง ผู้ฉลาดไม่ต้อง.

ผู้มีพรรษาห่อน ๑๐ คิดว่า เราเป็นผู้ฉลาด เมื่อให้บริษทุฎฐาก เพราะความเป็นพหุศตบุคคผล และผู้มีพรรษาห่อน ๕ ไม่ถือนิสัย ผู้ฉลาดต้อง ผู้เฝ้าเวลาไม่ต้อง.

ทั้งผู้ฉลาด ทั้งผู้เฝ้าเวลา ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ.

เมื่อไม่เข้าพรรษา ย่อมต้องในกาฬปักข์ ไม่ต้องในชุนหปักข์. เมื่อไม่ปวารณาในวันมหาปวารณา ย่อมต้องในชุนหปักข์ ไม่ต้องในกาฬปักข์. ย่อมต้องอาบัติที่เหลือทั้งในกาฬปักข์และชุนหปักข์.

การเข้าพรรษา ย่อมสำเร็จในกาฬปักข์ ไม่สำเร็จในชุนหปักข์.

ปวารณาในวันมหาปวารณา ย่อมสำเร็จ ในชุนหปักข์ ไม่สำเร็จในกาฬปักข์.

สังฆกิจที่ทรงอนุญาตที่เหลือ ย่อมสำเร็จทั้งในกาฬปักข์และชุนหปักข์.

ภิกษุนุ่งผ้าอาบนํ้าฝนที่วิกัปปีเก็บไว้ในวันปาฏิบพทล้ง แต่เพ็ญเดือน กัตติกาหลัง ย่อมต้องในถดูเหมันต์.

แต่ในกรุงนที กล่าวว่่า ไม่ถ่อนในวันเพ็ญเดือนกัถติกาหลัง ย่อมต้อง
ในฤดูเหมันต์. คำในอรรถถากกรุงนทีเมื่อนั้นท่านกล่าวชอบ. เพราะพระผู้มี
พระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่่า เรานุญาตให้ภิกษุอธิษฐานตลอด ๔ เดือน ต่อแต่
นั้นไป อนุญาตให้วิกัปี

เมื่อฤดูร้อนยังเหลือกว่า ๑ เดือน ภิกษุแสวงหา และเมื่อฤดูร้อนยัง
เหลือกว่ากึ่งเดือน ภิกษุทำนุง ชื่อว่่าย่อมต้องอาบัติในกิมหฤดู.

เมื่อมีผ้าอาบน้่าฝน แต่เปลือยกายอาบน้่าฝน ชื่อว่่าย่อมต้องอาบัติใน
ฤดูฝน.

สงฆ์เมื่อทำปาริสุทธิอุโบสถหรืออธิษฐานอุโบสถ ย่อมต้องอาบัติ.

คณะเมื่อทำสุตคฤเทศและอธิษฐานอุโบสถ ย่อมต้องอาบัติ.

ภิกษุผู้เดียว เมื่อทำสุตคฤเทศ ย่อมต้องอาบัติ. แม้นปวารณาที่
นัยนี้แล.

สังฆอุโบสถ และสังฆปวารณา ย่อมสำเร็จแก่สงฆ์เท่านั้น.

คณะอุโบสถ และคณะปวารณา ย่อมสำเร็จแก่คณะเท่านั้น.

อธิษฐานอุโบสถและอธิษฐานปวารณา ย่อมสำเร็จแก่บุคคลเท่านั้น.

[ว่่าด้วยการปิด ๓ อย่างเป็นต้น]

เมื่อกล่าวคำว่่า ข้าพเจ้าต้องปาราชิก เป็นต้น ชื่อว่่าปิดวัตถุ ไม่ปิด
อาบัติ.

เมื่อกล่าวคำว่่า ข้าพเจ้าได้เสพเมถุนธรรม เป็นต้น ชื่อว่่าปิดอาบัติ
ไม่ปิดวัตถุ.

ภิกษุใด ไม่บอกวัตถุ ไม่บอกอาบัติ, ภิกษุนี ชื่อว่าปิดทั้งวัตถุทั้งอาบัติ.

ที่ชื่อว่าที่กำบัง เพราะปกปิดไว้.

ที่กำบัง คือเรือนไฟ ชื่อว่า **ขุณฑฆรปฏิจฺฉาทิ**. แม้ในที่กำบังนอกนี้ ก็มีนัยเหมือนกัน.

ภิกษุผู้ปิดประตูอยู่ภายในเรือนไฟ ควรทำบริกรรม. แม้ภิกษุผู้เช้อยู่ในน้ำ ก็ควรทำบริกรรมนั้นเหมือนกัน. แต่ไม่ควรขบเคี้ยวหรือจันในสถานทั้ง ๒

ของอันปกปิด คือ ผ้า ควรในที่ทั้งปวง

ภิกษุผู้ปกปิด (กาย) ด้วยของปกปิด คือ ผ้านั้นแล้ว สมควรทำกิจทั้งปวง.

บทว่า **วหฺนติ** มีความว่า ย่อมไป คือย่อมออกไป ได้แก่ ไม่ได้ความติเตียนหรือคำคัดค้าน. ดวงจันทร์ พ้นจากเมฆ หมอก ควัน รุลีและราหูแล้ว เปิดเผยดี ย่อมรุ่งเรือง, อันสิ่งเหล่านั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง กำบังแล้วย่อมไม่รุ่งเรือง. ดวงอาทิตย์ก็เหมือนกัน. แม้ธรรมวินัยที่ภิกษุเปิดเผยจำแนกแสดงอยู่แฉะ จึงรุ่งเรือง, ปกปิดไว้หารุ่งเรืองไม่.

[ว่าด้วยอาบัติที่ผู้อาหารต้องเป็นต้น]

ภิกษุผู้อาหาร เมื่อออกปากขอเกสฺสอย่างอื่น ในเมื่อจำเป็นต้องทำด้วยเกสฺสอย่างอื่น ย่อมต้อง (อาบัติ).

ผู้ไม่อาหาร เมื่อออกปากขอเกสฺส ในเมื่อไม่จำเป็นต้องทำด้วยเกสฺส ย่อมต้อง.

ภิกษุทั้งอาพาธและไม่อาพาธ ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ.

ชื่อว่า อนุโต อาปชชติ โน พหิ มีความว่า เมื่อสำเร็จการ
นอนเข้าไปเบียด (ภิกษุเข้าไปก่อน) ย่อมต้อง.

ชื่อว่า พหิ อาปชชติ โน อนุโต มีความว่า เมื่อตั้งเตียง
เป็นต้นของสงฆ์ไว้กลางแจ้งแล้วหลีกไป ชื่อว่าย่อมต้องในภายนอก. ย่อมต้อง
อาบัติที่เหลือทั้งภายในและภายนอก.

ชื่อว่า อนุโต สีมาย มีความว่า ภิกษุอาคันตุกะ เมื่อไม่แสดง
อาคันตุกวัตร ทางร่วมสวมรองเท้า เข้าสู่วิหาร แต่พอเข้าอุปัชฌารสีมา ก็ต้อง.

ชื่อว่า พหิ สีมาย มีความว่า ภิกษุเตรียมจะไป เมื่อไม่บำเพ็ญ-
กมิกวัตร มีเก็บงำภณฑะไม่เป็นต้น หลีกไป แต่พอก้าวล่วงอุปัชฌารสีมา ก็ต้อง.
ย่อมต้องอาบัติที่เหลือทั้งภายในสีมาและภายนอกสีมา.

[ว่าด้วยอาบัติที่ต้องในท่ามกลางสงฆ์เป็นต้น]

เมื่อภิกษุผู้แก่กว่า มีอยู่ ภิกษุไม่ได้รับเผด็จกล่าวธรรมชื่อว่าต้องใน
ท่ามกลางสงฆ์. ในท่ามกลางคณะก็ดี ในสำนักบุคคลก็ดี ก็นับนี้แล.

ออก (จากอาบัติ) ด้วยติณวัตถารกสมณะ ชื่อว่าออกด้วยกาย.

เมื่อภิกษุไม่ยังกายให้ไหว แสดงด้วยวาจา อาบัติชื่อว่าออกด้วยวาจา.

เมื่อทำกิริยาทางกายประกอบกับวาจาแสดง อาบัติชื่อว่าออกด้วยกาย
ด้วยวาจา.

อาบัติที่เป็นทั้งเทศนาคามินิทั้งฐานคามินิ ย่อมออกในท่ามกลาง
สงฆ์. แต่ว่า เพราะอาบัติเป็นเทศนาคามินิเท่านั้น ย่อมออกในท่ามกลางคณะ
และบุคคล.

[ว่าด้วยองค์เป็นเหตุลงโทษและเพิ่มโทษ]

สองบทว่า อาคาพุหยา เจเตยฺย มีความว่า สงฆ์พึงตั้งใจเพื่อความ
แน่นเข้า คือเพื่อความมั่นคง. อธิบายว่า สงฆ์เมื่อปรารภนา พึงลงอุกเขปนีย-
กรรม แก่ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ลงตชชนิยกรรมเป็นต้นแล้วไม่ยังวัตรให้เต็ม.

ในคำว่า อสฺหชิ จ โหติ พาโล จ อปกตฺตโต จ นี้ มี
ความว่า ไม่พึงลงโทษด้วยเหตุเพียงเท่านั้น ว่า ผู้นี้เป็นผู้โง่ ไม่รู้จักกรรมและ
อกรรม หรือว่า ผู้นี้มิใช่ปกตตตฺ ไม่รู้จักอาบัติและมีใช่อาบัติ. พึงลงโทษแก่
ภิกษุผู้ต้องอาบัติ ซึ่งมีความเป็นผู้โง่เป็นมูลและมีความเป็นไม่ใช่ผู้ปกตตตฺเป็น
มูล.

ผู้ต้องอาบัติ ๒ กอง ชื่อว่าผู้เสียศีลในอธิศีล.

ผู้ต้องอาบัติ ๕ กอง ชื่อว่าผู้เสียอาจารย์.

ผู้ประกอบด้วยอันตคาหิกทิกฺขุ ชื่อว่าผู้เสียทิกฺขุ.

พึงลงโทษแก่ภิกษุเหล่านั้น ผู้ไม่เห็น ไม่ทำคืนอาบัติ และผู้ไม่ยอม
สละทิกฺขุเท่านั้น.

อนาจารต่างโดยชนิดมีเล่นการพนันเป็นต้น ด้วยเครื่องเล่นมีสกา^๑
เป็นอาทิ ชื่อว่าเล่นทางกาย.

อนาจารต่างโดยชนิดมีทำเป็งมวงปากเป็นต้น ชื่อว่าเล่นทางวาจา.

อนาจารทางทวารทั้ง ๒ ต่างโดยชนิดมีฟ้อนและจับเป็นต้น ชื่อว่าเล่น
ทางวาจา.

๑. ปาสกาทิหิ, ปาสก = Throw = ทอดลูกบาท - เล่นสกา

อนาจารทวารทั้ง ๒ ต่างโดยชนิดมีพื่อนและขับเป็นต้น ชื่อว่าเล่นทาง
กายและทางวาจา.

ความก้าวล่วงสิกขาบทที่ทรงบัญญัติในกายทวาร ชื่อว่าอนาจารทางกาย
ความก้าวล่วงสิกขาบทที่ทรงบัญญัติในวจีทวาร ชื่อว่าอนาจารทางวาจา
ความก้าวล่วงสิกขาบทที่ทรงบัญญัติในทวารทั้ง ๒ ชื่อว่าอนาจารทาง
กายทวารและทางวจีทวาร.

สองบทว่า กายเกิน อุปมาติเกิน ได้แก่ ด้วยการไม่ศึกษา
สิกขาบทที่ทรงบัญญัติในกายทวาร.

จริงอยู่ ภิกษุใดไม่ศึกษาสิกขาบทนั้น ภิกษุนั้นชื่อว่าผลาญสิกขาบท
นั้น. เพราะเหตุนั้น การไม่ศึกษานั้น ของภิกษุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า การ
ผลาญเป็นไปทางกาย. แม้ใน ๒ สิกขาบทที่เหลือ ก็นัยนี้แล.

ชื่อว่า กายเกิน มิจุลาชีเวน ได้แก่ ด้วยการรับใช้ของคฤหัสถ์
มีเดินส่งข้าวเป็นต้นก็ดี ด้วยเวชกรรมมีฝ่าฝืนเป็นต้นก็ดี.

บทว่า วาจติเกิน ได้แก่ ด้วยรับหรือบอกข่าว (ของคฤหัสถ์)
เป็นต้น. บทที่ ๓ ท่านกล่าวด้วยอำนาจประกอบบททั้ง ๒ เข้าด้วยกัน.

หลายบทว่า อลัม ภิกษุ มา ภณฺทานํ มีความว่า อย่าเลยภิกษุ
เธออย่าทำความบาดหมาง อย่าทำความทะเลาะ อย่าทำความแก่งแย่ง อย่าก่อ
วิวาท.

บทว่า น โวหริตฺตฺพฺโท ได้แก่ ไม่พึงว่ากล่าวอะไรเลย.

จริงอยู่ ภิกษุทั้งหลาย ย่อมไม่สำคัญที่จะพึงฟังถ้อยคำของภิกษุเช่นนั้น
แม้ว่ากล่าวอยู่.

ชื่อว่า น กิตฺติมฺลฺลิจิ ปจฺเจกฺกฺขณฺเน มีความว่า (ภิกษุผู้ประกอบ
ตัวของค ๓ คือเป็นอลัชชีเป็นต้น) อันสงฆ์ไม่พึงตั้งไว้ในตำแหน่งหัวหน้า
ไร ๆ คือแม้ตำแหน่งเดียว มีถือพัค (อนุโมทนา) เป็นต้น.

สองบทว่า โโอกาสํ การานเปฺนุตฺตสฺส มีความว่า (ภิกษุผู้ประกอบ
ตัวของค ๓ คือเป็นอลัชชี เป็นต้น) ซึ่งขอโอกาสอยู่อย่างนี้ว่า ขอท่านจงให้
โอกาส ข้าพเจ้าอยากพูดกะท่าน.

ชื่อว่า นาลํ โโอกาสกมฺมํ กาคฺคฺมํ มีความว่า โอกาสอันภิกษุไม่พึง
ทำว่า ท่านจักทำอะไร ? ดังนี้.

ชื่อว่า สวจนียํ นาทาทพฺพํ มีความว่า คำให้การ ไม่ควรเชื่อถือ
คือแม้ถ้อยคำ ก็ไม่ควรฟัง ไม่ควรไปในที่ซึ่งเธอประสงค์จะเกาะตัวไป.

หลายบทว่า ตีหฺนฺเจคฺคิ สมฺนุณฺนาคตฺตสฺส ภิกฺขุโน วินโย มีความว่า
ภิกษุนั้นย่อมรู้วินัยใด วินัยนั้นย่อมเป็นวินัยของเธอ วินัยนั้น อันสงฆ์ไม่
พึงถาม.

สองบทว่า อนุโยโค น ทาทพฺพโท มีความว่า สงฆ์ไม่พึงให้
โอกาสเพื่อถาม แก่ภิกษุพาลนั้น ผู้ถามอยู่ว่า นี้ควรหรือ ? เธออันสงฆ์พึง
ตอบว่า จงถามภิกษุอื่น. แม้ภิกษุใด ย่อมถามภิกษุนั้น ภิกษุนั้น อันภิกษุ
ผู้บัณฑิตพึงกล่าวว่า ท่านจงถามภิกษุอื่น เพราะเหตุนั้น ภิกษุพาลนั้น อัน
ภิกษุอื่นไม่พึงถามเลยทีเดียว คือคำถามของภิกษุพาลนั้น อันใคร ๆ ไม่พึงฟัง.

สองบทว่า วินโย น สากจฺฉิตฺตพฺพโท มีความว่า ปัญหาวินัยอัน
ใคร ๆ ไม่พึงสนทนา คือเรื่องที่ควรหรือไม่ควร ก็ไม่พึงสนทนา (กับภิกษุ
พาลนั้น).

[ว่าด้วยชาวอภัย ๓ พวกเป็นต้น]

สองบทว่า อิทมปฺปหาย ได้แก่ ไม่สละลัทธิมีความเป็นผู้ปฎิญา
ญาว่า คนเป็นพรหมจารีบุคคลเป็นต้นนั้น.

สองบทว่า สุทฺธํ พุรฺหมจารี ได้แก่ ภิกษุผู้ชีณาสพ.

สองบทว่า ปาตพฺยุตฺติ อापฺชฺชติ ได้แก่ ถึงความเป็นผู้ตไปคือ
การเสพ.

แต่เพราะพระบาลีว่า อิทมปฺปหาย บุคคลนั้น พึงละความปฎิญา
ว่าตนเป็นพรหมจารีบุคคลนั้นเสียแล้ว ขอขมาพระชีณาสพเสียว่า ข้าพเจ้ากล่าว
เท็จ ขอท่านจงอดโทษแก่ข้าพเจ้า แล้วสละลัทธิที่ว่า โทษในกามทั้งหลายไม่มี
เสีย ทำการชำระคตให้สะอาด.

อกุสลทั้งหลายด้วย รากเหง้าทั้งหลาย ชื่อว่าอกุสลมูล อีกอย่างหนึ่ง
รากเหง้าของอกุสลทั้งหลาย ชื่อว่าอกุสลมูล. แม้ในกุสลมูล ก็นัยนี้แล.

ความประพฤติชั่วหรือความประพฤติผิดรูป ชื่อว่าทฺวจริต.

ความประพฤติเรียบร้อยหรือความประพฤติที่ดี ชื่อว่าสุจริต.

ทฺวจริต ที่ทำด้วยกายอันเป็นทางสำหรับทำ ชื่อว่ากายทฺวจริต.

ในบททั้งปวง ก็นัยนี้แล. คำที่เหลือ นับว่าชัดเจนแล้ว เพราะมีนัย
ตั้งกล่าวไว้ในที่นั้น ๆ ฉะนี้แล.

พรรณนาหมวด ๓ จบ

(พรรณนาหมวด ๔)

[ว่าด้วยประเภทของอาบัติ]

วินิจฉัยในหมวด ๔ พึงทราบดังนี้:-

ชื่อว่า **สทวาจาย อาปชฺชติ ปรวาจาย วุฏฺฐาติ** มีความว่าภิกษุ
ต้องอาบัติต่างโดยชนิดมีปทโสรัจฉมาบัติเป็นอาทิ เนื่องด้วยวิหวาร ถึงสถาน
ที่ระงับด้วยติณวัตถารกแล้ว ย่อมออกด้วยกรรมวาจาของภิกษุอื่น.

ชื่อว่า **ปรวาจาย อาปชฺชติ สทวาจาย วุฏฺฐาติ** มีความว่า
ภิกษุต้องด้วยกรรมวาจาของภิกษุอื่น เพราะไม่ยอมสละทกฺกุสลามาก เมื่อแสดงใน
สำนักของบุคคล ชื่อว่าออกด้วยวาจาของตน.

ชื่อว่า **สทวาจาย อาปชฺชติ สทวาจาย วุฏฺฐาติ** มีความว่า
ภิกษุต้องอาบัติต่างโดยชนิดมีปทโสรัจฉมาบัติเป็นอาทิ เนื่องด้วยวิหวารด้วย
วาจาของตน แม้เมื่อแสดงแล้วออกเสียเอง ชื่อว่าออกด้วยวาจาของตน.

ชื่อว่า **ปรวาจาย อาปชฺชติ ปรวาจาย วุฏฺฐาติ** มีความว่า
ภิกษุต้องสังฆาทิเสส มีสวดสมณุภาสน์เพียงครั้งที่ ๓ ด้วยกรรมวาจาของผู้อื่น
แม้เมื่อออก ชื่อว่าย่อมออกด้วยกรรมวาจามีปริวาสกัณมวาจาเป็นต้นของภิกษุ
อื่น.

วินิจฉัยในจุดทะเล่าอื่นจากปฐมจุดทะเล่า นั้น ฟังทราบดังนี้:-

ภิกษุต้องอาบัติที่เป็นไปทางกายทวาร ด้วยกาย เมื่อแสดงเสียชื่อว่า
ออกด้วยวาจา.

ต้องอาบัติที่เป็นไปทางวิหวาร ด้วยวาจา ชื่อว่าย่อมออกด้วยกาย
เพราะติณวัตถารกสมณะ.

ต้องอาบัติที่เป็นไปทางกายทวาร ด้วยกาย ชื่อว่าย่อมออกจากอาบัติที่
เป็นไปทางกายทวารนั้นแล ด้วยกาย เพราะติณวัตถารกสมณะ.

ต้องอาบัติที่เป็นไปทางวิทวาร ด้วยวาจา เมื่อแสดงอาบัตินั้นแลเสีย
ชื่อว่าออกด้วยวาจา.

ภิกษุผู้หลับ ย่อมต้องอาบัติที่จะพึงต้องตามจำนวนแห่งขน เพราะกาย
ถูกเตียงของสงฆ์ที่ไม่ลาดด้วยเครื่องลาดของตน และอาบัติที่จะพึงต้องเพราะ
นอนในเรือนร่วมกัน. และเมื่อตื่นแล้วรู้ว่าตนต้องแล้วแสดงเสีย ชื่อว่าตื่นแล้ว
ออก แต่เมื่อตื่นอยู่ ต้องแล้ว นอนในสถานที่ระงับด้วยฉนวนฉัตรกระ ชื่อว่า
กำลังตื่นต้อง หลับไป ออก. แม้ ๒ บทเบื้องหลัง ก็พึงทราบโดยทำนองที่
กล่าวแล้วนั้นแล.

ภิกษุผู้ไม่มีความตั้งใจ ชื่อว่าย่อมต้องอาบัติที่เป็นอจิตตกะ. เมื่อแสดง
เสียในภายหลัง ชื่อว่ามีความตั้งใจออก.

ภิกษุผู้มีความตั้งใจ ชื่อว่าย่อมต้องอาบัติที่เป็นสจิตตกะ. เชนอนอยู่ใน
สถานที่ระงับด้วยฉนวนฉัตรกระ ชื่อว่าไม่มีความตั้งใจออก. แม้ ๒ บทที่
เหลือ ก็พึงทราบโดยทำนองที่กล่าวแล้วนั้นแล.

ภิกษุใด แสดงสภาพาบัติ ภิกษุนี้อธิบายว่าแสดงอาบัติ อย่างใดอย่างหนึ่ง
มีปาจิตตีย์เป็นต้น ต้องคือทุกกฏ เพราะการแสดงเป็นปัจจัย. จริงอยู่ เมื่อแสดง
อาบัตินั้น ย่อมต้องทุกกฏ. แต่เมื่อต้องทุกกฏนั้น ชื่อว่าย่อมออกจากอาบัติ-
ปาจิตตีย์เป็นต้น. เมื่อออกจากอาบัติมีปาจิตตีย์เป็นต้น ชื่อว่าย่อมต้องทุกกฏ
นั้น. จตุกณะนี้ว่า อตุถิ ปิพชุนฺโต เทเสติ ดังนี้ พึงทราบว่า ท่านกล่าว
หมายเอาประโยชน์อันหนึ่งเท่านั้น ของบุคคลผู้หนึ่ง ด้วยประการฉะนี้.

[วินิจฉัยในกัมมจตุกกะ]

วินิจฉัยในกัมมจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุต้องอาบัติเพราะไม่ยอมสละทิฏฐิลามก ด้วยกรรม, เมื่อแสดงเสียชื่อว่าออกด้วยมิใช่กรรม.

ต้องอาบัติเพราะปล่อยสุกกะเป็นต้น ด้วยมิใช่กรรม, ย่อมออกด้วยกรรม มีปรีวารเป็นอาทิ.

ต้องอาบัติเพราะสมนุภาสน์ ด้วยกรรมเท่านั้น ย่อมออกด้วยกรรม.

ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ ด้วยมิใช่กรรม ย่อมออกด้วยมิใช่กรรม.

[วินิจฉัยในปริกขารจตุกกะ]

วินิจฉัยในปริกขารจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

บริขารของตนเป็นที่ ๑. บริขารของสงฆ์เป็นที่ ๒. บริขารของเจดีย์เป็นที่ ๓. บริขารของคฤหบดีเป็นที่ ๔. ก็ถ้าว่า บริขารของคฤหบดีนั้น เป็นของที่เขานำมา เพื่อประโยชน์แก่บาตร จีวร นวกรรมและเกศัช. ภิกษุจะให้กุญแจ และให้บริขารนั้นอยู่ข้างในก็ควร.

[วินิจฉัยในสัมมุขจตุกกะ]

วินิจฉัยในสัมมุขจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุต้องอาบัติเพราะไม่ยอมสละทิฏฐิลามก ต่อหน้าสงฆ์แท้, แต่ในเวลาออกไม่มีกิจที่สงฆ์จะต้องทำ เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่าออกกลับหลัง.

ต้องอาบัติ เพราะปล่อยสุกกะเป็นต้น กลับหลัง ย่อมออกต่อหน้าสงฆ์.

ต้องอาบัติสมณูภาสน์ต่อหน้าสงฆ์เท่านั้น ย่อมออกต่อหน้า.

ย่อมต้องอาบัติที่เหลือต่างโดยชนิด มีสัมปชานมุสาวาทเป็นต้นลับหลัง และออกก็ลับหลัง.

อชานันตจตุกกะ เหมือนกับอจิตตจตุกกะ.

[ว่าด้วยเพศกลับ]

บทว่า **ลิจฺจปาตุภาเวน** มีความว่า เมื่อเกิดเพศกลับแก่ภิกษุหรือ ภิกษุณีผู้นอนแล้วเท่านั้น จึงเป็นอาบัติเพราะนอนร่วมเรือนกัน.

คำว่า **ลิจฺจปาตุภาเวน** นี้แล ท่านกล่าวเจาะจงอาบัติ เพราะนอน ร่วมเรือนกันนั้น.

ก็อาบัติที่ไม่ทั่วไป แก่ภิกษุและภิกษุณีทั้ง ๒ ฝ่าย ย่อมออกเพราะ ความปรากฏแห่งเพศ.

[วินิจฉัยในสหปฏิลาภจตุกกะ]

วินิจฉัยในสหปฏิลาภจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

เพศของภิกษุใด ย่อมเปลี่ยนไป, ภิกษุนั้น พร้อมกับได้เพศ (ใหม่) ย่อมละเพศบุรุษเดิมเสีย ด้วยอำนาจแห่งเพศที่เกิดขึ้นก่อน และด้วยความเป็น เพศประเสริฐ ตั้งอยู่ในเพศสตรีอันเกิด ณ ภายหลัง. กายวิญญูตติและวจีวิญญูตติ ซึ่งเป็นไปด้วยอำนาจแห่งจริตของบุรุษและอาการของบุรุษเป็นต้น ย่อมระงับไป บัญญัติที่เป็นไปอย่างนี้ว่า ภิกษุก็ดี บุรุษก็ดี ย่อมดับไป. ก็สิกขาบท ๔๖ เหล่าใด อันไม่ทั่วไปด้วยภิกษุณีทั้งหลาย. ไม่เป็นอาบัติ เพราะสิกขาบท เหล่านั้นเลย.

ก็วินิจฉัยในจตุกกะที่ ๒ พึงทราบดังนี้:-

เพศของภิกษุณีใด ย่อมเปลี่ยนไป, ภิกษุณีนั้น ย่อมละเพศสตรีที่
นับว่าเกิดภายหลัง เพราะเกิดขึ้นภายหลังบ้าง เพราะความเป็นเพศทรามบ้าง
ตั้งอยู่ในเพศบุรุษ ที่นับว่าเกิดก่อน โดยประการดังกล่าวแล้ว. วิญญูติซึ่ง
แยกจากที่กล่าวแล้ว ย่อมระงับไป. บัญญัติที่เป็นไปอย่างนี้ว่า ภิกษุณี ก็คือ
สตรี ก็คือ ย่อมดับไป. สิกขาบท ๑๓๐ เหล่าใด อันไม่ทั่วไปด้วยภิกษุทั้งหลาย,
ไม่เป็นอาบัติ เพราะสิกขาบทเหล่านั้นเลย.

สองบทว่า จตุตถาโร สามุกกั สภา ได้แก่ มหาปเทศ ๔. จริงอยู่
มหาปเทศ ๔ นั้น ท่านกล่าวว่า สามุกกั สภา เพราะเป็นชื่อที่พระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงร้องขึ้น คือยกขึ้นตั้งไว้เอง ในเมื่อยังไม่เกิดเรื่องขึ้น.

บทว่า ปริโธคา ได้แก่ กลิ่นของที่ควรกลืน.

ส่วนน้ำ เพราะไม่เป็นกาลิก ไม่ได้รับประเคน ก็ควร.

ยาวกาลิกเป็นต้น ที่ไม่ได้รับประเคน ไม่ควรกลืน.

ยามหาวิกัฏ ๔ อย่าง เพราะเป็นของเฉพาะกาล ควรกลืนในกาลที่
ตรัสไว้อย่างไร.

สองบทว่า อุปาสโก สิวา ได้แก่ ผู้ครองศีล ๕ หรือศีล ๑๐.

[วินิจฉัยในอาคันตุกาที่จตุกกะ]

วินิจฉัยในอาคันตุกาที่จตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุผู้ทรงร่วมสวมรองเท้า คลุ่มศิระชะเข้าสู่วิหารและเที่ยวไปในวิหาร
นั้น เฉพาะเป็นอาคันตุกะจึงต้อง เป็นเจ้าถิ่นไม่ต้อง.

ฝ่ายภิกษุผู้ไม่ทำอาวาสกัฏฐ เป็นเจ้าถิ่น จึงต้อง เป็นอาคันตุกะ
ไม่ต้อง ทั้ง ๒ พวก ย่อมต้องอาบัติที่เป็นทางกายทวารและวจีทวารที่เหลือ.
ทั้งอาคันตุกะ ทั้งเจ้าถิ่น ย่อมไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน).

วินิจฉัยแม้ในคัมภีร์จตุกกะ. พึงทราบดังนี้:

ภิกษุผู้ไม่ยังคัมภีร์ให้เต็มไปเสีย เป็นผู้เตรียมจะไป จึงต้อง, เป็น
เจ้าถิ่น ไม่ต้อง.

เมื่อไม่ทำอาวาสกัฏฐ เป็นเจ้าถิ่น จึงต้อง ผู้เตรียมจะไป ไม่ต้อง.
ทั้ง ๒ พวก ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ. ทั้ง ๒ พวก ไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป
(แก่ตน).

[วินิจฉัยในวัตถุนานัตตตาทิจตุกกะ]

วินิจฉัยในวัตถุนานัตตตาทิจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ความที่ปาราชิก ๔ มีวัตถุต่าง ๆ กันและกันแล ย่อมมี, ความที่
ปาราชิก ๔ มีอาบัติต่างกันและกันหาไม่มี. จริงอยู่ อาบัติปาราชิกนั้นทั้งหมด
คงเป็นอาบัติปาราชิกเหมือนกัน. แม้ในสังฆาติเสสเป็นต้น ก็นับนี้แล.

ส่วนโยชนาในคำว่า อาปตฺติณานตฺตตาท น วัตถุนานตฺตตาท นี้
พึงทราบโดยนัยมีอาทิอย่างนี้ว่า ความเป็นต่างกันแห่งอาบัติแล ย่อมมีอย่างนี้
คือ เป็นสังฆาติเสสแก่ภิกษุ เป็นปาราชิกแก่ภิกษุณี เพราะเคล้าคลึงกันและกัน
ด้วยกาย แห่งภิกษุและภิกษุณี, ความเป็นต่างกันแห่งวัตถุหาไม่มี, ความ
เคล้าคลึงกันด้วยกายแล เป็นวัตถุแห่งอาบัติแม้ทั้ง ๒,

อนึ่ง เพราะฉันทกระเทียม เป็นปาจิตติย์แก่ภิกษุณี เป็นทุกกฏแก่ภิกษุ.

พึงทราบความที่ปาราชิก ๔ กับสังฆาติเสส ๑๑ มีวัตถุต่างกัน และมีอาบัติต่างกัน.

พึงทราบความที่สังฆาติเสสเป็นต้น กับอนิยตเป็นต้น มีวัตถุต่างกัน และมีอาบัติต่างกันอย่างนั้น.

ความที่วัตถุเป็นของต่างกัน (และ) ความที่อาบัติเป็นของต่างกัน ไม่มีแก่ภิกษุและภิกษุณีผู้ต้องปาราชิก ๔ ข้างต้น พ้องกัน.

ในภิกษุและภิกษุณีผู้ต้องอาบัติต่างกัณฑ์ตาม ในภิกษุและภิกษุณีผู้ต้องอาบัติที่ทั่วไป (แก่กันและกัน) ที่เหลือก็ตาม มีนัยเหมือนกัน.

[วินิจฉัยในวัตถุสภากาฬจตุกกะ]

วินิจฉัยในวัตถุสภากาฬจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

เพราะภิกษุกับภิกษุณีเคล้าคลึงกันด้วยกาย มีความที่วัตถุเป็นสภากัน ไม่มีอาบัติเป็นสภากัน.

ในปาราชิก ๔ มีความที่อาบัติเป็นสภากัน ไม่มีอาบัติเป็นสภากัน. ในสังฆาติเสสเป็นอาทิ มีนัยเหมือนกัน.

ในปาราชิก ๔ ของภิกษุและภิกษุณี มีความที่วัตถุเป็นสภากันด้วย มีความที่อาบัติเป็นสภากันด้วย. ในอาบัติที่ทั่วไปทั้งปวงก็เช่นนี้.

ในอาบัติที่ไม่ทั่วไป ความที่วัตถุเป็นสภากันก็ไม่มี และอาบัติเป็นสภากันก็ไม่มี.

ก็ปัญหาที่ ๑ ในจตุกกะต้น เป็นปัญหาที่ ๒ ในจตุกกะนี้, และปัญหาที่ ๒ ในจตุกกะต้นนั้น เป็นปัญหาที่ ๑ ในจตุกกะนี้. ไม่มีความทำต่างกัน ในปัญหาที่ ๓ และที่ ๔.

[วินิจฉัยในอุปัชฌายจตุกกะ]

วินิจฉัยในอุปัชฌายจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ก็เพราะไม่ทำวัตรที่อุปัชฌาย์พึงทำแก่สัทธวิहारิก อุปัชฌาย์ต้องอาบัติ, สัทธวิहारิกไม่ต้อง.

เมื่อไม่ทำวัตรอันสัทธวิहारิกพึงทำแก่อุปัชฌาย์ สัทธวิहारิกย่อมต้องอาบัติ, อุปัชฌาย์ไม่ต้อง.

สัทธวิहारิกและอุปัชฌาย์ทั้ง ๒ ฝ่าย ย่อมต้องอาบัติที่เหลือ. ทั้ง ๒ ฝ่ายไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป. แม้ในอารยจตุกกะ ก็นัยนี้แล.

[วินิจฉัยในอาทิกษณจตุกกะเป็นอาทิ]

วินิจฉัยในอาทิกษณจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เข้าของไม่ได้ให้บาท ๑ หรือเกินกว่าบาทด้วยมือของตน ต้องอาบัติหนัก. ให้ผู้อื่นด้วยสังขัตติยว่า ท่านจงถือเอาทรัพย์หย่อนกว่าบาท ต้องอาบัติเบา. ๑ บทที่เหลือ พึงทราบโดยนัยนี้.

วินิจฉัยในอภิวาทนารหจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

สำหรับภิกษุณีทั้งหลายก่อน ในโรงฉัน แม้อุปัชฌาย์อยู่ถัดจากภิกษุณีองค์ที่ ๕ ไป ก็เป็นผู้ควรรอกิวาท แต่ไม่ควรลูกรับ. และสำหรับภิกษุผู้กำลังฉันค้ำ ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เป็นผู้ใหญ่กว่า ย่อมเป็นผู้ควรรอกิวาท แต่ไม่ควรลูกรับโดยไม่แปลกกัน.

ภิกษุแม้อุปสมบทในวันนั้น ไปถึงสำนักแล้ว เป็นผู้ควรลูกรับ แต่ไม่ควรรอกิวาท ของภิกษุผู้อยู่ปริวาส แม้มีพรรษา ๖๐.

ในสถานที่ไม่ทรงห้าม ภิกษุที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ควรอภิวาทและควร
ถูกรับของภิกษุใหม่. ฝ่ายภิกษุใหม่ เป็นผู้ไม่ควรอภิวาท ไม่ควรถูกรับ ของ
ภิกษุผู้ใหญ่.

บทที่ ๑ แห่งอาสนารหตุกกะ กับบทที่ ๒ ในจตุกกะก่อน และบท
ที่ ๒ แห่งอาสนารหตุกกะ กับบทที่ ๑ ในจตุกกะก่อน เหมือนกันโดยใจความ.

[วินัจฉัยในกาลจตุกกะเป็นอาทิ]

วินัจฉัยในกาลจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุเมื่อห้าม (โภชนะ) แล้วฉัน ชื่อว่าต้องในกาล ไม่ต้องในวิกาล.

เมื่อต้องอาบัติเพราะวิกาลโภชน์ ชื่อว่าต้องในวิกาล ไม่ต้องในกาล.

เมื่อต้องอาบัติที่เหลือ ชื่อว่าต้องทั้งในกาลและในวิกาล. เมื่อไม่ต้อง
อาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน) ชื่อว่าไม่ต้องทั้งในกาลทั้งในวิกาล.

วินัจฉัยในปฎิภคหิตจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

อามิสที่รับประเคนก่อนภัตกาล ควรในกาล ไม่ควรในวิกาล.

น้ำปานะ ควรในวิกาล ไม่ควรในกาลในวันรุ่งขึ้น.

สัตตาทกาลิก ยาวชีวิก ควรทั้งในกาลและในวิกาล.

กาลิก ๓ มียาวกาลิกเป็นต้น ที่ล่วงกาลของตน ๆ และอกัปปิยมังสะ
เป็นอุคคหิตก์และอาหารที่รับประเคน (ค้ำ) ไว้ ไม่ควรทั้งในกาลและในวิกาล.

วินัจฉัยในปัจฉิมจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

เมื่อผูกสีมาในทะเล ชื่อว่าต้องในปัจฉิมชนบท ไม่ต้องในมัชฌิม
ชนบท.

เมื่อให้อุปสมบทด้วยคณะปัญจวรรค และเมื่อทรงไว้ซึ่งรองเท้า ๔ ชั้น อาบน้ำเป็นนิตย์และเครื่องปูลาดหนัง ชื่อว่าต้องในมัชฌิมชนบท ไม่ต้องในปัจฉิมชนบท.

แม้ภิกษุผู้กล่าวชื่อว่า ๔ วัตถุนี้ ไม่ควรในปัจฉิมชนบทนี้ ชื่อว่าต้องในปัจฉิมชนบท.

ฝ่ายภิกษุผู้กล่าวชื่อว่า ๔ วัตถุนี้ ควรในมัชฌิมชนบทนี้ ชื่อว่าต้องในมัชฌิมชนบท.

ภิกษุยอมต้องอาบัติที่เหลือ ในมัชฌิมชนบทและในปัจฉิมชนบท แม้ทั้ง ๒. ไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน) ในที่ไหน ๆ.

วินิจฉัยในจตุกกะที่ ๒ ฟังทราบดังนี้:-

วัตถุทั้ง ๔ ประการ มีอุปสมบทด้วยคณะปัญจวรรคเป็นต้น ควรในปัจฉิมชนบท.

แม้การที่ภิกษุแสดงว่า นี้ควร ก็ควรในปัจฉิมชนบทนั้นเหมือนกัน แต่ไม่ควรในมัชฌิมชนบท.

ส่วนการที่ภิกษุแสดงว่า นี้ไม่ควร ควรในมัชฌิมชนบท ไม่ควรในปัจฉิมชนบท. วัตถุที่เหลืออันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเกลือ ๕ ชนิด เป็นต้น, วัตถุนั้นควรในชนบททั้ง ๒. ส่วนวัตถุใด ทรงห้ามว่า ไม่ควร, วัตถุนั้น ไม่ควรในชนบทแม้ทั้ง ๒.

[วินิจฉัยในอันโตอาทิจตุกกะ]

วินิจฉัยในอันโตอาทิจตุกกะ ฟังทราบดังนี้:-

ภิกษุยอมต้องอาบัติเพราะนอนเบียดเป็นต้น ในภายใน ไม่ต้องในภายนอก.

เมื่อวางเสนาสนะมีเตียงของสงฆ์เป็นต้น ไว้กลางแจ้งแล้วพลิกไปเสีย
ชื่อว่าต้องในภายนอก ไม่ต้องในภายใน. ที่เหลือชื่อว่าต้องทั้งภายในและ
ภายนอก. อาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน) ชื่อว่าไม่ต้องทั้งภายในทั้งภายนอก.

วินิจฉัยในอันโตสีมาที่จตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุอาคันตุกะ เมื่อไม่ยังวัตรให้เต็ม ชื่อว่าต้องในภายในสีมา.

ภิกษุผู้เตรียมจะไป เมื่อไม่ยังวัตรให้เต็ม ชื่อว่าต้องในภายนอกสีมา.

ภิกษุยอมต้องอาบัติเพราะมุสาวาทเป็นต้น ทั้งภายในสีมาและภายนอก
สีมา. ย่อมไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน) ในที่ไหน ๆ.

วินิจฉัยในคามจตุกกะ พึงทราบดังนี้:-

ภิกษุยอมต้องอาบัติที่ทรงตั้งไว้ควรศึกษา อันเนื่องเฉพาะด้วยละแวก
บ้าน ในบ้าน, ไม่ต้องในป่า.

ภิกษุณีเมื่อให้อรุณขึ้น ย่อมต้องในป่า, ไม่ต้องในบ้าน.

ภิกษุยอมต้องอาบัติเพราะมุสาวาทเป็นต้น ทั้งในบ้านและในป่า ย่อม
ไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน) ในที่ไหน ๆ.

[วินิจฉัยในปุพพกิจจาที่จตุกกะ]

สองบทว่า จตุตถาโร ปุพพกิจจา ความว่า พระอรรถกถาจารย์
กล่าวว่า กรรม ๔ อย่างนี้คือ การปิดกวาด ตามประทีป ตั้งน้ำฉันน้ำใช้
พร้อมทั้งปูลาดอาสนะ เรียกว่า ปุพพกรรม. ส่วนกิจ ๔ อย่างนี้คือ นำฉันทะ
ปารีสุทธิ บอกถุค นับภิกษุและสอนภิกษุณี พึงทราบว่า ปุพพกิจ.

สองบทว่า จตุตถาโร ปตฺตกถฺตา มีความว่า วันอุโบสถ ๑ ภิกษุ
ผู้เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร เธอเป็นผู้มาแล้ว ๑ สภาคาบัติไม่มี ๑ บุคคลควร
เว้นไม่มีในหัตถบาตสงฆ์นั้น ๑ รวมเรียกว่าปตตกถลละ ฉะนั้นแล.

สองบทว่า จตุตถาริ อนนฺตฺตฺยานิ มีความว่า ปาจิตตีย์ ๔
สิกขาบทนี้คือ สิกขาบทว่าด้วยสำเร็จการนอนเบียด, สิกขาบทที่ว่า เอหาวุโส
คามํ วา นิคมํ วา เป็นอาทิ, สิกขาบทว่าด้วยแกลังก่อความรำคาญ,
สิกขาบทว่าด้วยแอบฟัง ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้แบบนี้ว่า ทำความหมาย
อย่างนี้เท่านั้นให้เป็นปัจจัยหาใช่ออย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตตีย์.

สองบทว่า จตฺสูโส ภิกฺขุสมฺมตฺติโย มีความว่า สมมติในที่อื่น
พ้นจากสมมติ ๑๓ ที่มาแล้วแบบนี้ว่า ถ้าภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวรแม้สิ้นราตรี
๑ เว้นเสียแต่ภิกษุได้สมมติ, ถ้าภิกษุ... ฟังให้ทำสันถัตอื่นใหม่ เว้นแต่ภิกษุ
ได้สมมติ, ถ้าเธออยู่ปราศจากยิ่งกว่านั้น เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ, ฟังบอก
อาบัติชั่วหยาบของภิกษุก่อนอุปสัมบัน เว้นไว้แต่ภิกษุได้สมมติ.

[วินิจฉัยในคิลานจตุกกะ]

วินิจฉัยในคิลานจตุกกะ ฟังทราบดังนี้:-

เมื่อออกปากขอเกสัชอื่น ด้วยความเป็นผู้ละโมภ ในเมื่อมีกิจที่จะ
ต้องทำด้วยเกสัชอื่น ภิกษุผู้อาพาธต้อง (อาบัติ).

เมื่อออกปากขอเกสัช ในเมื่อมีกิจที่จะต้องทำด้วยของมิใช่เกสัช ภิกษุ
ไม่อาพาธต้อง.

ภิกษุผู้อาพาธและไม่อาพาธทั้ง ๒ ย่อมต้องอาบัติเพราะมุสาวาท
เป็นต้น. ทั้ง ๒ ไม่ต้องอาบัติที่ไม่ทั่วไป (แก่ตน).

บทที่เหลือในที่ทั้งปวงคั้นทั้งนั้น ฉะนี้แล.

พรรณนาหมวด ๔ จบ

[พรรณนามหฺวต ๕]

วินิจฉัยในหฺวต ๕ พึงทราบดังนี้:-

ชื่อว่า **ปลฺจ ปุคฺคฺลา นียตา** นี้ บ่งถึงบุคคลผู้ทำอนันตริยกรรม
นั่นเอง.

ขึ้นชื่อว่าอาบัติ มีการตัดเป็นวินัยกรรม ๕ พึงทราบในเพราะเตียงตั้ง
และผ้าปูนั่ง ผ้าปิดผี ผ้าอาบน้ำฝนและสุคตจิวร ซึ่งเกินประมาณ.

บทว่า **ปลฺจหากาเรหิ** มีความว่า ภิกษุยอมต้องอาบัติ ด้วยอาการ
๕ เหล่านี้ คือ ความเป็นผู้ไม่ละอาย ความไม่รู้ ความเป็นผู้สงสัยแล้วขึ้นทำ
ความเป็นผู้มีความสำคัญว่าควรในของที่ไม่ควร ความเป็นผู้มีความสำคัญว่าไม่
ควรในของที่ควร.

ชื่อว่า **ปลฺจจาปฺตติโย มุสฺสาวาทุปลฺจจา** ได้แก่ ปาราชิก ฤๅลัจฉัย
ทุกกฏ สังฆาทิเสส และปาจิตติย.

บทว่า **อนามนฺตจโร** ได้แก่ ความไม่มีแห่งการต้องบอกลาจึง
เที่ยวไปนี้ว่า ภิกษุไม่บอกลาภิกษุซึ่งมีอยู่ ถึงความเป็นผู้เที่ยวไปในสกุลทั้งหลาย
ก่อนอันก็ดี ที่หลังอันก็ดี.

บทว่า **อนธิฎฺฐาน** มีความว่า การฉันต้องคำนึงถึงสมัยที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสว่า เว้นไว้แต่สมัย เป็นปาจิตติย เพราะฉันเป็นหมู่ ชื่อว่า
ความคำนึง. การที่ไม่ต้องทำอย่างนั้น ชื่อว่าความไม่ต้องคำนึง.

ความหมายอันใด ในโกชนะทีหลัง อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว,
การที่ไม่ต้องทำความหมายอันนั้น ชื่อว่าความไม่ต้องหมาย.

จริงอยู่ ๕ วัตถุประสงค์นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามแล้วด้วยวัตถุประสงค์ของภิกษุ
ผู้ถือเที่ยววิณฑบาตเป็นวัตรนั่นเอง.

บทว่า อุตฺตงกิตปริตฺตงกิตโต มีความว่า เป็นผู้อันภิกษุทั้งหลาย
ผู้ได้เห็นได้ฟัง ระวังแล้วและระวังแล้ว.

อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุแม้เป็นพระจีณาสพ ผู้มีอันไม่กำเริบเป็นธรรมดา
ก็เป็นผู้ถูกระวางอุกฤษฺจ. เพราะเหตุนั้น อโศจรทั้งหลาย อันภิกษุพึงเว้น
จริงอยู่ ภิกษุผู้ปรากฏเสมอในอโศจรเหล่านั้น ย่อมไม่พ้นจากความเสื่อมยศ
หรือจากความดิเสียน.

[ว่าด้วยผ้าบังสุกุลเป็นอาทิ]

บทว่า โสทานิกํ ได้แก่ ผ้าที่ตกที่ป่าช้า.

บทว่า อาปณฺกํ ได้แก่ ผ้าที่ตกที่ประตูตลาด.

บทว่า ฐุปจีวรํ ได้แก่ ผ้าที่เขาห่มจอมปลวกทำพิธีกรรม.

บทว่า อภิเสถกิกํ ได้แก่ จีวรที่เขาทิ้งที่สถานที่อาบน้ำ หรือที่สถาน
ที่อภิเษกของพระราชา.

บทว่า คตปฏฺยาคตํ ได้แก่ ผ้าที่เขานำไปสู่ป่าช้าแล้วนำกลับมาอีก.

มหาโจร ๕ จำพวก ได้กล่าวแล้วในอุตรมธุสัสมสติกขาบท*.

ชื่อว่า ปญฺจาปตฺติโย กายโต สมฺภูทหนฺติ มีความว่า ภิกษุต้อง
อาบัติ ๕ ด้วยสมุฏฺฐานแห่งอาบัติที่ ๑ ได้แก่ อาบัติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส
ไว้ในอันตรเปยฺยาลออย่างนี้ว่า ภิกษุมีความสำคัญว่าควรทำกุฎีด้วยการขอเขาเอง.

ชื่อว่า ปญฺจาปตฺติโย กายโต จ วาจโต จ มีความว่า ภิกษุ
ย่อมต้องอาบัติ ๕ ด้วยสมุฏฺฐานแห่งอาบัติที่ ๓ คือ ย่อมต้องอาบัติที่พระผู้มี

* มหาวิภังค์ ๑/๑๖๕.

พระภาคเจ้าตรัสไว้ ในอันตรเปยฆาลนั้นแลอย่างนี้ว่า ภิกษุมีความสำคัญว่าควร
ชักชวนกันทำกุฎี ดังนี้.

บทว่า เทสนาคามินิโย มีความว่า เว้นปาราชิกและสังฆาทิเสสเสีย
ได้แก่อาบัติที่เหลือ.

สองบทว่า ปญจ กมฺมานิ ได้แก่ กรรม ๕ คือ ตัชชนียกรรม
นียสกรรม ปัพพาทนียกรรม และปฏิสารถนียกรรมรวม ๔ และอุกเขปนียกรรม
ทั้ง ๓ อย่าง ๑.

สองบทว่า ยาวตติยเก ปญจ ได้แก่ อาบัติ ๓ คือ ปาราชิก
อุลลัจจัย ทุกกฏ ของภิกษุณีผู้ประพฤติดตามภิกษุผู้อันสงฆ์ยกวัตร ผู้ไม่ยอมสละ
เพราะสมนุภาสน์ เพียงครั้งที่ ๓. สังฆาทิเสส เพราะสมนุภาสน์ในเภทกานู-
วัตตกลักขาบทเป็นต้น. ปาจิตตีย์ เพราะไม่ยอมสละทักขณีกามก.

บทว่า อทินฺนํ ได้แก่ ของที่ผู้อื่นไม่ประเคน.

บทว่า อวิทฺตํ ได้แก่ ชื่อว่าไม่ทราบ เพราะไม่มีเจตนาว่า เราได้รับ
ประเคน.

บทว่า อกฺปิยํ ได้แก่ ของที่ไม่ได้ทำให้ควร ด้วยสมณกัมปะ ๕.
ก็หรือว่าเนื้อที่ไม่ควร โภชนะที่ไม่ควร แม้อัน ก็ชื่อว่า ของไม่ควร.

บทว่า อกฺตาติริตุตฺถํ ได้แก่ ของภิกษุห้ามโภชนะแล้ว ไม่ได้ทำ
ให้เป็นเดน.

บทว่า สมฺชฺชทานํ ได้แก่ การให้มหรสพคือฟ้อนเป็นต้น

บทว่า อุสฺสทานํ ได้แก่ การปล่อยโคผู้ในภายในแห่งฝูงโค.

บทว่า จิตตกมฺมทานํ มีความว่า การที่ให้สร้างอาวาสแล้วทำ
จิตรกรรมในอาวาสนั้น สมควร. แต่คำว่า จิตตกมฺมทานํ นี้ท่านกล่าวหมาย
เอาการให้จิตรกรรมที่เป็นลายรูปภาพ.

จริงอยู่ ทาน ๕ อย่างนี้ โลกสมมติกันว่าเป็นบุญก็จริง แต่ที่แท้ หา
เป็นบุญไม่ คือเป็นอกุศลนั่นเอง.

ความเป็นผู้ใคร่เพื่อจะพูด เรียกว่า ปฏิภาณ ในคำว่า อุปฺปนฺนํ
ปฏิภาณํ นี้. ความว่า ธรรม ๕ อย่างนี้ อันบุคคลบรรเทาได้ยาก เพราะ
ฉะนั้น จึงชื่อว่า บรรเทาได้ไม่ง่าย. แต่บุคคลอาจ บรรเทาได้ด้วยเหตุที่เป็น
อุปาย คือด้วยการพิจารณาและปราสาธอนเป็นต้น ที่เหมาะสม.

[อานิสงส์แห่งการกวาด]

ใน ๒ บทว่า สกจิตฺตํ ปฐิตํ นี้ มีเรื่องเหล่านี้เป็นอุทาหรณ์.

ได้ยินว่า พระปุตสเทวเถระ ผู้อยู่ที่กัฬันทกาฬวิหาร กวาดลานเจดีย์
ทำอุตราวงสงฆ์เฉียงบ่าข้างหนึ่ง แลดูลานเจดีย์ซึ่งเกลี่ยทรายไว้เรียบร้อย ราว
กะลาดด้วยดอก่างทราย ให้เกิดปีติและปราโมทย์มีพระพุทธรเจ้าเป็นอารมณ์
ได้ยินอยู่แล้ว. ในขณะนั้น มารได้จำแลงเป็นลิงดำเกิดแล้วที่เชิงเขา เรีย
ยรายโคมัยไว้เกลื่อน ที่ลานเจดีย์ ไปแล้ว. พระเถระไม่ได้อาจเพื่อบรรล
พระอรหัต, กวาดแล้ว ได้ไปเสีย. แม้ในวันที่ ๒ มาร ได้จำแลงเป็นโค
แก่ กระทำประการแปลกเช่นนั้นนั้นแล. ในวันที่ ๓ ได้นิรมิตอัทภาพเป็น
มนุษย์ มีเท้าแฉก เดินเอาเท้าคู่รอบไป. พระเถระคิดว่า บุรุษแปลกเช่นนี้
ไม่มีในโคจรตามประมาณโยชน์หนึ่งโดยรอบ นี้คงเป็นมารแน่ละ จึงกล่าว
ว่า เจ้าเป็นมารหรือ ? มารตอบว่า ถูกละผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นมาร บัดนี้
ไม่ได้อาจเพื่อจะลวงท่านละ. พระเถระถามว่า ท่านเคยเห็นพระตถาคต

หรือ ? มารตอบว่า แน่ละเคยเห็น. พระเถระกล่าวว่า ธรรมคามาร ย่อมเป็นผู้มีอำนาจใหญ่ เชิญท่านนิรมิตอศภาพให้คล้ายอศภาพของพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าก่อน. มารกล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่สามารถนิรมิตรูปเช่นนั้น ผู้เจริญแต่เอาเถอะ ข้าพเจ้าจักนิรมิตรูปเทียมที่จะพึงเห็นคล้ายรูปนั้น ดังนี้ แล้วได้จำแลงเพศของตนตั้งอยู่ด้วยอศภาพคล้ายพระรูปของพระพุทธเจ้า. พระเถระแลดูมารแล้วคิดว่า มารนี้ มีราคะ โทสะ โมหะ ยังงามถึงเพียงนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจะทรงงามอย่างไรหนอ ? เพราะว่า พระองค์ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ โดยประการทั้งปวง ดังนี้แล้ว ได้ปีติมีพระพุทธเจ้าเป็นอารมณ์ เจริญวิปัสสนาบรรลุพระอรหัตแล้ว. มารกล่าวว่า ผู้เจริญ ข้าพเจ้าถูกท่านลงแล้ว. ฝ่ายพระเถระกล่าวว่า มารแก่ จะมีประโยชน์อะไร ที่เราจะลงคนเช่นท่าน.

ภิกษุหนุ่มชื่อทัตตะ แม้ในโลกันตวิหาร กวาดลานเจดีย์แล้วแลดูได้โอทาทกสิน, ยังสมบัติ ๘ ให้เกิดแล้ว, ภายหลังเจริญวิปัสสนา กระทำให้แจ้งซึ่งผล ๓.

ใน ๒ บทว่า ปรจิตติ ปสิตติ นี้ มีเรื่องเหล่านี้เป็นอุทาหรณ์

ภิกษุหนุ่มชื่อติสสะ กวาดลานเจดีย์ใกล้ท่าข้ามพุกุโละแล้ว ได้เอามือถือตะกร้าเทหยากเยื่อเที่ยวยืนอยู่. ในขณะนั้น พระเถระชื่อติสสทัตตะลงจากเรือแลดูลานเจดีย์ ทราบว่า เป็นสถานที่เธอผู้มีจิตอบรมแล้วกวาดไว้ จึงถามปัญหาตั้งพันนัย. ฝ่ายพระติสสะแก้ได้ทั้งหมด.

พระเถระในวิหารแม้บางตำบล กวาดลานเจดีย์แล้ว ทำวัตรเสร็จ พระเถระ ๔ รูปผู้ไหว้เจดีย์มาจากโยนกประเทศ เห็นลานเจดีย์แล้ว ไม่เข้าข้างใน ยืนอยู่ที่ประตูนั่นเอง พระเถระรูปหนึ่ง ตามระลึกได้ ๘ กับ รูปหนึ่ง

ตามระลึกได้ ๑๖ กัป รูปหนึ่งตามระลึกได้ ๒๐ กัป รูปหนึ่งตามระลึกได้ ๓๐ กัป.

ในคำว่า เทวตา อตุตมนา โหนฺติ นี้ มีเรื่องนี้เป็นอุทาหรณ์.

ได้ยินว่า ภิกษุรูปหนึ่ง ในวิหารตำบล ๑ กวาดลานเจดีย์และลานโพธิ์แล้ว ไปอาบน้ำ. เทพดาทั้งหลายมีจิตเลื่อมใสว่า ตั้งแต่กาลที่สร้างวิหารนี้มา ไม่มีภิกษุที่เคຍบ้ำเพ็ญวัตรกวาดอย่างนี้ จึงพากันมา ได้ยินถือดอกไม้ อยู่ในมือ. พระเถระมาแล้วกล่าวว่า พวกท่านเป็นชาวบ้านไหน? เทพดาจึงกล่าวว่า ท่านผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าอยู่ที่นี้เอง เลื่อมใสในวัตรของท่านว่า ตั้งแต่กาลที่สร้างวิหารนี้มา ไม่มีภิกษุที่เคຍบ้ำเพ็ญวัตรกวาดอย่างนี้ จึงยินถือดอกไม้ อยู่ในมือ.

ในบทว่า ปสาทิกถํ วตฺตนิยฺมํ นี้ มีเรื่องนี้เป็นอุทาหรณ์.

ได้ยินว่า ถ้อยคำนี้ ปรารภบุตรอมตย์คนหนึ่ง และพระอภัยเถระ เกิดขึ้นว่า บุตรอมตย์จะเป็นผู้นำเลื่อมใส หรือว่าพระอภัยเถระจะเป็นผู้นำเลื่อมใสหนอ? ญาติทั้งหลายพูดกันว่า เราทั้งหลายจักแลดูชนทั้ง ๒ นั้นในที่เดียวกัน จึงแต่งตัวบุตรอมตย์แล้วได้พากันไปด้วยความคิดว่า จักให้ไหว้พระมหาเจดีย์. ฝ่ายมารดาของพระเถระ ให้ทำจีวรมีราคาบาทหนึ่ง* ส่งไปให้บุตรด้วยสั่งว่า บุตรของเราจงให้ปลงผมแล้วห่มจีวรนี้ มีภิกษุสงฆ์แวดล้อมจงไหว้พระมหาเจดีย์. บุตรอมตย์มีญาติห้อมล้อมขึ้นสู่ลานเจดีย์ ทางประตูด้านปราจีน. พระอภัยเถระมีภิกษุสงฆ์แวดล้อม ขึ้นสู่ลานเจดีย์ ทางประตูด้านทักษิณ มาพบกับบุตรอมตย์นั้นที่ลานเจดีย์ จึงกล่าวว่า ผู้มีอายุ ท่านเท

* บาลีบางฉบับเป็นปสาทิกิ แปลว่า นำเลื่อมใสก็มี.

หยากเยื่อ ในที่ซึ่งพระมหัลลเกระได้กวาดไว้จะจับคู่แข่งกับเราหรือ ? ได้ยินว่า ในอัทภพที่ล่วงไปแล้วพระอภัยเกระ เป็นพระมหัลลเกระ ได้กวาดลานเจดีย์ที่กาชคาม. บุตรอมตย์เป็นมหาอุบาสก ถือหยากเยื่อไปเทในที่ซึ่งท่านกวาดไว้.

หลายบทว่า สตฺถุ สาสนํ กตํ โหติ มีความว่า ชื่อว่า วัตรคือการกวาดนี้ อันพระพุทฺธเจ้าทั้งหลายทรงสรรเสริญ.

เพราะเหตุนี้ ภิกษุผู้ทำวัตรคือการกวาดนั้น จึงเป็นอันได้ทำตามคำสอนของพระศาสดา. เรื่องต่อไปนี้เป็นอุทาหรณ์ในข้อนี้.

ได้ยินว่า พระสารีบุตร ไปสู่หิมวันตประเทศ ไม่กวาดก่อนนั่งเข้านิโรธที่จอมด้าบลหนึ่ง. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงระลึกถึง ก็ทรงทราบความที่พระเถระไม่กวาดก่อนนั่ง จึงเสด็จมาทางอากาศทรงแสดงรอยพระบาทไว้ในที่ซึ่งมิได้กวาดข้างหน้าพระเถระแล้วเสด็จกลับ. พระเถระออกจากสมาบัติแล้วเห็นรอยพระบาทของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ประจตั้งไว้ซึ่งความละอายและความเกรงกลัวอย่างแรงกล้า คุกเข่าลงคิดว่า พระศาสดาได้ทรงทราบความที่เราไม่กวาดก่อนนั่งแล้วหนอ บัดนี้เราจักขอให้พระองค์ทรงทำการทักท้วงในท่ามกลางสงฆ์ ไปสู่สำนักของพระทศพล ถวายบังคมแล้วนั่ง. พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เธอไปไหน? สารีบุตร แล้วตรัสว่า บัดนี้ การที่ไม่กวาดก่อนนั่ง ไม่สมควรแก่เธอ ผู้ตั้งอยู่ในตำแหน่งเป็นรองถัดเราไป. จำเดิมแต่นั้นมา พระเถระเมื่อขึ้น แม้ในสถานที่ปลอดลูกคุม ได้เอาเท้าเขี่ยหยากเยื่อแล้วจึงขึ้น.

[ว่าด้วยองค์ของพระวินัยธร]

หลายบทว่า อตตโน ภาสปรียนุตฺตํ น อุกฺคณฺหาติ มีความว่า ไม่กำหนดที่สุดแห่งถ้อยคำของตน อย่างนี้ว่า ในคดีนี้ ได้สูตรเท่านั้น ได้วินิจฉัยเท่านั้น เราจักกล่าวสูตรและวินิจฉัยเท่านั้น.

แต่เมื่อไม่กำหนดอย่างนี้ว่า นี้เป็นคำต้น นี้เป็นคำหลังของโจทก์ นี้เป็นคำต้น นี้เป็นคำหลังของจำเลย ในคำของโจทก์และจำเลยนี้ คำที่ควรเชื่อถือเท่านั้น คำที่ไม่ควรเชื่อถือเท่านั้น ชื่อว่า ไม่กำหนดที่สุดแห่งถ้อยคำของผู้อื่น.

สองบทว่า อาปตฺติ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักความทำต่างกัน แห่งอาบัติ ๗ กองว่า ปาราชิกหรือสังฆาติเสส เป็นต้น.

บทว่า มุลํ มีความว่า มูลของอาบัติมี ๒ คือ กายและวาจา ไม่รู้จักมูล ๒ นั้น.

บทว่า สมุทฺถํ มีความว่า สมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ชื่อว่าเหตุเกิดของอาบัติ ไม่รู้จักเหตุของอาบัติ ๖ นั้น. มีคำอธิบายว่า ไม่รู้จักวัตถุ ของอาบัติ มีปาราชิก เป็นต้น บ้าง.

บทว่า นโรธํ มีความว่า ไม่รู้จักเหตุดับของอาบัติอย่างนี้ว่า อาบัตินี้ย่อมดับ คือ ย่อมระงับด้วยการแสดง อาบัตินี้ ด้วยการอยู่กรรม.

อนึ่ง เมื่อไม่รู้จักสมณะ ๗ ชื่อว่าไม่รู้จักข้อปฏิบัติเป็นทางให้ถึงความดับแห่งอาบัติ.

วินิจฉัยในหมวด ๕ แห่งอธิกรณ์ พึงทราบดังนี้:-

ความว่า ไม่รู้วิภาคนี คือ อธิกรณ์ ๔ ชื่อว่า อธิกรณ์. มูล ๓๓ ชื่อว่า มูลแห่งอธิกรณ์. วิวาธาธิกรณ์ มีมูล ๑๒. อนุวาธาธิกรณ์ มีมูล ๑๔. อาปัตตาธิกรณ์ มีมูล ๖. กิจจาธิกรณ์ มีมูล ๑. มูลเหล่านั้นจักมีแจ้งข้างหน้า.

สมุฏฐานแห่งอธิกรณ์ ชื่อว่าเหตุเกิดแห่งอธิกรณ์. วิวาหาธิกรณ์ อาศัยเภทรวัตถุ ๑๘ เกิดขึ้น อนุวาหาธิกรณ์ อาศัยวิบัติ ๔ เกิดขึ้น อาปัต-
ตาธิกรณ์ อาศัยกองอาบัติ ๗ เกิดขึ้น กิจจาธิกรณ์ อาศัยสังฆกิจ ๔ อย่าง
เกิดขึ้น.

สองบทว่า อธิกรณ์นิโรธ น ชานาติ มีความว่า ไม่อาจเพื่อจะ
หยั่งถึงเค้าเงื่อนจากเค้าเงื่อน ให้วินิจฉัยถึงความระงับโดยธรรม โดยวินัย โดย
สัตตศาสนา.

อนึ่ง เมื่อไม่รู้จักสมณะ ๗ อย่างนี้ว่า อธิกรณ์นี้ ระงับด้วยสมณะ ๒
อธิกรณ์นี้ ระงับด้วยสมณะ ๔ อธิกรณ์นี้ ระงับด้วยสมณะ ๗ อธิกรณ์นี้
ระงับด้วยสมณะ ๑ ชื่อว่าไม่รู้จักข้อปฏิบัติเป็นทางให้ถึงความดับแห่งอธิกรณ์.

สองบทว่า วตถุ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักวัตถุแห่งอาบัติ ๗
กองอย่างนี้ว่า นี้เป็นวัตถุแห่งปาราชิก นี้เป็นวัตถุแห่งสังฆาทิเสส.

บทว่า นิทาน ได้แก่ ไม่รู้ว่า ลิกขาบทนี้ ทรงบัญญัติแล้วในนคร
นี้ บรรดานครทั้งหลาย ๗ ลิกขาบทนี้ ทรงบัญญัติในนครนี้.

สองบทว่า ปญฺญตฺตี น ชานาติ ได้แก่ ผู้ไม่รู้จักบัญญัติแรกใน
ลิกขาบทนั้น ๆ.

บทว่า อนุปญฺญตฺตี ได้แก่ ไม่รู้จักบัญญัติเพิ่มเติม.

บทว่า อนุสนฺธิวจนปถิ ได้แก่ ไม่รู้จักเพื่อจะกล่าวด้วยอำนาจความ
สืบเนื่องกันแห่งถ้อยคำ และความสืบเนื่องกันแห่งวินิจฉัย.

สองบทว่า ญตฺตี น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักยุติทุก ๆ อย่าง.

หลายบทว่า ญตฺติยา กรณํ น ชานาติ มีความว่า ไม่รู้จักกิจ
ที่จะพึงทำด้วยยุติ. ชื่อว่ายุติกรรม ข่อมใช้ใน ๕ สถาน มีโอสาร์ณาเป็นต้น.

ไม่รู้ว่าเป็นผู้เข้ากรรมแล้วด้วยฉัตติ ในฉัตติทุติยกรรมและฉัตติจตุตถกรรม.

หลายบทว่า น ปุพฺพกุสล โหติ น อปรกุสล มีความว่า

ไม่รู้จักคำที่จะพึงสวดก่อน และคำที่จะพึงสวดทีหลังบ้าง ไม่รู้ว่า ธรรมคาถาฉัตติ ต้องตั้งก่อน ไม่ควรตั้งทีหลัง บ้าง.

สองบทว่า อกาลกณฺฐ จ โหติ มีความว่า ไม่รู้จักเวลา คือ ไม่ได้ รับเผียง ไม่ได้รับเชิญ ก็สวด คือ ไม่รู้จักทั้งกาลฉัตติ ทั้งเขตฉัตติ ทั้ง โอกาสแห่งฉัตติ.

[ว่าด้วยภิกษุผู้อยู่ป่า]

สองบทว่า มนุหฺตฺตา โมหฺมฺหฺตฺตา ได้แก่ ไม่รู้จักอาณิสงส์ในธุดงค์ เพราะเป็นคนงมงายด้วยไม่รู้ทั่วทุก ๆ อย่าง.

บทว่า ปาปิจฺโณ ได้แก่ ปรารถนาปัจจัยลาภ ด้วยการอยู่ป่านั้น.

บทว่า ปวิเวกฺ ได้แก่ กายวิเวก จิตตวิเวก อุปธิวิเวก.

บทว่า อิทมฺภุจฺจิตฺติ มีวิเคราะห์ว่า ประโยชน์แห่งการอยู่ป่านั้น ย่อม มีด้วยปฏิบัติงามนี้ เพราะเหตุนั้น การอยู่ป่านั้น ชื่อว่า อิทมฺภุจฺจิตฺติ (มีประโยชน์ ด้วยการปฏิบัติงามนี้). ความเป็นแห่งการอยู่ป่ามีประโยชน์ด้วยการปฏิบัติงามนี้ ชื่อว่า อิทมฺภุจฺจิตฺตา, อาศัยการอยู่ป่ามีประโยชน์ด้วยการปฏิบัติงามนี้นั้นแล, อธิบายว่า ไม่อิงโลกามิสน้อยหนึ่งอื่น.

[ว่าด้วยองค์ของภิกษุผู้ต้องถือนิสัย]

สองบทว่า อุโปสถํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักอุโบสถ ๕ อย่าง.

บทว่า อุโปสถกมฺมํ ได้แก่ ไม่รู้จักอุโบสถกรรม ๔ อย่าง ต่าง โดยชนิดมิเป็นวรรคโดยธรรมเป็นต้น.

บทว่า ปาฏิโมกข์ ได้แก่ ไม่รู้จักมาติกา ๒ อย่าง.

บทว่า ปาฏิโมกขุเทศ ได้แก่ ไม่รู้จักปาฏิโมกขุเทศ ๕ อย่าง
แม้ทั้งหมด.

บทว่า ปวารณ ได้แก่ ไม่รู้จักปวารณา ๕ อย่าง. ปวารณากรรม
คล้ายกับอุโบสถกรรมนั้นแล.

[วินิจฉัยในอปาสาทิกบัญญัติ]

วินิจฉัยในอปาสาทิกบัญญัติ พึงทราบดังนี้:-

อกุศลกรรม มีกายทุจริตเป็นต้น เรียกว่ากรรมไม่น่าเลื่อมใส.

กุศลกรรม มีกายสุจริตเป็นต้น เรียกว่ากรรมน่าเลื่อมใส.

บทว่า อติเวล มีความว่า คลุกคลีอยู่ในสกุลทั้งหลายเกินเวลา คือ
สิ้นกาลมากกว่า อยู่ในวิหารน้อย. การที่กิเลสทั้งหลายหั่งลงในภายใน ชื่อว่า
ช่อง.

บทว่า สงกิติฏฐ ได้แก่ อาบัติต่างโดยชนิดในเพราะทูลลวลาจา
และอาบัติในเพราะกายสังคัคคะเป็นอาทิ.

วินิจฉัยในวิสุทธิบัญญัติ พึงทราบดังนี้:-

ปวารณาทั้ง ๕ อย่าง พึงทราบโดยปวารณาศัพท์.

บทที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

พรรณนาหมวด ๕ จบ

[พรรณนาหมวด ๖]

วินิจฉัยในหมวด ๖ พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า ฉ สามิจโย ได้แก่ สามิจกรรม ๖ เฉพาะในภิกขุ-

ปาฏิโมกข์เหล่านี้ คือ ภิกษุนั้นก็เป็นผู้มีได้อัพทาน, และภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ก็เป็นผู้มีอันพระพุทธรูปเจ้าจะพึงทรงคติเตยน นี้เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น, ว่า ท่านจงทวงเอาทรัพย์ของท่านคืน, ทรัพย์ของท่านอย่าได้ลึบหายเสียเลย ดังนี้ นี้เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น, ว่า ภิกษุ นี้บาตรของท่าน พึงทรงไว้ กว่าจะแตก ดังนี้ นี้เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น, นำออกจากที่นั่นแล้วพึงแบ่งปันกับภิกษุทั้งหลาย นี้เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น, อันภิกษุผู้ศึกษาอยู่ ควรรู้ถึง, ควรสอบถาม, ควรตรัสตรง, นี้เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น, ด้วยหมายว่า ของผู้ใด ผู้นั้นจักได้เอาไป นี้เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น.

สองบทว่า **จ ฉทนกา** ได้แก่ อาบัติ ๕ ที่กล่าวไว้ในหมวด ๕ กับสำหรับอาบน้ำของภิกษุณีรวมเป็น ๖.

บทว่า **ฉหากาเรหิ** ได้แก่ ความเป็นผู้ไม่ระอาย, ความไม่รู้, ความเป็นผู้สงสัยแล้วขึ้นทำ, ความเป็นผู้มีความสำคัญว่าควร ในของที่ไม่ควร, ความเป็นผู้มีความสำคัญว่าไม่ควร ในของที่ควร ความลืมหุน.

ในอาการ ๖ นั้น เมื่อต้องอาบัติ เพราะไตรจีวรและสัตตาทกาทิก ก้าวล่วง ๑ ราตรี ๖ ราตรี และ ๗ วันเป็นต้น ชื่อว่าต้องเพราะความลืมหุน. ที่เหลือมีนัยดังกล่าวแล้วนั้น.

หลายบทว่า **จ อานิสฺสา วินยชเร** ได้แก่ อานิสงส์ ๕ ที่กล่าวแล้วในหมวด ๕ รวมเป็น ๖ กับทั้งอานิสงส์นี้ คือ อุโบสถเป็นหน้าที่ของพระวินัยชรนั้น.

สองบทว่า **จ ปรมานิ** มีความว่า พึงทรงอดิเรกจีวรไว้ ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง, ภิกษุนั้นก็พึงเก็บจีวรนั้นไว้ ๑ เดือนเป็นอย่างยิ่ง, ภิกษุนั้นก็พึงยินดีจีวรมีอุตราสงค์กับอันตราวาสกเป็นอย่างยิ่งจากจีวรเหล่านั้น, พึงเข้าไป

ยื่นนั่งต่อหน้า ๖ ครั้งเป็นอย่างยิ่ง อนึ่ง ภิกษุให้ทำสันถัดใหม่แล้ว ฟิงทรงไว้ให้ได้ ๖ ปี เพราะฉะนั้น สันถัดใหม่อันภิกษุฟิงทรงไว้โดยกาลมี ๖ ปีเป็นอย่างยิ่ง, (ขณเจียมเหล่านั้น) อันภิกษุ... ฟิงถือไปด้วยมือของตนเอง ตลอดระยะทาง ๓ โยชน์เป็นอย่างยิ่ง, ฟิงทรงอดิเรกบาตรไว้ได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง, ฟิงเก็บ (เกศขเหล่านั้น) ไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างยิ่ง, ภิกษุนั้น ฟิงอยู่ปราศจากจิวรนั้นได้ ๖ คินเป็นอย่างยิ่ง, ภิกษุณี ฟิงจ่ายผ้าห่มหนาวมีราคา ๑๖ กหาปณะเป็นอย่างยิ่ง. ภิกษุณี ฟิงจ่ายผ้าห่มฤดูร้อน มีราคา ๑๐ กหาปณะเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุณี (เมื่อทำความสะอาดด้วยน้ำ) ฟิงล้างได้ ๒ องคุลีเป็นอย่างยิ่ง, เขียงเท้าเตียง ให้มี ๘ นิ้วเป็นอย่างยิ่ง, ไม้ชำระฟัน ให้มี ๘ นิ้วเป็นอย่างยิ่ง รวมเป็นอย่างยิ่ง ๑๔ นี้ ด้วยประการฉะนี้.

ในอย่างยิ่ง ๑๔ นั้น ๖ ข้อแรก เป็นหมวด ๖ อันหนึ่ง, ต่อไปนั้น ฟิงจัดหมวด ๖ เหล่าอื่นบ้าง โดยนัยมีอาทิ คือ ชักออกเสียหมวดหนึ่ง ที่ยังเหลือจัดเข้าเป็นหมวดอันหนึ่ง ๆ.

สองบทว่า จ อापตฺติโย ได้แก่ หมวดหก ๓ หมวดที่กล่าวแล้ว ในอันตรเปยยาล.

สองบทว่า จ กมฺมานิ ได้แก่ ตชชนียกรรม นียสกรรม ปัพพาช-
นียกรรม ปฏิสารณียกรรม รวมเป็น ๔ ทั้งกรรม ๒ ที่กล่าว เพราะไม่เห็น
อาบัติ และเพราะไม่ทำคืนอาบัติ รวมเป็น ๑, กรรม ๑ เพราะไม่ยอมสละ
ทิฏฐิลามก.

บทว่า จ นหฺนเ ได้แก่ (อนุบัญญัติ ๖) เพราะอาบน้ำ ยังหย่อน
กึ่งเดือน.

หมวดหก ๒ หมวดว่าด้วยจิวรที่ทำค้างเป็นต้น ได้อธิบายไว้แล้วใน
กฐินชั้นชกะ.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตันทั้งนั้น ฉะนี้แล.

พรรณนามหมวด ๖ จบ

[พรรณนามหมวด ๗]

วินิจฉัยในหมวด ๗ พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า สตุต สามิจโย มีความว่า พึงทราบสามิจกรรม ๗
เพราะเพิ่มชื่อว่า ภิกษุณีนัน ก็เป็นอันมิได้อัพทาน ภิกษุณีทั้งหลายเหล่านั้น
ก็เป็นอันพระพุทธรเจ้าจะพึงทรงติเตียน นี้เป็นสามิจกรรมในเรื่องนั้น นี้เข้า
ในสามิจกรรม ๖ ที่กล่าวมาแล้วในหนหลัง.

หลายบทว่า สตุต อธุมิกา ปฏิญญาตกรณา ได้แก่ ทำตาม
ปฏิญญาที่ไม่เป็นธรรม ๗ ที่ทรงแสดงแล้วในสมถชั้นชกะ อย่างนี้ว่า ภิกษุ
ต้องปาราชิก อันภิกษุผู้ต้องปาราชิก โจทอยู่ จึงปฏิญญาว่า ข้าพเจ้าต้อง
สังฆาทิเสส สงฆ์ปรับเธอด้วยสังฆาทิเสส, ซึ่งว่าทำตามปฏิญญาไม่เป็นธรรม.
แม้ทำตามปฏิญญาที่เป็นธรรม ก็ได้ทรงแสดงแล้วในสมถชั้นชกะนั้นแล.

หลายบทว่า สตุตุนัน อนาปคฺติ สตุตาทกรณียเณ คนฺตุ นี้
ได้กล่าวแล้วในวัสสุปนายิกชั้นชกะ.

สองบทว่า สตุตานิถึ สา วินยฺชเร มีความว่า อานิสงส์ ๕ ที่กล่าว
แล้วในหมวด ๕ กับ ๒ อานิสงส์นี้ คือ อุโบสถ ปวารณาเป็นหน้าที่ของ
พระวินัยชนัน จึงรวมเป็น ๗.

สองบทว่า สุตต ปริมาณี้ ได้แก่ อย่างยิ่งที่กล่าวแล้วในหมวด ๖ นั้นแล พึงจัดด้วยอำนาจหมวด ๗.

หมวดเจ็ด ๒ หมวด มีว่าด้วยจิวรที่ทำแล้วเป็นอาทิ ได้แสดงแล้วใน กฐินขันธกะ. หมวดเหล่านี้ คือ อาบัติที่ต้องเห็น ไม่มีแก่ภิกษุ, อาบัติที่ต้องเห็น มีแก่ภิกษุ, อาบัติที่ต้องทำคืน มีแก่ภิกษุ, เป็นหมวดเจ็ด ๓ หมวด.

อัมมิกะ ๒ หมวด, รัมมิกะ ๑ หมวด. ทั้ง ๓ หมวดนั้น ได้แสดงแล้วในจัมเปยขันธกะ.

บทว่า สทฺธมฺมา ได้แก่ ธรรมของอัสตบรุช หรือธรรมที่ไม่สงบ อธิบายว่า ธรรมไม่งาม คือ เหว ลามก.

บทว่า สทฺธมฺมา ได้แก่ ธรรมของอัสตบรุช คือ ของพระอริยะ มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น หรือธรรมที่สงบ, อธิบายว่า ธรรมที่งาม คือ สูงสุด. คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตั้นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

พรรณนามหมวด ๗ จบ

[พรรณนามหมวด ๘]

วินัยนัยในหมวด ๘ พึงทราบดังนี้:-

บทว่า อฏฺฐานิสฺส เต ได้แก่ อานิสงส์ ๘ ที่ตรัสไว้ในโกสัมพิกขันธกะ อย่างนี้ คือ เราทั้งหลายจักไม่ทำอุโบสถกับภิกษุนี้ จักเว้นภิกษุนี้เสีย ทำอุโบสถไม่พึงปวารณากับภิกษุนี้, จักไม่ทำสังฆกรรมกับภิกษุนี้, จักไม่นั่งบนอาสนะกับภิกษุนี้, จักไม่นั่งในที่คัมภีร์กับภิกษุนี้, จักไม่นั่งในหอฉันกับภิกษุนี้, จักไม่อยู่ในที่มุงอันเดียวกันกับภิกษุนี้, จักไม่ทำการกราบ, ลูกขึ้นรับ, อัญชลีกรรม สามิจิกรรม, ตามลำดับผู้แก่กับภิกษุนี้, เว้นภิกษุนี้เสีย จึงจักทำ แม้ในหมวด ๘ ที่ ๒ ก็นัยนี้แล.

จริงอยู่ แม่หมวด ๘ ที่ ๒ นั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ใน
โกสัมพิกขันธกะอย่างนี้เหมือนกัน.

สองบทว่า อฏฺฐ ยาวตติยกา ได้แก่ สังฆาติเสสที่เป็นยาวตติยกะ ๔
ในสังฆาติเสส ๑๓ ของภิกษุทั้งหลาย สังฆาติเสสที่เป็นยาวตติยกะ ๔ ที่ไม่
ทั่วไปด้วยพวกภิกษุ ในสังฆาติเสส ๑๗ ของภิกษุณีทั้งหลาย จึงรวมเป็น
ยาวตติยกะ ๘.

หลายบทว่า อฏฺฐหากาเรหิ กุลานิ ทูเสติ มีความว่า ย่อม
ประทุษร้ายตระกูล ด้วยอาการ ๘ เหล่านี้ คือ ด้วยดอกไม้บ้าง, ผลไม้บ้าง,
จุนฉบบ้าง, ดินเหนียวบ้าง, ไม้สีฟันบ้าง, ไม้ไผ่บ้าง, เยียวยาทางแพทย์บ้าง,
รับใช้ส่งข่าวบ้าง.

มาติกา ๘ (เพื่อเกิดขึ้นแห่งจิวร) กล่าวแล้วในจิวรขันธกะมาติกา ๘
ข้อหลัง (เพื่อรื้ออกฐิน) ได้กล่าวแล้วในกฐินขันธกะ.

สองบทว่า อฏฺฐหิ อสทฺธมฺเมหิ มีความว่า ด้วยลาภ มิใช่ลาภ
ด้วยยศ มิใช่ยศ ด้วยสักการะ มิใช่สักการะ ด้วยความเป็นผู้มีปรารถนาลามก
ด้วยความเป็นผู้มีปাপมิตร.

ชื่อว่าโลกธรรม ๘ คือ ยินดีในลาภ ยินร้ายในมิใช่ลาภ ยินดีในยศ
สรรเสริญ สุข ยินร้ายในมิใช่ยศ นินทา ทุกข์.

สองบทว่า อฏฺฐจฺจโก มุสาวาท ได้แก่ มุสาวาทที่ประกอบ
ด้วยองค์ ๘ คือ ๗ องค์ที่มาในบาลีกับองค์นี้ คือ ตั้งความหมายจึงเป็น
มุสาวาทประกอบด้วยองค์ ๘.

สองบทว่า อฏฺฐ อุปฺสณฺณานิ ได้แก่ องค์ ๘ ที่พระผู้มีพระ-
ภาคเจ้าตรัสไว้เป็นอย่างนี้ว่า:-

ไม่ฟังฆ่าสัตว์ ไม่ฟังถือเอาของที่เขา
ไม่ให้ ไม่ฟังกล่าวเท็จ ไม่ฟังดื่มน้ำเมา ฟัง
เว้นจากเมถุนธรรมชาติประพฤติกไม่ประ-
เสริฐ ไม่ฟังบริโภคอาหาร ในเวลาวิกาล
ตลอดราตรี ไม่ฟังทัดทรงระเบียบดอกไม้
ไม่ฟังไล่ทาเครื่องหอม ฟังนอนบนเตียงบน
พื้น หรือบนเครื่องลาดที่สมควร บัณฑิต
ทั้งหลายกล่าวอุโบสถมีองค์ ๘ นี้แล อัน
พระพุทธเจ้าผู้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ ทรงประกาศ
แล้ว^๑

สองบทว่า อฎฐ ทูเตยุงฺคานิ ได้แก่ องค์ ๘ ที่พระผู้มีพระภาค-
เจ้าตรัสไว้ในสังฆเภทชั้นแรก โดยนัยมีอาทิว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรม
วินัยนี้ เป็นผู้ฟังด้วย เป็นผู้ให้ผู้อื่นฟังด้วย.

ติตถียวัตร ได้ทรงแสดงแล้วในมหาชั้นแรก.^๒

ของเคี้ยวของฉัน ไม่เป็นเดนและเป็นเดน ได้ทรงแสดงแล้วใน
ปวารณาสิกขาบท.^๓

สองบทว่า อฎฐนฺนํ ปจฺจุฎฐาตพฺพํ มีความว่า ในโรงฉันฟังลูก
จั้นรับแก่ภิกษุณีผู้แก่ทั้งหลาย แม้อาสนะก็ฟังให้แก่ภิกษุณีเหล่านั้นแท้.

บทว่า อุปาธิกา ได้แก่ นางวิสาขา.

สองบทว่า อฎฐานิสฺส ฐา วินยธเร มีความว่า ฟังทราบอานิสงส์ ๘
เพราะเดิมอานิสงส์ ๓ นี้ คือ อุโบสถ ปวารณา สังฆกรรม เป็นหน้าที่ของ
วินัยชนั้น เข้าในอานิสงส์ ๕ ที่กล่าวแล้วในหมวด ๕.

๑. อญ. ติเก ๒๐/๒๗๖. ๒. มหาวคฺค. ๔/๑๔๓. ๓. มหาวิจฺจ. ๒/๓๓๒.

สองบทว่า อฎฐ ปรมานิ ได้แก่ พึงทราบอย่างยิ่งทั้งหลาย ที่กล่าวแล้วในหนหลังนั่นเอง แต่จัดด้วยอำนาจหมวด ๘.

หลายบทว่า อฎฐสุ รมเมสุ สมมาวตตติตพพ ได้แก่ ในธรรม ๘ ที่ทรงแสดงในสมถขันธกะ โดยนัยมีชื่อว่า ไม่พึงงคอุโบสถแก่ภิกษุผู้ปกตัตต์ ไม่พึงงดปวารณาแก่ภิกษุผู้ปกตัตต์ เป็นอาทิ.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตั้นทั้งนั้น ฉะนี้แล.

พรรณนามหมวด ๘ จบ

[พรรณนามหมวด ๙]

วินิจฉัยในหมวด ๙ พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า นว อาฆาตวตฺถุณี ได้แก่ อาฆาตวตฺถุ ๙ มีผู้กอาฆาตว่า เขาได้ประพฤติไม่เป็นประโยชน์แก่เรา เป็นอาทิ.

สองบทว่า นว อาฆาตปฏฺวิวินยา ได้แก่ อุบายกำจัดอาฆาต ๙ มีชื่อว่า บุคคลย่อมกำจัดอาฆาตเสีย ด้วยคิดว่า เมื่อเราผู้กอาฆาตอยู่ว่า เขาได้ประพฤติไม่เป็นประโยชน์แก่เรา ความไม่ประพฤติสิ่งไม่เป็นประโยชน์นั้นเราจะพึงได้ในบุคคลนี้ จากไหน ดังนี้ เป็นอาทิ.

สองบทว่า นว วินิตวตฺถุณี ได้แก่ ความงด ความเว้น ความกำจัดเสียด้วยอริยมรรค จากวตฺถุแห่งอาฆาต ๙.

หลายบทว่า นวหิ สงฺโฆ ภิชฺชติ ได้แก่ ความแตกแห่งสงฆ์ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อุบาสี ความริ้วแห่งสงฆ์และความแตกแห่งสงฆ์ย่อมมีภิกษุ ๙ รูปบ้าง เกินกว่า ๙ รูปบ้าง ดังนี้.

สองบทว่า นว ปรมานิ ได้แก่ พึงทราบอย่างยิ่งทั้งหลายที่กล่าวแล้วในหนหลังนั้นแล แต่จัดด้วยอำนาจหมวด ๙.

ธรรมชื่อว่า มีตัณหาเป็นมูล ได้แก่ ความแสวงอาศัยตัณหา ลากอาศัย ความแสวง, ตัดสินอาศัยลาก, ความรักด้วยความพอใจอาศัยตัดสิน, ความตกลงใจอาศัยความรักด้วยความพอใจ, ความหวังอาศัยความตกลงใจ, ความตระหนี่อาศัยความหวัง, ความอารักขาอาศัยความตระหนี่, การจวยไม้พลอง การจวยศัสตรา ทะเลาะแก่งแย่งโต้เถียง กล่าวว่ มึง ๆ ความส่อเสียดและ กล่าวเท็จ มีความอารักขาเป็นเหตุ.

บทว่า นววิธมานา ได้แก่ มานะของบุคคล ผู้คิดว่าว่า "เราเป็นคนดีกว่า" เป็นต้น.

สองบทว่า นว จีวรานิ มีความว่า จีวรที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส โดยนัยมีอาทิว่า ไตรจีวร หรือว่า ผ้าอาบน้ำฝน.*

บทว่า น วิภุเปตพฺพานิ มีความว่า จีวรที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส แล้ว ไม่ควรวิกัปปี.

หลายบทว่า นว อธฺมิกานิ ทานานิ มีความว่า ทานที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอย่างนี้ว่า น้อมลากที่เขานำมาเพื่อสงฆ์ ไปเพื่อสงฆ์หมู่อื่น ก็ตาม เพื่อเจดีย์ก็ตาม เพื่อบุคคลก็ตาม. น้อมลากที่เขานำมาเพื่อเจดีย์ ไปเพื่อเจดีย์อื่นก็ตาม เพื่อสงฆ์ก็ตาม, เพื่อบุคคลก็ตาม น้อมลากที่เขานำมาเพื่อบุคคล ไปเพื่อบุคคลอื่นก็ตาม เพื่อสงฆ์ก็ตาม เพื่อเจดีย์ก็ตาม.

หลายบทว่า นวปฏิกุคฺคา ปรีโภคา ได้แก่ รับและบริโภคทาน เหล่านั้นเอง.

หลายบทว่า ตีณิ ธมฺมิกานิ ทานานิ ได้แก่ ทาน ๓ นี้ คือ ให้อาหารที่เขาถวายสงฆ์แก่สงฆ์เท่านั้น, ให้อาหารที่เขาถวายเจดีย์แก่เจดีย์เท่านั้น,

* ติจีวรนฺติ วา วสุตฺตีสภาวณฺติ วา

ให้ของที่เขาถวายบุคคลแก่บุคคลเท่านั้น. แม้การรับและบริโภคนั้น ก็คือรับและบริโภคนั้นแล.

หลายบทว่า นว อธัมมิกา สยุมคฺติโย ได้แก่ คิกะ ๓ ที่ทรงแสดงแล้วในสมถขันธกะอย่างนี้ คือ บุคคลเป็นอธัมมวาที, ภิกษุมากหลายเป็นอธัมมวาที, สงฆ์เป็นอธัมมวาที. แม้บัญญัติที่ชอบธรรมก็ทรงแสดงแล้วในสมถขันธกะนั้นแล โดยนัยมีอาทิว่า บุคคลเป็นอธัมมวาที ดังนี้.

หมวดเก้า ๒ หมวด ในกรรมไม่เป็นธรรม พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้แล้วด้วยอำนาจแห่งปาจิตติย ในนิเทศแห่งสิกขาบทที่ ๑ แห่งโอวาทวรรค.*

หมวดเก้า ๒ หมวด ในกรรมเป็นธรรม พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสแล้ว ด้วยอำนาจแห่งทุกกฏ ในนิเทศแห่งสิกขาบทที่ ๑ แห่งโอวาทวรรคนั้นเหมือนกัน.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

พรรณนามหมวด ๕ จบ

[พรรณนามหมวด ๑๐]

วินิจฉัยในหมวด ๑๐ ฟังทราบดังนี้:-

สองบทว่า ทส อาฆาตวคฺคฺคฺนิ ได้แก่ อาฆาตวัตถุ ๕ ที่กล่าวแล้วในหมวด ๕ กับข้อนี้ว่า ก็หรือ อาฆาต ย่อมเกิดขึ้นในอัฐฐานะ จึงรวมเป็น ๑๐. แม้อุบายกำจัดอาฆาต ฟังทราบอุบาย ๕ ที่กล่าวแล้วในหมวด ๕ นั้นรวมเป็น ๑๐ ฟังข้อนี้ว่า ก็หรือ อาฆาตเกิดในอัฐฐานะ จึงกำจัดอาฆาตเสียด้วยพิจารณาว่า ข้อนั้น เราจะพึงได้ในผู้นี้จากไหน.

* มหาวิภจฺก ๒/๑๗๑

สองบทว่า ทส วินิตวตฺตุนิ ได้แก่ วินิตวตฺต ๑๐ กล่าว คือ
เว้นจากอาฆาตวตฺต ๑๐.

สองบทว่า ทสวตฺตูกา มิจฺฉาทิกฺกุณฺธิ ได้แก่ พึงทราบด้วยอำนาจ
แห่งวตฺตว่า ผลแห่งทานอันบุคคลให้แล้ว ไม่มี เป็นอาทิ.

สัมมาทิกฺกุณฺธิ พึงทราบด้วยอำนาจวตฺตว่า ผลแห่งทานอันบุคคลให้แล้ว
มีอยู่ เป็นอาทิ.

ส่วนอันตคาหิกทิกฺกุณฺธิ พึงทราบด้วยอำนาจแห่งความเห็นว่ โลกเที่ยง
เป็นอาทิ.

มิจฉัตตะ ๑๐ มีมิจฉาทิกฺกุณฺธิเป็นต้น มีมิจฉาวิมุติเป็นปริโยสาน. ทิกฺกุณฺธิ
ที่ตรงกันข้าม เป็นสัมมัตตะ.

การจับสลาก ทรงแสดงแล้วในสมถขันธกะ.

หลายบทว่า ทสทฺทฺสํ สมนฺนาทโต ภิกฺขุ อุกฺกุฬาทิกาย
สมฺมุนฺนิตพฺพโ ได้แก่ ด้วยองค์ ๑๐ ที่ตรัสไว้ในสมถขันธกะ โดยนัยมี
คำว่า เป็นผู้มึสติล เป็นต้น.

โทษ ๑๐ ประการ ในการเข้าสู่ภายในวังหลวง ได้ทรงแสดงแล้วใน
ราชสิกขาบท*.

สองบทว่า ทส ทานวตฺตุนิ ได้แก่ ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ระเบียบ
ของหอม เครื่องทา ที่นอน ที่ปัก เชื้อประทีป.

สองบทว่า ทส รตนานิ ได้แก่ แก้ว ๑๐ ประการ มีมุกดา มณี
ไพฑูรย์ เป็นต้น.

สองบทว่า ทส ปิ สุตฺตานิ มีความว่า อุปสัมบทพึงทำความชวนชวาย
ในจิวรเหล่านี้ คือ ผ้าที่ตกที่ป่าช้า ผ้าที่ตกที่ประตูลาด ผ้าที่หนูกัด ผ้าที่

* มหาวิภงฺก. ๒/๔๘๔.

ปลวกกัด ผ้าที่ถูกไฟไหม้ ผ้าที่โคกัด ผ้าที่แพะกัด ผ้าห่มจอมปลวก ผ้าที่
เขาทิ้งในที่อภิเชก ผ้าที่เขานำไปสู่ป่าช้าแล้วนำกลับมา.

ในอรรถกถากรุณทีกกล่าวว่า จีวรสาธารณะ ๑๐ นั้น ได้แก่ จีวร ๑๐
ชนิด ด้วยอำนาจจีวรที่พระธรรมสังคากาจารย์กล่าวว่า ภิกษุฉัพพัคคีย์ ย่อม
ทรงจีวรทั้งหลายมีจีวรเขียวล้วนเป็นต้น.

แต่ในมหาอรรถกถากล่าวว่า ได้แก่ จีวร ๑๐ ชนิด เพิ่มผ้าอาบน้ำ
หรือผ้าคาดนม (ของภิกษุณี) เข้าในจีวรที่ควร ๕ ชนิด.

บุคคลที่ไม่ควรไหว้ ได้แสดงแล้วในเสนาสนชั้นธกะ.

อภิกโกสวัตถุ ได้แสดงแล้วในโอมสวาทสิกขาบท^๑.

อาการ ๑๐ ได้แสดงแล้วในเปสุญญสิกขาบท^๒.

สองบทว่า ทส เสนาสนานิ ได้แก่ เตียง ตั้ง ฟูก หมอน
เครื่องรองรักษาพื้น เสื้อสำหรับปูทับข้างบน ท่อนหนังสำหรับรองนั่ง ผ้าปูนอน
เครื่องลาดทำด้วยหญ้า เครื่องลาดทำด้วยใบไม้.

หลายบทว่า ทส วรานิ ยาจิสุ มีความว่า นางวิสาขาได้ขอพร
๘ ประการ, พระเจ้าสุทโธทนะได้ทรงขอพร ๑ หมอชีวกได้ขอพร ๑.

อานิสงส์แห่งยาคุ และอภักปิยมังสะ ได้ทรงแสดงแล้วในเกสัชช-
ชั้นธกะ.

บทที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนี้แล.

พรรณนาหมวด ๑๐ จบ

๑. มหาวग्ค. ๒/๑๖๔. ๒. มหาวิग्ค. ๒/๖๘๔.

[พรรณนามหฺวด ๑๑]

วินิจฉัยในหฺวด ๑๑ พึงทราบดังนี้:-

บทว่า เอกาทส ได้แก่ บุคคล ๑ พวก มีบัณเฑาะก์เป็นต้น.

สองบทว่า เอกาทส ปาทูกา ได้แก่ เจียงเท้า ๑๐ อย่าง เป็น
วีการแห่งรัตนะ เจียงเท้าไม้ ๑, ส่วนเจียงเท้าทำด้วยหญ้าสามัญ หญ้าปล้อง
และหญ้ามุงกระต่ายเป็นต้น จัดเข้าพวกเจียงเท้าไม้เหมือนกัน.

สองบทว่า เอกาทส ปตฺตา ได้แก่ บาตรที่ทำด้วยรัตนะ ๑๐ ชนิด
รวมทั้งบาตรที่ทำด้วยทองแดงหรือทำด้วยไม้.

สองบทว่า เอกาทส จีวรานิ ได้แก่ จีวรเจีวล้วนเป็นต้น.

สองบทว่า เอกาทส ยาวตติยกา ได้แก่ อุกจิตตานวุตติกา ๑
สังฆาทิเสสของภิกษุณี ๘ อริฏฐสิกขาบท ๑ จันทกาฬีสิกขาบท ๑.

อันตรายิกกรรมทั้งหลาย อันภิกษุณีผู้สวดกรรมวาจาพึงถาม มีชื่อว่า
น สีมินิมิตฺตา เป็นต้น ชื่อว่าอันตรายิกกรรม ๑๑.

หลายบทว่า เอกาทส จีวรานิ อธิฏฐาตพฺพานิ ได้แก่ ไตรจีวร
ผ้าอาบนํ้าฝน ผ้าสีทนะ ผ้าปูนอน ผ้าปิดฝี ผ้าเช็ดหน้า บริหารโจล
ผ้าอาบนํ้า ผ้าคาดนม.

บทว่า น วิกฺขุเปตพฺพานิ มีความว่า จีวร ๑๑ ชนิดนั้นแล จำเดิม
แต่กาลที่อธิษฐานแล้ว ไม่ควรวีก็บปี.

ลูกคุมและลูกถวิน มี ๑๑ อย่าง รวมทั้งที่ถักด้วยด้าย. ทั้งหมดนั้น
ได้แสดงแล้วในขุททกขันธ์กะ.

ปฐฺพี ได้แสดงแล้วในปฐฺวีสิกขาบท*.

* มหาวิภงฺก. ๒/๒๓๐.

ระงับนิสัย จากอุปัชฌาย์ ๕ จากอาจารย์ ๖ รวมเป็น ๑๑ อย่างนี้.

บุคคลไม่ควรไหว้ รวมทั้งบุคคลผู้เปลือยกายจึงเป็น ๑๑, บุคคลไม่ควรไหว้ทั้งหมดนั้น ได้แสดงแล้วในเสนาสนชั้นรกะ.

อย่างอื่น ๑๑ พึงทราบในอย่างอื่น ๑๔ ที่กล่าวไว้ในหนหลัง แต่จัดด้วยอำนาจหมวด ๑๑.

สองบทว่า เอกาทส วรานิ ได้แก่ พร ๑๐ ประการที่กล่าวไว้ในหนหลัง กับพรที่พระนางมหาปชาบดีทูลขอ.

สีมาโทษ ๑๑ อย่าง จักมาในกัมมวรรค โดยนัยมีคำว่า สมมติสีมา เล็กเกินนัก เป็นอาทิ.

ขึ้นชื่อว่า โทษ ๑๑ ประการ ในบุคคลผู้ดำ ผู้กล่าวขู่ พึงทราบโดยพระบาลีว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นใด ผู้ดำ ผู้กล่าวขู่เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย มักคำว่าพระอริยะ, ข้อที่ภิกษุนั้น ไม่พึงประสบความฉิบหาย ๑๑ อย่างใดอย่างหนึ่ง นั้นมิใช่ฐานะ มิใช่โอกาส. ความฉิบหาย ๑๑ อย่าง คืออะไรบ้าง? คือ ภิกษุนั้นไม่บรรลुकุณที่ไม่บรรลुकุณ ๑ เสื่อมจากคุณที่ได้บรรลुकุณแล้ว ๑ สัทธรรมของภิกษุนั้นไม่ส่องใส ๑ ภิกษุนั้น ย่อมเป็นผู้มีความคูหมันในพระสัทธรรม ๑ เบื่อหน่ายประพุดิพรหมจรรย์ ๑ ต้องอาบัติที่เศร้าหมองอย่างใดอย่างหนึ่ง ๑ ลาสิกขาเวียนมาเป็นคนเลว ๑ ถูกความเจ็บไข้คือโรคอย่างหนัก ๑ ถึงความคลั่งเป็นบ้า ๑ ย่อมหลงไหลทำกาลกิริยา ๑ เบื้องหน้าแต่มีระณะเพราะแตกแห่งกาย ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ๑. ก็พระพุทธรวงนะ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประสงค์ว่า สัทธรรม ในบทว่า สัทธมมุตต นี้.

บทว่า อาเสวิตาย ได้แก่ เสพมาตั้งแต่แรก.

บทว่า ภาวิตาย ได้แก่ ให้สำเร็จ หรือให้เจริญ.

บทว่า พหุลิกตตาย ได้แก่ กระทบบ่อยๆ.

บทว่า ยานิกตตาย ได้แก่ ทำให้คล้ายยานที่เทียมไว้ดีแล้ว.

บทว่า วตถุกตตาย ได้แก่ ทำให้เป็นคุณตั้งมั่น โดยประการที่จะตั้งมั่น.

บทว่า อนุญจิตตาย ได้แก่ ประพฤติเนื่องๆ. อธิบายว่า อธิษฐานเป็นนิตย์.

บทว่า ปริจิตตาย ได้แก่ สะสมโดยรอบ คือ สะสมในทิศทั้งปวง คือ สะสมทั่วถึง. อธิบายว่า ให้เจริญยิ่งๆ.

บทว่า สุตมารทุชชาย ได้แก่ ปรารถดีพร้อม. อธิบายว่า น้อมเข้าไปสู่ความเป็นผู้ชำนาญ.

สองบทว่า น ปาปกํ สุปินํ มีความว่า ไม่ฝันเห็นเฉพาะที่ลามกเท่านั้น, แต่ข้อมฝันเห็นที่ดี คือ ที่เป็นเหตุแห่งความเจริญ.

สองบทว่า เทวดา รกขนติ มีความว่า อารักขเทวดาทั้งหลาย ข้อมจัดตั้งการรักษาที่ชอบธรรม.

หลายบทว่า ตฺวภูํ จิตตํ สมาริยติ ได้แก่ จิตข้อมตั้งมั่น (เป็นสมาธิ) เร็ว.

สองบทว่า อุตฺตริ อปฺปฏิวิขณฺโตนุโต มีความว่า เมื่อไม่กระทำ ให้แจ้งซึ่งพระอรหัต ซึ่งยิ่งกว่าเมตตามานขึ้นไป คงเป็นเสขบุคคลหรือปุถุชนก็ตาม เมื่อทำกาลกิริยา ข้อมเป็นผู้เข้าถึงพรหมโลก.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตั้งตั้งนั้น ฉะนั้นแล.

เอกุตตรกวัฒนนา มีพรรณนามวค ๑๑ เป็นที่สุด จบ

อุโปสถาทิปุจฉาวิสัยนา

อุโปสถกรรมเป็นต้น

[๑,๐๐๗] อุโปสถกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ปวารณากรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ตัชชนียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

นิยสกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ปัพพาทนียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ปฏิสารณียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

อุกเขปนียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การให้ปริวาส มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การชักเข้าหาอาบัติเดิม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การให้มานัต มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไร
เป็นที่สุด

อัพภาน มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด
อุปสัมปทากรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไร
เป็นที่สุด

การระงับคัชชณิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง
มีอะไรเป็นที่สุด

การระงับนิยสกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มี
อะไรเป็นที่สุด

การระงับปัพพาทนนิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง
มีอะไรเป็นที่สุด

การระงับปฏิสารณิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง
มีอะไรเป็นที่สุด

การระงับอุกเขปนนิยกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง
มีอะไรเป็นที่สุด

สตวินัย มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด
อมุพหวินัย มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็น
ที่สุด

ตัสสปาปิยสิกา มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไร
เป็นที่สุด

ดิณวัตถการกะ มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไร
เป็นที่สุด

การสมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุณี มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติให้อยู่ปราศจากไตรจีวร มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติสันถัต มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติให้ทิ้งรูปิยะ มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติให้รับผ้าสาฎก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติให้รับบาตร มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติไม้เท้า มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติสาแทรก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

การสมมติไม้เท้าและสาแทรก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด.

ถามและตอบอุโบสถกรรมเป็นต้น

[๑,๐๐๕] ถามว่า อุโบสถกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ตอบว่า อุโบสถกรรม มีสามัคคีเป็นเบื้องต้น มีการกระทำเป็นท่ามกลาง มีความสำเร็จเป็นที่สุด

ก. ปวารณากรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. ปวารณากรรม มีสามัคคีเป็นเบื้องต้น มีการกระทำเป็นท่ามกลาง มีการสำเร็จเป็นที่สุด

ก. ตัชชนียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. ตัชชนียกรรม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ก. นิสกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. นิสกรรม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ก. ปัพพาทนียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. ปัพพาทนียกรรม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ก. ปฏิสารณียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ต. ปฏิสารณียกรรม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. อุกเขปนียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. อุกเขปนียกรรม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ช. การให้ปริวาส มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ฉ. การให้ปริวาส มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ฆ. การชักเข้าหาอาบัติเดิม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ด. การชักเข้าหาอาบัติเดิม มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ณ. การให้ฆานัต มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ต. การให้ฆานัต มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. อัพภาน มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. อัพภาน มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ก. อุปสัมปทากรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ข. อุปสัมปทากรรม มีบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ค. การระงับตัชชนียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ง. การระงับตัชชนียกรรม มีความประพฤติชอบเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

จ. การระงับนียสกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ฉ. การระงับนียสกรรม มีความประพฤติชอบเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ช. การระงับปีพพานียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ซ. การระงับปีพพานียกรรม มีความประพฤติชอบเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ด. การระงับปฏิสารณียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ด. การระงับปฏิสารณียกรรม มีความประพฤติชอบเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. การระงับอุกเขปนียกรรม มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ต. การระงับอุกเขปนียกรรม มีความพระพุทธิชอบเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. สติวินัย มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ต. สติวินัย มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. อมูพหวินัย มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด.

ต. อมูพหวินัย มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. ตัสสปาปิยสิกา มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ต. ตัสสปาปิยสิกา มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. ทิณวัตถารกะ มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ต. ทิณวัตถารกะ มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. การสมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุณี มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ต. การสมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุณี มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มี
ัญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. การสมมติให้อยู่ปราศจากไตรจีวร มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไร
เป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ค. การสมมติให้อยู่ปราศจากไตรจีวร มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น
มีัญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ช. การสมมติสันถัต มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มี
อะไรเป็นที่สุด

ฅ. การสมมติสันถัต มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีัญัตติเป็น
ท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ฉ. การสมมติให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็น
ท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ช. การสมมติให้เป็นผู้ทิ้งรูปิยะ มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มี
ัญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ค. การสมมติให้รับผ้าสาฎก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็น
ท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ฅ. การสมมติให้รับผ้าสาฎก มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีัญัตติ
เป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ฉ. การสมมติให้รับบาตร มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง
มีอะไรเป็นที่สุด

ช. การสมมติให้รับบาตร มีวัตถุและบุคคลเป็นเมื่อเบื้องต้น มีัญัตติ
เป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ถ. การสมมติไม้เท้า มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ด. การสมมติไม้เท้า มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ฉ. การสมมติสาแทรก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ช. การสมมติสาแทรก มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด

ค. การสมมติไม้เท้าและสาแทรก มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ข. การสมมติไม้เท้าและสาแทรก มีวัตถุและบุคคลเป็นเบื้องต้น มีญัตติเป็นท่ามกลาง มีกรรมวาจาเป็นที่สุด.

ถามและตอบอุโบสถกรรมเป็นต้น จบ

อุโปสถาทิปุจฉาวิธาน วัฒนธรรม

วินิจฉัยในคำแก้คำถามทั้งหลายมีคำถามว่า อะไรเป็นเบื้องต้นของอุโบสถกรรม เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า สามคฤ ออาทิ มีความว่า กายสามัคคีของภิกษุทั้งหลาย ผู้คิดว่า จักทำอุโบสถ แล้วชำระสีมา นำฉันทะและปารีสุทธิมา ประชุมกัน เป็นเบื้องต้นของอุโบสถกรรม.

สองบทว่า กิริยา มชฺเณ มีความว่า กิริยาที่กระทำบุพกิจสวด
ปาฏิโมกข์ เป็นท่ามกลางของอุโบสถกรรม.

สองบทว่า นิฏฺฐานัน ปรีโยสถานัน มีความว่า ความจบปาฏิโมกข์
ตั้งนี้ว่า ภิกษุทั้งหมดทีเดียว พึงเป็นผู้พร้อมเพรียง ชื่นชมยินดีด้วยคืออยู่
เป็นผู้ไม่วิวาทอยู่ ศึกษาในพระปาฏิโมกข์นั้น เป็นที่สุด (ของอุโบสถกรรม).

หลายบทว่า ปวารณากมฺมุสฺส สามคฺคิ อาทิ มีความว่า กาย-
สามัคคีของภิกษุทั้งหลายผู้คิดว่า จักทำปวารณา แล้วชำระสีมา นำฉันทะและ
ปวารณา มา ประชุมกัน เป็นเบื้องต้นของปวารณากรรม.

สองบทว่า กิริยา มชฺเณ มีความว่า ปวารณาญัตติและปวารณาภา
เป็นท่ามกลาง (ของปวารณากรรม).

คำของภิกษุผู้สังฆนวกะที่ว่า ข้าพเจ้าเห็นอยู่ จักทำคืน เป็นที่สุด
(ของปวารณากรรม).

ภิกษุยอมเป็นผู้ควรแก่กรรม ด้วยวัตถุใด วัตถุนั้น ชื่อว่าวัตถุใน
กรรมทั้งหลาย มีดัชนีกรรมเป็นต้น.

บุคคลที่ก่อวัตถุนั้น ชื่อว่าบุคคล.

สองบทว่า กมฺมวาจา ปรีโยสถานัน มีความว่า คำสุดท้ายแห่ง
กรรมวาจานั้น ๆ อย่างนี้ว่า ดัชนีกรรม อันสงฆ์ทำแล้ว แก่ภิกษุชื่อนี้
ควรแก่สงฆ์ เพราะเหตุนี้จึงนิ่ง, ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ เป็นที่สุด
ของกรรมทั้งหลาย มีดัชนีกรรมเป็นต้น.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตั้งตั้งนั้น ฉะนั้นแล.

พรรณนาอุโปสภาทีปฺจฉาววิสฺสหา จบ

อรรถเสปกรณ

อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ

[๑,๐๐๕] พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบท แก่พระสาวกทั้งหลาย เพราะทรงอาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสจากชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-
สัทธรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑.

[๑,๐๑๐] สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก สิ่งใดเป็นไปเพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก สิ่งใดเป็นไปเพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน สิ่งใดเป็นไปเพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต สิ่งใดเป็นไปเพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส สิ่งใดเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว สิ่งใดเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนผู้ที่เลื่อมใสแล้ว สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความ

ตั้งมั่นแห่งพระสังฆกรรม สิ่งใดเป็นไปเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆกรรม สิ่งนั้น
เป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย.

[๑,๐๑๑] สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นความผาสุกแห่ง
สงฆ์ สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้น เป็นไปเพื่อข่มบุคคลผู้เกื้อยาก
สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็น
ที่รัก สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้น เป็นไปเพื่อป้องกันอาสวะอันจะ
บังเกิดในปัจจุบัน สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อกำจัด
อาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไป
เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส สิ่งใดเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์
สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว สิ่งใดเป็นความรับ
ว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆกรรม สิ่งใดเป็นความ
รับว่าดีแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย.

[๑,๐๑๒] สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อข่มบุคคล
ผู้เกื้อยาก สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุ
ผู้มีศีลเป็นที่รัก สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อป้องกันอาสวะ
อันจะบังเกิดในปัจจุบัน สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อกำจัด
อาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไป
เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส สิ่งใดเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์
สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว สิ่งใดเป็นความ
ผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆกรรม สิ่งใดเป็นความ
ผาสุกแห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งใดเป็นความผาสุก
แห่งสงฆ์ สิ่งนั้นเป็นความรับว่าดีแห่งสงฆ์.

[๑,๐๑๓] สิ่งใดเป็นไปเพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก... สิ่งใดเป็นไปเพื่ออยู่
ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก... สิ่งใดเป็นไปเพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิด
ในปัจจุบัน... สิ่งใดเป็นไปเพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต... สิ่ง
ใดเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส... สิ่งใดเป็นไปเพื่อความ
เลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว... สิ่งใดเป็นไปเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-
สัทธรรม... สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นความรับว่าดี
แห่งสงฆ์ สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นความผาสุกแห่งสงฆ์
สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก
สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่ออยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มี
ศีลเป็นที่รัก สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อป้องกัน
อาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้น
เป็นไปเพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์
พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส สิ่งใด
เป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่
เลื่อมใสแล้ว สิ่งใดเป็นไปเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย สิ่งนั้นเป็นไปเพื่อความ
ตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม.

[๑,๐๑๔] อรรถหนึ่งร้อย ธรรมหนึ่งร้อย นิสุตติสองร้อย ญาณสี่ร้อย
มีในอรรถวเสปกรณ.

อรรถวเสปกรณ จบ

มหาวรรค จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๐๑๕] หมวดกรรมเหล่านี้ของภิกษุ ๑๖ ของภิกษุณี ๑๖ คือ หมวด ๑ ถึงหมวด ๘ ในคำถามและปัจจัย และหมวด ๑ ถึงหมวด ๘ ในคำถามและปัจจัยอีก เปยยาล อันตราเภท และเอกุตตริกะ ปวารณา อัตถวเสปกรณ^๑ สงเคราะห์เข้ามหารรค.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

อัตถวเสปกรณ วิจารณ์

วินิจฉัยในอัตถวเสปกรณ^๑ พึงทราบดังนี้:-

ในคำว่า ทส อตุลวเส เป็นต้น คำที่ควรกล่าว ได้กล่าวใน วิจารณ์แห่งปฐมปาราชิกแล้วแล.*

ในบททั้งหลายมีบทว่า ยัม สงฺฆสตฺถุจฺจุ ตัม สงฺฆผาสุ เป็นอาทิ บทต้น ๆ เป็นเนื้อความของบทหลัง ๆ.

ก็ด้วยทำให้เป็นบทตั้งทีละบท ในทุก ๑๐ บท ประกอบ ๑๐ ครั้ง รวบรวมร้อยบทนี้ใด ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสในคำว่า อรรถร้อยหนึ่ง ธรรมร้อยหนึ่ง เป็นต้น. พึงทราบอรรถร้อยหนึ่ง ด้วยอำนาจบทหลัง ๆ ในร้อยบทนั้น. พึงทราบร้อยธรรม ด้วยอำนาจบทต้น ๆ.

อีกอย่างหนึ่ง สิกขาบทอันพระตถาคตทรงอำนาจประโยชน์ ๑๐ เหล่าใด ทรงบัญญัติแล้ว แก่สาวกทั้งหลาย อำนาจประโยชน์ ๑๐ เหล่าใด อันเข้าพเจ้าพรณนาแล้ว ในอรรถกถาแห่งปฐมปาราชิกในหนหลัง โดยนัยมีอาทิ

* สมนต ปรม. ๒๕๘.

อย่างนี้ว่า บรรดาอำนาจประโยชน์ ๑๐ นั้น ความเห็นชอบของสงฆ์ คือ ความยอมรับคำว่า ดีแล้ว พระเจ้าข้า คุณความยอมรับคำในที่มาว่า ดีแล้ว เทวะชื่อว่าสังฆสมุฏฐตา.

ก็ภิกษุใด ยอมรับคำของพระตถาคต ความยอมรับคำนั้น ของภิกษุนั้น ย่อมมี เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข ลิ่นกาลนาน เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงกระทำให้แจ้งซึ่งเนื้อความนี้ว่า เราจักบัญญัติ เพื่อสงฆ์ยอมรับคำของเราว่า ดีแล้ว พระเจ้าข้า จักแสดงโทษในการที่ไม่ยอมรับ และอานิสงส์ในการที่ยอมรับก่อนจึงจะบัญญัติ จักไม่บัญญัติคดีด้วยหักหาญ ดังนี้ จึงตรัสว่า เพื่อเห็นชอบของสงฆ์. พึงทราบอรรถร้อยหนึ่งเพราะอำนาจประโยชน์เหล่านั้น มาแล้วในคัมภีร์ปรีวารนี้ ๑๐ ครั้ง และพึงทราบ ธรรมร้อยหนึ่งด้วยอำนาจบทที่ส่งอรรถนั้น.

พึงทราบนิรุติสองร้อยเหล่านี้ คือ ด้วยอำนาจแห่งนิรุติที่ส่งอรรถ ร้อยนิรุติ ด้วยอำนาจแห่งนิรุติที่เป็นตัวธรรมดา ร้อยนิรุติ.

และพึงทราบญาณสี่ร้อย คือ ร้อยญาณ ในร้อยอรรถ ร้อยญาณ ในร้อยธรรม สองร้อยญาณ ในสองร้อยนิรุติ.

จริงอยู่ คำใดที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ร้อยอรรถ ร้อยธรรม สองร้อยนิรุติ รวมเป็นสี่ร้อยญาณ มีในอำนาจประโยชน์ที่เป็นเหตุเริ่มทำ คำนี้ ทรงอาศัยอรรถเป็นต้นนั้น ตรัสแล้ว ฉะนี้แล.

พรรณนาอรรถวเสปกรรม จบ

มหาวักควัณณา

ในอรรถกถาวินัย ชื่อสมันตปาสาทิกา จบแล้ว

ด้วยประการฉะนี้

กาตาสังคณิกะ

ท่านพระอุบาลีเข้าเฝ้าทูลถามปัญหา

[๑,๐๑๖] พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส
ถามว่า ท่านห่มผ้าเจวียงป่า ประนมมือดู
เหมือนมีความมุ่ง มา ณ สถานที่นี้ เพื่อ
ประสงค์อะไร

ท่านพระอุบายลึกราบทูลว่า สิกขาบท
ที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ในวินัยทั้งสอง ย่อม
มาสู่อุเทศทุกวันอุโบสถ สิกขาบทเหล่านั้น
มีเท่าไร ทรงบัญญัติไว้ ณ พระนครกี่แห่ง

พ. ปัญญาของท่านดี ท่านสอบถาม
โดยแยบคาย เพราะฉะนั้น เราจักบอกแก่
ท่าน ตามที่ท่านเป็นผู้ฉลาดถาม

สิกขาบทที่บัญญัติไว้ในวินัยทั้งสอง
ย่อมมาสู่อุเทศทุกวันในอุโบสถ สิกขาบท
เหล่านั้นมี ๓๕๐ สิกขาบท ตถาคตบัญญัติไว้
ณ พระนคร ๗ แห่ง.

[๑,๐๑๗] อ. สิกขาบทที่ทรงบัญญัติ
ไว้ ณ พระนคร ๗ แห่ง ๆ ไหนบ้าง ขอ
พระองค์ได้โปรดแจ้งพระนคร ๗ แห่งนั้น

แก่ข้าพระพุทธเจ้า ๆ ได้ฟังทางแห่งพระดำ-
ริษของพระองค์แล้ว จะปฏิบัติ ข้อนั้นจะพึง
มีเพื่อความเกื้อกูลแก่พวกข้าพระพุทธเจ้า
พ. สิกขาบทเหล่านั้น บัญญัติไว้ ณ
พระนครเวสาลี ๑ พระนครราชคฤห์ ๑
พระนครสาวัตถี ๑ พระนครอาฬวี ๑ พระ-
นครโกสัมพี ๑ สักกชนบท ๑ ภัคชนบท ๑.

สิกขาบทบัญญัติ

[๑,๐๑๘] อ. สิกขาบทที่ทรงบัญญัติ
ไว้ ณ พระนครเวสาลี มีเท่าไร ณ พระนคร
ราชคฤห์ มีเท่าไร ณ พระนครสาวัตถี มี
เท่าไร ณ พระนครอาฬวี มีเท่าไร ณ พระ-
นครโกสัมพี มีเท่าไร ณ สักกชนบท มีเท่าไร
ณ ภัคชนบท มีเท่าไร พระองค์อันข้าพระ-
พุทธเจ้าทูลถามแล้ว ขอได้โปรดตอบข้อนั้น
แก่ข้าพระพุทธเจ้า

พ. สิกขาบทที่บัญญัติไว้ ในพระ-
นครเวสาลีมี ๑๐ สิกขาบท ในพระนคร
ราชคฤห์มี ๒๑ สิกขาบทในพระนครสาวัตถี
รวมทั้งหมด มี ๒๕๔ สิกขาบทในพระนคร

อาฬวี มี ๖ สิกขาบท ในพระนครโกสัมพี
มี ๘ สิกขาบทในสักกชนบท มี ๘ สิกขาบท
ในภักคชนบท มี ๓ สิกขาบท

สิกขาบทเหล่านี้ได้บัญญัติไว้ใน

พระนครเวสาลี ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น
ตามที่จะกล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วยเสพ-
เมถุน ๑ สิกขาบทว่าด้วยฆ่ามนุษย์ ๑ สิกขา-
บทว่าด้วยอวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีจริง ๑
สิกขาบทว่าด้วยทรงอดิเรกจีวร ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยหล่อสันถัตด้วยขี้เถ้าเจิมดำล้วน ๑
สิกขาบทว่าด้วยอวดอุตริมนุสธรรมที่มีจริง
๑ สิกขาบทว่าด้วยภักที่หลัง ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยไม้ชำระฟัน ๑ สิกขาบทว่าด้วยให้
ของเคี้ยวของมันแก่จล ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยภิกษุณีดำภิกษุ ๑ รวมสิกขาบทที่บัญญัติ
ไว้ในพระนครเวสาลี เป็น ๑ สิกขาบท

สิกขาบทเหล่านี้ได้บัญญัติไว้ใน

พระนครราชคฤห์ ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านี้
ตามที่กล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วย
ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ณ พระนคร

ราชคฤห์ ๑ สิกขาบทว่าด้วยตามกำจัดภิกษุ
รวม ๒ สิกขาบทว่าด้วยทำลายสงฆ์และประ-
พฤติตามรวม ๒ สิกขาบทว่าด้วยรับอันตร-
วาสก ๑ สิกขาบทว่าด้วยแลกเปลี่ยนรูปิยะ ๑
สิกขาบทว่าด้วยขอด้าย ๑ สิกขาบทว่าด้วย
ปนว่า ๑ สิกขาบทว่าด้วยฉันทโกษนะที่ภิกษุณี
แนะให้เขาถวาย ๑ สิกขาบทว่าด้วยอาหาร
ในโรงทาน ๑ สิกขาบทว่าด้วยฉันทหมู่ ๑
สิกขาบทว่าด้วยฉันทในเวลาวิกาล ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยเที่ยวไปในสกุล ๑ สิกขาบทว่าด้วย
อาบนํ้า ๑ สิกขาบทว่าด้วยบวชคนมีอายุไม่
ครบ ๑ สิกขาบทว่าด้วยให้จีวร ๑ สิกขาบท
ว่าด้วยฉันทโกษนะที่ภิกษุณียื่นสั่งเสีย ๑ สิก-
ขาบทว่าด้วยเที่ยวอดเขา ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยจาริก ๑ สิกขาบทเหล่านี้บัญญัติไว้ใน
พระราชคฤห์ รวมกับการให้ฉันทะในกรรม
นั้นแหละ เป็น ๒๑ สิกขาบท

สิกขาบทเหล่านี้บัญญัติไว้ในพระ-
นครสาวัตถี ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น
ตามที่กล่าวต่อไป ปาราชิก ๔ ของภิกษุณี
สังฆาทิเสส ๑๖ อนิยต ๒ นิสสัคคิยะ ๒๔

สิกขาบทที่เรียกว่าขุททกสิกขาบทมี ๑๕๖
สิกขาบทที่ควรตีเตียน ๑๐ สิกขาบทเสขียวัตถ
๗๒ สิกขาบท รวมสิกขาบททั้งหมดที่บัญญัติ
ไว้ ในพระนครสาวัตถี ๒๕๔ สิกขาบท

สิกขาบทเหล่าใดบัญญัติไว้ ในพระ
นครอาฬวี ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น ดัง
จะกล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วยให้ทำกุฎี ๑
สิกขาบทว่าด้วยทำสันถัดเจือใหม่ ๑ สิกขา
บทว่าด้วยนอนร่วมกับอนุปสัมบัน ๑ สิกขา
บทว่าด้วยชูดิน ๑ สิกขาบทว่าด้วยพราก
กุตคาม ๑ สิกขาบทว่าด้วยน้ำมีตัวสัตว์เอา
รดหญ้าหรือดิน ๑ สิกขาบทเหล่านี้รวม ๖
สิกขาบท บัญญัติไว้ในพระนครอาฬวี

สิกขาบทเหล่าใดบัญญัติไว้ ในพระ
นครโกสัมพี ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น
ดังจะกล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วยให้ทำวิหาร
ใหญ่ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุว่ายากสอน
ยาก ๑ สิกขาบทว่าด้วยแก้งพูดคำอื่นกลบ
เกลื่อน ๑ สิกขาบทว่าด้วยกรอประตุ ๑
สิกขาบทว่าด้วยดื่มสุราเมรัย ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยไม่เอื้อเฟื้อ ๑ สิกขาบทว่าด้วยกล่าวโดย

ขอบธรรม ๑ รวมเป็น ๘ สิกขาบททั้งดื่มน้ำนม

สิกขาบทเหล่าใดบัญญัติไว้ ในสังคหชนบท ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วยให้ชกขณเจียม ๑ สิกขาบทว่าด้วยบาตรมีรอยร้าวหย่อน ๕ แห่ง ๑ สิกขาบทว่าด้วยสั่งสอนภิกษุณีถึงที่อยู่ ๑ สิกขาบทว่าด้วยขอเกสัช ๑ สิกขาบทว่าด้วยกล่อ่งเข็ม ๑ สิกขาบทว่าด้วยเสนาสนะป่า ๑ รวม ๖ สิกขาบทนี้บัญญัติไว้ ณ พระนครกบิลพัสดุ์ สิกขาบทว่าด้วยความสะอาดด้วยน้ำ ๑ สิกขาบทว่าด้วยไม่รับโอวาท ๑ ตถาคตได้กล่าวไว้ในหมู่ภิกษุณี

สิกขาบทเหล่าใดบัญญัติไว้ ในภคคชนบท ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วยตีไฟผิง ๑ สิกขาบทว่าด้วยมือเปื้อนอามิส ๑ สิกขาบทว่าด้วยล้างบาตรมีเมส็ดข้าวสุก ๑ สิกขาบทเหล่านี้ คือ ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๗ นิสสัคคิยะ ๘ ขุททกะ ๑๒ ปาฏิเทสนิยะ สิกขาบทที่นำติ ๒ เสดยวัตร ๓ อันพระ-

พุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระราชเจ้าผู้สูง-
ศักดิ์ บัญญัติไว้ใน ๖ พระนคร รวม ๕๖
สิกขาบท ในพระนครสาวัตถี พระโคตมผู้
มียศ บัญญัติไว้ทั้งหมดรวม ๒๕๔ สิกขาบท.

ทรงพยากรณ์อาบัติหนักและอาบัติเบาเป็นต้น

[๑,๐๑๕] อ. ข้าพระพุทธเจ้า ได้ทูล
ถามปัญหาข้อใดคะพระองค์ พระองค์ได้
ทรงแก้ปัญหานั้นแก่ข้าพระพุทธเจ้า ได้
ทรงแก้ปัญหานั้น ๆ โดยมีได้เป็นอย่างอื่น
ข้าพระพุทธเจ้า ขอทูลถามปัญหาข้ออื่นคะ
พระองค์ ขอพระองค์ทรงโปรดตอบปัญหา
นั้นต่อไป คือ อาบัติหนัก ๑ อาบัติเบา ๑
อาบัติมีส่วนเหลือ ๑ อาบัติไม่มีส่วนเหลือ ๑
อาบัติชั่วหยาบ ๑ อาบัติไม่ชั่วหยาบ ๑
สิกขาบทเป็นยาวตติยกะ ๑ สิกขาบททั่วไป ๑
สิกขาบทไม่ทั่วไป ๑ สิกขาบทที่จำแนก
ไว้ ระวังด้วยสมณะเหล่าใด ๑ ขอพระองค์
ได้โปรดชี้แจงสิกขาบทนี้แม้ทั้งหมด พระ- ค
พุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าจะฟังพระดำรัส
ของพระองค์

พ. อาบัติหนักมี ๓๐ ศีลวิบัติและ
อาจารย์วิบัติในอาบัติหนักเหล่านั้น อาบัติ
ปาราชิกที่ไม่มีส่วนเหลือมี ๘ อาบัติใดหนัก
อาบัตินั้นชั่วหยาบ อาบัติใดชั่วหยาบ อาบัติ
นั้นเป็นศีลวิบัติ อาบัติปาราชิก อาบัติ
สังฆาทิเสส เรียกชื่อว่าศีลวิบัติ อาบัติ
อุลลัจจัย ปาจิตตियะ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ
ทูปภาสิต คือดำประสงค์จะล้อเล่น.
อาบัตินี้รวมเรียกว่า อาจารย์วิบัติ.

ทิกฐวิบัติ

[๑,๐๒๐] บุคคลมีปัญญาเขลา อัน
โหมหะครอบงำ ถูกอสังฆกรรมรุมล้อม ย่อม
ถือทิกฐวิบัติ กล่าวคู่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า.
อาบัตินี้รวมเรียกว่า ทิกฐวิบัติ

อาชีวิบัติ

[๑,๐๒๑] ภิกษุผู้ปรารถนาลามก ถูกความอยากครอบงำ ย่อมอวด
อุตริมนุสสรรม อันไม่มีไม่เป็นจริง เพราะเหตุอาชีวะ เพราะการณ์อาชีวะ
ภิกษุถึงความเที่ยวชักสื้อ เพราะเหตุอาชีวะ เพราะการณ์อาชีวะ ภิกษุกล่าวว่า
ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นอรหันต์ เพราะเหตุอาชีวะ เพราะ

การณ้อาชีวะ ภิกษุณีขอโภชนะอันประณีต เพื่อประโยชน์ตนมาฉัน เพราะเหตุอาชีวะ เพราะการณ้อาชีวะ ภิกษุไม่อาพาธ ขอแกลงหรือข้าวสุก เพื่อประโยชน์ตนมาฉัน เพราะเหตุอาชีวะ เพราะการณ้อาชีวะ อาบัตินี้รวมเรียกว่า อาชีวิวัตติ.

ยวตติยกสิกขาบท

[๑,๐๒๒] ยวตติยกสิกขาบท ๑๑ นั้น

ท่านจงฟัง ดังจะกล่าวต่อไป อุกจิตตานุ-
วัตติกสิกขาบท ๑ ยวตติยกสิกขาบท ๘
อริฎฐสิกขาบท ๑ จัณฑกาลีสิกขาบท ๑
สิกขาบทเหล่านี้้นั้น ชื่อยวตติยกสิกขาบท.

ทรงพยากรณ์เภทนกลสิกขาบทและเภทนกลสิกขาบทเป็นต้น

[๑,๐๒๓] อ. สิกขาบทว่าด้วยการตัดมีเท่าไร สิกขาบทว่าด้วยการทำลายมีเท่าไร สิกขาบทว่าด้วยการรื้อมีเท่าไร สิกขาบทว่าเป็นปาจิตติย์มิใช่อื่นมีเท่าไร สิกขาบทว่าด้วยการสมมติภิกษุมิเท่าไร สิกขาบทที่ว่าเป็นความชอบมีเท่าไร สิกขาบทที่ว่าอย่างยังมีเท่าไร สิกขาบทที่พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระราชผู้สูงสุดทรงบัญญัติว่ารู้อยู่ มีเท่าไร

พ. สิกขาบทว่าด้วยการตัดมี ๖ สิกขาบท ว่าด้วยการทำลายมี ๑ สิกขาบทว่าด้วยการรื้อมี ๑ สิกขาบทที่ว่าเป็นปาจิตติย์ มิใช่อื่นมี ๔ สิกขาบทว่าด้วยการสมมติภิกษุมิ ๔ สิกขาบทที่ว่าเป็นความชอบมี ๖ สิกขาบทที่ว่า

อย่างยิ่งมี ๑๔ สิกขาบทที่พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระราชาสถูผู้สูงศักดิ์
ทรงบัญญัติไว้ว่า รู้ผู้มี ๑๖.

จำนวนสิกขาบทของภิกษุเป็นต้น

[๑,๐๒๔] สิกขาบทของภิกษุมาสู่อุทเทสทุกวันอุโบสถรวม ๒๒๐
สิกขาบท ของภิกษุณีมาสู่อุทเทสทุกวันอุโบสถรวม ๓๐๔ สิกขาบท
สิกขาบทของภิกษุที่ไม่ทั่วไปกับภิกษุณี มี ๘๖ สิกขาบท
สิกขาบทของภิกษุณีที่ไม่ทั่วไปกับภิกษุ มี ๑๓๐ สิกขาบท
สิกขาบทของทั้งสองฝ่ายที่ไม่ทั่วไปรวม ๑๖๖ สิกขาบท
สิกขาบทของทั้งสองฝ่ายที่ศึกษาร่วมกันมี ๑๖๔ สิกขาบท.

ประเภทสิกขาบทของภิกษุ

[๑,๐๒๕] สิกขาบทของภิกษุ ๒๒๐
สิกขาบท มาสู่อุทเทสทุกวันอุโบสถ ท่านจง
ฟังสิกขาบทเหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป
ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนิยต ๒
นิสสัคคิยะ ๓๐ ถ้วน ขุททกะ ๕๒ ปาฏิ-
เทศนียะ ๔ เสดิยะ ๑๕ สิกขาบทของภิกษุ
รวม ๒๒๐ สิกขาบท มาสู่อุทเทสทุกวันอุโบสถ.

ประเภทสิกขาบทของภิกษุณี

[๑,๐๒๖] สิกขาบทของภิกษุณี ๓๐๔
สิกขาบท มาสู่อุทเทสทุกวันอุโบสถ ท่าน

จงฟังสิกขาบทเหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป
ปาราชิก ๘ สังฆาทิเสส ๑๗ นิสสัคคิยะ
๓๐ ถ้วน ขุททกะ ๑๖๖ ปาฏิเทสนียะ ๘
เสขิยะ ๗๕ สิกขาบทของภิกษุณีรวม ๓๐๔
สิกขาบทมาสู่อุเทศทุกวันอุโบสถ.

อสาธารณสิกขาบทของภิกษุ

[๑,๐๒๗] สิกขาบทของภิกษุ ที่ไม่
ทั่วไปกับภิกษุณี มี ๔๖ ท่านจงฟังสิกขาบท
เหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป สังฆาทิเสส ๖
รวมเป็น ๘ ทั้งอนิยต ๒ สิกขาบท นิสสัค
คิยะ ๑๒ รวมกันเป็น ๒๐ ขุททกะ ๒๒
ปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบทของภิกษุไม่ทั่วไป
กับภิกษุณี รวม ๔๖ สิกขาบท.

อสาธารณสิกขาบทของภิกษุณี

[๑,๐๒๘] สิกขาบทของภิกษุณี ที่ไม่
ทั่วไปกับภิกษุมี ๑๓๐ ท่านจงฟังสิกขาบท
เหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป ปาราชิก ๔
สังฆาทิเสส ๑๐ ที่สงฆ์ขับออกจากหมู่
นิสสัคคิยะ ๑๒ ขุททกะ ๕๖ ปาฏิเทสนียะ ๘

ลักษณะของภิกษุณี ที่ไม่ทั่วไปกับภิกษุ

รวม ๑๓๐.

ลักษณะที่ไม่ทั่วไปของทั้งสองฝ่าย

[๑,๐๒๕] ลักษณะของทั้งสองฝ่าย
ที่ไม่ทั่วไปมี ๑๓๖ ท่านจงฟังลักษณะ
เหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป ปาราชิก ๔
สังฆาทิเสส ๑๖ อนินยต ๒ นิสสัคคิยะ ๒๔
ชุกทกะ ๑๑๘ ปาฏิเทศนียะ ๑๒ ลักษณะ
ของทั้งสองฝ่ายที่ไม่ทั่วไป รวม ๑๓๖.

ลักษณะของทั้งสองฝ่ายที่ศึกษาร่วมกัน

[๑,๐๓๐] ลักษณะของทั้งสองฝ่ายที่
ศึกษาร่วมกันมี ๑๓๔ ท่านจงฟังลักษณะ
เหล่านั้น ดังจะกล่าวต่อไป ปาราชิก ๔
สังฆาทิเสส ๗ นิสสัคคิยะ ๑๘ ชุกทกะ ๗๐
ถ้วน เสดิยะ ๗๕ ลักษณะ ของทั้งสองฝ่าย
ที่ศึกษาร่วมกัน รวม ๑๓๔ ลักษณะ.

อาบัติที่ระงับไม่ได้

[๑,๐๓๑] บุคคลผู้ต้องปาราชิกเหล่า-
ใด ๘ จำพวก ไม่ควรเข้าใกล้ เปรียบเสมอ

ด้วยโคนต้นตาล บุคคลผู้ต้องปราณีก
เหล่านั้น ย่อมไม่จงงามเปรียบเหมือนใบ
ไม้เหลือง สีลาหนา คนศีรษะขาด ต้นตาล
ยอดด้วน ฉะนั้น.

อาบัติที่ระงับได้

[๑,๐๓๒] สังฆาทิเสส ๒๓ อนียต ๒
นิสสัคคิยะ ๔๒ ปาจิตตีย์ ๑๘๘ ปาฏิเทสนิยะ
๑๒ เสนิยะ ๓๕ ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ
สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญญาตกรรมะ ๑ ติน-
วตถารกะ ๑.

ส่วนที่ทรงจำแนก

[๑,๐๓๓] อุโบสถ ๒ ปวารณา ๒
กรรม ๔ อันพระชินเจ้าทรงแสดงแล้ว
อุเทศ ๕ และอุเทศ ๔ ย่อมไม่มีโดยประการ
อื่น และกองอาบัติมี ๗.

อธิกรรม

[๑,๐๓๔] อธิกรรม ๔ ระงับด้วยสมณะ
๗ คือ ระงับด้วยสมณะ ๒ ด้วยสมณะ ๔
ด้วยสมณะ ๓ แต่กิจจาธิกรรมระงับด้วย
สมณะ ๑.

วิเคราะห์ปาราชิก

[๑,๐๓๕] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า

ปาราชิก ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป บุคคลเป็นผู้เคลื่อนแล้ว ผิดพลาด แลเห็นห่างจากศีลธรรม อนึ่ง แม้สังฆวาสก็ไม่มีในผู้นั้น เพราะเหตุนั้น เราจึงเรียกอาบัตินั้นว่า ปาราชิก.

วิเคราะห์สังฆาภิเสก

[๑,๐๓๖] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า สังฆา

ภิเสก ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาส ชักเข้าหาอาบัติเดิมให้มานัต อphan เพราะเหตุนั้น เราจึงเรียกอาบัตินั้นว่า สังฆาภิเสก.

วิเคราะห์อนียต

[๑,๐๓๗] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า อนียต

ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป กองอาบัติชื่อว่าอนียต เพราะไม่แน่ บทอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทำแล้วโดยมิใช่ส่วนเดียว บรรดาฐานะ ๓ ฐานะอย่างใดอย่างหนึ่ง เรียกว่า อนียต.

วิเคราะห์อุลลัจจัย

[๑,๐๓๘] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า อุลลัจจัย ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป ภิกษุแสดงอาบัติอุลลัจจัย ในที่ใกล้ ภิกษุรูปหนึ่ง และภิกษุรับอาบัตินั้น โทษเสมอด้วยอุลลัจจัยนั้นไม่มี เพราะเหตุนั้น จึงเรียกโทษนั้นว่า อุลลัจจัย.

วิเคราะห์นิสสัคคิยะ

[๑,๐๓๙] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า นิสสัคคิยะ ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป ภิกษุเสียดละในท่ามกลางสงฆ์ ท่ามกลางคณะ และต่อหน้าภิกษุรูปหนึ่ง ๆ แล้ว จึงแสดงข้อละเมิดใด เพราะเหตุนั้น จึงเรียกข้อละเมิดนั้นว่า นิสสัคคิยะ.

วิเคราะห์ปาจิตตีย์

[๑,๐๔๐] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า ปาจิตตีย์ ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป ความละเมิดยังกุศลธรรมให้ตก ย่อมฝืนต่ออริยมรรค เป็นเหตุแห่งความลุ่มหลง

แห่งจิต เพราะเหตุนั้น จึงเรียกความละเมิด
นั้นว่า ปาจิตตีย์.

วิเคราะห์ปาฏิเทสนียะ

[๑,๐๔๑] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า ปาฏิ-
เทสนียะ ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าว
ต่อไป ภิกษุไม่มีญาติ หาโภชนะได้ยาก
รับมาเองแล้วฉัน เรียกว่า ต้องธรรมที่น่าติ
ภิกษุฉันอยู่ในที่นิมนต์ ภิกษุฉันเสียอยู่ใน
ที่นั้นตามพอใจ ภิกษุไม่ห้าม ฉันอยู่ในที่นั้น
เรียกว่า ต้องธรรมที่น่าติ ภิกษุไม่อาพาธ
ไปสู่ตระกูลที่มีจิตศรัทธา แต่มีโรคทรัพย์
น้อย เขามีได้นำไปถวายแล้วฉันในที่นั้น
เรียกว่า ต้องธรรมที่น่าติ ภิกษุได้ล้าอยู่ในป่า
ที่น่ารังเกียจ มีภัยจำเพาะหน้า ฉันภัตตาหาร
ที่เขาไม่ได้บอกในที่นั้น เรียกว่า ต้องธรรม
ที่น่าติ ภิกษุไม่มีญาติ ขอโภชนะที่ผู้อื่น
ยึดถือว่าเป็นของเรา คือ เนยใส น้ำมัน
น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด และนมส้ม
ด้วยตนเอง ชื่อว่า ถึงธรรมที่น่าติ ในศาสนา
ของพระสุตต.

วิเคราะห์ทุกกฏ

[๑,๐๔๒] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า ทุกกฏ
ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป
กรรมใดผิดพลังและพลาด กรรมนั้นชื่อว่า
ทำไม่ดี คนทำความชั่วอันใด ในที่แจ้ง
หรือในที่ลับ บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมประกาศ
ความชั่วนั้นว่า ทำชั่ว เพราะเหตุนั้น กรรม-
นั้นจึงเรียกว่า ทุกกฏ.

วิเคราะห์ทูปภาสิต

[๑,๐๔๓] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า ทูพ-
ภาสิต ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าว
ต่อไป บทใด อันภิกษุกล่าวไม่ดี พูดไม่ดี
และเศร้าหมอง วิญญูชนทั้งหลายย่อมติเตียน
บทใด เพราะเหตุนั้น บทนั้น จึงเรียกว่า
ทูปภาสิต.

วิเคราะห์เสขิยะ

[๑,๐๔๔] คำใดที่เรากล่าวไว้ว่า เสขิยะ
ดังนี้ ท่านจงฟังคำนั้น ดังจะกล่าวต่อไป
ข้อนี้เป็นเบื้องต้น เป็นข้อประพฤติ เป็นทาง

และเป็นข้อระวาง คือ ตำรวม ของพระเสขะ
ผู้ศึกษาอยู่ ผู้ดำเนินไปตามทางตรง ลึกขา
ทั้งหลาย เช่นด้วยลึกขานั้นไม่มี เพราะ
เหตุ นั้น ลึกขานั้น จึงเรียกว่า เสดิยะ.

อุปมาอาบัติและอนาบัติ

เรือนคืออาบัติอันภิกษุปิดไว้ ย่อมรั่ว
เรือนคืออาบัติอันภิกษุเปิดแล้ว ย่อมไม่รั่ว
เพราะฉะนั้น ภิกษุพึงเปิดเผยอาบัติที่ปิดไว้
เมื่อเป็นอย่างนั้น เรือนคืออาบัตินั้น ย่อม
ไม่รั่ว ป่าใหญ่เป็นที่พึงของหม่อมตุด อากาศ
เป็นทางไปของหมูปักษี ความเสื่อมเป็นคติ
ของกรรมทั้งหลาย นิพพานเป็นภูมิที่ไปของ
พระอรหันต์.

คาถาสังคณิกะ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๐๔๕] ลึกขาบทที่ทรงบัญญัติใน ๓ พระนคร ๑ วิบัติ ๔ อย่าง ๑
ลึกขาบทของภิกษุ และของภิกษุณีทั่วไป ๑ ไม่ทั่วไป ๑ นี้เป็นถ้อยคำที่รวม
ไว้ด้วยคาถา เพื่ออนุเคราะห์พระศาสนา.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

ปฐมกถาสังคณิก วัฒนนา

บาทกาลาว่า **เอกั ตั จีวร กตุวา** มีความว่า ท่านกระทำจีวร
เฉยียงบ่าข้างหนึ่ง อธิบายว่า ห่มอุตราสงค์เรียบร้อย.

บาทกาลาว่า **ปคฺคณฺหิตฺวาน อณฺชติ** มีความว่า ยกอัญชติอัน
รุ่งเรื่องด้วยประขุมแห่งนิ้วทั้ง ๑๐.

บาทกาลาว่า **อาสีสมานรุโปว** ความว่า คุณเหมือนจะมุงหวัง.

บาทกาลาว่า **กิสฺส ตฺว อิธมาคโต** มีความว่า ท่านปรารถนา
ประโยชน์อะไร มาในที่นี้ เพราะเหตุไร ?

ใครกล่าวอย่างนี้ ? พระสัมมาสัมพุทธเจ้า. ตรัสอย่างนั้นกะใคร ?
กะท่านพระอุบาลี. ท่านพระอุบาลี เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าทูลถามกาลานี้ว่า
(สิกขาบทที่ทรงบัญญัติ) ในวินัยทั้ง ๒ (ย่อมมาสู่อุทเทสในวันอุโบสถทั้งหลาย
สิกขาบทเหล่านั้น มีเท่าไร ? ทรงบัญญัติในนครเท่าไร ?) ด้วยประการฉะนี้.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสคำว่า ปัญญาของท่านดีเป็นต้น
ทรงตอบคำถามนั้นของท่าน. มีนัยเหมือนกันทุกปัญหา.

พระอุบาลีเถระทูลถามปัญหาที่ปวงเหล่านี้ ในพุทธกาล ด้วยประการ
ฉะนี้. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตอบเอง. ส่วนในสังคีตีกาล พระมหากัสสป-
เถระถาม พระอุบาลีเถระตอบ.

บรรดาบทเหล่านั้น บาทกาลาว่า **ภทฺทโก เต อุมฺมจฺโค** มีความว่า
ปัญญาของท่านดี. จริงอยู่ ปัญญาเรียกว่า อุมมังคะ เพราะผุดขึ้นจากมิด คือ
อวิชาตั้งอยู่.

ศัพท์ว่า **ตคฺข** เป็นนิบาต ใช้ในอรรถคือเหตุ. ความว่า ท่านถามเราเพราะเหตุใด เพราะเหตุนี้ เราจักตอบแก่ท่าน.

อีกอย่างหนึ่ง ศัพท์ว่า **ตคฺข** เป็นนิบาต ใช้ในอรรถคือยอมรับ. จริงอยู่ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับคำ ด้วยคำว่า เอาเถิด. นี้จึงตรัสว่า เราจักตอบ.

เฉพาะ ๓ สิกขาบทนี้ คือ ดิดไฟผิง มือเปื้อนอมิส น้ำล้างบาตร มีเมล็ดข้าวสุก ทรงบัญญัติในภคคชนบท.

สองบทว่า **ยนฺตุวํ อปฺจุจฺมิหฺวา** มีความว่า ข้าพเจ้าได้ทูลถามปัญหาใดกะพระองค์.

บทว่า **อภิตฺตฺยิ** คือ พระองค์ได้ตรัสแล้ว.

บทว่า **โน** คือ แก่ข้าพเจ้า.

สองบทว่า **ตณฺถํ พุยาถถํ** มีความว่า คำใด ๆ อันข้าพเจ้าได้ทูลถามแล้ว คำนั้น ๆ อันพระองค์ทรงแก้แล้ว.

บทว่า **อนนฺยุถฺตา** ความว่า มิได้ทรงแก้บ้างเบี่ยงโดยประการอื่น.

[วิบัติ ๔]

ชื่อว่า สิลวิบัติ ย่อมไม่มีในปัญหาในคำว่า **เย ทฺฏฺฐุจฺจุลา สา สิลวิปฺตฺติ** นี้ แม้โดยแท้ ถึงกระนั้น คำว่า **เย ทฺฏฺฐุจฺจุลา สา สิลวิปฺตฺติ** นี้ ท่านกล่าวแล้ว ด้วยความเป็นผู้ประสงค์จะแก้ทฺฏฺฐุจฺจุลาบัตติ.

จริงอยู่ ในวิบัติ ๔ ทฺฏฺฐุจฺจุลาบัตติ สงเคราะห์ด้วยวิบัติ ๑ อทฺฏฺฐุจฺจุลาบัตติ สงเคราะห์ด้วยวิบัติ ๓. เพราะเหตุนี้ ท่านกล่าวว่า **เย ทฺฏฺฐุจฺจุลา สา**

ศีลวิปตุติ แล้ว จึงกล่าวว่า ปาราชิก สังฆาทิเสส เรียกว่า ศีลวิบัติ เพื่อแสดงศีลวิบัตินั้นเอง โดยพิสดาร.

บัดนี้ ท่านกล่าวคำว่า **อูลลจจย** เป็นอาทิ เพื่อแสดงอทฎจลลาบัตติ ด้วยอำนาจวิบัติ ๓.

ในคำเหล่านั้น คำว่า **โย จาย อุกโกสติ หุตสาธิปโปโย** นี้ ท่านกล่าว เพื่อชี้วัตถุแห่งทฎภาสิต.

บทว่า **อฎฎาจิขติ** มีความว่า เมื่อกล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงแล้วอย่างนั้น ชื่อว่ากล่าวคู่.

หลายบทว่า **อัย สา อาชีวิปตุติสมมตา** มีความว่า ชื่อว่า อาชีวิวิบัติ ที่ประมวลด้วย ๖ สิกขาบทนี้ สมมติว่าวิบัติที่ ๔ ฉะนั้นแล.

คำถามว่า **อทฎจลล** นี้ เป็นอันเฉลยแล้ว ด้วยคำมีประมาณเท่านี้.

[ประมวลสิกขาบท]

บัดนี้ ท่านกล่าวคำว่า **เอกาทส** เป็นอาทิ เพื่อเฉลยปัญหาที่ว่า **เย จ ยาวตติยกา**. ก็เพราะปัญหาที่ว่า **เย จ ยาวตติยกา** นี้ ท่านเฉลยแล้วด้วยอำนาจจำนวน อย่างนี้ว่า ยาวตติยกสิกขาบท ๑๑, เพราะฉะนั้น ท่านจึงถามอันตราปัญหาเหล่านี้ มีคำว่า เภทนกสิกขามีเท่าใด ? เป็นอาทิ ด้วยอำนาจสืบต่อแห่งจำนวนนั่นเอง.

ท่านกล่าวว่า **จ เภทนกา** เป็นอาทิ ก็เพื่อเฉลยอันตราปัญหาเหล่านั้น. ในคำเฉลยนั้น คำว่า เภทนกสิกขาบท ๑ อุททาลนกสิกขาบท ๑ สิกขาบท ๑๖ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติว่า **รู้อยู่** นี้แล ตรัสภายหลัง.

บทที่เหลือ ได้จำแนกไว้ในมหาวัคค์หมดแล้ว.

ก็ในคำที่ตรัสภายหลังนั้น สองบทว่า **เอก์ เกทนกั** ได้แก่ **สูจิ-**
นรสิกขาบท.

สองบทว่า **เอก์ อุทฺทาลนกั** ได้แก่ **คูโลนัทมัญจปิฐสิกขาบท.**

บทว่า **โสธส** ได้แก่ **โสฬส** (คือ ๑๖).

สองบทว่า **ชานนุติ ปญฺญตฺตา** ได้แก่ **สิกขาบทที่ตรัสอย่างนี้ว่า**
รู้้อยู่ ทรงบัญญัติแล้ว.

สิกขาบทเหล่านั้น ฟังทราบอย่างนี้ คือ:-

ภิกษุรู้้อยู่ น้อมลากที่เขาน้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน รู้้อยู่สำเร็จการ
นอนเบียดภิกษุผู้เข้าไปก่อน รู้้อยู่ว่า น้ำมีตัวสัตว์ รดเองก็งาม ใช้ให้รดก็ตาม
ซึ่งหญ้าหรือดิน รู้้อยู่ ถันบิณฑบาต อันภิกษุณีแนะนำให้ถวาย รู้้อยู่ มุ่งหมาย
จะยกโทษ พอเชอฉันแล้วเป็นปาจิตตีย์ รู้้อยู่ บริโภคน้ำมีตัวสัตว์ รู้้อยู่ ฟืน
อธิกรณ์ที่ตัดสินเสร็จแล้วโดยธรรม รู้้อยู่ ปิดอบัติชั่วหยาบ รู้้อยู่ ยังบุคคล
มีปีหย่อน ๒๐ ให้อุปสมบท รู้้อยู่ ชักชวนแล้ว เดินทางสายเดียวกันกับพวก
เกวียนพวกต่างที่เป็นโจร รู้้อยู่ กินร่วมก็ดี... กับภิกษุผู้กล่าวอย่างนั้น ยัง
ไม่ได้ทำกรรมอันสมควร รู้้อยู่ เกลี่ยกล่อมสมณฑุเทศผู้ถูกไให้นาสนะแล้ว
อย่างนั้น รู้้อยู่ น้อมลากที่เขาน้อมไปจะถวายสงฆ์มาเพื่อบุคคล ภิกษุณี รู้้อยู่
ไม่โจทด้วยตนเอง ซึ่งภิกษุณีผู้ล่วงกรรมถึงปาราชิก รู้้อยู่ ว่าสตรีเป็นนางโจร
อันชนทั้งหลายรู้ว่าต้องโทษประหาร ไม่บอก รู้้อยู่ ไม่บอกก่อน เข้าไปสู่อาราม
ที่มีภิกษุ.

[จำแนกสิกขาบท]

บัดนี้ ท่านจะเฉลยปัญหาแรกนี้ว่า **สาธารณ อสาธารณ** จึงกล่าว
คำว่า **วีสิ เทว สทานิ** เป็นอาทิ.

บรรดาสิกขาบทที่ทั่วไปและไม่ทั่วไปเหล่านั้น วินิจฉัยในสิกขาบท
ทั้งหลายที่ไม่ทั่วไปด้วยเหล่าภิกษุณี พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า **น สงฺฆาทิสฺสา** ได้แก่ สุกกวิสัยฐีสิกขาบท ๑ กาย-
สังสัคคสิกขาบท ๑ ทุฏฐุลลวาทสิกขาบท ๑ อุตตคามปาริจริยสิกขาบท ๑
กุกฺกการสิกขาบท ๑ วิหารสิกขาบท ๑.

สองบทว่า **เทวอนิยเตหิ อญฺจิเม** ได้แก่ สิกขาบทเหล่านี้รวม
เป็น ๘ กับนियต ๒ สิกขาบท.

สองบทว่า **นิสฺสคฺคิยา ทฺวาทส** ได้แก่ สิกขาบท ๑๒ เหล่านี้
คือ จีวรโรชณะ ๑ จีวรปฏิคคะ ๑ โกเสยยะ ๑ สุธรรคาพกะ ๑ เทวภาคะ ๑
ฉัพพัชสะ ๑ นิสิตนสันถิต ๑ โลมสิกขาบท ๒ ปฐมปัตตะ ๑ วัสตสิกสาฎิกะ ๑
อารัญญกะ คือ สาสังกะ ๑.

สองบทว่า **ทฺวาวีสติ ชุทฺทกา** ได้แก่ สิกขา ๒๒ ที่ประกาศแล้วใน
ชุททกัณฑ์ เหล่านี้ คือ ภิกษุณีวัคค์ทั้งสิ้น ปริมปาโกชนสิกขาบท อนติ-
ริตตสิกขาบท อภิหัญญุปวารณาสิกขาบท ปณีตโกชนาสิกขาบท อเจลกสิกขาบท
โอนวิสตติวัสตสิกขาบท ทุฏฐุลลัจฉาตสิกขาบท มาตุคามสังวิธานสิกขาบท
อนิกขันตราชกสิกขาบท ไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่ เข้าบ้านในวิกาล นิสิตนสิกขา-
บท วัสตสิกสาฎิกสิกขาบท.

วินิจฉัยแม้ในสิกขาบทที่ไม่ทั่วไป ด้วยภิกษุทั้งหลาย พึงทราบดังนี้:-

หลายบทว่า สงฺฆมฺหา ทส นิสฺสเร ได้แก่ สิกขาบทที่ตรัสไว้ในวิภังค์อย่างนี้ว่า ๑๐ สิกขาบท อันสงฆ์พึงขับออกจากหมู่. แต่ ๑๐ สิกขาบท มาในมติกายอย่างนี้ว่า สังฆาทิสฺสที่ตฺถงเสย.

สองบทว่า นิสฺสคฺคฺยานิ ทฺวาทส ได้แก่ นิสสัคคีย์ที่ทรงจำแนกไว้ในภิกษุณีวิภังค์เท่านั้น.

แม้ขุททกสิกขาบท ก็ได้แก่ ขุททกสิกขาบทที่ทรงจำแนกในภิกษุณี-วิภังค์นั่นเอง.

ปาฏิเทศนียะ ๘ ก็เหมือนกัน. สิกขา ๑๓๐ ของพวกภิกษุณี ไม่ทั่วไปด้วยภิกษุทั้งหลายอย่างนี้.

ในตอนที่ได้สิกขาบทที่ทั่วไปนี้ คำที่เหลือ ดั้นทั้งนั้น.

[กองอาบัติที่ระงับไม่ได้]

บัดนี้ พระอุบาลีเถระ เมื่อจะแก้ปัญหานี้ว่า ก็กองอาบัติเป็นต้น อันท่านจำแนก ย่อมระงับด้วยสมณะเหล่าใด? ดังนี้ จึงกล่าวว่า บุคคลผู้พ่ายแพ้ ๘ พวกแล เป็นอาทิ.

บรรดาบทเหล่านั้น ท่านแสดงข้อที่บุคคลผู้พ่ายแพ้ ๘ พวกนั้นเป็นผู้มีภัย เฉพาะหน้า ด้วยบทว่า ทฺวาทสทา นี้.

จริงอยู่ ผู้พ่ายเหล่านั้น เป็นราวกะฐเห่าเป็นต้น ยากที่จะเข้าใจ ก็อยากที่จะเข้าใจ ยากที่จะเข้าหา อันบุคคลเกี่ยวข้องอยู่ ย่อมเป็นไปเพื่อตัดรากเหง้า.

จริงอยู่ สังฆาทิเสส ย่อมระงับด้วยสมณะ ๒ เท่านั้น, หาระงับด้วย
ติณวัตถการกสมณะไม่, ที่เหลือย่อมระงับด้วยสมณะทั้ง ๓.

คำว่า เทว อุโปสถ เทว ปวารณา นี้ ท่านกล่าวด้วยอำนาจ
ภิกษุและภิกษุณี, จริงอยู่ คำนั้นท่านกล่าวแล้วด้วยอำนาจแสดงสักว่าส่วน
อันท่านจำแนกเท่านั้น หาได้กล่าวด้วยอำนาจการระงับด้วยสมณะทั้งหลายไม่.

จริงอยู่ ส่วนอันท่านจำแนก อธิบายว่า ส่วนที่ควรแจกออก ๔ แม่
เหล่านี้ คือ ภิกษุอุโบสถ ภิกษุณีอุโบสถ ภิกษุปวารณา ภิกษุณีปวารณา.

สองบทว่า จตุตถาริ กมฺมานิ ได้แก่ อุโบสถกรรม มีที่เป็นวรรค
โดยอธรรมเป็นอาทิ.

หลายบทว่า ปญฺเจว อุทฺทเสจ จตุโร ภวนฺติ อนนฺยถา มี
ความว่า อุทเทศของภิกษุมี ๕ ของภิกษุณีมี ๔ โดยประการอื่น ไม่มี.

พึงทราบส่วนจำแนกแม่อื่นอีกเหล่านี้ คือ กองอาบัติมี ๗ อธิกรณ์
มี ๔, ก็ส่วนจำแนกเหล่านี้ ย่อมระงับด้วยสมณะทั้งหลาย, เพราะเหตุนี้
ท่านจึงกล่าวคำว่า สตุตฺถิ สมเถหิ เป็นอาทิ.

อีกประการหนึ่ง อาบัติเหล่าใด อาศัยส่วนจำแนกแม่เหล่านี้แล คือ
อุโบสถ ๒ ปวารณา ๒ กรรม ๔ อุทเทศ ๕ อุทเทศ ๔ มี, อุทเทศโดย
ประการอื่น ไม่มี, เกิดขึ้นโดยนัยเป็นต้นว่า นสฺสนฺเต เต วันสฺสนฺเต เต,
อาบัติเหล่านั้น ย่อมระงับด้วยสมณะทั้งหลาย มีประการดังกล่าวแล้วนั้นแล,
เพราะเหตุนี้ ส่วนจำแนกเหล่านั้น อันบัณฑิตพึงทราบว่า ท่านกล่าวแล้ว
เพื่อแสดงความระงับอาบัติทั้งหลายที่มีส่วนจำแนกนั้นเป็นมูลบ้าง.

สองบทว่า กิจฺจํ เอเกน มีความว่า กิจจาธิกรณ์ ย่อมระงับด้วย
สมณะเดียว.

[วิเคราะห์ปาราชิก]

พระอุบาลี ครั้นแก้ปัญหาทั้งปวงตามลำดับแห่งคำถามอย่างนี้แล้ว บัดนี้ จะแสดงเพียงคำอธิบายเฉพาะอย่าง แห่งกองอาบัติที่ประมวลไว้ในคำว่า **อาปตฺติกฺขนฺธา จ ภวนฺติ สตุตฺ** จึงกล่าวคำว่า **ปาราชิก** เป็นอาทิ.

บรรดาเถลานั้น คาถาที่ ๑ ว่า **ปาราชิก** เป็นต้น มีเนื้อความดังต่อไปนี้:-

บรรดานุคคลปาราชิก อาบัติปาราชิก และสิกขาบทปาราชิก ชื่ออาบัติปาราชิกนี้ใด อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว, บุคคลผู้ต้องอาบัติปาราชิกนั้น ย่อมเป็นผู้พ่าย คือ ถึงความแพ้ เป็นผู้เคลื่อน ผิด ตก อันความละเมิดทำให้ห่างจากศีลธรรม. เมื่อบุคคลนั้นไม่ถูกขับออก (จากหมู่) ก็ไม่มีสังวาสต่างโดยอุโบสถและปวารณาเป็นต้นอีก. ด้วยเหตุนี้ ปาราชิกนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสอย่างนั้น คือ เพราะเหตุนี้ อาบัติปาราชิกนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ปาราชิก.

ก็ในบทว่า **ปาราชิก** นี้ มีความสังเขปดังนี้:-

บุคคลย่อมเป็นผู้พ่ายด้วยอาบัติปาราชิกนั้น เพราะเหตุนี้ อาบัติปาราชิกนั้น ท่านจึงกล่าววว่า ปาราชิก.

[วิเคราะห์สังฆาติเสถ]

คำว่า **สงฺโฆว เทติ ปริวาลํ** เป็นอาทิ ท่านกล่าวแล้ว เพื่อแสดงแต่เนื้อความเท่านั้น ไม่เอื้อเพื่อพยัญชนะ แม้นในคาถาที่ ๒.

ก็ในบทว่า **สงฺฆาติเสโส** เป็นอาทินี้ มีเนื้อความดังต่อไปนี้:-

การออกจากอาบัตินั้นใด ของภิกษุผู้ต้องอาบัตินี้แล้วใครจะออก สงฆ์
อันภิกษุนั้นพึงปรารภณา ในกรรมเบื้องต้นแห่งการออกจากอาบัตินั้น เพื่อ
ประโยชน์แก่การให้ปริวาส และในกรรมที่เหลือจากกรรมเบื้องต้น คือใน
ท่ามกลาง เพื่อประโยชน์แก่การให้มานัต หรือเพื่อประโยชน์แก่การให้มานัตต์
กับมุลาชปฏิภัสสนะ และในที่สุดเพื่อประโยชน์แก่อัพภาน. ก็ในกรรมทั้งหลาย
มีปริวาสกรรมเป็นต้นนี้ กรรมแม้อย่างหนึ่ง เว้นสงฆ์เสีย อันใคร ๆ ไม่อาจ
ทำได้ ฉะนั้นแล.

สงฆ์อันภิกษุพึงปรารภณาในกรรมเบื้องต้น และในกรรมที่เหลือแห่ง
กองอาบัตินั้น เหตุนั้น กองอาบัตินั้น ชื่อว่าสังฆาติเสส.

[วิเคราะห์อนิยต]

เนื้อความแห่งคาถาที่ ๑ พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า อนิยโต น นียโต มีความว่า เพราะไม่แน่ กองอาบัตินี้
จึงได้ชื่อว่าอนิยต.

คำที่ว่า ไม่แน่ นี้มีอะไรเป็นเหตุ ? เพราะสิกขาบทนี้ ปรับอาบัติ
ไม่จำกัดส่วนอันเดียว. อธิบายว่า สิกขาบทนี้ ปรับอาบัติโดยส่วนอันเดียวไม่ได้.

สิกขาบทนี้ ปรับอาบัติโดยส่วนเดียวไม่ได้อย่างไร ? อย่างนี้

บรรดาฐานะ ๓ ฐานะอันใดอันหนึ่ง อันพระวินัยธรพึงปรับ.

จริงอยู่ ท่านกล่าวไว้ในอนิยตสิกขาบทนั้นว่า ภิกษุนั้น อันพระวินัยธร
พึงปรับด้วยกรรม ๓ อย่างใดอย่างหนึ่ง. เพราะเหตุนั้น กองอาบัตินั้น ท่าน
จึงกล่าวว่า อนิยต คือ กล่าววว่า ไม่แน่.

เหมือนอย่างว่า บรรดาฐานะ ๓ ฐานะอันใดอันหนึ่ง ท่านกล่าวใน
กองอาบัตินั้น กองอาบัติ ชื่อว่าอนิยต ฉันใด, บรรดาฐานะ ๒ ฐานะอันใด
อันหนึ่ง ท่านกล่าวในกองอาบัติใด กองอาบัติเมื่อนั้น ก็ชื่อว่าอนิยตเหมือนกัน
นั้นนั้น.

[วิเคราะห์อุลลัจจัย]

เนื้อความแห่งคาถาที่ ๔ ฟังทราบดังนี้:-

บาทคาถาว่า อจฺจโย เตน สโม นตฺถิ มีความว่า บรรดาโทษ
ที่เป็นเทศนาคามิ โทษที่ล่า เสมอด้วยอุลลัจจัยนั้นไม่มี ด้วยเหตุนี้ ความ
ละเมิดนั้น ท่านจึงเรียกอย่างนั้น. อธิบายว่า ความละเมิดนั้น ท่านเรียกว่า
อุลลัจจัย เพราะเป็นโทษล่า.

[วิเคราะห์นิสัคคิยะ]

เนื้อความแห่งคาถาที่ ๕ ฟังทราบดังนี้:-

หลายบทว่า นิสฺสชฺชิตฺวา ย เทเสติ เตเนตฺติ มีความว่า ความ
ละเมิดนั้น ท่านเรียกนิสัคคิยะ เพราะต้องสละแล้วจึงแสดง.

[วิเคราะห์ปาจิตตีย์]

เนื้อความคาถาที่ ๖ ฟังทราบดังนี้:-

บาทคาถาว่า ปาเตติ กุสลํ ฆมฺมํ มีความว่า ความละเมิดนั้น
ยังกุศลจิตกล่าวคือกุศลธรรม ของบุคคลผู้แก้งต้องให้ตกไป เพราะเหตุนี้

ความละเมิดนั้น ชื่อว่ายังจิตให้ตกไป เพราะฉะนั้น ความละเมิดนั้น ชื่อว่า ปาจิตตियะ.

ก็ปาจิตตियะ ย่อมยังจิตให้ตกไป, ปาจิตตियะนั้น ย่อมผิดต่ออริยมรรค และย่อมเป็นเหตุแห่งความลุ่มหลงแห่งจิต. เพราะเหตุนี้ คำว่า ผิดต่อ อริยมรรค และคำว่า เป็นเหตุแห่งความลุ่มหลงแห่งจิต ท่านจึงกล่าวแล้ว.

[วิเคราะห์ปาฏิเทสนียะ]

ในปาฏิเทสนียกถาทิ้งหลาย คำว่า ภิกษุเป็นผู้ไม่มีญาติ เป็นอาทิ ท่านกล่าวแล้ว เพื่อแสดงความกระทำความเป็นธรรมที่น่าดี ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า แน่ะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าดี. ก็อาบัตินั้น ท่านเรียกว่า ปาฏิเทสนียะ เพราะจะต้องแสดงคืน.

[วิเคราะห์ทุกกฏ]

เนื้อความแห่งทุกกฏคาถา พึงทราบดังนี้:-

คำว่า ผิด แอ้ง พลาด นี้ทั้งหมด เป็นคำยักเรียก ทุกกฏที่กล่าวไว้ในคำนี้ว่า ยลฺยจ ทุกฺกฏฺ .

จริงอยู่ กรรมใด อันบุคคลทำไม่ดี หรือทำผิดรูป กรรมนั้น ชื่อว่า ทุกกฏ. ก็ทุกกฏนั้นแล ชื่อว่าผิด เพราะเหตุที่ไม่ทำตามประการที่พระศาสดา ตรัส ชื่อว่าแอ้ง เพราะเป็นไปแอ้งกุศล ชื่อว่าพลาด เพราะไม่อย่างขึ้นสู่ข้อ ปฏิบัติในอริยมรรค.

ส่วนคำว่า ยี่ มนุสฺสโธ กรเ นี้ แสดงข้อควรเปรียบในทุกกฏนี้.

เนื้อความแห่งคํานั้นว่า มนุษย์ในโลก ทำบาปใด ในที่แจ้งหรือในที่ลับ, บัณฑิตทั้งหลายประกาศบาปนั้นว่า ทุกกฏ จันใด, ทุกกฏแม่นี่ ก็จันนั้นชื่อว่าบาป เพราะเป็นกรรมลามก อันพระพุทธรเจ้าทรงเกลียด เพราะเหตุนั้นพึงทราบว่ ทุกกฏ.

[วิเคราะห์ทุพภาสิต]

เนื้อความแห่งทุพภาสิตคาถา พึงทราบดังนี้:-

บาทคาถาว่า **ทุพภาสิตํ ทุราภฏฺฐํ** มีความว่า บทใดอันภิกษุกล่าวคือพูด เจรจาชั่ว เหตุนั้น บทนั้น ชื่อว่าอันภิกษุกล่าวชั่ว: อธิบายว่า บทใดอันภิกษุกล่าวชั่ว บทนั้น เป็นทุพภาสิต.

มีคำที่จะพึงกล่าวไหย่ยิ่งน้อยหนึ่ง; ความว่า อนึ่ง บทใด เศร้าหมอง บทนั้น เป็นบทเศร้าหมอง เพราะเหตุใด; อนึ่ง วิญญูชนทั้งหลาย ย่อมติเพราะเหตุใด; อธิบายว่า ท่านผู้รู้แจ้งทั้งหลาย ติบทนั้น เพราะเหตุใด.

บาทคาถาว่า **เตเนตํ อิติ วุจฺจติ** มีความว่า เพราะความเป็นบทเศร้าหมอง และแม้เพราะความติแห่งวิญญูชนนั้น บทนั้น ท่านย่อมกล่าวอย่างนั้น คือ บทนั้น ท่านกล่าวว่า **ทุพภาสิตํ** .

[วิเคราะห์เสขियะ]

เนื้อความแห่งเสขियะคาถา พึงทราบดังนี้:-

พระอุบาลีเถระ แสดงความที่พระเสขะมี โคนัยมีคำว่า **อาทิ เจตฺจรณญฺ** เป็นต้น เพราะเหตุนั้น ในบทว่า **เสขियํ** นี้ จึงมีเนื้อความสังเขปดังนี้ว่า นี่เป็นข้อควรศึกษาของพระเสขะ.

บาทกาลาว่า เวนุตฺตํ นาทิวสุตฺติ มีความว่า ก็เรือนกล่าวคืออาบัติ
นั้น อันภิกษุเปิดเผยแล้วอย่างนั้น ย่อมไม่เป็ยก.

บาทกาลาว่า คติ มิคานํ ปวณฺํ มีความว่า ป่าใหญ่ คือป่าที่
หนาแน่นด้วยต้นไม้เป็นต้น เป็นคติ คือเป็นที่พึงของมฤคทั้งหลายผู้อันพาล
มฤคมีเสื่อโครงเป็นอาทิให้ล้มในกลางแจ้ง. มฤคเหล่านั้น ถึงป่านั้นแล้ว ย่อม
โล่งใจ. โดยนัยนี้แล อากาศเป็นทางไปของเหล่าปักษี, ความเสื่อมเป็นคติ
ของธรรมทั้งหลาย คือว่า ความพินาศเป็นทางของสังขตธรรมแม้ทั้งปวง
เพราะอรรถว่าต้องถึงเข้าเป็นแน่.

จริงอยู่ สังขตธรรมเหล่านั้น จะไม่ถึงความพินาศ สามารถทนอยู่
หามิได้. ส่วนนิพพานดำรงอยู่แม้นาน เป็นคติของพระอรหันต์ อธิบายว่า
อนุปาติเสสนิพพานธาตุ เป็นทางไปด้านเดียวของพระอรหันตจิตตาสพ.

ปฐมคาถาสังคณิก วัฒนนา จบ

อธิกรณ์เภท

ว่าด้วยอธิกรณ์ ๔ อย่างเป็นต้น

[๑,๐๔๖] อธิกรณ์มี ๔ อย่าง คือ วิวาหาธิกรณ์ ๑ อนุวาหาธิกรณ์ ๑
อาปัตตาธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑ นี้อธิกรณ์ ๔

ถามว่าการพินอธิกรณ์ ๔ นี้ มีเท่าไร

ตอบว่า การพินอธิกรณ์ ๔ นี้มี ๑๐ คือ พินวิวาหาธิกรณ์มี ๒ พิน
อนุวาหาธิกรณ์มี ๔ พินอาปัตตาธิกรณ์มี ๓ พินกิจจาธิกรณ์มี ๑ การพิน
อธิกรณ์ ๔ นี้รวมมี ๑๐

ถ. เมื่อพินวิวาหาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะเท่าไร เมื่อพินอนุวาหาธิกรณ์
ย่อมพินสมณะเท่าไร เมื่อพินอาปัตตาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะเท่าไร เมื่อพิน
กิจจาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะเท่าไร

ต. เมื่อพินวิวาหาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะ ๒ อย่าง เมื่อพินอนุวาหา-
ธิกรณ์ ย่อมพินสมณะ ๔ อย่าง เมื่อพินอาปัตตาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะ ๓ อย่าง
เมื่อพินกิจจาธิกรณ์ ย่อมพินสมณะอย่างเดียว.

ว่าด้วยพินอธิกรณ์เป็นต้น

[๑,๐๔๗] ถามว่า การพินมีเท่าไร ด้วยอาการเท่าไร จึงนับว่าพิน
บุคคลประกอบด้วยองค์เท่าไร ชื่อว่าพินอธิกรณ์ บุคคลก็พวก เมื่อพินอธิกรณ์
ต้องอาบัติ

ตอบว่า การพินมี ๑๒ ด้วยอาการ ๑๐ จึงนับว่าพิน บุคคลประกอบ
ด้วยองค์ ๘ ชื่อว่าพินอธิกรณ์ บุคคล ๔ จำพวก เมื่อพินอธิกรณ์ต้องอาบัติ
การพิน ๑๒ อย่าง เป็นไฉน คือ พินกรรมที่ยังไม่ได้ทำ ๑ กรรม
ที่ทำแล้วไม่ดี ๑ กรรมที่ต้องทำใหม่ ๑ กรรมที่ยังทำไม่เสร็จ ๑ กรรมที่ทำ
เสร็จแล้วไม่ดี ๑ กรรมที่ต้องทำอีก ๑ กรรมที่ยังไม่ได้วินิจฉัย ๑ กรรมที่
วินิจฉัยไม่ถูกต้อง ๑ กรรมที่ต้องวินิจฉัยใหม่ ๑ กรรมที่ยังไม่ระงับ ๑ กรรม
ที่ระงับแล้วไม่ดี ๑ กรรมที่ต้องระงับใหม่ ๑ นี้การพิน ๑๒ อย่าง

ด้วยอาการ ๑๐ อย่าง เป็นไฉน จึงนับว่าพิน คือ พินอธิกรณ์ซึ่ง
เกิดในที่นั้น ๑ พินอธิกรณ์ซึ่งเกิดในที่นั้นแต่ระงับแล้ว ๑ พินอธิกรณ์ในระ-
หว่างทาง ๑ พินอธิกรณ์ซึ่งไปแล้วในระหว่างทาง ๑ พินอธิกรณ์ซึ่งไปแล้ว
ในที่นั้น ๑ พินอธิกรณ์ซึ่งไปแล้วในที่นั้นแต่ระงับแล้ว ๑ พินสติวินัย ๑ พิน
อมุพหวินัย ๑ พินตัสสปาปิยสิกา ๑ พินติณวัตถารกะ ๑ ด้วยอาการ ๑๐ นี้
จึงนับว่าพิน

บุคคลประกอบด้วยองค์ ๔ เป็นไฉน ชื่อว่าพินอธิกรณ์ คือ บุคคล
ถึงฉันทาคติพินอธิกรณ์ ๑ ถึงโทสาคติพินอธิกรณ์ ๑ ถึงโมหาคติพินอธิกรณ์ ๑
ถึงภยาคติพินอธิกรณ์ ๑ บุคคลประกอบด้วยองค์ ๔ นี้ ชื่อว่าพินอธิกรณ์

บุคคล ๔ จำพวกเป็นไฉน เมื่อพินอธิกรณ์ต้องอาบัติ คือ
ภิกษุผู้อุปสมบทในวันนั้น พิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่พิน
ภิกษุอาคันตุกะ พิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่พิน
ภิกษุผู้ทำ พิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่พิน
ภิกษุผู้ทำให้ฉันทะ พิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ที่พิน
รวมบุคคล ๔ จำพวกพินอธิกรณ์ต้องอาบัติ.

ว่าด้วยนิทานแห่งอิทธิกรณ ๔ เป็นต้น

[๑,๐๔๘] ถามว่า วิวาทาธิกรณ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

อนุวาทาธิกรณ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

อาปัตตาธิกรณ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

กิจจาธิกรณ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ตอบว่า วิวาทาธิกรณ มีวิวาทเป็นนิทาน มีวิวาทเป็นสมุทัย มีวิวาทเป็นชาติ มีวิวาทเป็นแดนเกิดก่อน มีวิวาทเป็นองค์ มีวิวาทเป็นสมุฏฐาน

อนุวาทาธิกรณ มีอนุวาทเป็นนิทาน มีอนุวาทเป็นสมุทัย มีอนุวาทเป็นชาติ มีอนุวาทแดนเกิดก่อน มีอนุวาทเป็นองค์ มีอนุวาทเป็นสมุฏฐาน

อาปัตตาธิกรณ มีอาบัติเป็นนิทาน มีอาบัติเป็นสมุทัย มีอาบัติเป็นชาติ มีอาบัติเป็นแดนเกิดก่อน มีอาบัติเป็นองค์ มีอาบัติเป็นสมุฏฐาน

กิจจาธิกรณ มีกิจเป็นนิทาน มีกิจเป็นสมุทัย มีกิจเป็นชาติ มีกิจเป็นแดนเกิดก่อน มีกิจเป็นองค์ มีกิจเป็นสมุฏฐาน

ถ. วิวาทาธิกรณ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

กิจจาธิกรณ์ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ต. วิวาหาธิกรณ์ มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทัย มีปัจจัยเป็นชาติ มีปัจจัยเป็นแดนเกิดก่อน มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน

อนุวาหาธิกรณ์ มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทัย มีปัจจัยเป็นชาติ มีปัจจัยเป็นแดนเกิดก่อน มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน

อาปัตตาธิกรณ์ มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทัย มีปัจจัยเป็นชาติ มีปัจจัยเป็นแดนเกิดก่อน มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน

กิจจาธิกรณ์ มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทัย มีปัจจัยเป็นชาติ มีปัจจัยเป็นแดนเกิดก่อน มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน.

ว่าด้วยมูลอธิกรณ์เป็นต้น

[๑,๐๔๕] ถามว่า อธิกรณ์ ๔ มีมูลเท่าไร มีสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า อธิกรณ์ ๔ มีมูล ๓๓ มีสมุฏฐาน ๓๓

ถ. อธิกรณ์ ๔ มีมูล ๓๓ เป็นไฉน

ต. วิวาหาธิกรณ์ มีมูล ๑๒ อนุวาหาธิกรณ์ มีมูล ๑๔ อาปัตตาธิกรณ์ มีมูล ๖ กิจจาธิกรณ์ มีมูล ๑ คือ สงฆ์

รวมอธิกรณ์ ๔ มีมูล ๓๓

ถ. อธิกรณ์ ๔ มีสมุฏฐาน ๓๓ เป็นไฉน

ต. วิวาหาธิกรณ์ มีเรื่องทำความแตกกัน ๑๘ เป็นสมุฏฐาน อนุวาหาธิกรณ์ มีวิบัติ ๔ เป็นสมุฏฐาน อาปัตตาธิกรณ์ มีกองอาบัติ ๗ เป็นสมุฏฐาน กิจจาธิกรณ์ มีกรรม ๔ เป็นสมุฏฐาน รวมอธิกรณ์ ๔ มีสมุฏฐาน ๓๓.

ว่าด้วยวิวาทาธิกรณ์เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติเป็นต้น

[๑,๐๕๐] ถามว่า วิวาทาธิกรณ์ เป็นอาบัติ หรือมิใช่อาบัติ
ตอบว่า วิวาทาธิกรณ์ มิใช่อาบัติ

ถ. ก็เพราะวิวาทาธิกรณ์ เป็นปัจจัย ภิภษุต้องอาบัติ หรือ

ต. ถูกแล้ว เพราะวิวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิภษุต้องอาบัติ

ถ. เพราะวิวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิภษุต้องอาบัติเท่าไร

ต. เพราะวิวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิภษุต้องอาบัติ ๒ ตัว คือ ค่า
อุปสัมบัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ค่าอนุอุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เพราะ
วิวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิภษุต้องอาบัติ ๒ ตัวนี้

ถ. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติอะไร บรรดาวิบัติ ๔ เป็นอธิกรณ์อะไร
บรรดาอธิกรณ์ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗ เกิด
ด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ ระวังด้วยอธิกรณ์เท่าไร ใน
ฐานะเท่าไร ด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๑ บรรดาวิบัติ ๔ คือ อาจารย์วิบัติ
เป็นอาปตดาธิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๒ บรรดา
กองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ
เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ ระวังด้วยอธิกรณ์ ๑ คือ
กิจจาริกรณ์ ระวังใน ๓ ฐานะ คือ ท่วมกลางสงฆ์ ๑ ท่วมกลางคณะ ๑
สำนักบุคคล ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฎิญาตฤณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับคิณวัตถารกะ ๑.

ว่าด้วยอนุวาทาธิกรณ์เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติเป็นต้น

[๑,๐๕๑] ถามว่า อนุวาทาธิกรณ์ เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติ
ตอบว่า อนุวาทาธิกรณ์ มิใช่อาบัติ

ถ. ก็เพราะอนุวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ หรือ

ต. ถูกแล้ว เพราะอนุวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ

ถ. เพราะอนุวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ต. เพราะอนุวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ตัว คือ ตาม
กำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันไม่มีมูล ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑ ตาม
กำจัดด้วยสังฆาติเสสอันไม่มีมูล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ตามกำจัดด้วยอาจาร-
วิบัติไม่มีมูล ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เพราะอนุวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้อง
อาบัติ ๓ ตัวนี้

ถ. อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ จัดเป็นอธิกรณ์
อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ ระวังด้วยอธิกรณ์เท่าไร
ในฐานะเท่าไร ด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ อย่าง บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่
เป็นศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารวิบัติ เป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอธิกรณ์ ๔
สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๗ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติ
สังฆาติเสส บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ เกิดด้วย
สมุฏฐาน ๗ บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ อาบัตินั้นระวังด้วยอธิกรณ์ ๑ คือ
กัจจาทิกรณ์ ระวังในฐานะ ๑ คือ ท่ามกลางสงฆ์ ระวังด้วยสมณะ ๒ คือ

สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญาตกระณะ ๑ อาบัติเบาระงับด้วยอธิกรณ์ ๑ คือ
กิจจาริกรณ์ ระเบียบใน ๓ ฐานะ คือ ท่ามกลางสงฆ์ ๑ ท่ามกลางคณะ ๑
สำนักบุคคล ๑ ระเบียบด้วยสมณะ ๓ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วย
ปฏิญาตกระณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถารกะ ๑.

ว่าด้วยอาปตตาทิกรณ์เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติเป็นต้น

[๑,๐๕๒] ถามว่า อาปตตาทิกรณ์ เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติ
ตอบว่า อาปตตาทิกรณ์ มิใช่อาบัติ

ถ. ก็เพราะอาปตตาทิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ หรือ

ต. ถูกแล้ว เพราะอาปตตาทิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ

ถ. เพราะอาปตตาทิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ต. เพราะอาปตตาทิกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ ๔ ตัว คือ

ภิกษุณีรู้อยู่ ปกปิดปาราชิกกรรมอันภิกษุณีต้องแล้ว ต้องอาบัติปาราชิก ๑
สงฆ์ปกปิดไว้ ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๑ ภิกษุปกปิดอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอาบัติ
ปาจิตตีย์ ๑ ปกปิดอาจารย์บิณฑิ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ เพราะอาปตตาทิกรณ์เป็น
ปัจจัย ต้องอาบัติ ๔ ตัวนี้

ถ. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ จัดเป็นอธิกรณ์
อะไร บรรดาอธิกรณ์ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ ระเบียบด้วยอธิกรณ์เท่าไร ใน
ฐานะเท่าไร ด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็น
ศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ เป็นอาปตตาทิกรณ์ บรรดาอติกรณ์ ๔
สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติ
ปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติถุลลัจจัย บางที่ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่
ด้วยกองอาบัติทุกกฏ เกิดด้วยสมณฐาน ๑ บรรดาสมณฐานอาบัติ ๖ คือ
เกิดแต่กาย วาจา และจิต อาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ ระวังด้วยอติกรณ์อะไรไม่ได้
ระวังในฐานะอะไรไม่ได้ ระวังด้วยสมณะอะไรไม่ได้ อาบัติเบา ระวังด้วย
อติกรณ์ ๑ คือ กิจจาริกรณ์ระวังในฐานะ ๓ คือ ท่วมกลางสงฆ์ ๑ ท่วมกลาง
คณะ ๑ ถ้ำนักบุคคล ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑
ด้วยปฎิญาตกระณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับติณวัตถการกะ ๑.

ว่าด้วยกิจจาริกรณ์เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติเป็นต้น

[๑,๐๕๓] ถ้ามว่า กิจจาริกรณ์ เป็นอาบัติหรือมิใช่อาบัติ

ตอบว่า กิจจาริกรณ์ มิใช่อาบัติ

ถ. ก็เพราะกิจจาริกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ หรือ

ต. ถูกแล้ว เพราะกิจจาริกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ

ถ. เพราะกิจจาริกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร

ต. เพราะกิจจาริกรณ์เป็นปัจจัย ภิกษุต้องอาบัติ ๕ ตัว คือ ภิกษุณี

ที่ประพฤติตามภิกษุผู้ถูกยกวัตร ไม่สละเพราะสวดประกาศครบ ๓ จบ จบญัตติ
เป็นทุกกฏ ๑ จบกรรมวาจาสองครั้ง เป็นถุลลัจจัย ๑ จบกรรมวาจาครั้งสุด
ต้องอาบัติปาราชิก ๑ ภิกษุประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่สละเพราะสวด

ประกาศรบ ๓ จบ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๑ ภิกษุไม่สละทิฐฐิถลามกเพราะ
สวดประกาศรบ ๓ จบ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ๑ เพราะกิจจาริกรรมเป็นปัจจัย
ต้องอาบัติ ๕ ตัวนี้

ถ. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร บรรดาวิบัติ ๔ จัดเป็นอธิกรรม
อะไร บรรดาอธิกรรม ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร บรรดากองอาบัติ ๗
เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร บรรดาสมุฏฐานอาบัติ ๖ ระวังด้วยอธิกรรมเท่าไร
ในฐานะเท่าไร ด้วยสมณะเท่าไร

ต. อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติ ๒ บรรดาวิบัติ ๔ คือ บางที่เป็น
ศีลวิบัติ บางที่เป็นอาจารย์วิบัติ จัดเป็นอาปัตตาทิกรรม บรรดาอธิกรรม ๔
สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๕ บรรดากองอาบัติ ๗ คือ บางที่ด้วยกองอาบัติ-
ปาราชิก บางที่ด้วยกองอาบัติสังฆาทิเสส บางที่ด้วยกองอาบัติอุลลัจจัย บางที่
ด้วยกองอาบัติปาจิตตีย์ บางที่ด้วยกองอาบัติทุกกฏ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๑ บรรดา
สมุฏฐานอาบัติ ๖ คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต อาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ
ระวังด้วยอธิกรรมอะไรไม่ได้ ระวังในฐานะอะไรไม่ได้ ระวังด้วยสมณะอะไร
ไม่ได้ อาบัติหนัก ระวังด้วยอธิกรรม ๑ คือ กิจจาริกรรม ระวังในฐานะ ๑
คือ ท่วมกลางสงฆ์ ระวังด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฎิญาตภระณะ ๑
อาบัติเบา ระวังด้วยอธิกรรม ๑ คือ กิจจาริกรรม ระวังใน ๓ ฐานะ คือ
ท่วมกลางสงฆ์ ๑ ท่วมกลางคณะ ๑ สำนักบุคคล ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ
บางที่ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฎิญาตภระณะ ๑ บางที่ด้วยสัมมุขาวินัยกับ
ติณวัตถารกะ ๑.

อธิบายวิวาทาธิกรณ์

[๑,๐๕๔] ถามว่า วิวาทาธิกรณ์ มีอนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ ไหม

ตอบว่า วิวาทาธิกรณ์ ไม่มีอนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ แต่เพราะวิวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ย่อมมีได้ เปรียบเหมือนอะไร เปรียบเหมือน ภิกษุทั้งหลายในพระธรรมวินัยนี้ วิวาทกันว่า

นี่ เป็นธรรม นี่ ไม่เป็นธรรม

นี่ เป็นวินัย นี่ ไม่เป็นวินัย

นี่ พระตถาคตตรัสภายิตไว้ นี่ พระตถาคตไม่ได้ตรัสภายิตไว้

นี่ พระตถาคตทรงประพฤติมา นี่ พระตถาคตไม่ได้ทรงประพฤติมา

นี่ พระตถาคตทรงบัญญัติไว้ นี่ พระตถาคตไม่ได้ทรงบัญญัติไว้

นี่ เป็นอาบัติ นี่ ไม่เป็นอาบัติ

นี่ เป็นอาบัติเบา นี่ เป็นอาบัติหนัก

นี่ เป็นอาบัติมีส่วนเหลือ นี่ เป็นอาบัติหาส่วนเหลือมิได้

นี่ เป็นอาบัติชั่วหยาบ นี่ เป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ

ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท การกล่าวต่างกัน การกล่าวโดยประการอื่น การพูดเพื่อความกั๊กกลุ่ม ความหมายมั่นในเรื่องนั้น อันใด นี้ เรียกว่าวิวาทาธิกรณ์ สงฆ์วิวาทกันในวิวาทาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาทกัน ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตตาธิกรณ์ สงฆ์ทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็น กิจจาธิกรณ์ เพราะวิวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ ย่อมมีอย่างนี้.

อธิบายอนุวาทาธิกรณ์

[๑,๐๕๕] ถามว่า อนุวาทาธิกรณ์ มีอาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์
วิวาทาธิกรณ์ ไหม

ตอบว่า อนุวาทาธิกรณ์ ไม่มีอาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ วิวาทา-
ธิกรณ์ แต่เพราะอนุวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัย อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์
วิวาทาธิกรณ์ ย่อมมีได้ เปรียบเหมือนอะไร เปรียบเหมือนภิกษุทั้งหลายใน
พระธรรมวินัยนี้โจทภิกษุด้วยศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ทิฏฐิวินัย หรืออาชีวิวิบัติ
การโจท การกล่าวหา การฟ้องร้อง การประท้วง ความเป็นผู้คล้อยตาม
การทำความอุตสาหะโจท การตามเพิ่มกำลังให้ ในเรื่องนั้น อันใด นี้ เรียกว่า
อนุวาทาธิกรณ์

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในอนุวาทาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาท
ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตตา-
ธิกรณ์ สงฆ์ทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกิจจาธิกรณ์ เพราะอนุวาทาธิกรณ์
เป็นปัจจัย อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ วิวาทาธิกรณ์ ย่อมมีอย่างนี้.

อธิบายอาปัตตาธิกรณ์

[๑,๐๕๖] ถามว่า อาปัตตาธิกรณ์ มีกิจจาธิกรณ์ วิวาทาธิกรณ์
อนุวาทาธิกรณ์ ไหม

ตอบว่า อาปัตตาธิกรณ์ ไม่มี กิจจาธิกรณ์ วิวาทาธิกรณ์ อนุวา-
ทาธิกรณ์ แต่เพราะอาปัตตาธิกรณ์เป็นปัจจัย กิจจาธิกรณ์ วิวาทาธิกรณ์
อนุวาทาธิกรณ์ ย่อมมีได้ เปรียบเหมือนอะไร เปรียบเหมือน กองอาบัติทั้ง ๕
ชื่ออาปัตตาธิกรณ์ กองอาบัติทั้ง ๗ ชื่ออาปัตตาธิกรณ์ นี้เรียกว่า อาปัตตาธิกรณ์

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในอาปัตตชาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาท
ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตต-
ชาธิกรณ์ สงฆ์ทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกิจจาธิกรณ์ เพราะอาปัตตชาธิกรณ์
เป็นปัจจัย กิจจาธิกรณ์ วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ ย่อมมีอย่างนี้.

อธิบายกิจจาธิกรณ์

[๑,๐๕๑] ถามว่า กิจจาธิกรณ์ มีวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์
อาปัตตชาธิกรณ์ ไหม

ตอบว่า กิจจาธิกรณ์ ไม่มีวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตต-
ชาธิกรณ์ แต่เพราะกิจจาธิกรณ์เป็นปัจจัย วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์
อาปัตตชาธิกรณ์ ย่อมมีได้ เปรียบเหมือนอะไร เปรียบเหมือนความมีแห่งกิจ
ความมีแห่งกรณียะ ของสงฆ์อันใด คือ อปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติ-
ทุกขกรรม ญัตติจตุตถกรรม นี้เรียกว่ากิจจาธิกรณ์

สงฆ์ย่อมวิวาทกันในกิจจาธิกรณ์ จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ เมื่อวิวาท
ย่อมโจท จัดเป็นอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อโจท ย่อมต้องอาบัติ จัดเป็นอาปัตต-
ชาธิกรณ์ สงฆ์ทำกรรมตามอาบัตินั้น จัดเป็นกิจจาธิกรณ์ เพราะกิจจาธิกรณ์
เป็นปัจจัย วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตชาธิกรณ์ ย่อมมีอย่างนี้.

อธิบายสมณะ

[๑,๐๕๒] สติวินัยมีในที่ใด สัมมุขวินัยมีในที่นั้น สัมมุขวินัยมีใน
ที่ใด สติวินัยมีในที่นั้น อมุพพิวินัยมีในที่ใด สัมมุขวินัยมีในที่นั้น สัมมุข

วินัยมีในทีใด อมูพหวินัยมีในที่นั้น ปฏิญญาตกระณะมีในทีใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีในทีใด ปฏิญญาตกระณะมีในที่นั้น เขกฺขยสิกามีในทีใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีในทีใด เขกฺขยสิกามีในที่นั้น ตัสสปาปิยสิกามีในทีใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีในทีใด ตัสสปาปิยสิกามีในที่นั้น ตินวัตถการกะมีในทีใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีในทีใด ตินวัตถการกะมีในที่นั้น.

อธิกรณ์ระงับ

[๑,๐๕๕] สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับสติวินัย สมัยนั้นสติวินัยมีในทีใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีในทีใด สติวินัยมีในที่นั้น แต่ในที่นั้น ไม่มีอมูพหวินัย ปฏิญญาตกระณะ เขกฺขยสิกามี ตัสสปาปิยสิกามี และตินวัตถการกะ

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับอมูพหวินัย...

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับปฏิญญาตกระณะ...

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับเขกฺขยสิกามี...

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับตัสสปาปิยสิกามี...

สมัยใด อธิกรณ์ระงับด้วยสัมมุขาวินัย กับตินวัตถการกะ สมัยนั้น ตินวัตถการกะมีในทีใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น สัมมุขาวินัย มีในทีใด ตินวัตถการกะมีในที่นั้น แต่ในที่นั้นไม่มีสติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญาตกระณะ เขกฺขยสิกามี และตัสสปาปิยสิกามี.

ว่าด้วยสมณะรวมกัน

[๑,๐๖๐] ถามว่า ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี สติวินัยก็ดี รวมกันหรือแยกกัน และนักปราชญ์ พึงได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเหล่านี้ ทำให้ต่างกัน หรือ

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี อมูพหวินัยก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ปญฺญญาตกรณะก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี เขญฺยสีกาก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตสฺสปาปิยสีกาก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตินวัตถารกะก็ดี รวมกันหรือแยกกันและนักปราชญ์ พึงได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเหล่านี้ ทำให้ต่างกัน หรือ

ตอบว่า ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี สติวินัยก็ดี รวมกันไม่แยกกัน และนักปราชญ์ไม่ได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเหล่านี้ ทำให้ต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี อมูพหวินัยก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ปญฺญญาตกรณะก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี เขญฺยสีกาก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตสฺสปาปิยสีกาก็ดี...

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตินวัตถารกะก็ดี รวมกันไม่แยกกัน และนักปราชญ์ไม่ได้เพื่อยกย้ายบัญญัติธรรมเหล่านี้ ทำให้ต่างกัน.

ว่าด้วยนิทานเป็นต้นแห่งสมณะ ๗

[๑,๐๖๑] ถามว่า สัมมุขาวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

สติวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มี
อะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

อมุพหวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ปฎิญาตถภาวะ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

เยภยยสีกา มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มี
อะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ตัสสปาปิยสีกา มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ดิณวัตถการกะ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ตอบว่า สัมมุขาวินัย มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทาน
เป็นชาติ มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

สติวินัย มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็นชาติ
มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

อมุพหวินัย มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็นชาติ
มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

ปฎิญาตถภาวะ มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็น
ชาติ มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

เขภุชยสิกา มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็นชาติ
มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

ติสสปาปิยสิกา มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็น
ชาติ มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

ติณวัตถารกะ มินิทานเป็นนิทาน มินิทานเป็นสมุทัย มินิทานเป็น
ชาติ มินิทานเป็นแดนเกิดก่อน มินิทานเป็นองค์ มินิทานเป็นสมุฏฐาน

ก. สัมมาขาวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็น
ชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

สตินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไร
เป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

อมุพหวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ปฎิญาตถกรรมะ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็น
ชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

เขภุชยสิกา มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มี
อะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ตัสสปาปิยสิกา มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ติณวัตถารกะ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ต. สัมมาวาณีย์ มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

สติวินัย มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

อมุพหวินัย มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

ปฎิญาตภระ มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

เยภุยสิกา มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

ตัสสปาปิยสิกา มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

ติณวัตถารกะ มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

จ. สัมมาวาณีย์ มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

สติวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

อมุพหวินัย มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ว่าด้วยมูลและสมุฏฐานแห่งสมณะ

[๑,๐๖๒] ถามว่า สมณะ ๗ มีมูลเท่าไร มีสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า สมณะ ๗ มีมูล ๒๖ มีสมุฏฐาน ๓๖

ถ. สมณะ ๗ มีมูล ๒๖ อะไรบ้าง

ต. สัมมาวาณีย์มีมูล ๔ คือ ความพร้อมหน้าสงฆ์ ๑ ความพร้อมหน้า
ธรรม ๑ ความพร้อมหน้าวินัย ๑ ความพร้อมหน้าบุคคล ๑

สติวินัยมีมูล ๔ อมูพหวินัยมีมูล ๔. ปฏิญญาตถะมีมูล ๒ คือ ผู้
แสดง ๑ ผู้รับแสดง ๑ เขภยยสิกามีมูล ๔ ตัสสปาปิยสิกามีมูล ๔ ตินวัตถการะ
มีมูล ๔ คือ ความพร้อมหน้าสงฆ์ ๑ ความพร้อมหน้าธรรม ๑ ความพร้อม
หน้าวินัย ๑ ความพร้อมหน้าบุคคล ๑

สมณะ ๗ มีมูลรวม ๒๖

ถ. สมณะ ๗ มีสมุฏฐาน ๓๖ อะไรบ้าง

ต. การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่
ยินยอมไม่คัดค้าน กรรม คือ สติวินัย

การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่ยินยอม
ไม่คัดค้าน กรรม คือ อมูพหวินัย.

การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่ยินยอม
ไม่คัดค้าน กรรม คือ ปฏิญญาตถะ

การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่ยินยอม
ไม่คัดค้าน กรรม คือ เขภยยสิกา

การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่ยินยอม
ไม่คัดค้าน กรรม คือ ตัศสปาปิยสิกา

การประกอบ การกระทำ การเข้าถึงเอง การขอร้อง กิริยาที่ยินยอม
ไม่คัดค้าน กรรม คือ ตินวัตถารกะ

สมณะ ๗ มีสมุฏฐานรวม ๓๖.

ว่าด้วยอรรถต่างกันเป็นต้น

[๑,๐๖๓] ถามว่า ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี สติวินัยก็ดี
มีอรรถต่างกัน มีพยัญชนะต่างกันหรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี อมูพหวินัยก็ดี มีอรรถต่างกัน
มีพยัญชนะต่างกัน หรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ปฏิญญาตภระก็ดี มีอรรถต่าง
กัน มีพยัญชนะต่างกัน หรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี เขภุชยสิกาที่ดี มีอรรถต่างกัน มี
พยัญชนะต่างกัน หรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตัศสปาปิยสิกาที่ดี มีอรรถต่างกัน
มีพยัญชนะต่างกัน หรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตินวัตถารกะที่ดี มีอรรถต่างกัน
มีพยัญชนะต่างกัน หรือมีอรรถอย่างเดียวกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ

ตอบว่า ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี สติวินัยก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี อมูพหวินัยก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ปฏิญญาตกระณะก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี เขกขยสิกาก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตัสสปาปิยสิกาก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน

ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัยก็ดี ตินวัตถการกะก็ดี มีอรรถและ
พยัญชนะต่างกัน.

ว่าด้วยวิวาทาธิกรณ์

[๑,๐๖๔] วิวาทเป็นวิวาทาธิกรณ์ วิวาทไม่เป็นอธิกรณ์ อธิกรณ์ไม่
เป็นวิวาท เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นวิวาทด้วย บางทีวิวาทเป็นวิวาทาธิกรณ์
บางทีวิวาทไม่เป็นอธิกรณ์ บางทีอธิกรณ์ไม่เป็นวิวาท บางทีเป็นอธิกรณ์ด้วย
เป็นวิวาทด้วย

ในข้อเหล่านี้ ใดๆ วิวาทเป็นวิวาทาธิกรณ์

ภิกษุทั้งหลายไม่พระธรรมวินัยนี้ วิวาทกันว่า

นี้ เป็นธรรม นี้ ไม่เป็นธรรม

นี้ เป็นวินัย นี้ ไม่เป็นวินัย

นี้ พระตถาคตตรัสภายิตไว้ นี้ พระตถาคตไม่ได้ตรัสภายิตไว้

นี่ พระตถาคตทรงประพฤติมา นี่ พระตถาคตไม่ได้ทรงประพฤติมา

นี่ พระตถาคตทรงบัญญัติไว้ นี่ พระตถาคตไม่ได้ทรงบัญญัติไว้

นี่ เป็นอาบัติ นี่ ไม่เป็นอาบัติ

นี่ เป็นอาบัติเบา นี่ เป็นอาบัติหนัก

นี่ เป็นอาบัติมีส่วนเหลือ นี่ เป็นอาบัติหาส่วนเหลือมิได้

นี่ เป็นอาบัติชั่วหยาบ นี่ เป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ

ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท การกล่าว
ต่างกัน การกล่าวโดยประการอื่น การพูดเพื่อความกลัดกลุ้มใจ ความหมายมั่น
ในเรื่องนั้นอันใด นี่วิวาท เป็นวิวาทาธิกรณ์

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร วิวาท ไม่เป็นอธิกรณ์

มารดาทะเลาะกับบุตรบ้าง บุตรทะเลาะกับมารดาบ้าง

บิดาทะเลาะกับบุตรบ้าง บุตรทะเลาะกับบิดาบ้าง

พี่ชายทะเลาะกับน้องชายบ้าง พี่ชายทะเลาะกับน้องหญิงบ้าง

น้องหญิงทะเลาะกับพี่ชายบ้าง เพื่อนทะเลาะกับเพื่อนบ้าง

นี่วิวาท ไม่เป็นอธิกรณ์

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร อธิกรณ์ ไม่เป็นวิวาท

อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ นี่อธิกรณ์ไม่เป็นวิวาท

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นวิวาทด้วย วิวาทา-
ธิกรณ์ เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นวิวาทด้วย.

ว่าด้วยอนุวาทาธิกรณ์

[๑,๐๖๕] การโจทเป็นอนุวาทาธิกรณ์ การโจทไม่เป็นอธิกรณ์ อธิกรณ์ไม่เป็นการโจท เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นการโจทด้วย บางทีการโจท เป็นอนุวาทาธิกรณ์ บางทีการโจท ไม่เป็นอธิกรณ์ บางทีอธิกรณ์ไม่เป็นการโจท บางทีเป็นอธิกรณ์ด้วยเป็นการโจทด้วย

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร การโจทเป็นอนุวาทาธิกรณ์

ภิกษุทั้งหลายในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมโจทภิกษุ ด้วยศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ติฎฐวิบัติ หรืออาชีวิวิบัติ การโจท การกล่าวหา การฟ้องร้อง การประท้วง ความเป็นผู้คล้อยตาม การทำความอุตสาหะโจท การตามเพิ่ม กำลังให้ ในเรื่องนั้นอันใด นี้การโจท เป็นอนุวาทาธิกรณ์

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร การโจท ไม่เป็นอธิกรณ์

มารดาฟ้องบุตรบ้าง บุตรฟ้องมารดาบ้าง บิดาฟ้องบุตรบ้าง บุตร ฟ้องบิดาบ้าง พี่ชายฟ้องน้องชายบ้าง พี่ชายฟ้องน้องหญิงบ้าง น้องหญิงฟ้อง พี่ชายบ้าง เพื่อนฟ้องเพื่อนบ้าง นี้การโจทไม่เป็นอธิกรณ์

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร อธิกรณ์ไม่เป็นการโจท

อาปตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ วิวาทาธิกรณ์ นี้อธิกรณ์ไม่เป็นการโจท

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นการโจทด้วย อนุวาทาธิกรณ์ เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นการโจทด้วย.

ว่าด้วยอาปตตาธิกรณ์

[๑,๐๖๖] อาบัติเป็นอาปตตาธิกรณ์ อาบัติไม่เป็นอธิกรณ์ อธิกรณ์ ไม่เป็นอาบัติ เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นอาบัติด้วย บางทีอาบัติเป็นอาปตตาธิกรณ์

บางทีอาบัติไม่เป็นอริกรรม บางทีอริกรรมไม่เป็นอาบัติ บางทีเป็นอริกรรมด้วย เป็นอาบัติด้วย

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร อาบัติเป็นอาปตตาริกรรม
กองอาบัติทั้ง ๕ เป็นอาปตตาริกรรม กองอาบัติทั้ง ๗ เป็นอาปตตาริกรรม
นี่อาบัติเป็นอาปตตาริกรรม

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร อาบัติไม่เป็นอริกรรม
โสคาบัติ สมาบัติ นี่อาบัติไม่เป็นอริกรรม
ในข้อเหล่านั้น อย่างไร อริกรรมไม่เป็นอาบัติ
กิจจาริกรรม วิวาหาริกรรม อนุวาหาริกรรม นี่อริกรรมไม่เป็นอาบัติ
ในข้อเหล่านั้น อย่างไร เป็นอริกรรมด้วย เป็นอาบัติด้วย อาปตตาริกรรม เป็นอริกรรมด้วย เป็นอาบัติด้วย.

ว่าด้วยกิจจาริกรรม

[๑,๐๖๗] กิจเป็นกิจจาริกรรม กิจไม่เป็นอริกรรม อริกรรมไม่เป็นกิจ เป็นกิจด้วย เป็นอริกรรมด้วย บางทีกิจเป็นกิจจาริกรรม บางทีกิจไม่เป็นอริกรรม บางทีอริกรรมไม่เป็นกิจ บางทีเป็นอริกรรมด้วย เป็นกิจด้วย

ในข้อนั้น อย่างไร กิจเป็นกิจจาริกรรม
ความมีแห่งกิจ ความมีแห่งกรณียะของสงฆ์อันใด คือ อุปโลกนกรรม
ญัตติกรรม ญัตติทุคตกรรม ญัตติจตุตถกรรม นี่กิจเป็นกิจจาริกรรม
ในข้อเหล่านั้น อย่างไร กิจไม่เป็นอริกรรม
กิจที่พึงทำแก่พระอาจารย์ กิจที่พึงทำแก่พระอุปัชฌาย์ กิจที่พึงทำแก่
ภิกษุอนุปัชฌาย์ กิจที่พึงทำแก่ภิกษุอนุอาจารย์ นี่กิจไม่เป็นอริกรรม

ในข้อเหล่านั้น อย่างไร อธิกรณ์ไม่เป็นกิจ
วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ นี้อธิกรณ์ไม่เป็นกิจ
ในข้อเหล่านั้น อย่างไร เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นกิจด้วย
กิจจาธิกรณ์ เป็นอธิกรณ์ด้วย เป็นกิจด้วย.

อธิกรณ์เภท จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๐๖๘] อธิกรณ์ ๑ การพิน ๑ อาการ ๑ บุคคล ๑ นิทาน ๑
เหตุ ๑ ปัจจัย ๑ มูล ๑ สมุฏฐาน ๑ เป็นอาบัติ ๑ มีอธิกรณ์ ๑ ในที่ใด ๑
แยก นิทาน ๑ เหตุ ๑ ปัจจัย ๑ มูล ๑ สมุฏฐาน ๑ พญัญชนะ ๑ วิวาท ๑
อธิกรณ์ ๑ ตามที่กล่าวนี้ จัดลงในประเภทอธิกรณ์ ด้วยประการฉะนี้แล.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

อธิกรณ์เภท วัฒนา

[รื้อสมณะด้วยรื้ออธิกรณ์]

วินิจฉัยในอธิกรณ์เภท พึงทราบดังนี้:-

พระอุบาลีเถระ ครั้นกล่าวรื้ออธิกรณ์ว่า การรื้อ ๑๐ เหล่านี้แล้ว
ได้กล่าวว่า เมื่อรื้อวิวาทาธิกรณ์ ย่อมรื้อสมณะเท่าไร ? เป็นอาทิ เพื่อแสดง
การรื้อสมณะ เพราะรื้ออธิกรณ์อีก.

ในบทเหล่านั้น หลายบทว่า วิวาหาธิกรณ์ อุกโกฏนุโต เทวสมเถ อุกโกฏนุติ มีความว่า ย่อมรู้ คือปฏิเสศค้ำนสมถะ ๒ นี้ คือสัมมุขาวินัย ๑ เขภยขสิกา ๑.

หลายบทว่า อนุวาหาธิกรณ์ อุกโกฏนุโต จตตาริ มีความว่า ย่อมรู้สมถะ ๔ เหล่านี้ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปปาปิยสิกา.

หลายบทว่า อาปตตธาธิกรณ์ อุกโกฏนุโต ตโย ได้แก่ ย่อมรู้สมถะ ๓ นี้ คือ สัมมุขาวินัย ปฏิญญาตกรณะ ทินวัตถารกะ.

หลายบทว่า กิจจาธิกรณ์ อุกโกฏนุโต เอกิ มีความว่า ย่อมรู้สมถะ ๑ นี้ คือ สัมมุขาวินัย.

[การรื้อ ๑๒]

บรรดาการรื้อ ๑๒ ในวาระที่ตอบคำถามว่า การรื้อมีเท่าไร ? เป็นอาทิ การรื้อ ๓ ก่อน มีอาทิคือ กรรมที่สงฆ์ยังไม่ได้ทำ ย่อมได้ในอนุวาหาธิกรณ์ที่ ๒ โดยพิเศษ.

การรื้อสมถะ ๓ มีอาทิคือ อธิกรณ์ที่สงฆ์ยังมิได้ชำระ ย่อมได้ในวิวาหาธิกรณ์ที่ต้น.

การรื้อสมถะ ๓ มีอาทิคือ อธิกรณ์ที่สงฆ์ยังมิได้วินิจฉัย ย่อมได้ในอาปตตธาธิกรณ์ที่ ๓.

การรื้อ ๓ มีอาทิคือ อธิกรณ์ที่สงฆ์ยังมิได้ระงับ ย่อมได้ในกิจจาธิกรณ์ที่ ๔.

อีกประการหนึ่ง การรื้อแม่ทั้ง ๑๒ ย่อมได้ในอธิกรณ์แต่ละอย่างแท้.

[อาการ ๑๐ แห่งการรื้อ]

หลายบทว่า **ตตฺถชาตกั อธิกรณั อุกฺโกฏฺหิติ** มีความว่า ในวัดใด มีอธิกรณ์ เพื่อต้องการบริกขารมีบาตรและจีวรเป็นต้นเกิดขึ้น โดยนัยมีอาทิว่า บาตรของข้าพเจ้า ภิกษุนี้ถือเอาเสียด, จีวรของข้าพเจ้า ภิกษุนี้ถือเอาเสียด, พวก ภิกษุเจ้าอาวาสประชุมกันในวัดนั่นเอง ใกล้เคียงพวกภิกษุผู้เป็นข้าศึกแก่ตน ให้ยินยอมว่า อย่าเลย ผู้มีอายุ แล้วให้อธิกรณ์ระงับ ด้วยวินิจฉัยนอกบาติ แท้ ๆ. นี้ชื่อว่าอธิกรณ์เกิดในที่นั้น อธิกรณ์นั้นระงับแล้ว เฉพาะด้วยวินิจฉัย แม้ใด วินิจฉัยแม้นั้น เป็นสมณะอันหนึ่งแท้. เป็นปาจิตตีย์ แม้แก่ภิกษุผู้รื้อ อธิกรณ์นี้.

สองบทว่า **ตตฺถชาตกั รูปสนฺตติ** มีความว่า ก็ถ้าว่า ภิกษุทั้งหลาย ผู้เจ้าถิ่น ไม่สามารถให้อธิกรณ์นั้นระงับได้ไซ้. ที่นั้น ภิกษุอื่นเป็นพระเถระ ผู้ทรงวินัยมาถามว่า อาวุโส ทำไมอุโบสถหรือปวารณาในวัดนี้ จึงดเสียด? และเมื่อภิกษุเหล่านั้นเล่าอธิกรณ์นั้นแล้ว จึงวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น ด้วยสูตร โดย ชันชกะและปรีวาร ให้ระงับเสียด. อธิกรณ์นี้ ชื่อว่าเกิดในที่นั้นระงับแล้ว. คงเป็นปาจิตตีย์แม้แก่ภิกษุผู้รื้ออธิกรณ์นั้น.

บทว่า **อนฺตรามคฺเค** มีความว่า หากว่า ภิกษุผู้เป็นข้าศึกแก่ตน เหล่านั้นกล่าววว่า เราไม่ยอมตกลงในคำตัดสินของพระเถระนี้ พระเถระนี้ ไม่ฉลาดในวินัย พระเถระทั้งหลาย ผู้ทรงวินัยอยู่ในบ้านชื้อโน้น เราจักไป ตัดสินกันที่บ้านนั้น ดังนี้ กำลังไปกัน ในระหว่างทางนั่นเอง กำหนดเหตุได้ จึงตกลงกันเสียดเอง หรือภิกษุเหล่าอื่น ยังภิกษุเหล่านั้นให้ตกลงกันได้ อธิกรณ์ แม้นี้ เป็นอันระงับแท้. ภิกษุใดรื้ออธิกรณ์ในระหว่างทางที่ระงับอย่างนี้ คง เป็นปาจิตตีย์แม้แก่ภิกษุนั้น.

สองบทว่า **อนฺตรามกฺเค วุปฺสนฺตุ** มีความว่า อนึ่ง อธิกรณ์
เป็นอันระงับ ด้วยความยินยอมกะกันและกันเอง หรือด้วยการที่ภิกษุผู้เป็น
สภาคกันให้ตกลงกันเสีย ห้ามได้เลย.

ก็แต่ว่า พระวินัยชรูปหนึ่งเดินสวนทางมา เห็นแล้วถามว่า ผู้มีอายุ
พวกท่านจะไปไหนกัน ? เมื่อภิกษุเหล่านั้นตอบว่า ไปบ้านชื่อนั้น ด้วยเหตุ
ชื่อนี้ จึงกล่าวว่ อย่าเลยผู้มีอายุ จะมีประโยชน์อะไร ด้วยไปที่นั่น ? แล้ว
ยังอธิกรณ์นั้น ให้ระงับ โดยธรรม โดยวินัย ในที่นั่นเอง นี่ชื่อว่าอธิกรณ์
ระงับในระหว่างทาง. คงเป็นปาจิตตีย์ แม้แก่ภิกษุผู้่ออธิกรณ์นั้น.

สองบทว่า **ตตฺถ คตฺ** มีความว่า ก็ถ้าว่า ภิกษุเหล่านั้น แม้อัน
พระวินัยชรถ่าวอยู่ว่า อย่าเลย ผู้มีอายุ จะมีประโยชน์อะไรด้วยไปที่นั่น ?
ตอบว่า เราจักไปให้ถึงการตัดสินใจในที่นั่นเอง ไม่เอื้อเพื่อถ้อยคำของพระวินัยช
คงไปจนได้ ครั้นไปแล้ว บอกเนื้อความนั้น แก่พวกภิกษุผู้เป็นสภาคกัน.
สภาคภิกษุทั้งหลายห้ามปรามว่า อย่าเลย ผู้มีอายุ ขึ้นชื่อว่า การประชุมสงฆ์
เป็นการหนักแล้ว ให้พากันนั่งวินิจฉัยให้ตกลงกันในที่นั่นเอง. อธิกรณ์แม่นี้
ยอมเป็นอันระงับแท้. ภิกษุใคร่ออธิกรณ์ไปในที่นั่น ซึ่งระงับแล้วอย่างนี้ คง
เป็นปาจิตตีย์แม้แก่ภิกษุนั้น.

หลายบทว่า **ตตฺถ คตฺ วุปฺสนฺตุ** มีความว่า อนึ่ง อธิกรณ์นั้น
เป็นอันระงับ ด้วยกิริยาที่ให้ตกลงกันของสภาคภิกษุทั้งหลายก็ห้ามได้เลย.

ก็แต่ว่า พระวินัยชรูปทั้งหลาย ให้ระงับอธิกรณ์นั้นซึ่งให้ประชุมสงฆ์
บอกในท่ามกลางสงฆ์ นี่ชื่อว่าอธิกรณ์ไปในที่นั่นระงับแล้ว. คงเป็นปาจิตตีย์
แม้แก่ภิกษุผู้่ออธิกรณ์นั้น.

บทว่า สติวินัย มีความว่า เป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้รื้อสติวินัยอัน
สงฆ์ให้แล้วแก่พระจีณาสพ.

ในอุมพหวินัย ที่สงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุผู้บ้ำกัถิ ในตัสสปาปิยสิกขาอันสงฆ์
ให้แล้วแก่ภิกษุผู้มีบาปหนาแน่นกัถิ มีนัยเหมือนกัน.

สองบทว่า ตินวตถารกั อุกโกถเถติ มีความว่า เมื่ออธิกรณ์อัน
สงฆ์ระงับแล้ว ด้วยติณวัตถารกสมณะ ธรรมคาอาบัติ ที่ภิกษุเข้าไปหาภิกษุ
รูปหนึ่งนั่งกระโห่งประณมมือแสดงเสีย ชื่อว่าย่อมออก.

ก็ภิกษุแม้กล่าวอย่างนี้ว่า ชื่อว่าการออกจากอาบัติ แม้ของภิกษุผู้
หลับอยู่ นี้ใด การออกจากอาบัตินั้น ไม่ชอบใจข้าพเจ้า ดังนี้ ชื่อว่ารื้อติณ-
วัตถารกะ. คงเป็นปาจิตตีย์ แม้แก่ภิกษุนั้น.

[ว่าด้วยองค์ ๔ เป็นเหตุรื้ออธิกรณ์]

หลายบทว่า ฆนุทาคติ ๆ เป ๆ คจฺจฺนุโต อธิกรณ์ อุกโกถเถติ
มีความว่า ภิกษุเป็นพระวินัยธร เมื่อแสดงธรรมว่า ธรรม เป็นอาทิ รื้ออธิ-
กรณ์ที่สงฆ์วินิจฉัยเสร็จแล้วในกาลก่อน ด้วยอาการรื้อ ๑๒ อย่าง ๆ ใดอย่าง
หนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่ชนที่รักมีอุปชฌาย์เป็นต้นของตน ชื่อว่าถึงฉันทาคติ รื้อ
อธิกรณ์.

ก็ในภิกษุผู้เป็นข้าศึกกัน ๒ รูป ภิกษุผู้มีอาฆาตในฝ่ายหนึ่งเกิดขึ้นโดย
นัยเป็นต้นว่า เขาได้ประพฤติกความฉิบหายแก่เรา เมื่อแสดงธรรมว่า ธรรม
เป็นต้น รื้ออธิกรณ์ที่สงฆ์วินิจฉัยเสร็จแล้วในกาลก่อน ด้วยการรื้อ ๑๒ อย่าง ๆ
ใดอย่างหนึ่ง เพื่อยกความแพ้ให้แก่ภิกษุผู้เป็นข้าศึกนั้น ชื่อว่าถึงโทสาคติ รื้อ
อธิกรณ์.

ฝ่ายภิกษุผู้โง่งมฉาย เมื่อแสดงธรรมว่า ธรรม เป็นต้น เพราะความที่ตนเป็นคนโง่งมฉายนั่นเอง รื้ออธิกรณ์โดยนัยกล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่าถึงโมหาคติ รื้ออธิกรณ์

ก็ถ้าว่า ในภิกษุ ๒ รูปผู้เป็นข้าศึกกัน รูปหนึ่งเป็นผู้อิงกรรมที่ไม่สม่าเสมอ อิงทิฏฐิและอาศัยผู้มีกำลัง เพราะเป็นผู้อิงกายกรรม เป็นต้น ที่ไม่สม่าเสมอ อิงมิจฉาทิฏฐิ คือความยึดถือ และอาศัยภิกษุผู้มีชื่อเสียง มีพรรคพวกมีกำลัง. เพราะกลัวภิกษุนั้นว่า ผู้นี้จะพึงทำอันตรายแก่ชีวิต หรืออันตรายแก่พรหมจรรย์ของเรา เมื่อแสดงธรรมว่า ธรรม เป็นอาทิ รื้ออธิกรณ์ โดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่าถึงภยากติ รื้ออธิกรณ์.

[ว่าด้วยผู้รื้ออธิกรณ์ต้องอาบัติ]

บทว่า ตทหุปสมปฺโน มีความว่า สามเณรรูปหนึ่งเป็นผู้ฉลาด เป็นพหูสูตะ เธอเห็นภิกษุทั้งหลายผู้แพ้ในการตัดสินแล้วเป็นผู้ชบเซา จึงถามว่า เหตุไรพวกท่านจึงพากันชบเซา ? ภิกษุเหล่านั้น จึงบอกเหตุนั้นแก่เธอ. เธอจึงกล่าวกะภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่า เขาเถิด ขอรับ ท่านจงอุปสมบทให้ผม ผมจักยังอธิกรณ์นั้นให้ระงับเอง. ภิกษุเหล่านั้น ยังเธอให้อุปสมบท. เธอติกลงให้สงฆ์ประชุมกันในวันรุ่งขึ้น. ลำดับนั้น เธออันภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า สงฆ์ใครให้ประชุม ? จึงตอบว่า ผม ให้ประชุมเพราะเหตุไร ? เมื่อวานอธิกรณ์วินิจฉัยไม่ดี ผมจักวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น ในวันนี้. ก็เมื่อวานคุณไปข้างไหนเสีย ? ผมยังเป็นอนุปสัมบัน ขอรับ แต่วันนี้ผมเป็นอุปสัมบันแล้ว. เธออันภิกษุทั้งหลายพึงกล่าวว่า อาวุโส ลิกขาบถนี้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า

ทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายเช่นคุณ ว่า ภิกษุผู้อุปสมบทในวันนั้นหรือต้อง
อุกโกฏนกปาจิตตีย์ จงไปแสดงอาบัติเสีย. แม้อันใดก็ตามนี้แล้ว.

บทว่า การโก มีความว่า ภิกษุทั้งหลายผู้แพ้ พุคคะภิกษุรูปหนึ่ง
ผู้ไปสู่บริเวณวินิจฉัยอธิกรณ์พร้อมกับสงฆ์ว่า ทำไมพวกท่านจึงตัดสินอธิกรณ์
อย่างนั้นเล่า ขอรับ ควรตัดสินอย่างนี้ มิใช่หรือ? ภิกษุนั้นกล่าวว่า เหตุไร
ท่านจึงไม่พูดอย่างนี้เสียก่อนเล่า? ดังนี้ ชื่อว่ารื้ออธิกรณ์นั้น ภิกษุใดเป็น
ผู้ทำ รื้ออธิกรณ์อย่างนั้น เป็นอุกโกฏนกปาจิตตีย์แม้แก่ภิกษุนั้น.

บทว่า ฉนุททายโก มีความว่า ภิกษุรูปหนึ่งมอบฉันทะในการ
วินิจฉัยอธิกรณ์แล้ว เห็นพวกภิกษุผู้เป็นสภาคันแพ้มมาเป็นผู้ชบเซาจึงกล่าวว่า
พຽงนี้แล ข้าพเจ้าจักตัดสินเอง ให้สงฆ์ประชุมกันแล้ว อันภิกษุทั้งหลาย
กล่าวว่า ให้ประชุมสงฆ์ เพราะเหตุไร? จึงตอบว่า เมื่อวาน อธิกรณ์ตัด
สินไม่ดี วันนี้ ข้าพเจ้าจักตัดสินอธิกรณ์นั้นเอง. ก็เมื่อวาน ท่านไปไหนเสีย
เล่า? ข้าพเจ้ามอบฉันทะแล้วนั่งอยู่. เธออันภิกษุทั้งหลายฟังกล่าวว่า อาวุโส
สิกขาบทนี้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายเช่นท่าน
ว่า ผู้มอบฉันทะ รื้อ ต้องอุกโกฏนกปาจิตตีย์ จงไปแสดงอาบัติเสีย.

[ว่าด้วยนิทานเป็นต้นแห่งอธิกรณ์]

วินิจฉัยในคำว่า วิวาทิกรณ์ ก็นิทาน เป็นอาทิพึงทราบดังนี้:-

ชื่อว่ามิอะไรเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า อะไรเป็นเหตุอันวญแห่ง
อธิกรณ์นั้น.

ชื่อว่ามิอะไรเป็นสมุทัย เพราะอรรถว่า อะไรเป็นเหตุเป็นแดนเกิดพร้อมแห่งอริกณีนั่น.

ชื่อว่ามิอะไรเป็นชาติ เพราะอรรถว่า อะไรเป็นกำเนิดแห่งอริกณีนั่น.

ชื่อว่ามิอะไรเป็นสมุฏฐาน เพราะอรรถว่า อะไรเป็นแดนเกิดก่อนอะไรเป็นองค์ อะไรเป็นที่เกิดแห่งอริกณีนั่น.

บทเหล่านี้ทั้งหมด เป็นไวพจน์ของเหตุนั่นเอง.

วินิจฉัยแม่ในคำว่า วิวาทนิทาน เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้:-

ชื่อว่ามิวิวาทเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า วิวาทกล่าวคือเรื่องก่อความแตกกัน ๑๘ ประการ เป็นเหตุอำนาจแห่งวิวาทาธิกณีนั่น.

คำว่า วิวาทนิทาน นั้น ท่านกล่าวด้วยอำนาจวิวาทซึ่งอาศัยการเถียงกันเกิดขึ้น.

ชื่อว่ามิอนุวาทเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า การโจทเป็นเหตุอำนาจแห่งอนุวาทาธิกณีนั่น.

แม้คำว่า อนุวาทนิทาน นี้ ท่านกล่าวด้วยอำนาจอนุวาทที่อาศัยการโจทกันเกิดขึ้น.

ชื่อว่ามิอาบัติเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า อาบัติเป็นเหตุอำนาจแห่งอาปัตตาธิกณีนั่น.

คำว่า อาปัตตินิทาน นั้น ท่านกล่าวด้วยอำนาจอาบัติที่อาศัยความด้วยเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า ภิกษุยอมต้องอาบัติ ซึ่งมีอาปัตตาธิกณีนั่นเป็นปัจจัย.

ชื่อว่ามิกิจเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า กิจ ๔ อย่าง เป็นเหตุอำนาจแห่งกิจจาธิกณีนั่น. อธิบายว่า สังฆกรรม อย่าง เป็นเหตุแห่งกิจจาธิกณีนั่น.

คำว่า กิจจยนิทาน นั้น ท่านกล่าวด้วยอำนาจกิจทั้งหลายที่อาศัย การที่จำต้องทำเกิดขึ้น มีสมนุภาสน์เพียงครั้งที่ ๓ เป็นต้น แก่ภิกษุณีผู้ ประพฤติตามภิกษุผู้ถูกสงฆ์กวัดร.

นี่เป็นวาทาประกอบเฉพาะบทเดียว ในฝ่ายวิสัยนาอริกรรมทั้ง ๔. ทุก ๆ บทพึงประกอบโดยทำนองนี้.

ในวิสัยนามีคำว่า มีเหตุเป็นนิทาน เป็นอาทิ แห่งตติยปุจฉา พึง ทราบภาวะแห่งนิทานเป็นต้น ด้วยอำนาจแห่งกุศลเหตุอกุศลเหตุและอัพยาเกต เหตุ ๕ หมวด.

ในวิสัยนาแห่งตติยปุจฉา พึงทราบว่าต่างกันแต่สักว่าพยัญชนะ. จริง อยู่ เหตุนั้นแล ท่านกล่าววว่า ปัจจย ในตติยปุจฉานี้.

[ว่าด้วยมูลเป็นต้นแห่งอริกรรม]

วินิจฉัย ในวาระที่ตอบคำถามถึงมูล พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า **ทฺวาทส มุลาณี** ได้แก่ มูล ๑๒ ซึ่งเป็นไปในภายใน สันดานเหล่านี้ คือ วิวาทมูล ๖ มีโกรธ ผูกโกรธ และความแ่งดีเป็นอาทิ โลภะ โทสะ และโมหะ ๓ อโลภะ อโทสะ และอโมหะ ๓.

สองบทว่า **จฺทฺทส มุลาณี** ได้แก่ มูล ๒ นั้นเอง กับกายและ วาจาจึงรวมเป็น ๑๔.

สองบทว่า **น มุลาณี** ได้แก่ มูล ๖ มีกายเป็นต้น.

วินิจฉัยในวาระที่ตอบคำถามถึงสมุฏฐาน พึงทราบดังนี้:-

เรื่องก่อความแตกกัน ๑๘ ประการ เป็นสมุฏฐานแห่ง (วิวาทาธิกรรม) จริงอยู่ วิวาทาธิกรรมนั้น ย่อมตั้งขึ้นในเรื่องก่อความแตกกัน ๑๘ ประการ

เหล่านั้น หรือว่าย่อมตั้งขึ้น เพราะเรื่องก่อความแตกกันเหล่านั้น เป็นตัวเหตุ-
ด้วยเหตุนี้ เรื่องก่อความแตกกันเหล่านั้น ท่านจึงกล่าวว่า เป็นสมณฐาน
แห่งวิวาทาธิกรณ์นั้น. ในอธิกรณ์ทั้งปวงก็เช่นนี้.

ในนัยอันต่างกันโดยคำว่า วิวาทาธิกรณ์ เป็นอาบัติหรือ? เป็นอาทิ
คำว่า ด้วยอธิกรณ์อันหนึ่ง คือ กิจจาธิกรณ์ นี้ ท่านกล่าวแล้ว เพื่อแสดง
บรรดาอธิกรณ์ทั้งหลาย เฉพาะอธิกรณ์ที่เป็นเครื่องระงับอาบัติทั้งหลาย. แต่
กองอาบัติเหล่านั้น จะระงับด้วยกิจจาธิกรณ์โดยส่วนเดียวเท่านั้นหาไม่ได้. เพราะ
ธรรมดากิจจาธิกรณ์จะสำเร็จแก่ภิกษุผู้แสดงในสำนักบุคคลหาไม่ได้.

สองบทว่า น กตเมณ สมเถน มีความว่า อาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ
นั้น หาระงับเหมือนอาบัติที่มีส่วนเหลือไม่. เพราะว่าอาบัติที่เป็นอนวเสสนั้น
อันภิกษุไม่อาจแสดง คือ ไม่อาจตั้งอยู่ในส่วนหมดจด จำเดิมแต่อนว-
เสสชาตินั้น.

นัยว่า วิวาทาธิกรณ์ โหติ อนุวาทาธิกรณ์ เป็นอาทิ ตั้น
ทั้งนั้น.

เบื้องหน้าแต่นั้น ท่านกล่าวปุจฉา ๖ คู่ ไม่เว้นสัมมุขาวินัย มีคำว่า
ยตุล สติวินโย เป็นอาทิ, ท่านประกาศเนื้อความแล้ว ด้วยวิชันนาปุจฉา
เหล่านั้นแล.

[ว่าด้วยสมณะระคนและไม่ระคนกัน]

วินิจฉัยในวาระที่แก้คำถามถึงสมณะที่ระคนกันเป็นอาทิ พึงทราบดัง
นี้:-

บทว่า **อัมมจฺญา** มีความว่า ธรรมเหล่านี้ คือ สัมมุขวินัยก็ดี สติวินัยก็ดี ชื่อว่าระคนกัน คือไม่แยกกัน เพราะสมณะทั้ง ๒ สำเร็จในขณะแห่งกรรมวาจาให้สติวินัยนั่นเอง. ก็เพราะความสำเร็จแห่งสมณะทั้ง ๒ เป็นจุดความเนื่องกันแห่งกาบกล้วยในต้นกล้วย ใคร ๆ ไม่สามารถจะแสดงการแยกสมณะเหล่านี้ออกจากกัน. ฉะนั้นท่านจึงกล่าวว่า ก็แลใคร ๆ ไม่สามารถบัญญัติการแยกพราภรรณเหล่านี้้ออกจากกันได้. ในบททั้งปวงกัณนี้.

[ว่าด้วยนิทานเป็นต้นแห่งสมณะ]

วินิจฉัยในวาระที่แก้คำถามว่า **กัณิทาน** พิงทราบดังนี้:-

สัมมุขวินัย ชื่อว่ามีนิทานเป็นนิทาน เพราะอรรถว่า มีนิทานเป็นเหตุอำนวยการ.

ในนิทานเหล่านั้น นี้คือ ความเป็นต่อหน้าสงฆ์ ความเป็นต่อหน้าธรรม ความเป็นต่อหน้าวินัย ความเป็นต่อหน้าบุคคล เป็นนิทานแห่งสัมมุขวินัย. พระจีณาสพ ผู้ถึงความไพบุลย์ด้วยสติซึ่งได้ถูกใจท เป็นนิทานแห่งสติวินัย.

ภิกษุบ้า เป็นนิทานแห่งอมุพหวินัย.

ความพร้อมหน้าแห่งบุคคลทั้ง ๒ คือ ผู้แสดงและผู้เป็นที่แสดงเป็นนิทานแห่งปฏิญาตถะ.

ความที่สงฆ์เป็นผู้ไม่สามารถจะระงับอธิกรรม ของภิกษุทั้งหลายผู้เกิดบาดหมางกัน เป็นนิทานแห่งเขภุยยสิกา.

บุคคลผู้บาปหนา เป็นนิทานแห่งตัสสปาปิยสิกา.

อัคราจารย์ไม่สมควรแก่สมณะมาก ของภิกษุทั้งหลายผู้บาดหมางกัน
เป็นนิทานแห่งตณวัตถาคารกะ.

วาระว่าด้วยเหตุและปัจจัย มีนัยดังกล่าวแล้วนั้นแล.

[ว่าด้วยสมุฏฐานแห่งสมณะ]

คำแก้คำถามถึงมูล ต้นทั้งนั้น.

ในคำถามถึงสมุฏฐาน ท่านกล่าวว่า สมณะทั้ง ๗ มีสมุฏฐาน ๑๖
อะไรบ้าง? ดังนี้ แม้โดยแท้, ถึงกระนั้น ท่านก็จำแนกสมุฏฐาน ๖ แห่ง
สมณะ ๖ เท่านั้น เพราะสัมมุขาวินัยไม่มีสมุฏฐานเพราะไม่มีกรรมสงเคราะห์.

บรรดาบทเหล่านั้น ผู้ตติพิงทราบว่าเป็น กรรมกิริยา.

การหยุดในเวลาควรหยุด ด้วยผู้ตตินั้นแล พึงทราบว่าเป็น กรรม.

การเข้าไปเอง อธิบายว่า ความกระทำกรรมนั้นด้วยตนเอง พึงทราบ
ว่าเป็น อุปคมนะ.

การที่เข้าถึงความอัญเชิญ อธิบายว่า การเชิญผู้อื่นมีสิทธิวิหาริกเป็น
ต้นว่า ท่านจงทำกรรมนี้ พึงทราบว่าเป็น อัญอุปคมนะ.

กิริยาที่ยินยอม อธิบายว่า ได้แก่ การมอบฉันทะอย่างนี้ว่า สงฆ์จง
ทำกรรมนั้นแทนข้าพเจ้า เรียกว่าอธิวาสนา.

กิริยาที่ไม่คัดค้านว่า กรรมนั้นไม่ชอบใจข้าพเจ้า, พวกท่านอย่าทำ
อย่างนั้น เรียกว่า อปปฏิโกสนา.

พึงทราบสมุฏฐาน ๑๖ ด้วยอำนาจหมวดหก ๖ หมวด ด้วยประการ
ดังนี้.

คำแก้คำถามถึงอรรถต่างกัน ต้นทั้งนั้น.

วินิจฉัยในคำแก้คำถามถึงอรรถนี้ ฟังทราบดังนี้:-

หลายบทว่า อัย วิวาโท โน อธิกรณ์ มีความว่า การเถียงกัน
แห่งชนทั้งหลายมีมารดากับบุตรเป็นต้น จัดเป็นวิวาท เพราะเป็นการกล่าว
แย้งกัน, แต่ไม่จัดเป็นอธิกรณ์ เพราะไม่มีความเป็นเหตุที่ต้องระงับด้วยสมณะ
ทั้งหลาย. แม้ในอนุวาทเป็นต้น ก็นัยนี้แล.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ต้นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

อธิกรณ์เภท วัฒนธรรม จบ

กาถาสังคณิกะอิกนัยหนึ่ง

เรื่องโจทเป็นต้น

[๑,๐๖๕] ท่านพระอุบายลีทูลถามว่า
การโจทเพื่อประสงค์อะไร การสอบสวน
เพื่อเหตุอะไร สงฆ์เพื่อประโยชน์อะไร ส่วน
การลงมติเพื่อเหตุอะไร

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า การโจท
เพื่อประสงค์ให้ระลึกถึงความผิด การสอบสวน
เพื่อประสงค์จะข่ม สงฆ์เพื่อประชาชน
ให้ช่วยกันพิจารณา ส่วนการลงมติ เพื่อให้
การวินิจฉัยแต่ละเรื่องเสร็จสิ้นไป

เธออย่าด่วนพูด อย่าพูดเสียงคูัด
อย่าขี้ความโกรธถ้าเธอเป็นผู้วินิจฉัยอธิกรณ์
อย่าพูดโดยผลุนผลัน อย่ากล่าวถ้อยคำชวน
วิวาท ไม่ก่อปรด้วยประโยชน์ วัตรคือการ
ซักถามอนุโลมแก่สิกขาบทอันพระพุทธเจ้าผู้
เขียนแหลม มีพระปัญญาทรงวางไว้ ตรัส
ไว้ดีแล้ว ในพระสูตรอุภโตวิภังค์ ในพระ-
วินัย คือ ชันธกะ ในอนุโลม คือ ปริวาร

ในพระบัญญัติ คือ วินัยปิฎก และในอนุ-
โลมิกะ คือ มหาประเทศ เธอจงพิจารณา
วัตรคือการชกถามนั้น อย่าให้เสียคติที่เป็น
ไปในสัมปรากภ เธอผู้เฝ้าหาประโยชน์เกื้อ
กูล จงชกถามถ้อยคำที่ก่อปรด้วยประโยชน์
โดยกาล จำนวนที่กล่าวโดยผลุนผลันของ
จำเลยและโจทก์ เธออย่าพึงเชื่อถือ โจทก์
ฟ้องว่าต้องอาบัติ แต่จำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้
ต้องอาบัติ เธอต้องสอบสวนทั้งสองฝ่ายพึง
ปรับตามคำรับสารภาพ และถ้อยคำจำนวน
คำรับสารภาพ เรากล่าวไว้ในหมู่อัลลชี
แต่ข้อนั้น ไม่มีในหมู่อัลลชี อนึ่ง กิกษุ
อัลลชีพูดมาก เธอพึงปรับตามถ้อยคำสำ-
นวน ดังกล่าวแล้ว.

อัลลชีบุคคล

[๑,๐๗๐] อ. อัลลชีเป็นคนเช่นไร
คำรับสารภาพของผู้ใดฟังไม่ขึ้น ข้าพระ-
พุทธเจ้าทูลถามพระองค์ถึงข้อนั้น คนเช่นไร
พระองค์ตรัสเรียกว่า อัลลชีบุคคล

พ. ผู้ที่แกล้งต้องอาบัติ ปกปิดอาบัติ
และถึงอคติ คนเช่นนี้เราเรียกว่า อลัชชี่
บุคคล.

อลัชชี่บุคคล

[๑,๐๗๑] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบเกล้าว่าคนเช่นนี้
เป็นอลัชชี่บุคคล แต่ข้าพระพุทธเจ้าทูลถาม
พระองค์ถึงข้ออื่น คนเช่นไร พระองค์ตรัส
เรียกว่า อลัชชี่บุคคล

พ. ผู้ที่ไม่แกล้งต้องอาบัติ ไม่ปกปิด
อาบัติ ไม่ถึงอคติคนเช่นนี้เราเรียกว่า อลัชชี่
บุคคล.

บุคคลผู้ใจทกไม่เป็นธรรม

[๑,๐๗๒] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบเกล้าว่า คนเช่นนี้
ตรัสเรียกว่า อลัชชี่บุคคล แต่ข้าพระพุทธเจ้า
ทูลถามพระองค์ถึงผู้อื่น คนเช่นไรตรัสเรียก
ว่า ผู้ใจทกไม่เป็นธรรม

พ. ภิกษุโจทโดยกาลไม่ควร ๑ โจท
ด้วยเรื่องไม่เป็นจริง ๑ โจทด้วยคำหยาบ ๑
โจทด้วยคำไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ๑
มุ่งร้ายโจทไม่มีเมตตาคิตโจท ๑ คนเช่นนี้
เราเรียกว่า ผู้โจทก์ ไม่เป็นธรรม.

บุคคลผู้โจทก์เป็นธรรม

[๑,๐๗๓] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบเกล้าว่า คนเช่นนี้
ตรัสเรียกว่า ผู้โจทก์ไม่เป็นธรรม แต่ข้า
พระพุทธเจ้า ทูลถามพระองค์ถึงข้ออื่น
คนเช่นไรตรัสเรียกว่า ผู้โจทก์เป็นธรรม
พ. ภิกษุโจทโดยกาล ๑ โจทด้วย
เรื่องจริง ๑ โจทด้วยคำสุภาพ ๑ โจทด้วย
คำประกอบด้วยประโยชน์ ๑ มีเมตตาคิตโจท
ไม่มุ่งร้ายโจท ๑ คนเช่นนี้เราเรียกว่า ผู้โจทก์
เป็นธรรม.

คนโจทก์ผู้โง่เขลา

[๑,๐๗๔] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบเกล้าว่า บุคคล

เช่นนี้ตรัสเรียกว่า โจทก์เป็นกรรม แต่ข้า
พระพุทธเจ้า ทูลถามพระองค์ถึงข้ออื่น คน
เช่นไรตรัสเรียกว่า โจทก์ผู้เขลา

พ. บุคคลไม่รู้คำต้นและคำหลัง ๑
ไม่ฉลาดในคำต้นและคำหลัง ๑ ไม่รู้ทาง
แห่งถ้อยคำอันต่อเนื่องกัน ๑ ไม่ฉลาดต่อ
ทางแห่งถ้อยคำอันต่อเนื่องกัน ๑ คนเช่นนี้
เราเรียกว่าโจทก์ผู้เขลา.

คนโจทก์ผู้ฉลาด

[๑,๐๗๕] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบเกล้าว่า คนเช่นนี้
ตรัสเรียกว่า โจทก์ผู้เขลา แต่ข้าพระพุทธเจ้า
ทูลถามพระองค์ถึงข้ออื่น คนเช่นไรตรัส
เรียกว่า โจทก์ผู้ฉลาด

พ. บุคคลรู้คำต้นและคำหลัง ๑
ฉลาดในคำต้นและคำหลัง ๑ รู้ทางแห่งถ้อย
คำอันต่อเนื่องกัน ๑ ฉลาดต่อทางแห่งถ้อยคำ
อันต่อเนื่องกัน ๑ คนเช่นนี้เราเรียกว่า
โจทก์ผู้ฉลาด.

การโจท

[๑,๐๗๖] อ. จริง พระพุทธเจ้าข้า
แม้ข้าพระพุทธเจ้าก็ทราบแล้วว่า คนเช่นนี้
ตรัสเรียกว่า โจทก์ผู้ฉลาด แต่ข้าพระพุทธเจ้า
ขอทูลถามพระองค์ถึงข้ออื่น อย่างไร พระ-
องค์ตรัสเรียกว่า การโจท

พ. เพราะเหตุที่โจทด้วยศีลวิบัติ ๑
อาจารย์วิบัติ ๑ ทิฏฐิวิบัติ ๑ และแม่ด้วย
อาชีวิวิบัติ ๑ ฉะนั้น เราจึงเรียกว่า การโจท.

คาถาสังคณิกะอีกนัยหนึ่ง จบ

ทุติยคาถาสังคณิก วัณณา

วินิจฉัยในทุติยคาถาสังคณิกะ พึงทราบดังนี้:-

วาทที่แสดงได้เลียงวัตถุและอาบัติ ชื่อว่าโจทนา.

วาทที่เตือนให้นึกถึงโทษ ชื่อว่าสารณา.

สองบทว่า สจฺจิม กิमतฺถาย มีความว่า ประชุมสงฆ์เพื่อประโยชน์
อะไร ?

บาทคาถาว่า มตฺถิมมํ ปน กิสุส การณา มีความว่า ความเข้าใจ
ความประสงค์ ตรัสว่า มติกรรม มติกรรมนั้น ตรัสไว้เพราะเหตุแห่งอะไร ?

บาทกาลาว่า โจทนา สารณหตุถาย มีความว่า วาจาสำหรับไล่เลียง มีประการดังกล่าวแล้ว เพื่อประโยชน์ที่จะเตือนให้นึกถึงโทษที่บุคคลผู้เป็น จำเลยนั้นได้กระทำแล้ว.

บาทกาลาว่า นิคฺคหตุถาย สารณฯ มีความว่า ส่วนวาทาที่จะเตือนให้นึกถึงโทษ เพื่อประโยชน์ที่จะข่มบุคคลนั้น.

บาทกาลาว่า สงฺโฆ ปรีคฺคหตุถาย มีความว่า สงฆ์ผู้ประชุมกัน ณ ที่นั้น เพื่อประโยชน์ที่จะช่วยกันวินิจฉัย. อธิบายว่า เพื่อประโยชน์ที่จะพิจารณาว่า เป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรม คือเพื่อประโยชน์ที่จะทราบวาทา อธิกรณ์นั้นได้วินิจฉัยถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง.

บาทกาลาว่า มตฺถมฺม ปน ปาฎิเยกฺกั มีความว่า ความเข้าใจ ความประสงค์ของพระเถระผู้เป็นนักพระสูตร และพระเถระผู้เป็นนักวินัยทั้งหลาย ก็เพื่อให้วินิจฉัยสำเร็จเป็นแผนก ๆ.

หลายบทว่า มา โข ปฎิฆํ มีความว่า อย่าก่อความโกรธในจำเลย หรือโจทก์.

หลายบทว่า สเจ อนุวิชฺชโก ตฺวํ มีความว่า ถ้าว่าท่านเป็นพระวินัยชนนึ่งวินิจฉัยอธิกรณ์ ซึ่งหยั่งลงในท่ามกลางสงฆ์.

บทว่า วิคฺคาหิยฺย มีความว่า (ท่านอย่าได้กล่าวถ้อยคำชวนวิวาท) ซึ่งเป็นไปโดยนัยเป็นต้นว่า ท่านไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้หรือ?

บทว่า อนตฺถสฺสฺสฺสฺสฺสฺส มีความว่า อย่ากล่าวถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย คือทำบริษัทยาให้ปั่นป่วนลูกถามขึ้น.

วินิจฉัยในบทว่า **สุตฺเต วินเย** เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้:-

อุกฺโขทวิภังค์ ชื่อว่าสุตฺต, ชันธกะ ชื่อว่าวินัย, ปรีวาร ชื่อว่าอนุโลม,
วินัยปิฎกทั้งสี่ ชื่อว่าบัญญัติ, มหาปเทศ ๔ ชื่อว่าอนุโลมิกะ.

บาทกาลาว่า **อนุโยควตฺตํ นิสามเถ** มีความว่า ท่านจงพิจารณา
วัตรในการซักถาม.

บาทกาลาว่า **กุสเลน พุทฺธิมตา กตํ** มีความว่า อันพระผู้มี
พระภาคเจ้าผู้เลียบแหลมเป็นบัณฑิต บรรลุความสำเร็จแห่งพระญาณ ทรง
นำออกตั้งไว้.

บทว่า **สุตฺตํ** มีความว่า อันพระองค์ทรงแต่งตั้งไว้ดีแล้ว.

บทว่า **สิกฺขาปทานุโลมิกํ** มีความว่า เหมาะแก่สิกขาบททั้งหลาย
เนื่องความเฉพาะบทเท่านั้นก่อน.

ส่วนพรรณนาโดยย่อพร้อมทั้งอธิบายในกาลานี้ ดังนี้:-

ถ้าว่า ท่านผู้ว่าอรธคคิ อย่างกล่าวผลุนผลัน อย่างกล่าวถ้อยคำชวน
วิวาท ไม่ประกอบด้วยประโยชน์, ก็วัตรในการซักถามอันใด อันพระโลกนาถ
ผู้ฉลาดมีปัญญาทรงจัดไว้ แต่งตั้งไว้ดี ในสูตรเป็นต้นเหล่านั้น อนุโลมแก่
สิกขาบททั้งปวง, ท่านจะพิจารณา ก็จงตรวจดูอนุโยควัตรนั้น.

บาทกาลาว่า **คฺติ น นาสฺนุโต สมฺปรายิกํ** มีความว่า จงพิจารณา
อนุโยควัตร อย่าให้เสียคคิคือความสำเร็จในสัมปรายภพของตน, จริงอยู่ ภิกษุ
ใดไม่พิจารณาอนุโยควัตรนั้น ซักถาม, ภิกษุนั้นย่อมให้เสียคคิของตนที่เป็น
ในสัมปรายภพ, เพราะเหตุนั้น จงพิจารณาอย่าให้เสียคคินั้นได้.

บัดนี้ พระอุบาลีเถระกล่าวคำว่า **हितี** เป็นอาทิ เพื่อแสดงอนุ-
โยควัตถุนั้น.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **हितี** ได้แก่ ผู้แสวงคือผู้ไฝหาประโยชน์,
อธิบายว่า จงเข้าไปตั้งไมตรีและธรรมเป็นบุพภาคแห่งไมตรีไว้.

บทว่า **กาล** ได้แก่ ในกาลที่จัดว่าสมควร คือ ในกาลที่สงฆ์เจริญ
เท่านั้น, อธิบายว่า ท่านจงชักถาม ในมือสงฆ์มอบภาระแก่ท่าน.

บาทกาลาว่า **สทสา โวหาร** มา **ปชาเรตี** มีความว่า สำนวน
ที่กล่าวโดยผลุนผลัน คือถ้อยคำที่กล่าวโดยผลุนผลันใด ของโจทก์และจำเลย
เหล่านั้น อย่าคัด คือ อย่าถือเอาสำนวนนั้น.

ความสืบสมแห่งคำให้การ เรียกว่าความสืบเนื่อง ในบาทกาลาว่า
ปฏิญญาอนุสนธิเตน การเย นี้, เพราะเหตุนี้ พึงปรับตามคำสารภาพและ
ความสืบสม, อธิบายว่า พึงกำหนดความสืบสมแห่งคำให้การ แล้วจึงปรับ
ตามคำสารภาพ.

อีกอย่างหนึ่ง พึงปรับตามคำรับสารภาพและตามความสืบสม, อธิบาย
ว่า พึงปรับตามคำรับสารภาพของจำเลยผู้เป็นลัทธิ พึงปรับตามความสืบสม
แห่งความประพฤติกของจำเลยผู้ลัทธิ.

เพราะเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวกาลาว่า **เอว ปฏิญญา ลขชิตู** เป็นต้น.

บรรดาบทเหล่านั้น สองบทว่า **วตตานุสนธิเตน การเย** มีความว่า
พึงปรับตามความสืบสมแห่งความประพฤติก, อธิบายว่า คำรับสารภาพใด กับ
ความประพฤติกของอัครชนินั้นสมกัน, พึงปรับตามคำสารภาพนั้น.

บทว่า **สญฺจิจฺจ** ได้แก่ ต้องทั้งรู้.

บทว่า **ปริคูหติ** ได้แก่ ปิดไว้ คือ ไม่แสดง ไม่ออกเสียง.

บาทกาลาว่า **ลจฺจํ อหํ ปี ชานามิ** ความว่า คำใดอันพระองค์
ตรัสแล้ว คำนั้นเป็นจริง, แม้ข้าพระองค์ก็รู้คำนั้น อย่างนั้นเหมือนกัน

สองบทว่า **อญฺญญฺจ ตาหํ** มีความว่า ก็แต่ข้าพระองค์จะทูลถาม
พระองค์ถึงอสังขนิชิตอื่น.

บาทกาลาว่า **ปฺพุพฺพปริ น ชานาติ** มีความว่า ไม่รู้ถ้อยคำที่ตน
กล่าวไว้ในกาลก่อน และตนกล่าวในภายหลัง.

บทว่า **อโกวิทอ** ได้แก่ ไม่ฉลาดในคำต้นและคำหลังนั้น.

บาทกาลาว่า **อนุสนฺธิวจนปถํ น ชานาติ** มีความว่า ไม่รู้ถ้อยคำ
ที่สืบสมแห่งคำให้การ และถ้อยคำที่สืบสมแห่งคำตัดสิน.

บาทกาลาว่า **สีสฺวิปฺตฺติยา โจเทติ** คือ โจิตด้วยกองอาบัติ ๒.

บทว่า **อาจารทิกฺกุชฺชียา** ได้แก่ โจิตด้วยอาจารวิบัติและทิกฺกุชฺชิวินัย.
เมื่อจะโจิตด้วยอาจารวิบัติ ย่อมโจิตด้วยกองอาบัติ ๕, เมื่อจะโจิตด้วยทิกฺกุชฺชิวินัย
ย่อมโจิตด้วยมัจฉาทิกฺกุชฺชฺและอันตคาหิกทิกฺกุชฺชฺ.

บาทกาลาว่า **อาชีเวนปี โจเทติ** มีความว่า โจิตด้วยสิกขาบท ๖
ซึ่งบัญญัติไว้ เพราะอาชีวะเป็นเหตุ.

บทที่เหลือที่ในทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

ทุติยกาถาสังคมกัณณนา จบ

โจทนาถัณฑ์

ข้อซักถามของภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์

[๑,๐๗๗] ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังถามโจทก์ว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่าน โจทภิกษุรูปนี้นั้น โจทเพราะเรื่องอะไร ท่านโจทด้วยศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ หรือโจทด้วยทกฐีวิบัติ ถ้าโจทก์นั้นตอบอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าโจทด้วยศีลวิบัติ โจทด้วยอาจารย์วิบัติ หรือว่าข้าพเจ้าโจทด้วยทกฐีวิบัติ ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังซักถามโจทก์อย่างนี้ว่า ท่านรู้ศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ทกฐีวิบัติ หรือ ถ้า โจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้ารู้ศีลวิบัติ รู้อาจารย์วิบัติ รู้ทกฐีวิบัติ ภิกษุ ผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังซักถามโจทก์อย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ก็ศีลวิบัติเป็นไฉน อาจารย์วิบัติเป็นไฉน ทกฐีวิบัติเป็นไฉน ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ นี้จัดเป็นศีลวิบัติ ถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนิยะ ทุกกฏ ทุพภาสิต นี้เป็นอาจารย์วิบัติ มิจฉาทกฐิ อ้นตลาหิกทกฐิ นี้เป็นทกฐีวิบัติ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังซักถามโจทก์อย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่าน โจทภิกษุรูปนี้นั้น โจทด้วยเรื่องที่เห็น ด้วยเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง หรือด้วยเรื่อง ที่รังเกียจ ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าโจทด้วยเรื่องที่เห็น โจทด้วยเรื่อง ที่ได้ยินได้ฟัง หรือว่าข้าพเจ้าโจทด้วยเรื่องที่รังเกียจ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังซักถามโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่าน โจท ภิกษุรูปนี้ ด้วยเรื่องที่เห็นนั้น ท่านเห็นอะไร เห็นอย่างไร เห็นเมื่อไร เห็น ที่ไหน ท่านเห็นภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติปาราชิก หรือท่านเห็นภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติ

สังฆาทิเสส อุทธัจจย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทศนียะ ทุกกฏ หรือ ท่านอยู่ที่ไหน และภิกษุรูปนี้อยู่ที่ไหน ท่านทำอะไรอยู่ ภิกษุรูปนี้ทำอะไรอยู่

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้ามิได้โจทภิกษุรูปนี้ด้วยเรื่อง ที่เห็น แต่ข้าพเจ้าโจทด้วยเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึง ชักถามอย่างนี้ว่า ข้อที่ท่านโจทภิกษุรูปนี้ ด้วยเรื่องได้ยินได้ฟังนั้น ท่านได้ ยินได้ฟังอะไร ได้ยินได้ฟังว่าอย่างไร ได้ยินได้ฟังเมื่อไร ท่านได้ยินได้ฟังที่ ไหน ท่านได้ยินได้ฟังว่า ภิกษุนี้ ต้องอาบัติปาราชิก หรือ ท่านได้ยินได้ฟัง ว่า ภิกษุนี้ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส อุทธัจจย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทศนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต หรือ ท่านได้ยินได้ฟังต่อภิกษุ หรือ ได้ยินได้ฟังต่อภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา พระราชา ราชมหาอำมาตย์ เติรณีย์ สวากของเติรณีย์ หรือ

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้ามิได้โจทภิกษุรูปนี้ด้วยเรื่อง ที่ได้ยินได้ฟัง แต่ข้าพเจ้าโจทด้วยเรื่องที่รังเกียจ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงชักถามโจทก์อย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่าน โจทภิกษุรูปนี้ ด้วยเรื่องที่รังเกียจนั้น ท่านรังเกียจอะไร รังเกียจว่าอย่างไร รังเกียจเมื่อไร รังเกียจที่ไหน ท่านรังเกียจว่าภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติปาราชิก หรือ ท่านรังเกียจว่าภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส อุทธัจจย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทศนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต หรือ ท่านได้ยินได้ฟังต่อภิกษุจึงรังเกียจ หรือ ท่านได้ยิน ได้ฟังต่อภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา พระราชา ราชมหาอำมาตย์ เติรณีย์ สวากของเติรณีย์แล้วรังเกียจ หรือ.

เปรียบเทียบอธิกรณ์

[๑,๐๗๔] เรื่องที่เห็นสมด้วยเรื่อง
ที่เห็น เรื่องที่เห็นเทียบกันได้กับเรื่อง
ที่เห็น แต่บุคคลนั้นไม่ยอมรับ เพราะ
อาศัยการเห็น บุคคลนั้น ถูกรังเกียจ
โดยไม่มีมูล ฟังปรับ อบัติตาม
ปฏิญญา ฟังทำอุโบสถกับบุคคล
นั้น เรื่องที่ได้ยินได้ฟังสมด้วยเรื่อง
ที่ได้ยินได้ฟัง เรื่องที่ได้ยินได้ฟัง
เทียบกันได้กับเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง
แต่บุคคลนั้นไม่ยอมรับ เพราะอาศัย
การได้ยินได้ฟัง บุคคลนั้น ถูก
รังเกียจโดยไม่มีมูล ฟังปรับอบัติ
ตามปฏิญญา ฟังทำอุโบสถกับบุคคล
นั้นเกิด.

ว่าด้วยเบื้องต้นของการโจทเป็นต้น

[๑,๐๗๕] ถามว่า การโจท มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่าม-
กลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ตอบว่า การโจท มีขอโอกาสเป็นเบื้องต้น มีการทำเป็นท่ามกลาง มีการระงับเป็นที่สุด

ถ. การโจท มีมูลเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร โจทด้วยอาการเท่าไร

ต. การโจท มีมูล ๒ มีวัตถุ ๓ มีภูมิ ๕ โจทด้วยอาการ ๒ อย่าง

ถ. การโจทมีมูล ๒ เป็นไฉน

ต. การโจท มีมูล ๑ การโจทไม่มีมูล ๑ นี้การโจทมีมูล ๒

ถ. การโจท มีวัตถุ ๓ เป็นไฉน

ต. เรื่องที่เห็น ๑ เรื่องที่ได้ยินได้ฟัง ๑ เรื่องที่รังเกียจ ๑ นี้การโจท มีวัตถุ ๓

ถ. การโจท มีภูมิ ๕ เป็นไฉน

ต. จักพูดโดยกาลอันควร จักไม่พูดโดยกาลไม่ควร ๑ จักพูดด้วยคำจริง จักไม่พูดด้วยคำไม่จริง ๑ จักพูดด้วยคำสุภาพ จักไม่พูดด้วยคำหยาบ ๑ จักพูดด้วยคำประกอบด้วยประโยชน์ จักไม่พูดด้วยคำไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ๑ จักมีเมตตาจิตพูด จักไม่มุ่งร้ายพูด ๑ นี้การโจทมีภูมิ ๕

ถ. โจทด้วยอาการ ๒ อย่าง เป็นไฉน

ต. โจทด้วยกายหรือโจทด้วยวาจา นี้โจทด้วยอาการ ๒ อย่าง.

ข้อปฏิบัติของโจทก์และจำเลยเป็นต้น

[๑,๐๘๐] โจทก์ควรปฏิบัติอย่างไร จำเลยควรปฏิบัติอย่างไร สงฆ์ควรปฏิบัติอย่างไร ภิกษุผู้วินิจฉัยขอธิกรณ์ควรปฏิบัติอย่างไร

ถามว่า โจทก์ ควรปฏิบัติอย่างไร

ตอบว่า โจทก์พึงตั้งอยู่ในธรรม ๕ อย่างแล้วจึงโจทผู้อื่น คือ จักพูด โดยกาลอันควร จักไม่พูดโดยกาลไม่ควร ๑ จักพูดด้วยคำจริง จักไม่พูดด้วยคำไม่จริง ๑ จักพูดด้วยคำสุภาพ จักไม่พูดด้วยคำหยาบ ๑ จักพูดด้วยคำประกอบด้วยประโยชน์ จักไม่พูดด้วยคำไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ๑ จักมีเมตตาจิตพูด จักไม่มุ่งร้ายพูด ๑ โจทก์ควรปฏิบัติอย่างนี้

ถ. จำเลย ควรปฏิบัติอย่างไร

ต. จำเลย พึงตั้งอยู่ในธรรม ๒ ประการ คือ ในความสัตย์ ๑ ในความไม่ขุ่นเคือง ๑ จำเลยควรปฏิบัติอย่างนี้

ถ. สงฆ์ ควรปฏิบัติอย่างไร

ต. สงฆ์พึงรู้คำที่เข้าประเด็นและไม่เข้าประเด็น สงฆ์ควรปฏิบัติอย่างนี้

ถ. ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ควรปฏิบัติอย่างไร

ต. ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงระงับอธิกรณ์นั้น โดยประการที่อธิกรณ์นั้นจะระงับโดยธรรม โดยวินัย โดยสัตตสุสาน ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ควรปฏิบัติอย่างนี้.

ว่าด้วยอุโบสถเป็นต้น

[๑,๐๘๑] ถามว่า อุโบสถเพื่อประโยชน์อะไร ปวารณาเพื่อเหตุอะไร ปรีวาสเพื่อประโยชน์อะไร การชักเข้าหาอาบัติเดิม

เพื่อเหตุอะไร มานัดเพื่อประโยชน์อะไร
อัphanเพื่อเหตุอะไร

ตอบว่า อุโบสถเพื่อประโยชน์แก่
ความพร้อมเพรียง ปวารณาเพื่อประโยชน์
แก่ความหมดจด ปรีวาสเพื่อประโยชน์แก่
มานัด การชักเข้าหาอาบัติเดิมเพื่อประโยชน์
แก่นิกคหะ มานัด เพื่อประโยชน์แก่อphan
อัphanเพื่อประโยชน์แก่ความหมดจด ภิกษุ
ผู้วินิจฉัยอธิกรณ์มีปัญญาทรม ใกล้เคียง และ
ไม่มีความเคารพในสิกขา บริภาษพระเถระ
ทั้งหลาย เพราะฉันทาคติ โทสาคติ ภยาคติ
โมหาคติ เป็นผู้สุดตนกำจัดอินทรีย์แล้ว
เพราะกายแตกย่อมเข้าถึงนรก ภิกษุผู้วินิจฉัย
อธิกรณ์ไม่พียงเห็นแก่อาภิส และไม่พียงเห็น
แก่บุคคล ควรเว้นสองอย่างนั้นแล้ว ทำตาม
ที่เป็นธรรม โจทก์เป็นผู้มักโกรธ มักถือโกรธ
ดูร้าย แสร้งกล่าวบริภาษย่อมปลุกอนาบัติว่า
อาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อมเผาตน

โจทก์กระซิบใกล้หูคอยจับผิด ยัง
การวินิจฉัยให้บกพร่อง เสพทางผิด ย่อม
ปลุกอนาบัติว่าอาบัติ โจทก์เช่นนั้นชื่อว่า
ย่อมเผาตน

โจทก์ฟ้องโดยกาลอันไม่ควร ฟ้อง
ด้วยคำไม่จริง ฟ้องด้วยคำหยาบ ฟ้องด้วย
คำไม่ประกอบด้วยประโยชน์มุ่งร้ายฟ้องไม่มี
เมตตาจิตฟ้อง ปฐกอนาบัติว่าอาบัติ โจทก์
เช่นนั้นชื่อว่ายอมเผาตน

โจทก์ไม่รู้ธรรมและอธรรมไม่ฉลาด
ในธรรมและอธรรม ปฐกอนาบัติว่าอาบัติ
โจทก์เช่นนั้นชื่อว่ายอมเผาตน

โจทก์ไม่รู้วินัยและอวินัย ไม่ฉลาด
ในวินัยและอวินัย ปฐกอนาบัติว่าอาบัติ
โจทก์เช่นนั้นชื่อว่ายอมเผาตน

โจทก์ไม่รู้สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงภายิต
แล้ว และมีได้ทรงภายิต ไม่ฉลาดในสิ่งที่
พระพุทธเจ้าทรงภายิตแล้ว และไม่ได้อภายิต
ปฐกอนาบัติว่าอาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่า
ยอมเผาตน

โจทก์ไม่รู้สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงประ-
พฤติและไม่ได้ทรงประพฤติ ไม่ฉลาดในสิ่ง
ที่พระพุทธเจ้าทรงประพฤติ และไม่ได้อรง
ประพฤติ ปฐกอนาบัติว่าอาบัติ โจทก์เช่น
นั้น ชื่อว่ายอมเผาตน โจทก์ไม่รู้สิ่งที่ทรง
บัญญัติ และไม่ได้อรงบัญญัติ ไม่ฉลาดใน
สิ่งที่ทรงบัญญัติ และไม่ได้อรงบัญญัติ ปฐก

อนาบัติว่าอาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อม
เผาตน

โจทก์ไม่รู้อาบัติและอนาบัติ ไม่
ฉลาดในอาบัติและอนาบัติ ปุจฉาอนาบัติว่า
อาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อมเผาตน โจทก์
ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก ไม่ฉลาดใน
อาบัติเบาและอาบัติหนัก ปุจฉาอนาบัติว่า
อาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อมเผาตน

โจทก์ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือ และ
อาบัติไม่มีส่วนเหลือ ไม่ฉลาดในอาบัติมี
ส่วนเหลือ และอาบัติไม่มีส่วนเหลือ ปุจฉา
อนาบัติว่าอาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อม
เผาตน

โจทก์ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบ และอาบัติ
ไม่ชั่วหยาบ ไม่ฉลาดในอาบัติชั่วหยาบ และ
อาบัติไม่ชั่วหยาบ ปุจฉาอนาบัติว่าอาบัติ
โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อมเผาตน

โจทก์ไม่รู้คำตั้นและคำหลัง ไม่
ฉลาดต่อคำตั้นและคำหลัง ปุจฉาอนาบัติว่า
อาบัติ โจทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อมเผาตน
โจทก์ไม่รู้ทางถ้อยคำอันต่อเนื่องกัน ไม่

ฉลาดต่อทางถ้อยคำอันต่อเนื่องกัน ปุถุ
อนาปัตติวาอาปัตติ โจอทก์เช่นนั้น ชื่อว่าย่อม
เผาตน แล.

โจทนาการกัณฑ์ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๐๘๒] คำตั้งสอน การโจท ผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ เบื้องต้นมุลอุโบสถ
คดีต้องอยู่ในโจทนาการกัณฑ์แล.

โจทนาการกัณฑ์ วัณณา

[กิจของภิกษุผู้ว่าอรรถคดี]

บัดนี้ พระอุบาลีเถระเริ่มคำว่า **อนวิหุชเคน** เป็นอาทิ เพื่อแสดง
กิจอันพระวินัยธรพึงกระทำ ในการฟ้องร้องที่เกิดขึ้นแล้วอย่างนั้น.

ในคำนั้น กล่าวว่ **ทัญจึ ทัญเรน** เป็นต้น มีเนื้อความดังนี้:-

ภิกษุรูปหนึ่ง กำลังออกหรือกำลังเข้าไป โดยสถานที่อันเดียวกันกับ
มาตุคามผู้หนึ่ง อันโจทก์เห็นแล้ว. โจทก์นั้นจึงฟ้องภิกษุนั้นเป็นจำเลยด้วย
อาบัติปาราชิก; ฝ่ายจำเลยขอรับการเห็นของโจทก์นั้น แต่จำเลยยังไม่ถึง
ปาราชิก จึงไม่ปฤญญา เพราะอึงการเห็นนั้น. ในคำของโจทก์และจำเลยนี้
การใดอันโจทก์นั้นเห็นแล้ว การนั้นสมด้วยคำที่ว่าได้เห็นของโจทก์นั้น นี้ว่า

จำเลยอันข้าพเจ้าได้เห็นแล้ว ด้วยประการฉะนี้. แต่เพราะเหตุที่ฝ่ายจำเลยไม่ยอมปฏิญาณโทษ เพราะอาศัยการเห็นนั้น จึงชื่อว่าผู้ถูกรังเกียจโดยไม่บริสุทธิ์อธิบายว่า เป็นผู้รังเกียจโดยไม่มีมูล. สงฆ์พึงทำอุโบสถกับบุคคลนั้นตามปฏิญญาที่ว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้บริสุทธิ์ ของบุคคลนั้น. ใน ๒ คาถาที่เหลือ มีนัยอย่างนี้แล.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนี้แล.

พรรณนากิจของภิกษุผู้ว่าอรรถคดี จบ

[ว่าด้วยเบื้องต้นของโจทนาเป็นอาทิ]

วินิจฉัยในปัจฉาวิสัยนามีอาทิว่า อะไรเป็นเบื้องต้นของโจทนา พึงทราบดังนี้:-

หลายบทว่า **สจฺเจ จ อญฺเป จ** มีความว่า จำเลยพึงตั้งอยู่ในธรรม ๒ ประการ คือ ให้การตามจริง ๑ ไม่ขุ่นเคือง ๑ คือว่าการใดอันตนกระทำหรือมิได้กระทำ การนั้นแล อันตนพึงให้การ (เช่นนั้น). และไม่พึงให้เกิดความขุ่นเคืองในโจทก์ หรือในภิกษุผู้ว่าอรรถคดี หรือในสงฆ์.

สองบทว่า **โอดิณฺณาโนติณฺณํ ชานิตพฺพํ** มีความว่า สงฆ์พึงรู้ถ้อยคำอันเข้าประเด็นและไม่เข้าประเด็น. ในค่านั้น มีวิธีสำหรับรู้ดังนี้:-

สงฆ์พึงรู้ว่า คำต้นของโจทก์เท่านั้น คำหลังเท่านั้น คำต้นของจำเลยเท่านั้น คำหลังเท่านั้น.

พึงกำหนดลักษณะที่ควรเชื่อถือของโจทก์ พึงกำหนดลักษณะที่ควรเชื่อถือของจำเลย พึงกำหนดลักษณะที่ควรเชื่อถือของภิกษุผู้ว่าอรรถคดี. ภิกษุ

ผู้ว่าอรรถคดี เมื่อยังการพิจารณาให้บกพร่องแม้มีประมานน้อย อันสงฆ์พึง
สั่งว่า ผู้มีอายุ ท่านจงพิจารณาให้ดีบังคับคดีให้ตรง. สงฆ์พึงปฏิบัติอย่างนี้.

วินิจัยในคำว่า **เขน ฆมุเขน เขน วินเขน เขน สตุฏฐาสนเนน**
อธิกรณ์ รูปสมมุติ นี้ พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า **ฆมุโ** ได้แก่ เรื่องที่เป็นจริง.

บทว่า **วินโย** ได้แก่ กิริยาที่โจทก์ และกิริยาที่จำเลยให้การ.

บทว่า **สตุฏฐาสน** ได้แก่ ผู้ตติสัมปทาและอนุสาวนสัมปทา.

จริงอยู่ อธิกรณ์ย่อมระงับโดยธรรม โดยวินัย และโดยสัตตฤสาสนา
นั้น เพราะฉะนั้น ภิกษุผู้ว่าอรรถคดี พึงโจทด้วยวัตถุที่เป็นจริง แล้วให้
จำเลยระลึกถึงอาบัติ และยังอธิกรณ์นั้นให้ระงับด้วยผู้ตติสัมปทาและอนุสาวน-
สัมปทา. ภิกษุผู้ว่าอรรถคดีพึงปฏิบัติอย่างนี้.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตั้นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

แม้ปุจฉาวิสัยนามีอาทิวา อุโบสถ เพื่อประโยชน์อะไร ? ก็ตั้น
เหมือนกันแล.

วินิจัยในอวสานคาถาทั้งหลาย พึงทราบดังนี้ :-

บาทคาถาว่า **เถเร จ ปริภาสตี** มีความว่า เมื่อจะทำความคูหมีน
ย่อมคำว่า ภิกษุเหล่านี้ไม่รู้อะไร.

บาทคาถาว่า **ขโต อุปหตินุทริโย** มีความว่า ชื่อว่าผู้มีคนอันขุด
แล้ว เพราะความที่ตนเป็นสภาพอันตนเองขุดแล้ว ด้วยความเป็นผู้ถึงความ
ลำเอียงด้วยฉันทาคติเป็นตั้นนั้น และด้วยการตั้นนั้น และชื่อว่าผู้มีอินทรีย์อัน
ตนเองจัดเสียแล้ว เพราะความที่อินทรีย์มีศรัทธาเป็นตั้น เป็นคุณอันตนเอง
จัดเสียแล้ว.

สองบาทคาถาว่า **นिर्य คจฺจติ มุเมโธ น จ ลิกฺขาย การโว**
มีความว่า ผู้มีตนอันซุกแล้ว มีอินทรีย์อันตนขจัดแล้วนั้น ชื่อว่าผู้มีปัญญา
ทราม เพราะไม่มีปัญญา และชื่อว่าไม่มีความเคารพในการศึกษา เพราะไม่
ศึกษาในสิกขา ๓ เพราะแตกแห่งกาย ย่อมเข้าถึงนรก.

เพราะเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า ไม่ควรอิงอามิส (และไม่ควรอิงบุคคล
พึงเว้นส่วนทั้ง ๒ นั้น เสีย) กระทำตามธรรม.

เนื้อความแห่งคำนั้นว่า ไม่พึงกระทำ เพราะอิงอามิส จริงอยู่ เมื่อ
ถือเอาอามิสมีจิวรเป็นต้น ที่โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้ ชื่อว่ากระทำ
เพราะอิงอามิส ไม่พึงกระทำอย่างนั้น.

หลายบทว่า **น จ นิสฺสาย ปุคฺคลํ** มีความว่า เมื่อลำเอียงเพราะ
ความรักเป็นต้น โดยนัยมีอาทิว่า ผู้นี้ เป็นอุปัชฌาย์ของเรา หรือว่า ผู้นี้
เป็นอาจารย์ของเรา ชื่อว่ากระทำเพราะอิงบุคคล ไม่พึงกระทำอย่างนั้น. ทางที่
ถูก พึงเว้นส่วนทั้ง ๒ นั้นเสีย กระทำตามที่เป็นธรรมเท่านั้น.

บาทคาถาว่า **อุปกณฺณกํ ชปะเปติ** มีความว่า กระชิบที่ใกล้หูว่า
ท่านจงพูดอย่างนี้ อย่าพูดอย่างนี้.

สองบทว่า **ชิมฺหํ เปกฺขติ** มีความว่า ย่อมแสหาโทษเท่านั้น.

บทว่า **วิตฺติหฺรติ** ได้แก่ ยังการวินิจฉัยให้บกพร่อง.

สองบทว่า **กุมฺมคฺคํ ปฏฺิเสวติ** มีความว่า ย่อมชื้อาบดี.

สองบทว่า **อกาเลน จ โจเทติ** มีความว่า ผู้อันพระเถระมิได้
เชื่อเชิญ โจทในสมัยมิใช่โอกาส.

บาทกาลาว่า ปุพฺพปรี น ชานาติ มีความว่า ไม่รู้คำตันและ
คำหลัง.

บาทกาลาว่า อหุสนฺธิวจนถํ น ชานาติ มีความว่า ไม่รู้ถ้อย
คำ ด้วยอำนาจความสับสนแห่งคำให้การ และความสับสนแห่งคำวินิจฉัย.
คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตันทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

โฆทนากัณฺทก วัฒนนา จบ

จูฬสงคราม

ข้อปฏิบัติของภิกษุผู้เข้าสงคราม

[๑,๐๘๑] อันภิกษุผู้เข้าสงครามเมื่อเข้าหาสงฆ์พึงเป็นผู้มีจิตขำเกรง มีจิตเสมอด้วยผ้าเช็ดธุลี เข้าหาสงฆ์ พึงเป็นผู้รู้จักที่นั่ง รู้จักการนั่งไม่เบียดภิกษุ ผู้เถระ ไม่ห้ามภิกษุผู้อ่อนกว่าด้วยอาสนะ. พึงนั่งอาสนะตามสมควร ไม่พึงพูด เรื่องต่างๆ ไม่พึงพูดเรื่องดิรัจฉานกถา พึงกล่าวธรรมเอง หรือพึงเชื่อเชิญ ภิกษุรูปอื่น ไม่พึงดูหมิ่นอริยคุณิภาพ

อันภิกษุผู้วินิจฉัยยอริกรรมที่สงฆ์อนุมัติแล้ว มีประสงค์จะวินิจฉัย ยอริกรรม ไม่พึงถามถึงอุปัชฌาย์ ไม่พึงถามถึงอาจารย์ ไม่พึงถามถึงสัทธีวิหาริก ไม่พึงถามถึงอันเตวาสิก ไม่พึงถามถึงภิกษุปุณอุปัชฌาย์ ไม่พึงถามถึงภิกษุ ปุณอาจารย์ ไม่พึงถามถึงชาติ ไม่พึงถามถึงชื่อ ไม่พึงถามถึงโคตร ไม่พึงถามถึงอาคม ไม่พึงถามถึงตระกูล ไม่พึงถามถึงชาติภูมิ เพราะเหตุไร เพราะ ความรักหรือความชังจะพึงมีในบุคคลนั้น เมื่อมีความรักหรือความชัง พึง ลำเอียงเพราะความชอบบ้าง พึงลำเอียงเพราะความชังบ้าง พึงลำเอียงเพราะ ความหลงบ้าง พึงลำเอียงเพราะความกลัวบ้าง

ข้อปฏิบัติของภิกษุผู้วินิจฉัยยอริกรรม

อันภิกษุผู้วินิจฉัยยอริกรรมที่สงฆ์อนุมัติแล้ว มีประสงค์จะวินิจฉัยยอริ- กรรม พึงเป็นผู้หนักในสงฆ์ ไม่พึงเป็นผู้หนักในบุคคล พึงเป็นผู้หนักใน พระสัทธรรม ไม่พึงเป็นผู้หนักในอามิส พึงเป็นผู้ไปตามอำนาจแห่งคดี ไม่

พึงเป็นผู้เห็นแก่บริษัท พึงวินิจฉัยโดยกาลอันควร ไม่พึงวินิจฉัยโดยกาลไม่
ควร พึงวินิจฉัยด้วยคำจริง ไม่พึงวินิจฉัยด้วยคำไม่จริง พึงวินิจฉัยด้วยคำสุภาพ
ไม่พึงวินิจฉัยด้วยคำหยาบ พึงวินิจฉัยด้วยคำประกอบด้วยประโยชน์ ไม่พึงวินิจฉัย
ด้วยคำไม่ประกอบด้วยประโยชน์ พึงเป็นผู้มีเมตตาจิตวินิจฉัย ไม่พึงเป็น
ผู้มุ่งร้ายวินิจฉัย ไม่พึงเป็นผู้กระชับที่หู ไม่พึงคอยจับผิด ไม่พึงขยิบตา ไม่
พึงเลิกคิ้ว ไม่พึงชะเง้อศีรษะ ไม่พึงทำอาการแห่งมือ ไม่พึงแสดงปลายนิ้วมือ
พึงเป็นผู้รู้จักที่นั่ง พึงเป็นผู้รู้จักการนั่ง พึงนั่งบนอาสนะของตน ทอดตา
ชั่วแอก พงเนื้อความและไม่ลุกจากอาสนะไปข้างไหน ไม่พึงยังการวินิจฉัย
ให้บกพร่อง ไม่พึงเสพทางผิด ไม่พึงพูดสายคำ พึงเป็นผู้ไม่ริบคว้น ไม่
ผลุนผลันไม่คุดัน เป็นผู้อดได้ต่อถ้อยคำ พงเป็นผู้มีเมตตาจิต กิดเอ็นดูเพื่อ
ประโยชน์ พึงเป็นผู้มีกรุณา ขวนขวายเพื่อประโยชน์ พึงเป็นผู้ไม่พูดพล่อย
เป็นผู้พูดมีที่สุด พึงเป็นผู้ไม่ผูกเวร ไม่ขัดเคือง พึงรู้จักตน พึงรู้จักผู้อื่น
พึงสังเกตโจทก์ พึงสังเกตจำเลย พึงกำหนดรู้ผู้โจทก์ไม่เป็นธรรม พึงกำหนด
รู้ผู้ถูกโจทก์ไม่เป็นธรรม พึงกำหนดรู้ผู้โจทก์เป็นธรรม พึงกำหนดรู้ผู้ถูกโจท
เป็นธรรม พึงกำหนดข้อความอันสองฝ่ายกล่าวมิให้ตกลง ไม่แซมข้อความ
อันเขาไม่ได้กล่าว พึงจำบทพัญชนะ อันเข้าประเด็นไว้เป็นอย่างดีสอบสวน
จำเลย แล้วพึงปรับตามคำรับสารภาพ โจทก์หรือจำเลยประหมาพึงพูดเอาใจ
เป็นผู้ฉลาด พึงพูดปลอบ เป็นผู้ดี พึงห้ามเสีย เป็นผู้ไม่สะอาดพึงตัดเสีย
เป็นผู้ตรง พึงประพฤติด้อยด้วยความอ่อนโยน ไม่พึงถึงฉันทาคติ โทสาคติ
โมหาคติ ภยากติ พึงวางตนเป็นกลาง ทั้งในธรรม ทั้งในบุคคล

ก็แล ภิกษุผู้วินิจฉัยยอธิดา เมื่อวินิจฉัยยอธิดาด้วยอาการ อย่างนี้
ชื่อว่า เป็นผู้ทำตามคำสอนของพระศาสดา เป็นที่รักที่ชอบใจที่เคารพ ที่
สรรเสริญ แห่งสพรหมจารีทั้งหลายผู้เป็นวิญญู.

ว่าด้วยประโยชน์แห่งสูตรเป็นต้น

[๑,๐๘๔] สูตร เพื่อประโยชน์แก่การเทียบเคียง ข้ออุปมา เพื่อ
ประโยชน์แก่การชี้ความ เนื้อความ เพื่อประโยชน์ที่ให้ความเข้าใจ การข้อนถาม
เพื่อประโยชน์แก่ความดำรงอยู่ การขอโอกาส เพื่อประโยชน์แก่การโจท
การโจท เพื่อประโยชน์แก่การให้จำเลยระลึกโทษ การให้ระลึก เพื่อประโยชน์
แก่ความเป็นผู้มีถ้อยคำอันจะฟังกล่าว ความเป็นผู้มีถ้อยคำอันจะฟังกล่าว เพื่อ
ประโยชน์แก่การกังวล การกังวล เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัย การวินิจฉัย
เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณา การพิจารณา เพื่อประโยชน์แก่การถึงฐานะและ
มิใช่ฐานะ การถึงฐานะและมิใช่ฐานะ เพื่อประโยชน์ข่มบุคคลผู้เก้อยาก เพื่อ
ประโยชน์ยกย่องภิกษุมีสติเป็นที่รัก สงฆ์ เพื่อประโยชน์แก่การสอดส่องและ
รับรอง บุคคลที่สงฆ์อนุมัติแล้ว ตั้งอยู่ในตำแหน่งผู้ใหญ่ ตั้งอยู่ในตำแหน่ง
ผู้ไม่แก่งกล่าวให้ผิด.

ประโยชน์แห่งวินัยเป็นต้น

วินัยเพื่อประโยชน์แก่ความสำรวม ความสำรวมเพื่อประโยชน์แก่
ความไม่เดือดร้อน ความไม่เดือดร้อนเพื่อประโยชน์แก่ความปราโมทย์ ความ
ปราโมทย์เพื่อประโยชน์แก่ความปิติ ความปิติเพื่อประโยชน์แก่ปัสสัทธิ

ปีสัทธาเพื่อประโยชน์แก่ความสุข ความสุขเพื่อประโยชน์แก่สมาธิ สมาธิเพื่อ
ประโยชน์แก่ความรู้เห็นตามเป็นจริง ความรู้เห็นตามเป็นจริงเพื่อประโยชน์แก่
ความเบื่อหน่าย ความเบื่อหน่ายเพื่อประโยชน์แก่ความสำรอก ความสำรอก
เพื่อประโยชน์แก่วิมุตติ วิมุตติเพื่อประโยชน์แก่วิมุตติญาณทัสสนะ วิมุตติ-
ญาณทัสสนะเพื่อประโยชน์แก่ความดับสนิทหาปัจจัยมิได้ การกล่าววินัย มี
อนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์ การปริกษาวินัยมีอนุปาทาปรินิพพาน
นั้นเป็นประโยชน์ เหตุมีอนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์ ความเงี้ยโสต
สดับมีอนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์ คือ ความพ้นวิเศษแห่งจิต เพราะ
ไม่ยึดมั่น.

อนุโยควัตร

[๑,๐๘๕] เธจงพิจารณาวัตร คือ
การชกถาม อนุโลมแก่สิกขาบท อันพระ-
พุทธเจ้าผู้เจียบแหลม มีพระปัญญา ทรง
วางไว้ ตรัสไว้ดีแล้ว อย่าให้เสียคติที่เป็นไป
ในสัมปรายภพ

ภิกษุใดไม่รู้ วัตถุ วิบัติ อาบัติ
นิทาน คำค้น คำหลัง สิ่งที่ทำแล้ว และยัง
ไม่ได้ทำโดยเสมอ และเป็นผู้ไม่เข้าใจอาการ
ภิกษุผู้เช่นนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า
ไม่ควรเลื้อก

อนึ่ง ภิกษุใดไม่รู้กรรม อธิกรณ์
และไม่เข้าใจสมณะ เป็นผู้กำหนดขัดเคือง
และหลงย่อมล่ำเอียงเพราะกลัว เพราะหลง
ไม่เข้าใจในสัตตัญญัติ ไม่ฉลาดในการพินิจ
เป็นผู้ได้พรรคพวก ไม่มีความระอาย มี
กรรมดำ ไม่เอื้อเฟื้อ ภิกษุผู้เช่นนั้น ๆ แล
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ไม่ควรเลือก

ภิกษุใดรู้วัตถุ วิบัติ อาบัติ นิทาน
คำตัน คำหลัง สิ่งที่ทำแล้วและยังไม่ได้ทำ
โดยเสมอและเป็นผู้เข้าใจอาการ ภิกษุผู้เช่น
นั้น ๆ แล พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า
ควรเลือก

อนึ่ง ภิกษุใดรู้กรรม อธิกรณ์ และ
เข้าใจสมณะ เป็นผู้ไม่กำหนด ไม่ขัดเคือง
และไม่หลง ไม่ล่ำเอียง เพราะกลัว เพราะ
หลง เข้าใจในสัตตัญญัติ ฉลาดในการพินิจ
เป็นผู้ได้พรรคพวก มีความระอาย มีกรรม
ขาว มีความเคารพ ภิกษุผู้เช่นนั้น ๆ แล
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ควรเลือก

อุฬาสงคราม จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๐๘๖] มีจิตขำเกรง ๑ ถาม ๑ หน้าในสงฆ์ มีไซในบุคคล ๑
สูตรเพื่อประโยชน์แก่การเทียบเคียง ๑ วินัยเพื่ออนุเคราะห์ ๑ หัวข้อตามที่
กล่าวนี้มีอุเทศอย่างเดียวกัน ท่านจัดไว้ในอุพสงครามแล.

อุพสังคาม วัฒนธรรม

วินิจฉัยในอุพสงคราม พึงทราบดังนี้:-

ประชุมสงฆ์เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยอธิกรณ์ เรียกว่าสงคราม ใน
คำว่า ภิกษุผู้เข้าสงคราม. จริงอยู่ ภิกษุทั้งหลายซึ่งเป็นข้าศึกแก่ตน และเป็น
ข้าศึกต่อพระศาสนา ย่อมประชุมกัน แสดงสัตตภูตศาสนา นอกกรรมนอกวินัย
ในที่ประชุมสงฆ์นั้น เหมือนอย่างภิกษุวัชชีบุตรชาวเมืองไพศาลีฉะนั้น.

ภิกษุใด ย่ำยีลัทธิของภิกษุผู้เป็นข้าศึกเหล่านั้นเสีย เข้าในที่ประชุม
สงฆ์นั้น เพื่อประโยชน์แก่การแสดงวาตะของตน วางอำนาจยังการวินิจฉัยให้
เป็นไป, ผู้นั้นชื่อว่าผู้เข้าสงคราม ประหนึ่งพระยสเถระฉะนั้น. ภิกษุผู้เข้า
สงครามนั้น เมื่อเข้าหาสงฆ์ พึงเป็นผู้มีจิตขำเกรงเข้าหาสงฆ์.

บทว่า นิจจิตฺเตน ได้แก่ ผู้ลดธงคือมานะลงเสีย มีจิตมีมานะอัน
กำจัดเสียแล้ว.

บทว่า รัชฺหรณฺสเมน ได้แก่ มีจิตเสมอด้วยผ้าเช็ดเท้า, อธิบายว่า
เมื่อเท้าเปื้อนหรือไม่เปื้อนอันบุคคลเช็ดอยู่ ความยินดีความอินร้าย ย่อมไม่มี

แก่ผ้าเช็ดเท้าฉันใด, พึงเป็นผู้มีจิตไม่ยินดีไม่ยินร้ายในอิฏฐารมณและ
อนิฏฐารมณฉันนั้น.

สองบทว่า ยถาปฏิรูป อาสเน มีความว่า พึงรู้อาสนะตามที่สมควร
นั่งในที่ซึ่งถึงแก่ตน ไม่หันหลังให้ภิกษุทั้งหลายผู้เถระ.

บทว่า อนานากถิกน ได้แก่ ไม่กล่าวถ้อยคำที่ไม่มีประโยชน์นั้น ๆ
ซึ่งมีประการต่าง ๆ.

บทว่า อติรจฺจนกถิกน ได้แก่ ไม่กล่าวติรจฺจนกถา มีเรื่อง
พระราชเป็นต้น ที่ได้เห็นก็ดี ได้ฟังก็ดี ได้ทราบก็ดี.

หลายบทว่า สามิ वा ธมฺโม ภาสิตพฺโพ มีความว่า ถ้อยคำที่อิง
เรื่องที่ควรและไม่ควร หรือที่อิงรูปารูปปริเฉท และลำดับแห่งสมณะ ลำดับ
แห่งวิปัสสนา วัตรในการขึ้นและนั่งเป็นต้น ในที่ประชุมสงฆ์ ชื่อว่าธรรม.
ธรรมเห็นปานนี้ พึงกล่าวเองก็ได้ เชิญภิกษุอื่นกล่าวก็ได้. ภิกษุใด สามารถ
เพื่อกล่าวถ้อยคำเห็นปานนั้น ภิกษุนั้น อันตนพึงเชยว่า ผู้มีอายุ ปัญหา
เกิดขึ้นแล้วในท่ามกลางสงฆ์ ท่านพึงกล่าว.

หลายบทว่า อริโย वा ตฺถุหีภาโว นาทิมลฺลิตพฺโพ มีความว่า
พระอริยเจ้าทั้งหลายเมื่อนั่งนิ่ง หาได้นั่งอย่างพาลปุถุชนไม่ ย่อมลวยกัมมัญฐาน
อย่างใดอย่างหนึ่งนั่ง, พระอริยเจ้าผู้มีการนั่งเป็นปกติ ด้วยอำนาจทำกัมมัญฐาน
ไว้ในใจอย่างนี้ ชื่อว่ามีความนั่งเป็นปกติ. พระอริยเจ้านั้น อันภิกษุผู้เข้า
สงครามไม่พึงดูถูกว่า มีประโยชน์อะไรด้วยการร่ำเพียรในกัมมัญฐาน. อธิบายว่า
คนพึงลวยกัมมัญฐานที่เหมาะสมแก่ตนนั่ง.

สองบทว่า น อุปชฺฌาโย ปุจฺฉิตฺตฺวโ พ มีความว่า ไม่ควรถามว่า
อุปชฌาย์ของท่านชื่อไร ? ในบททั้งปวง ก็นัยนี้แล.

บทว่า น ชาคิ มีความว่า ไม่ควรถามถึงชาติอย่างนี้ว่า ท่านเป็น
ชาติกษัตริย์หรือ ? ท่านเป็นชาติพราหมณ์หรือ ?

บทว่า น อาคโม มีความว่า ไม่ควรถามถึงปริยัติที่เรียน อย่างนี้ว่า
ท่านกล่าวทิมนิกายหรือ ? ท่านกล่าวมัชฌิมนิกายหรือ ?

สกุลและประเทศ พึงทราบด้วยอำนาจสกุลกษัตริย์เป็นต้น.

หลายบทว่า อาตุรสฺส เปมฺ ภา โทโส ภา มีความว่า ความรัก
หรือความชังในบุคคลนั้น พึงมีด้วยอำนาจแห่งเหตุเหล่านั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง.

สองบทว่า โน ปริสทปฺปิเยน มีความว่า ไม่พึงเป็นผู้เห็นแก่บริษัท
คือคล้อยตามบริษัท; อธิบายว่า สิ่งใดชอบใจบริษัท สิ่งนั้นแลไม่พึงจงใจ
คือหมายใจกล่าว.

สองบทว่า น หตุตฺตมฺมฺธา ทสฺเสตฺตฺวา มีความว่า ไม่พึงทำวิการ
แห่งมือ เพื่อหมายรู้ในข้อที่ควรกล่าวและไม่ควรกล่าว.

สองบทว่า อตุถฺติ อนฺวิธิยนฺเตน มีความว่า พึงคอยกำหนดให้รู้
ตลอดซึ่งกาลวินิจัยเท่านั้น คือ พึงนั่งพิจารณาโดยรอบคอบอย่างนี้ สูตรนี้
อ้างได้ เราจักกล่าวสูตรนี้ ในวินิจัยนี้.

หลายบทว่า น จ อาสนา วุฏฺฐาตฺตฺวา มีความว่า ไม่พึงลุกจาก
ที่นั่งเที่ยวไปในบริเวณที่ชุมนุม. เพราะว่า เมื่อพระวินัยจรลุก บริษัททั้งปวง
ย่อมลุก.

บทว่า น วิติหตพฺพํ มีความว่า ไม่พึงให้วินิจฉัยยกพร่อง.

สองบทว่า น กุมฺมคฺโค เสวิตพฺโพ มีความว่า ไม่พึงชื้อาบตี.

สองบทว่า อสาทสิเณน ภวิตพฺพํ มีความว่า ไม่พึงเป็นผู้ทำโดย
ผลุนผลัน. อธิบายว่า ไม่พึงกล่าวถ้อยคำให้ผิดพลาดโดยความผลุนผลัน.

บทว่า วจนกฺขเมน มีความว่า พึงเป็นผู้มีปกติอดได้ซึ่งถ้อยคำที่
หยาบคาย.

บทว่า หิตปฺริสกุณิภา มีความว่า พึงเป็นผู้แสวงหาประโยชน์ คือ
ชวนชวายเป็นประโยชน์. ในบททั้ง ๒ มีอธิบายดังนี้ ว่า กรุณาและธรรมเป็นส่วน
เบื้องต้นแห่งกรุณา อันภิกษุผู้เข้าสงครามพึงให้เข้าไปตั้งไว้.

บทว่า อนฺรุตเตน ได้แก่ ไม่พึงเป็นผู้กล่าวถ้อยคำหยาบคาย.
อธิบายว่า ถ้อยคำที่ไม่ดี กล่าวคือถ้อยคำชวนวิวาท เรียกว่าถ้อยคำที่หยาบคาย,
คำหยาบคายนั้น อันภิกษุผู้เข้าสงครามไม่ควรกล่าว.

สองบทว่า อตุตา ปฺริคฺคเหตุพฺโพ มีความว่า พึงตรวจดูตน
อย่างนี้ว่า เราสามารถจะวินิจฉัย คือระงับอธิกรณ์หรือไม่หนอ ? อธิบายว่า
พึงรู้ประมาณตน.

สองบทว่า ปโร ปฺริคฺคเหตุพฺโพ มีความว่า พึงตรวจดูผู้อื่นอย่างนี้ว่า
บริษัทนี้ เป็นลัทธิหรือหนอ ? อันเราอาจจะให้ยินยอมหรือไม่ ?

สองบทว่า โจทโก ปฺริคฺคเหตุพฺโพ มีความว่า พึงตรวจดูโจทก์
อย่างนี้ว่า ผู้นี้เป็นโจทก์โดยธรรมหรือไม่หนอ ?

สองบทว่า จูทิตโก ปฺริคฺคเหตุพฺโพ มีความว่า พึงตรวจดูจำเลย
อย่างนี้ว่า ผู้นี้เป็นจำเลยโดยธรรมหรือไม่ ?

สองบทว่า อธมฺมโจทโก ปริศฺศเหตุพฺโพ มีความว่า ฟังรู้
ประมาณโจทก์นั้น. แม้ในบทที่เหลือ ก็นัยนี้แล.

สองบทว่า วตฺตํ อหาเปนฺเตน มีความว่า ไม่ฟังยังถ้อยคำอัน
โจทก์และจำเลยกล่าวให้ตกหล่น.

สองบทว่า อวตฺตํ อปฺปกาสเนนฺเตน มีความว่า ไม่ฟังแซมข้อ
ความซึ่งมิได้เข้าประเด็น.

สองบทว่า เวโป ปหาเสตพฺโพ มีความว่า โจทก์หรือจำเลยเป็น
ผู้อ่อน คือเป็นผู้โง่เขลา ฟังช่วยเหลือ คือฟังปลุกใจให้อาจหาญว่า ท่านเป็น
บุตรของสกุลมิใช่หรือ? แล้วชี้แจงธรรมเนียมในการซักถามแล้ว จับการซัก
ถามแก่ผู้โง่เขลานั้น.

สองบทว่า ภิริ อสุสาเสตพฺโพ มีความว่า โจทก์หรือจำเลยใด
เกิดความสะทกสะท้านขึ้น เพราะไม่เคยเข้าสู่ท่ามกลางสงฆ์หรือท่ามกลางคณะ,
ภิกษุเช่นนั้น อันภิกษุผู้ว่าอรรถคดีฟังพูดพลอบว่า ท่านอย่ากลัวเลย จงวางใจ
ให้การเถิด, พวกเราจักเป็นผู้สนับสนุนท่าน ดังนี้ก็ได้ แล้วชี้แจงธรรมเนียม
ในการซักถาม.

สองบทว่า จณฺโฑ นิเสเชตพฺโพ มีความว่า เป็นผู้ร้ายฟังรุก
รานเสีย คือฟังกำหราบเสีย.

สองบทว่า อสุจิ วิภาเวตพฺโพ มีความว่า เป็นอสังขี ฟังประกาศ
แล้วให้แสดงอาบัติเสีย.

สองบทว่า อชฺช มทุทเวเนน มีความว่า ภิกษุใดเป็นผู้ตรง มีศีล
เว้นจากความโกงทางกายเป็นต้น, ภิกษุนั้น อันผู้ว่าอรรถคดีฟังพระพฤติต่อ
ด้วยความอ่อนโยนเท่านั้น.

ในคำว่า **ธมฺเมสุ จ ปุคฺคเสสุ จ** นี้ ภิกษุใด เป็นผู้หนักใน
ธรรม มิได้เป็นผู้หนักในบุคคล, ภิกษุนี้แล พึงทราบว่าเป็นกลาง
ทั้งในธรรมทั้งในบุคคล.

[ว่าด้วยประโยชน์แห่งสูตรเป็นอาทิ]

วินิจฉัยในคำว่า **สูตรํ** **อํ** สนฺทนฺตฺถาย เป็นต้น พึงทราบดังนี้:-

ก็แต่ว่า ภิกษุผู้ว่าอรรถคดี ซึ่งเป็นที่รักที่ชอบใจที่เคารพและที่นับถือ
ของเพื่อนพรหมจารีอย่างนี้นั้น พึงทราบว่า ในบรรดาสูตรเป็นต้น ที่อ้างมา
สูตรเพื่อประโยชน์แก่การเทียบเคียง คือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนอาบัติ
และอนาบัติ.

สองบทว่า **โอบฺมุํ** **นิตฺตฺสนฺตฺถาย** มีความว่า ข้ออุปมาเพื่อ
ประโยชน์แก่การชี้เนื้อความ.

สองบทว่า **อตุโธ** **วิญญาปนฺตฺถาย** มีความว่า เนื้อความเพื่อ
ประโยชน์แก่การที่จะให้เข้าใจ.

สองบทว่า **ปฏฺธิปุจฺจา** **จปนฺตฺถาย** มีความว่า การข้อนถามเพื่อ
ประโยชน์แก่ความมั่นคงของบุคคล.

สองบทว่า **โอกาสกมฺมํ** **โจทฺนฺตฺถาย** มีความว่า (การขอโอกาส)
เพื่อประโยชน์แก่การโจทด้วยวัตถุหรือด้วยอาบัติ.

สองบทว่า **โจทฺนา** **สารณฺตฺถาย** มีความว่า (การโจท) เพื่อ
ประโยชน์แก่การที่จะให้จำเลยระลึกถึงโทษน้อยใหญ่.

สองบทว่า สารณา สวจนียตถาย มีความว่า การที่ให้จำเลย ระลึกลงโทษน้อยโทษใหญ่ เพื่อประโยชน์แก่ความเป็นผู้มีถ้อยคำอันตนจะพึง ให้การ.

สองบทว่า สวจนีย ปลิโพทตถาย มีความว่า ความเป็นผู้มีถ้อย คำอันตนจะพึงให้การ เพื่อประโยชน์แก่การกักไว้ อย่างนี้ว่า ท่านอย่าก้าวออกไปแม้ก้าวเดียวจากอาวาสนี้.

สองบทว่า ปลิโพท วิวินิจฉัยตถาย มีความว่า (การกักไว้) เพื่อ ประโยชน์แก่การให้ตั้งวินิจฉัย.

สองบทว่า วินิจฉัย สนุติรตถาย มีความว่า การวินิจฉัย เพื่อประโยชน์แก่การไต่ตรอง คือ พิจารณาโทษและมีโทษ.

การไต่ตรอง เพื่อประโยชน์ที่จะหยั่งฐานะและฐานะ คือ เพื่อ ประโยชน์ที่จะรู้อาบัติ อนุาบัติ อนุกาบัติ อนุกาบัติ.

สองบทว่า สงฺฆ สมปริคคหสมปฏิจจนตถาย มีความว่า สงฆ เพื่อประโยชน์แก่การรับรองวินิจฉัย และเพื่อประโยชน์ที่จะรู้ว่าอิริยธัมมอัน อันผู้ว่าอรรถคดี วินิจฉัยชอบหรือไม่ชอบ.

สองบทว่า ปจฺเจกฺกฺจายิโน อวิธ วาทกฺกฺจายิโน มีความว่า บุคคลเหล่านั้น ซึ่งตั้งอยู่ในตำแหน่งผู้เป็นใหญ่ โดยความเป็นอิสรียาธิบดี และในฐานะแห่งผู้ไม่แก้งกล่าวให้ผิด อันสงฆไม่พึงรุกราน.

[ว่าด้วยประโยชน์แห่งวินัยเป็นอาทิ]

บัดนี้ พระอุบาลีเถระกล่าวคำว่า วินัยเพื่อประโยชน์แก่สังวร เป็น ต้น เพื่อแสดงเนื้อความ เพื่อปิดโอกาสแห่งถ้อยคำของชนทั้งหลาย ผู้มีปัญญา อ่อน ซึ่งจะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า ชื่อว่าวินัยจะมีประโยชน์อะไร.

บรรดาบทเหล่านั้น สอนบทว่า วินโย ตั วรตถาย มีความว่าวินัย บัญญัติแม่ทั้งสี่ เพื่อประโยชน์แก่ความสำรวมกายทวารและวจีทวาร คือ เป็นอุปนิสัย อธิบายว่า เป็นปัจจัยแก่ศีล มีอาชีวปาริสุทธิศีลเป็นที่สุด. ใน บททั้งปวง คินัยนี้แล.

อีกอย่างหนึ่ง ในธรรมทั้งหลายมีความไม่เดือดร้อนเป็นต้น นี้ มีคำ อธิบายว่า ความไม่มีความเดือดร้อนแห่งจิต ด้วยอำนาจแห่งบุญที่ได้กระทำ ไว้ และบาปที่มีได้กระทำไว้ ชื่อว่า ความไม่เดือดร้อน.

ปีตอย่างอ่อน ไม่รุนแรง ชื่อว่าปราโมทย์.

ปีตอย่างแรง มีกำลัง ชื่อว่าปีติ.

ความระงับความกระวนกระวายในกายและจิต ชื่อว่าปีสัทธิ.

สุขทางกายทางจิต ชื่อว่าสุข.

จริงอยู่ สุขทั้ง ๒ อย่างนั้น. ย่อมเป็นอุปนิสัยปัจจัยแห่งสมาธิ.

ความที่จิตมีอารมณ์เดียว ชื่อว่าสมาธิ.

วิปัสสนาอย่างอ่อน ชื่อว่ายถากุตญาณทัสสนะ. ยถากุตญาณทัสสนะนี้ เป็นชื่อของญาณที่รู้ความเกิดและความเสื่อม.

จริงอยู่ ความที่จิตมีอารมณ์เดียว ย่อมเป็นอุปนิสัยปัจจัยแห่งวิปัสสนา อย่างอ่อน.

วิปัสสนาอย่างแรง ซึ่งจัดเป็นชั้นยอด เป็นเหตุให้ถึงความปลื้มทั่วเสีย ชื่อว่านิพพิทา.

อริยมรรค ชื่อว่าวิราคะ

อรหัตผล ชื่อว่าวิมุตติ.

จริงอยู่ อริยมรรคแม่ทั้ง ๔ อย่าง ย่อมเป็นอุปนิสัยปัจจัยแห่งอรหัตต.

ปัจจุเวกขณะญาณ ชื่อว่าวิมุตติญาณทัสสนะ.

สองบทว่า วิมุตติญาณทัสสนํ อนุปาทาปรินิพพานตถาย มี

ความว่า วิมุตติญาณทัสสนะ เพื่อประโยชน์แก่ความดับสนิทหาปัจจัยมิได้.

จริงอยู่ วิมุตติญาณทัสสนะนั้น ชื่อว่าเป็นปัจจัยแก่ความดับสนิทหาปัจจัยมิได้

เพราะเมื่อวิมุตติญาณทัสสนะอันโยคาพจรบรรลุโดยลำดับแล้ว กิเลสและกอง
ทุกข์พึงดับสนิทแน่แท้ ฉะนั้นแล.

สองบทว่า เขตตตถา กถา มีความว่า ธรรมดว่าวินัยกถานี้ มี

อนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์. ความพิจารณาวินัยนั้นแล ชื่อว่า
มันตนา.

บทว่า อุปนิสา มีความว่า แม้ความเป็นธรรมเป็นปัจจัยสืบต่อกัน

ไป เป็นต้นว่า วินัยเพื่อประโยชน์แก่สังวร นี้ ก็เพื่อประโยชน์แก่อนุปาทา-

ปรินิพพานนั้น. ความเงี้ยโสตลงพึงถ้อยคำที่เป็นปัจจัยสืบต่อกันไปนี้ ชื่อว่า

ความเงี้ยโสตตดับ. ญาณใดเกิดขึ้นเพราะได้พึงเนื้อความนี้ ญาณเมื่อนั้นก็เพื่อ

ประโยชน์แก่อนุปาทาปรินิพพานนั้น.

หลายบทว่า ยทิตฺถํ อนุปาทา จิตฺตสฺส วิโมกฺโข มีความว่า

ความพ้นพิเศษแห่งจิต เพราะไม่ถ้อยมั่นด้วยอุปาทาน ๔ กล่าวคืออรหัตผลนี้

ใด, ความพ้นพิเศษแห่งจิตเมื่อนั้น ก็เพื่อประโยชน์นี้ คือเพื่อประโยชน์แก่

อปัจจัยปรินิพพานนั้นแล.

[อนุโยควัตตคาถา]

บรรดาอนุโยควัตตคาถาทั้งหลาย คาถาดันมีเนื้อความดังกล่าวแล้ว

นั้นแล.

ในคำว่า **วตุถุ วิปตตี อาปตตี นิทาน อาการอโกวิท**
ปุกุพาปรี น ชานาติ พึงทำการเชื่อมบทว่า **วตุถุ** เป็นต้น ด้วยบทว่า
น ชานาติ. พึงทำการเชื่อมบทว่า **อโกวิท** ด้วยบทว่า **ส เวตาทิสโก**
นี้.

เพราะเหตุนี้ พึงทราบวาจาเครื่องประกอบในคำว่า **วตุถุ** เป็นต้น
นี้ ดังต่อไปนี้:-

ภิกษุใด **ไม่รู้จักวัตถุแห่งวิตกกมมะมีปาราชิกเป็นต้น, ไม่รู้วิบัติ ๔**
อย่าง, **ไม่รู้อาบัติ ๗** อย่าง, **ไม่รู้นิทานอย่างนี้ว่า** สิกขาบทนี้ ทรงบัญญัติ
แล้ว ในนครชื่อนั้น, **ไม่รู้จักเบื้องต้นและเบื้องปลายว่า** นี้เป็นคำต้น นี้เป็น
คำหลัง, **ไม่รู้จักกรรมที่ทำแล้วหรือยังไม่ได้ทำว่า** นี้ทำแล้ว นี้ยังมีได้ทำ.

ในบทว่า **สเมน จ** มีคำอธิบายว่า **ไม่รู้จักกรรมที่ทำแล้วหรือยัง**
ได้ทำ ด้วยความไม่รู้เสมอ ของภิกษุไม่รู้เบื้องต้นและเบื้องปลายนั้นนั่นเอง.
พึงทราบการเชื่อมกับบทว่า **น ชานาติ** อย่างนี้ก่อน.

ก็แลวินิจฉัยในคำว่า **อาการอโกวิท** ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้
พึงทราบดังนี้:-

บทว่า **อาการอโกวิท** ได้แก่ ผู้ไม่เข้าใจเหตุและมีไช้เหตุ. ภิกษุ
นี้ใด **ไม่รู้วัตถุเป็นต้น** และไม่เข้าใจอาการ, ภิกษุผู้เช่นนั้น ๆ แล พระผู้มี-
พระภาคเจ้าตรัสว่า **ผู้ไม่ควรเลือก** ด้วยประการฉะนี้.

พึงทำการเชื่อมบทแม้เหล่านี้ว่า **กมุญจ อธิกรณญจ** ด้วยบทว่า
น ชานาติ นั้นแล.

ก็แลวาจาสำหรับประกอบ ในคำว่า **กมุญจ** เป็นต้นนั้น ดังต่อไป:-

ภิกษุนี้ใด ไม่รู้จักกรรม และไม่รู้จักอริกรรม เหมือนอย่างนั้นแล,
ทั้งไม่เข้าใจสมณะ ๗ ประการด้วย. อนึ่ง ผู้กำหนดแล้ว ชัดเคื่องแล้ว และ
หลงแล้ว เพราะกิเลสมีรากะเป็นต้น ย่อมลำเอียงเพราะกลัวด้วยความกลัว
ย่อมลำเอียงเพราะเขลา ด้วยความมมงาย, อนึ่ง เพราะเหตุที่ตนเป็นผู้กำหนด
และเพราะเหตุที่ตนเบาผู้ชัดเจน จึงลำเอียงเพราะความชอบ เพราะความชัง.

อนึ่ง หากเป็นผู้ฉลาดในบัญญัติไม่ เพราะไม่เป็นผู้สามารถที่จะยังผู้อื่น
ให้ยินยอม. อนึ่ง ไม่ฉลาดในการชี้ขาด เพราะเป็นผู้ไม่สามารถในการชี้เหตุ
และมีใช้เหตุ.

ชื่อว่าผู้ได้พรรคพวก เพราะได้บริษัที่แม่นกับตน, ชื่อว่าผู้ไม่มี
ความละอาย เพราะเป็นผู้ห่างจากหิริ, ชื่อว่าผู้มีกรรมดำ เพราะเป็นผู้พร้อม
เพรียงด้วยกรรมดำทั้งหลาย, ชื่อว่าผู้ไม่เอื้อเฟื้อ เพราะไม่มีความเอื้อเฟื้อใน
ธรรมและความเอื้อเฟื้อในบุคคล. ภิกษุเช่นนั้น ๆ แล พระผู้มีพระภาคเจ้า
ตรัสว่า ผู้ไม่ควรเลือก. คือ อันสงฆ์ไม่ควรพิจารณาได้แก่ ไม่ควรแลดู,
อธิบายว่า ไม่ควรสมมติตั้งไว้ในตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่ โดยความเป็นอิสริยา-
ธิบดี.

โยชนานัย แม่แห่งกาถาฝ่ายขาว ก็พึงทราบโดยนัยดังกล่าวแล้วนั้น
แล.

อุพสังคาม วัฒนธรรม จบ

มหาสงคราม

ข้อปฏิบัติของภิกษุผู้เข้าสงคราม

[๑,๐๘๗] อันภิกษุผู้เข้าสงคราม เมื่อกล่าวในสงฆ์ ฟังรู้วัตถุ ฟังรู้วิบัติ ฟังรู้อาบัติ ฟังรู้นิทาน ฟังรู้อาการ ฟังรู้คำตันและคำหลัง ฟังรู้สิ่งที่ทำแล้วและยังไม่ได้ทำ ฟังรู้กรรม ฟังรู้อธิกรณ์ ฟังรู้สมณะ ไม่ฟังถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยากติ ฟังชี้แจงในสถานะควรชี้แจง ฟังพินิจในสถานะควรพินิจ ฟังฟังเล็งในสถานะควรฟังเล็ง ฟังเลื่อมใสในสถานะควรเลื่อมใส ไม่ฟังหมิ่นพรรคพวกอื่น ด้วยเข้าใจว่า เราได้พรรคพวกแล้ว ไม่ฟังหมิ่นผู้มีศุขน้อย ด้วยเข้าใจว่า เรามีศุขะมาก ไม่ฟังหมิ่นภิกษุผู้อ่อนกว่า ด้วยเข้าใจว่า เราเป็นผู้แก่กว่า ไม่ฟังพูดเรื่องที่ยังไม่ถึง ไม่ฟังให้เรื่องที่มาถึงแล้วตกหล่นจากธรรมจากวินัย อธิกรณ์นั้นย่อมนระงับด้วยธรรม ด้วยวินัย ด้วยสัตตคุณใด ฟังให้อธิกรณ์นั้นระงับด้วยอย่างนั้น.

ว่าด้วยการรู้วัตถุ

[๑,๐๘๘] คำว่า ฟังรู้จักวัตถุ นั้น คือ ฟังรู้วัตถุแห่งปาราชิก ๘ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งสังฆาติเสส ๒๑ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งอนียต ๒ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งนิสัคคิยะ ๔๒ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งปาจิตติย ๑๘๘ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งปาฏิเทสนิยะ ๑๒ สิกขาบท ฟังรู้วัตถุแห่งทุกกฏทั้งหลาย ฟังรู้วัตถุแห่งทุกภาสิตทั้งหลาย.

ว่าด้วยการรู้วิบัติ

[๑,๐๘๕] คำว่า ฟังรู้วิบัติ คือ ฟังรู้ศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ทิฏฐิวิบัติ อาชีวิวิบัติ.

ว่าด้วยการรู้อาบัติ

[๑,๐๘๖] คำว่า ฟังรู้อาบัติ นั้น คือ ฟังรู้อาบัติปาราชิก อาบัติสังฆาทิเสส อาบัติถุลลัจจัย อาบัติปาจิตตีย์ อาบัติปาฏิเทสนียะ อาบัติทุกกฏ อาบัติทุกภาสิต.

ว่าด้วยการรู้นิทาน

[๑,๐๘๗] คำว่า ฟังรู้นิทาน นั้น คือ ฟังรู้นิทานแห่งปาราชิก ๘ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งสังฆาทิเสส ๒๓ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งอนิยต ๒ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งนิสสัคคิยะ ๔๒ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งปาจิตตีย์ ๑๘๘ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งปาฏิเทสนียะ ๑๒ สิกขาบท ฟังรู้นิทานแห่งทุกกฏทั้งหลาย ฟังรู้นิทานแห่งทุกภาสิตทั้งหลาย.

ว่าด้วยการรู้อาการ

[๑,๐๘๘] คำว่า ฟังรู้อาการ นั้น คือ ฟังรู้จักสงฆ์โดยอาการ ฟังรู้จักคณะโดยอาการ ฟังรู้จักบุคคลโดยอาการ ฟังรู้จักโจทก์โดยอาการ ฟังรู้จักจำเลยโดยอาการ

ชื่อว่า ฟังรู้จักสงฆ์โดยอาการ นั้น คือ ฟังรู้จักสงฆ์โดยอาการ
อย่างนี้ว่า สงฆ์หมู่นี้จะสามารถระงับอธิกรณ์นี้ได้โดยธรรม โดยวินัย โดย
สัตตศาสนา หรือไม่หนอ

ชื่อว่า ฟังรู้จักคณะโดยอาการ นั้น คือ ฟังรู้จักคณะโดยอาการ
อย่างนี้ว่า คณะนี้จะสามารถระงับอธิกรณ์นี้ได้โดยธรรม โดยวินัย โดยสัตต-
ศาสนาหรือไม่หนอ

ชื่อว่า ฟังรู้จักบุคคลโดยอาการ นั้น คือ ฟังรู้จักบุคคลโดย
อาการ อย่างนี้ว่า บุคคลผู้นี้จะสามารถระงับอธิกรณ์นี้ได้โดยธรรม โดยวินัย
โดยสัตตศาสนา หรือไม่หนอ

ชื่อว่า ฟังรู้จักโจทก์โดยอาการ นั้น คือ ฟังรู้จักโจทก์โดยอาการ
อย่างนี้ว่า ท่านผู้นี้จักตั้งอยู่ในธรรม ๕ ประการ แล้วโจทก์ผู้อื่น หรือไม่หนอ

ชื่อว่า ฟังรู้จักจำเลยโดยอาการ นั้น คือ ฟังรู้จักจำเลยโดยอาการ
อย่างนี้ว่า ท่านผู้นี้ตั้งอยู่ในธรรม ๒ ข้อ คือ ให้การตามจริงและไม่โกธ
หรือไม่หนอ.

ว่าด้วยรู้คำต้นและคำหลัง

[๑,๐๕๓] คำว่า ฟังรู้คำต้นและคำหลัง นั้น คือ ฟังรู้คำต้น
และคำหลังอย่างนี้ว่า ท่านผู้นี้ย้ายวัตถุจากวัตถุ ย้ายวิบัติจากวิบัติ ย้ายอาบัติจาก
อาบัติ ปฏิเสธแล้วกลับปฏิญาณ ปฏิญาณแล้วกลับปฏิเสธ หรือสับเรื่องอื่นด้วย
เรื่องอื่นหรือไม่หนอ.

ว่าด้วยรู้สิ่งที่ทำแล้วและยังไม่ได้ทำ

[๑,๐๕๔] คำว่า ฟังรู้สิ่งที่ทำแล้วและยังไม่ได้ทำ นั้น คือ ฟัง
รู้เมณุชธรรม ฟังรู้อนุโลมแก่เมณุชธรรม ฟังรู้บุพภาคแห่งเมณุ
ชื่อว่า ฟังรู้เมณุชธรรม นั้น คือ ฟังรู้ความร่วมมือกันเป็นคู่ ๆ
ชื่อว่า ฟังรู้อนุโลมแก่เมณุชธรรม นั้น คือ ภิกษุมองค้ำกำเนิด
ของภิกษุอื่น ด้วยปากของตน
ชื่อว่า ฟังรู้บุพภาคแห่งเมณุชธรรม นั้น คือ สี สิ่งมิใช่สี
การเคล้าคลึงด้วยกาย วาจาชั่วหยาบ การบำเรอตนด้วยกาม การยั้งวรรณะ
ให้เกิด.

ว่าด้วยรู้กรรม

[๑,๐๕๕] คำว่า ฟังรู้กรรม นั้น ได้แก่ ฟังรู้กรรม ๑๖ อย่าง คือ
ฟังรู้อุปโลกนกรรม ๔ อย่าง ฟังรู้ญัตติกรรม ๔ อย่าง ฟังรู้ญัตติทุติยกรรม
๔ อย่าง ฟังรู้ญัตติจตุตถกรรม ๔ อย่าง.

ว่าด้วยรู้อิกรรม

[๑,๐๕๖] คำว่า ฟังรู้อิกรรม นั้น ได้แก่ ฟังรู้อิกรรม ๔ คือ
ฟังรู้วิวาทอิกรรม อนุวาทอิกรรม อาปัตตอิกรรม กิจจาอิกรรม.

ว่าด้วยรู้สมณะ

[๑,๐๕๗] คำว่า ฟังรู้สมณะ นั้น ได้แก่ ฟังรู้สมณะ ๗ คือ ฟัง
รู้สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ปฎิญาตภระณะ เขภยสิกา ตัสสปาปิย-
สิกา ตินวัตถารกะ.

ว่าด้วยไม่ถึงฉันทาคติ

[๑,๐๕๘] คำว่า ไม่พึงถึงฉันทาคติ นั้น ความว่า เมื่อถึงฉันทาคติ ถึงอย่างไร ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ คิดว่า ท่านผู้นี้เป็นอุปัชฌาย์ของเรา เป็นอาจารย์ของเรา เป็นสัทธีวิหาริกของเรา เป็นอันเดวาลิกของเรา เป็นผู้ร่วมอุปัชฌาย์ของเรา เป็นผู้ร่วมอาจารย์ของเรา เป็นผู้เคยเห็นกันมากับเรา เป็นผู้เคยร่วมคบกันมากับเรา หรือท่านผู้นี้เป็นญาติสาโลหิตของเรา ดังนี้ เพื่ออนุเคราะห์ผู้นั้น เพื่อตามรักษาท่านผู้นั้น จึงแสดงอธรรมว่าธรรม แสดงธรรมว่าธรรม แสดงวินัยว่าวินัย แสดงวินัยว่าวินัย แสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ตรัสภายิต ว่าพระตถาคตตรัสภายิตแล้ว แสดงสิ่งที่พระตถาคตตรัสภายิตแล้ว ว่าพระตถาคตไม่ได้ตรัสภายิต แสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ทรงประพุดติมา ว่าพระตถาคตทรงประพุดติมาแล้ว แสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงประพุดติมาแล้ว ว่าพระตถาคตไม่ได้ทรงประพุดติมา แสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ทรงบัญญัติ ว่าพระตถาคตทรงบัญญัติแล้ว แสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงบัญญัติแล้ว ว่าพระตถาคตไม่ได้ทรงบัญญัติ แสดงอนาบัติว่าอาบัติ แสดงอาบัติว่าอนาบัติ แสดงอาบัติเบาว่าอาบัติหนัก แสดงอาบัติหนักว่าอาบัติเบา แสดงอาบัติมีส่วนเหลือว่าอาบัติไม่มีส่วนเหลือ แสดงอาบัติไม่มีส่วนเหลือว่าอาบัติมีส่วนเหลือ แสดงอาบัติชั่วหยาบว่าอาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าอาบัติชั่วหยาบ ภิกษุถึงฉันทาคติด้วยวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ข่อมปฏิบัติ เพื่อไม่เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เป็นสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่อความพินาศแก่ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เกื้อกูลเพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ภิกษุผู้ถึงฉันทาคติด้วยวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ข่อมบริหารตนให้ถูกขุติถูกกัจจัต เป็น

ผู้ประกอบด้วยโทษ อันวิญญูชนพึงติเตียน และยอมประสบบาปมิใช่บุญมาก ภิขุเมื่อถึงจันทาคติ ย่อมถึงอย่างนี้.

ว่าด้วยไม่ถึงโทสาคติ

[๑,๐๕๕] คำว่า ไม่พึงถึงโทสาคติ นั้น ความว่า เมื่อถึงโทสาคติ ถึงอย่างไร ภิขุบางรูปในพระธรรมวินัยนี้ ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้ได้ก่อความพินาศแก่เราแล้ว ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้กำลังก่อความพินาศแก่เรา ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้จักก่อความพินาศแก่เรา ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้ได้ก่อความพินาศแก่เราผู้เป็นที่รักที่พอใจ ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้กำลังก่อความพินาศแก่เราผู้เป็นที่รักที่พอใจ ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้จักก่อความพินาศแก่เราผู้เป็นที่รักที่พอใจ ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้ได้ก่อประโยชน์แก่เราผู้ไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่พอใจ ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้กำลังก่อประโยชน์แก่เราผู้ไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่พอใจ ผู้กอาฆาตว่า ผู้นี้ก่อประโยชน์แก่เราผู้ไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่พอใจ ภิขุผู้นั้นอาฆาต ปองร้าย ขุ่นเคือง อันความโกรธครอบงำ เพราะอาฆาตวัตถุ ๕ อย่างนี้ ย่อมแสดงธรรมว่าธรรมแสดงธรรมว่าธรรม... แสดงอาบัติชั่วหยาบว่าอาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าอาบัติชั่วหยาบ ภิขุผู้ถึงโทสาคติเพราะวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อมปฏิบัติเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เป็นสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่อความพินาศแก่ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ภิขุผู้ถึงโทสาคติเพราะวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อมบริหารตนให้ถูกขุด ถูกกำจัด เป็นผู้ประกอบด้วยโทษ อันวิญญูชนติเตียน และยอมประสบบาปมิใช่บุญมาก ภิขุเมื่อถึงโทสาคติ ย่อมถึงอย่างนี้.

ว่าด้วยไม่ถึงโมหาคติ

[๑,๑๐๐] คำว่า ไม่พึงถึงโมหาคติ นั้น ความว่า เมื่อถึงโมหาคติ ถึงอย่างไร ภิกษุเป็นผู้กำหนด ย่อมถึงด้วยอำนาจความกำหนด เป็นผู้ขัดเคือง ย่อมถึงด้วยอำนาจความขัดเคือง เป็นผู้หลง ย่อมถึงด้วยอำนาจความหลง เป็นผู้ ลูบคลำ ย่อมถึงด้วยอำนาจทักขณิ ภิกษุเป็นผู้หลงมงาย ถูกโมหะครอบงำ ย่อมแสดงธรรมว่าธรรม แสดงธรรมว่าธรรม... แสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าอาบัติชั่วหยาบ ภิกษุผู้ถึงโมหาคติ เพราะวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อมปฏิบัติเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก เพื่อความ ไม่เป็นสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่อความพินาศแก่ชนหมู่มาก เพื่อความไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ภิกษุผู้ถึงโมหาคติเพราะวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อม บริหารตนให้ถูกขุดถูกกำจัด เป็นผู้ประกอบด้วยโทษ อันวิญญูชนพึงติเตียน และย่อมประสบบาปมิใช่น้อยมาก ภิกษุเมื่อถึงโมหาคติ ย่อมถึงอย่างนี้.

ว่าด้วยไม่ถึงภยาคติ

[๑,๑๐๑] คำว่า ไม่พึงถึงภยาคติ นั้น ความว่า เมื่อถึงภยาคติ ถึงอย่างไร ภิกษุบางรูปในพระธรรมวินัยนี้ คิดว่า ผู้นี้อาศัยความประพฤติ ไม่เรียวร้อย อาศัยความขีตถื้อ อาศัยพรรคพวกมีกำลัง เป็นผู้ร้ายกาจหยาบคาย จักทำอันตรายแก่ชีวิต หรือทำอันตรายแก่พรหมจรรย์ ดังนี้ จึงขลาด เพราะ กลัวต่อผู้นั้น ย่อมแสดงธรรมว่าธรรม แสดงธรรมว่าธรรม... แสดงอาบัติ ชั่วหยาบว่าอาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าอาบัติชั่วหยาบ ภิกษุ ผู้ถึงภยาคติเพราะวัตถุ ๑๘ อย่างนี้ ย่อมปฏิบัติเพื่อความไม่เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก

เพื่อความไม่เป็นสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่อความพินาศแก่ชนหมู่มาก เพื่อความ
ไม่เกื้อกูล เพื่อความทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์ ภิกษุผู้ถึงภยากติเพราะวัตถุ ๑๘
อย่างนี้ ย่อมบริหารตนให้ถูกขุดถูกกำจัด เป็นผู้ประกอบด้วยโทษ อันวิญญูชน
พึงติเตียน และย่อมประสบบาปมิใช่บุญมาก ภิกษุเมื่อถึงภยากติ ย่อมถึงอย่างนี้.

นิกมคคาถา

[๑,๑๐๒] ผู้ใดประพฤติกว้างธรรม

เพราะชอบ เพราะชัง เพราะกลัว เพราะหลง
ยศของผู้ที่ย่อมเสื่อมเหมือนดวงจันทร์ใน
วันข้างแรม ฉะนั้น.

ไม่ถึงฉันทาคติ

[๑,๑๐๓] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า อธรรม ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอวินัยว่า อวินัย ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงวินัยว่า วินัย ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ตรัสภายิตว่า พระตถาคตไม่ได้ตรัส
ภายิต ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตตรัสภายิตว่า พระตถาคตตรัสภายิต ชื่อว่า
ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ทรงประพจน์มาว่า พระตถาคตไม่ได้
ทรงพระพจน์มา ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตประพจน์มาว่า พระตถาคตประพจน์มา
ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตไม่ได้ทรงบัญญัติว่า พระตถาคตไม่ได้ทรง
บัญญัติ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงสิ่งที่พระตถาคตทรงบัญญัติว่า พระตถาคตทรงบัญญัติ
ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอนาบัติว่า อนาบัติ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติว่า อาบัติ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติเบาว่า อาบัติเบา ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติหนักว่า อาบัติหนัก ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติมีส่วนเหลือว่า อาบัติมีส่วนเหลือ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติไม่มีส่วนเหลือว่า อาบัติไม่มีส่วนเหลือ ชื่อว่า ไม่ถึง
ฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ไม่ถึงฉันทาคติ.

ไม่ถึงโทสาคติ

[๑,๑๐๔] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ไม่ถึงโทสาคติ

ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ไม่ถึงโทสาคติ

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า 'ไม่ถึงโทสาคติ...'
ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า 'ไม่ถึงโทสาคติ'
ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า 'ไม่ถึงโทสาคติ'
อย่างนี้ ชื่อว่าภิกษุ 'ไม่ถึงโทสาคติ.'

ไม่ถึงโมหาคติ

[๑,๑๐๕] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า 'ไม่ถึงโมหาคติ'
ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า 'ไม่ถึงโมหาคติ'
ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า 'ไม่ถึงโมหาคติ...'
ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า 'ไม่ถึงโมหาคติ'
ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า 'ไม่ถึงโมหาคติ'
อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า 'ไม่ถึงโมหาคติ.'

ไม่ถึงภยาคติ

[๑,๑๐๖] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า 'ไม่ถึงภยาคติ'
ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า 'ไม่ถึงภยาคติ'
ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า 'ไม่ถึงภยาคติ...'
ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่าอาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า 'ไม่ถึงภยาคติ'
ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า 'ไม่ถึงภยาคติ'
อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า 'ไม่ถึงภยาคติ.'

นิกมคถา

[๑,๑๐๓] ผู้ใดไม่ประพฤติล่วงธรรม

เพราะชอบ เพราะชัง เพราะกลัว เพราะหลง
ยศของผู้ที่ย่อมเต็มเปี่ยมเหมือนดวงจันทร์
ในวันข้างขึ้น ฉะนั้น.

ว่าด้วยให้เข้าใจ

[๑,๑๐๔] ถ้ามว่า อย่างไร ชื่อว่า ให้เข้าใจในสถานะควรให้เข้าใจ
ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่าธรรม ชื่อว่า ให้เข้าใจในสถานะควร
ให้เข้าใจ

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ให้เข้าใจในสถานะควรให้เข้าใจ...
ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ให้เข้าใจในสถานะ
ควรให้เข้าใจ

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ให้เข้าใจ
ในสถานะควรให้เข้าใจ

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ให้เข้าใจในสถานะควรให้เข้าใจ.

ว่าด้วยพินิจ

[๑,๑๐๕] ถ้ามว่า อย่างไร ชื่อว่า ย่อมพินิจในสถานะควรพินิจ
ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมพินิจในสถานะ
ควรพินิจ

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมพินิจในสถานะควรพินิจ...

ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมพินิจใน
สถานะควรพินิจ

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมพินิจ
ในสถานะควรพินิจ

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ย่อมพินิจในสถานะควรพินิจ.

ว่าด้วยเพ่งเล็ง

[๑,๑๑๐] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็งในสถานะควรเพ่งเล็ง
ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็งในสถานะ
ควรเพ่งเล็ง

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็งในสถานะควรเพ่งเล็ง...
ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็งใน
สถานะควรเพ่งเล็ง

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็ง
ในสถานะควรเพ่งเล็ง

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ย่อมเพ่งเล็งในสถานะควรเพ่งเล็ง.

ว่าด้วยความเลื่อมใส

[๑,๑๑๑] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า เลื่อมใสในสถานะควรเลื่อมใส
ตอบว่า ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมเลื่อมใสในสถานะ
ควรเลื่อมใส

ภิกษุแสดงธรรมว่า ธรรม ชื่อว่า ย่อมเสื่อมใสในสถานะควรเสื่อมใส...

ภิกษุแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมเสื่อมใสในสถานะควรเสื่อมใส

ภิกษุแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ ชื่อว่า ย่อมเสื่อมใสในสถานะควรเสื่อมใส

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า ย่อมเสื่อมใสในสถานะควรเสื่อมใส.

ว่าด้วยคูหมินพรรคพวกอื่น

[๑,๑๑๒] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า ย่อมคูหมินพรรคพวกอื่นด้วย
เข้าใจว่า เราได้พรรคพวกแล้ว

ตอบว่า ภิกษุบางรูปในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ได้พรรคพวก ได้บริวาร มีพรรคพวก มีญาติ คิดว่า ผู้นี้ไม่ได้พรรคพวก ไม่ได้บริวาร ไม่มีพรรคพวก ไม่มีญาติ จึงคูหมินภิกษุนั้น ย่อมแสดงธรรมว่า ธรรมแสดงธรรมว่า อธรรม...แสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ

อย่างนี้ ภิกษุชื่อว่า คูหมินพรรคพวกอื่น ด้วยเข้าใจว่า เราได้พรรคพวกแล้ว.

ว่าด้วยคูหมินภิกษุมีสุตะน้อย

[๑,๑๑๓] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า คูหมินท่านผู้มีสุตะน้อยด้วยเข้าใจว่า เรามีสุตะมาก

ตอบว่า กิษุบางรูปในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มึสตะมาก ทรงจำสตะ
สังสมสตะ คูหมินกิชุนันว่า ท่านผู้นี้มีสตะน้อย มีอาคมน้อย ทรงจำไว้ได้
น้อย ย่อมแสดงอธรรมว่า ธรรม แสดงธรรมว่า อธรรม... แสดงอาบัติ
ชั่วหยาบว่า อาบัติไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ
อย่างนี้ กิษุชื่อว่าคูหมิน กิษุมีสตะน้อย ด้วยเข้าใจว่า เรามีสตะ
มาก.

ว่าด้วยคูหมินกิชุผู้อ่อนกว่า

[๑,๑๑๘] ถามว่า อย่างไร ชื่อว่า คูหมินกิชุผู้อ่อนกว่า ด้วยเข้าใจว่า เราเป็นผู้แก่กว่า

ตอบว่า กิษุบางรูปในพระธรรมวินัยนี้ เป็นเถระ รู้ราตรีวชนาน
คูหมินกิชุนันว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้อ่อนกว่า ไม่มีชื่อเสียง มีสตะน้อย ไม่รู้
พระนิพพานอันปัจฉิมอะไรทำไม่ได้ ถ้อยคำของผู้นี้จักทำอะไรไม่ได้ ย่อมแสดง
อธรรมว่า ธรรม แสดงธรรมว่า อธรรม... แสดงอาบัติชั่วหยาบว่า อาบัติ
ไม่ชั่วหยาบ แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า อาบัติชั่วหยาบ

อย่างนี้ กิษุชื่อว่า คูหมินกิชุผู้อ่อนกว่าด้วยเข้าใจว่า เราเป็นผู้
แก่กว่า.

ว่าด้วยไม่พูดเรื่องที่ยังไม่มาถึง

[๑,๑๑๙] คำว่า ไม่พูดเรื่องที่ยังไม่มาถึง นั้น คือ ไม่เก็บเอา
คำพูดที่ไม่เข้าประเด็น

คำว่า ไม่พึงให้เรื่องที่มาถึงแล้วตกลง จากกรรม จากวินัย
นั้น คือ สงฆ์ประชุมกัน เพื่อประโยชน์อันใด ไม่พึงยังประโยชน์อันนั้นให้
บกพร่องจากกรรม จากวินัย.

ว่าด้วยกรรมวินัยสัตตอุสาสน์

[๑,๑๖๖] คำว่า ด้วยกรรมใด คือด้วยเรื่องจริง

คำว่า ด้วยวินัยใด คือ โจทก์แล้วให้จำเลยให้การ

คำว่า ด้วยสัตตอุสาสน์ใด คือ ด้วยบัญญัติสัมปทา ด้วยอนุสาวน-
สัมปทา

ข้อปฏิบัติของภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์

พากย์ว่า อธิกรณ์นั้นย่อมระงับด้วยกรรมใด ด้วยวินัยใด ด้วย
สัตตอุสาสน์ใด พึงให้อธิกรณ์นั้นระงับด้วยอย่างนั้น มีใจความว่า อน
ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงถามโจทก์ว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่านงดปวารณาแก่ภิกษุ
รูปนี้นั้น ท่านงดเพราะเรื่องอะไร ท่านงดเพราะศีลวิบัติ งดเพราะอาจารย์วิบัติ
งดเพราะทักขณวิบัติ หรือ

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า งดเพราะศีลวิบัติ งดเพราะอาจารย์วิบัติ หรือ
ว่า งดเพราะทักขณวิบัติ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ พึงซักโจทก์ต่อไปว่า ท่านรู้ศีลวิบัติ อาจารย์-
วิบัติทักขณวิบัติ หรือ

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้ารู้ศีลวิบัติ รู้อาจารย์วิบัติ รู้
ทักขณวิบัติ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังซักโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ก็ศีลวิบัติเป็น
อย่างไร อาจารย์วิบัติเป็นอย่างไร ทักขณวิบัติเป็นอย่างไร

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ นี้เป็นศีลวิบัติ
อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต นี้เป็นอาจารย์วิบัติ มิจฉา
ทักขณวิบัติ อันตคาหิกทักขณวิบัติ นี้เป็นทักขณวิบัติ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังซักโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่านงด
ปวารณา แก่ภิกษุรูปนี้ ท่านงดเพราะเรื่องที่ได้เห็น งดเพราะเรื่องที่ได้ยิน
ได้ฟัง งดเพราะเรื่องที่รังเกียจ หรือ

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า งดเพราะเรื่องที่ได้เห็น งดเพราะเรื่องที่ได้ยิน
ได้ฟัง หรือว่า งดเพราะเรื่องที่รังเกียจ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังซักโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่านงด
ปวารณา แก่ภิกษุรูปนี้ เพราะเรื่องที่ได้เห็นนั้น ท่านเห็นเรื่องอะไร เห็นว่า
อย่างไร เห็นเมื่อไร เห็นที่ไหน ท่านเห็นภิกษุรูปนี้ ต้องอาบัติปาราชิก หรือ
ท่านเห็นภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ
ทุกกฏ ทุพภาสิต หรือ อนึ่ง ท่านอยู่ที่ไหน และภิกษุรูปนี้อยู่ที่ไหน ท่าน
ทำอะไรอยู่ ภิกษุรูปนี้ทำอะไรอยู่

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้าไม่ได้งดปวารณา แก่ภิกษุ
รูปนี้ เพราะเรื่องที่ได้เห็น ก็แต่ว่า ข้าพเจ้างดปวารณา เพราะเรื่องที่ได้ยิน
ได้ฟัง

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังซักโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่านงด
ปวารณา แก่ภิกษุรูปนี้ เพราะเรื่องที่ได้ยินได้ฟังนั้น ท่านได้ยินได้ฟังอะไร
ได้ยินได้ฟังว่าอย่างไร ได้ยินได้ฟังเมื่อไร ได้ยินได้ฟังที่ไหน ท่านได้ยินได้
ฟังว่า ภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติปาราชิก หรือท่านได้ยินได้ฟังว่า ภิกษุรูปนี้ต้อง
อาบัติสังฆาทิเสส อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต หรือ
ท่านได้ยินได้ฟังต่อภิกษุ หรือ ได้ยินได้ฟังต่อภิกษุณี สิกขมานา สามเณร
สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา พระราชา ราชมหาอำมาตย์ เดียรถีย์ สาวกของ
เดียรถีย์ หรือ

ถ้าโจทก์ตอบอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้าไม่ได้งดปวารณา แก่ภิกษุ
รูปนี้ เพราะเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง ก็แต่ว่า ข้าพเจ้างดปวารณา เพราะเรื่องที่
รังเกียจ

ภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ ฟังซักโจทก์ต่อไปว่า ผู้มีอายุ ข้อที่ท่านงด
ปวารณาแก่ภิกษุรูปนี้ เพราะเรื่องที่รังเกียจนั้น ท่านรังเกียจอะไร รังเกียจว่า
อย่างไร รังเกียจเมื่อไร รังเกียจที่ไหน ท่านรังเกียจว่า ภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติ
ปาราชิก หรือ ท่านรังเกียจว่า ภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส อุลลัจจัย
ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต หรือ ท่านได้ยินได้ฟังต่อภิกษุแล้ว
รังเกียจ หรือท่านได้ยินได้ฟังต่อภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี
อุบาสก อุบาสิกา พระราชา ราชมหาอำมาตย์ เดียรถีย์ สาวกของเดียรถีย์
จึงรังเกียจ หรือ.

เปรียบเทียบอธิกรณ์

[๑,๑๑๗] เรื่องที่เห็นสมด้วยเรื่อง
ที่เห็น เรื่องที่เห็นเทียบกันได้กับเรื่องที่เห็น
แก่บุคคลนั้นไม่ยอมรับ เพราะอาศัยการเห็น
บุคคลนั้นถูกรังเกียจโดยไม่มีมูล ฟังปรับ
อาบัติตามปฎิญา ฟังทำปวารณากับบุคคล
นั้น

เรื่องที่ได้ยินได้ฟังสมด้วยเรื่องที่ได้
ยินได้ฟัง เรื่องที่ได้ยินได้ฟังเทียบกันได้กับ
เรื่องที่ได้ยินได้ฟัง แต่บุคคลนั้นไม่ยอมรับ
เพราะอาศัยการได้ยินได้ฟัง บุคคลนั้นถูก
รังเกียจโดยไม่มีมูล ฟังปรับอาบัติตาม
ปฎิญา ฟังทำปวารณาบุคคลนั้น เรื่อง
ที่ได้ทราบสมด้วยเรื่องที่ได้ทราบ

เรื่องที่ได้ทราบเทียบกันได้กับเรื่อง
ที่ได้ทราบ แต่บุคคลนั้นไม่ยอมรับ เพราะ
อาศัยการได้ทราบ บุคคลนั้นถูกรังเกียจโดย
ไม่มีมูล ฟังปรับอาบัติตามปฎิญา ฟังทำ
ปวารณากับบุคคลนั้นเถิด.

จำแนกการเห็น

[๑,๑๑๘] คำว่า ท่านเห็นอะไร นั้น ถามถึงอะไร

คำว่า ท่านเห็นว่อย่างไร นั้น ถามถึงอะไร

คำว่า ท่านเห็นเมื่อไร นั้น ถามถึงอะไร

คำว่า ท่านเห็นที่ไหน นั้น ถามถึงอะไร.

[๑,๑๑๙] คำว่า ท่านเห็นอะไร นั้น ถามถึงวัตถุ ถามถึงวิบัติ

ถามถึงอาบัติ ถามถึงอชยาจาร

ชื่อว่า ถามถึงวัตถุ นั้น คือ ถามถึงวัตถุปาราชิก ๘ ถามถึงวัตถุ
สังฆาติเสส ๒๓ ถามถึงวัตถุอนิยต ๒ ถามถึงวัตถุนิสัคคิยะ ๔๒ ถามถึงวัตถุ
ปาจิตติย ๑๘๘ ถามถึงวัตถุปาฏิเทศนียะ ๑๒ ถามถึงวัตถุทุกกฏทั้งหลาย ถาม
ถึงวัตถุทุพภาสิตทั้งหลาย

ชื่อว่า ถามถึงวิบัติ นั้น คือ ถามถึงศีลวิบัติ ถามถึงอาจารวิบัติ
ถามถึงทิกฺขวิบัติ ถามถึงอาชีวิวิบัติ

ชื่อว่า ถามถึงอาบัติ นั้น คือ ถามถึงอาบัติปาราชิก ถามถึงอาบัติ
สังฆาติเสส ถามถึงอาบัติตุลัจฉัย ถามถึงอาบัติปาจิตติย ถามถึงอาบัติปาฏิ-
เทศนียะ ถามถึงอาบัติทุกกฏ ถามถึงอาบัติทุพภาสิต

ชื่อว่า ถามถึงอชยาจาร นั้น คือ ถามถึงการร่วมกันเป็นคู่ ๆ.

[๑,๑๒๐] คำว่า ท่านเห็นว่อย่างไร นั้น ได้แก่ถามถึงเพศ ถาม
ถึงอิริยาบถ ถามถึงอาการ ถามถึงประการอันแปลก

ชื่อว่า ถามถึงเพศ นั้น หมายถึงว่า สูงหรือต่ำ ดำหรือขาว

ชื่อว่า ถามถึงอิริยาบถ นั้น หมายถึงว่า เดินหรือยืน นั่งหรือนอน

ชื่อว่า **ถามถึงอาการ** นั้น หมายถึงเพศกฤหัสถ์ เพศเดียรถีย์หรือ
เพศบรรพชิต

ชื่อว่า **ถามถึงประการอันแปลก** นั้น หมายถึงเดินไปหรือยืนอยู่
นั่งหรือนอน.

[๑,๑๒๑] คำว่า **ท่านเห็นเมื่อไร** นั้น คือ ถามถึงกาล ถามถึง
สมัย ถามถึงวัน ถามถึงฤดู

ชื่อว่า **ถามถึงกาล** นั้น หมายถึงเวลาเช้า เวลาเที่ยง หรือเวลา
เย็น

ชื่อว่า **ถามถึงสมัย** นั้น หมายถึงสมัยเช้า สมัยเที่ยง หรือสมัย
เย็น

ชื่อว่า **ถามถึงวัน** นั้น หมายถึงก่อนอาหาร หรือหลังอาหาร
กลางคืนหรือกลางวัน ข้างแรมหรือข้างขึ้น

ชื่อว่า **ถามถึงฤดู** นั้น หมายถึงฤดูหนาว ฤดูร้อน หรือฤดูฝน.

[๑,๑๒๒] คำว่า **ท่านเห็นที่ไหน** นั้น คือ ถามถึงสถานที่ถาม
ถึงพื้นที่ ถามถึงโอกาส ถามถึงประเทศ

ชื่อว่า **ถามถึงสถานที่** นั้น หมายถึงพื้นที่หรือแผ่นดิน ธรณี
หรือทางเดิน

ชื่อว่า **ถามถึงพื้นที่** นั้น หมายถึงแผ่นดินหรือภูเขา หินหรือ
ปราสาท

ชื่อว่า **ถามถึงโอกาส** นั้น หมายถึงในโอกาสด้านตะวันออก หรือ
โอกาสด้านตะวันตก โอกาสด้านเหนือ หรือโอกาสด้านใต้

ชื่อว่า ถามถึงประเทศ นั้น หมายถึงในประเทศด้านตะวันออก
หรือ ประเทศด้านตะวันตก ในประเทศด้านเหนือ หรือประเทศด้านใต้.

มหาสงคราม จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๑๒๓] วัตถุ นิทาน อากาธ คำตัน
คำหลัง สิ่งที่ทำแล้ว สิ่งที่ยังไม่ได้ทำ กรรม
อธิกรณ์ และสมณะ และลำเอียง เพราะชอบ
เพราะชัง เพราะหลง และเพราะกลัว ให้
เข้าใจและพินิจ ฟังเล็ง เลื่อมใส มีพรรค-
พวก มีสัตรู แก่กว่า เรื่องที่ยังไม่มาถึง
เรื่องที่มาถึงแล้ว โดยธรรม โดยวินัย และ
แม้โดยสัตตสุสาน ชื่อว่า มหาสงคราม แล.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

มหาสังคาม วิจารณ์

วินิจฉัยในมหาสังคาม ฟังทราบดังนี้:-

หลายบทว่า วัตถุโต วา วัตถุ สงกมติ มีความว่า โจทก์-
กล่าวว่า วัตถุแห่งปฐมปาราชิก อันข้าพเจ้าได้เห็นแล้ว หรือว่าวัตถุแห่งปฐม

ปาราชิก อันข้าพเจ้าได้ฟังแล้ว เมื่อถูกถาม คือ ถูกคาดคั้นเข้าอีก กลับกล่าวว่า วัตถุแห่งปฐมปาราชิก ข้าพเจ้าไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน วัตถุแห่งทุติยปาราชิก อันข้าพเจ้าได้เห็นแล้ว หรือว่า วัตถุแห่งทุติยปาราชิก อันข้าพเจ้าได้ยินแล้ว. ฟังทราบการย้ายวัตถุที่เหลือ การย้ายวิบัติจากวิบัติ และการย้ายอาบัติจากอาบัติ โดยนัยนี้แล.

ฝ่ายภิกษุใดกล่าวว่า ข้าพเจ้าหาได้เห็นไม่ หาได้ยินไม่ดังนี้แล้ว ภายหลังกล่าวว่า ข้อนั้น แม้ข้าพเจ้าก็ได้เห็น หรือว่า ข้อนั้น แม้ข้าพเจ้าก็ได้ยิน กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้เห็น หรือว่าข้าพเจ้าได้ยิน ดังนี้แล้ว ภายหลังกลับกล่าวว่า ข้าพเจ้าหาได้เห็นไม่ หาได้ยินไม่ ภิกษุนั้น ฟังทราบว่า ปฏิเสธแล้วกลับปฎิญา ปฏิญาแล้วกลับปฏิเสธ. ภิกษุนี้แล ชื่อว่าสับเรื่องอื่นด้วยเรื่องอื่น.

สุกกวิสัทธิสิกขาบท ด้วยอำนาจสี่มีสี่เขียวเป็นต้น และความเป็นผู้ไม่มีโรค ท่านกล่าวว่า **วณฺโณ อรณฺโณ**. สัจฺจจิตฺตสิกขาบท ท่านกล่าวว่า **วณฺณมฺนุสฺสูปาทนํ** (ยังการขอให้เกิดตามขึ้น) ๓ สิกขาบทมีกายสังสัคคสิกขาบทเป็นต้น ท่านกล่าวตามรูปเดิมนั้นเอง. ๕ สิกขาบทนี้ ฟังทราบว่า เป็นบุพภาค คือ บุพประโยคของเมถุนธรรม ด้วยประการฉะนี้.

อปโลกนกรรม ๔ นั้น ได้แก่ กรรมเป็นวรรค* โดยธรรมเป็นต้น. แม้ในกรรมที่เหลือ ก็นัยนี้แล.

หมวด ๔ สี่หมวด จงรวมเป็น ๑๖ ด้วยประการฉะนี้.

หลายบทว่า พุทฺชนอหิตาย ปฏิปฺนุโน โหติ มีความว่า จริงอยู่ เมื่ออธิกรณ์อันพระวินัยธร วินิจฉัยด้วยฉันทาคติอย่างนั้น สงฆ์ในวัดนั้น

* ตามฉบับในลาน เป็น วคฺคาทีนึ.

ย่อมแตกกันเป็น ๒ ฝ่าย. แม้กิษุณิทั้งหลายผู้อาศัยโอวาทเป็นอยู่ ก็ย่อมเป็น ๒ ฝ่าย. พวกอุบาสกก็ดี อุบาสิกาก็ดี เด็กชายก็ดี เด็กหญิงก็ดีย่อมเป็น ๒ ฝ่าย แม้เหล่าอารักขเทวดาของชนเหล่านั้น ก็ย่อมแตกกันเป็น ๒ ฝ่ายเหมือนกัน. ต่อแต่นั้นเทวดาทั้งหลาย นับภุมมเทวดาเป็นต้น จนถึงอกนิษฐพรหม ย่อมแยกเป็น ๒ ฝ่ายด้วย.

ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า กิษุณูลำเอียงด้วยฉันทาคติเป็นต้น ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อไม่เกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก ฯลฯ เป็นผู้ปฏิบัติ เพื่อไม่เป็นประโยชน์ เพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่ชนเป็นอันมาก ทั้งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

บทว่า วิสมนิสฺสูโต ได้แก่ ผู้อาศัยกายกรรมเป็นต้น ซึ่งไม่เรียบร้อย.

บทว่า คหณนิสฺสูโต ได้แก่ ผู้อาศัยความถือ กล่าวคือ มิจฉาทิฎฐิ และอันตคาคิทธิฎฐิ.

บทว่า พลวนิสฺสูโต ได้แก่ ผู้อาศัยกิษุณุมิชื่อเสียง ซึ่งมีกำลัง.

สองบทว่า ตสฺส อวชานนุโต ได้แก่ คูหมินถ้อยคำของกิษุณุนั้น. อีกอย่างหนึ่ง บทว่า ตสฺส นั้น เป็นฉฐฐิวีรัตติ ใช้ในอรรถแห่งทุติยวิรัตติ. อธิบายว่า คูหมินกิษุณุนั้น.

สองบทว่า ยํ อตุถาย มีความว่า เพื่อประโยชน์ใด.

สองบทว่า ตํ อตุถํ มีความว่า ประโยชน์นั้น.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตันทั้งนั้น. ฉะนี้แล.

มหาสังคาม วัฒนนา จบ

กฐินเภท

ว่าด้วยกฐินไม่เป็นอันกรานเป็นต้น

[๑,๑๒๔] กฐินใครไม่ได้กราน กฐินใครได้กราน กฐินไม่เป็นอัน
กราน ด้วยอาการอย่างไร กฐินเป็นอันกรานด้วยอาการอย่างไร.

กฐินไม่เป็นอันกราน

[๑,๑๒๕] คำว่า กฐินใครไม่ได้กราน นั้น ความว่า กฐิน
บุคคล ๒ พวก คือ ภิกษุผู้ไม่ได้กราน ๑ ภิกษุผู้ไม่อนุโมทนา ๑ ไม่เป็น
อันกราน กฐิน บุคคล ๒ พวกนี้ ไม่เป็นอันกราน.

กฐินเป็นอันกราน

[๑,๑๒๖] คำว่า กฐินใครได้กราน นั้น ความว่า กฐิน บุคคล
๒ พวกนี้ คือ ภิกษุผู้กราน ๑ ภิกษุผู้อนุโมทนา ๑ เป็นอันกราน กฐิน
บุคคล ๒ พวกนี้ เป็นอันกราน.

เหตุที่กฐินไม่เป็นอันกราน

[๑,๑๒๗] คำว่า กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการอย่างไร นั้น
คือ กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการ ๒๔ คือ:-

๑. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงจีตรอย
๒. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงซ้กผ้า

๑๓. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงกะผ้า
๑๔. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงตัดผ้า
๑๕. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงเนาผ้า
๑๖. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงเย็บคั่น
๑๗. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงทำลูกกลม
๑๘. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงทำรังคุมให้มัน
๑๙. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงประกอบผ้าอนุวาด
๑๐. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงประกอบผ้าอนุวาดด้านหน้า
๑๑. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงดามผ้า
๑๒. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงข้อมเป็นสี่หม่น
๑๓. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยอาการเพียงผ้าที่ทำนิมิตได้มา
๑๔. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยผ้าที่พูดเสียงเดียวได้มา
๑๕. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ยืมเขามา
๑๖. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยผ้าที่เก็บไว้ค้างคืน
๑๗. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยผ้าที่เป็นนิสสัคคิยะ
๑๘. กฐินไม่เป็นอันกราน ด้วยผ้าที่มีได้ทำกับปะพินทุ
๑๙. กฐินไม่เป็นอันกราน เว้นผ้าสังฆาฏิ
๒๐. กฐินไม่เป็นอันกราน เว้นผ้าอุตราสงค์
๒๑. กฐินไม่เป็นอันกราน เว้นผ้าอันตราวาสก
๒๒. กฐินไม่เป็นอันกราน เว้นจีวรมีชั้น ๕ หรือเกินกว่า ๕ ซึ่งตัดดีแล้ว ทำให้มีมณฑล เสร็จในวันนั้น

๒๓. กฐินไม่เป็นอันทราน นอกจากบุคคลทราน

๒๔. กฐินไม่เป็นอันทรานโดยชอบ ถ้าภิกษุผู้อยู่นอกสีมา อนุโมทนา
กฐินนั้น

กฐินไม่เป็นอันทราน แม้ด้วยอาการอย่างนี้.

อธิบายเหตุที่ไม่ได้ทรานบางข้อ

[๑,๑๒๘] ที่ชื่อว่า ทำนimit คือ ภิกษุทำนimitว่า เราจักทราน
กฐินด้วยผืนผ้านี้

ที่ชื่อว่า พุดเลียบเคียง คือ ภิกษุพุดเลียบเคียงด้วยคิดว่า จักยัง
ผ้ากฐินให้เกิดด้วยการพุดเลียบเคียงนี้

ผ้าที่ทายกไม่ได้หีบยกให้เรียกว่าผ้าอิมเขามา

ที่ชื่อว่า ผ้าเก็บไว้ค้างคืน มี ๒ อย่าง คือ ผ้าทำค้างคืน ๑ ผ้า
เก็บไว้ค้างคืน ๑

ที่ชื่อว่า ผ้าเป็นนิสัคคิยะ คือ ภิกษุกำลังทำอยู่ อรุณขึ้นมา
กฐินไม่เป็นอันทราน ด้วยอาการ ๔ อย่างนี้.

เหตุที่กฐินเป็นอันทราน

[๑,๑๒๙] คำว่า กฐินอันเป็นทราน ด้วยอาการเท่าไร นั้น
ความว่า กฐินย่อมเป็นอันทรานด้วยอาการ ๑๗ อย่าง ดังต่อไปนี้

๑. กฐินเป็นอันทราน ด้วยผ้าไหม

๒. กฐินเป็นอันทราน ด้วยผ้าเทียมไหม

๓. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าเก่า
๔. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าบังสุกุล
๕. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าตกตามร้าน
๖. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ไม่ได้ทำนิมิตได้มา
๗. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ไม่ได้พูดเลียบเคียงได้มา
๘. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่ไม่ได้ยื่นเขามา
๙. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่มีได้เก็บไว้ค้างคืน
๑๐. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าที่มีได้เป็นนิสสัคคิยะ
๑๑. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าทำกัปปะพินทุแล้ว
๑๒. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าสังฆาฏิ
๑๓. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าอุตราสงค์
๑๔. กฐินเป็นอันกราน ด้วยผ้าอันตราวาสก
๑๕. กฐินเป็นอันกราน ด้วยจีวรมีชั้น ๕ หรือเกินกว่า ซึ่งตัดดีแล้ว
ทำให้มีมณฑล เสร็จในวันนั้น
๑๖. กฐินเป็นอันกราน เพราะบุคคลกราน
๑๗. กฐินเป็นอันกรานโดยชอบ ถ้าภิกษุผู้อยู่ในสีมา อนุโมทนา
กฐินนั้น
กฐินเป็นอันกราน แม้ด้วยอาการอย่างนี้ กฐินเป็นอันกราน ด้วย
อาการ ๑๗ อย่างนี้.

ธรรมที่เกิดพร้อมกัน

[๑,๑๓๐] ถามว่า ธรรมเท่าไร ย่อมเกิดพร้อมกับการกรานกฐิน
ตอบว่า ธรรม ๑๕ อย่าง ย่อมเกิดพร้อมกับการกรานกฐิน คือ
มาติกา ๘ ปลีโพธ ๒ อานิสงส์ ๕ ธรรม ๑๕ อย่างนี้ ย่อมเกิดพร้อมกับ
การกรานกฐิน.

ธรรมที่เป็นปัจจัยแห่งประโยคเป็นต้น

[๑,๑๓๑] ประโยค มีธรรมเท่าไรเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็น
ปัจจัยโดยสมันนตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสสย-
ปัจจัย เป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย เป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย เป็นปัจจัย
โดยสหชาติปัจจัย

นุพกรณ์...

การถอนผ้า...

การอธิษฐานผ้า...

การกราน...

มาติกา และปลีโพธ...

วัตถุ มีธรรมเท่าไรเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดย
สมันนตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสสยปัจจัย
เป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย เป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย เป็นปัจจัยโดย
สหชาติปัจจัย.

บุพกรรมเป็นปัจจัย

[๑,๑๓๒] ประโยค มีบุพกรรมเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสสยปัจจัย บุพกรรม มีประโยคเป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย ประโยค มีบุพกรรมเป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นปัจจัยโดยสหชาติปัจจัย.

การถอนผ้าเป็นปัจจัย

[๑,๑๓๓] บุพกรรม มีการถอนผ้าเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสสยปัจจัย การถอนผ้า มีบุพกรรมเป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย บุพกรรม มีการถอนผ้าเป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นปัจจัยโดยสหชาติปัจจัย.

การอธิษฐานผ้าเป็นปัจจัย

[๑,๑๓๔] การถอนผ้า มีการอธิษฐานผ้าเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดยอุปนิสสยปัจจัย การอธิษฐานผ้า มีการถอนเป็นปัจจัยโดยปุเรชาติปัจจัย การถอนผ้า มีการอธิษฐานเป็นปัจจัยโดยปัจฉาชาติปัจจัย ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นปัจจัยโดยสหชาติปัจจัย.

การกรานเป็นปัจจัย

[๑,๑๓๕] การอธิษฐานผ้า มีการกรานเป็นปัจจัยโดยอนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย เป็นปัจจัยโดยนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัยโดย

อุปนิสัยขังขัง การกรณมีการอธิษฐานเป็นขังขังโดยปุเรชาตขังขัง การอธิษฐานผ้า มีการกรณเป็นขังขังโดยปัจฉาชาตขังขัง ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นขังขังโดยสหชาตขังขัง.

มาติกาและปติโพธเป็นขังขัง

[๑,๑๓๖] การกรณ มีมาติกาและปติโพธเป็นขังขังโดยอนันตรขังขัง เป็นขังขังโดยสมนันตรขังขัง เป็นขังขังโดยนิสสขขังขัง เป็นขังขังโดยอุปนิสัยขังขัง มาติกาและปติโพธ มีการกรณ เป็นขังขังโดยปุเรชาตขังขัง การกรณ มีมาติกาและปติโพธ เป็นขังขังโดยปัจฉาชาตขังขัง ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นขังขังโดยสหชาตขังขัง.

ความหวังและหมคหวังเป็นขังขัง

[๑,๑๓๗] วัตถุ มีความหวังและหมคหวังเป็นขังขัง โดยอนันตรขังขัง เป็นขังขังโดยสมนันตรขังขัง เป็นขังขังโดยนิสสขขังขัง เป็นขังขังโดยอุปนิสัยขังขัง ความหวังและหมคหวัง มีวัตถุเป็นขังขังโดยปุเรชาตขังขัง วัตถุมีความหวังและหมคหวัง เป็นขังขังโดยปัจฉาชาตขังขัง ธรรม ๑๕ อย่าง เป็นขังขังโดยสหชาตขังขัง.

นิทานเป็นต้นแห่งบุพกรรมเป็นต้น

[๑,๑๓๘] ถ้ามว่า บุพกรรม มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

การถอนผ้า มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

การอธิษฐานผ้า มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

การกราน มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

มาติกาและปลิวท มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไร
เป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ความหวังและหมดหวัง มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไร
เป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ตอบว่า บุพกรรม มีประโยชน์เป็นนิทาน มีประโยชน์เป็นสมุทัย มี
ประโยชน์เป็นชาติ มีประโยชน์เป็นแดนเกิดก่อน มีประโยชน์เป็นองค์ มีประโยชน์
เป็นสมุฏฐาน

การถอนผ้า มีบุพกรรมเป็นนิทาน มีบุพกรรมเป็นสมุทัย มี
บุพกรรมเป็นชาติ มีบุพกรรมเป็นแดนเกิดก่อน มีบุพกรรมเป็นองค์ มีบุพกรรม
เป็นสมุฏฐาน

การอธิษฐานผ้า มีการถอนเป็นนิทาน มีการถอนเป็นสมุทัย มีการ
ถอนเป็นชาติ มีการถอนเป็นแดนเกิดก่อน มีการถอนเป็นองค์ มีการถอน
เป็นสมุฏฐาน

การกราน มีการอธิษฐานเป็นนิทาน มีการอธิษฐานเป็นสมุทัย มีการ
อธิษฐานเป็นชาติ มีการอธิษฐานเป็นแดนเกิดก่อน มีการอธิษฐานเป็นองค์
มีการอธิษฐานเป็นสมุฏฐาน

มาติกาและปติโพธ มีการกรณเป็นนิทาน มีการกรณเป็นสมุทัย มีการกรณเป็นชาติ มีการกรณเป็นแดนเกิดก่อน มีการกรณเป็นองค์ มีการกรณเป็นสมุฏฐาน

ความหวังและหมดหวัง มีวัตถุเป็นนิทาน มีวัตถุเป็นสมุทัย มีวัตถุเป็นชาติ มีวัตถุเป็นแดนเกิดก่อน มีวัตถุเป็นองค์ มีวัตถุเป็นสมุฏฐาน

ถ. ประโยค มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

บุพกรรม...

การถอนผ้า...

การอธิษฐานผ้า...

การกรณ...

มาติกาและปติโพธ...

วัตถุ...

ความหวังและหมดหวัง มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ต. ประโยค มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุเป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

บุพกรรม...

การถอนผ้า...

การอธิษฐานผ้า...

การกรณ...

มาติกาและปติโพธ...

วัตถุ...

ความหวังและหมดหวัง มีเหตุเป็นนิทาน มีเหตุเป็นสมุทัย มีเหตุ
เป็นชาติ มีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน มีเหตุเป็นองค์ มีเหตุเป็นสมุฏฐาน

ถ. ประโยค มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไรเป็นชาติ
มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

บุพกรรม...

การถอนผ้า...

การอธิษฐานผ้า...

การกราน...

มาติกาและปติโพธ...

วัตถุ...

ความหวังและหมดหวัง มีอะไรเป็นนิทาน มีอะไรเป็นสมุทัย มีอะไร
เป็นชาติ มีอะไรเป็นแดนเกิดก่อน มีอะไรเป็นองค์ มีอะไรเป็นสมุฏฐาน

ต. ประโยค มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทัย มีปัจจัยเป็นชาติ
มีปัจจัยเป็นแดนเกิดก่อน มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน

บุพกรรม...

การถอนผ้า...

การอธิษฐานผ้า...

การกราน...

มาติกาและปติโพธ...

วัตถุ...

ความหวังและหมดหวัง มีปัจจัยเป็นนิทาน มีปัจจัยเป็นสมุทัย มีปัจจัยเป็นชาติ มีปัจจัยเป็นแดนเกิดก่อน มีปัจจัยเป็นองค์ มีปัจจัยเป็นสมุฏฐาน.

สงเคราะห์กรรม

[๑,๑๓๕] ถามว่า บุพกรรม สงเคราะห์ด้วยกรรมเท่าไร

ตอบว่า บุพกรรม สงเคราะห์ด้วยกรรม ๗ อย่าง คือ ชักผ้า ๑ กะผ้า ๑ ตัดผ้า ๑ เน่าผ้า ๑ เย็บผ้า ๑ ย้อมผ้า ๑ ทำกัปปะพินทุ ๑ บุพกรรม สงเคราะห์ด้วยกรรม ๗ นี้

ถ. การถอนผ้า สงเคราะห์ด้วยกรรมเท่าไร

ต. การถอนผ้า สงเคราะห์ด้วยกรรม ๓ อย่าง คือ ผ้าสังฆาฏิ ๑ ผ้าอุตราสงค์ ๑ ผ้าอังตราวาสก ๑

ถ. การอธิษฐานผ้า สงเคราะห์ด้วยกรรมเท่าไร

ต. การอธิษฐานผ้า สงเคราะห์ด้วยกรรม ๓ อย่าง คือ ผ้าสังฆาฏิ ๑ ผ้าอุตราสงค์ ๑ ผ้าอังตราวาสก ๑

ถ. การกราน สงเคราะห์ด้วยกรรมเท่าไร

ต. การกราน สงเคราะห์ด้วยกรรมอย่างเดียว คือ เปล่งวาจา.

มูลเหตุแห่งกฐินเป็นต้น

[๑,๑๔๐] ถามว่า กฐินมีมูลเท่าไร มีวัตถุเท่าไร มีภูมิเท่าไร

ตอบว่า กฐิน มีมูลอย่างเดียว คือ สงฆ์ มีวัตถุ ๓ คือ ผ้าสังฆาฏิ ๑ ผ้าอุตราสงค์ ๑ ผ้าอังตราวาสก ๑ มีภูมิ ๖ คือ ผ้าทำด้วยเปลือกไม้ ๑ ผ้า

ทำด้วยฝ้าย ๑ ผ้าทำด้วยไหม ๑ ผ้าทำด้วยขนสัตว์ ๑ ผ้าทำด้วยป่าน ๑ ผ้าทำด้วยสัมภาระเจือกัน ๑.

เบื้องต้นแห่งกฐินเป็นต้น

[๑,๑๔๑] ถามว่า กฐิน มีอะไรเป็นเบื้องต้น มีอะไรเป็นท่ามกลาง มีอะไรเป็นที่สุด

ตอบว่า กฐิน มีบุพกรรมเป็นเบื้องต้น มีการทำเป็นท่ามกลาง มีการกรานเป็นที่สุด.

องค์ของภิกษุผู้ กรานกฐิน

[๑,๑๔๒] ถามว่า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไร ไม่ควรกรานกฐิน ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไร ควรกรานกฐิน

ตอบว่า ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ ไม่ควรกรานกฐิน ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ ควรกรานกฐิน

ถ. ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ เป็นไหน ไม่ควรกรานกฐิน

ต. ภิกษุไม่รู้บุพกรรม ๑ ไม่รู้การถอนผ้า ๑ ไม่รู้การอธิษฐานผ้า ๑ ไม่รู้การกราน ๑ ไม่รู้มาตिका ๑ ไม่รู้ปติโพธ ๑ ไม่รู้การเคาะกฐิน ๑ ไม่รู้ อานิสงส์ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ นี้ ไม่ควรกรานกฐิน

ถ. ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ เป็นไหน ควรกรานกฐิน

ต. ภิกษุรู้บุพกรรม ๑ รู้การถอนผ้า ๑ รู้การอธิษฐานผ้า ๑ รู้การ กราน ๑ รู้มาตिका ๑ รู้ปติโพธ ๑ รู้การเคาะกฐิน ๑ รู้ อานิสงส์ ๑

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๘ นี้ ควรกรานกฐิน.

การกรานกฐิน

[๑,๑๔๑] ถามว่า บุคคลพวกไหนกรานกฐินไม่ขึ้น บุคคลพวกไหน
กรานกฐินขึ้น

ตอบว่า บุคคล ๓ พวกกรานกฐินไม่ขึ้น บุคคล ๓ พวกกรานกฐินขึ้น

ถ. บุคคล ๓ พวกเหล่าไหน กรานกฐินไม่ขึ้น

ต. บุคคลอยู่นอกสีมาอนุโมทนา ๑ เมื่ออนุโมทนาไม่เปล่งวาจา ๑
เมื่อเปล่งวาจาไม่ให้ผู้อื่นรู้ ๑ บุคคล ๓ พวกเหล่านี้ กรานกฐินไม่ขึ้น

ถ. บุคคล ๓ พวกเหล่าไหน กรานกฐินขึ้น

ต. บุคคลอยู่ในสีมาอนุโมทนา ๑ เมื่ออนุโมทนาเปล่งวาจา ๑ เมื่อ
เปล่งวาจาให้ผู้อื่นรู้ ๑ บุคคล ๓ พวกนี้กรานกฐินขึ้น.

วัตถุวิบัติเป็นต้น

[๑,๑๔๔] ถามว่า การกรานกฐินเท่าไรไม่ขึ้น การกรานกฐินเท่าไรขึ้น

ตอบว่า การกรานกฐิน ๓ อย่าง ไม่ขึ้น การกรานกฐิน ๓ อย่าง ขึ้น

ถ. การกรานกฐิน ๓ อย่างเหล่าไหน ไม่ขึ้น

ต. ผ้าเป็นของวิบัติโดยวัตถุ ๑ วิบัติโดยกาล ๑ วิบัติโดยการกระทำ ๑
การกรานกฐิน ๓ อย่างนี้ ไม่ขึ้น

ถ. การกรานกฐิน ๓ อย่างเหล่าไหน ขึ้น

ต. ผ้าเป็นของถึงพร้อมด้วยวัตถุ ๑ ถึงพร้อมด้วยกาล ๑ ถึงพร้อม
ด้วยการกระทำ ๑ การกรานกฐิน ๓ อย่างนี้ ขึ้น.

ควรรู้ กฐินเป็นต้น

[๑,๑๔๕] ฟังรู้จักกฐิน ฟังรู้จักการกรานกฐิน ฟังรู้จักเดือนที่กรานกฐิน ฟังรู้จักวัชิตีแห่งการกรานกฐิน ฟังรู้จักสมบัตแห่งการกรานกฐิน ฟังรู้จักการทำนimit ฟังรู้จักการพุดเลียบเคียง ฟังรู้จักผ้าที่ยืมเขามา ฟังรู้จักผ้าที่เก็บไว้ค้างคืน ฟังรู้จักผ้าที่เป็นนิสสัคคีย์.

วิภาคคำว่าฟังรู้ จักกฐินเป็นต้น

[๑,๑๔๖] คำว่า ฟังรู้จักกฐิน นั้น ความว่า การรวบรวม การประชุมชื่อ การตั้งชื่อ การเรียกชื่อ ภาษา พัญญชนะ การกล่าวธรรมเหล่านั้น รวมเรียกว่า กฐิน

คำว่า ฟังรู้จักเดือนที่กรานกฐิน คือ ฟังรู้จักเดือนท้ายแห่งฤดูฝน

คำว่า ฟังรู้จักวัชิตีแห่งการกรานกฐิน ได้แก่ ฟังรู้จักวัชิตีแห่งการกรานกฐิน ด้วยอาการ ๒๔ อย่าง

คำว่า ฟังรู้จักสมบัติแห่งการกรานกฐิน ได้แก่ ฟังรู้จักสมบัติแห่งการกรานกฐิน ด้วยอาการ ๑๗ อย่าง

คำว่า ฟังรู้จักการทำนimit คือ ทำนimitว่า จักกรานกฐิน ด้วยผ้าผืนนี้

คำว่า ฟังรู้จักการพุดเลียบเคียง คือ ทำการพุดเลียบเคียงด้วยคิดว่าจักยังผ้ากฐินให้เกิด ด้วยการพุดเลียบเคียงนี้

คำว่า ฟังรู้จักผ้าที่ยืมเขามา คือ รู้จักผ้าที่ทายกมิได้หิบบกให้

คำว่า ฟังรู้จักผ้าที่เก็บไว้ค้างคืน คือ ฟังรู้จักผ้าที่เก็บไว้ค้างคืน ๒ อย่าง คือ ทำค้างคืน ๑ เก็บไว้ค้างคืน ๑

คำว่า ฟังรู้จักผ้าเป็นนิสัคคีย์ นั้น คือ เมื่อภิกษูกำลังทำผ้าอยู่
อรุณขึ้นมา.

อธิบายการกรานกฐิน

[๑,๑๔๗] คำว่า ฟังรู้จักการกรานกฐิน นั้น มีอธิบาย ถ้าผ้า
กฐินบังเกิดแก่สงฆ์ สงฆ์ฟังปฏิบัติอย่างไร ภิกษุผู้กรานฟังปฏิบัติอย่างไร ภิกษุ
ผู้อนุโมทนาฟังปฏิบัติอย่างไร

สงฆ์ฟังให้ผ้ากฐินแก่ภิกษุผู้กราน กฐินด้วยญัตติทุติยกรรม

ภิกษุผู้กรานกฐินนั้น ฟังซักข่าให้สะอาดแล้ว กะ ตัด เย็บ ย้อม
ทำพินทุกปประแล้วกรานกฐินในวันนั้นเทียว ถ้าประสงค์จะกรานกฐินด้วยผ้า
สังฆาฏิ ฟังถอนผ้าสังฆาฏิผืนเก่าเสีย ฟังอธิษฐานผ้าสังฆาฏิผืนใหม่ เปล่งวาทา
ว่า ข้าพเจ้ากรานกฐินด้วยผ้าสังฆาฏิผืนนี้ ถ้าประสงค์จะกรานกฐินด้วยผ้า
อุตตราสงค์ ฟังถอนผ้าอุตตราสงค์ผืนเก่าเสีย ฟังอธิษฐานผ้าอุตตราสงค์ผืนใหม่
เปล่งวาทาว่า ข้าพเจ้ากรานกฐินด้วยผ้าอุตตราสงค์ผืนนี้ ถ้าประสงค์จะกรานกฐิน
ด้วยผ้าอันตราสก ฟังถอนผ้าอันตราสกผืนเก่าเสีย ฟังอธิษฐานผ้าอันตราสก
ผืนใหม่ เปล่งวาทาว่า ข้าพเจ้ากรานกฐินด้วยผ้าอันตราสกผืนนี้

อันภิกษุผู้กรานกฐินนั้น ฟังเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตตราสงค์เฉวียงบ่า
ประคองอัญชลีก้าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การกราน
กฐินเป็นธรรม ขอท่านทั้งหลายอนุโมทนาเถิด

ภิกษุผู้อนุโมทนาเหล่านั้น ฟังห่มผ้าอุตตราสงค์เฉวียงบ่า ประคอง
อัญชลีก้าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การกรานกฐินเป็น
ธรรม เราทั้งหลายอนุโมทนา

ภิกษุผู้กรานกฐินนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห้ามผ้าอุตราสงค์
เฉวียงบ่า ประคองอัญชติกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า กฐินของสงฆ์กรานแล้ว
การกรานกฐินเป็นธรรม ขอท่านทั้งหลายอนุโมทนาเถิด

ภิกษุผู้อนุโมทนาเหล่านั้น พึงห้ามผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ประคอง
อัญชติกล่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การกรานกฐินเป็น
ธรรม เราทั้งหลายอนุโมทนา

ภิกษุผู้กรานกฐินนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห้ามผ้าอุตราสงค์เฉวียง
บ่า ประคองอัญชติกล่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การ
กรานกฐินเป็นธรรม ขอท่านอนุโมทนาเถิด

ภิกษุผู้อนุโมทนานั้น พึงห้ามผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ประคองอัญชติ
กล่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การกรานกฐินเป็นธรรม
ข้าพเจ้าอนุโมทนา.

กรานกฐิน

[๑,๑๔๘] ถามว่า สงฆ์กรานกฐิน คณะกรานกฐิน บุคคลกราน
กฐิน หรือ

ตอบว่า สงฆ์หาได้กรานกฐินไม่ คณะหาได้กรานกฐินไม่ แต่บุคคล
กรานกฐิน ถ้าสงฆ์หาได้กรานกฐินไม่ คณะหาได้กรานกฐินไม่ แต่บุคคล
กรานกฐิน ได้ชื่อว่า สงฆ์ไม่ได้กรานกฐิน คณะไม่ได้กรานกฐิน แต่บุคคล
กรานกฐิน

ถ. สงฆ์สวดปาติโมกข์ คณะสวดปาติโมกข์ บุคคลสวดปาติโมกข์
หรือ

ต. สงฆ์หาได้สวดปาติโมกข์ไม่ คณะหาได้สวดปาติโมกข์ไม่ แต่
บุคคลสวดปาติโมกข์ สงฆ์หาได้สวดปาติโมกข์ไม่ คณะหาได้สวดปาติโมกข์ไม่
แต่บุคคลสวดปาติโมกข์ ได้ชื่อว่า สงฆ์ไม่ได้สวดปาติโมกข์ คณะไม่ได้สวด
ปาติโมกข์ แต่บุคคลสวดปาติโมกข์ หรือเพราะความสามัคคีแห่งสงฆ์ เพราะ
ความสามัคคีแห่งคณะ เพราะบุคคลสวด ได้ชื่อว่า สงฆ์สวดปาติโมกข์ คณะ
สวดปาติโมกข์ บุคคลสวดปาติโมกข์ ฉะนั้น สงฆ์หาได้กรานกฐินไม่ คณะ
หาได้กรานกฐินไม่ แต่บุคคลกรานกฐิน เพราะสงฆ์อนุโมทนา เพราะคณะ
อนุโมทนา เพราะบุคคลกราน ได้ชื่อว่า สงฆ์กรานกฐิน คณะกรานกฐิน
บุคคลกรานกฐิน ฉะนั้นเหมือนกัน.

แก้ปัญหาลิโพธิในมัตถิกา ๘

[๑,๑๔๕] ท่านมหากัสสปถามว่า การ
เตาะกฐินมีการหลีกไปเป็นที่สุด อันพระ-
สุคตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ แห่งพระราชผู้
สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้าขอถามท่านถึง
การเตาะกฐินนั้น ลิโพธิอย่างไรขนาดก่อน

ท่านพระอุบาลีตอบว่า การเตาะกฐิน
มีการหลีกไปเป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้
เป็นเผ่าพันธุ์ แห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้
แล้ว ก็เมื่อภิกษุหลีกไปด้วยคิดว่า จักทิ้ง
อวาสนี้เสียละ ลิโพธิในจีวรขนาดก่อน

ปัลลิวในอวาสขาดพร้อมกับภิกษุนั้น ไป
นอกสีมา.

[๑,๑๕๐] ม. การเดาะกฐินมีการทำ
เสร็จเป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ
แห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์รั้งไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้า
ขอถามท่าน ถึงการเดาะกฐินนั้น ปัลลิว
อย่างไรหนุดก่อน

อ. การเดาะกฐินมีการทำเสร็จเป็น
ที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ แห่ง
พระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์รั้งไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุ
หลีกไปด้วยคิดว่า จักทิ้งอวาสนี้เสียละ
ปัลลิวในอวาสขาดก่อน เมื่อจิวรสำเร็จ
ปัลลิวในจิวรขาด.

[๑,๑๕๑] ม. การเดาะกฐินมีการตก-
ลงใจเป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ
แห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์รั้งไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้า
ขอถามท่านถึงการเดาะกฐินนั้น ปัลลิว
อย่างไรหนขาดก่อน

อ. การเดาะกฐินมีการตกลงใจเป็น
ที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุ แห่ง
พระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์รั้งไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุ
หลีกไปด้วยคิดว่า จักทิ้งอวาสนี้เสียละ
ปัลลิว ๒ อย่าง ขาดพร้อมกัน.

[๑,๑๕๒] ม. การเดาะกฐินมีความ
เสียเป็นที่สุด อันพระสุตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์
แห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้า
ขอถามท่านถึงการเดาะกฐินนั้น ปลิโพธ
อย่างไรหนขาดก่อน

อ. การเดาะกฐินมีการเสียเป็นที่สุด
อันพระสุตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ แห่งพระ-
ราชาผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุหลีกไป
ด้วยคิดว่าจักทิ้งอาวาสนี้เสียละ ปลิโพธใน
อาวาสขาดก่อน ปลิโพธในจีวรขาดเมื่อจีวร
เสียหาย.

[๑,๑๕๓] ม. การเดาะกฐินมีการฟัง
เป็นที่สุด อันพระสุตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์
แห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้า
ขอถามท่านถึงการเดาะกฐินนั้น ปลิโพธ
อย่างไรหนขาดก่อน

อ. การเดาะกฐินมีการฟังเป็นที่สุด
อันพระสุตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ แห่งพระราช
ผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุหลีกไปด้วย
คิดว่าจักทิ้งอาวาสนี้เสียละ ปลิโพธในจีวร
ขาดก่อน ปลิโพธในอาวาสขาดพร้อมกับการ
ฟังของภิกษุนั้น.

[๑,๑๕๔] ม. การเดาะกฐินมีความ
สิ้นหวังเป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็น
เผ่าพันธุ์แห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ไว้แล้ว
ก็ข้าพเจ้าขอถามท่าน ถึงการเดาะกฐินนั้น
ปติโพธิ์อย่างไรหนาค่อน

อุ. การเดาะกฐินมีความสิ้นหวังเป็น
ที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ แห่ง
พระราชาสถูสูงศักดิ์ไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุ
หลีกไปด้วยคิดว่า จักทิ้งอาวาสนี้เสียละ
ปติโพธิ์ในอาวาสหนาค่อน ปติโพธิ์ในจิรว
ขาดต่อเมื่อสิ้นความหวังในจิรวแล้ว.

[๑,๑๕๕] ม. การเดาะกฐินมีการก้าว
ล่วงสัมาเป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็น
เผ่าพันธุ์แห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ไว้แล้ว
ก็ข้าพเจ้าขอถามท่าน ถึงการเดาะกฐินนั้น
ปติโพธิ์อย่างไรหนาค่อน

อุ. การเดาะกฐินมีการก้าวล่วงสัมา
เป็นที่สุด อันพระสุคตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์
แห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ไว้แล้ว ก็เมื่อ
ภิกษุหลีกไปด้วยคิดว่า จักทิ้งอาวาสนี้เสียละ
ปติโพธิ์ในจิรวหนาค่อน ปติโพธิ์ในอาวาส
ขาดเมื่อภิกษุนั้นไปนอกสัมา.

[๑,๑๕๖] ม. การเดาะกฐินมีการเดาะ
พร้อมกัน อันพระสุตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์
แห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็ข้าพเจ้า
ขอถามท่าน ถึงการเดาะกฐินนั้น ปลิโพท
อย่างไรหนขาดก่อน

อุ. การเดาะกฐินมีการเดาะพร้อมกัน
อันพระสุตเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ แห่งพระ-
ราชาผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้แล้ว ก็เมื่อภิกษุหลีกไป
ด้วยคิดว่าจักทิ้งอาวาสนี้เสียละ ปลิโพททั้ง ๒
ขาดพร้อมกัน.

การเดาะกฐิน

[๑,๑๕๗] ถามว่า การเดาะกฐินที่
สงฆ์เป็นใหญ่มีเท่าไร การเดาะกฐินที่บุคคล
เป็นใหญ่มีเท่าไร การเดาะกฐินที่สงฆ์ไม่
เป็นใหญ่ บุคคลไม่เป็นใหญ่มีเท่าไร

ตอบว่า การเดาะกฐินที่สงฆ์เป็น
ใหญ่มีอย่างเดียว คือ การเดาะในระหว่าง
การเดาะกฐินที่บุคคลเป็นใหญ่มี ๔
อย่าง คือ เดาะกฐินมีการหลีกไปเป็นที่สุด ๑
มีการทำเสร็จเป็นที่สุด ๑ มีความตกลงใจ
เป็นที่สุด ๑ มีความก้าวล่วงสีมาเป็นที่สุด ๑

การเดาะกฐินที่สงฆ์ไม่เป็นใหญ่ ที่
บุคคลไม่เป็นใหญ่มี ๔ อย่าง คือ การเดาะ
กฐินมีการเสียเป็นที่สุด ๑ มีการฟังเป็นที่
สุด ๑ มีความสิ้นหวังเป็นที่สุด ๑ มีการ
เดาะกฐินพร้อมกัน ๑.

การเดาะกฐินภายในสีมาเป็นต้น

[๑,๑๕๘] ถ้ามว่า การเดาะกฐินเท่าไร เดาะภายในสีมา การเดาะ
กฐินเท่าไร เดาะภายนอกสีมา การเดาะกฐินเท่าไร บางอย่างเดาะภายในสีมา
บางอย่างเดาะภายนอกสีมา

ตอบว่า การเดาะกฐิน ๒ อย่าง เดาะภายในสีมา คือ เดาะในระหว่าง
๑ เดาะพร้อมกัน ๑

การเดาะกฐิน ๓ อย่าง เดาะภายนอกสีมา คือ การเดาะกฐินมีความ
หลีกไปเป็นที่สุด ๑ มีความฟังเป็นที่สุด ๑ มีความก้าวล่วงสีมาเป็นที่สุด ๑

การเดาะกฐิน ๔ อย่าง บางอย่างเดาะภายในสีมา บางอย่างเดาะ
ภายนอกสีมา คือ การเดาะกฐินมีการทำเสร็จเป็นที่สุด ๑ มีความตกลงใจเป็น
ที่สุด ๑ มีความเสียเป็นที่สุด ๑ มีความสิ้นหวังเป็นที่สุด ๑.

การเดาะกฐินเกิดขึ้นพร้อมกันเป็นต้น

[๑,๑๕๙] ถ้ามว่า การเดาะกฐินเท่าไร เกิดด้วยกัน ดับด้วยกัน การ
เดาะกฐินเท่าไร เกิดด้วยกัน ดับต่างกัน

ตอบว่า การเคาะกฐิน ๒ อย่างที่เกิดด้วยกัน ดับด้วยกัน คือ เคาะใน
ระหว่าง ๑ เคาะพร้อมกัน ๑
การเคาะกฐินนอกนั้น เกิดด้วยกัน ดับต่างกัน.

กฐินเภท จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๑๖๐] ใคร ด้วยอย่างไร ธรรม ๑๕ อย่าง นิทาน เหตุ ปัจจัย
สงเคราะห์ มูล เบื้องต้น ประเภท บุคคล บุคคล ๓ การเคาะกฐิน ๓
พึงรู้ การกราน การสวด ปลิโพธ เป็นใหญ่ สี่มา เกิดขึ้นและดับ.

ปรีวาร จบ

กฐินเภท วัฒนธรรม

[ธรรมที่เกิดพร้อมกับการกรานกฐิน]

วินิจฉัยในกฐิน พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า อฎฐ มาติกา ได้แก่ มาติกา ๘ มีปีกมณันตिका
(กำหนดด้วยการหลักไปเป็นที่สุด) เป็นต้น ที่ตรัสไว้ในจันชกะ. แม้ปลิโพธ
และอานิสงส์ก็ได้ตรัสไว้ในหนหลังแล้วแล.

[ว่าด้วยอนันตรปัจจัยเป็นอาทิ]

บทว่า ปโยคสุส ได้แก่ ประโยคมีการหาน้ำมาเป็นต้น ที่ภิกษุ
กระทำเพื่อประโยชน์แก่บุพกรรม ๗ อย่าง มีชกจิวรเป็นต้น.

หลายบทว่า กตเม ชมฺมา อนนฺตรปจฺเจยน ปจฺจโย มีความว่า
กรรมเหล่านี้เป็นกรรมสืบลำดับ โดยเนื่องด้วยประโยคที่ยังไม่มา ย่อมเป็น
ปัจจัย.

บทว่า สมฺนฺนฺตรปจฺเจยน มีความว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถาม
ถึงกรรมที่สืบลำดับกันเป็นปัจจัย ด้วยกรรมที่สืบลำดับกันเป็นปัจจัยโดยตรง
นั่นเอง แต่ทำให้ใกล้ชิดกว่า.

บทว่า นิสฺสยปจฺเจยน มีความว่า กรรมเหล่านี้เป็นเหมือนเข้า
ใกล้ความเป็นธรรมเป็นที่อาศัย คือความเป็นธรรมเป็นที่รองรับแห่งประโยค
ที่เกิดขึ้น ย่อมเป็นปัจจัย.

บทว่า อุปฺนิสฺสยปจฺเจยน มีความว่า ตรัสถามถึงกรรมที่อาศัย
เป็นปัจจัย ด้วยกรรมเป็นที่อาศัยเป็นปัจจัย ซึ่งใกล้ชิดกันนั่นเอง แต่ทำให้
ใกล้ชิดกว่า.

ตรัสถามถึงภาวะแห่งกรรมที่เกิดขึ้นก่อนเป็นปัจจัย ด้วยบทว่า ปุเรชาติ-
ปจฺเจยน นี้.

ตรัสถามถึงภาวะแห่งกรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้น ไม่ก่อนไม่หลัง เป็น
ปัจจัย ด้วยบทว่า สหชาติปจฺเจยน นี้.

บทว่า ปุพฺพกรรมสฺส ได้แก่ บุพกรรม มีการชักจูงเป็นต้นด้วย.

บทว่า ปจฺจุทฺตรสฺส ได้แก่ การถอนไตรจีวรมีสังฆาฏิฝืนเก่า
เป็นต้น.

บทว่า อธิฏฺฐานสฺส ได้แก่ อธิษฐานจีวรกฐิน.

บทว่า อตุถารสฺส ได้แก่ การกรานกฐิน.

หลายบทว่า มาติกานนฺจ ปฺลิตฺโชนนฺจ ได้แก่ มาติกา ๘ และ ปฺลิตฺโชน ๒.

บทว่า วตฺตฺตฺส ได้แก่ วัตตฺตฺวเรกฺกฉฺฉิน มีสังฆาภิเป็นต้น.

คำที่เหลือ มีนัยดังกล่าวแล้วนั้นแล.

[ว่าด้วยปัจจัยประโยคเป็นอาทิ]

พระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นตรัสถามถึงบุพกรรมเป็นต้น ซึ่งได้โดย ความเป็นปัจจัย และประโยคเป็นต้น ซึ่งไม่ได้โดยความเป็นปัจจัย อย่างนั้น ทั้งหมดแล้ว บัดนี้ จะแสดงบุพกรรม เป็นต้น ซึ่งได้โดยความเป็นปัจจัย แห่งประโยคเป็นต้นนั้นแล แล้วจึงตรัสคำวิชันนา โดยนัยมีคำว่า **ปุพฺพกรรม ปโยคสฺส** เป็นต้น.

เนื้อความแห่งคำวิชันนา พึงทราบดังนี้:-

ข้าพเจ้าจะกล่าวเจตยในคำที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า **ปโยคสฺส กตฺเม ฆมฺมา** เป็นต้น, บุพกรรมเป็นปัจจัย โดยอนันตรปัจจัยแห่งประโยค เป็นปัจจัยโดยสมนันตรปัจจัย นิสสยปัจจัย และอุปนิสสปัจจัยแห่งประโยค.

จริงอยู่ บุพกรรมแม้ทั้ง ๗ อย่าง ย่อมเป็นปัจจัยโดยปัจจัย ๔ เหล่า- นี้แห่งประโยค เพราะเหตุที่ประโยคนั้น อันภิกษุยอมกระทำเพื่อประโยชน์แก่ บุพกรรม อันตนพึงให้สำเร็จด้วยประโยคนั้น. แต่ประโยคนั้น ย่อมไม่ได้แม้ ซึ่งกรรมอันหนึ่ง ในกรรมทั้งหลายที่ได้อุทเทสแล้ว ในความเป็นปุเรชาติปัจจัย ประโยคนั้น ชื่อว่าเป็นปุเรชาติปัจจัยเองแห่งบุพกรรมโดยแท้ เพราะเมื่อ ประโยคมี บุพกรรมจึงสำเร็จ. ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ประโยคเป็นปัจจัยแห่งบุพกรรม โดยเป็นปุเรชาติปัจจัย.

อนึ่ง ประโยคยอมได้ปัจฉาชาติปัจฉัย. ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า บุพกรรมเป็นปัจฉัยแห่งประโยค โดยเป็นปัจฉาชาติปัจฉัย. จริงอยู่ ประโยคนี้ อันภิกษุยอมทำ เพื่อประโยชน์แก่บุพกรรม ซึ่งเกิดภายหลัง. แต่เว้นกรรม ๑๕ กล่าวคือ มาติกาปติโพธและอนิสงส์เสียแล้ว ในบรรดากรรมมีประโยคเป็นอาทิ กรรมอื่นแม้อย่างหนึ่ง ย่อมไม่ได้สหชาติปัจฉัย. เพราะว่า กรรม ๑๕ นั้นเท่านั้น ย่อมสำเร็จพร้อมกันกับการกรณกฐิน เพราะฉะนั้น จึงเป็นสหชาติปัจฉัยอาศัยกันและกันได้. ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า กรรม ๑๕ เป็นปัจฉัย โดยเป็นสหชาติปัจฉัย.

วิชันนาบททั้งปวง พึงทราบโดยอุบายนี้.

ปัจฉาวิชันนามีอาทิว่า บุพกรรมมีอะไรเป็นนิทาน ดั้นทั้งนั้น.

[ว่าด้วยนิทานแห่งประโยคเป็นอาทิ]

วินิจฉัยในวิชันนาสองปัญหาว่า ประโยคมีอะไรเป็นนิทาน เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้ :-

ในคำว่า ประโยคมีเหตุเป็นนิทาน มีปัจฉัยเป็นนิทาน นี้ จีวร ๖ ชนิด พึงทราบว่า เป็นเหตุและเป็นปัจฉัย. จริงอยู่ จีวรเหล่านั้นแลเป็นเหตุ จีวรเหล่านั้นเป็นปัจฉัยแห่งกรรมทั้งปวงมีบุพประโยคเป็นต้น. เมื่อจีวร ๖ ชนิด ไม่มี ประโยคก็หาไม่มี บุพกรรมเป็นต้นก็หาไม่มีแล เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ประโยคมีเหตุเป็นนิทาน เป็นต้น.

วินิจฉัยในสังคหาวร พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า วจีเภทน ได้แก่ การล้นวาจານี้ว่า ข้าพเจ้ากรณกฐินด้วยสังฆาภูนี้, ข้าพเจ้ากรณกฐินด้วยอุตราสงค์นี้ ข้าพเจ้ากรณกฐินด้วยอันตราวาสกนี้.

วินิจฉัยในกถิมูลาทิปุจฉาวิธาน ฟังทราบดังนี้:-

การถอนและการอธิษฐาน ชื่อว่ากิริยาในท่ามกลาง.

[ว่าด้วยวิบัติแห่งกฐินเป็นอาทิ]

สองบทว่า วตฺถุวิปฺนฺนฺจ โหติ ได้แก่ เป็นผ้าไม่ควร. ผ้าที่พวกทนายถวายในวันนี้ สงฆ์ให้แก่ภิกษุผู้กรานกฐินในวันพรุ่งนี้ ชื่อว่าวิบัติโดยกาล. ผ้าที่ตัดแล้วไม่ทำให้เสร็จในวันนั้นนั่นเอง ชื่อว่าวิบัติ โดยการกระทำ.

วินิจฉัยในวิธานคำถามที่ว่า กฐิน ชานิตพุพฺพ เป็นอาทิ ฟังทราบดังนี้:-

สองบทว่า เตสฺ ยเว ฐฺมมานิ มีความว่า เมื่อธรรมทั้งหลายมีรูปธรรมเป็นต้น เหล่าใดมีอยู่ ชื่อกฐินจึงมี ความประสมคือประมวลรูปธรรมเป็นต้นเหล่านั้น. ก็ด้วยคำว่า นามํ นามกมฺมํ เป็นต้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงว่า คำว่า กฐินนี้ สักว่าเป็นนามในธรรมเป็นอันมาก โดยปรมาตฺถ์ ธรรมอันหนึ่งหาไม่มี.

สองบทว่า จตุวีเสติยา อากาเรหิ มีความว่า (ฟังทราบวิบัติแห่งการกรานกฐิน) ด้วยเหตุที่กล่าวแล้วในหนหลัง มีคำว่า น อุลฺลิจฺจิตมตฺเตน เป็นต้น.

สองบทว่า จตุวีเสติยา อากาเรหิ มีความว่า (ฟังทราบสมบัติแห่งการกรานกฐิน) ด้วยเหตุที่กล่าวแล้วในหนหลัง มีคำว่า กฐินเป็นอันกรานแล้วด้วยผ้าใหม่ เป็นต้น.

คำใดอันพึงจะกล่าวในนิमितกรรมเป็นอาทิ คำทั้งปวงนั้น ได้กล่าวไว้แล้วในวัณณาแห่งกฐินชั้นชกะ.

[ว่าด้วยการรื้อแห่งกฐิน]

สองบทว่า เอกุปฺปาทา เอกนิโรธา มีความว่า การรื้อแห่งกฐิน แม้เมื่อเกิดขึ้น ย่อมเกิดขึ้นด้วยกัน แม้เมื่อดับ ย่อมดับด้วยกัน.

สองบทว่า เอกุปฺปาทา นานานิโรธา มีความว่า การรื้อแห่งกฐิน เมื่อเกิดขึ้น ย่อมเกิดขึ้นด้วยกัน, เมื่อดับ ย่อมดับต่างคราวกัน.

มีคำอธิบายอย่างไร? การรื้อแม่ทั้งปวง ย่อมเกิดขึ้นพร้อมกันกับการกราน, จริงอยู่ เมื่อมีการกราน การรื้อย่อมมีเป็นธรรมดา

ในบรรดาการกรานกฐิน ๘ เหล่านี้ สองเบื้องต้น เมื่อจะดับย่อมดับคือถึงความรื้อ พร้อมกันกับการกราน. จริงอยู่ ความดับแห่งการกราน และความเป็นแห่งการรื้อ แห่งกฐินุทธาร ๒ นั้น ย่อมมีในขณะเดียวกัน นอกนี้ ย่อมดับต่างคราวกัน. เมื่อกฐินุทธารมปักกมนันตिकाเป็นต้นแม่เหล่านั้น ถึงแล้วซึ่งความเป็นอาการรื้อ การกรานก็ยังคงอยู่.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ต้นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

กฐินเภท วัณณา จบ

จบปัญญุตติวัคค วัณณา

ในอรรถถาวินัย ชื่อสมันตปาสาทิกา

อุปาลีปัญจกะ

อนิสิตวรรคที่ ๑

ท่านพระอุบาลีเข้าเฝ้า

[๑,๑๖๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ท่านพระอุบาลีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ถวายบังคมนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วทูลถามปัญหาว่า ดังนี้:-

องค์ของภิกษุผู้ต้องถือนิสัย

พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล จะไม่ถือนิสัย อยู่ตลอดชีวิตไม่ได้

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ลูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่ตลอดชีวิตไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อุโบสถ
๒. ไม่รู้อุโบสถกรรม
๓. ไม่รู้ปาติโมกข์
๔. ไม่รู้ปาติโมกขุเทศ
๕. มีพรรษาหย่อนห้า

ลูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล จะไม่ถือนิสัยอยู่ตลอดชีวิตไม่ได้

องค์ของภิกษุผู้ไม่ต้องถือนิสัย

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอดชีวิต
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อุโบสถ
๒. รู้อุโบสถกรรม
๓. รู้ปาติโมกข์
๔. รู้ปาติโมกขุเทศ
๕. มีพรรษาได้ห้าหรือเกินห้า

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอด
ชีวิต

องค์ของภิกษุผู้ต้องถือนิสัยอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่
ตลอดชีวิตไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้ปวารณา
๒. ไม่รู้ปวารณากรรม
๓. ไม่รู้ปาติโมกข์
๔. ไม่รู้ปาติโมกขุเทศ
๕. มีพรรษาห้อยหน้า

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล จะไม่ถือนิสัยอยู่ตลอด
ชีวิตไม่ได้

องค์ของภิกษุผู้ไม่ต้องถือนิสัย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอดชีวิต
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้ปวารณา
๒. รู้ปวารณากรรม
๓. รู้ปาติโมกข์
๔. รู้ปาติโมกขุเทศ
๕. มีพรรษาได้ห้า หรือเกินห้า

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอด
ชีวิต

องค์ของภิกษุผู้ต้องถือนิสัยอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ จะไม่ถือนิสัยอยู่
ตลอดชีวิตไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อาบัติและมีโทษอาบัติ
๒. ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก
๓. ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ
๔. ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ
๕. มีพรรษาหย่อนห้า

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว จะไม่ถือนิสัยอยู่ตลอด
ชีวิตไม่ได้

องค์ของภิกษุผู้ไม่ต้องถือนิสัย

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอดชีวิต
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อาบัติและมีใจอาบัติ
๒. รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก
๓. รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติไม่มีส่วนเหลือ
๔. รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ
๕. มีพรรษาได้ห้า หรือเกินห้า

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ต้องถือนิสัยอยู่ตลอด
ชีวิต

ภิกษุผู้ที่ไม่ควรอุปสมบทเป็นต้น

[๑,๑๖๒] อุ. พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล
ไม่พึงให้อุปสมบท ไม่พึงให้นิสัย ไม่พึงให้สามเณรอุปฐาก

พ. ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่พึงให้อุปสมบท ไม่พึง
ให้นิสัย ไม่พึงให้สามเณรอุปฐาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่อาจพยาบาลเองหรือส่งผู้อื่นให้พยาบาลอันเตวาสิกหรือสัทท-
วิหาริกผู้อาพาธ
๒. ไม่อาจระงับเองหรือให้ผู้อื่นช่วยระงับความกระสัน
๓. ไม่อาจบรรเทาเองหรือให้ผู้อื่นช่วยบรรเทาความเบื้อหน้ายอัน
เกิดขึ้นโดยธรรม

๔. ไม่อาจแนะนำในธรรมอันยิ่งขึ้นไป

๕. ไม่อาจแนะนำในวินัยอันยิ่งขึ้นไป

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้อุปสมบท ไม่
พึงให้นิสัย ไม่พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก

ภิกษุผู้ควรให้อุปสมบทเป็นต้น

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงให้อุปสมบท พึงให้นิสัย
พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. อาจพยาบาลเองหรือสั่งผู้อื่นให้พยาบาลอันเดวาลิก หรือสัตถวิหาริก
ผู้อาพาธ

๒. อาจระงับเองหรือให้ผู้อื่นช่วยระงับความกระสัน

๓. อาจบรรเทาเองหรือให้ผู้อื่นช่วยบรรเทาความเบื้อหน้าอันเกิดขึ้น
โดยธรรม

๔. อาจแนะนำในธรรมอันยิ่งขึ้นไป

๕. อาจแนะนำในวินัยอันยิ่งขึ้นไป

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงให้อุปสมบท พึงให้
นิสัย พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก

ภิกษุผู้ไม่ควรให้อุปสมบทเป็นต้นอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้อุปสมบท
ไม่พึงให้นิสัย ไม่พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่อาจฝึกปรีอันทวาสสิก หรือสัททวิหาริก ในสิกขาเป็นส่วน
อภิสมจาร
๒. ไม่อาจแนะนำอันทวาสสิก หรือสัททวิหาริก ในสิกขาเป็นส่วน
เบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์
  ๓. ไม่อาจแนะนำในศีลอันยิ่งขึ้นไป
  ๔. ไม่อาจแนะนำในจิตอันยิ่งขึ้นไป
  ๕. ไม่อาจแนะนำในปัญญาอันยิ่งขึ้นไปดูก่อนอุบาสิ กิษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้อุปสมบท ไม่
พึงให้นิสัย ไม่พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก

ภิกษุผู้ควรให้อุปสมบทเป็นต้น

- ดูก่อนอุบาสิ กิษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงให้อุปสมบท พึงให้นิสัย
พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก องค์ ๕ ะไรบ้าง คือ:-
๑. อาจฝึกปรีอันทวาสสิก หรือสัททวิหาริก ในสิกขาเป็นส่วนอภิ-
สมจาร
  ๒. อาจแนะนำอันทวาสสิกหรือสัททวิหาริก ในสิกขาเป็นส่วนเบื้องต้น
แห่งพรหมจรรย์
    ๓. อาจแนะนำในศีลอันยิ่งขึ้นไป
    ๔. อาจแนะนำในจิตอันยิ่งขึ้นไป
    ๕. อาจแนะนำในปัญญาอันยิ่งขึ้นไปดูก่อนอุบาสิ กิษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงให้อุปสมบท พึงให้
นิสัย พึงให้สามเณรอุปัฏฐาก

องค์ ๕ ของภิกษุผู้ถูกลงโทษ

[๑,๑๖๓] อ. พระพุทธเจ้าข้า สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล

พ. คู่ก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นอัครชี
๒. เป็นพาล
๓. ไม่ใช่เป็นปกติตตะ
๔. เป็นมิจฉาทิฎฐิ
๕. มีอาชีวิวัตติ

คู่ก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คู่ก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้มศีลวิวัตติ ในอิศีล
๒. เป็นผู้ม้อจารวิวัตติ ในอธยาจาร
๓. เป็นผู้มทิฎฐิวิวัตติ ในอดิทิฎฐิ
๔. เป็นมิจฉาทิฎฐิ
๕. มีอาชีวิวัตติ

คู่ก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คู่ก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยความคะนองกาย
๒. เป็นผู้ประกอบด้วยความคะนองวาจา
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยความคะนองกายและวาจา
๔. เป็นมิฉชาติภูติ
๕. มีอาชีวิวัตติ

ดูก่อนอุบาลี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

ดูก่อนอุบาลี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้ประพฤตินาจารทางกาย
๒. เป็นผู้ประพฤตินาจารทางวาจา
๓. เป็นผู้ประพฤตินาจารทางกาย และทางวาจา
๔. เป็นมิฉชาติภูติ
๕. มีอาชีวิวัตติ

ดูก่อนอุบาลี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

ดูก่อนอุบาลี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยความลบล้างทางกาย
๒. เป็นผู้ประกอบด้วยความลบล้างทางวาจา
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยความลบล้างทางกายและทางวาจา
๔. เป็นมิฉชาติภูติ
๕. มีอาชีวิวัตติ

คูก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คูก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยมิจจาชีพทางกาย
๒. เป็นผู้ประกอบด้วยมิจจาชีพทางวาจา
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยมิจจาชีพทางกายและวาจา
๔. เป็นมิจจาติภูติ
๕. มีอาชีวิวัตติ

คูก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คูก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ต้องอาบัติแล้วถูกลงโทษ แต่ยังไม่อุปสมบท
๒. ให้นิสัย
๓. ให้สามเณรอุปัฏฐาก
๔. ยินดีการสมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุณี
๕. แม้ได้รับสมมติแล้ว ยังสอนภิกษุณี

คูก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

คูก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ถูกสงฆ์ลงโทษเพราะอาบัติใด ต้องอาบัตินั้น
๒. ต้องอาบัติอื่นอันเช่นกัน
๓. ต้องอาบัติที่เร็วกว่านั้น

๔. ตีเตียนกรรม

๕. ตีเตียนภิกษุทั้งหลายผู้ทำกรรม

ดูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

ดูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อันอื่นอีก

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. พุคฺติพระพุทฺธเจ้า

๒. พุคฺติพระธรรม

๓. พุคฺติพระสงฆ์

๔. เป็นมิจนาคิณฺฐิ

๕. มีอาชีวิวัตติ

ดูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล.

อนิสฺสิตวรรค ที่ ๑ จบ

หัวข้อประจําวรรค

[๑,๑๖๔] อุโบสถ ๑ ปวารณา ๑ อาบัติ ๑ อาพาธ ๑ อภิสมจาร ๑
อถฺชชี ๖ อธิศีล ๑ คณนง ๑ อนาจาร ๑ ลบด้าง ๑ มิจนาคิณฺฐิ ๑ อาบัติ ๑
เพราะอาบัติใด ๑ ตีพระพุทฺธเจ้า ๑ รวมเป็นวรรค ที่ ๑ แล.

น้ปฏิบัติสัมณวรรค ที่ ๒

องค์ของภิกษุที่ไม่ควรระงับกรรม

[๑,๑๖๕] อ. พระพุทฺธเจ้าข้า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล
สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม

พ. ลูกก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ต้องอาบัติแล้วถูกลงโทษ ยังให้อุปสมบท
๒. ให้นิสัย
๓. ให้สามเณรอุปฐาก
๔. ยินดีการสมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุณี
๕. แม้ได้รับสมมติแล้ว ยังสอนภิกษุณี

ลูกก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม
ลูกก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก สงฆ์ไม่พึงระงับ
กรรม องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ถูกสงฆ์ลงโทษเพราะอาบัติใด ต้องอาบัตินั้น
๒. ต้องอาบัตินั้นอันเช่นกัน
๓. ต้องอาบัติที่เร็วกว่านั้น
๔. ติกรรม
๕. ติภิกษุทั้งหลายผู้ทำกรรม

ลูกก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม
ลูกก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก สงฆ์ไม่พึงระงับ
กรรม องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. พุคฺติพระพุทฺธเจ้า
๒. พุคฺติพระธรรม
๓. พุคฺติพระสงฆ์

๔. เป็นมิฉชาติปฏิ

๕. มีอาชีวิปฏิบัติ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก สงฆ์ไม่พึงระงับ

กรรม องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นอัครชี

๒. เป็นพาล

๓. ไม่ใช่เป็นปกติตัดตะ

๔. ทำการข้ายืนในข้อวัตร

๕. ไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงระงับกรรม.

คุณสมบัติของภิกษุผู้เข้าสงคราม

[๑,๑๖๖] อุ. พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุผู้เข้าสงคราม เมื่อเข้าหาสงฆ์ พึงตั้งธรรมเท่าไรไว้ในตน แล้วเข้าหาสงฆ์

พ. ดูก่อนอุบาสิกา อันภิกษุผู้เข้าสงคราม เมื่อเข้าหาสงฆ์พึงตั้งธรรม ๕ อย่างไว้ในตน แล้วเข้าหาสงฆ์ ธรรม ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้เข้าสงคราม เมื่อเข้าหาสงฆ์

๑. พึงมีจิตขำเกรง มีจิตเสมอด้วยผ้าเช็ดธุลี เข้าหาสงฆ์

๒. พึงเป็นผู้รู้จักอาสนะ รู้จักการนั่ง

๓. ไม่เบียดภิกษุผู้เถระ ไม่เกียดกันอาสนะภิกษุผู้อ่อนกว่า พึงนั่ง

อาสนะอันควร

๔. ไม่ฟังพูดเรื่องต่าง ๆ ไม่ฟังพูดศิรัจฉานกถา

๕. ฟังกล่าวธรรมด้วยตนเอง หรือเชิญผู้อื่นกล่าว ไม่ฟังดูหมิ่น
อริยคุณณีภาพ

ดูก่อนอุบาสิกา ถ้าสงฆ์ทำกรรมที่ควรพร้อมเพรียงกันทำ ถ้าในกรรมนั้น
ภิกษุไม่ชอบใจ จะฟังทำความเห็นแย้งก็ได้ แล้วควบคุมสามัคคีไว้ ซ้อนั้น
เพราะเหตุไร เพราะเธอคิดว่า เรื่อย่ามีความเป็นต่าง ๆ จากสงฆ์เลย

ดูก่อนอุบาสิกา อัน ภิกษุผู้เข้าสงคราม เมื่อเข้าหาสงฆ์ ฟังตั้งธรรม
๕ อย่างนี้ไว้ในตน แล้วเข้าหาสงฆ์เถิด.

องค์ของภิกษุผู้พูดในสงฆ์

[๑,๑๖๗] อ. พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล
เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมไม่เป็นที่ปรารภนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชน
หมู่มาก และไม่เป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก

พ. ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมไม่
เป็นที่ปรารภนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และไม่เป็นที่
ชอบใจของชนหมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้มีความคิดมีคมน
๒. พูดขัดผู้อื่น
๓. ไม่ฉลาดให้ถ้อยคำที่เชื่อมถึงกัน
๔. ไม่โจทตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร
๕. ไม่ปรับตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อม
ไม่เป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และไม่เป็นที่
ที่ชบใจของชนหมู่มาก

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมเป็นที่
ปรารถนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นที่ชบใจของชน
หมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่เป็นผู้มีความคิดมีคณ
๒. ไม่พูดขัดผู้อื่น
๓. ฉลาดในถ้อยคำที่เชื่อมถึงกัน
๔. โจทตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร
๕. ปรับตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อม
เป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นที่ชบใจ
ของชนหมู่มาก

องค์ของภิกษุผู้พูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก เมื่อพูดในสงฆ์
ย่อมไม่เป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่ชบใจของชนหมู่มาก และไม่
เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้वादอ้าง
๒. เป็นผู้รุกราน

๓. ยึดถือธรรม

๔. คำนธรรม

๕. กล่าวถ้อยคำที่ไร้ประโยชน์มาก

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมไม่เป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และไม่เป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมเป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่เป็นผู้वादอ้าง

๒. ไม่เป็นผู้รุกราน

๓. ยึดถือธรรม

๔. คำนธรรม

๕. ไม่กล่าวถ้อยคำที่ไร้ประโยชน์มาก

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมเป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก

องค์ของภิกษุพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมไม่เป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และไม่เป็นที่ชอบใจของชนหมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. พุคข่มขู่
๒. พุคไม่ให้โอกาสผู้อื่น
๓. ไม่โจทตามอาบัติในธรรมและในวินัยอันสมควร
๔. ไม่ปรับตามอาบัติในธรรมและในวินัยอันสมควร
๕. ไม่ชี้แจงตามความเห็น

ดูก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมไม่เป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก ไม่เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และไม่เป็นที่ชบใจของชนหมู่มาก

ดูก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมเป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นที่ชบใจของชนหมู่มาก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่พุกข่มขู่
๒. พุกให้โอกาสผู้อื่น
๓. โจทตามอาบัติในธรรมและในวินัยอันสมควร
๔. ปรับตามอาบัติในธรรมและในวินัยอันสมควร
๕. ชี้แจงตามความเห็น

ดูก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เมื่อพูดในสงฆ์ ย่อมเป็นที่ปรารถนาของชนหมู่มาก เป็นที่พอใจของชนหมู่มาก และเป็นที่ชบใจของชนหมู่มาก.

อานิสงส์ในการเรียนวินัย

[๑,๑๖๘] อ. พระพุทธเจ้าข้า ในการเรียนวินัย มีอานิสงส์เท่าไร
หนอแล

พ. คู่ก่อนอุบาถิ ในการเรียนวินัยมีอานิสงส์ ๕ นี้ อานิสงส์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. กองศีลเป็นอันตนคุ้มครองรักษาไว้ด้วยดี
  ๒. เป็นที่พึ่งพิงของผู้ถูกความสงสัยครอบงำ
  ๓. เป็นผู้แก้แค้นล้าพุดในท่ามกลางสงฆ์
  ๔. ข่มขี้เข้าศึกได้ด้วยดีโดยสทธรรม
  ๕. เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
- คู่ก่อนอุบาถิ ในการเรียนวินัย มีอานิสงส์ ๕ นี้แล.

นับปฏิบัติสัทมกนวรรค ที่ ๒ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๑๖๕] ต้องอาบัติ ๑ เพราะอาบัติใด ๑ พุดติเตยน ๑ อลัชชี ๑ สงคราม ๑ มีความคิดมีดมน ๑ อวดอ้าง ๑ ข่มขู่ ๑ เรียนวินัย ๑.

โวหารวรรคที่ ๓

ภิกษุไม่ควรพุดในสงฆ์

[๑,๑๗๐] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ไม่พึงพุดในสงฆ์ พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาถิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่พึงพุดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อาบัติ
  ๒. ไม่รู้สมมุฐานอาบัติ
  ๓. ไม่รู้ประโยคอาบัติ
  ๔. ไม่รู้ความระงับอาบัติ
  ๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ
- ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แต่ ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อาบัติ
  ๒. รู้สมมุฐานอาบัติ
  ๓. รู้ประโยคอาบัติ
  ๔. รู้ความระงับอาบัติ
  ๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ
- ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แต่ พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อธิกรณ์
๒. ไม่รู้สมมุฐานอธิกรณ์

๓. ไม่รู้ประโยชน์อริกกรรม
  ๔. ไม่รู้ความระงับอริกกรรม
  ๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอริกกรรม
- ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อริกกรรม
  ๒. รู้สมุฏฐานอริกกรรม
  ๓. รู้ประโยชน์อริกกรรม
  ๔. รู้ความระงับอริกกรรม
  ๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอริกกรรม
- ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. พูดข่มขู่
๒. พูดไม่ให้โอกาสผู้อื่น
๓. ไม่โจทตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

๔. ไม่ปรับตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

๕. ไม่ชี้แจงตามความเห็น

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไร

บ้าง คือ:-

๑. ไม่พูดข่มขู่

๒. พูดให้โอกาสผู้อื่น

๓. ใจทตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

๔. ปรับตามอาบัติในธรรมและวินัยอันสมควร

๕. ชี้แจงตามความเห็น

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่พึงพูดในสงฆ์

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อาบัติและอนาบัติ

๒. ไม่รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก

๓. ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติหาส่วนเหลือมิได้

๔. ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ

๕. ไม่รู้อาบัติที่ทำคืนได้และทำคืนไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อาบัติและอนาบัติ
๒. รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก
๓. รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติหาส่วนเหลือมิได้
๔. รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ
๕. รู้อาบัติที่ทำคืนได้และทำคืนไม่ได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้กรรม
๒. ไม่รู้การทำกรรม
๓. ไม่รู้วัตถุของกรรม
๔. ไม่รู้วัตรของกรรม
๕. ไม่รู้ความระงับกรรม

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้างคือ:-

๑. รู้กรรม
๒. รู้การทำกรรม
๓. รู้วัตถุของกรรม
๔. รู้วัตรของกรรม
๕. รู้ความระงับกรรม

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แต่ ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ฟังพูดในสงฆ์
องค์ ๕ อะไรบ้างคือ:-

๑. ไม่รู้วัตถุ
๒. ไม่รู้นิทาน
๓. ไม่รู้บัญญัติ
๔. ไม่รู้บทที่ตกในภายหลัง
๕. ไม่รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แต่ ไม่ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไร
บ้างคือ:-

๑. รู้วัตถุ
๒. รู้นิทาน

๓. รู้บัญญัติ

๔. รู้บทที่ตกในภายหลัง

๕. รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรพูดในสงฆ์

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ถึงฉันทาคติ

๒. ถึงโทสาคติ

๓. ถึงโมหาคติ

๔. ถึงภยาคติ

๕. เป็นอสังขี

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว ไม่ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕

อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ

๒. ไม่ถึงโทสาคติ

๓. ไม่ถึงโมหาคติ

๔. ไม่ถึงภยาคติ

๕. เป็นลัทธิ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ฟังพูดในสงฆ์

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ถึงฉันทาคติ

๒. ถึงโทสาคติ

๓. ถึงโมหาคติ

๔. ถึงภยาคติ

๕. ไม่ฉลาดในวินัย

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไร

บ้าง คือ:-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ

๒. ไม่ถึงโทสาคติ

๓. ไม่ถึงโมหาคติ

๔. ไม่ถึงภยาคติ

๕. ทลาคนวินัย

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรพูดในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ฟังพูดในสงฆ์
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้ญัตติ
๒. ไม่รู้การทำญัตติ
๓. ไม่รู้อนุสาวนาแห่งญัตติ
๔. ไม่รู้สมณะแห่งญัตติ
๕. ไม่รู้ความระงับแห่งญัตติ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไร
บ้าง คือ:-

๑. รู้ญัตติ
๒. รู้การทำญัตติ
๓. รู้อนุสาวนาแห่งญัตติ
๔. รู้สมณะแห่งญัตติ
๕. รู้ความระงับแห่งญัตติ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรประพฤติในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่พึงพูดในสงฆ์
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้สุตตะ
๒. ไม่รู้สุตตานุโลม
๓. ไม่รู้วินัย
๔. ไม่รู้วินยานุโลม
๕. ไม่ฉลาดในฐานะและอฐานะ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไร
บ้าง คือ:-

๑. รู้สุตตะ
๒. รู้สุตตานุโลม
๓. รู้วินัย
๔. รู้วินยานุโลม
๕. ฉลาดในฐานะและอฐานะ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุไม่ควรประพฤติในสงฆ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่พึงพูดในสงฆ์
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้ธรรม
  ๒. ไม่รู้ธรรมานุโลม
  ๓. ไม่รู้วินัย
  ๔. ไม่รู้วินยานุโลม
  ๕. ไม่ฉลาดในคำคั้นและคำปลาย
- ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงพูดในสงฆ์

ภิกษุควรพูดในสงฆ์

ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงพูดในสงฆ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้ธรรม
  ๒. รู้ธรรมานุโลม
  ๓. รู้วินัย
  ๔. รู้วินยานุโลม
  ๕. ฉลาดในคำคั้นและคำปลาย
- ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงพูดในสงฆ์.

โฆหารวรรค ที่ ๓ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๑๓๑] อาบัติ ๑ อธิกรณ์ ๑ ข่มขู่ ๑ รู้อาบัติ ๑ กรรม ๑
วัตถุ ๑ อลัชชี ๑ ไม่ฉลาด ๑ ญัตติ ๑ ไม่รู้สุตตะ ๑ ไม่รู้ธรรม ๑ รวม
เป็นวรรคที่ ๓ แล.

ทิวฎฐาวัคกรรมวรรคที่ ๔

การทำความเห็นแย้งที่ไม่เป็นธรรม

[๑,๑๗๒] อุ. การทำความเห็นแย้งที่ไม่เป็นธรรม มีเท่าไรหนอแล
พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาลี การทำความเห็นแย้งที่ไม่เป็นธรรมนี้ มี ๕ อย่าง
๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. ทำความเห็นแย้งในอนาบัติ
๒. ทำความเห็นแย้งในอาบัติที่ไม่เป็นเทศนาคามินี
๓. ทำความเห็นแย้งในอาบัติที่แสดงแล้ว
๔. ทำความเห็นแย้งพร้อมกัน ๔-๕ รูป
๕. ทำความเห็นแย้งด้วยนึกในใจ

คู่ก่อนอุบาลี การทำความเห็นแย้งไม่เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล

การทำความเห็นแย้งที่เป็นธรรม

คู่ก่อนอุบาลี การทำความเห็นแย้งที่เป็นธรรมนี้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่าง
อะไรบ้าง คือ:-

๑. ทำความเห็นแย้งในอาบัติ
๒. ทำความเห็นแย้งในอาบัติเป็นเทศนาคามินี
๓. ทำความเห็นแย้งในอาบัติอันยังมีได้แสดง
๔. ไม่ทำความเห็นแย้งพร้อมกัน ๔-๕ รูป
๕. ไม่ทำความเห็นแย้งด้วยนึกในใจ

คู่ก่อนอุบาลี การทำความเห็นแย้งที่เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล

การทำความเห็นแย้งที่ไม่เป็นธรรมอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิ การทำความเห็นแย้งที่ไม่เป็นธรรม แม้อื่นอีก ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุชานาสังวาสก์
๒. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุผู้อยู่ในสีมาต่างกัน
๓. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุมิใช่ปกติตตะ
๔. ทำความเห็นแย้งพร้อมกัน ๔- ๕ รูป
๕. ทำความเห็นแย้งด้วยนึกในใจ

ดูก่อนอุบาสิ การทำความเห็นแย้งที่เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล

การทำความเห็นแย้งที่เป็นธรรม

ดูก่อนอุบาสิ การทำความเห็นแย้งที่เป็นธรรมนี้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่าง อะไรบ้าง คือ:-

๑. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุสมานสังวาสก์
๒. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุผู้อยู่ในสีมาเดียวกัน
๓. ทำความเห็นแย้งในสำนักภิกษุผู้เป็นปกติตตะ
๔. ไม่ทำความเห็นแย้งพร้อมกัน ๔- ๕ รูป
๕. ไม่ทำความเห็นแย้งด้วยนึกในใจ

ดูก่อนอุบาสิ การทำความเห็นแย้งที่เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล.

การรับพระเคนที่ใช้ไม่ได้

[๑,๑๓๓] อ. การรับพระเคนที่ใช้ไม่ได้ มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิ การรับประเคนที่ใช้ไม่ได้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่าง
อะไรบ้าง คือ:-

๑. ของเขาให้ด้วยกาย ไม่รับประเคนด้วยกาย
๒. ของเขาให้ด้วยกาย ไม่รับประเคนด้วยของเนื่องด้วยกาย
๓. ของเขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย ไม่รับประเคนด้วยกาย
๔. ของเขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย ไม่รับประเคนด้วยของเนื่อง
ด้วยกาย
๕. ของเขาให้ด้วยโยนให้ ไม่รู้ประเคนด้วยกาย หรือด้วยของ
เนื่องด้วยกาย

ดูก่อนอุบาสิ การรับประเคนที่ใช้ไม่ได้ มี ๕ อย่าง นี้แล

การรับประเคนที่ใช้ได้

ดูก่อนอุบาสิ การรับประเคนที่ใช้ได้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง
คือ :-

๑. ของเขาให้ด้วยกาย รับประเคนด้วยกาย
๒. ของเขาให้ด้วยกาย รับประเคนด้วยของเนื่องด้วยกาย
๓. ของเขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย รับประเคนด้วยกาย
๔. ของเขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย รับประเคนด้วยของเนื่องด้วยกาย
๕. ของเขาให้ด้วยโยนให้ รับประเคนด้วยกาย หรือด้วยของเนื่อง
ด้วยกาย

ดูก่อนอุบาสิ การรับประเคนที่ใช้ได้ ๕ อย่าง นี้แล.

ของที่ไม่เป็นเดน

[๑,๑๓๔] อ. ของที่ไม่เป็นเดน มีเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิ ของที่ไม่เป็นเดนนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง

คือ:-

๑. ภิกษุไม่ทำให้เป็นกัปปิยะ

๒. ไม่รับประเคน

๓. ไม่ยกส่งให้

๔. ทำนอกหัตถบาส

๕. มิได้กล่าวว่า ทั้งหมดนั้นพอละ

คู่ก่อนอุบาสิ ของที่ไม่เป็นเดนมี ๕ อย่าง นี้แล

ของที่เป็นเดน

คู่ก่อนอุบาสิ ของที่เป็นเดนนี้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. ภิกษุทำให้เป็นกัปปิยะ

๒. รับประเคน

๓. ยกส่งให้

๔. ทำในหัตถบาส

๕. กล่าวว่า ทั้งหมดนั้นพอละ

คู่ก่อนอุบาสิ ของที่เป็นเดน ๕ อย่าง นี้แล.

การห้ามภัต

[๑,๑๓๕] อ. การห้ามภัตย่อมปรากฏด้วยอาการเท่าไร พระพุทธ

เจ้าข้า

พ. ลูกก่อนอุบาสิกา กากห้ามภักตร์ ย่อมปรากฏด้วยอาการ ๕ อย่าง ๕
อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. การฉันทยังปรากฏอยู่
๒. โภชนะปรากฏอยู่
๓. ผู้ให้อยู่ในหัตถบาธ
๔. เงาน้อมของเข้ามา
๕. การห้ามปรากฏ

ลูกก่อนอุบาสิกา การห้ามภักตร์ ย่อมปรากฏด้วยอาการ ๕ นี้แล.

ทำตามปฏิญญาที่ไม่เป็นธรรม

[๑,๑๗๖] อุ. การทำตามปฏิญญาที่ไม่เป็นธรรม มีเท่าไร พระพุทธ-
เจ้าข้า

พ. ลูกก่อนอุบาสิกา การทำตามปฏิญญาที่ไม่เป็นธรรมนี้มี ๕ อย่าง ๕
อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาราชิก แต่
ปฏิญญาว่าต้องอาบัติสังฆาทิเสส สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติสังฆาทิเสส จัดเป็น
ทำตามปฏิญญาไม่เป็นธรรม

๒. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาราชิก แต่
ปฏิญญาว่าต้องอาบัติปาจิตตีย์ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาจิตตีย์ จัดเป็นทำตาม
ปฏิญญาไม่เป็นธรรม

๓. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาฏิเทสนียะ แต่บัญญัติว่าต้องอาบัติทุกกฏ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติทุกกฏ จัดเป็นทำตามบัญญัติไม่เป็นธรรม

๔. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ เธอถูกโจทด้วยอาบัติทุกกฏ แต่บัญญัติว่าต้องอาบัติปาราชิก สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาราชิก จัดเป็นทำตามบัญญัติไม่เป็นธรรม

๕. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติทุกกฏ เธอถูกโจทด้วยอาบัติทุกกฏ แต่บัญญัติว่าต้องอาบัติสังฆาทิเสส ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาฏิเทสนียะ จัดเป็นทำตามบัญญัติไม่เป็นธรรม

ดูก่อนอุบาลี การทำตามบัญญัติไม่เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล.

ทำตามบัญญัติที่เป็นธรรม

ดูก่อนอุบาลี การทำตามบัญญัติที่เป็นธรรมนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่าง อะไรบ้าง คือ:-

๑. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาราชิก บัญญัติว่าต้องอาบัติปาราชิก สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาราชิก จัดเป็นทำตามบัญญัติที่เป็นธรรม

๒. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส เธอถูกโจทด้วยอาบัติสังฆาทิเสส บัญญัติว่า ต้องอาบัติสังฆาทิเสส สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติสังฆาทิเสส จัดเป็นทำตามบัญญัติที่เป็นธรรม

๓. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาจิตตีย์ ปฏิญาณว่าต้องอาบัติปาจิตตีย์ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาจิตตีย์ จัดเป็นทำตาม ปฏิญาณที่เป็นธรรม

๔. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ เธอถูกโจทด้วยอาบัติปาฏิ- เทสนียะ ปฏิญาณว่าต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติปาฏิเทสนียะ จัดเป็นทำตามปฏิญาณที่เป็นธรรม

๕. ภิกษุเป็นผู้ต้องอาบัติทุกกฏ เธอถูกโจทด้วยอาบัติทุกกฏ ปฏิญาณ ว่าต้องอาบัติทุกกฏ สงฆ์ปรับเธอด้วยอาบัติทุกกฏ จัดเป็นทำตามปฏิญาณที่ เป็นธรรม

ดูก่อนอุบาสิ การทำตามปฏิญาณที่เป็นธรรมมี ๕ อย่างนี้แล.

ไม่ควรทำโอกาส

[๑,๑๗๗] อ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ขอให้ทำโอกาส สงฆ์ไม่ควรทำโอกาส พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ขอให้ทำโอกาส สงฆ์ไม่ ควรทำโอกาส องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นอรัชชี
๒. เป็นพาล
๓. ไม่ใช่เป็นปกติตัดตะ
๔. เป็นผู้พูดประสงค์ให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์
๕. ไม่เป็นผู้พูดประสงค์ให้ออกจากอาบัติ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ขอให้ทำโอกาส สงฆ์
ไม่ควรทำโอกาส

ควรทำโอกาส

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ขอให้ทำโอกาส สงฆ์ควรทำ
โอกาส องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นลัทธิ
๒. เป็นบัณฑิต
๓. เป็นปกติตตะ
๔. เป็นผู้พูดประสงฆ์ให้ออกจากอาบัติ
๕. ไม่เป็นผู้พูดประสงฆ์ให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ขอให้ทำโอกาส สงฆ์
ควรทำโอกาส.

ไม่ควรสนทนาวินัย

[๑,๑๗๘] อุ. ภิกษุทั้งหลาย ไม่พึงสนทนาวินัยกับภิกษุประกอบด้วย
องค์เท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. ภิกษุทั้งหลายไม่พึงสนทนาวินัย กับภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้วัตร
๒. ไม่รู้นิทาน
๓. ไม่รู้บัญญัติ

๔. ไม่รู้บทที่ตกหล่นภายหลัง

๕. ไม่รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนธิกันได้

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุทั้งหลายไม่พึงสนทนาวินัย กับภิกษุผู้ประกอบด้วย
องค์ ๕ นี้แล

ควรสนทนาวินัย

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุทั้งหลายพึงสนทนาวินัย กับภิกษุผู้ประกอบด้วย
องค์ ๕ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้วัตถุ

๒. รู้นิทาน

๓. รู้บัญญัติ

๔. รู้บทที่ตกหล่นในภายหลัง

๕. รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนธิเข้ากันได้

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุทั้งหลายพึงสนทนาวินัย กับภิกษุผู้ประกอบด้วย
องค์ ๕ นี้แล.

ถามปัญหา

[๑,๑๗๙] อ. การถามปัญหามีเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิกา การถามปัญหานี้ มี ๕ อย่าง ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ภิกษุถามปัญหา เพราะความรู้น้อย เพราะงมงาย

๒. เป็นผู้มีมีความปรารถนาถาม ถูกความปรารถนาครอบงำ จึงถาม
ปัญหา

๓. ถามปัญหาเพราะความคูหมีน
  ๔. เป็นผู้ไม่ประสงค์จะรู้ จึงถามปัญหา
  ๕. ถามปัญหาคด้วยมนสิการว่า ถ้าเราถามปัญหาขึ้น ภิกษุจะพยากรณ์โดยชอบเทียว การพยากรณ์คั้งนี้ขึ้นเป็นความดี ถ้าเราถามปัญหาแล้ว เธอจักไม่พยากรณ์โดยชอบเทียว เราจักพยากรณ์แก่เธอโดยชอบเทียว
- คู่ก่อนอุบาสิ การถามปัญหา ๕ นี้แล.

การอดอ้างมรรคผล

- อุ. การอดอ้างมรรคผล มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า
  - พ. คู่ก่อนอุบาสิ การอดอ้างมรรคผลนี้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้างคือ:-
    ๑. ภิกษุอดอ้างมรรคผล เพราะความรู้้น้อย เพราะความมมงาย
    ๒. ภิกษุมีความปรารถนาลามก ถูกความปรารถนาครอบงำ จึงอดอ้างมรรคผล
    ๓. อดอ้างมรรคผล เพราะวิกลจริต เพราะจิตฟุ้งซ่าน
    ๔. อดอ้างมรรคผล เพราะสำคัญว่าได้บรรลุ
    ๕. อดอ้างมรรคผลที่เป็นจริง
- คู่ก่อนอุบาสิ การอดอ้างมรรคผล ๕ อย่าง นี้แล.

วิสุทธี ๕

- [๑,๑๘๐] อุ. วิสุทธีมีเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า
- พ. คู่ก่อนอุบาสิ วิสุทธีนี้ มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

สวดนิทานแล้ว นอกนั้นสวดด้วยสุตบท นี้จัดเป็นวิสุทธิตี ๑ สวด
นิทาน สวดปาราชิก ๔ แล้ว นอกนั้นสวดด้วยสุตบท นี้จัดเป็นวิสุทธิตี ๒
สวดนิทาน สวดปาราชิก สวดสังฆาติเสส ๑๓ แล้ว นอกจากนั้นสวดด้วย
สุตบท นี้จัดเป็นวิสุทธิตี ๓ สวดนิทาน สวดปาราชิก ๔ สวดสังฆาติเสส ๑๓
สวดอนิยต ๒ แล้วนอกนั้นสวดด้วยสุตบท นี้จัดเป็นวิสุทธิตี ๔ สวดโดย
พิสดารทีเดียว จัดเป็นวิสุทธิตี ๕

ดูก่อนอุบาลี วิสุทธิตี ๕ อย่าง นี้แล.

โกษนะ ๕

[๑,๑๘๑] อุ. โกษนะมีเท่าไร หนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาลี โกษนะนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ-

๑. ข้าวสุก
๒. นมสด
๓. ขนมห้าง
๔. ปลา
๕. เนื้อ

ดูก่อนอุบาลี โกษนะ ๕ อย่าง นี้แล.

ทีฎฐาวีกรรมวารค ที่ ๔ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๑๘๒] ทำความเห็นแย้ง ๑ ทำความเห็นแย้งอีกนัยหนึ่ง ๑ รับ
ประเคน ๑ ของเป็นเคน ๑ ห้ามภัต ๑ ปฎิญา ๑ ขอโอกาส ๑ สันทนา ๑
ถามปัญหา ๑ อวดอ้างมรรคผล ๑ วิสุทธิตี ๑ โกษนะ ๑.

อรรถกถาธรรมที่ ๕

หน้าที่ของโจทก์

[๑,๑๘๓] อ. ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังกำหนดธรรม
เท่าไรไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น พระพุทธเจ้าข้า

พ. คุณก่อนอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังกำหนดธรรม
๕ อย่างไว้ในตนแล้วโจทผู้อื่น ธรรม ๕ อย่าง อะไรบ้าง คือ:-

๑. คุณก่อนอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังกำหนดอย่างนี้
ว่า เราเป็นผู้มีความประพฤติทางกายบริสุทธิ์หรือหนอ เราเป็นผู้ประกอบด้วย
ความประพฤติทางกายบริสุทธิ์ ไม่มีช่อง ไม่มีข้อสอบสวนหรือ ธรรมนั้นของเรา
เรามีอยู่หรือไม่

คุณก่อนอุบาลี ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้มีความประพฤติทางกายบริสุทธิ์ ไม่
ใช่เป็นผู้ประกอบด้วยความประพฤติทางกายบริสุทธิ์ ไม่มีช่อง ไม่มีข้อสอบสวน
จะมีผู้ว่ากล่าวต่อเธอว่า เชิญท่านศึกษาความประพฤติทางกายก่อน จะมีคนว่า
กล่าวต่อเธอดังนี้

๒. คุณก่อนอุบาลี อนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังกำหนด
อย่างนี้ว่า เราเป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาบริสุทธิ์หรือหนอ เราเป็นผู้
ประกอบด้วยความประพฤติทางวาจาบริสุทธิ์ ไม่มีช่อง ไม่มีข้อสอบสวนหรือ
ธรรมนั้นของเราเรามีอยู่หรือไม่

คุณก่อนอุบาลี ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาบริสุทธิ์ ไม่
ใช่เป็นผู้ประกอบด้วยความประพฤติทางวาจาบริสุทธิ์ ไม่มีช่อง ไม่มีข้อสอบ-
สวน จะมีผู้ว่ากล่าวต่อเธอว่า เชิญท่านศึกษาความประพฤติทางวาจาก่อน จะ
มีคนว่ากล่าวต่อเธอดังนี้

๓. คุณก่อนอุบาสิกา อนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังกำหนด
อย่างนี้ว่า เมตตาคิดไม่มีอาฆาต เราเข้าไปตั้งไว้แล้วในหมู่เพื่อนสหธรรมจารี
หรือธรรมนั้นของเรามีอยู่หรือไม่

คุณก่อนอุบาสิกา ถ้าภิกษุไม่ได้เข้าไปตั้งเมตตาคิดไม่มีอาฆาตในหมู่เพื่อน
สหธรรมจารี จะมีผู้ว่ากล่าวต่อเธอว่า เจริญท่านเข้าไปตั้งเมตตาคิดในหมู่เพื่อน
สหธรรมจารีก่อน จะมีคนว่ากล่าวต่อเธอดังนี้

๔. คุณก่อนอุบาสิกา อนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังกำหนด
อย่างนี้ว่า เราเป็นผู้มีสุตะมาก ทรงจำสุตะ สังสมสุตะหรือหนอ ธรรมเหล่านั้น
ใด งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์
พร้อมทั้งอรรถ ทั้งพยัญชนะ บริสุทธิบริบูรณ์ ลิ่นเชิง ธรรมเห็นปานนั้น
เราได้ฟังมาก ทรงจำไว้คล่องปาก ขึ้นใจ แทงตลอดดีแล้วด้วยปัญญา ธรรม
นั้นของเรามีอยู่หรือไม่

คุณก่อนอุบาสิกา ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้มีสุตะมาก ทรงจำสุตะ สังสมสุตะ
ธรรมเหล่านั้นใด งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศ
พรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิบริบูรณ์ ลิ่นเชิง
ธรรมเห็นปานนั้น เธอหาได้ฟังมาก ทรงจำไว้คล่องปาก ขึ้นใจ แทงตลอดดี
แล้วด้วยปัญญาไม่ จะมีผู้ว่ากล่าวต่อเธอว่า เจริญท่านเรียนคัมภีร์ก่อน จะมีคนว่า
กล่าวต่อเธอดังนี้

๕. คุณก่อนอุบาสิกา อนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังกำหนด
อย่างนี้ว่า เราจำปาติโมกข์ทั้งสองได้ดี โดยพิสดาร สวดไพเราะคล่องแคล่วดี
วินัยฉัยเรียบร้อย โดยสุตะ โดยอนุพยัญชนะ หรือธรรมนั้นของเรามีอยู่
หรือไม่

ดูก่อนอุบาลี ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้จำปาติโมกข์ทั้งสอง โดยพิสดาร สวดไพเราะ คล่องแคล่วดี วินิจฉัยเรียบร้อย โดยสุตตะ โดยอนุพยัญชนะ ไม่ได้ มีผู้ถามว่า ท่าน สิกขาบทนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ที่ไหน เธอถูกถาม ดังนี้ ย่อมตอบไม่ถูกต้อง จะมีผู้ว่ากล่าวต่อเธอว่า เชิญท่านเล่าเรียนวินัยก่อน จะมีคนว่ากล่าวต่อเธอดังนี้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุโจทก์ประสงค์โจทผู้อื่น ฟังกำหนดกรรม ๕ อย่างนี้ ไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่นเถิด.

หน้าที่ของโจทก์อีกนัยหนึ่ง

[๑,๑๘๔] อุ. ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังตั้งกรรมเท่าไร ไว้ในตนแล้วโจทผู้อื่น พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังตั้งกรรม ๕ อย่างไว้ในตนแล้วโจทผู้อื่น กรรม ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ:-

๑. เราจักพูดโดยกาลอันควร จักไม่พูดโดยกาลไม่ควร
๒. เราจักพูดด้วยคำจริง จักไม่พูดด้วยคำเท็จ
๓. เราจักพูดด้วยคำสุภาพ จักไม่พูดด้วยคำหยาบ
๔. เราจักพูดด้วยคำประกอบด้วยประโยชน์ จักไม่พูดด้วยคำไม่ประกอบด้วยประโยชน์
๕. เราจักมีเมตตาจิตพูด จักไม่มุ่งร้ายพูด

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น ฟังตั้งกรรม ๕ อย่างนี้ไว้ในตนแล้วโจทผู้อื่นเถิด.

โจทก์ควรใส่ใจถึงธรรม

[๑,๑๘๕] อุ. ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น พึงมนสิการธรรม
เท่าไรไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น พระพุทธเจ้าข้า

ดูก่อนอุบายี ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น พึงมนสิการธรรม
๕ อย่างไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น ธรรม ๕ อย่าง อะไรบ้าง คือ:-

๑. ความการุญ
๒. ความหวังประโยชน์
๓. ความเอ็นดู
๔. ความออกจากอาบัติ
๕. ความทำวินัยเป็นเบื้องหน้า

ดูก่อนอุบาตี ภิกษุผู้โจทก์ประสงค์จะโจทผู้อื่น พึงมนสิการธรรม ๕
อย่างนี้ไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น.

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรให้ทำโอกาส

[๑,๑๘๖] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ขอให้ทำโอกาส
สงฆ์ไม่ควรทำโอกาส พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ขอให้ทำโอกาส สงฆ์
ไม่ควรทำโอกาส องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้มีความประพฤติกายไม่บริสุทธิ์
๒. เป็นผู้มีความประพฤติกวาจาไม่บริสุทธิ์
๓. เป็นผู้มีความประพฤติใจไม่บริสุทธิ์

๔. เป็นผู้ขลาด ไม่ฉลาด

๕. ถูกชักเข้า ไม่อาจให้คำตอบข้อที่ชัก

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ขอให้ทำโอกาส สงฆ์
ไม่ควรทำโอกาส

องค์ของภิกษุผู้ควรให้ทำโอกาส

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ขอให้ทำโอกาส สงฆ์ควรทำ
โอกาส องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้มีความพระพฤติทางกายบริสุทธิ์

๒. เป็นผู้มีความพระพฤติทางวาจาบริสุทธิ์

๓. เป็นผู้มีความประพฤติบริสุทธิ์

๔. เป็นบัณฑิต ผู้ฉลาด

๕. ถูกชักเข้า อาจให้คำตอบข้อที่ชัก

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ขอให้ทำโอกาส สงฆ์
ควรทำโอกาส.

รับอธิกรณ์

[๑,๑๘๗] อ. ภิกษุผู้ประสงคฺจะรับอธิกรณ์ พึงรับอธิกรณ์ ประกอบ
ด้วยองค์เท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ประสงคฺจะรับอธิกรณ์ พึงรับอธิกรณ์
ประกอบด้วยองค์ ๕ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ภิกษุผู้ประสงค์จะรับอธิกรณ์ พึงพิจารณาอย่างนี้ว่า เราประสงค์จะรับอธิกรณ์นี้ เป็นกาลสมควรหรือไม่ที่จะรับอธิกรณ์นี้ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า เป็นกาลไม่สมควรที่จะรับอธิกรณ์นี้ หาใช่เป็นกาลสมควรไม่ อธิกรณ์นั้น ภิกษุไม่พึงรับไว้

๒. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เป็นกาลสมควรที่จะรับอธิกรณ์นี้ หาใช่เป็นการไม่สมควรไม่ ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เราประสงค์จะรับอธิกรณ์นี้ อธิกรณ์นี้เป็นเรื่องจริงหรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า อธิกรณ์นี้เป็นเรื่องไม่จริง หาใช่เป็นเรื่องจริงไม่ อธิกรณ์นั้น ภิกษุไม่พึงรับไว้

๓. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า อธิกรณ์นี้เป็นเรื่องจริง หาใช่เป็นเรื่องไม่จริงไม่ ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เราประสงค์จะรับอธิกรณ์นี้ อธิกรณ์นี้ประกอบด้วยประโยชน์หรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า อธิกรณ์นี้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ หาใช่ประกอบด้วยประโยชน์ไม่ อธิกรณ์นั้น ภิกษุไม่พึงรับไว้

๔. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า อธิกรณ์นี้ ประกอบด้วยประโยชน์ หาใช่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ไม่ ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ จักได้ภิกษุผู้เคยเห็นเคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัยหรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ จักไม่ได้ภิกษุผู้เคยเห็นเคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัย อธิกรณ์นั้น ภิกษุไม่พึงรับไว้

๕. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้จักได้ภิกษุผู้เคยเห็นเคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัย ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง

ความวิวาท ความแตกแห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่งสงฆ์ ความถือต่างแห่งสงฆ์
ความกระทำต่างแห่งสงฆ์ ซึ่งมีการนั้นเป็นเหตุ จักมีแก่สงฆ์หรือไม่ ถ้าภิกษุ
พิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ ความบาดหมาง ความทะเลาะ
ความแก่งแย่ง ความวิวาท ความแตกแห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่งสงฆ์ ความ
ถือต่างแห่งสงฆ์ ความกระทำต่างแห่งสงฆ์ ซึ่งมีการนั้นเป็นเหตุ จักมีแก่สงฆ์
อธิกรณ์นั้นภิกษุไม่พึงรับไว้

ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ ความ
บาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท ความแตกแห่งสงฆ์
ความร้าวรานแห่งสงฆ์ ความถือต่างแห่งสงฆ์ ความกระทำต่างแห่งสงฆ์ ซึ่งมี
การนั้นเป็นเหตุจักไม่มีแก่สงฆ์ อธิกรณ์นั้น ภิกษุพึงรับไว้

ดูก่อนอุบาสิ อธิกรณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๕ อย่างนี้แล ภิกษุรับไว้
จักไม่ก่อความเดือดร้อนให้แม่ในภายหลังแล.

องค์แห่งภิกษุผู้มีอุปการะมาก

[๑,๑๘๘] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล เป็นผู้มีอุปการะ
มากแก่ภิกษุพวกกอ้ออธิกรณ์ พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นผู้มีอุปการะมากแก่
ภิกษุพวกกอ้ออธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เป็นผู้มีศีล ดำรวมในปาติโมกขสังวร ถึงพร้อมด้วยมรรยาท
และโจรอยู่ เป็นผู้มีปกติเห็นภัยในโทษมีประมาณน้อย สมทานศึกษาอยู่ใน
สิกขาบททั้งหลาย

๒. เป็นผู้มีสุตะมาก ทรงสุตะ ตั้งสมสุตะ ธรรมเหล่านั้นใด งาม
ในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้ง
อรรถทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์ สิ้นเชิง ธรรมเห็นปานนั้น เธอเป็น
ผู้ได้ศรัทธามาก ทรงจำไว้ คล่องปาก ขึ้นใจ แทงตลอดดีแล้วด้วยปัญญา

๓. เธอจำปาติโมกข์ทั้งสองได้ดีโดยพิสดาร สวดไพเราะ คล่อง
แคล่ววินัจฉัยถูกต้อง โดยสุตะ โดยอนุพยัญชนะ

๔. เป็นผู้ตั้งอยู่ในวินัย ไม่อ่อนแอ

๕. เป็นผู้สามารถให้คู่ความทั้งสองเบาใจ ให้เข้าใจ ให้ฟังพินิจ
พิจารณา เลื่อมใส

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้มีอุปการะมากแก่
ภิกษุพวกก่ออริกรรม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ เป็นผู้มีอุปการะมาก
แก่ภิกษุพวกก่ออริกรรม องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้มีความประพฤติกายบริสุทธิ์

๒. เป็นผู้มีความประพฤติกวาจาบริสุทธิ์

๓. เป็นผู้มีความประพฤติกิเลสบริสุทธิ์

๔. เป็นบัณฑิต ผู้ฉลาด

๕. ถูกชักเข้า อาจให้คำตอบข้อที่ชัก

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เหล่านี้แล เป็นผู้มีอุปการะ
มากแก่ภิกษุพวกก่ออริกรรม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นผู้มีอุปการะมาก
แก่ภิกษุพวกก่ออธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้วัตถุ
๒. รู้นิทาน
๓. รู้บัญญัติ
๔. รู้บทที่ตกลงภายหลัง
๕. รู้ถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้มีอุปการะมาก
แก่ภิกษุพวกก่ออธิกรณ์.

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรซักถาม

[๑,๑๘๕] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ไม่พึงซักถาม
พระพุทธรเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่พึงซักถาม องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้สูตรตะ
๒. ไม่รู้สูตรตานุโลม
๓. ไม่รู้วินัย
๔. ไม่รู้วินยานุโลม
๕. ไม่ฉลาดในฐานะและอฐานะ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ควรชกถาม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงชกถาม องค์ ๕ อะไรบ้าง
คือ :-

๑. รู้สุตตะ
๒. รู้สุตตานุโลม
๓. รู้วินัย
๔. รู้วินยานุโลม
๕. ฉลาดในฐานะและอฐานะ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงชกถาม

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรชกถามอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงชกถาม องค์
๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้ธรรม
๒. ไม่รู้ธรรมานุโลม
๓. ไม่รู้วินัย
๔. ไม่รู้วินยานุโลม
๕. ไม่ฉลาดในคำคืนและคำหัตถ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงชกถาม

องค์ของภิกษุผู้ควรชกถาม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงชกถาม องค์ ๕ อะไรบ้าง
คือ :-

๑. รู้ธรรม
  ๒. รู้ธรรมานุโลม
  ๓. รู้วินัย
  ๔. รู้วินยานุโลม
  ๕. จลาคในคำต้นและคำหลัง
- ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรซักถามอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ฟังซักถาม องค์ ๕ ะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้วัตถุ
  ๒. ไม่รู้นิทาน
  ๓. ไม่รู้บัญญัติ
  ๔. ไม่รู้บทที่ตกหล่นภายหลัง
  ๕. ไม่รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้
- ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ฟังซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ควรซักถาม

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ฟังซักถาม องค์ ๕ ะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้วัตถุ
๒. รู้นิทาน
๓. รู้บัญญัติ

๔. รู้บทที่ตกหล่นภายหลัง

๕. รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรซักถามอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ ไม่พึงซักถาม องค์

อะไรบ้าง คือ:-

๑. ไม่รู้อาบัติ

๒. ไม่รู้สมุฏฐานอาบัติ

๓. ไม่รู้ประโยชน์อาบัติ

๔. ไม่รู้ความระงับอาบัติ

๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ควรซักถาม

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงซักถาม องค์ ๕ อะไรบ้าง

คือ :-

๑. รู้อาบัติ

๒. รู้สมุฏฐานอาบัติ

๓. รู้ประโยชน์อาบัติ

๔. รู้ความระงับอาบัติ

๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรซักถามอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่พึงซักถาม องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อธิกรณ์
๒. ไม่รู้สมมุฏฐานอธิกรณ์
๓. ไม่รู้ประโยชน์อธิกรณ์
๔. ไม่รู้ความระงับอธิกรณ์
๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงซักถาม

องค์ของภิกษุผู้ควรซักถาม

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ พึงซักถาม องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้อธิกรณ์
๒. รู้สมมุฏฐานอธิกรณ์
๓. รู้ประโยชน์อธิกรณ์
๔. รู้ความระงับอธิกรณ์
๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล พึงซักถาม.

อิตฺตาทานวรรค ที่ ๕ จบ

หัวข้อประจําวรรค

[๑,๑๕๐] บริสุทธิ ๑ กาล ๑ ความการุญ ๑ โอกาส ๑ รับอธิกรณ์ ๑ อธิกรณ์ ๑ และอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง ๑ วัตถุ ๑ สุตตะ ๑ ธรรม ๑ วัตถุอีกนัยหนึ่ง ๑ อาบัติ ๑ อธิกรณ์ ๑.

ชุดงควรรคที่ ๖

ถืออยู่ป่าเป็นต้น

[๑,๑๕๑] อ. ภิกษุผู้ถืออยู่ป่ามีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า
พ. คู่ก่อนอุบาสี ภิกษุผู้ถืออยู่ป่านี้มี ๕ จำพวก ๕ จำพวก อะไรบ้าง
คือ :-

๑. เพราะเป็นผู้เขลา งมงาย จึงถืออยู่ป่า
๒. เป็นผู้มีอารมณ์ปรารถนาลามก อันความปรารถนาครอบงำ จึงถืออยู่ป่า
๓. เพราะวิกลจริต มีจิตฟุ้งซ่าน จึงถืออยู่ป่า
๔. เพราะเข้าใจว่า พระพุทธเจ้า สาวกของพระพุทธเจ้า สรรเสริญ จึงถืออยู่ป่า
๕. เพราะอาศัยความมกน้อย สันโดษ ขัดเกลา ความเจียมสัจด์ และ เพราะอาศัยความเป็นแห่งการอยู่ป่ามีประโยชน์ ด้วยความปฏิบัติงามนี้ จึงถืออยู่ป่า

คู่ก่อนอุบาสี ภิกษุผู้ถืออยู่ป่ามี ๕ จำพวก นี้แล

อ. ภิกษุผู้ถือเทียวบิณฑบาต มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...

อ. ภิกษุผู้ถือผ้าบังสุกุล มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...

- อุ. ภิกษุผู้ถืออยู่โคนไม้ มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถืออยู่ป่าช้า มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถืออยู่ในที่แจ้ง มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือทรงผ้าสามผืน มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือเที่ยวตามแถว มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือการนั่ง มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถืออยู่ในเสนาสนะตามที่จัดไว้ มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือที่นั่งฉัน ณ อาสนะแห่งเดียว มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือการห้ามภัตที่เขานำมาถวายเมื่อภายหลัง มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า...
  - อุ. ภิกษุผู้ถือการฉันเฉพาะในบาตร มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า
- พ. คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ถือฉันเฉพาะในบาตรนี้มี ๕ จำพวก ๕ จำพวกอะไรบ้าง คือ :-
๑. เพราะเป็นผู้เขลา งามาย จึงถือฉันเฉพาะในบาตร
  ๒. เพราะผู้มีความปรารถนาลามก อันความปรารถนาครอบงำ จึงถือฉันเฉพาะในบาตร
  ๓. เพราะ विकลจิต มีจิตฟุ้งซ่าน จึงถือฉันเฉพาะในบาตร
  ๔. เพราะเข้าใจว่า พระพุทธเจ้า สวากของพระพุทธเจ้าสรรเสริญ จึงถือฉันเฉพาะในบาตร

๕. เพราะอาศัยความมักน้อย สันโดษ ขัดเกลา ความเจียมสัจด์ และ
อาศัยความเป็นแห่งการฉันทเฉพาะในบาตร มีประโยชน์ ด้วยความปฏิบัติงามนี้
จึงถือฉันทเฉพาะในบาตร

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ถือฉันทเฉพาะในบาตรมี ๕ จำพวก นี้แล.

ธุดงควรรค ที่ ๖ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๑๕๒] ถืออยู่ป่า ๑ ถือเที่ยววิณฑบาต ๑ ถือทรงผ้าบังสุกุล ๑ ถือ
อยู่โคนไม้ ๑ ถืออยู่ป่าช้าเป็นที่ครบห้า ๑ ถืออยู่ในที่กลางแจ้ง ๑ ถือทรงผ้าสาม
ผืน ๑ ถือเที่ยวตามแถว ๑ ถือการนั่ง ๑ ถืออยู่ในเสนาสนะตามที่จัดไว้ ๑ ถือ
นั่งฉันท ฉันทสนะแห่งเดียว ๑ ถือห้ามภักตร์ที่เขานำมาถวายเมื่อภายหลัง ๑ ถือ
ฉันทเฉพาะในบาตร ๑.

มุสาวาทวรรค ที่ ๗

มุสาวาท

[๑,๑๕๓] อ. มุสาวาท มีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิกา มุสาวาทนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่างอะไรบ้าง คือ :-

๑. มีอยู่ มุสาวาทถึงต้องอาบัติปาราชิก
๒. มีอยู่ มุสาวาทถึงต้องอาบัติสังฆาทิเสส
๓. มีอยู่ มุสาวาทถึงต้องอาบัติถุลลัจจัย
๔. มีอยู่ มุสาวาทถึงต้องอาบัติปาจิตตีย์

๕. มีอยู่ มุสาวาทถึงต้องอาบัติทุกกฏ
ดูก่อนอุบาตี มุสาวาท ๕ อย่าง นี้แล.

งคอุโบสถหรือปวารณา

[๑,๑๕๔] อ. พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล
งคอุโบสถหรือปวารณาในท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์ที่กล่าวกำจัดเสียวว่า อย่าเลย
ภิกษุ เธออย่าได้ทำความบาดหมาง อย่าได้ทำความทะเลาะ อย่าได้ทำความ
แก่งแย่ง อย่าได้ทำความวิวาทกัน ดังนี้ แล้วทำอุโบสถหรือปวารณา

ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ งคอุโบสถหรือปวารณา ใน
ท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัดเสียวว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าได้ทำความบาด-
หมาง อย่าได้ทำความทะเลาะ อย่าได้ทำความแก่งแย่ง อย่าได้ทำความวิวาท
กัน ดังนี้แล้ว ทำอุโบสถหรือปวารณา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นอรัชชี
๒. เป็นพาล
๓. มิใช่ปกตัตตะ
๔. เป็นผู้กล่าวประสงค์จะให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์
๕. หาใช่เป็นผู้กล่าวประสงค์ให้ออกจากอาบัติไม่

ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล งคอุโบสถหรือปวารณา
ในท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัดเสียวว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าได้ทำความ
บาดหมาง อย่าได้ทำความทะเลาะ อย่าได้ทำความแก่งแย่ง อย่าได้ทำความ
วิวาทกัน ดังนี้ แล้วทำอุโบสถ หรือปวารณา

ดูก่อนอุบาถึ ภิกษุประกอบด้วยองค้ แม้อื่นอีก ๕ งคอุโบสถหรือปวารณาในท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัดเสียวว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าได้ทำ ความบาดหมาง อย่าได้ทำความทะเลาะ อย่าได้ทำความแก่งแย่ง อย่าได้ทำ ความวิวาทกัน ดังนี้แล้วทำอุโบสถหรือปวารณา องค้ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้มีความประพฤดิทางกายไม่บริสุทธิ์
๒. เป็นผู้มีความประพฤดิทางวาจาไม่บริสุทธิ์
๓. เป็นผู้ม้อชีวะะไม่บริสุทธิ์
๔. เป็นผู้เขลา ไม่ฉลาด
๕. เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ

ดูก่อนอุบาถึ ภิกษุประกอบด้วยองค้ ๕ นี้แล งคอุโบสถ หรือปวารณา ในท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์พึงกำจัดเสียวว่า อย่าเลย ภิกษุ เธออย่าได้ทำความ บาดหมาง อย่าได้ทำความทะเลาะ อย่าได้ทำความแก่งแย่ง อย่าได้ทำความ วิวาทกัน ดังนี้แล้วทำอุโบสถ หรือปวารณา.

องค้ของภิกษุผู้ไม่ควรให้คำชักถาม

[๑,๑๕๕] อุ. สงฆ์ไม่พึงให้คำชักถาม แก่ภิกษุประกอบด้วยองค้ เท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาถึ สงฆ์ไม่พึงให้คำชักถาม แก่ภิกษุประกอบด้วยองค้ ๕ องค้ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อาบัตติและอนาบัตติ
๒. ไม่รู้อาบัตติเบาและอาบัตติหนัก

๓. ไม่รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติหาส่วนเหลือมิได้
๔. ไม่รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ
๕. ไม่รู้อาบัติที่ทำคืนได้และอาบัติที่ทำคืนไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา สงฆ์ไม่พึงให้คำชักถาม แก่ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
นี้แล

องค์ของภิกษุผู้ควรให้คำชักถาม

ดูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงให้คำชักถาม แก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. รู้อาบัติและอนาบัติ
๒. รู้อาบัติเบาและอาบัติหนัก
๓. รู้อาบัติมีส่วนเหลือและอาบัติหาส่วนเหลือมิได้
๔. รู้อาบัติชั่วหยาบและอาบัติไม่ชั่วหยาบ
๕. รู้อาบัติที่ทำคืนได้และอาบัติที่ทำคืนไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงให้คำชักถาม แก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕
นี้แล.

ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๕

[๑,๑๕๖] อุ. ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการเท่าไรหนอแล พระพุทธ-
เจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๕ อาการ ๕ อะไรบ้าง
คือ :-

๑. ด้วยไม่ละอาย
  ๒. ด้วยไม่รู้
  ๓. ด้วยสงสัยแล้วขึ้นทำ
  ๔. ด้วยสำคัญว่าควรในของที่ไม่ควร
  ๕. ด้วยสำคัญว่าไม่ควรในของที่ควร
- คูก่อนอุบาสิกา ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๕ นี้แล
- คูก่อนอุบาสิกา ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการแม้อื่นอีก ๕ อาการ ๕ อะไร

บ้าง คือ:-

๑. ด้วยไม่ได้เห็น
  ๒. ด้วยไม่ได้ฟัง
  ๓. ด้วยหลับ
  ๔. ด้วยเข้าใจว่าเป็นเช่นนั้น
  ๕. ด้วยลืมสติ
- คูก่อนอุบาสิกา ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๕ นี้แล.

เวร ๕

[๑,๑๕๗] อ. เวมิเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. คูก่อนอุบาสิกา เวมินี้มี ๕ เวร ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ฆ่าสัตว์มีชีวิต
๒. ถูเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้
๓. ประพฤติผิดในกาม

๔. พุคเทิจ

๕. เหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะคัมน์น้ำเมา คือ สุราและ
เมรัย

ดูก่อนอุบาถึ เวร ๕ นี้แล.

เจตนาถดเว้น ๕

[๑,๑๕๘] อุ. เจตนาถดเว้น มีเท่าไรหนอแล พระพุททเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาถึ เจตนาถดเว้นนี้ มี ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เจตนาถดเว้น จากฆ่าสัตว์มีชีวิต

๒. เจตนาถดเว้น จากถึเอาสิ่งของที่เจ้าของไมให้

๓. เจตนาถดเว้น จากการประพุดิผิตในกาม

๔. เจตนาถดเว้น จากพุคเทิจ

๕. เจตนาถดเว้น จากเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เพราะคัมน์น้ำ
เมา คือ สุราและเมรัย

ดูก่อนอุบาถึ เจตนาถดเว้น ๕ นี้แล.

ความเลื่อม ๕

[๑,๑๕๙] อุ. ความเลื่อมมีเท่าไรหนอแล พระพุททเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาถึ ความเลื่อมนี้ มี ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ความเลื่อมจากญาติ

๒. ความเลื่อมจากโกคทรัพย์

๓. ความเสื่อมคือมีโรค
  ๔. ความเสื่อมจากศีล
  ๕. ความเสื่อมคือเห็นผิด
- ดูก่อนอุบาตี ความเสื่อม ๕ นี้แล.

ความถึงพร้อม ๕

- [๑,๒๐๐] อุ. ความถึงพร้อมมีเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า
- พ. ดูก่อนอุบาตี ความถึงพร้อมนี้ มี ๕ อะไรบ้าง คือ:-
๑. ความถึงพร้อมด้วยญาติ
  ๒. ความถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์
  ๓. ความถึงพร้อมด้วยความไม่มีโรค
  ๔. ความถึงพร้อมด้วยศีล
  ๕. ความถึงพร้อมด้วยเห็นชอบ
- ดูก่อนอุบาตี ความถึงพร้อมมี ๕ นี้แล.

มุสาวาทวรรค ที่ ๗ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๐๑] มุสาวาท ๑ ย่ำยี ๑ ย่ำยีอีกนัยหนึ่ง ๑ ชักถาม ๑ อาบัติ ๑ อาบัติอีกนัยหนึ่ง ๑ เวร ๑ เจตนาจเว้น ๑ ความเสื่อม ๑ ความถึงพร้อม ๑ รวมเป็นวรรคที่ ๗.

หัวข้อประจำวรรค จบ

ภิกขุณีโอวาทวรรคที่ ๘

องค์สำหรับลงโทษ

[๑,๒๐๒] อ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเดียว ฟังลงโทษได้ พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเดียว ฟังลงโทษ คือ ภิกษุณีสงฆ์ไม่พึงไหว้ภิกษุนั้น องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เปิดกายอวดภิกษุณีทั้งหลาย
๒. ถลกขาอ่อนอวดภิกษุณีทั้งหลาย
๓. เปิดองค์กำเนิดอวดภิกษุณีทั้งหลาย
๔. เปิดไหล่ทั้งสองอวดภิกษุณีทั้งหลาย
๕. พุดเคาะภิกษุณี ชักจูงพวกคฤหัสถ์ให้สมสู่กับภิกษุณี

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ภิกษุสงฆ์ฝ่ายเดียว ฟังลงโทษ คือ ภิกษุณีสงฆ์ไม่พึงไหว้ภิกษุนั้น

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์แม้อื่นอีก ๕ ภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเดียว ฟังลงโทษ คือ ภิกษุณีสงฆ์ไม่พึงไหว้ภิกษุนั้น องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ขวนขวายเพื่อความเสื่อมลาภแห่งภิกษุณีทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อความพินาศแห่งภิกษุณีทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่อความอยู่ไม่ได้แห่งภิกษุณีทั้งหลาย
๔. คำบริภาษภิกษุณีทั้งหลาย
๕. ขูข่มภิกษุกับภิกษุณีให้แตกกัน

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเดียว
พึงลงโทษ คือ ภิกษุณีสงฆ์ไม่พึงไหว้ภิกษุณีนั้น

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ ภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเดียว
พึงลงโทษ คือ ภิกษุณีสงฆ์ไม่พึงไหว้ภิกษุณีนั้น องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ขวนขวายเพื่อความเสื่อมลาภแห่งภิกษุณีทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อความพินาศแห่งภิกษุณีทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่อความอยู่ไม่ได้แห่งภิกษุณีทั้งหลาย
๔. ค่าบริภาษภิกษุณีทั้งหลาย
๕. ชักจูงภิกษุให้สมสู่กับภิกษุณีทั้งหลาย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเดียว
พึงลงโทษ คือ ภิกษุณีสงฆ์ไม่พึงไหว้ภิกษุณีนั้น.

องค์สำหรับลงโทษภิกษุณี

[๑,๒๐๓] อุ. ภิกษุณีประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล สงฆ์พึงลงโทษ
พระพุทธรเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิกา สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ องค์
๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. เปิดกายอวดภิกษุทั้งหลาย
๒. ถลกขาอ่อนอวดภิกษุทั้งหลาย
๓. เปิดองค์กำเนิดอวดภิกษุทั้งหลาย
๔. เปิดไหล่ทั้งสองอวดภิกษุทั้งหลาย
๕. พุดเคาะภิกษุ ชักจูงให้สมสู่กับสตรีคฤหัสถ์

ดูก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

ดูก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุณีประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ขวนขวายเพื่อความเสื่อมลาภแห่งภิกษุทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อความพินาศแห่งภิกษุทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่อความอยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
๔. ค่าบริภาษภิกษุทั้งหลาย
๕. ยุยงภิกษุณีกับภิกษุทั้งหลายให้แตกกัน

ดูก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

ดูก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุณีผู้ประกอบด้วยองค์ แม่อื่นอีก

๕ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ขวนขวายเพื่อความเสื่อมลาภแห่งภิกษุทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อความพินาศแห่งภิกษุทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่อความอยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
๔. ค่าบริภาษภิกษุทั้งหลาย
๕. ชักจูงภิกษุณีให้สมสู่กับภิกษุ

ดูก่อนอุบาสี สงฆ์พึงลงโทษแก่ภิกษุณีประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล.

องค์ของภิกษุไม่ควรให้อิวาท

[๑,๒๐๔] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ไม่พึงให้อิวาท
แก่ภิกษุณีทั้งหลาย พระพุทธเจ้าข้า

พ. ลูกก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิขุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นอัครชี
๒. เป็นพาล
๓. ไม่ใช่ปกติตตะ
๔. เป็นผู้พูดประสงค์ให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์
๕. หาใช่เป็นผู้พูดประสงค์ให้ออกจากอาบัติไม่

ลูกก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิขุณีทั้งหลาย

ลูกก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์อื่นอีก ๕ ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิขุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้มีความประพฤติกายไม่บริสุทธิ์
๒. เป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาไม่บริสุทธิ์
๓. เป็นผู้มิอาจชีวะไม่บริสุทธิ์
๔. เป็นผู้เขลา ไม่ฉลาด
๕. ถูกชักเข้า ไม่สามารถให้คำตอบข้อที่ซักถาม

ลูกก่อนอุบาสิกา ภิขุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิขุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางกาย
๒. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางวาจา
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางกายและวาจา

๔. คำบริภาษภิกษุณีทั้งหลาย

๕. คลุกคลีกับภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยการคลุกคลีอันไม่สมควรอยู่
ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิกษุณีทั้งหลาย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์แม้อื่นอีก ๕ ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิกษุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นอรัชชี

๒. เป็นพาล

๓. ไม่ใช่ปกติตัดตะ

๔. เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ

๕. เป็นผู้ไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงให้โอวาทแก่
ภิกษุณีทั้งหลาย.

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรรับให้โอวาท

[๑,๒๐๕] อ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ไม่พึงรับให้
โอวาทแก่ภิกษุณีทั้งหลาย พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่พึงรับให้โอวาทแก่
ภิกษุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางกาย

๒. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางวาจา

๓. เป็นผู้ประกอบด้วยอนาจารทางกายและวาจา

๔. คำบริภาษภิกษุณี

๕. เป็นผู้คลุกคลีกับภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยการคลุกคลีอันไม่สมควร
อยู่

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงรับให้โอวาทแก่
ภิกษุณีทั้งหลาย

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์แม่อื่นอีก ๕ ไม่พึงรับให้โอวาท
แก่ภิกษุณีทั้งหลาย องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นอรัชชี

๒. เป็นพาล

๓. ไม่ใช่ปกติตัดตะ

๔. เป็นผู้เตรียมจะไป

๕. อาพาธ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่พึงรับให้โอวาทแก่
ภิกษุณีทั้งหลาย.

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรสนทนาด้วย

[๑,๒๐๖] อุ. ภิกษุทั้งหลาย ไม่พึงสนทนากับภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์
เท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาลี ภิกษุทั้งหลาย ไม่พึงสนทนากับภิกษุผู้ประกอบด้วย
องค์ ๕ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ไม่ประกอบด้วยกองศีล ของพระอเสขะ
  ๒. เป็นผู้ไม่ประกอบด้วยกองสมาธิ ของพระอเสขะ
  ๓. เป็นผู้ไม่ประกอบด้วยกองปัญญา ของพระอเสขะ
  ๔. เป็นผู้ไม่ประกอบด้วยกองวิมุตติ ของพระอเสขะ
  ๕. เป็นผู้ไม่ประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะ ของพระอเสขะ
- ดูก่อนอุบาลี ภิกษุทั้งหลายไม่พึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
นี้แล

องค์ของภิกษุผู้ควรสนทนาด้วย

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุทั้งหลายพึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ประกอบด้วยกองศีล ของพระอเสขะ
๒. เป็นผู้ประกอบด้วยกองสมาธิ ของพระอเสขะ
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยกองปัญญา ของพระอเสขะ
๔. เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติ ของพระอเสขะ
๕. เป็นผู้ประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะ ของพระอเสขะ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุทั้งหลายพึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรสนทนาอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุทั้งหลายไม่พึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
อื่นอีก ๕ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่เป็นผู้บรรลุลอรรณพปฏิสัมภทา
๒. ไม่เป็นผู้บรรลุลหรรณพปฏิสัมภทา

๓. ไม่เป็นผู้บรรลุนิรุตติปฏิสัมภทา

๔. ไม่เป็นผู้บรรลุปุทธิภาณปฏิสัมภทา

๕. ไม่พิจารณาจิตตามที่วิมุต

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุทั้งหลายไม่พึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
นี้แล

องค์ของภิกษุผู้ควรสนทนาด้วย

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุทั้งหลายพึงสนทนากับภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้บรรลอรุทธปฏิสัมภทา

๒. เป็นผู้บรรลุธรรมปฏิสัมภทา

๓. เป็นผู้บรรลุนิรุตติปฏิสัมภทา

๔. เป็นผู้บรรลุปุทธิภาณปฏิสัมภทา

๕. พิจารณาจิตตามที่วิมุต

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุทั้งหลายพึงสนทนากับภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕
นี้แล.

ภิกษุณีโหวาทวรรค ที่ ๘ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๐๗] ภิกษุณีฝ่ายเดียวพึงลงโทษ ๑ ภิกษุณีพึงลงโทษอีก ๒ นัย
ลงโทษภิกษุณี ๓ อย่าง ๑ ไม่ให้โหวาท ๑ ไม่ให้โหวาทอีก ๒ นัย ๑ ไม่รับ
ให้โหวาทตรัสไว้ ๒ อย่าง ๑ ในการสนทนาตรัสไว้ ๒ หมวด ๑.

อุพพาหิการรคที่ ๕

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกา

[๑,๒๐๘] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ไม่ฉลาดในอรรถ
๒. เป็นผู้ไม่ฉลาดในธรรม
๓. เป็นผู้ไม่ฉลาดในนิรุตติ
๔. เป็นผู้ไม่ฉลาดในพยัญชนะ
๕. เป็นผู้ไม่ฉลาดในคำต้นและคำหลัง

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา.

สมมติด้วยอุพพาหิกา

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้ฉลาดในอรรถ
๒. เป็นผู้ฉลาดในธรรม
๓. เป็นผู้ฉลาดในนิรุตติ
๔. เป็นผู้ฉลาดในพยัญชนะ
๕. เป็นผู้ฉลาดในคำต้นและคำหลัง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกาอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติ
ด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้มักโกรธ ถูกความโกรธครอบงำ
๒. เป็นผู้ลบลหู่ ถูกความลบลหู่ครอบงำ
๓. เป็นผู้ตีเสมอ ถูกความตีเสมอครอบงำ
๔. เป็นผู้มีปกติริษยา ถูกความริษยาครอบงำ
๕. เป็นผู้ถือแต่ความเห็นของตน ถืออย่างแน่นแฟ้นปลดได้ยาก

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

สมมติด้วยอุพพาหิกา

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่เป็นผู้มักโกรธ ไม่ถูกความโกรธครอบงำ
๒. ไม่เป็นผู้ลบลหู่ ไม่ถูกความลบลหู่ครอบงำ
๓. ไม่เป็นผู้ตีเสมอ ไม่ถูกความตีเสมอครอบงำ
๔. ไม่เป็นผู้มีปกติริษยา ไม่ถูกความริษยาครอบงำ
๕. ไม่เป็นผู้ถือแต่ความเห็นของตน ไม่ถืออย่างแน่นแฟ้นปลดได้ง่าย

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกาอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์แม้อื่นอีก ๕ สงฆ์ไม่พึงสมมติ
ด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. โกรธ
๒. พยาบาท
๓. เบียดเบียน
๔. ชั่วให้โกรธ
๕. ไม่อดทน ไม่รับอนุสาสนีโดยเคารพ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

สมมติด้วยอุพพาหิกา

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่โกรธ
๒. ไม่พยาบาท
๓. ไม่เบียดเบียน
๔. ไม่ชั่วให้โกรธ
๕. เป็นผู้อดทน มีปกติรับอนุสาสนีโดยเคารพ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกาอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อีก ๕ สงฆ์ไม่พึงสมมติ
ด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ:

๑. เป็นผู้ล่อให้หลง ให้ระลึกไม่ได้
๒. เป็นผู้พูดไม่ให้เกิดโอกาส
๓. ไม่เป็นผู้โจทตามอาบัติในธรรมและวินัยที่สมควร
๔. ไม่เป็นผู้ปรับตามอาบัติในธรรมและวินัยที่สมควร
๕. ไม่ชี้แจงตามความเห็น

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

สมมติด้วยอุพพาหิกา

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. เป็นผู้เตือนให้ระลึก ไม่ใช่ล่อให้หลง
๒. เป็นผู้พูดให้เกิดโอกาส
๓. เป็นผู้โจทตามอาบัติในธรรมและวินัยที่สมควร
๔. เป็นผู้ปรับตามอาบัติในธรรมและวินัยที่สมควร
๕. ชี้แจงตามความเห็น

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกาอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ๕ สงฆ์ไม่พึงสมมติ
ด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. เป็นอสังขี

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

สมมติด้วยอุพพาหิกา

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ
๔. ไม่ถึงภยาคติ
๕. เป็นสังขี

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

ไม่สมมติด้วยอุพพาหิกาอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อีก ๕ สงฆ์ไม่พึงสมมติ
ด้วยอุพพาหิกา องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. ถึงฉลาดในวินัย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์ไม่พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา

สมมติด้วยอุพพาหิกา

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกา
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ
๔. ไม่ถึงภยาคติ
๕. ฉลาดในวินัย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล สงฆ์พึงสมมติด้วย
อุพพาหิกา.

องค์ของภิกษุผู้โง่แท้

[๑,๒๐๕] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ถึงความนับว่า
เป็นผู้โง่แท้ พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ถึงความนับว่าเป็นผู้โง่
แท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้สุตตะ
๒. ไม่รู้สุตตานุโลม
๓. ไม่รู้วินัย
๔. ไม่รู้วินยานุโลม
๕. ไม่ฉลาดในฐานะและอฐานะ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
โง่แท้

องค์ของภิกษุผู้ฉลาดแท้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
ฉลาดแท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ

๑. รู้สุตตะ
๒. รู้สุตตานุโลม

๓. รู้วินัย

๔. รู้วินยานุโลม

๕. จลาคในฐานะและอฐานะ

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
จลาคแท้

องค์ของภิกษุผู้โง่เขลาหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ถึงความนับว่าเป็น
ผู้โง่แท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้ธรรม

๒. ไม่รู้ธรรมานุโลม

๓. ไม่รู้วินัย

๔. ไม่รู้วินยานุโลม

๕. ไม่จลาคในคำค้นและคำหัดัง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้
โง่แท้

องค์ของภิกษุผู้จลาคแท้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ถึงความนับว่าเป็นผู้จลาคแท้
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้ธรรม

๒. รู้ธรรมานุโลม

๓. รู้วินัย

๔. รู้วินยานุโลม

๕. ฉลาดในคำต้นและคำหลัง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้ฉลาดแท้

องค์ของภิกษุผู้โง่แก่อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ถึงความนับว่าเป็นผู้โง่แท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้วัตถุประสงค์

๒. ไม่รู้นิทาน

๓. ไม่รู้บัญญัติ

๔. ไม่รู้บทอันตกหล่นภายหลัง

๕. ไม่รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้โง่แท้

องค์ของภิกษุผู้ฉลาดแท้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ถึงความนับว่าเป็นผู้ฉลาดแท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้วัคฤ
๒. รู้นิทาน
๓. รู้บัญญัติ
๔. รู้บทอันตกหล่นภายหลัง
๕. รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้ฉลาดแท้

องค์ของภิกษุผู้โง่แท้อีกหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ถึงความนับว่าเป็นผู้โง่แท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อาบัติ
๒. ไม่รู้สมุฏฐานอาบัติ
๓. ไม่รู้ประโยคอาบัติ
๔. ไม่รู้ความระงับอาบัติ
๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้โง่แท้

องค์ของภิกษุผู้ฉลาดแท้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ถึงความนับว่าเป็นผู้ฉลาดแท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้อาบัติ
๒. รู้สมุฏฐานอาบัติ
๓. รู้ประโยชน์อาบัติ
๔. รู้การระงับอาบัติ
๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้ฉลาดแท้

องค์ของภิกษุผู้โง่เขลาอีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ถึงความนับว่าเป็นผู้โง่แท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อธิกรณ์
๒. ไม่รู้สมุฏฐานอธิกรณ์
๓. ไม่รู้ประโยชน์อธิกรณ์
๔. ไม่รู้ความระงับอธิกรณ์
๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้โง่แท้

องค์ของภิกษุผู้ฉลาดแท้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ถึงความนับว่า เป็นผู้ฉลาดแท้ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้อธิกรณ์
๒. รู้สมุฏฐานอธิกรณ์
๓. รู้ประโยชน์อธิกรณ์
๔. รู้ความระงับอธิกรณ์
๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ถึงความนับว่าเป็นผู้ฉลาดแท้.

อุพพาหิกาวรรคที่ ๕ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๑๐] ไม่ฉลาดในอรรถ ๑ มักโกรธ ๑ ยั่วให้โกรธ ๑ ล่อให้หลง ๑ ถึงนั้นทาคติ ๑ ไม่ฉลาด ๑ ไม่ฉลาดอีก ๑ สุตตะ ๑ ธรรม ๑ วัตถุ ๑ อาบัติ ๑ อธิกรณ์ ฝ่ายละ ๒ ๆ ท่านประกาศแล้วทั้งหมด ขอท่านทั้งหลายจงรู้ฝ่ายคำและฝ่ายชาวเทอญ.

อธิกรณ์วุฒสมวรรคที่ ๑๐

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์

[๑,๒๑๑] อุ. ภิกษุประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล ไม่ควรระงับอธิกรณ์ พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อาบัติ
  ๒. ไม่รู้สมมุฏฐานอาบัติ
  ๓. ไม่รู้ประโยคอาบัติ
  ๔. ไม่รู้ความระงับอาบัติ
  ๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ
- ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แต่ ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้อาบัติ
  ๒. รู้สมมุฏฐานอาบัติ
  ๓. รู้ประโยคอาบัติ
  ๔. รู้ความระงับอาบัติ
  ๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอาบัติ
- ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แต่ ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับอธิกรณ์
องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้อธิกรณ์
  ๒. ไม่รู้สมุฏฐานอธิกรณ์
  ๓. ไม่รู้ประโยชน์อธิกรณ์
  ๔. ไม่รู้ความระงับอธิกรณ์
  ๕. ไม่ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์
- ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แต่ ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้อธิกรณ์
  ๒. รู้สมุฏฐานอธิกรณ์
  ๓. รู้ประโยชน์อธิกรณ์
  ๔. รู้ความระงับอธิกรณ์
  ๕. ฉลาดในการวินิจฉัยอธิกรณ์
- ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แต่ ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุที่ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับอธิกรณ์
องค์ ๕ ออะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงนั้นทาคติ

๒. ถึงโทสาคติ

๓. ถึงโมหาคติ

๔. ถึงภยาคติ

๕. เป็นอสังขี

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕

อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ

๒. ไม่ถึงโทสาคติ

๓. ไม่ถึงโมหาคติ

๔. ไม่ถึงภยาคติ

๕. เป็นสังขี

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ

๒. ถึงโทสาคติ

๓. ถึงโมหาคติ

๔. ถึงภยาคติ

๕. เป็นผู้ไต่อินได้ฟังน้อย

ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕

อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ

๒. ไม่ถึงโทสาคติ

๓. ไม่ถึงโมหาคติ

๔. ไม่ถึงภยาคติ

๕. เป็นผู้ไต่อินได้ฟังมาก

ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาตี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับ

อธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่รู้วัตตุ

๒. ไม่รู้นิทาน

๓. ไม่รู้บัญญัติ

๔. ไม่รู้บทที่ตกหล่นภายหลัง

๕. ไม่รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕

อะไรบ้าง คือ :-

๑. รู้วัตถุ

๒. รู้นิทาน

๓. รู้บัญญัติ

๔. รู้บทที่ตกหล่นภายหลัง

๕. รู้ทางถ้อยคำอันเข้าสนิทกันได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับ

อธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ

๒. ถึงโทสาคติ

๓. ถึงโมหาคติ

๔. ถึงภยาคติ

๕. ไม่ฉลาดในวินัย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ

๒. ไม่ถึงโทสาคติ

๓. ไม่ถึงโมหาคติ

๔. ไม่ถึงภยาคติ

๕. ฉลาดในวินัย

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุที่ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับ
อธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ

๒. ถึงโทสาคติ

๓. ถึงโมหาคติ

๔. ถึงภยาคติ

๕. เป็นผู้หนักในบุคคล ไม่หนักในสงฆ์

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล้ว ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ
๔. ไม่ถึงภยาคติ
๕. เป็นผู้หนักในสงฆ์ ไม่หนักในบุคคล

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรระงับอธิกรณ์อีกนัยหนึ่ง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก ไม่ควรระงับ
อธิกรณ์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. เป็นผู้หนักในอามิส ไม่หนักในสังฆกรรม

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ไม่ควรระงับอธิกรณ์

องค์ของภิกษุผู้ควรระงับอธิกรณ์

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๕ ควรระงับอธิกรณ์ องค์ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
  ๒. ไม่ถึงโทสาคติ
  ๓. ไม่ถึงโมหาคติ
  ๔. ไม่ถึงภยาคติ
  ๕. เป็นผู้หนักในสังฆกรรม ไม่หนักในอามิส
- คู่ก่อนอุบาสิ ภิษุประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล ควรรระงับอธิกรณ์

สงฆ์แตกกัน

[๑,๒๑๒] อุ. สงฆ์แตกกันด้วยอาการเท่าไรหนอแล พระพุทธเจ้าข้า
พ. คู่ก่อนอุบาสิ สงฆ์แตกกันด้วยอาการ ๕ อาการ ๕ อะไรบ้าง
คือ กรรม อุเทศ ๑ ชีแจง ๑ สวดประกาศ ๑ ให้จับสลาก ๑ คู่ก่อน
อุบาสิ สงฆ์แตกกันด้วยอาการ ๕ นี้แล.

สังฆราชาและสังฆเภท

[๑,๒๑๓] อุ. พระพุทธเจ้าข้า ที่ตรัสว่า ความริ้วรานแห่งสงฆ์นั้น
ด้วยเหตุเพียงเท่าไร จึงเป็นความริ้วรานแห่งสงฆ์ แต่ไม่ถึงความแตกแห่ง
สงฆ์ อนึ่ง ด้วยเหตุเพียงเท่าไร จึงเป็นความริ้วรานแห่งสงฆ์ทั้งความแตก
แห่งสงฆ์

พ. คู่ก่อนอุบาสิ อาคันตุกวัดนั้น เราบัญญัติไว้แล้ว สำหรับภิษุ
พวกอาคันตุกะ เมื่อสิกขาบทอันเราบัญญัติไว้เรียบร้อยอย่างนี้แล้ว ภิษุพวก
อาคันตุกะไม่ประพฤติในอาคันตุกวัด

ดูก่อนอุบาลี แม้อย่างนี้แล เป็นความร้าวรานแห่งสงฆ์ แต่ไม่ถึง
ความแตกแห่งสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี อวาสิกวัตรนั้น เราบัญญัติไว้แล้ว สำหรับภิกษุพวก
เจ้าถิ่นเมื่อสิกขาบทอันเราบัญญัติไว้เรียบร้อยอย่างนี้แล้ว ภิกษุเจ้าถิ่นไม่ประ-
พฤติในอวาสิกวัตร

ดูก่อนอุบาลี แม้อย่างนี้แล เป็นความร้าวรานแห่งสงฆ์ แต่ไม่ถึง
ความแตกแห่งสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี ภัตตควัตรในโรงภัตตรนั้น เราบัญญัติไว้แล้ว สำหรับ
ภิกษุทั้งหลาย ตามลำดับผู้แก่กว่า ตามลำดับราตรี ตามสมควร คือ อาสนะ
ที่ดี น้ำที่สะอาด ก้อนข้าวที่ดี เมื่อสิกขาบท อันเราบัญญัติไว้เรียบร้อยอย่าง
นี้แล้ว พวกพระใหม่เกิดขึ้นอาสนะในโรงภัตตรสำหรับพระเถระเสียด

ดูก่อนอุบาลี แม้อย่างนี้ เป็นความร้าวรานแห่งสงฆ์ แต่ไม่ถึงความ
แตกแห่งสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี เสนาสนวัตรในเสนาสนะนั้น เราบัญญัติไว้แล้ว สำหรับ
ภิกษุทั้งหลาย ตามลำดับผู้แก่กว่า ตามลำดับราตรี ตามสมควร เมื่อสิกขาบท
อันเราบัญญัติไว้เรียบร้อยอย่างนี้แล้ว พวกพระใหม่เกิดขึ้นเสนาสนะของ
พระเถระเสียด

ดูก่อนอุบาลี แม้อย่างนี้ เป็นความร้าวรานแห่งสงฆ์ แต่ไม่ถึงความ
แตกแห่งสงฆ์

ดูก่อนอุบาลี อุโบสถอย่างเดียวกัน ปวารณาอย่างเดียวกัน สังฆกรรม
อย่างเดียวกัน กรรมใหญ่น้อยอย่างเดียวกัน ภายในสี่มานั้น เราบัญญัติไว้

แล้วแก่ภิกษุทั้งหลาย เมื่อลิกขาบทอันเร้าบัญญัติไว้เรียบร้อยแล้ว ภิกษุทั้งหลายต่างทำความแตกแยกกัน แล้วคุ่มกันเป็นคณะแยกทำอุโบสถ แยกทำปวารณา แยกทำสังฆกรรม แยกทำกรรมใหญ่่น้อย ภายในสัปดาห์นั้นและ
ดูก่อนอุบาสิกา เมื่ออย่างนี้ เป็นทั้งความร้าวรานแห่งสงฆ์ ทั้งความแตกแห่งสงฆ์แล.

อธิกรณ์อุปสมวรรคที่ ๑๐ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๑๔] อาบัติ อธิกรณ์ ลำเอียงเพราะรักใคร่ 'ได้ยินได้ฟังน้อย วัตถุ ไม่ฉลาด บุคคล อามิส สงฆ์แตกกัน ความร้าวรานแห่งสงฆ์ และ ความแตกแห่งสงฆ์.

สังฆเภทวรรคที่ ๑๑

ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์มีโทษ

[๑,๒๑๕] อุ. ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย ๑ อำพรางความเห็นด้วยกรรม ๑

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก เป็น
ผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑
แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนิยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็น
อนิย ๑ อำพรางความเห็นด้วยอุเทศ ๑

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑
แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนิยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนิย
๑ ซึ่งแจ้งอำพรางความเห็น ๑

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑
แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนิยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็น
อนิย ๑ อำพรางความเห็นด้วยสวดประกาศ ๑

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย ๑ อำพรางความเห็นด้วยให้จับสลาก ๑

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย ๑ อำพรางความถูกใจด้วยกรรม ๑...

... อำพรางความถูกใจด้วยอุเทศ...

... ชี้แจงอำพรางความถูกใจ...

... อำพรางความถูกใจด้วยสวดประกาศ...

... อำพรางความถูกใจด้วยให้จับสลาก...

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑
แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนินัย

๑ อำพรางความพอใจด้วยกรรม ๑...

... อำพรางความพอใจด้วยอุเทศ...

... ชี้แจงอำพรางความพอใจ...

... อำพรางความพอใจด้วยสวดประกาศ...

... อำพรางความพอใจด้วยให้จับสลาก...

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ แม้อื่นอีก
เป็นผู้ไปอบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑
แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็น
อนินัย ๑ อำพรางสัญญาด้วยกรรม ๑...

... อำพรางสัญญาด้วยอุเทศ...

... ชี้แจงอำพรางสัญญา...

... อำพรางสัญญาด้วยสวดประกาศ...

... อำพรางสัญญาด้วยให้จับสลาก...

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไป
อบาย ตกนรก ชั่วกัป เยียวยาไม่ได้.

สังฆเภทวรรค ที่ ๑๑ จบ

หัวข้อประจําวรรค

[๑,๒๑๖] อําพรางความเห็นด้วยกรรม อุเทศ ซี้แจง สวดประกาศ และให้จับสลาก รวม ๕ นี้ อิงความเห็น ความถูกต้อง ความชอบใจ และ ตัญญา ๓ อย่างนั้น มีนัยตามแนว ๕ อย่างนั้นแล.

ทุตยสังฆเภทวรรค ที่ ๑๒

ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ไม่มีโทษ

[๑,๒๑๗] อุ. ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์เท่าไร หนอแล เป็นผู้ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหยียวย่าไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาตี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นผู้ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหยียวย่าไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คู่ก่อนอุบาตี ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนินัย ๑ ไม่อําพรางความเห็นด้วยกรรม ๑

คู่ก่อนอุบาตี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหยียวย่าไม่ได้

คู่ก่อนอุบาตี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ แม้อื่นอีก ๕ ไม่เป็นผู้ไปอบาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหยียวย่าไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

คู่ก่อนอุบาตี ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนินัย ๑ ไม่อําพรางความเห็นด้วยอุเทศ ๑

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไม่ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหยียวยามาไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ผู้ไม่ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหยียวยามาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดง
ธรรมว่าเป็นนอธรรม ๑ แสดงอนิยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนิย ๑
ชี้แจงไม่อำพรางความเห็น ๑

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่
ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหยียวยามาไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ผู้ไม่ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหยียวยามาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดง
ธรรมว่าเป็นนอธรรม ๑ แสดงอนิยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนิย ๑ ไม่
อำพรางความเห็นด้วยสวดประกาศ ๑

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่
ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหยียวยามาไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ผู้ไม่ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหยียวยามาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดง
ธรรมว่าเป็นนอธรรม ๑ แสดงอนิยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนิย ๑ ไม่
อำพรางความเห็นด้วยให้จับฉลาก ๑

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่ไปบวช ไม่ตบถนรก ไม่อยู่ชั้วกัปป มิใช่เขี้ยวยาไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่ไปบวช ไม่ตบถนรก ไม่อยู่ชั้วกัปป มิใช่เขี้ยวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย ๑ ไม่อำพรางความถูกใจด้วยกรรม ๑ . . .

. . . ไม่อำพรางความถูกใจด้วยอุเทศ . . .

. . . ชี้แจงไม่อำพรางความถูกใจ . . .

. . . ไม่อำพรางความถูกใจด้วยสวดประกาศ . . .

. . . ไม่อำพรางความถูกใจด้วยให้จับฉลาก . . .

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่ไปบวช ไม่ตบถนรก ไม่อยู่ชั้วกัปป มิใช่เขี้ยวยาไม่ได้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้ไม่ไปบวช ไม่ตบถนรก ไม่อยู่ชั้วกัปป มิใช่เขี้ยวยาไม่ได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงวินัยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอวินัย ๑ ไม่อำพรางความชอบใจด้วยกรรม ๑ . . .

. . . ไม่อำพรางความชอบใจด้วยอุเทศ . . .

. . . ชี้แจงไม่อำพรางความชอบใจ . . .

. . . ไม่อำพรางความชอบใจด้วยสวดประกาศ . . .

. . . ไม่อำพรางความชอบใจด้วยให้จับฉลาก . . .

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไม่ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยามิได้

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ แม้อื่นอีก ๕ เป็น
ผู้ไม่ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยามิได้ องค์ ๕ อะไรบ้าง

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุในธรรมวินัยนี้ แสดงธรรมว่าเป็นธรรม ๑ แสดง
ธรรมว่าเป็นอธรรม ๑ แสดงอนิยว่าเป็นวินัย ๑ แสดงวินัยว่าเป็นอนิย ๑ ไม่
อำพรางสัญญาด้วยกรรม ๑

...ไม่อำพรางสัญญาด้วยอุเทศ...

...ชี้แจงไม่อำพรางสัญญา...

...ไม่อำพรางสัญญาด้วยสวดประกาศ...

...ไม่อำพรางสัญญาด้วยให้จับฉลาก...

ดูก่อนอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เป็นผู้
ไม่ไปบอขาย ไม่ตกนรก ไม่อยู่ชั่วกัป มิใช่เหียวยามิได้.

ทุกขสังฆเภทวรรค ที่ ๑๒ จบ

หัวข้อประจําวรรค

[๑,๒๑๘] ไม่อำพรางความเห็นด้วยกรรม อุเทศ ชี้แจง สวดประกาศ
และให้จับฉลาก รวม ๕ นี้ถึงความเห็น ความถูกต้อง ความชอบใจ และ
สัญญา ๑ อย่างนี้ มีนัยตามแนว ๕ อย่างนั้น ขอท่านทั้งหลาย จงรู้วิธี ๒๐
ถ้วนในฝ่ายขาว เหมือนวิธี ๒๐ ถ้วน ในฝ่ายดำข้างหลัง ฉะนั้นเทอญ.

อวาตีกวรรค ที่ ๑๓

องค์ของภิกษุเจ้าอาวาส

[๑,๒๑๕] อ. ภิกษุเจ้าอาวาส ประกอบด้วยองค์เท่าไร หนอแล
เก็บของสงฆ์ที่นำมาเก็บไว้ เหมือนถูกโยนลงนรก พระพุทธเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุเจ้าอาวาส ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของสงฆ์
ตามที้นำมาเก็บไว้ เหมือนถูกโยนลงนรก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. ไร้สอยของสงฆ์ คุจของส่วนตัว

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุเจ้าอาวาส ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บของ
สงฆ์ตามทีนำมาเก็บไว้ เหมือนถูกโยนลงนรก

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุเจ้าอาวาส ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของสงฆ์ตาม
ทีนำมาเก็บไว้ เหมือนสงฆ์ขึ้นสวรรค์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ
๔. ไม่ถึงภยาคติ
๕. ไร้สอยของสงฆ์ คุจของส่วนตัว

คู่ก่อนอุบาสิ ภิกษุเจ้าอาวาส ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บของสงฆ์
ตามทีนำมาเก็บไว้ เหมือนถูกสงฆ์ขึ้นสวรรค์.

การชี้แจงวินัย

[๑,๒๒๐] อ. การชี้แจงวินัย ที่ไม่เป็นธรรมมีเท่าไร หนอแล
พระพุทธรเจ้าข้า

พ. คุณก่อนอุบาสิ การชี้แจงวินัยที่ไม่เป็นธรรมนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่าง
อะไรบ้าง

คุณก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. ชี้แจงธรรมว่าเป็นธรรม

๒. ชี้แจงธรรมว่าเป็นอธรรม

๓. ชี้แจงวินัยว่าเป็นวินัย

๔. ชี้แจงวินัยว่าเป็นอนินัย

๕. บัญญัติข้อที่พระพุทธรเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติ ถอนข้อที่พระพุทธรเจ้า
ทรงบัญญัติแล้วเสีย

คุณก่อนอุบาสิ การชี้แจงวินัยที่ไม่เป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล

คุณก่อนอุบาสิ การชี้แจงวินัยที่เป็นธรรมนี้มี ๕ อย่าง ๕ อย่าง อะไร
บ้าง

คุณก่อนอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. ชี้แจงธรรมว่าเป็นอธรรม

๒. ชี้แจงธรรมว่าเป็นธรรม

๓. ชี้แจงวินัยว่าเป็นอนินัย

๔. ชี้แจงวินัยว่าเป็นวินัย

๕. ไม่บัญญัติสิ่งทีพระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ถอนสิ่งทีพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติแล้ว
ดูก่อนอุบาสี การชี้แจงวินัยทีเป็นธรรม ๕ อย่าง นี้แล.

องค์ของภิกษุผู้แจกภัตร

[๑,๒๒๑] อุ. ภิกษุผู้แจกภัตร ประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล เก็บของสงฆ์ตามทีนำมาเก็บไว้ เหมือนอุกโขนลงนรก พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสี ภิกษุผู้แจกภัตร ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของสงฆ์ตามทีนำมาเก็บไว้ เหมือนอุกโขนลงนรก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. ไม่รู้ภัตรทีแจกแล้วและยังไม่ได้แจก

ดูก่อนอุบาสี ภิกษุผู้แจกภัตร ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บของสงฆ์ตามทีนำมาเก็บไว้ เหมือนอุกโขนลงนรก

ดูก่อนอุบาสี ภิกษุผู้แจกภัตร ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของสงฆ์ตามทีนำมาเก็บไว้ เหมือนอุกสงขึ้นสวรรค์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ

๔. ไม่ถึงภยาคติ

๕. รู้ภัตที่แจกแล้วและยังไม่ได้แจก

ดูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้แจกภัต ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บของ
สงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนถูกส่งขึ้นสวรรค์

องค์ของภิกษุผู้แต่งตั้งเสนาสนะเป็นต้น

อุ. ภิกษุผู้แต่งตั้งเสนาสนะ ประกอบด้วยองค์เท่าไร หนอแล...

ภิกษุผู้รักษาค้างเก็บพัสดุ...

ภิกษุผู้รับจีวร...

ภิกษุผู้แจกจีวร...

ภิกษุผู้แจกยา...

ภิกษุผู้แจกผลไม้...

ภิกษุผู้แจกของเคี้ยว...

ภิกษุผู้แจกของเล็กน้อย...

ภิกษุผู้ให้รับผ้าสาฎก...

ภิกษุผู้ให้รับบาตร...

ภิกษุผู้ใช้คนทำงานวัด...

ภิกษุผู้ใช้สามเณร ประกอบด้วยองค์เท่าไรหนอแล เก็บของสงฆ์ตาม
ที่นำมาเก็บไว้ เหมือนถูกโยนลงนรก พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูก่อนอุบาสิ ภิกษุผู้ใช้สามเณร ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของ
สงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนถูกโยนลงนรก องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ถึงฉันทาคติ
๒. ถึงโทสาคติ
๓. ถึงโมหาคติ
๔. ถึงภยาคติ
๕. ไม่รู้จักสามณेरที่ใช้แล้ว และยังไม่ได้ใช้

ดูก่อนอุบาสี ภิกษุผู้ใช้สามณेर ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บของสงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนถูกโยนลงนรค

ดูก่อนอุบาสี ภิกษุผู้ใช้สามณेर ประกอบด้วยองค์ ๕ เก็บของสงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนถูกส่งขึ้นสวรรค์ องค์ ๕ อะไรบ้าง คือ :-

๑. ไม่ถึงฉันทาคติ
๒. ไม่ถึงโทสาคติ
๓. ไม่ถึงโมหาคติ
๔. ไม่ถึงภยาคติ
๕. รู้จักสามณेरที่ใช้แล้ว และยังไม่ได้ใช้

ดูก่อนอุบาสี ภิกษุผู้ใช้สามณेर ประกอบด้วยองค์ ๕ นี้แล เก็บของสงฆ์ตามที่นำมาเก็บไว้ เหมือนถูกส่งขึ้นสวรรค์.

อวาสิกวรรค ที่ ๑๓ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๒๒] ภิกษุเจ้าอาวาส ๑ ชี้อัจฉวินัย ๑ ภิกษุผู้แจกภัตตร ๑ ภิกษุผู้แต่งตั้งเสนาสนะ ๑ ภิกษุรักษาค้างเก็บพัสดุ ๑ ภิกษุผู้รับจีวร ๑ ภิกษุผู้

แจกจีวร ๑ แจกยาคุ ๑ แจกผลไม้ ๑ แจกของเคี้ยว ๑ แจกของเล็กน้อย ๑
ภิกษุผู้ให้รับผ้าสาฎก ๑ ให้รับบาตร ๑ ภิกษุผู้ใช้คนทำงานวัด ๑ ภิกษุผู้ใช้
สามเณร.

หัวข้อประจำวรรค จบ

กฐินัตถาวรรคที่ ๑๔

อานิสงส์กรณกฐิน

[๑,๒๒๓] อ. การกรณกฐิน มีอานิสงส์เท่าไรหนอแล พุทธเจ้าข้า
พ. คุณก่อนอุบาถิ การกรณกฐิน มีอานิสงส์ ๕ นี้ อานิสงส์ ๕ อะไร
บ้าง คือ :-

๑. เทียวไปไม่ต้องบอกลา
  ๒. เทียวจาริกไปไม่ต้องถือเอาไตรจีวรไปครบสำหรับ
  ๓. ฉันทขณะโกชนได้
  ๔. เก็บอติเรกจีวรไว้ได้ตามปรารธนา
  ๕. จีวรอันเกิดขึ้นในที่นั้นจักเป็นของพวกเธอ
- คุณก่อนอุบาถิ การกรณกฐินมีอานิสงส์ ๕ นี้แล.

โทษของการนอนลี้มสติ

[๑,๒๒๔] อ. บุคคลผู้นอนลี้มสติไม่รู้ตัว นอนหลับ มีโทษเท่าไร
หนอแล พระพุทธเจ้าข้า

พ. ลูกก่อนอุบาถิ บุคคลผู้ลืมสติไม่รู้ลืกตัว นอนหลับ มีโทษ ๕ นี้
โทษ ๕ อะไรบ้าง ถื :-

๑. หลับไม่สบาย
๒. ตื่นขึ้นไม่สบาย
๓. ฝืนเห็นลืงเลวทราม
๔. เทวคาไม่รักษา
๕. น้าอสุจิลื้อน

ลูกก่อนอุบาถิ บุคคลผู้ลืมสติไม่รู้ลืกตัวนอนหลับมีโทษ ๕ นี้แล

อานิสงส์ของการนอนมีสติ

ลูกก่อนอุบาถิ บุคคลผู้ตั้งสติ รู้ลืกตัวอยู่ นอนหลับ มีอานิสงส์ ๕ นี้
อานิสงส์ ๕ อะไรบ้าง ถื :-

๑. หลับสบาย
๒. ตื่นขึ้นสบาย
๓. ไม่ฝืนเห็นลืงเลวทราม
๔. เทวคารักษา
๕. น้าอสุจิมลื้อน

ลูกก่อนอุบาถิ บุคคลผู้ตั้งสติ รู้ลืกตัวอยู่ นอนหลับ มีอานิสงส์ ๕ นี้แล.

บุคคลไม่ควรไหว้

[๑,๒๒๕] อ. ภิกขุ อ้นภิกขุทั้งหลายไม่ควรไหว้ มีเท่าไรหนอแล
พระพุทธรเจ้าข้า

พ. คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ผู้มี ๕ ๕ อะไรบ้าง คือ:-

๑. ภิกษุผู้เข้าไปสู่ละแวกบ้าน อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๒. ภิกษุผู้เข้าไปสู่ถนน อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๓. ภิกษุผู้อยู่ในที่มีด อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๔. ภิกษุผู้ไม่เอาใจใส่ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๕. ภิกษุผู้หลับ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้มี ๕ นี้แล

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ แม้อื่นอีก ๕ ๕
อะไรบ้าง คือ :-

๑. ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้เวลาดื่มยา
๒. ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ในโรงภัต
๓. ภิกษุผู้เป็นศัตรู อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๔. ภิกษุผู้กำลังคิดเรื่องอื่น อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๕. ภิกษุกำลังเปลื้องกาย อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ ๕ นี้แล

คู่ก่อนอุบาสิกา ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ แม้อื่นอีก ๕ ๕

อะไรบ้าง คือ :-

๑. ภิกษุกำลังเคี้ยว อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๒. ภิกษุกำลังฉัน อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้
๓. ภิกษุกำลังถ่ายอุจจาระ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๔. ภิกษุกำลังถ่ายปัสสาวะ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๕. ภิกษุถูกสงฆ์กัฏฐิ์ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

ดูก่อนอุบาสิกา ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ ๕ นี้แล

ดูก่อนอุบาสิกา บุคคล อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ แม้อื่นอีก ๕ ๕

อะไรบ้าง คือ :-

๑. ภิกษุผู้อุปสมบททีหลัง อันภิกษุผู้อุปสมบทก่อนไม่ควรไหว้

๒. อนุปสัมบัน อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๓. ภิกษุมีสังวาสต่างกัน มีพรรษาแก่กว่า เป็นอธรรมวาที อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๔. สตรี อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๕. บัณเฑาะก์ อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

ดูก่อนอุบาสิกา บุคคล อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ ๕ นี้แล

ดูก่อนอุบาสิกา บุคคล อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ แม้อื่นอีก ๕ ๕

อะไรบ้าง คือ :-

๑. ภิกษุอยู่ปริวาส อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๒. ภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิม อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๓. ภิกษุผู้ควรมานัต อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๔. ภิกษุประพฤติมานัต อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

๕. ภิกษุผู้ควรอัฏฐาน อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้

ดูก่อนอุบายสิกา บุคคล อันภิกษุทั้งหลายไม่ควรไหว้ ๕ นี้แล.

บุคคลควรไหว้

[๑,๒๒๖] อุ. ภิกษุ อันภิกษุทั้งหลายควรไหว้ มีเท่าไรหนอแล
พระพุทธรเจ้าข้า

พ. คุณก่อนอุบาสิ บุคคล อันภิกษุทั้งหลายควรไหว้ นี้ มี ๕ ๕ อะไร
บ้าง คือ :-

๑. ภิกษุผู้อุปสมบทก่อน อันภิกษุผู้อุปสมบททีหลังควรไหว้
๒. ภิกษุผู้มีสังวาสต่างกัน มีพรรษาแก่กว่า แต่เป็นธรรมวาที อัน
ภิกษุทั้งหลายควรไหว้
๓. พระอาจารย์ อันภิกษุทั้งหลายควรไหว้
๔. พระอุปัชฌาย์ อันภิกษุทั้งหลายควรไหว้
๕. พระตถาคต อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า อันประชา ทั้งสมณะและ
พราหมณ์ ทั้งเทพตามนุษย์ในโลก ทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ควรไหว้
คุณก่อนอุบาสิ บุคคลอันภิกษุควรไหว้ ๕ นี้แล

ธรรมของภิกษุอ่อนกว่ากับภิกษุแก่กว่า

[๑,๒๒๗] อุ. พระพุทธรเจ้าข้า อันภิกษุผู้อ่อนกว่า เมื่อไหว้ทำของ
ภิกษุผู้แก่กว่า พึงตั้งธรรมเท่าไรไว้ในตน แล้วไหว้เท่า

พ. คุณก่อนอุบาสิ อันภิกษุผู้อ่อนกว่า เมื่อไหว้ทำภิกษุผู้แก่กว่า พึง
ตั้งธรรม ๕ อย่างไว้ในตน แล้วไหว้เท่า ธรรม ๕ อะไรบ้าง

คุณก่อนอุบาสิ อันภิกษุผู้อ่อนกว่า เมื่อไหว้ทำภิกษุผู้แก่กว่า

๑. พึงห่มผ้าเฉวียงบ่า
๒. ประคองอัญชลี

๓. นวดเท้าด้วยฝ่ามือทั้งสอง

๔. มีความรัก

๕. มีความเคารพ แล้วไหว้เท้า

ดูก่อนอุบาสิ อัมภิกขุผู้อ่อนกว่า เมื่อไหว้เท้าภิกษุผู้แก่กว่า ฟังเข้าไปตั้งธรรม ๕ นี้ไว้ในตน แล้วไหว้เท้า.

กฐินนัตถารวรรค ที่ ๑๔ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๒๒๘] กรานกฐิน ๑ หลับ ๑ ละแวกบ้าน ๑ ต้มยา ๑ เคี้ยว ๑ อุปสมบทก่อน ๑ อยู่ปริวาส ๑ บุคคลควรไหว้ ๑ ภิกษุอ่อนกว่าไหว้ภิกษุแก่กว่า ๑.

อุปาสีปัญจกะ จบ

หัวข้อบอกรวรรคเหล่านั้น

[๑,๒๒๙] อนิสิตีตวรรค ๑ กรรมวรรค^๑ ๑ โวหารวรรค ๑ ทิฏฐา-
วิกัมมวรรค ๑ โจทนาการวรรค^๒ ๑ ฐตังควรรค ๑ มุสาวาทวรรค ๑ ภิกขุณี
โอรุทวรรค ๑ อุพพาหิการวรรค ๑ อธิกรณุปสมวรรค ๑ สังฆเภทวรรค ๑
สังฆเภท ๕ อย่างเหมือนก่อน^๓ ๑ อวาสิการวรรค ๑ กฐินนัตถารวรรค ๑ รวม
๑๔ วรรค ท่านประกาศไว้ดีแล้วแล.

๑. นปปฏิสสัมภนวรรค   ๒. อัตตาทานวรรค   ๓. พุติสังเภทวรรค.

อุปาลีปัญจก วัฒนนา

[ว่าด้วยองค์ ๕ แห่งภิกษุผู้ถือนิสสัย]

วินิจฉัยในอุบายลิปัญหา ฟังทราบดังนี้:-

คำถามที่ว่า กติหิ นุ โข ภนุเต มีสัมพันธ์ ดังนี้:-

ได้ยินว่า พระเถระอยู่ในที่ลับ มานึกถึงหมวด ๕ เหล่านี้ ทั้งหมด จึงเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยคิดว่า บัดนี้เราจักทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้พระองค์ทรงวางแบบแผน เพื่อประโยชน์แก่ภิกษุเหล่านี้ มีภิกษุผู้ถือนิสสัยอยู่เป็นต้น แล้วทูลถามปัญหา โดยนัยมีคำว่า กติหิ นุ โข ภนุเต เป็นอาทิ.

วินิจฉัยในคำวิชันาปัญหาเหล่านั้น ฟังทราบดังนี้:-

สองบทว่า อุโปสถํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักอุโบสถ ๕ อย่าง.

สองบทว่า อุโปสถกมฺมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักอุโบสถ-
กรรม ๔ อย่าง ต่างโดยกรรมเป็นวรรคโดยอกรรมเป็นต้น.

สองบทว่า ปาฏิโมกฺขํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักมาติกา ๒.

สองบทว่า ปาฏิโมกฺขทุทเทสํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักปาฏิ-
โมกฺขทุทเทส ๕ อย่าง คือ ของภิกษุ ๕ อย่าง ของภิกษุณี ๔ อย่าง.

สองบทว่า ปวารณํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักปวารณา ๕ อย่าง.

สองบทว่า ปวารณากมฺมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักปวารณา-
กรรม ๘ อย่าง ต่างโดยชนิดมีกรรมเป็นวรรคโดยอกรรมเป็นต้น.

สองบทว่า **อาปตฺตานาปตฺตี น ชานาติ** ได้แก่ **ไม่รู้อาบัติ** และอนาบัติ ที่ทรงแสดงในสิกขาบทนั้น ๆ.

สองบทว่า **อาปนฺโน กมฺมกโต** มีความว่า ภิกษุต้องอาบัติแล้ว, กรรมย่อมเป็นกิจอันสงฆ์ทำแล้ว เพราะการต้อนั้นเป็นปัจจัย.

[ว่าด้วยกรรมของภิกษุไม่ควรระงับ]

สองบทว่า **กมฺมํ น ปฏิปฺปสฺสุมฺภตฺตพฺพ** มีความว่า กรรมของภิกษุนั้น อันสงฆ์ไม่พึงให้ระงับ เพราะเหตุที่เธอประพฤติ โดยคล้อยตามพรรคพวก. อธิบายว่า เหมือนบุคคลที่ถูกกล่าวไว้ด้วยเชือก อันตนจะพึงแก้เสียฉะนั้น.

[ว่าด้วยองค์ ๕ ของภิกษุผู้เข้าสงคราม]

หลายบทว่า **สเจ อูปาลิ สงฺโฆ สมคฺคกรณียานิ กมฺมานิ** กโรติ มีความว่า ถ้าว่าสงฆ์กระทำการมีอุโบสถเป็นต้น อันภิกษุทั้งหลาย ผู้พร้อมเพรียงกันพึงกระทำ, อันความอุคหนฺน (แก่การทะเลาะ) อันภิกษุใด ๆ ไม่พึงให้ ในเมื่อกรรมสามัคคีมีอุโบสถและปวารณาเป็นต้น ต้องงดไว้. ก็ถ้าว่า สงฆ์ให้แสดงโทษล่วงเกินแล้วกระทำสังฆสามัคคีก็ดี กระทำการระงับ อธิกรณ์ด้วยตินวัตถารกวินัย แล้วกระทำอุโบสถและปวารณาก็ดี, กรรมเห็นปานนี้ จัดเป็นกรรมที่สงฆ์พร้อมเพรียงพึงกระทำ.

บทว่า **ตฺตฺเร เจ** มีความว่า ถ้าว่าในกรรมเช่นนั้น ไม่ชอบใจแก่ภิกษุไซ้, พึงกระทำความเห็นแย้งก็ได้ ควบคุมความพร้อมเพรียงเห็นปานนั้น

ไว้. ความถือผิดอย่างนั้น ไม่ควรถือไว้. ก็ในกรรมใด ภิกษุทั้งหลายแสดง พระศาสนานอกกรรมนอกวินัย ในกรรมนั้นความเห็นแย้ง ใช้ไม่ได้ เพราะ ฉะนั้น สงฆ์พึงห้ามเสียแล้วหลีกไป.

[ว่าด้วยองค์ ๕ ของภิกษุผู้กล่าวไม่เป็นที่รัก]

บทว่า อุตฺตมฺนฺติ จ มีความว่า ผู้มีความรู้มากมักกล่าววาจา ซึ่ง หนาแน่นด้วยโลภะ โทสะ และมานะ มีวาจาโสมม ไม่แสดงประโยชน์.

บทว่า นิสุตฺตชฺชปี มีความว่า ไม่สามารถจะกล่าวถ้อยคำให้สม แก่ความมีความรู้มากโดยธรรมดาของตน. โดยที่แท้ย่อมอ้างผู้อื่นกล่าวอย่างนี้ ว่า พระราชาได้ตรัสกับเราอย่างนี้, มหาอำมาตย์โน้น กล่าวอย่างนี้, อาจารย์ หรืออุปัชฌาย์ของเราชื่อโน้น กล่าวอย่างนี้, พระเถระผู้ทรงไตรปิฎก พุคกับ เราอย่างนี้.

บทว่า น จ ภาสฺสาสนฺธุทฺถิลो มีความว่า เป็นผู้ไม่ฉลาดใน ถ้อยคำที่เป็นเงื่อนไขของเรื่องราว และในถ้อยคำที่เป็นเงื่อนไขของคำวินิจฉัย.

สองบทว่า น ยถาธมฺเม ยถาวิเนเย มีความว่า ไม่เป็นผู้โจท เตือนให้ระลึกถึงอาบัติด้วยวัตถุที่เป็นจริง.

สองบทว่า อสุสาเทตา โหติ ความว่า ย่อมยกบางคนขึ้นอ้าง โดยนัยเป็นต้นว่า อาจารย์ของข้าพเจ้า เป็นผู้ทรงไตรปิฎกอย่างใหญ่ เป็น ธรรมกถึกอย่างเยี่ยม.

วินิจฉัยในทุติยบท พึงทราบดังนี้ :-

ย่อมรุกรานบางคน โดยนัยเป็นต้นว่า เขาจะรู้อะไร.

สองบทว่า อธมมํ กณฺหาติ ได้แก่ ยึดถือธรรมที่เป็นฝ่ายไม่นำออกจากทุกข์.

สองบทว่า ธมฺมํ ปฏฺิพาหติ ได้แก่ ค้านธรรมที่เป็นฝ่ายนำออกจากทุกข์. . .

หลายบทว่า สมฺมผลฺลจ พหุ ภาสติ ได้แก่ กล่าวคือย่ำคำที่ไร้ประโยชน์มากมาย.

หลายบทว่า ปสฺยห ปวตฺตา โหติ มีความว่า เป็นผู้อันพระสังฆเถระมิได้เชิญ เมื่อภาระอันท่านมิได้มอบให้ อาศัยความทะนงตัวอย่างเดียว บังอาจกล่าวในกาลมิใช่โอกาส.

สองบทว่า อโนกาสกมฺมํ การาเปตฺวา มีความว่า เป็นผู้ไม่ให้ภิกษุอื่นให้โอกาสเสียก่อนก็กล่าว.

หลายบทว่า น ยถาทิฏฺฐจฺเีย พฺยากตา โหติ มีความว่า เป็นผู้ไม่พยากรณ์ยืนยันความเห็นของตน กลับเป็นผู้งดความเห็น (ส่วนตัว) เสีย มีความเห็นว่าเป็นธรรมเป็นต้น ในอธรรมเป็นอาทิ กล่าวไม่ตรงตามจริง.

[ว่าด้วยองค์ของภิกษุผู้ไม่ควรพูดในสงฆ์]

หลายบทว่า อาปตฺติยา ปโยคํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่าอาบัตินี้เป็นกายประโยค, อาบัตินี้เป็นวาจีประโยค.

หลายบทว่า อาปตฺติยา วุปสฺมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่าอาบัตินี้ระงับด้วยการแสดง, อาบัตินี้ระงับด้วยการออก, อาบัตินี้ไม่ระงับด้วยการแสดง ไม่ระงับด้วยการออก.

หลายบทว่า น อปตฺติยา วิญญฺยกุลฺโล โหติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า อាប់ติ นี้ มีในวัตถุนี้ คือ ไม่อาจเพื่อยกอាប់ติขึ้นยืนยืนตามสมควรแก่โทษ.

สองบทว่า อธิกรณสมฺภูจฺานํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า อธิกรณนี้ อาศัยเภทกรวัตถุ ๑๘ ตั้งขึ้น, อธิกรณนี้ อาศัยวิบัติ ๔ ตั้งขึ้น, อธิกรณนี้ อาศัยกองอាប់ติ ๕ หรือ ๗ ตั้งขึ้น, อธิกรณนี้ อาศัยสังฆกิจ ๔ อย่างตั้งขึ้น.

สองบทว่า ปโยคํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า อธิกรณนี้ มี ประโยคเป็นต้นเค้า ๑๒ อธิกรณนี้ มีประโยคเป็นต้นเค้า ๑๔, อธิกรณนี้ มี ประโยคเป็นต้นเค้า ๖, อธิกรณนี้ มีประโยคเป็นต้นเค้า ๑. อธิบายว่า จริงอยู่ ต้นเค้าตามที่ เป็นของคนนั้นเองแห่งอธิกรณทั้งหลาย จัดเป็นประโยค, ไม่รู้จัก ประโยคแม้ทั้งปวงนั้น.

สองบทว่า รูปสมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า อธิกรณนี้ ระวัง ด้วยสมณะ ๒, อธิกรณนี้ ระวังด้วยสมณะ ๔, อธิกรณนี้ ระวังด้วยสมณะ ๓ อธิกรณนี้ ระวังด้วยสมณะ ๑.

หลายบทว่า น อธิกรณสุส วิญญฺยกุลฺโล โหติ ได้แก่ ไม่รู้เพื่อวินิจฉัยอธิกรณให้ถึงความระงับ.

สองบทว่า กมฺมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักกรรม ๗ อย่าง มี ตัชชนียกรรมเป็นต้น.

หลายบทว่า กมฺมสุส กรณํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า กรรม นี้ ควรทำโดยอุบายนี้.

หลายบทว่า กมฺมสฺส วตฺถุ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า นี่เป็น
วัตถุแห่งตัชชนียกรรม, นี่เป็นวัตถุแห่งนียสกรรมเป็นต้น.

หลายบทว่า กมฺมสฺส วตฺถุ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักวัตร ๑๘
ประการแห่งกรรม ๘ ในหนหลัง ในกรรม ๗ ชนิด และวัตร ๔๓ ประการ
แห่งอุกเขปนียกรรม ๓ อย่าง.

หลายบทว่า กมฺมสฺส รูปสฺมึ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า ภิกษุ
ใดประพฤติวัตรแล้วขอ กรรมของภิกษุนั้น อันสงฆ์ควรให้ระงับ, โทษอัน
สงฆ์พึงให้แสดง.

สองบทว่า วตฺถุ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักวัตถุแห่งกองอาบัติ ๗.

สองบทว่า นิทานํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้ว่า สิกขาบทนี้
พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติในนครนี้, สิกขาบทนี้ ทรงบัญญัติในนครนี้.

สองบทว่า ปญฺญตฺตึ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักบัญญัติทั้ง ๓
อย่าง ด้วยอำนาจบัญญัติ อนุบัญญัติ และอนุป็นบัญญัติ.

สองบทว่า ปทปฺจฺจนาภฺญํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักบทที่ควร
จัดไว้ข้างหน้า, คือเมื่อตนควรจะกล่าวว่ พุทฺโธ ภควา กลับประกอบให้
สับหน้าสับหลังกันเสียว่า ภควา พุทฺโธ.

หลายบทว่า อกุสลโ จ โหติ วินเย ได้แก่ เป็นผู้ไม่ฉลาดใน
บาลีและอรรถกถาแห่งวินัย.

หลายบทว่า ญตฺตึ น ชานาติ มีความว่า ก็โดยย่อ ญตฺตึมิ ๒
อย่าง คือ ญตฺตึที่แสดงอย่างนี้ว่า เอสา ญตฺตึ ๑ ญตฺตึที่ไม่แสดง ๑. ใน
ญตฺตึ ๒ อย่างนั้น ญตฺตึใด ไม่แสดงอย่างนั้น, ญตฺตึนั้น จัดเป็นกรรมญตฺตึ.

บัญญัติใดแสดง, ญัตตินั้น จัดเป็นกรรมปาทญัตติ, ไม่รู้จักญัตตินั้น โดย
ประการทั้งปวง.

หลายบทว่า ฌตฺติยา กรณํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักการ
กระทำกรรมญัตติ ใน ๕ สถาน. ไม่รู้จักการกระทำกรรมปาทญัตติ ใน ๒
สถาน.

สองบทว่า ฌตฺติยา อนุสาวนํ ได้แก่ ไม่รู้ว่า ญัตตินี้ มี
อนุสาวนา ๑ ญัตตินี้ มีอนุสาวนา ๑.

หลายบทว่า ฌตฺติยา สมถํ น ชานาติ มีความว่า สมถะ ๔
อย่างนี้ใด คือ สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปาปิยสิกา ติณวัตถารกะ ไม่เว้น
จากญัตติ, ไม่รู้จักสมถะนั้นว่า ระงับด้วยญัตติ

หลายบทว่า ฌตฺติยา รูปสมํ น ชานาติ มีความว่า อธิกรณ์
ใด ระงับด้วยญัตติสมถะ ๔ อย่างนี้ ไม่รู้จักความระงับนั้นแห่งอธิกรณ์นั้นว่า
ความระงับนี้ ทำด้วยญัตติ.

สองบทว่า สุตฺตํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักอุกโตวิงก์.

สองบทว่า สุตฺตานุโลมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักมหาปเทศ ๔.

สองบทว่า วินยํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักชั้นชกะและบริวาร.

สองบทว่า วินยานุโลมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักมหาปเทศ
นั่นเอง.

สองบทว่า น จ ธานาธานุสโถ ได้แก่ เป็นผู้ฉลาดในเหตุ
และมีใจเหตุ.

สองบทว่า ฐมฺมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักปิฎก ๒ ที่เหลือนอกจากวินัยปิฎก.

สองบทว่า ฐมฺมานุโลมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักมหาลเทศ ๔ ฝ่ายสุดต้นตะ.

สองบทว่า วนยํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักขันธกะและบริวารนั่นเอง.

สองบทว่า วินยานุโลมํ น ชานาติ ได้แก่ ไม่รู้จักมหาลเทศ ๔.

ก็อุกโตวิภังค์ เป็นอันท่านไม่สงเคราะห์ ในชื่อว่า ไม่รู้จักวินัย นี้. เพราะเหตุนี้ คำใดที่ท่านกล่าวไว้ในกฐนที่ว่า บทว่า วินยํ ได้แก่ ไม่รู้จักวินัยปิฎกทั้งสิ้น คำนั้นควรถือเอา.

สองบทว่า น จ ปุพฺพปาปรกฺสโร โหติ ได้แก่ เป็นผู้ไม่ฉลาดในคำต้นและคำหลัง.

คำที่เหลือในบททั้งปวง นับว่าต้นทั้งนั้น เพราะเป็นคำที่ควรทราบโดยปฏิบัติขณัยต่อคำที่กล่าวแล้ว และเพราะเป็นคำที่ได้เปิดเผยแล้วในหนหลัง ฉะนั้นแล.

จบพรรณานอนิสสิตวัคค์ นปฏิบัติสสัมภนวัคค์ และโวหารวัคค์.

[ว่าด้วยทำความเห็นแย้ง]

วินิจฉัยในทฎฐาวิกัมมวัคค์ ฟังทราบดังนี้:-

การทำความเห็นให้แจ้ง ชื่อว่าทำความเห็นแย้ง.

คำว่า **ทัญญาวิกมม** นี้ เป็นชื่อของวินัยกรรม กล่าวคือการแสดงอาบัติ ซึ่งประกาศลัทธิ.

บทว่า **อนาปตติยา ทัญญี อาวิกโรติ** มีความว่า แสดงอนาบัติ แท้ ๆ ว่าเป็นอาบัติ.

บทว่า **อเทศนามินิยา** ได้แก่ ทำความเห็นแย้งในครุกาบัตติ อธิบายว่า แสดงอาบัติสังฆาติเสสและปาราชิก.

บทว่า **เทลิตาย** ได้แก่ ทำความเห็นแย้งแม้ในลหุกาบัตติที่แสดงแล้ว. อธิบายว่า แสดงอาบัติที่แสดงแล้วซ้ำอีก.

สองบทว่า **จตุหิ ปญจหิ** ได้แก่ ทำความเห็นแย้ง อย่างที่ภิกษุ ๔-๕ รูปทำความเห็นแย้งกัน. อธิบายว่า ๔-๕ คนแสดงอาบัติพร้อมกัน.

บทว่า **มโนมานเสส** มีความว่า ทำความเห็นแย้งด้วยนึกไว้ในใจ กล่าวคือคิดไว้ ได้แก่ แสดงอาบัติด้วยจิตเท่านั้น หาได้ลั่นวาจาไม่.

บทว่า **นानาถั วาสกุตส** มีความว่า ทำความเห็นแย้ง คือแสดงอาบัติ ในสำนักภิกษุผู้มีสังวาสต่างกันโดยลัทธิ หรือภิกษุผู้มีสังวาสต่างกัน โดยกรรม.

บทว่า **นานาสีมาย** มีความว่า ทำความเห็นแย้ง ในสำนักภิกษุ แม้ผู้เป็นสมานสังวาส แต่ตั้งอยู่ในต่างสีมา. จริงอยู่ การที่ภิกษุผู้ตั้งอยู่ใน มาพักสีมา แสดงอาบัติแก่ภิกษุผู้ตั้งอยู่ในสีมันตริกก็ดี การที่ภิกษุผู้ตั้งอยู่ใน สีมันตริก แสดงอาบัติแก่ภิกษุผู้ตั้งอยู่ในอวิปवासสีมาก็ดี ไม่ควร.

บทว่า **อปกตตตตส** มีความว่า แสดงในสำนักแห่งภิกษุผู้อันสงฆ์ ยกวัตร หรือภิกษุผู้ถูกสงฆ์งดอุโบสถและปวารณาเสีย.

[ว่าด้วยโอกาสกรรม]

หลายบทว่า นาลิ โอกาสกมมึ กาคู มีความว่า ไม่ควรเพื่อ
กระทำ. อธิบายว่า อันภิกษุไม่พึงกระทำ.

ภิกษุผู้อันสงฆ์กวัตถ และภิกษุผู้ถูกสงฆ์คอบุสและปวารณา ชื่อ
ว่าภิกษุมิใช่ผู้ปกตัตต แม้นในโอกาสกรรมนี้.

บทว่า จาวนาธิปฺปาย ได้แก่ ผู้ใครจะให้เคลื่อนจากศาสนา.

[ว่าด้วยถามปัญหา]

สองบทว่า มนุทตฺตา โมฆุทตฺตา มีความว่า เพราะความเป็นผู้
โง่ เพราะความเป็นผู้งมงาย จึงไม่สามารถทั้งเพื่อจะแก้ ทั้งเพื่อจะรู้ จะ
ประกาศความที่ตนเป็นผู้งมงายอย่างเดิวนั้นนั้น จึงถามคล้ายคนบ้า.

บทว่า ปาปิจฺโณ ได้แก่ ถามด้วยความปรารถนาถามกว่า ชนจัก-
สรรเสริญเรา ด้วยอุบายอย่างนี้.

บทว่า ปรีภาว ได้แก่ เป็นผู้ใครจะยกความดูหมิ่นจึงถาม. แม้นใน
อัญญาพยากรณ์ ก็มีนัยเหมือนกัน.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

ทีฎฐาวิกัมมวักควัณณา จบ

คำใดที่จะพึงกล่าว ในอิตตาทานวักคฺและฐตังควักคฺ, คำนั้นทั้งหมด
ได้กล่าวแล้วในหนหลังแล.

[ว่าด้วยมุสาวาท]

วินิจฉัยในมุสาวาทวัคค์ พึงทราบดังนี้:-

มุสาวาทที่จัดเป็นปาราชิกคามิ เพราะอรรถว่า ถึงปาราชิก, อธิบายว่า ถึงความเป็นอาบัติปาราชิก. แม้ในมุสาวาทนอกนี้ ก็มีนัยเหมือนกัน.

ในมุสาวาท ๕ อย่างนั้น มุสาวาทที่เป็นไปโดยอวดอุตริมนุสสรณที่ไม่มี (ในตน) เป็นปาราชิกคามิ, มุสาวาทที่เป็นไปโดยตามกำจัด ด้วยปาราชิกไม่มีมูล เป็นสังฆาทิเสสคามิ, มุสาวาทที่ภิกษุก่อว่า (อวดอุตริมนุสสรณที่ไม่มี) โดยปริยายแก่บุคคลผู้เข้าใจความ เป็นต้นว่า ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน เป็นอุลลัจฉัยคามิ, มุสาวาทที่ภิกษุก่อว่าโดยปริยายแก่บุคคลผู้ไม่เข้าใจความ เป็นทุกกฏคามิ, มุสาวาทที่ม้าวา เป็นปาจิตติย เพราะกล่าวเท็จทั้งรู้ พึงทราบว่า เป็นปาจิตติยคามิ.

[ว่าด้วยอาการเป็นเหตุต้องอาบัติ]

บทว่า อทสุตเนน ได้แก่ ไม่เห็นพระวินัยธร. จริงอยู่ ภิกษุเมื่อเกิดความรังเกียจในของที่ควรและไม่ควรขึ้น ได้พบพระวินัยธรแล้ว สอบถามถึงความเป็นของควรและไม่ควรแล้ว จะพึงละของที่ไม่ควรเสีย ทำแต่ที่ควร แต่เมื่อไม่พบพระวินัยธรนั้นกระทำ แม้ซึ่งสิ่งที่ไม่ควร ด้วยสำคัญว่าควร ก็ย่อมต้องอาบัติ. อาบัติที่จะพึงต้องด้วยอาการอย่างนี้ ภิกษุไม่ต้อง เพราะพบพระวินัยธร, ต้องเพราะไม่พบเท่านั้น. ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า เพราะไม่เห็น.

บทว่า อสุตเนน มีความว่า อันภิกษุผู้อยู่แม้ในวิหารเดียวกันไป ผู้ที่บำรุงของพระวินัยธร ไม่ถามถึงสิ่งที่ควรและไม่ควร หรือไม่ฟังสิ่งที่ควร

และไม่ควร ซึ่งท่านกล่าวแก่ภิกษุเหล่าอื่น ย่อมต้องอาบัติแท้. ด้วยเหตุนี้
พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า เพราะไม่ฟัง.

บทว่า ปสฺสตุตฺตา ได้แก่ เพราะความเป็นผู้หลับเสียบ. จริงอยู่ ภิกษุ
ย่อมต้องอาบัติเพราะนอนร่วมเรือน เพราะความเป็นผู้หลับก็ได้.

อนึ่ง ภิกษุเมื่อต้องอาบัติ เพราะความเป็นผู้มีความสำคัญว่า ควรใน
ของที่ไม่ควร ชื่อว่ามีความสำคัญนั้น ต้องอาบัติ.

เพราะลิมสฺติ ภิกษุย่อมต้องอาบัติที่จะพึงต้องด้วยอำนาจแห่งเหตุมีกาว
ถ่วงราตรี ๑ เป็นต้น.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

มฺสาวาทวักค วัฒนนา จบ

[ว่าด้วยองค์เป็นเหตุลงโทษ]

วินิจฉัยในภิกษุณีวัคค์ พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า อลาภาย ได้แก่ เพื่อประโยชน์แก่การไม่ได้ปัจจัย ๔,
อธิบายว่า ภิกษุย่อมชวนชวาย คือพยายาม โดยประการที่ภิกษุณีทั้งหลายไม่
ได้ปัจจัย.

บทว่า อุตถาย ได้แก่ ชวนชวาย บอกข่าวที่ให้โทษอันก่อให้เกิด
ความเสียหาย.

บทว่า อนาวาธาย ได้แก่ เพื่อต้องการจะไม่ให้อยู่, อธิบายว่า
เพื่อต้องการกำจัดออกเสียจากคามเขตเป็นที่อยู่.

บทว่า สมฺปโยเชติ ได้แก่ ชักสือเพื่อประโยชน์แก่การเสพอสังฆกรรม.

พระอุบาลีเถระหมายเอากรรม ๗ อย่างใดอย่างหนึ่ง จึงทูลถามว่า
ภิกษุสงฆ์พึงทำกรรมแก่ภิกษุณีผู้ประกอบด้วยองค์เท่าไรพระเจ้าข้า ?

บทว่า น สากจุฉาดพุโฬ มีความว่า ไม่ควรกล่าวเรื่องราวต่าง
โดยเรื่องควรไม่ควร กำหนดนาม รูป สมณะ และวิปัสสนาเป็นอาทิ. ก็
เพราะเหตุที่ภิกษุผู้ชีณาสหหาแกลังกล่าวให้ผิดไม่ ท่านเป็นเจ้าของเรื่องราวเห็น
ปานนั้นกล่าว ภิกษุนอกนั้นหาได้เป็นเจ้าของไม่ ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า
จึงทรงห้ามในปัญจกะที่ ๑ ว่า นาสกฺเขน แล้วตรัสในปัญจกะที่ ๒ ว่า
อเสกฺเขน เป็นอาทิ.

บทว่า น อตุลปฐิสฺมฺภิกฺขุปฺตฺโต มีความว่า เป็นผู้บรรล
ปฏิสัมภิกขา คือเป็นผู้บรรลญาณอันถึงความแตกฉาน ในอรรถกถาหามิได้.

บทว่า น ฐมฺมปฐิสฺมฺภิกฺขุปฺตฺโต มีความว่า เป็นผู้บรรลญาณ
อันแตกฉาน ในธรรมคือบาลี หามิได้.

บทว่า น นิสฺสฺสฺสฺมฺภิกฺขุปฺตฺโต มีความว่า เป็นผู้บรรลญาณ
อันแตกฉาน ในภาษาคือโวหารที่จะพึงกล่าว หามิได้.

บทว่า น ปฐฺภิภาณปฐิสฺมฺภิกฺขุปฺตฺโต มีความว่า มิได้เป็นผู้
บรรลุความแตกฉาน ในญาณทั้งหลาย มีอตุลปฏิสัมภิกขาญาณเป็นต้น ที่นับว่า
ปฐฺภิภาณ (คือไหวพริบ).

สองบทว่า ยถาวิมุตฺตํ น ปจฺจเวกฺขติ มีความว่า เป็นผู้มิได้ใช้
สติเครื่องพิจารณา ๑๕ ประเภท พิจารณาจิตตามที่พ้นแล้วด้วยอำนาจผลวิมุตติ
๔ อย่าง.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื่นทั้งนั้น ฉะนั้นแล.

ภิกฺขุณีวัคฺค วัณณนา จบ

[ว่าด้วยองค์แห่งภิกษุผู้ควรแก่อุพาทิกา]

วินิจฉัยในอุพาทิกวัคค์ พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า น อตถกฺขโณ ได้แก่ เป็นผู้ไม่ฉลาดในอรรถกถา คือ เป็นผู้ไม่เลียบแหลมในการถอดใจความ.

บทว่า น ฆมฺมกฺขโณ ได้แก่ เป็นผู้ไม่ฉลาดในบาลี คือเป็นผู้ไม่อาจหาญในบาลี เพราะไม่เรียนจากปากอาจารย์.

บทว่า น นิสฺสํยํกฺขโณ ได้แก่ เป็นผู้ไม่ฉลาดในการกล่าวด้วยภาษาอื่น.

บทว่า น พญฺญชฺชนกฺขโณ มีความว่า เป็นผู้ไม่ฉลาดในการใช้ พญัญชนะให้กลมกล่อม เนื่องด้วยสติและธมฺมเป็นต้น อธิบายว่า เป็นผู้ไม่เชี่ยวชาญในกระบวนอักษร.

บทว่า น ปุพฺพปาปรกฺขโณ ได้แก่ เป็นผู้ไม่ฉลาดในเบื้องต้น และเบื้องปลายแห่งอรรถ ในเบื้องต้นและเบื้องปลายแห่งธรรม ในเบื้องต้นและเบื้องปลายแห่งนิรุตติ ในเบื้องต้นและเบื้องปลายแห่งพญัญชนะ และในคำต้น และคำหลัง.

บททั้งหลายมีบทว่า โภชโณ เป็นต้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว เพราะมีเหตุที่ภิกษุผู้อันความโกรธเป็นต้นครอบงำแล้ว ย่อมไม่รู้จักเหตุและมีใจเหตู ไม่สามารถจะตัดสินได้.

หลายบทว่า อปสฺสเรตา โหติ น สฺสเรตา มีความว่า เป็นผู้ให้งมกาย คือไม่เตือนให้เกิดสติขึ้น, อธิบายว่า เคลือบคลุม คือปกปิดถ้อยคำของโจทก์และจำเลยเสีย ไม่เตือนให้ระลึก.

คำที่เหลือในอุพาทิกวัคค์นี้ ตื่นทั้งนั้นแล.

อุพาทิกวัคค์วิมณฺณา จบ

[ว่าด้วยผู้หนัก]

วินิจัยในอธิกรณุปสมวัตต์ พึงทราบดังนี้:-

สองบทว่า ปุคฺคฺลฺลฺรุ โหติ มีความว่า ภิกษุผู้คิดถึงเหตุว่า ผู้นี้เป็นอุปัชฌาย์ของเรา, ผู้นี้เป็นอาจารย์ของเรา ดังนี้เป็นต้น หวังความชานะแก่บุคคลนั้น จึงแสดงธรรมว่าเป็นธรรม.

สองบทว่า สงฺฆฺมฺลฺรุ โหติ มีความว่า เมื่อวินิจัยไม่ละธรรมและวินัยเสีย ย่อมเป็นผู้ชื่อว่าหนักในสงฆ์.

เมื่อถือเอาปัจจัยมีจีวรเป็นต้นวินิจัย ย่อมเป็นผู้ชื่อว่าหนักในอามิส.

เมื่อไม่ถือเอาปัจจัยมีจีวรเป็นต้นเหล่านั้น วินิจัยตามธรรม ย่อมเป็นผู้ชื่อว่าหนักในศีลธรรม.

[ว่าด้วยสังฆเภท]

หลายบทว่า ปญฺจฺหิ อูปาลิ อากาเรหิ มีความว่า สงฆ์ย่อมแตกเพราะเหตุ ๕.

วินิจัยในคำว่า กมฺเมฺน อุกฺกฺเทสฺน โวหรนฺโต อนุสฺวาเนน สลากคาเหฺน นี้ พึงทราบดังนี้:-

บทว่า กมฺเมฺน ได้แก่ กรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรรม ๔ อย่าง มีอุปโลกนกรรมเป็นต้น.

บทว่า อุกฺกฺเทสฺน ได้แก่ อุทเทสอย่างใดอย่างหนึ่ง ในปาฏิโมกฺกฺกฺเทส ๕.

บทว่า โวหรนฺโต ได้แก่ ชีแจง คือกล่าว อธิบายว่า แสดงเรื่อง
ก่อนความแตกกัน ๑๘ อย่าง มีแสดงอธรรมว่าธรรมเป็นอาทิ เพราะอุปัติเหตุ
เหล่านั้น ๆ.

บทว่า อนุสาวเนน ได้แก่ การล้นวาจาประกาศไกล้หู โดยนัย
เป็นต้นว่า พวกท่านรู้ไหม? ว่าเราออกบวชจากสกุลสูง และว่าเราเป็นพหูสูต,
ควรแก่พวกท่านละหรือ ที่ยังความคิดให้เกิดขึ้นว่า บุคคลอย่างเรานะ จะพึง
ให้ถือเอาสัตตศาสนานอกธรรมนอกวินัย สำหรับเราเวจีจะเย็นคล้ายสระนินฺลบล
เทียวหรือ? เราจะไม่กลัวอบายหรือ?

บทว่า สลากคาเหน ได้แก่ การที่ประกาศอย่างนั้น พยุงจิตของ
ภิกษุเหล่านั้น กระทำให้เป็นผู้ไม่หวนกลับเป็นปกติแล้ว ให้จับสลากว่า พวก
ท่านจงจับสลากนี้.

ก็ในอาการ ๕ อย่างนี้ กรรมเท่านั้น หรืออุทเทส เป็นสำคัญ. ส่วน
การแถลงการประกาศและการให้จับสลาก เป็นส่วนเบื้องต้น. จริงอยู่ เมื่อ
แถลงด้วยอำนาจแสดง เรื่อง ๑๘ ประการ ประกาศเพื่อปลุกให้เกิดความพอใจ
ในคำแถลงนั้น ให้จับสลากแล้วก็ดี สงฆ์ก็หาเป็นอันเธอได้ทำลายไม่, แต่เมื่อใด
เธอให้ภิกษุ ๔ รูปหรือเกินกว่าจับสลากอย่างนั้นแล้ว ทำกรรม หรืออุทเทส
แผนกหนึ่ง, เมื่อนั้นสงฆ์เป็นอันเธอได้ทำลายแล้วแท้.

ด้วยประการอย่างนี้ เป็นอันข้าพเจ้าได้ประกาศเนื้อความที่ตนเองได้
กล่าวไว้ ในสังฆเภทขันธกัณณนา อย่างนี้ว่า ครั้นเมื่อภิกษุทั้งหลายแสดง
วัตถุอันใดอันหนึ่งแม้วัตถุเดียว ในวัตถุ ๑๘ แล้ว ให้ภิกษุทั้งหลายหมายรู้ด้วย
เหตุนั้น ๆ ว่า ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบใจสลากนี้, ดังนี้ ให้จับสลาก

แล้วทำสังฆกรรมแผนกหนึ่ง สงฆ์ย่อมเป็นอันแตกกัน, ส่วนในคัมภีร์ปรีวาร พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อุบาลี สงฆ์ย่อมแตกกันด้วยอาการ ๕ เป็นอาทิ, คำนั้นกับลักษณะแห่งสังฆเภทนี้ ที่ตรัสในสังฆเภทชั้นแรกนี้ โดยใจความ ไม่มี ความแตกต่างกัน, และข้าพเจ้าจักประกาศข้อที่ไม่แตกต่างกันแห่งคำนั้น ๆ ใน คัมภีร์ปรีวารนั้นแล.

[ว่าด้วยสังฆราชา]

บทว่า **ปญฺญตฺเตตฺตํ** มีความว่า วัตรนั้น เราบัญญัติแล้ว, บัญญัติไว้ที่ไหน? ในวัตรชั้นแรก. จริงอยู่ วัตร ๑๔ หมวด พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติแล้ว ในวัตรชั้นแรกนั้น. ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงตรัสว่า อุบาลี อาคันตุกวัตรนั้น อันเราบัญญัติแล้วสำหรับภิกษุทั้งหลายผู้อาคันตุกะ เป็นอาทิ.

หลายบทว่า **เอวํ ปิ โข อุปาลี สงฺฆราชา โหติ โน จ สงฺฆเกโท** มีความว่า จริงอยู่ ด้วยเหตุเพียงเท่านั้น ย่อมมีแต่เพียงความ ร้าวรานแห่งสงฆ์เท่านั้น, ความแตกแห่งสงฆ์ยังไม่มีก่อน; ก็แต่ว่าความ ร้าวรานแห่งสงฆ์นี้ เมื่อขยายตัวออกโดยลำดับ ย่อมเป็นไปเพื่อความแตกแห่ง สงฆ์ได้.

บทว่า **ยถารตฺตํ** ความว่า สมควรแก่ปริมาณแห่งราตรี คือ ตาม ลำดับพระเถระ.

สองบทว่า **อาเวณิกาวั กริตฺวา** ได้แก่ ทำความกำหนดไว้แผนกหนึ่ง.

สองบทว่า **กมฺมากมฺมานิ กโรนฺติ** มีความว่า ย่อมกระทำความ ทั้งหลายทั้งเล็กทั้งใหญ่ จนชั้นสังฆกรรมอื่น ๆ อีก.

คำที่เหลือ ในอธิกรณวุปสมวักค์เมนี้ ตั้งทั้งนั้น.

[ว่าด้วยภิกษุผู้ทำลายสงฆ์]

วินิจฉัยในสังฆเภทวรรคที่ ๒ พึงทราบดังนี้ :-

หลายบทว่า วินิชาย ทิฏฐิ กมุเมน มีความว่า ภิกษุเป็นผู้มีความเห็นในธรรมเป็นต้นเหล่านั้นอย่างนี้ถือว่า เหล่านี้ เป็นธรรมเป็นต้น ยืนยันความเห็นนั้น แสดงธรรมเป็นต้นเหล่านั้น ด้วยอำนาจธรรมเป็นต้นแล้วแยกกระทำกรรม.

ภิกษุทำกรรมที่ยืนยันความเห็นอันใด, พร้อมกับกรรมที่ยืนยันความเห็น ที่เธอกระทำแล้วอย่างนั้น ๆ ย่อมมีองค์ ๕ ด้วยประการอย่างนี้.

พระบาลีที่ว่า อิมหิ โข อุปาลิ ปญฺหุจฺเจหิ นี้ เป็นคำประกอบเนื้อความ ในปัญฺหุจ ๑. ปญฺหุจกัฏฺฐปวง พึงทราบโดยนัยนี้.

อนึ่ง องค์ ๓ มีการแถลงเป็นต้น แม้ในสังฆเภทวรรคนี้ ตรัสแล้วด้วยอำนาจองค์เป็นบุพภาคเหมือนกัน. แต่ความเป็นผู้เสียหายไม่ได้ พึงทราบด้วยอำนาจกรรมและอุทเทสนั้นแล.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื่นทั้งนั้น.

คำน้อยหนึ่ง ซึ่งมีนัยอันซ้ำพเจ้ามิได้กล่าวแล้วในหนหลัง มิได้มีเลยในสังฆเภทวรรคนี้.

วินิจฉัยในอวาสิกวรรค พึงทราบดังนี้ :-

สองบทว่า ยถาคติ นิกฺขิตฺโต มีความว่า (บริวารของสงฆ์) อันตนนำมาตั้งไว้ ฉนฺใด.

บทว่า วินยพฺยากรณฺหา ได้แก่ แก้ปัญหาวินัย.

บทว่า ปริณามติ ได้แก่ ย่อมกำหนด คือ ย่อมแสดง ย่อมกล่าว.

คำที่เหลือในวรรคนี้ ตื่นทั้งนั้นแล.

[ว่าด้วยบุคคลที่ไม่ควรไหว้]

วินัยนัยในกฐินัตถารวักค์ พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า โอตมสิโก ได้แก่ ผู้อยู่ในที่มีด, จริงอยู่ เมื่อภิกษุไหว้ บุคคลผู้อยู่ในที่มีดนั้น หน้าผากจะพึงกระทบที่เท้าเพียงเป็นด้นเข้าก็ได้.

บทว่า อสมนุนาหรนโต ได้แก่ ผู้ไม่เอาใจใส่การไหว้ เพราะเป็น ผู้ชวนชววยในกิจการ.

บทว่า สุตโต ได้แก่ ผู้ยังลงสู่ความหลับ.

บทว่า เอกาทโต มีความว่า บุคคลผู้เวียนมาข้างเดียว คือ ตั้งอยู่ในฝ่ายซ้ายศึก ได้แก่ บุคคลไม่ถูกส่วนกัน เป็นไพร่กัน บุคคลนี้ ท่านกล่าว ว่าไม่ควรไหว้. เพราะว่าเป็น บุคคลนี้ อันภิกษุไหว้อยู่ จะพึงประหารเอาด้วยเท้า ก็ได้.

บทว่า อญญาวิทโต ได้แก่ ผู้กำลังคิดเรื่องอื่น.

บทว่า ขาทุโต ได้แก่ ผู้กำลังฉนขนมและของเคี้ยวเป็นด้น อยู่.

บุคคลผู้กำลังถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ ชื่อว่าอันภิกษุไม่ควรไหว้ เพราะเป็นผู้อยู่ในโอกาสไม่สมควร.

บทว่า อุกุจิตโต มีความว่า บุคคลผู้อันสงฆ์กวัตร ด้วยอุกเขปนียกรรม แม้ทั้ง ๓ อย่าง ไม่ควรไหว้.

แต่บุคคล ๔ จำพวก อันสงฆ์ลงโทษด้วยตชชนียกรรมเป็นด้น ควรไหว้. แม้อุโบสถปวารณา ย่อมได้กับบุคคลเหล่านั้น.

ก็ในบรรดาบุคคลที่ไม่ควรไหว้ ที่กล่าวแล้วตั้งแต่ต้น เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ไหว้อยู่ ซึ่งบุคคลผู้เปลือยกาย และบุคคลผู้อันสงฆ์กวัตรเท่านั้น,

ส่วนการให้ไว้บุคคลนอกจากนั้น อันท่านห้าม ก็เพราะผลคือไม่สมควร และ
เพราะเหตุที่กล่าวแล้วในระหว่าง.

ต่อไปนี้ บุคคลแม้ทั้ง ๑๐ จำพวก มีผู้อุปสมบทภายหลังเป็นต้น
จัดเป็นไมควรให้ไว้ เพราะเป็นวัตถุแห่งอาบัติโดยตรง. จริ่งอยู่ ย่อมเป็น
อาบัติแก่ภิกษุผู้ให้ไว้ซึ่งบุคคลเหล่านั้น โดยวินัยกำหนดทีเดียว.

ในปัญจะ ๕ เหล่านี้ เป็นอนาบัติแก่ภิกษุผู้ให้ไว้ ซึ่งชน ๑๓ จำพวก
เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้ให้ไว้ชน ๑๒ จำพวก ด้วยประการฉะนี้.

สองบทว่า อาจารย์ วนุทโย มีความว่า อาจารย์ทั้ง ๕ จำพวกนี้
คือ ปัพพชาจารย์ อุปสัมปทาจารย์ นิสสยาจารย์ อุทเทศาจารย์ โอวาทาจารย์
อันภิกษุควรให้ไว้.

คำที่เหลือในบททั้งปวง ตื่นตั้งนั้น ฉะนี้แล.

กฐินัตถาวรวักคัณณา จบ

และอุปาลีปัญจกัณณา จบ

สมุฏฐาน

ภิกษุไม่มีความจงใจต้องอาบัติเป็นต้น

[๑,๒๓๐] มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่มีความจงใจต้อง มีความจงใจออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีความจงใจต้อง ไม่มีความจงใจออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุไม่มีความจงใจต้อง ไม่มีความจงใจออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีความจงใจต้อง มีความจงใจออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีจิตเป็นกุศลต้อง มีจิตเป็นกุศลออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีจิตเป็นกุศลต้อง มีจิตเป็นอกุศลออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีจิตเป็นกุศลต้อง มีจิตเป็นอัพยาถุตออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีจิตเป็นอกุศลต้อง มีจิตเป็นกุศลออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีจิตเป็นอกุศลต้อง มีจิตเป็นอกุศลออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีจิตเป็นอกุศลต้อง มีจิตเป็นอัพยาถุตออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีจิตเป็นอัพยาถุตต้อง มีจิตเป็นกุศลออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีจิตเป็นอัพยาถุตต้อง มีจิตเป็นอกุศลออก
มีอยู่ อาบัติ ภิกษุมีจิตเป็นอัพยาถุตต้อง มีจิตเป็นอัพยาถุตออก.

ปาราชิก ๔

[๑,๒๓๑] ถามว่า ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
ตอบว่า ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิด
แต่กายกับจิต มิใช่วาจา

ถ. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่
กาย วาจาและจิต ๑

ถ. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่
กาย วาจาและจิต ๑

ถ. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่
กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่
กาย วาจาและจิต ๑.

ปาราชิก ๔ สิกขาบท จบ

สังฆาทิเสส ๑๓

[๑,๒๓๒] ถ้ามว่า สังฆาทิเสสของภิกษุผู้พยายามปล่อยขอสุจิ เกิดด้วย
สมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า สังฆาทิเสสของภิกษุผู้พยายามปล่อยขอสุจิ เกิดด้วยสมุฏฐาน
อันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา

ถ. สังฆาทิเสสของภิกษุผู้ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม เกิด
ด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. สัมมาทิเสสของภิกษุถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา

ถ. สัมมาทิเสสของภิกษุผู้พูดเกาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ค. สัมมาทิเสสของภิกษุพูดเกาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจา กับจิตมิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ด. สัมมาทิเสสของภิกษุ ผู้กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. สัมมาทิเสสของภิกษุ ผู้กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจา กับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ถ. สัมมาทิเสสของภิกษุผู้ถึงความเป็นผู้เที่ยวชักสื่อ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ค. สัมมาทิเสสของภิกษุผู้ถึงความเป็นผู้เที่ยวชักสื่อ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจา กับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ด. สัมมาทิเสสของภิกษุให้ทำกุฎี ด้วยอาการขอเอาเอง เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ด. สัมมาทิเสสของภิกษุผู้ให้ทำกุฎี ด้วยอาการขอเอาเอง เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กายวาจาและจิต ๑

ถ. สัมมาทิเสสของภิกษุผู้ให้ทำกุฎีใหญ่ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ด. สัมมาทิเสสของภิกษุผู้ให้ทำกุฎีใหญ่ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ถ. สัมมาทิเสสของภิกษุผู้ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ด. สัมมาทิเสสของภิกษุผู้ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ถ. สัมมาทิเสสของภิกษุผู้ถือเอาเอกเทศบางอย่าง แห่งอริกถันอันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรม อันมีโทษถึงปาราชิก เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ด. สัมมาทิเสสของภิกษุผู้ถือเอาเอกเทศบางอย่าง แห่งอริกถันอันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรม อันมีโทษถึงปาราชิก เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑

ถ. สังฆาทิเสสของภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่สละกรรม เมื่อสวดประกาศ
ครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. สังฆาทิเสสของภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่สละกรรมเมื่อสวดประกาศ
ครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต

ถ. สังฆาทิเสสของภิกษุผู้ประพฤติดามภิกษุผู้ทำลาย ไม่สละกรรม
เมื่อสวดประกาศครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. สังฆาทิเสสของภิกษุผู้ประพฤติดามภิกษุผู้ทำลาย ไม่สละกรรม
เมื่อสวดประกาศครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือเกิดแต่กาย วาจา
และจิต

ถ. สังฆาทิเสสของภิกษุผู้ว่ายาก ไม่สละกรรมเมื่อสวดประกาศครบ
๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. สังฆาทิเสสของภิกษุผู้ว่าอยาก ไม่สละกรรมเมื่อสวดประกาศครบ
๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจาและจิต

ถ. สังฆาทิเสสของภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุล ไม่สละกรรมเมื่อสวดประ-
ภาสครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ต. สังฆาทิเสสของภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุล ไม่สละกรรมเมื่อสวดประ-
ภาสครบ ๓ จบ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย วาจา และจิต.

สังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท จบ

เสขียวัตถ

[๑,๒๓๓]...ถามว่า ทุกกฏของภิกษุผู้อาศัยความไม่เื้อเพื่อถ่ายอุจ-
จาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนขะพะ ลงในน้ำ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า ทุกกฏของภิกษุผู้อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือป่วนขะพะลงในน้ำ เกิดด้วยสมุฏฐานอันหนึ่ง คือ เกิดแต่กาย กับจิต มิใช่วาจา.

เสขิตวัตร จบ

ปาราชิก ๔

[๑,๒๓๔] ถามว่า ปาราชิก ๔ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า ปาราชิก ๔ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

สังฆาทิเสส ๑๓

[๑,๒๓๕] ถามว่า สังฆาทิเสส ๑๓ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า สังฆาทิเสส ๑๓ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่ วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

อนียต ๒

[๑,๒๓๖] ถามว่า อนียต ๒ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร

ตอบว่า อนียต ๒ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่วาจากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย ๑ วาจา และจิต ๑.

นิสสัคคียปาจิตตีย์ ๓๐

[๑,๒๓๗] ถามว่า นิสสัคคียปาจิตตีย์ ๓๐ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
ตอบว่า นิสสัคคียปาจิตตีย์ ๓๐ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิด
แต่กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บาง
ที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บาง
ที่เกิดแต่วากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

ปาจิตตีย์ ๘๒

[๑,๒๓๘] ถามว่า ปาจิตตีย์ ๘๒ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
ตอบว่า ปาจิตตีย์ ๘๒ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๖ คือ บางที่เกิดแต่กาย
มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่วาจา มิใช่กาย มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่
กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิด
แต่วากับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

ปาฏิเทสนียะ ๔

[๑,๒๓๙] ถามว่า ปาฏิเทสนียะ ๔ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
ตอบว่า ปาฏิเทสนียะ ๔ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๔ คือ บางที่เกิดแต่
กาย มิใช่วาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิดแต่กายกับวาจา มิใช่จิต ๑ บางที่เกิด
แต่กายกับจิต มิใช่วาจา ๑ บางที่เกิดแต่กาย วาจา และจิต ๑.

เสขิยะ ๗๕

[๑,๒๔๐] ถ้ามว่า เสขิยะ ๗๕ เกิดด้วยสมุฏฐานเท่าไร
ตอบว่า เสขิยะ ๗๕ เกิดด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ บางที่เกิดแต่กายกับ
จิต มิใช่จากา ๑ บางที่เกิดแต่จากกับจิต มิใช่กาย ๑ บางที่เกิดแต่กาย
วาจา และจิต ๑.

สมุฏฐาน จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๒๔๑] ไม่มีความจงใจ ๑ มีจิตเป็นกุศล ๑ สมุฏฐานทุกสิกขาบท
๑ของท่านทั้งหลายจงรู้สมุฏฐาน โดยรู้ตามธรรมเทอญ.

สมุฏฐาน วัณณา

วินิจฉัยในคำว่า อจิตฺโต อาปหุชติ เป็นอาทิ พึงทราบดังนี้ :-
ภิกษุผู้ไม่แกล้ง แต่ต้องโทษตามพระบัญญัติ มีสหาไสยเป็นต้น ชื่อ
ว่าไม่มีความจงใจต้อง, เมื่อแสดงเสีย ชื่อว่ามีความจงใจออก
ภิกษุผู้แกล้งต้องโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง ชื่อว่ามีความจงใจต้อง, เมื่อ
ออกด้วยติณวัตถารกวินัย ชื่อว่าไม่มีความจงใจออก.
เมื่อออกอาบัติที่กล่าวแล้วในหนหลังนั้นแล ด้วยติณวัตถารกวินัย ชื่อ
ว่าไม่มีความจงใจต้อง ไม่มีความจงใจออก.
เมื่อแสดงอาบัตินอกนี้ ชื่อว่ามีความจงใจต้อง มีความจงใจออก.

เมื่อคิดว่า เราจะทำกรรมทาน กระทำกรรมเป็นต้นโดยบท ชื่อว่ามีจิตเป็นกุศลต้อง.

เมื่อมีจิตเบิกบานว่า เราทำตามคำพราสอนของพระพุทธเจ้า แสดง (อาบัติ) ชื่อว่ามีจิตเป็นกุศลออก.

เมื่อเป็นผู้ถึงความเสียใจแสดง ชื่อว่ามีจิตเป็นอกุศลออก.

เมื่อหลับเสีย ออกด้วยคิดวตถารกวินัย ชื่อว่ามีจิตเป็นอัพยากฤตออก.

เมื่อทำความละเมิดมีหลอนให้กลัวเป็นต้น แล้วถึงความดีใจว่า เราทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า แสดง (อาบัติ) ชื่อว่ามีจิตเป็นอกุศลต้อง มีจิตเป็นกุศลออก.

ถึงความเสียใจเที่ยวแสดง ชื่อว่ามีจิตเป็นอกุศลออก.

เมื่อออกด้วยคิดวตถารกวินัย ตามนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่ามีจิตเป็นอัพยากฤตออก.

เมื่อต้องอาบัติเพราะนอนร่วมเรือน ในสมัยที่ยังลงสู่ความหลับ ชื่อว่ามีจิตเป็นอัพยากฤตต้อง.

ส่วนคำว่า มีจิตเป็นกุศลออก เป็นอาทิ พึงทราบในอาบัติที่ต้อง เพราะนอนร่วมเรือนนี้ ตามนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล.

คำว่า ปรมิ ปาราชิก กตฺติ สมฺภูฐานนฺติ เป็นอาทิ นับว่าตั้งทั้งนั้น เพราะมีนัยดังกล่าวแล้วในหลัง.

สมฺภูฐานใด ๆ ได้แก่อาบัติใด ๆ, สมฺภูฐานและอาบัตินั้น ๆ ทั้งหมดเป็นอันได้กล่าวเสร็จแล้ว โดยกำหนดอย่างสูง ในคำว่า ปาราชิก ๔ ย่อมเกิดด้วยสมฺภูฐาน ๓ เป็นอาทิ.

สมฺภูฐาน วัณณา จป

ทศยคาถาสังคณิกะ

อาบัติทางกายเป็นต้น

[๑,๒๔๒] ถ้ามว่า อาบัติทางกายจัดไว้เท่าไร ทางวาจาจัดไว้เท่าไร เมื่อปกปิดต้องอาบัติเท่าไร อาบัติมีการเคล้าคลึงเป็นปัจจัยมีเท่าไร

ตอบว่า อาบัติทางกายจัดไว้ ๖ ทางวาจาจัดไว้ ๖ เมื่อปกปิดต้องอาบัติ ๓ อาบัติมีการเคล้าคลึงเป็นปัจจัยมี ๕.

ต้องอาบัติเมื่ออรุณขึ้นเป็นต้น

[๑,๒๔๓] ถ้ามว่า อาบัติเพราะอรุณขึ้นมีเท่าไร อาบัติชื่อยาวตติยกามีเท่าไร อาบัติชื่อย้อตถวัตตูกาในศาสนานี้ มีเท่าไร สงเคราะห์สิกขาบทและปาติโมกขุเทศทั้งหมดด้วยอุเทศเท่าไร

ตอบว่า อาบัติเพราะอรุณขึ้น มี ๓ อาบัติชื่อยาวตติยกามี ๓ อาบัติชื่อย้อตถวัตตูกา ในศาสนานี้มี ๑ สงเคราะห์สิกขาบทและปาติโมกขุเทศทั้งหมด ด้วยนิทานุเทศอย่างเดียว.

มูลแห่งวินัยเป็นต้น

[๑,๒๔๔] ถามว่า มูลแห่งวินัยที่พระ-
พุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้มีเท่าไร อבותีหนักใน
ฝ่ายวินัยตรัสไว้เท่าไร อבותีเพราะปิดอבותี
ชั่วหยาบมีเท่าไร

ตอบว่า มูลแห่งวินัยที่พระพุทธเจ้า
ทรงบัญญัติไว้มี ๒ อבותีหนักในฝ่ายวินัย
ตรัสไว้ ๒ อבותีเพราะปิดอבותีชั่วหยาบ
มี ๒.

ต้องอבותีในละแวกบ้านเป็นต้น

[๑,๒๔๕] ถามว่า อבותีในละแวก
บ้านมีเท่าไร อבותีมีฝั่งนทีเป็นปัจจัยมีเท่าไร
เป็นอבותีอุลลัจจัย เพราะเนื้อที่ชนิด เป็น
อבותีทุกกฎเพราะเนื้อที่ชนิด

ตอบว่า อבותีในละแวกบ้านมี ๔
อבותีมีฝั่งนทีเป็นปัจจัยมี ๔ เป็นอבותี
อุลลัจจัย เพราะเนื้อชนิดเดียว เป็นอבותี
ทุกกฎเพราะเนื้อ ๕ ชนิด.

ต้องอาบัติทางวาจาในราตรีเป็นต้น

[๑,๒๔๖] ถามว่า อาบัติทางวาจาใน
กลางคืนมีเท่าไร อาบัติทางวาจาในกลางวัน
มีเท่าไร เมื่อให้ ต้องอาบัติเท่าไร เมื่อรับ
ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า อาบัติทางวาจาในกลางคืน
มี ๒ อาบัติทางวาจาในกลางวันมี ๒ เมื่อให้
ต้องอาบัติ ๓ เพราะรับ ต้องอาบัติ ๔.

ต้องอาบัติเป็นเทศนาคามินีเป็นต้น

[๑,๒๔๗] ถามว่า อาบัติเป็นเทศนา-
คามินี มีเท่าไร อาบัติที่ทำคืนได้ จัดไว้
เท่าไร อาบัติที่ทำคืนไม่ได้ในศาสนานี้
พระพุทธเจ้าเป็นเฝ้าแห่งพระราชารู้สึกดี
ตรัสไว้เท่าไร

ตอบว่า อาบัติเป็นเทศนาคามินีมี ๕
อาบัติที่ทำคืนได้จัดไว้ ๖ อาบัติที่ทำคืนไม่ได้
ในศาสนานี้ พระพุทธเจ้าเป็นเฝ้าแห่งพระ-
ราชารู้สึกดีตรัสไว้อย่างเดียว.

ต้องอาบัติหนักในฝ่ายวินัยเป็นต้น

[๑,๒๔๘] ถามว่า อาบัติหนักใน
ฝ่ายวินัยเป็นไปทางกายและวาจา ตรีสไว้
เท่าไร ฐณฺรสนในเวลาวิกาลมีเท่าไร สมมติ
ด้วยญัตติจตุตถกรรมวามีเท่าไร

ตอบว่า อาบัติหนักในฝ่ายวินัยเป็น
ไปทางกายและวาจาตรีสไว้ ๒ ฐณฺรสนใน
เวลาวิกาลมีอย่างเดียว สมมติด้วยญัตติจตุต-
ถกรรมวามีอย่างเดียว.

อาบัติปาราชิกทางกายเป็นต้น

[๑,๒๔๙] ถามว่า อาบัติปาราชิกทาง
กายมีเท่าไร ภูมิของภิกษุผู้มีสังวาสเท่าไร
รัตติเขตของภิกษุที่พวก และพระบัญญัติ
เรื่องสองนิ้วมีเท่าไร

ตอบว่า อาบัติปาราชิกทางกายมี ๒
ภูมิของภิกษุผู้มีสังวาสมี ๒ รัตติเขตของภิกษุ
๒ พวก และพระบัญญัติเรื่องสองนิ้วมี ๒.

ต้องอาบัติเพราะทำร้ายตัวเองเป็นต้น

[๑,๒๕๐] ถามว่า เพราะทำร้ายตัว
เอง ต้องอาบัติเท่าไร สงฆ์แตกกัน ด้วย

อาการเท่าไร อาบัติชื่อปฐมปาตติการใน

ศาสนานี้ มีเท่าไร ทำอุตติมีเท่าไร

ตอบว่า เพราะทำร้ายตนเอง ต้อง

อาบัติ ๒ สงฆ์แตกกันด้วยอาการ ๒ อาบัติ

ชื่อปฐมปาตติการในศาสนานี้มี ๒ ทำอุตติมี ๒.

ต้องอาบัติเพราะปาณาติบาตเป็นต้น

[๑,๒๕๑] ถามว่า อาบัติเพราะปาณา-

ติบาต มีเท่าไร อาบัติปาราชิกเนื่องด้วยวาจา

มีเท่าไร อาบัติเกี่ยวกับพุดเคาะ ตรีสไว้

เท่าไร อาบัติเกี่ยวกับเทียวชักสือ ตรีสไว้

เท่าไร

ตอบว่า อาบัติเพราะปาณาติบาตมี

๓ อาบัติปาราชิกเนื่องด้วยวาจา มี ๓ อาบัติ

เกี่ยวกับพุดเคาะ ตรีสไว้ ๓ และเกี่ยวกับ

เทียวชักสือ ตรีสไว้ ๓.

บุคคลไม่ควรให้อุปสมบทเป็นต้น

[๑,๒๕๒] ถามว่า บุคคลที่ไม่ควรให้

อุปสมบท มีเท่าไร กรรมสงเคราะห์มีเท่าไร

บุคคลที่ถูกนาสนะตรีสไว้เท่าไร อนุสาวนา

เดียวกันสำหรับบุคคล มีจำนวนเท่าไร

ตอบว่า บุคคลที่ไม่ควรให้อุปสมบท

มี ๓ พวก กรรมสงเคราะห์มี ๓ อย่าง บุคคล
ที่ถูกนาสนะตรัสไว้ ๓ พวก อนุสาวนาเดียว
กัน สำหรับบุคคลมีจำนวน ๓ คน.

ต้องอาบัติเพราะอทินนาทานเป็นต้น

[๑,๒๕๓] ถามว่า อาบัติเพราะอทิน-
นาทาน มีเท่าไร อาบัติเพราะเมถุนเป็น
ปัจจัยมีเท่าไร เมื่อตัดเป็นอาบัติเท่าไรเพราะ
การทิ้งเป็นปัจจัยเป็นอาบัติเท่าไร

ตอบว่า อาบัติเพราะอทินนาทานมี
๓ อาบัติเพราะเมถุนเป็นปัจจัยมี ๔ เมื่อตัด
เป็นอาบัติ ๓ ตัว อาบัติเพราะการทิ้งเป็น
ปัจจัยมี ๕.

ปรับอาบัติควบกันเป็นต้น

[๑,๒๕๔] ถามว่า ในภิกขุโฆวาทก-
วรรค อาบัติทุกกฐ กับปาจิตตีย์ หมวดที่
ตรัสไว้เป็น ๕ ในสิกขาบทที่ ๑ นั้น เป็นเท่าไร
ภิกษุณีเท่าไร เป็นอาบัติแก่ภิกษุเพราะจีวร

ตอบในภิกขุโฆวาทกวรรค อาบัติ
ทุกกฐกับปาจิตตีย์ ที่ตรัสไว้หมวด ๕ ใน

ลักษณะที่ ๑ นั้น มี ๔ ภิกษุณี ๒ พวก
เป็นอาบัติแก่ภิกษุเพราะจิวร.

ต้องอาบัติปาฏิเทสนีเยเป็นต้น

[๑,๒๕๕] ถามว่า อาบัติปาฏิเทสนีเย
สำหรับภิกษุณีที่ตรัสไว้เท่าไร เพราะขอข้าว
เปลือกดิบมาฉัน ปรับอาบัติทุกกฏกับ
ปาจิตตีย์ หรือ

ตอบว่า อาบัติปาฏิเทสนีเย ที่ตรัส
แก่ภิกษุณี ปรับอาบัติไว้ ๕ เพราะขอข้าว
เปลือกดิบมาฉัน ปรับอาบัติทุกกฏกับ
ปาจิตตีย์.

ต้องอาบัติเพราะเดินเป็นต้น

[๑,๒๕๖] ถามว่า ผู้เดินต้องอาบัติ
เท่าไร ผู้นั่งต้องอาบัติเท่าไร และผู้นอน
ต้องอาบัติเท่าไร

ตอบว่า ผู้เดินต้องอาบัติ ๔ ผู้ยืน
ต้องอาบัติเท่ากัน ผู้นั่งต้องอาบัติ ๔ และ
ผู้นอนต้องอาบัติเท่ากัน.

ต้องอาบัติในเขตเดียวกัน

[๑,๒๕๗] ถามว่า อาบัติปาจิตตีย์
ทั้งหมด มีเท่าไร ที่ต่างวัดถุกันภิกษุพึงต้อง
ในขณะเดียวกัน ไม่ก่อน ไม่หลัง

ตอบว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้งหมดมี ๕
ที่ต่างวัดถุกัน ภิกษุพึงต้องในขณะเดียวกัน
ไม่ก่อน ไม่หลัง.

[๑,๒๕๘] ถามว่า อาบัติปาจิตตีย์
ทั้งหมด มีเท่าไร ที่ต่างวัดถุกันภิกษุพึงต้อง
ในขณะเดียวกัน ไม่ก่อน ไม่หลัง

ตอบว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้งหมดมี ๕
ที่ต่างวัดถุกัน ภิกษุพึงต้องในขณะเดียวกัน
ไม่ก่อน ไม่หลัง.

วิธีแสดงอาบัติ

[๑,๒๕๙] ถามว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้ง
หมด มีเท่าไร ที่ต่างวัดถุกันอันพระพุทธเจ้า
ผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาสถูศักดิ์ศรีแล้ว
ภิกษุพึงแสดงด้วยวาจาเท่าไร

ตอบว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้งหมดมี ๕
ที่ต่างวัดถุกัน อันพระพุทเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่ง

พระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว ภิกษุพึงแสดง
ด้วยวาจาอย่างเดียว.

[๑,๒๖๐] ถามว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้ง
หมดมีเท่าไร ที่ต่างวัตถุกัน อันพระพุทเจ้า
ผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว
ภิกษุพึงแสดงด้วยวาจาเท่าไร

ตอบว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้งหมดมี ๕
ที่ต่างวัตถุกัน อันพระพุทเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่ง
พระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว ภิกษุพึงแสดง
ด้วยวาจาอย่างเดียว.

[๑,๒๖๑] ถามว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้ง-
หมดมีเท่าไร ที่ต่างวัตถุกันอันพระพุทเจ้า
ผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว
ภิกษุพึงแสดงระบอะไร

ตอบว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้งหมดมี ๕
ที่ต่างวัตถุกัน อันพระพุทเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่ง
พระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว ภิกษุพึงแสดง
ระบวัตถุ.

[๑,๒๖๒] ถามว่า อาบัติปาจิตตีย์ทั้ง
หมดมีเท่าไร ที่ต่างวัตถุนี้ อันพระพุทเจ้า
ผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว
ภิกษุพึงแสดงระบวัตถุ

ตอบว่า อَابัตติปาจิตติยัทั้งหมดมี ๕
ที่ต่างวัตถุกัน อันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่ง
พระราชาสผู้สูงศักดิ์ตรัสแล้ว ภิกษุพึงแสดง
ระบวุัตถุ.

ยาวตติยกาบัติเป็นต้น

[๑,๒๖๓] ถามว่า เพราะสวดประกาศ
ครบ ๓ จบ เป็นอาบัติเท่าไร เพราะการ
กล่าวเป็นปัจจัย เป็นอาบัติเท่าไร ภิกษุเคี้ยว
ต้องอาบัติเท่าไร เพราะฉันเป็นปัจจัย เป็น
อาบัติเท่าไร

ตอบว่า เพราะสวดประกาศครบ
๓ จบ เป็นอาบัติ ๓ เพราะการกล่าวเป็น
ปัจจัย เป็นอาบัติ ๖ ภิกษุเคี้ยวต้องอาบัติ ๓
ตัว เพราะฉันเป็นปัจจัย เป็นอาบัติ ๕.

ฐานะแห่งยาวตติยกาบัติเป็นต้น

[๑,๒๖๔] ถามว่า ยาวตติยกาบัติทั้ง
มวล ย่อมถึงฐานะเท่าไร อาบัติมีแก่คนก็
พวก และอริกรณ์ มีแก่คนก็พวก

ตอบว่า ยาวตติยกาบัติทั้งมวลย่อม
ถึงฐานะ ๕ อาบัติมีแก่สหรรรมิก ๕ และ
อริกรณ์ มีแก่สหรรรมิก ๕.

วินิจฉัยเป็นต้น

[๑,๒๖๕] ถามว่า วินิจฉัยมีแก่บุคคล
ที่พวก การระงับ มีแก่บุคคลที่พวก บุคคล
ที่พวกไม่ต้องอาบัติ และภิกษุยอมงามด้วย
ฐานะเท่าไร

ตอบว่า วินิจฉัยมีแก่สหธรรมิก ๕
พวก การระงับมีแก่สหธรรมิก ๕ พวก
สหธรรมิก ๕ พวก ไม่ต้องอาบัติ และภิกษุ
ยอมงามด้วยเหตุ ๓ สถาน.

อาบัติทางกายในราตรีเป็นต้น

[๑,๒๖๖] ถามว่า อาบัติทางกายใน
ราตรีมีเท่าไร ทางกายในกลางวันมีเท่าไร
ภิกษุพึงดูต้องอาบัติเท่าไร เพราะบิณฑบาต
เป็นปัจจัยเป็นอาบัติเท่าไร

ตอบว่า อาบัติทางกายในราตรีมี ๒
ทางกายในกลางวันมี ๒ ภิกษุพึงดูต้องอาบัติ
ตัวเดียว เพราะบิณฑบาตเป็นปัจจัย เป็น
อาบัติตัวเดียว.

ภิกษุที่สงฆ์ยกวัตรเป็นต้น

[๑,๒๖๗] ถามว่า ภิกษุเห็นอนิสงส์
เท่าไร จึงแสดง เพราะเชื่อผู้อื่น ภิกษุถูก

ยกวัตรตรัสไว้มีเท่าไร ความประพฤติชอบมี
เท่าไร

ตอบว่า ภิกษุเห็นอนิสงส์ ๘ อย่าง
จึงแสดงเพราะเชื่อผู้อื่น ภิกษุผู้ถูกยกวัตร
ตรัสไว้ มี ๓ พวก ความประพฤติชอบมี
๔๓ ข้อ.

มุสาวาทเป็นต้น

[๑,๒๖๘] ถ้ามว่า มุสาวาทถึงฐานะ
เท่าไร ที่ตรัสว่าอย่างยังมีเท่าไร ปาฏิเทสนียะ
มีกี่สิกขาบท การแสดงโทษของบุคคลที่
จำพวก

ตอบว่า มุสาวาทถึงฐานะ ที่ตรัส
ว่าอย่างยังมี มี ๑๔ สิกขาบท ปาฏิเทสนียะมี
๒ สิกขาบท การแสดงโทษของบุคคล ๔
จำพวก.

องค์ของมุสาวาทเป็นต้น

[๑,๒๖๙] ถ้ามว่า มุสาวาทมีองค์
เท่าไร องค์อุโบสถมีเท่าไร องค์ของผู้ควร
เป็นเหตุ มีเท่าไร ตติยวัตร มีเท่าไร

ตอบว่า มุสาวาทมีองค์ ๘ องค์
อุโบสถมี ๘ องค์ของผู้ควรเป็นทูตมี ๘ ตติ-
ยวัตรมี ๘.

อุปสัมปทาเป็นต้น

[๑,๒๓๐] ถามว่า อุปสัมปทามีวาจา
เท่าไร ภิกษุณีพึงถูกรับภิกษุณีที่พวก พึงให้
อาสนะแก่ภิกษุณีที่พวก ภิกษุผู้สั่งสอนภิกษุ-
ณีต้องประกอบด้วยคุณสมบัติเท่าไร

ตอบว่า อุปสัมปทามีวาจา ๘ ภิกษุณี
พึงถูกรับ ภิกษุณี ๘ พวก พึงให้อาสนะแก่
ภิกษุณี ๘ พวก ภิกษุผู้สั่งสอนภิกษุณี ต้อง
ประกอบด้วยคุณสมบัติ ๘.

ความขาดเป็นต้น

[๑,๒๓๑] ถามว่า ความขาดมีแก่คน
เท่าไร อาบัติอุลลัจจัยมีแก่คนเท่าไร บุคคล
เท่าไรไม่ต้องอาบัติ อาบัติและอนาบัติของ
คนทั้งหมดมีวัตตอย่างเดียวกัน หรือ

ตอบว่า ความขาดมีแก่คนเดียว
อาบัติอุลลัจจัยนี้แก่คน ๔ พวก บุคคล ๔

พวกไม่ต้องอาบัติ อาบัติและอนาบัติของคน
ทั้งหมดมีวัดอยู่อย่างเดียวกัน.

กรรมเนื่องด้วยญัตติเป็นต้น

[๑,๒๗๒] ถามว่า อาฆาตวัดผู้มีเท่าไร
สงฆ์แตกต่างกัน ด้วยเหตุเท่าไร อาบัติชื่อ
ปฐมาปัตติกาในศาสนานี้มีเท่าไร ทำด้วย
ญัตติมีเท่าไร

ตอบว่า อาฆาตวัดผู้มี ๕ สงฆ์แตก
กันด้วยเหตุ ๕ อย่าง อาบัติชื่อปฐมาปัตติกา
ในศาสนานี้มี ๕ อย่าง ทำด้วยญัตติมี ๕.

บุคคลไม่ควรกราบไหว้เป็นต้น

[๑,๒๗๓] ถามว่า บุคคลเท่าไร อัน
ภิกษุณีไม่พึงกราบไหว้ และไม่พึงทำอัญชลี
กรรม และสามีจิกรรม เพราะทำแก่บุคคล
เท่าไร ต้องอาบัติทุกกฏ ทรงจีวร มีกำหนด
เท่าไร

ตอบว่า บุคคล ๑๐ พวก อันภิกษุ
ไม่พึงกราบไหว้ ไม่พึงทำอัญชลีกรรม และ
สามีจิกรรม เพราะทำแก่บุคคล ๑๐ พวกต้อง
อาบัติทุกกฏ ทรงจีวรมีกำหนด ๑๐ วัน.

ให้จีวรเป็นต้น

[๑,๒๓๔] ถามว่า จีวรควรให้แก่
บุคคลในศาสนานี้ ผู้จำพรรษาแล้วก็พวก
เมื่อมีผู้รับแทนควรให้แก่บุคคลก็พวก และ
ไม่ควรให้แก่บุคคลก็พวก

ตอบว่า จีวรควรให้แก่สหรรรมิก ๕
ในศาสนานี้ ผู้จำพรรษาแล้ว เมื่อมีผู้รับแทน
ควรให้แก่บุคคล ๗ พวก ไม่ควรให้แก่
บุคคล ๑๖ พวก.

ภิกษุอยู่ปริวาส

[๑,๒๓๕] ถามว่า ชั่ว ๑๐๐ ราตรี
ภิกษุอยู่ปริวาสปิดอาบัติไว้ก็ร้อย ต้องอยู่
ปริวาสก็ราตรีจึงจะพ้น

ตอบว่า ชั่ว ๑๐๐ ราตรี ภิกษุอยู่
ปริวาสปิดอาบัติไว้ ๑๐ ร้อยราตรี ต้องอยู่
ปริวาส ๑๐ ราตรี จึงจะพ้น.

โทษแห่งกรรม

[๑,๒๓๖] ถามว่า โทษแห่งกรรม
อันพระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชารู้สูง

ศักดิ์ศรีไว้เท่าไร กรรมไม่เป็นธรรมทั้งหมดที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัย ในพระนครจัมปามีเท่าไร

ตอบว่า โทษแห่งกรรมอันพระพุทธานุเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ศรีไว้มี ๑๒ กรรมที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัยในพระนครจัมปาล้วนไม่เป็นธรรม.

กรรมสมบัติ

[๑,๒๓๗] ถ้ามว่า กรรมสมบัติอันพระพุทธานุเจ้า ผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ศรีไว้มีเท่าไร กรรมเป็นธรรมทั้งหมดที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัย ในพระนครจัมปามีเท่าไร

ตอบว่า กรรมสมบัติอันพระพุทธานุเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ศรีไว้ ๔ อย่าง กรรมที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัยในพระนครจัมปาล้วนเป็นธรรม.

กรรม ๖ อย่าง

[๑,๒๓๘] ถ้ามว่า กรรมอันพระพุทธานุเจ้า ผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์

ตรัสไว้เท่าไร กรรมที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัยใน
พระนครจัมปา ที่เป็นธรรมมีเท่าไร ที่ไม่
เป็นธรรมมีเท่าไร

ตอบว่า กรรม อันพระพุทเจ้าผู้
เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้ ๖
อย่าง บรรดากรรม ๖ นี้ กรรมอันพระ-
พุทเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัส
ไว้ในเรื่องวินัย ในพระนครจัมปา ที่เป็น
ธรรมอย่างเดียว ที่ไม่เป็นธรรม ๕ อย่าง.

กรรม ๔ อย่าง

[๑,๒๓๕] ถ้ามว่า กรรมอันพระ-
พุทเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัส
ไว้เท่าไร กรรมที่ตรัสไว้ในเรื่องวินัยในพระ
นครจัมปา ที่เป็นธรรมมีเท่าไร ที่ไม่เป็น
ธรรมมีเท่าไร

ตอบว่า กรรมอันพระพุทเจ้า ผู้เป็น
เผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้ ๔ อย่าง
บรรดากรรม ๔ นี้ กรรมอันพระพุทเจ้า
ผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้ใน
เรื่องวินัย ในพระนครจัมปา ที่เป็นธรรมมี
อย่างเดียว ที่ไม่เป็นธรรมมี ๓ อย่าง.

อาบัติระงับและไม่ระงับ

[๑,๒๘๐] ถ้ามว่า กองอาบัติใด อัน
พระอนันตชินเจ้าผู้คงที่ ผู้ทรงเห็นวเวก
ทรงแสดงแล้ว ในกองอาบัตินั้น กองอาบัติ
เท่าใดเว้นสมณะเสี่ย ย่อมระงับ ข้าแต่ท่าน
ผู้ฉลาดในวิภังค์ ข้าพเจ้าถามข้อนั้น ขอท่าน
จงบอก

ตอบว่า กองอาบัติใดอันพระอนัน-
ตชินเจ้าผู้คงที่ ผู้ทรงเห็นวิเวก ทรงแสดง
แล้ว ในกองอาบัตินั้น กองอาบัตินั้น
เว้นสมณะเสี่ย ย่อมระงับ ข้าแต่ท่านผู้ฉลาด
ในวิภังค์ ข้าพเจ้าบอกข้อนั้น แก่ท่าน.

ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ไปสู่อบาย

[๑,๒๘๑] ถ้ามว่า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์
ไปสู่อบายอันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระ
ราชาผู้สูงศักดิ์ศรีไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลาย
ขอฟังวิสัยของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ไปสู่อบาย
ตคนรกชั่วก็ลป้ออันพระพุทธรเจ้า ผู้เป็นเฝ้า
แห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ศรีไว้ ๑๘ ขอท่าน
จงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ภิกษุทำลายสงฆ์ไม่ไปสู่อบาย

[๑,๒๘๒] ถ้ามว่า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์
ไม่ไปสู่อบายอันพระพุทเจ้า ผู้เป็นเฝ้าแห่ง
พระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ไว้เท่าไร ข้าพเจ้า
ทั้งหลายขอพึงวิสัย ของท่านผู้รู้เฉพาะพระ-
วินัย

ตอบว่า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่ไป
อบาย อันพระพุทเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระ-
ราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ไว้ ๑๘ ของท่านจงพึงวิสัย
ของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระวินัย.

หมวด ๘

[๑,๒๘๓] ถ้ามว่า หมวด ๘ อันพระ-
พุทเจ้าผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์
ไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอพึงวิสัย ของ
ท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า หมวด ๘ อันพระพุทเจ้า
ผู้เป็นเฝ้าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ไว้ ๑๘
หมวด ของท่านจงพึงวิสัยของข้าพเจ้า ผู้รู้
เฉพาะวินัย.

กรรม ๑๖ อย่าง

[๑,๒๘๔] ถามว่า กรรมอันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ศรีสไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัยของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า กรรมอันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ศรีสไว้ ๑๖ ขอท่านจงฟังวิสัย ของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระวินัย.

โทษแห่งกรรม ๑๒

[๑,๒๘๕] ถามว่า โทษแห่งกรรมอันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ศรีสไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัยของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า โทษแห่งกรรม อันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ศรีสไว้ ๑๒ อย่าง ขอท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระวินัย.

กรรมสมบัติ ๔

[๑,๒๘๖] ถามว่า กรรมสมบัติ อันพระพุทธรเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์

ตรัสไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอฟังวิสัย
ของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า กรรมสมบัติ อันพระพุทธรูป-
เจ้า ผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้
๔ อย่าง ขอท่านจงฟังวิสัย ของข้าพเจ้าผู้รู้
เฉพาะวินัย.

กรรม ๖

[๑,๒๘๗] ถ้ามว่า กรรม อันพระ-
พุทธรูปเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ตรัส
ไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัยของ
ท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า กรรม อันพระพุทธรูปเจ้า ผู้
เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้ ๖
อย่าง ขอท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้
เฉพาะ พระวินัย.

กรรม ๔

[๑,๒๘๘] ถ้ามว่า กรรมอันพระพุทธรูป-
เจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ตรัสไว้
เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัยของท่าน
ผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า กรรม อันพระพุทเจ้าผู้
เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ศรีไว้ ๔
อย่าง ขอท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้
เฉพาะพระวินัย.

ปาราชิก ๘

[๑,๒๘๕] ถามว่า ปาราชิก อันพระ-
พุทเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ศรี
ไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอฟังวิสัยของ
ท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า ปาราชิก อันพระพุทเจ้า
ผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ศรีไว้ ๘
ขอท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระ-
วินัย.

สังฆาทิเสส ๒๓

[๑,๒๘๖] ถามว่า สังฆาทิเสส อัน-
พระพุทเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์
ศรีไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอฟังวิสัย
ของท่านผู้รู้ เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า สังฆาทิเสส อันพระพุท-
เจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชเจ้าผู้สูงศักดิ์ศรีไว้

๒๓ ขอท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะ
พระวินัย.

อนियต ๒

[๑,๒๕๑] ถามว่า อนियต อันพระ-
พุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์
ไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอฟังวิสัยของ
ท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า อนियต อันพระพุทธเจ้า ผู้
เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ไว้ ๒ ขอ
ท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระ-
วินัย.

นิสสัคคิยะ ๔๒

[๑,๒๕๒] ถามว่า นิสสัคคิยะ อัน-
พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์
ไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัย
ของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า นิสสัคคิยะ อันพระพุทธ-
เจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ไว้
๔๒ ขอท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะ
พระวินัย.

ปาจิตติยะ ๑๘๘

[๑,๒๕๓] ถามว่า ปาจิตติยะ อัน-
พระพุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์
ตรัสไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัย
ของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า ปาจิตติยะ อันพระพุทเจ้า
ผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ตรัสไว้ ๑๘๘
ของท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระ-
วินัย.

ปาฏิเทสนียะ ๑๒

[๑,๒๕๔] ถามว่า ปาฏิเทสนียะ อัน
พระพุทเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์
ของท่านผู้รู้เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า ปาฏิเทสนียะ อันพระพุท
เจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาสถูสูงศักดิ์ตรัสไว้
๑๒ ของท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะ
พระวินัย.

เสขียะ ๖๕

[๑,๒๕๕] ถามว่า เสขียะ อันพระ-
พุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ศรีส
ไว้เท่าไร ข้าพเจ้าทั้งหลายขอฟังวิสัยของผู้รู้
เฉพาะพระวินัย

ตอบว่า เสขียะ อันพระพุทธเจ้าผู้
เป็นเผ่าแห่งพระราชาผู้สูงศักดิ์ศรีสไว้ ๖๕
ขอท่านจงฟังวิสัยของข้าพเจ้าผู้รู้เฉพาะพระ-
วินัย.

ปัญหาข้อใด ท่านถามแล้วด้วยดีฉัน
ใด ปัญหาข้อนั้นข้าพเจ้าตอบแล้วด้วยดีฉัน
นั้น อนึ่ง ในคำถามและคำตอบจะไม่อ้างถึง
สูตรอะไรไม่มีแล.

ทุติยคาถาสังคณิกะ จบ

อปฺรทฺตฺยคาคาถาสังคณิกวณฺณนา

วินัยนัยในวิสัยนาคาคาถาว่า กตฺวาปฺตฺตฺยโย กายิกา เป็นอาทิ พึงทราบ
ดังนี้ :-

[อาบัติทางกายเป็นต้น]

บาทคาถาว่า **ฉ อปฺตฺตฺยโย** กายิกา มีความว่า อาบัติทั้งหลาย
ที่ท่านกล่าวไว้ในอันตรเปยฆาล โดยนัยมีคำว่า ภิกษุต้องอาบัติ ๖ ด้วยอาบัติ
สมุฏฐานที่ ๔ คือ ภิกษุเสพเมณฺฐมฺมต้องปาราชิก เป็นต้น. จริงอยู่ อาบัติ
เหล่านั้นตรัสว่า เนื่องด้วยกาย เพราะเกิดขึ้นในกายทวาร.

สองบทว่า **ฉ วาจลิกา** มีความว่า อาบัติทั้งหลาย ที่ตรัสไว้ใน
อันตรเปยฆาลนั้นแล โดยนัยมีคำว่า ภิกษุต้องอาบัติ ๖ ด้วยอาบัติสมุฏฐาน
ที่ ๕ คือ ภิกษุผู้มีความปรารถนาลามก อันความปรารถนาลามกครอบงำแล้ว
ดังนี้ เป็นต้น.

สองบทว่า **ฉา เทนฺตฺตฺส ติสฺโส** มีความว่า เป็นปาราชิกแก่ภิกษุณี
ผู้ปกปิดโทษ, เป็นปาจิตตีย์แก่ภิกษุ เพราะปกปิดอาบัติสังฆาทิเสส, เป็นทุกกฏ
เพราะปกปิดอาบัติชั่วหยาบของตน.

สองบทว่า **ปญฺจ ตํ สคฺคปจฺจยา** มีความว่า อาบัติ ๕ มีการ
เคล้าคลึงด้วยกายเป็นปัจจัยเหล่านี้ คือ เพราะเคล้าคลึงด้วยกาย เป็นปาราชิก
แก่ภิกษุณี, เป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุ, เพราะกายกับของเนื่องด้วยกายถูกกัน

เป็นอุลลัจจัย, เพราะของที่ซัดไปกับของเนื่องด้วยกายถูกกัน เป็นทุกกฏ.
เพราะจี้ด้วยนิ้วมือ เป็นปาจิตติย.

[อาบัติเพราะอรุณขึ้นเป็นต้น]

สองบทว่า อรุณยุค ติสโส มีความว่า เพราะอรุณขึ้น ภิกษุยอม
ต้องอาบัติ ๓ เหล่านี้ คือ นิสสัคคิยปาจิตติย ด้วยอำนาจก้าวล่วง ๑ ราตรี
๖ ราตรี ๗ วัน ๑๐ วัน และ ๑ เดือน, เป็นสังฆาติเสสแก่ภิกษุณี เพราะอยู่
ปราศ (จากเพื่อน) ตลอดราตรี, ภิกษุปิดอาบัติไว้ตลอดยามที่ ๑ ก็ดี ปิดไว้
ตลอดยามที่ ๒ ก็ดี ตลอดยามที่ ๓ ก็ดี อาบัติเป็นอันเธอปิดเมื่ออรุณขึ้นแล้ว
เธอชื่อว่ายอมปิดอาบัติไว้ พึงให้เธอแสดงอาบัติทุกกฏ.

สองบทว่า เทว ยาวตติยกา มีความว่า อาบัติชื่อยาวตติยกา มี ๑๑*
แต่แบ่งเป็น ๒ ด้วยอำนาจพระบัญญัติ คือ ยาวตติยกาบัติ ของภิกษุ ยาว-
ตติยกาบัติ ของภิกษุณี.

สองบทว่า เอกศุด อฏฐวตถุกา มีความว่า อาบัติน่าหนึ่ง
ของภิกษุณีทั้งหลายเท่านั้น ชื่อว่าอฏฐวตถุกา ในศาสนานี้.

สองบทว่า เอเคน สพฺพสงฺคโห มีความว่า สงเคราะห์สิกขาบท
ทั้งหมด และปาฏิโมกข์ทุกเทศทั้งหมด เข้าด้วยนิทานุเทศอันเดียนี้ว่า ภิกษุใด
มีอาบัติอยู่, ภิกษุนั้น พึงเปิดเผยเสีย.

[มูลแห่งวินัยเป็นต้น]

หลายบทว่า วินยสุส เทว มุลานี มีความว่า (มูลแห่งวินัยมี ๒
คือ) กาย ๑ วาจา ๑.

* ที่ถูก ๑๒ คือภิกษุ ๔ ภิกษุณี ๘.

หลายบทว่า **ครุภา เทว วุตตา** มีความว่า (อาบัติหนักท่านกล่าวได้ ๒ คือ) ปาราชิกและสังฆาติเสส.

สองบทว่า **เทว ทุฏฐุจจุจกานา** มีความว่า ขึ้นชื่อว่าอาบัติ เพราะปิดโทษชั่วคราว มี ๒ เหล่านี้ คือ เป็นปาราชิกแก่ภิกษุผู้ปิดโทษ (คือปาราชิกของภิกษุอื่น) เป็นปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้ปิดสังฆาติเสส (ของภิกษุอื่น).

[อาบัติในละแวกบ้านเป็นต้น]

สองบทว่า **กามนุเตร จตฺสโร** มีความว่า อาบัติ ๔ อย่าง ด้วย อำนาจทุกกฎ ปาจิตตีย์ ถุลลัจจัย และสังฆาติเสส เพราะละแวกบ้านเหล่านี้ คือ ภิกษุกับภิกษุณีชวนกัน ต้องทุกกฎ, เข้าอุปจารบ้านอื่น ต้องปาจิตตีย์, เมื่อภิกษุณี ไปสู่ละแวกบ้าน ในบ้านที่ล้อมเป็นถุลลัจจัย ในอย่างเท่าที่ ๑, เป็นสังฆาติเสส ในอย่างเท่าที่ ๒, เป็นถุลลัจจัย ในอย่างเท่าที่ ๑ ที่ก้าวเข้าอุปจารแห่งบ้านไม่ได้ล้อม, เป็นสังฆาติเสส ในอย่างเท่าที่ ๒.

สองบทว่า **จตฺสโร นทีปารปจฺจยา** มีความว่า อาบัติ ๔ อย่าง เหล่านี้ คือ ภิกษุกับภิกษุณีชวนกัน ต้องทุกกฎ, ลงเรือ ต้องปาจิตตีย์, เมื่อภิกษุณี (รูปเดียว) ไปสู่ฝั่งแม่น้ำ ในเวลาข้าม เป็นถุลลัจจัย ในอย่างเท่าที่ ๑, เป็นสังฆาติเสส ในอย่างเท่าที่ ๒.

สองบทว่า **เอกมฺ เส อุตฺตจฺจยฺ** มีความว่า (ภิกษุยอมต้องถุลลัจจัย) เพราะเนื้อแห่งมนุษย์

สองบทว่า **นวมฺ เสสุ ทุกฺกญฺ** มีความว่า (ภิกษุยอมต้องทุกกฎ) ในเพราะอภัยปิยมังสะที่เหลือ

[อาบัติทางวาจาในราตรีเป็นต้น]

หลายบทว่า เทว วาจสิกา รตุตี มีความว่า ภิกษุณียืนพูดใน
หัตถบาสกับนุรุษ ในเวลามืด ๆ ค่ำ ๆ ไม่มีแสงไฟ ต้องปาจิตตีย์, เว้นหัตถบาส
ยืนพูด ต้องทุกกฏ.

หลายบทว่า เทว วาจสิกา ทิวา มีความว่า ภิกษุณียืนพูดใน
หัตถบาสกับนุรุษ ในโอกาสที่ปิดบัง ในกลางวัน ต้องปาจิตตีย์, เว้นหัตถบาส
ยืนพูด ต้องทุกกฏ.

สองบทว่า ททมานสุส ติสฺโส มีความว่า เป็นอาบัติ ๓ อย่าง
แก่ภิกษุผู้ให้แบบนี้ คือ มีประสงค์จะให้ตาย ให้ยาพิษแก่มนุษย์ ถ้าว่า เขาตาย
ด้วยยาพิษนั้น ภิกษุต้องปาราชิก, ให้แก่ยักษ์และเปรต ถ้าว่า ยักษ์และเปรต
นั้นตาย ภิกษุต้องถูกล้างจาย, ให้แก่สัตว์ครึ่งจาน ถ้าว่า มันตาย ภิกษุต้อง
ปาจิตตีย์, แม้เพราะให้จิวรแก่ภิกษุณีผู้มีไช้ญาติ ก็ต้องปาจิตตีย์.

สองบทว่า จตุตาโร จ ปฏิกุคเห มีความว่า เป็นสังฆาติเสส
เพราะจับมือและจับช่องผม, ต้องปาราชิก เพราะอมองคนชาติด้วยปาก ต้อง
นิสสัคคิยปาจิตตีย์ เพราะรับจิวรของภิกษุณีผู้มีไช้ญาติ, ต้องถูกล้างจายแก่ภิกษุณี
ผู้กำหนด รับของเคี้ยว ของบริโภคน จากมือนุรุษผู้กำหนด, กองอาบัติ ๔
ย่อมมีในเพราะรับ ด้วยประการอย่างนี้.

[อาบัติเป็นเทศนาคามินีเป็นต้น]

สองบทว่า ปญจ เทศนาคามินีโย ได้แก่ ลหุกาบัติ ๕ กอง.

สองบทว่า ฉ สปปฏิกุมมา มีความว่า เว้นปาราชิกเสียแล้ว อาบัติ
ที่เหลือ (มีทางจะทำคืนได้).

สองบทว่า **เอเกตุ อปฺปฏิกฺขมา** มีความว่า (อาบัติที่ทำคืนไม่ได้ ในศาสนานี้ มีอย่างเดียว คือ) อาบัติปาราชิก.

หลายบทว่า **วินยครุกา เทว วุตฺตา** ได้แก่ ปาราชิกและสังฆาทิเสส. บทว่า **กายวาจลิกานิ จ** มีความว่า ลิกขาบททั้งมวลที่เดียว เป็นไปในทางกายและวาจา. ไม่มีแม้เพียงลิกขาบทเดียว ที่ทรงบัญญัติในโนทวาร.

หลายบทว่า **เอโก วิกาเล ษณฺณโร** ได้แก่ ยาดองด้วยเกลือ. จริงอยู่ รสแห่งัชฌชาติชนิดหนึ่งนี้แล ควรในวิกาล.

หลายบทว่า **เอกา ลตฺติจตฺตเถนต สมฺมตี** ได้แก่ สมมติภิกษุผู้สอนภิกษุณี. จริงอยู่ สมมติด้วยลตฺติจตฺตเถนตกรรมอันเดียวกันเท่านั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตแล้ว.

[ปาราชิกทางกายเป็นต้น]

หลายบทว่า **ปาราชิกา กายิกา เทว** ได้แก่ เมถุนกรรมปาราชิกของภิกษุ และกายสังสัคคปาราชิกของภิกษุณี.

สองบทว่า **เทว ตํ วาสกฺกมฺปิโย** มีความว่า ภิกษุทำตนให้เป็นสมานสังวาสได้ด้วยตนเอง, หรือสงฆ์ผู้พร้อมเพียง ประกาศอนภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตรนั้นเสีย.

แต่ในกรุนที กล่าวสังวาสกฺกมฺปิโว ๒ อย่าง ๆ นี้ คือ ภูมิแห่งสมานสังวาสก์ ๑ ภูมิแห่งนานาสังวาสก์ ๑.

สองบทว่า **ทฺวินฺนญจ รตฺติจเจโท** ได้แก่ รัตติจเจทของภิกษุผู้อยู่ปริวาร ๑ ของภิกษุผู้ประพฤติมานัตต์ ๑.

หลายบทว่า **ปลณฺตุต ทฺวํคฺคา ทฺเว** ได้แก่ พระบัญญัติว่าด้วย
สองนิ้ว ๒ อย่าง คือ พระบัญญัติที่ว่า (ภิกษุณีเมื่อถือเอาให้สะอาดด้วยน้ำ)
พึงถือเอาเพียง ๒ ข้อแห่งนิ้วมือเป็นอย่างยิ่งนี้ ๑ พระบัญญัติที่ว่า ภิกษุไว้ผม
๒ นิ้วหรือ ๒ เดือน นี้ ๑.

[อาบัติเพราะทำร้ายตัวเองเป็นต้น]

หลายบทว่า **เทฺว อุตฺตานํ วชิตฺวาน** มีความว่า ภิกษุณีทำร้าย
ตัวเอง ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ทำร้าย ร้องไห้ ต้องปาจิตตีย์ ทำร้าย
ไม่ร้องไห้ ต้องทุกกฏ.

หลายบทว่า **ทฺวีหิ สฺงฺโฆ ภิชฺชติ** มีความว่า (สงฆ์ยอมแตกกัน
ด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ) ด้วยกรรม ๑ ด้วยจับสลาก ๑.

สองบทว่า **เทฺวตฺถ ปฺรมาปฺตติกา** มีความว่า ในวินัยแม่ทั้งสี่นี้
มีอาบัติตั้งแต่แรกทำ ๒ อย่าง เนื่องด้วยพระบัญญัติแห่งภิกษุและภิกษุณีทั้ง
๒ ฝ่าย. แต่โดยประการนอกนี้ ปฐมปาตติกาบัตินั้น ย่อมมี ๑๘ คือ ของ
ภิกษุ ๕ ของภิกษุณี ๕.

หลายบทว่า **ณฺตฺติยา กรณฺนา ทฺเว** มีความว่า ญัตติกิจมี ๒ คือ
ญัตติที่เป็นกรรมเอง ๑ ญัตติที่เป็นบาทแห่งกรรม ๑, ญัตติกิจยอมเป็นกรรม
เอง ใน ๕ สถาน, ตั้งอยู่โดยความเป็นบาทแห่งกรรมใน ๒ สถาน.

[อาบัติเพราะปาณาติบาตเป็นต้น]

สองบทว่า **ปาณาติปาเต ติสฺโส** มีความว่า (ในเพราะปาณาติบาต)
ยอมมีอาบัติ ๑ เหล่านี้ คือ ภิกษุขุดหลุมพรางไว้ ไม่เจาะจง (ผู้ใด), ถ้า

มนุษย์ตาย ต้องปาราชิก; ต้องถูกล้างจี้ เพราะยักยอกและปรตตาย, ต้องปาจิตตีย์ เพราะสัตว์ครึ่งจันตาย.

หลายบทว่า วาจา ปาราชิกา ตโย มีความว่า (อาบัติปาราชิกเนื่องด้วยวาจา ๓ คือ) ปาราชิกในวัชชปฏิจณาติกาสิกขาบท ๑ ในอุกจิตตานุวัตติกาสิกขาบท ๑ ในอัญญวัตถุกาสิกขาบท ๑.

แต่ในกฐนที ท่านกล่าวไว้ ๓ อย่างนี้ คือ ปาราชิกเพราะอทินนาทาน และฆ่ามนุษย์ โดยสังฆคัมภ์ และเพราะอวดอุตริมนุสสรรม.

สองบทว่า โภภาสนา ตโย ได้แก่ สังฆาติเสสเพราะพุดสรสรเสริญ และติพาดพิงทวารหนักทวารเบา, ถูกล้างจี้ เพราะพุดสรสรเสริญและติพาดพิงอวัยวะได้รากลขวัณลงมา เนื้อช่วงเข้าขึ้นไป เว้นทวารหนักทวารเบาเสีย, ทุกกฏ เพราะพุดสรสรเสริญและติพาดพิงอวัยวะเนื้อรากลขวัณขึ้นไป ได้ช่วงเข้าลงมา.

สองบทว่า สญจริตเตน วา ตโย มีความว่า อาบัติ ๓ กองมี เพราะการชักสือเป็นเหตุ เหล่านี้ คือ ภิกษุรับคำ พุดชักสือ กลับมาบอก ต้องสังฆาติเสส, รับคำ พุดชักสือ ไม่กลับมาบอก ต้องถูกล้างจี้ รับคำ ไม่พุดชักสือ ไม่กลับมาบอก ต้องทุกกฏ.

[บุคคลที่ไม่ควรให้อุปสมบทเป็นต้น]

หลายบทว่า ตโย ปุคฺคตา น อุปสมฺปาเทตพฺพา มีความว่า (บุคคลอันสงฆ์ไม่พึงให้อุปสมบท ๓ จำพวก คือ) บุคคลผู้มีกาล คือ อายุไม่ครบ ๑ ผู้มีอวัยวะบกพร่อง ๑ ผู้วิบัติโดยวัตถุ ๑. เหตุที่ทำให้บุคคล ๓ จำพวกนั้นให้ต่างกัน ได้กล่าวแล้ว.

อีกประการหนึ่ง ในบุคคล ๓ จำพวกนี้ บุคคลใด ไม่บริบูรณ์ด้วย
บาตรและจีวร และบุคคลใด บริบูรณ์แต่ไม่ขอ, บุคคลเหล่านี้แล ท่าน
สงเคราะห์ ด้วยบุคคลผู้มีอวัยวะบกพร่องโดยเฉพาะ. ฝ่ายบุคคลผู้มีความกระทำ
เลวทราม มีผู้ฆ่ามารดาเป็นต้น ฟังทราบที่สงเคราะห์ ด้วยบุคคลผู้วิบัติโดย
วัตถุโดยเฉพาะ กล่าวคือ บัณเฑาะก์อุกโตพญชนก และสัตว์ดิรัจฉาน.
จริงอยู่ นัยนี้ ท่านกล่าวไว้ในกฐนที.

หลายบทว่า **ตโย กมฺมานํ สงฺคหา** ได้แก่ (กรรมสังคหะ ๓ อย่าง
คือ) วากำหนดบัญญัติ คำประธานที่ทำค้าง คำระบุงกรรมที่เสร็จไปแล้ว.

ในกรรมสังคหะ ๓ นั้น กรรมทั้งหลายอันท่านสงเคราะห์ด้วยลักษณะ
๓ เหล่านี้ คือ วากำหนดต่างโดยคำว่า **ทเทยฺย กรเญยฺย** เป็นอาทิ ชื่อว่า
วากำหนดบัญญัติ คำสวดประกาศต่างโดยคำว่า **เทติ กโรติ** เป็นอาทิ ชื่อว่า
คำประธานที่ทำค้าง, คำสวดประกาศต่างโดยคำว่า **ทินฺนํ กตํ** เป็นอาทิ ชื่อว่า
คำระบุงกรรมที่เสร็จไปแล้ว.

กรรมทั้งหลายอันท่านสงเคราะห์ด้วยลักษณะ ๓ แม้อื่นอีก คือ ด้วย
วัตถุ บัญญัติ อนุสาวนา. จริงอยู่ กรรมที่พร้อมด้วยวัตถุ พร้อมด้วยบัญญัติ
และพร้อมด้วยอนุสาวนา จึงจัดเป็นกรรมแท้. ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า
กรรมสังคหะมี ๓.

ขึ้นชื่อว่า บุคคลที่สงฆ์นาสนะเสีย ท่านกล่าวไว้ ๓ จำพวก ได้แก่
บุคคล ๓ จำพวกที่สงฆ์ให้นาสนะเสีย ด้วยอำนาจถึงคนาสนา สังฆาสนาสนา
และทัณฑกรรมนาสนา ฟังทราบ (โดยบาลี) อย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย จง
นาสนะเมตติยาภิภษุณีเสีย, บุคคลผู้ประทุษร้าย สงฆ์พึงให้นาสนะเสีย, สามเณร

ประกอบด้วยองค์ ๑๐ ภิกษุพึงให้นาสนะเสียด, ท่านทั้งหลาย จงให้นาสนะ-
กัณณกสามเณรเสียด.

สองบทว่า **ติณฺณนุ** **เอกวาจิกา** มีความว่า อนุสาวนาอันเดียว
ควรแก่ชน ๓ มีอุปมาเดียวกัน ต่างอาจารย์กัน โดยพระบาลีว่า ภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อทำบุคคล ๒ - ๓ คน ในอนุสาวนาเดียวกัน.

[อาบัติเพราะอทินนาทานเป็นต้น]

สองบทว่า **อทินฺนาทาน** **ติสุโส** มีความว่า ในเพราะ (อทินนาทาน)
บาทหนึ่ง หรือเกินกว่าบาท เป็นปาราชิก, เกินกว่า ๑ มาสก ต่ำกว่า ๕ มาสก
เป็นอุลลัจจัย, ๑ มาสก หรือหย่อนมาสก, เป็นทุกกฏ.

สองบทว่า **จตุสสุ** **เมณฺพจฺจยา** มีความว่า ภิกษุเสพเมถุนใน
ทวารที่สัต์ยังไม่กัศ ต้องปาราชิก. ในทวารที่สัต์กัศแล้วโดยมาก ต้อง
อุลลัจจัย, สอดองคชาตเข้าไปในปากที่อำมิให้กระทบ ต้องทุกกฏ, ภิกษุณีต้อง
ปาจิตติย เพราะชุนเพ็ดทำด้วยยาง.

สองบทว่า **นิทฺทนต์ส** **ติสุโส** มีความว่า เป็นปาราชิกแก่ภิกษุผู้
(ลัก) ตัดต้นไม้ใหญ่, เป็นปาจิตติย แก่ผู้ตัดกุกคาม, เป็นอุลลัจจัย แก่ผู้ตัด
องคชาต.

สองบทว่า **ปญฺจ จตฺตปจฺจยา** มีความว่า ภิกษุทั้งยาพิษ ไม่
เจาะจง ถ้ามุขย์ตายเพราะยาพิษนั้น ต้องปาราชิก, เมื่อยักษและเปรตตาย
ต้องอุลลัจจัย, เมื่อสัต์ศิริจฺจานตาย ต้องปาจิตติย เพราะทั้ง คือ ปล่อยสุกกะ
เป็นสังฆาติเสส, เพราะถ่ายอุจจาระและปัสสาวะในของเขี้ยว ต้องทุกกฏ ใน
เสฉิยวัตร, อาบัติ ๕ กองนี้ย่อมมี เพราะวัตถุที่ทั้งเป็นปัจจัย.

[ปรับอาบัติควบกันเป็นต้น]

หลายบทว่า ปาจิตติเยน ทุกกฐา กตา มีความว่า ท่านปรับ
ทุกกฐควบกับปาจิตติย์ด้วย ในสิกขาบททั้ง ๑๐ ในภิกขุโนวาทกวัคค์.

หลายบทว่า จตุเรตฺถ นวกา วุตฺตา มีความว่า ในสิกขาบทที่ ๑
นั้นแล ท่านกล่าวหมวด ๕ ไว้ ๔ หมวดอย่างนี้ คือ ในกรรมไม่เป็นกรรม
๒ หมวด ในกรรมเป็นกรรม ๒ หมวด.

สองบทว่า ทฺวินฺนํ ปี จิวเรน จ มีความว่า เพราะจิวรเป็นต้นเหตุ
ย่อมเป็นอาบัติ แก่ภิกษุผู้ให้จิวร แก่ภิกษุณี ๒ พวก อย่างนี้ คือ เป็นปาจิตติย์
แก่ภิกษุผู้ให้จิวรแก่ภิกษุณี ผู้อุปสมบทในสำนักภิกษุทั้งหลาย, เป็นทุกกฐ
แก่ภิกษุผู้ให้จิวรแก่ภิกษุณี ผู้อุปสมบทในสำนักภิกษุณีทั้งหลาย.

ปาฎิเทศนียะ ๘ มาแล้วในบาลีแล.

หลายบทว่า ภูณฺชนฺตามกฺธฺยเณน ปาจิตติเยน ทุกกฐา กตา
มีความว่า ท่านปรับทุกกฐควบกับปาจิตติย์ด้วย แก่ภิกษุณีผู้ออกปากขอข้าว
เปลือกนั้น.

[อาบัติเพราะเดินเป็นต้น]

สองบทว่า คจฺจนฺตฺสฺส จตฺสฺโส มีความว่า เป็นอาบัติ ๔ กองนี้
แก่ผู้ไป คือ เป็นทุกกฐแก่ภิกษุผู้ชวนกันเดินทาง กับภิกษุณี หรือมาตุคาม,
เป็นปาจิตติย์ เมื่อเข้าอุปัชฌาย์บ้าน, ภิกษุณีใด ไปสู่ละแวกบ้านรูปเดียว เมื่อ
ภิกษุณีนั้น เข้าอุปัชฌาย์บ้าน เป็นอุลลัจจัย ในอย่างเท่าที่ ๑, เป็นสังฆาติเสส
ในอย่างเท่าที่ ๒.

สองบทว่า **จิตตส วาปี ตตตกา** มีความว่า อาบัติ ๔ กองนั้นแล
ย่อมมีแม่แก่ผู้ยืนอยู่, อย่างไร? อย่างนี้ คือ ภิกษุณี ยืนในหัตถบาซของ
บุรุษด้วยอำนาจมิตตสันถวะ ในที่มีด หรือในโอกาสกำบัง ต้องปาจิตตีย์,
ยืนเว้นหัตถบาซ ต้องทุกกฎ. ในเวลาอรุณขึ้น ยืนเว้นหัตถบาซของภิกษุณี
ซึ่งเป็นเพื่อน ต้องถูกล้างจัย, เว้นหัตถบาซยืน ต้องสังฆาทิเสส.

หลายบทว่า **นิสินุสฺส จตฺสโร อาปตฺติโย นิปนฺนสฺสาปี**
ตตตกา มีความว่า ก็แม่ถ้าว่า ภิกษุณีนั้น นั่งก็ตาม นอนก็ตาม เธอย่อม
ต้องอาบัติ ๔ กองนั้นนั่นแล.

[อาบัติมากต้องในเขตเดียวกัน]

สองบทว่า **ปญฺจ ปาจิตฺตียานิ** มีความว่า เกสัช ๕ ที่ภิกษุรับ
ประเคนแล้วไม่ปนกัน ใส่ไว้ในภาชนะต่างกันก็ตาม ในภาชนะเดียวกันก็ตาม.
เพราะล่วง ๗ วัน ภิกษุณีนั้น ย่อมต้องปาจิตตีย์หมดทั้ง ๕ ตัว ต่างวัตถุกัน
ในขณะเดียวกัน. ไม่พึงกล่าวว่า ต้องอาบัตินี้ก่อน อาบัตินี้ภายหลัง.

สองบทว่า **นว ปาจิตฺตียานิ** มีความว่า ภิกษุใด ออกปากขอ
โภชนะประณีต ๘ อย่าง เกล้าคำข้าวคำหนึ่ง รวมกันกับโภชนะประณีตเหล่านั้น
เทียว เปิบเข้าปาก ให้ล่วงลำคอเข้าไป, ภิกษุนี้ ย่อมต้องปาจิตตีย์ หมดทั้ง
๘ ตัว ต่างวัตถุกัน ในขณะเดียวกัน. ไม่พึงกล่าวว่า ต้องอาบัตินี้ก่อน อาบัตินี้
ภายหลัง.

[วิธีแสดงอาบัติ]

สองบทว่า **เอกวาจาย เทเสยฺย** มีความว่า ภิกษุพึงแสดงด้วยวาจา
อันเดียว อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้ารับประเคนเกสัช ๕ ให้ล่วง ๗ วันไป

ต้องอาบัติ ๕ จึงแสดงคืนอาบัติเหล่านั้นในสำนักท่าน อาบัติเหล่านั้น เป็นอัน
เธอแสดงแล้วแท้; ไม่มีกิจที่จะต้องทำด้วยวาจา ๒-๓ ครั้ง. แม้ในวิสาขนาที่ ๒
ก็ฟังกล่าวว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าออกปากขอโทษนะประณิต ๕ อย่างนั้น
ต้องอาบัติ ๕ จึงแสดงคืนอาบัติเหล่านั้น ในสำนักท่าน.

หลายบทว่า **วัตถุ กิตุเตตฺวา เทเสยฺย** มีความว่า ฟังแสดงระบ
วัตถุ อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้ารับประเคนเภสัช ๕ ให้ล่วง ๗ วันไป,
ข้าพเจ้าแสดงอาบัติเหล่านั้นตามวัตถุ ในสำนักท่าน. อาบัติทั้งหลาย เป็นอัน
ภิกษุเหล่านั้นแสดงแล้วแท้. ไม่มีกิจที่จะต้องระบชื่ออาบัติ. แม้ในวิสาขนาที่ ๒ ก็
ฟังกล่าวว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าออกปากขอโทษนะประณิต ๕ อย่าง นั้นแล้ว,
ข้าพเจ้าแสดงคืนอาบัติเหล่านั้น ตามวัตถุ ในสำนักท่าน.

[ยวตติยกาบัติเป็นต้น]

สองบทว่า **ยวตติยก เทสฺโส** มีความว่า อาบัติ ๓ กองในยวตติยกะ
เหล่านี้ คือ เป็นปราชิกแก่ภิกษุณีผู้ประพฤติตามภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร, เป็น
สังฆาติเสส แก่ภิกษุทั้งหลาย มีพระโกกาสิกะเป็นต้น ผู้ประพฤติตามพระ-
เทวทัตต์ผู้ทำลายสงฆ์ และเป็นปาจิตติย์แก่นางจันทกาฬิภิกษุณี เพราะไม่
สละทิฏฐิลามก.

สองบทว่า **จ โวหารปจฺจยา** มีความว่า ภิกษุยอมต้องอาบัติ ๖
มีวาจาที่ตนประกอบเป็นปัจจัย. อย่างไร? อย่างนี้ คือ เพราะอาชีวะเป็นเหตุ
เพราะอาชีวะเป็นการณ์ ภิกษุมีความปรารถนาลามก อันความปรารถนาลามก
ครอบงำแล้ว อวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มี ไม่จริง ต้องปราชิก, เพราะ
อาชีวะเป็นเหตุ เพราะอาชีวะเป็นการณ์ ภิกษุถึงความชกสือ ต้องสังฆาติเสส

เพราะอาชีวะเป็นเหตุ เพราะอาชีวะเป็นการณ์ (อวดโดยปริยายว่า) ภิกษุใด อยู่ในวิหารของท่าน ฯลฯ ต้องถูกล้างจัย เพราะอาชีวะเป็นเหตุ เพราะอาชีวะเป็นการณ์ ภิกษุออกปากขอโภชนะประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนนั้น ต้อง ปาจิตตีย์, เพราะอาชีวะเป็นเหตุ เพราะอาชีวะเป็นการณ์ ภิกษุณีออกปากขอ โภชนะประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนนั้น ต้องปาฏิเทสนียะ, เพราะอาชีวะเป็นเหตุ เพราะอาชีวะเป็นการณ์ ภิกษุไม่อาพาธ ออกปากขอแองหรือข้าวสุก เพื่อประโยชน์แก่ตนนั้น ต้องทุกกฏ.

สองบทว่า **ขาทนต์สุส ติสฺโส** มีความว่า ภิกษุต้องถูกล้างจัย เพราะเนื้อมนุษย์, ต้องทุกกฏ เพราะอกัปปิยมังสะที่เหลือ, เป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุณี เพราะกระเทียม.

สองบทว่า **ปญจ โภชนปจฺจยา** มีความว่า ภิกษุณีผู้กำหนดรับ โภชนะจากมือของบุคคลคือบรูษผู้กำหนด เดิมเกล้าให้ระคนกันกลืนเข้าไป, อนึ่ง ถือเอาเนื้อมนุษย์ กระเทียม โภชนะประณีตที่ตนออกปากขอเพื่อประโยชน์ แก่ตน และอกัปปิยมังสะที่เหลือ เดิมเกล้าให้ระคนกันกลืนเข้าไป, ย่อมต้อง อาบัติ ๕ มีโภชนะเป็นปัจจัย เหล่านี้ คือ สังฆาทิเสส ถูกล้างจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ.

[ฐานะ ๕ แห่งยาวตติยกาบัติเป็นต้น]

สองบทว่า **ปญจ ฐานานิ** มีความว่า ยาวตติยกาบัติทั้งปวง ย่อม ถึงฐานะ ๕ อย่างนี้ คือ สำหรับภิกษุณี ผู้ประพฤติดตามภิกษุอันสงฆ์ยกวัตร ไม่ยอมสละ ด้วยวาจาประกาศเพียงครั้งที่ ๓ เพราะอุตติ ต้องทุกกฏ, เพราะ กรรมวาจา ๒ ต้องถูกล้างจัย, ในที่สุดแห่งกรรมวาจา ต้องปาราชิก, [สำหรับ

ภิกษุ] เพราะบากันเพื่อทำลายสงฆ์เป็นต้น เป็นสังฆาทิเสส และเพราะไม่
ยอมสละทิฏฐิตามกเป็นปาจิตติย.

สองบทว่า **ปลุจนุญเจว อापตติ** มีความว่า ขึ้นชื่อว่าอาบัติ
ย่อมมีแก่สหธรรมิกทั้ง ๕. ในสหธรรมิกทั้ง ๕ นั้น โดยนิปปริยาย อาบัติย่อม
มีแก่ภิกษุและภิกษุณี ๓ พวกเท่านั้น. แต่สำหรับนางสิกขมานาสามเณรและ
สามเณรี อาบัติย่อมมีโดยปริยายนี้ว่า ความเป็นของไม่ควร ย่อมไม่ควร.
สหธรรมิก ๓ นั้น ภิกษุไม่พึงให้แสดงอาบัติ, แต่พึงลงทัณฑกรรมแก่พวกเธอ.

สองบทว่า **ปลุจนุญ อธิกรณน จ** มีความว่า ก็แลอธิกรณ์ย่อม
มีแก่สหธรรมิกทั้ง ๕ เหมือนกัน. จริงอยู่ วินิจฉัยโวหาร เพื่อประโยชน์แก่
บริหารมีบาตรและจีวรเป็นต้น ของสหธรรมิกทั้ง ๕ นั้นแล เรียกว่าอธิกรณ์
ส่วนวินิจฉัยโวหาร ของคฤหัสถ์ ย่อมจัดเป็นอัญญกรรม (คือการว่าคดี).

หลายบทว่า **ปลุจนุญ วินิจฺจโย โหติ** มีความว่า ขึ้นชื่อว่า
วินิจฉัยของสหธรรมิกทั้ง ๕ เหล่านั้นเอง ก็มีอยู่.

สองบทว่า **ปลุจนุญ รูปสเมน จ** มีความว่า อธิกรณ์ของ
สหธรรมิกทั้ง ๕ เหล่านั้นแล ที่ได้วินิจฉัยแล้ว ชื่อว่าเป็นอันระงับไป.

สองบทว่า **ปลุจนุญเจว อนापตติ** มีความว่า ขึ้นชื่อว่า
อนาบัติ ย่อมมีแก่สหธรรมิกทั้ง ๕ เหล่านั้นแล.

หลายบทว่า **ตีหิ ฐาเนหิ โสภติ** มีความว่า ภิกษุยอมงามโดย
เหตุ ๓ มีสงฆ์เป็นต้น. จริงอยู่ บุคคลผู้กระทำความละเมิดแล้วกระทำคืน
อาบัติที่ยังทำคืนได้ ในท่ามกลางสงฆ์ หรือในท่ามกลางคณะหรือในสำนัก
บุคคล ย่อมเป็นผู้มีศีลใหม่เอี่ยม กลับตั้งอยู่ตามเดิม. เพราะเหตุนี้ท่านจึง
กล่าวว่า ย่อมงามโดยสถาน ๓.

[อาบัติทางกายในราตรีเป็นต้น]

หลายบทว่า เทว กายิกา รตุตี มีความว่า ภิกษุณี ต้องอาบัติทางกายทวารเป็นแดนเกิด ๒ อย่าง ในราตรี คือ เมื่อสำเร็จการขึ้นนั่งและนอน ในหัตถบาซของบุรุษ ในเวลามืดๆ ค่ำๆ ต้องปาจิตตีย์; เมื่อสำเร็จการขึ้นเป็นอาทิ ละหัตถบาซ ต้องทุกกฏ.

หลายบทว่า เทว กายิกา ทิวา มีความว่า ภิกษุณี ต้องอาบัติ ๒ กอง ในโอกาสที่กำบัง ในเวลากลางวัน โดยอุบายนั้นแล.

หลายบทว่า นิรฆนตสุต เอกา อาปตติ มีความว่า อาบัติกองเดียวนี้ ย่อมมีแก่ภิกษุผู้ฟังดู [โดยบาลี] ว่า ภิกษุทั้งหลาย ก็แลอันภิกษุผู้กำหนดแล้ว ไม่พึงฟังพระองค์กำเนิดแห่งมาตุคาม ภิกษุใดฟังฟังดู ภิกษุนั้นต้องทุกกฏ.

สองบทว่า เอกา ปิณฑปาติปัจจุยา ได้แก่ อาบัติทุกกฏที่ตรัสในบาลีนี้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ก็แลอันภิกษุไม่พึงแลดูหน้า ของทายิกาผู้ถวายภิกษา. จริงอยู่ โดยที่สุด แลดูหน้าแม่ของสามเณรผู้ถวายข้าวต้มหรือกับข้าว ก็เป็นทุกกฏเหมือนกัน.

แต่ในกรุนที่กล่าววว่า คำว่า อาบัติกองเดียว เพราะบิณฑบาตเป็นปัจจัย ได้แก่ เป็นปาจิตตีย์ แก่ภิกษุฉันบิณฑบาตซึ่งภิกษุณีแนะนำให้ถวาย.

[ภิกษุที่สงฆ์ยกวัตรเป็นต้น]

สองบทว่า อฏฺฐานิตฺ เต สมฺปสุตฺติ ได้แก่ อานิสงส์ที่ตรัสไว้ในโกสัมพิกขันธกะ.

หลายบทว่า อุกุชิตตกา โดย วุตตา ได้แก่ (ภิกษุที่สงฆ์ยกวัตร ๓ พวก เพราะเหตุ ๓ ประการ คือ) เพราะไม่เห็นอาบัติ ๑ เพราะไม่ทำ ก็น ๑ เพราะไม่ยอมสละทิฐฐิตามก ๑.

สองบทว่า เตจตุตทาพิส สมุมวตตนา ได้แก่ ความประพฤติ ชอบ ในวัตรทั้งหลาย มีประมาณเท่านั้น ของภิกษุที่ถูกสงฆ์ยกวัตรเหล่านั้น นั้นแล.

สองบทว่า ปญจภูฐาน มุสวาโท มีความว่า มุสวาท ย่อม ถึงฐานะ ๕ กล่าวคือ ปาราชิก สังฆาทิเสส ทุลลัจจัย ปาจิตตีย์และทุกกฏ.

หลายบทว่า จุฑทส ปรมนติ วุจจติ ได้แก่ สิกขาบทที่กล่าว แล้วในหนหลัง โดยนัยมี ๑๐ วันอย่างยิ่ง เป็นอาทิ.

สองบทว่า ทุวาทส ปาฏิเทศนียา ได้แก่ ปาฏิเทศนียะของภิกษุ ๔ ของภิกษุณี ๘.

สองบทว่า จตุนัน เทสนาย จ ความว่า การแสดงโทษล่วงเกิน ของบุคคล ๔ จำพวก. ถ้ามว่า ก็การแสดงโทษล่วงเกิน ๔ อย่างนั้น คือ ชื่อไหนบ้าง? คือ ชื่อว่า การแสดงโทษล่วงเกินของบุคคล ๔ จำพวกนี้ คือ การแสดงโทษล่วงเกินของนายขมังธนูผู้มุ่งไปฆ่า ซึ่งพระเทวทัตจัดส่งไป การแสดงโทษล่วงเกิน แห่งอุปัฏฐายิกาของพระอนุรุทธเถระ การแสดงโทษล่วงเกินของวัชฌณวิ การแสดงโทษล่วงเกินของภิกษุทั้งหลาย ผู้กระทำ อุกเขปนียกรรมแก่พระวาสภคามิยต์เถระแล้วกลับมา.

[มุสาวาทเมืองค์ ๘ เป็นต้น]

สองบทว่า **อฏฺฐจฺจิกโก มุสาวาทโ** มีความว่า มุสาวาทที่ประกอบด้วยของค์ ๘ ตั้งต้นแต่องค์ที่ว่า ก่อนแต่พูด ผู้นั้น มีความคิดว่า เราจักพูดปด ดังนี้ มีองค์ว่า ยันความจำ เป็นที่สุดจัดว่ามุสาวาท ประกอบด้วยของค์ ๘.

แม้องค์อุโบสถ ๘ ก็ได้กล่าวแล้ว โดยนัยมีคำว่า ไม่พึงมาสัตว์ เป็นอาทิ.

สองบทว่า **อฏฺฐ ทูเตยฺยงฺคานิ** ได้แก่ (องค์เกี่ยวแก่ความเป็นทูต ๘ ประการ) อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในสังฆเภทกัณฑ์ชกคะ โดยนัยมีคำว่า ภิขุทั้งหลาย ภิขุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเป็นผู้ฟังเอง และให้ผู้อื่นฟัง เป็นอาทิ.

ติตถยวัตร ๘ ได้กล่าวแล้วในมหาขันธกะ

คำว่า **อุปสัมปทา มีวาจา ๘** ท่านกล่าวหมายถึงอุปสมบทของภิขุณีทั้งหลาย.

สองบทว่า **อฏฺฐนฺนํ ปจฺจุฏฺฐาพฺพิ** มีความว่า ภิขุณีทั้งหลาย นอกนี้ พึงลุกขึ้นให้อาสนะแก่ภิขุณี ๘ รูป ในหอฉัน.

สองบทว่า **ภิขุโนวาทโก อฏฺฐหิ** มีความว่า ภิขุผู้ประกอบด้วยของค์ ๘ อันสงฆ์พึงสมมติให้เป็นผู้สอนภิขุณี.

วินิจฉัยในคาถาว่า **เอกสฺส เจษฺฐ** พึงทราบดังนี้ :-

ในชน ๕ ภิขุใด ให้จับสลากทำลายสงฆ์ ความขาด ย่อมมีแก่ภิขุนั้นแล คือ ย่อมต้องปาราชิกเหมือนอย่างพระเทวทัตต์. เป็นอุลลัจจัย แก่บุคคล ๔ คน ผู้ประพฤติดำเนินตามภิขุผู้ทำลายสงฆ์ เหมือนภิขุทั้งหลายมีพระ-

โกกาลิกะเป็นต้น. ไม่เป็นอาบัติแก่บุคคล ๔ คน ผู้เป็นธรรมวาที. ก็อาบัติ และอนาบัติเหล่านี้ ของคนทั้งปวง มีวัตถุอันเดียวกัน คือ มีสังฆเภทเป็น วัตถุเท่านั้น.

[กรรมเนื่องด้วยผู้ตติเป็นต้น]

วินิจฉัยในกาลว่า นว อาฆาตวัตถุนี้ ฟังทราบดังนี้ :-

บทว่า นวหิ มีความว่า สงฆ์ย่อมแตกกัน เพราะภิกษุ ๕ รูป.

หลายบทว่า ญตฺติยา การณา นว มีความว่า กรรมที่สงฆ์พึงทำ ด้วยผู้ตติ มี ๕ อย่าง.

คำที่เหลือ ดิ้นทั้งนั้น...

หลายบทว่า ทส ปุคฺคฺลา นาภิวาเทตพุทฺธา ได้แก่ ชน (ที่ไม่ กวรไหว้) ๑๐ จำพวก ที่ตรัสไว้ ในเสนาสนชั้นธกะ.

สองบทว่า อญฺชลิสามิเจน จ มีความว่า อัญชลิกรรมพร้อมทั้ง สามิจิกรรม อันภิกษุไม่พึงทำแก่ชน ๑๐ จำพวกนั้น. อธิบายว่า วัตรในชั้นธกะ มีถามถึงน้ำดื่มและฉวยพัดใบตาลเป็นต้น อันภิกษุไม่พึงแสดงแก่ชน ๑๐ จำพวก นั้น อัญชลิก็ไม่พึงประคอง.

สองบทว่า ทสนฺนํ ทุกกฺกฺมฺมิ มีความว่า เป็นทุกกฏแก่ภิกษุผู้ทำ อย่างนั้น แก่คน ๑๐ จำพวกนั้นแล.

สองบทว่า ทส จีวรชารณา ความว่า อนุญาตให้ทรงอดิเรกจีวร ไว้ ๑๐ วัน.

หลายบทว่า ปญฺจนฺนํ วสุสํ วุตุถามํ ทาทพุทฺ อธิ จีวร ได้แก่ ฟังให้ต่อหน้าสหรรรมิกทั้ง ๕ ทีเดียว.

สองบทว่า สตฺตุนฺนํ สนฺเต มีความว่า เมื่อมีผู้รับแทนที่สมควร
พึงให้ลับหลังก็ได้ แก่ชน ๗ จำพวกนี้ คือ ภิกษุผู้หลีกเลี่ยงไปต่างทิศ ภิกษุบ้า
ภิกษุผู้มีจิตฟุ้งซ่าน ภิกษุผู้ถูกเวทนาครอบงำ และภิกษุสงฆ์ยกวัตร ๓ พวก.

สองบทว่า โสพสนฺนํ น ทาทพฺพํ มีความว่า ไม่ควรให้แก่ชน
ที่เหลือ ๑๖ จำพวกมีบัณฑิตเป็นต้น ที่ตรัสไว้ในจิวรชันรกะ.

หลายบทว่า กติสฺสํ รตฺติสฺสํ อาปตฺตี ฉายยิตฺวาน มีความว่า
ภิกษุปิดอาบัติที่รื้อย ไว้รื้อยราตรี.

หลายบทว่า ทสฺสํ รตฺติสฺสํ อาปตฺตี ฉายยิตฺวาน มีความว่า
ภิกษุปิดอาบัติ ๑ พัน ไว้รื้อยราตรี.

ก็ความสังเขปในคำนี้ ดังต่อไปนี้ :-

ภิกษุใด ต้องอาบัติสังฆาติเสสวันละรื้อย ปิดไว้รื้อยละ ๑๐ วัน. อาบัติ
๑ พัน ย่อมเป็นอันภิกษุนั้นปิดไว้รื้อยราตรี. ภิกษุนั้น พึงขอปริวาสว่า อาบัติ
เหล่านั้นทั้งหมดเที่ยว ข้าพเจ้าปิดไว้ ๑๐ วัน แล้วเป็นปาริวาสิกะ อยู่ปริวาส
๑๐ ราตรี พึงพ้นได้.

[ว่าด้วยกรรมโทษเป็นอาทิ]

หลายบทว่า ทฺวาทส กมฺมโทสา วุตฺตา มีความว่า พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสกรรมโทษ ๑๒ นับกรรมละ ๓ ๆ ในกรรม ๑ ๆ อย่างนี้คือ
อปโลคนกรรม เป็นวรรคโดยธรรม พร้อมเพรียงโดยธรรม เป็นวรรค
โดยธรรม; แม้บัญญัติกรรม ญัตติทุติยกรรม ญัตติจตุตถกรรม ก็เหมือนกัน.

สองบทว่า จตฺสุโส กมฺมสมฺปตฺติโย มีความว่า กรรมสมบัติ
ที่ตรัสไว้ ๔ ประการ อย่างนี้ คือ อปโลคนกรรม พร้อมเพรียงโดยธรรม
แม้กรรมที่เหลือ ก็เหมือนกัน.

สองบทว่า จ กมฺมานิ มีความว่า กรรม ๖ อย่าง ที่ตรัสไว้
อย่างนี้ คือ กรรมไม่เป็นกรรม กรรมเป็นวรรค กรรมพร้อมเพรียง กรรมเป็นวรรค
โดยอาการเทียมกรรม กรรมพร้อมเพรียงโดยอาการเทียมกรรม กรรมพร้อม-
เพรียง โดยกรรม.

หลายบทว่า เอเกตุถ ธมฺมิกา กตา มีความว่า ในกรรม ๖
อย่างนี้ กรรมพร้อมเพรียงโดยกรรมอย่างเดียวกันนั้น ตรัสเป็นกรรมที่ชอบ
กรรม.

แม้ในคำตอบในคาถาที่ ๒ กรรมพร้อมเพรียงกันโดยกรรมนั้นแล ก็
เป็นกรรมชอบกรรม (เหมือนกัน).

[ว่าด้วยอาบัติระงับและไม่ระงับ]

สองบทว่า ยํ เถลิตํ มีความว่า กองอาบัติเหล่าใด อันพระอนัน-
ตชินเจ้าทรงแสดงแล้วตรัสแล้ว คือประกาศแล้ว.

วินิจฉัยในคำว่า อนนฺตชินเนน เป็นต้น พึงทราบดังนี้ :-

นิพพานเรียกว่า อนันตะ เพราะเว้นจากความเป็นธรรมมีที่สุครอบที่
บัณฑิตจะกำหนดได้. นิพพานนั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงปราบปรามกอง
กิเลส ชำระแล้ว ชำระเด็ดขาดแล้ว คือ บรรลุแล้ว ถึงพร้อมแล้ว เปรียบ
เหมือนราชสมบัติอันพระราชาทรงปราบปรามหมู่ข้าศึกได้แล้วจะนั้น. เพราะ
เหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า บัณฑิตจึงขนานพระนามว่า อนันตชินะ.

พระอนันตชินะนั้นแล ชื่อว่าผู้คงที่ เพราะเป็นผู้ไม่มีวิการ ในเพราะ
อิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์. พระองค์ทรงเห็นวิเวก ๔ กล่าวคือ ตทังควิเวก
วิกขัมภนวิเวก สมุจเฉทวิเวก ปฏิปัสสัทธิวิเวก และนิสสรณวิเวก เพราะ

ฉะนั้น จึงชื่อว่าผู้เห็นวิเวก. กองอาบัติเหล่าใด อันพระอนันตชินะ ผู้คงที่ ผู้เห็นวิเวกนั้นทรงแสดงแล้ว.

ในคำว่า เอกศุต สมุมติ วินา สมเถหิ นี้ มีบทสัมพันธดังนี้ :-

กองอาบัติ ๗ เหล่าใด อันพระศาสดาทรงแสดงแล้ว ในกองอาบัติ ๗ นั้น อาบัติแม่กองหนึ่ง เว้นจากสมณะทั้งหลายเสีย หาระงับไม่. โดยที่แท้ ธรรมเหล่านี้แม่ทั้งหมด คือ สมณะ ๖ อธิกรณ์ ๔ ย่อมระงับ คือยอมถึงความประกอบโดยชอบ ด้วยสัมมุขาวินัย. แต่ในธรรมเหล่านี้ สัมมุขาวินัย อย่างเดียวแล เว้นสมณะทั้งหลายเสียย่อมระงับ คือ ยอมถึงความเป็นสมณะได้. จริงอยู่ ขึ้นชื่อว่าความเว้นจากสมณะอื่นเสีย สำเร็จไม่ได้ แห่งสัมมุขาวินัยนั้น หามีไม่ ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า ในอาบัติ ๗ กองนี้ อาบัติกองหนึ่ง เว้นสมณะเสียก็ระงับได้. เนื้อความนี้ ท่านกล่าวไว้ในอรรถกถาทั้งหลายโดยอธิบายนี้ก่อน. แต่ข้าพเจ้าถือเอาเนื้อความเพียงปฏิเสศแห่งนิบาต คือวินา ชอบใจเนื้อความนี้ที่ว่า ชื่อว่า เอกศุต สมุมติ วินา สมเถหิ มีความว่า ในอาบัติ ๗ กองนั้น กองอาบัติปาราชิกกองเดียว เว้นสมณะเสีย ก็ระงับได้ คือ ย่อมระงับด้วยสมณะทั้งหลายหามีได้. จริงอยู่ แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัสคำนี้ว่า อาบัติใดไม่มีส่วนเหลือ อาบัตินั้น ย่อมระงับด้วยอธิกรณ์ไหน หามีได้ ย่อมระงับในสถานไหน หามีได้ ย่อมระงับด้วยสมณะไหน หามีได้.

[ผู้ทำลายสงฆ์ไปสู่อบาย]

บทว่า จอุนทียทุตตสา มีความว่า พึงทราบบุคคลผู้ทำลายสงฆ์ ต้องไปสู่อบาย ๑๔๔ พวก ด้วยอำนาจหมวดแปด ๑๘ หมวดเนื่องด้วยเภทกร-
วัตถุ ๑๘ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในสังฆเภทขันธกะอย่างนี้ว่า อุบาลี

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ มีความเห็นในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้น ว่า ไม่เป็น
ธรรม มีความเห็นในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้น ว่า เป็นธรรม มีความ
สงสัยในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้น มีความเห็นในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้นว่า
เป็นอธรรม มีความสงสัยในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้น มีความเห็นในประเภท
แห่งผู้มีความสงสัยนั้น ว่า เป็นอธรรม มีความเห็นในประเภท แห่งผู้มีความ
สงสัยนั้น ว่า เป็นธรรม มีความสงสัยในประเภทแห่งผู้มีความสงสัยนั้น ย่อม
แสดงอธรรม ว่าเป็นธรรม.

สองบทว่า อฏฺฐารส นاپายิกา ได้แก่ คน ๑๘ พวก ที่พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัส ในที่สุดแห่งสังฆเภทจันทรกะ นับหมวดละพวกอย่างนี้ว่า
อุบาสี ภิกษุในธรรมวินัยนี้ มีความเห็นในประเภทแห่งอัมมทิฏฐินั้น ว่า
เป็นธรรม ไม่ยืนยันความเห็น ไม่อิงความพอใจ ไม่อิงความชอบใจ ย่อม
แสดงธรรม ว่า เป็นธรรม ย่อมสวดประกาศ ให้จับสลาก ด้วยคำว่า นี้
เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้เป็นสัตตสุสานา ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบ
ใจสลากนี้ อุบาสี ภิกษุแม้นี้แลเป็นผู้ทำลายสงฆ์ แต่หาไปสู่อบายไม่ หาไป
สู่นรกไม่ หาตั้งอยู่ตลอดกาลป์ไม่ มิใช่ผู้เขี้ยวขยาไม่ได้.

หมวดแปด ๑๘ หมวด ได้กล่าวเสร็จแล้วในคำวิชันนาด้วยบุคคลผู้ทำ
ลายสงฆ์ ๑๔๔ พวก.

วิชันนาคาถาทังปวง มีว่า กติ กมฺมานิ เป็นต้น ตื่นทั้งนั้นละนี้แล.

อปฺรทฺตฺยคาคาสังคณิก วัฒนฺนา จป

เสทโฆจนคาถา

[๑,๒๕๖] บุคคลไม่มีสังวาสกับภิกษุ
และภิกษุณี การสมโภคบางอย่าง อันภิกษุ
และภิกษุณีย่อมไม่ได้ในบุคคลนั้น ไม่ต้อง
อาบัติเพราะไม่อยู่ปราศ ปัญหาข้อนี้ ท่าน
ผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๒๕๗] ครุภันท์ ๕ อย่าง อัน
พระพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ตรัสว่า
ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้จำหน่าย ผู้ใช้สอย
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย คิดกันแล้ว.

[๑,๒๕๘] ข้าพเจ้าไม่กล่าวถึง บุคคล
๑๐ จำพวก เว้นบุคคล ๑๑ จำพวกเสีย ภิกษุ
ให้ผู้แก่กว่าต้องอาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่าน
ผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๒๕๙] ภิกษุไม่ใช่ผู้ถูกกวัตร ไม่
ใช่ผู้อยู่ปริวาส ไม่ใช่ผู้ทำลายสงฆ์และไม่
ใช่ผู้หนีไปเข้ารีตตั้งอยู่ในภูมิของภิกษุผู้มี
สังวาสเสมอกัน โฉนจงไม่ทั่วไปแก่สิกขา
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย คิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๐] บุคคลเข้าถึงธรรม ได้ตาม
บุคคลที่ประกอบด้วยประโยชน์ มีใจผู้เป็นอยู่
ไม่ใจผู้ตาย ไม่ใจผู้นิพพาน ท่านผู้รู้ทั้ง
หลายเรียกบุคคลนั้นว่าอย่างไร ปัญหาข้อนี้
ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายติดกันแล้ว.

[๑,๓๐๑] ไม่พูดถึงอวัยวะเหนือราก-
ขวัญขึ้นไป เว้นอวัยวะใต้สะดือลงมา ภิกษุ
พึงต้องอาบัติปาราชิกเพราะเมถุนธรรมเป็น
ปัจจัยได้อย่างไร ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายติดกันแล้ว.

[๑,๓๐๒] ภิกษุทำกุฎีด้วยอาการขอ
เอาเอง ไม่ได้ให้สงฆ์แสดงพื้นที่ เกินประ-
มาณ มีผู้จองไว้ หากขานรอบมิได้ไม่ต้อง
อาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย
ติดกันแล้ว.

[๑,๓๐๓] ภิกษุทำกุฎีด้วยอาการขอ
เอาเอง ให้สงฆ์แสดงพื้นที่แล้วได้ประมาณ
ไม่มีผู้จอง มีขานรอบ แต่ต้องอาบัติ ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย ติดกันแล้ว.

[๑,๓๐๔] ไม่ประพฤติประโยชน์อะไร
ทางกาย และไม่พูดคนอื่น ๆ ด้วยวาจา

แต่ต้องอาบัติหนักซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความขาด
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๕] สัตบุรุษ ไม่ทำความชั่ว
อะไรทางกายและทางวาจา แม้ทางใจผู้นั้น
ถูกสงฆ์มาสนะแล้วชื่อว่าถูกมาสนะด้วยดี
เพราะเหตุใด ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้ง
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๖] ภิกษุไม่เจรจากับมนุษย์
ใดๆ ด้วยวาจา และไม่กล่าวถ้อยคำกะผู้อื่น
แต่ต้องอาบัติทางวาจา มิใช่ทางกาย ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๗] ลิกขาบท อันพระพุทธเจ้า
ผู้ประเสริฐพรรณนาไว้แล้วสังฆาทิเสส ๔
ลิกขาบท ภิกษุณีต้องทั้งหมด ด้วยประโยค
เดียวกัน ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๘] ภิกษุณี ๒ รูป อุปสมบท
แต่สงฆ์ฝ่ายเดียว ภิกษุรับจีวรแต่มือของ
ภิกษุณี ๒ รูป ต้องอาบัติต่างกัน ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๐๕] ภิกษุ ๔ รูป ชวนกันไป
ลักครุภัณฑ์ ๓ รูปเป็นปาราชิก รูป ๑ ไม่เป็น
ปาราชิก ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๐] สตรีอยู่ข้างใน ภิกษุอยู่
ข้างนอก ช่องไม่มีในเรือนั้น ภิกษุจะพึง
ต้องอาบัติปาราชิกเพราะเมถุนธรรมเป็น
ปัจจัยได้อย่างไร ปัญหาข้อนี้ ท่านทั้งหลาย
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๑] ภิกษุรับประเคนน้ำมัน น้ำ
ผึ้ง น้ำอ้อย และเนยใสด้วยตนเองแล้วเก็บ
ไว้ เมื่อยังไม่ล่วงสัปดาห์ เมื่อปัจจัยมีอยู่
ฉัน ต้องอาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๒] อาบัตินิสัคคิยปาจิตตีย์
อาบัติสุทธกปาจิตตีย์ ภิกษุต้องพร้อมกัน
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๓] ภิกษุ ๒๐ รูป มาประชุม
กันสำคัญว่าพร้อมเพรียงจึงทำกรรม ภิกษุ
อยู่ในที่ ๒ โยชน์ พึงยังกรรมนั้นให้เสียได้
เพราะปัจจัยคือเป็นวรรค ปัญหาข้อนี้ ท่าน
ผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๔] ภิกษุต้องครุกาบัติส่วน ๖๔
ที่ทำคืนได้ ด้วยอาการเพียงย่างเท้า และด้วย
กล่าววาจาคราวเดียวกัน ปัญหาข้อนี้ท่านผู้
ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๕] ภิกษุห่มผ้าอันตราสก
ห่มผ้าสังฆาฏิ ๒ ชั้น ผ้าทั้งหมดนั้นเป็น
นิสสัยคิย์ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๖] ผู้ตติกัมิใช่ กรรมวาจา
กัมิใช่เชิง และพระชินเจ้า กัมิได้ตรัสว่า
เอหิภิกขุ แม้สรณคมนกัมิมีแก่เธอ แต่
อุปสัมปทาของเธอไม่เสีย ปัญหาข้อนี้ ท่าน
ผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๗] บุคคลผู้โสดขเลา ฆ่า
สตรีซึ่งมิใช่มารดา และฆ่าบุรุษซึ่งมิใช่บิดา
ฆ่าบุคคลผู้มีชौरิยะ แต่ต้องอนันตริยกรรม
เพราะเหตุนั้น ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๘] บุคคลผู้โสดขเลา ฆ่าสตรี
ผู้เป็นมารดา ฆ่าบุรุษผู้เป็นบิดาครั้งฆ่าบิดา
มารดาแล้ว แต่ไม่ต้องอนันตริยกรรมเพราะ

โทษนั้น ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลาย
คิดกันแล้ว.

[๑,๓๑๙] ภิกษุไม่โจท ไม่สอบสวน
แล้วทำกรรมแก่บุคคลผู้อยู่ลับหลัง และ
กรรมที่ทำแล้วเป็นอันทำชอบแล้ว ทั้งการก
สงฆ์ไม่ต้องอาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๐] ภิกษุโจท สอบสวนแล้ว
ทำกรรมแก่บุคคลผู้อยู่ต่อหน้า และกรรมที่
ทำแล้วไม่เป็นอันทำ ทั้งการกสงฆ์ก็ต้อง
อาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิด
กันแล้ว.

[๑,๓๒๑] ภิกษุตัด ต้องอาบัติก็มี
ไม่ต้องอาบัติก็มี ภิกษุปกปิดต้องอาบัติก็มี ไม่
ต้องอาบัติก็มี ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว

[๑,๓๒๒] ภิกษุพูดจริง ต้องอาบัติ
หนัก พูดเท็จต้องอาบัติเบา พูดเท็จต้อง
อาบัติหนัก และพูดจริงต้องอาบัติเบา ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๓] ภิกษุบริโภคน้ำจืดที่อธิษฐานแล้ว ย้อมด้วยน้ำย้อมแล้ว แม้กัปปะก็ทำแล้ว ยังต้องอาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๔] เมื่อพระอาทิตย์อัสดงแล้ว ภิกษุฉันเนื้อ เธอไม่ใช่ผู้วิกลจริต ไม่ใช่ผู้มีจิตฟุ้งซ่าน และไม่ใช่ผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา แต่เธอไม่ต้องอาบัติ ก็กรรมข้อนั้น อันพระสุคตทรงแสดงแล้ว ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๕] เธอไม่ใช่ผู้มีจิตกำหนด และไม่ใช่ผู้มีโดยจิต และแม่ผู้อื่นเธอก็ไม่ได้คิดจะฆ่า ความขาดย้อมมีแก่เธอผู้ให้จับสลาก เป็นอาบัติอุลลัจจัยแก่ภิกษุผู้จับปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๖] ไม่ใช่เสนาสนะป่าที่รู้จักกัน ว่ามีความรังเกียจ และไม่ใช่สงฆ์ให้สมมติ ทั้งจลินเธอไม่ได้กราน เธอเก็บจีวรไว้ ณ ที่นั่นเอง แล้วไปตั้งกิ่งโยชน์เมื่ออรุณขึ้น เธอนั้นแหละไม่ต้องอาบัติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๓] อาบัติทั้งมวลที่เป็นไปทาง
กาย มีใช้ทางวาจา ต่างวัตถุกัน ภิกษุต้อง
ในขณะเดียวกัน ไม่ก่อน ไม่หลัง ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๔] อาบัติทั้งมวลที่เป็นไปทาง
วาจา มีใช้ทางกายต่างวัตถุกัน ภิกษุต้องใน
ขณะเดียวกัน ไม่ก่อน ไม่หลัง ปัญหาข้อนี้
ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๒๕] ไม่เสพเมณุนั้นในสตรี ๓
จำพวก บุรุษ ๓ จำพวก คนไม่ประเสริฐ
๓ จำพวก และบัณฑิต ๓ จำพวก และ
ไม่ประพฤติเมณุนในอวัยวะที่ปรากฏ แต่
ความขาดย้อมมีเพราะเมณุนธรรมเป็นปัจจัย
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๐] ขอจีวรกะมารดา และไม่
ได้น้อมลาภไปเพื่อสงฆ์ เพราะเหตุไร ภิกษุ
นั้นจึงต้องอาบัติ แต่ไม่ต้องอาบัติเพราะ
บุคคลผู้เป็นญาติ ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๑] ผู้โกรธ ย่อมให้สงฆ์ยินดี
ผู้โกรธ ย่อมถูกสงฆ์ติเตียน ก็กรรมที่เป็น

เหตุให้สงฆ์สรรเสริญผู้โกรธนั้น ชื่ออะไร
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๒] ผู้แหม่มขึ้น ย่อมให้สงฆ์
ยินดี ผู้แหม่มขึ้น ย่อมถูกสงฆ์ติเตียน ก็กรรม
ที่เป็นเหตุให้สงฆ์ติเตียนผู้แหม่มขึ้นนั้นชื่อ
อะไร ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิด
กันแล้ว.

[๑,๓๓๓] ภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสส
อุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ และทุกกฏ
ในขณะเดียวกัน ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๔] ทั้งสองมีอายุครบ ๒๐ ปี
ทั้งสองมีอุปสมบทคนเดียวกัน มีอาจารย์คน
เดียวกัน มีกรรมวาจาอันเดียวกัน รูปหนึ่ง
เป็นอุปสัมบัน รูปหนึ่งเป็นอนุอุปสัมบัน
ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๕] ผ้าที่ไม่ได้ทำกับปะ และ
ไม่ได้ย้อมด้วยน้ำย้อม ภิกษุปรารถนา ฟัง
แสวงหามานุ่งห่ม และเธอไม่ต้องอาบัติ ก็
กรรมอันนั้นพระสุคตทรงแสดงแล้ว ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๖] ภิกษุณีไม่ให้ ไม่รับ การ
รับไม่มีด้วยเหตุ นั้น แต่ต้องอาบัติหนัก มิใช่
อาบัติเบา และการต้อนั้น เพราะการ
บริโภคนเป็นปัจจัย ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๗] ภิกษุณีไม่ให้ ไม่รับ การ
รับไม่มีด้วยเหตุ นั้น แต่ต้องอาบัติเบา มิใช่
อาบัติหนัก และการต้อนั้น เพราะการ
บริโภคนเป็นปัจจัย ปัญหาข้อนี้ ท่านผู้ฉลาด
ทั้งหลายคิดกันแล้ว.

[๑,๓๓๘] ภิกษุณีต้องอาบัติหนักมี
ส่วนเหลือ ปกปิดไว้ เพราะอาศัยความไม่
เอื้อเพื่อ มิใช่ภิกษุณีก็ไม่ต้องโทษ ปัญหา
ข้อนี้ ท่านผู้ฉลาดทั้งหลายคิดกันแล้ว.

เสทโฆจนคภา จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

[๑,๓๓๙] ไม่มีสังวาส ไม่จำหน่าย บุคคล ๑๐ มิใช่ผู้ถูกขกวัตร
เข้าถึงธรรม อวัยวะเหนือรากขวัญ ต่อนั้น ทำกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง ๒
สิกขาบท ไม่ประพฤติประโยคทางกาย แต่ต้องอาบัติหนัก ไม่ทำความชั่ว

ทางกายแต่ถูกสงฆ์ นาสนะชอบแล้ว ไม่เจรจา ลิกขาบท ๒ คน และ
๒ คน สตรี น้ำมัน นิสัสคิย ภิกษุ ย่างเท้าเดิน นุ่งผ้า ไม่ใช่ญัตติ
ฆ่าสตรีมิใช่มารดา ฆ่าบุรุษมิใช่บิดา ไม่โจท โจท ตัด พุคจริง ผ้าที่อธิษฐาน
พระอาทิตย์อัสดงแล้ว ไม่กำหนด มิใช่เสนาสนะป่า อาบัติทางกาย ทางวาจา
สตรี ๓ จำพวก มารดาโกรธให้ยินดี แซ่มชื่น ต้องสังฆาทิเสส สองคน
ผ้าไม่ได้ทำกับปะ ไม่ให้ ไม่ให้ต้องอาบัติหนัก ถาถาที่คิดจนเหงื่อไหล เป็น
ปัญหาที่ท่านผู้รู้ให้แจ่มแจ้งแล้วแล.

หัวข้อประจำเรื่อง จบ

เสทโฆจนคาถา วิจารณ์

วินิจฉัยในเสทโฆจนคาถา พึงทราบดังนี้ :-

บทว่า อถ วาโส มีความว่า ผู้ไม่มีสังวาส ด้วยสังวาส มีอุโบสถ
และปวารณาเป็นต้น.

หลายบทว่า สมโภโค เอกจโจ ตหีน ลพฺภติ มีความว่า
การสมโภชที่ไม่สมควร อันภิกษุและภิกษุณีทั้งหลาย ย่อมไม่ได้ในบุคคลนั้น
แต่บุคคลนั้น อันภิกษุณีผู้มารดาเท่านั้น ย่อมได้เพื่อทำการเลี้ยงดูด้วยอาหาร
ให้อาบน้ำและให้บริโภคนั้นเป็นต้น .

สองบทว่า อวิปฺวาเสน อนาปฺตติ มีความว่า ไม่เป็นอาบัติ
เพราะนอนร่วมเรือน (แก่ภิกษุณี).

หลายบทว่า **ปญฺหา เมธา กุสฺสฺสฺส จินฺติตฺตา** มีความว่า ปัญหา
ข้อนี้ อันผู้ฉลาดคือบัณฑิตทั้งหลาย คิดกันแล้ว.

คำตอบปัญหานี้ ฟังทราบด้วยภิกษุผู้เป็นมารดาของทารก.

จริงอยู่ คำตอบนั้น ตรีศหมายถึงบุตรของภิกษุนั้น.

กล่าวด้วยของไม่ควรจำหน่าย ตรีศหมายถึงครุภัณฑ์. ก็เนื้อความ
แห่งคานานั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวเสร็จแล้ว ในวาระที่วินิจฉัยด้วยภัก.

หลายบทว่า **ทส ปุคฺคฺสฺส น วทามิ** มีความว่า ข้าพเจ้าไม่กล่าว
ถึงบุคคล ๑๐ จำพวก ที่กล่าวแล้วในเสนาสนชั้นชกะ.

หลายบทว่า **เอกาทส วิชฺชฺชฺย** มีความว่า มิได้กล่าวถึงบุคคลควร
เว้น ๑๑ จำพวก ที่ได้กล่าวแล้วในมหาชั้นชกะ. ปัญหาตรีศหมายถึงภิกษุผู้
เปลือยกาย.

ปัญหาที่ว่า **กถํ นุ สิกฺขาย อสฺสธารโณ** นี้ ตรีศหมายถึง
ภิกษุผู้เคยเป็นช่างโกนผม. จริงอยู่ ภิกษุผู้เคยเป็นช่างโกนผมนี้ ไม่ได้เพื่อ
รักษามัดโกนไว้. แต่ภิกษุเหล่าอื่น ย่อมได้; เพราะเหตุนี้ภิกษุผู้เคยเป็นช่าง
โกนผม จึงชื่อว่าผู้ไม่ทั่วไปเฉพาะศึกษา.

ปัญหาที่ว่า **ตํ ปุคฺคํ กตมํ วทนฺติ พุทฺธา** นี้ ตรีศหมายถึง
พระพุทธรูป.

สองบทว่า **อโรนํ วิชฺชฺชฺย** มีความว่า เว้นภายใต้สะดือเสีย.
ปัญหานี้ตรีศหมายถึงตัวกัณฑ์ ° ไม่มีศีรษะ ที่มีตาและปากอยู่ที่อก.

๑. ตัวกัณฑ์ เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง ซึ่งจัดเข้าในพวกอมมนุษย์ ท่านว่าเป็น สัตว์ อยู่คงกระพัน
พันไม่เข้ายังไม่ออก. ท่านองเดียวกับตัวเวตาลกระมัง คำว่าอยู่คงกระพัน ก็ออกมาจากคำนี้.

ปัญหาที่ว่า ภิกษุ สญฺญาจิกาย กุฎฺฐี นี้ ตรีสหมายถึงกุฎฐีมีหญ้า เป็นเครื่องมุง.

ปัญหาที่ ๒ กล่าวหมายถึงกุฎฐีที่แล้วด้วยดินล้วน.

ปัญหาที่ว่า อาปชฺชชเยยฺย ครุกฺกึ เณชฺชวตฺถุ นี้ ตรีสหมายถึง ภิกษุณีผู้ปิดโทษ.

ปัญหาที่ ๒ ตรีสหมายถึงอภัพบุคคล มีบั้นเข่าก็เป็นต้น. จริงอยู่ อภัพบุคคลเหล่านั้น ทั้ง ๑๑ จำพวก ต้องปาราชิกในเพศกฤหัสถ์แล้วแท้.

บทว่า วาจา ได้แก่ ไม่บอกวาจา.

หลายบทว่า คิริ โน จ ปเร ภณฺเฑ ยฺย มีความว่า ภิกษุไม่พึง เปล่งแม้ซึ่งสิ่งสำคัญค่าบุคคลเหล่านี้ ด้วยหมายว่า คนเหล่านี้ จักฟังอย่างนี้ ปัญหาที่ ตรีสหมายถึงนางสาวาที่นี้ว่า ภิกษุใด ไม่พึงเปิดเผยอาบัติซึ่งมีอยู่ สัมปชานนางสาวาททุกกฎ ย่อมมีแก่ภิกษุนั้น จริงอยู่ ธรรมเนียมอาบัติในมโนทวาร ย่อมไม่มีแก่ภิกษุนั้น ผู้นั่งนิ่งด้วยปัญญาไม่เป็นธรรม แต่เพราะเหตุที่ไม่เปิดเผยอาบัติ ซึ่งควรเปิดเผย อาบัตินี้ ฟังทราบว่าเป็นการไม่กระทำใน วชิทวารของภิกษุนั้น.

ปัญหาที่ว่า สงฺฆาทิสเสสา จตุโร นี้ ตรีสหมายถึงภิกษุณีผู้ก้าวลง สู่มุ้งแม่น้ำ ที่นับเนื่องในละแวกบ้าน ในเวลาอรุณขึ้น. จริงอยู่ ภิกษุณีนั้น แต่พอออกจากบ้านของตน ในเวลาใกล้รุ่ง ก้าวลงสู่มุ้งแม่น้ำ ซึ่งมีประการ ดังกล่าวแล้ว ในเวลาอรุณขึ้น ย่อมต้องอาบัติสังฆาทิเสส ๔ ตัว ซึ่งกำหนด ด้วยการอยู่ปราศจากเพื่อนตลอดราตรี ไปสู่ละแวกบ้านตามลำพัง ไปสู่มุ้ง แม่น้ำตามลำพัง ถ้าหลังพวกไปคนเดียว พร้อมกันทีเดียว.

ปัญหาที่ว่า **ลिया อปตติโย นานา** นี้ ตรีสหมายถึงภิกษุณี ๒ รูป ผู้อุปสมบท แต่สงฆ์ฝ่ายเดียว. จริงอยู่ ในภิกษุณี ๒ รูปนั้นเป็นปาจิตติย์แก่ภิกษุผู้รับ (จีวร) จากมือภิกษุณี ผู้อุปสมบท ในสำนักภิกษุทั้งหลายฝ่ายเดียว. เป็นทุกกฎ แก่ภิกษุผู้รับจากมือภิกษุณี ผู้อุปสมบท ในสำนักภิกษุณีทั้งหลายฝ่ายเดียว.

หลายบทว่า **จตุโร ชนา ตัม วิชาย** มีความว่า อาจารย์ ๑ และอันเตวาสิก ๓ ลักภันฑะ ๖ มาสก. คือ ของอาจารย์ ลักด้วยมือของตนเอง ๓ มาสก สั่งให้ลักอีก ๓ มาสก เพราะฉะนั้น อาจารย์ต้องถูกลักจัจ. ฝ่ายของพวกอันเตวาสิก ลักด้วยมือของตนเองรูปละ ๑ มาสก สั่งให้ลักรูปละ ๕ มาสก เพราะเหตุฉะนั้น อันเตวาสิกทั้ง ๓ จึงต้องปาราชิกด้วยประการอย่างนี้. ความย่อในกาลานี้เท่านี้. ส่วนความพิสดาร ได้กล่าวไว้แล้ว ในสังฆวิชาวารวณณา ในอทินนาทานปาราชิก.

ปัญหาที่ว่า **ฉิทฺถํ ตสฺมि ฆเร นตฺถิ** นี้ ตรีสหมายถึงกฐิที่บังด้วยผ้าเป็นต้น และวัตถุที่กำหนดเป็นเครื่องลาดได้.

กาลาว่า **เตลฺลํ มํหุ ฆาณิตํ** ตรีสหมายถึงความกลับเพศ

กาลาว่า **นิสฺสคฺคิเยน** ตรีสหมายถึงการน้อมลาภสงฆ์. จริงอยู่ ภิกษุใด น้อมจีวร ๒ ผืน จากลาภที่เขา น้อมไปแล้วเพื่อสงฆ์ คือ จีวรผืน ๑ เพื่อตน ผืน ๑ เพื่อภิกษุอื่น ด้วยประโยชน์อันเดียวกันว่า ท่านจงให้แก่ข้าพเจ้า ผืน ๑ แก่ภิกษุนั้นผืน ๑. ภิกษุนั้นต้องนิสสัคคิยปาจิตติย์ และสุทธกปาจิตติย์พร้อมกัน.

ปัญหาที่ว่า **กมฺมณฺจ ตํ กุปฺเปยฺย วคฺคปจฺจยา** นี้ ตรีศหมาย ถึงคามสีมา ในนครทั้งหลาย มีกรุงพาราณสีเป็นต้น ซึ่งมีประมาณ ๑๒ โยชน์.

กาลาว่า **ปทวิทฺติหารมตฺเตน** ตรีศหมายเอาการชักสือ ก็เนื้อความ แห่งคานานั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้ว ในวินิจฉัยแห่งสังยุตติกขาบทนั้นแล.

ปัญหาที่ว่า **สพฺพทานิ ตานิ นิสฺสคฺคฺยานิ** นี้ ตรีศหมายถึงการ ใช้ภิกษุผู้มีโชติให้ชัก, จริงอยู่ แม้ถ้าว่า ภิกษุณีถือเอานมไตรจีวร ซึ่ง กาจืดปนโคลนชักด้วยน้ำ ไตรจีวรที่อยู่ในกายของภิกษุ นั้นแล เป็น นิสสัคคีย์.

หลายบทว่า **สรณคณมปิ น จ ตสฺส อตฺถิ** มีความว่า แม้ การอุปสมบทด้วยสรณคณ ก็ไม่มี. ปัญหา นี้ ตรีศหมายถึงการอุปสมบท ของพระนางมหาปชาบดี.

บาทกาลาว่า **หนฺนฺย อนฺริยํ มนุโท** มีความว่า คนเขลาพึง ฆ่าบุคคลเมื่อนั้น เป็นหญิงก็ตาม เป็นชายก็ตาม ซึ่งไม่ใช่พระอรียบุคคล. ปัญหา นี้ ตรีศหมายถึงบิดาซึ่งกลายเป็นหญิง และมารดาซึ่งกลายเป็นชาย เพราะเพศกลับ.

ปัญหาที่ว่า **น เตนํ นนฺตรํ สุเส** นี้ ตรีศหมายถึงมารดาบิดา เป็นสัตว์ดิรัจฉาน ตั้งมารดาของมิลลิ่งคดาบส และบิดาของสีหกุมารเป็นต้น.

กาลาว่า **อโทยิตฺวา** ตรีศหมายถึงการอุปสมบทด้วยทูต.

กาลาว่า **โทยิตฺวา** ตรีศหมายถึงการอุปสมบทของอภบุคคล มี บัณเฑาะก์เป็นต้น.

แต่คำที่มาในกฎที่ว่า คาถาที่ ๑ ตรัสหมายถึงกรรมไม่พร้อมหน้า
๘ อย่าง ที่ ๒ ตรัสหมายถึงกรรมของภิกษุผู้ไม่มีอาบัติ.

สองบทว่า **ฉินุทนต์สุส อนาปตติ** ได้แก่ เป็นปาราชิก แก่
ภิกษุผู้ตัดหญ้าและเถาวัลย์ เป็นถูลัจฉัย แก่ภิกษุผู้ตัดองคชาต.

สองบทว่า **ฉินุทนต์สุส อนาปตติ** คือ ไม่เป็นอาบัติ แก่ภิกษุ
ผู้ปลงผมและตัดเล็บ.

บทว่า **ฉาเทนต์สุส** คือ เป็นอาบัติ แก่ภิกษุผู้ปิดอาบัติ.

บทว่า **อนาปตติ** คือ ไม่เป็นอาบัติ แก่ภิกษุผู้มุ่งเรือนเป็นต้น.

วินิจฉัยในคาถาว่า **สจฺจํ ภณฺนโต** พึงทราบดังนี้ :-

ภิกษุพูดคำจริง กะสตรีผู้มีหงอน และคนกะเทยว่า เขามีหงอน เธอ
มี ๒ เพศ ดังนี้ ย่อมต้องครุกาบัติ. แต่เป็นลหุกาบัติ แก่ภิกษุผู้กล่าวเท็จ
เพราะสัมปชานมุสาวาท. เมื่อกล่าวเท็จ เพราะอวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีจริง
ต้องครุกาบัติ. เป็นลหุกาบัติ แก่ภิกษุผู้พูดจริง เพราะอวดอุตริมนุสธรรม
ที่มีจริง.

คาถาว่า **อชิฏฺฐจิตฺ** ตรัสหมายถึงภิกษุผู้ไม่สละก่อน บริโภคจีวรที่
เป็นนิสสัคคีย์.

คาถาว่า **อตฺตงฺกเต สุริเย** ตรัสหมายถึงภิกษุผู้มักอ้วก.

คาถาว่า **น รตฺตจิตฺโต** มีเนื้อความดังต่อไปนี้ :-

ภิกษุมีจิตกำหนด ต้องเมถุนธรรมปาราชิก มีเฉยจิต ต้องอทินนา-
ทานปาราชิก ยังผู้อื่นให้ตั้งใจเพื่อตาย ต้องมนุสสวิคคหปาราชิก. แต่ภิกษุผู้
ทำลายสงฆ์ มิใช่ผู้มีจิตกำหนดและมีผู้มิเฉยจิต ทั้งเธอหาได้ชักชวนผู้อื่น

เพื่อตายไม่เลย. แต่ความขาดยอมมี คือเป็นปาราชิก แก่เธอผู้ให้สลาภ. เป็น
อุลลัจจัยแก่ภิกษุผู้รับสลาภ คือ ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์.

ปัญหาที่ว่า **คจฺเจยฺย อทุตฺตโยชนํ** นี้ ตรีศหมายถึงโคนต้นไม้ของ
สกุลหนึ่ง เช่นต้นไทรที่งามสล้าง.

กาลาว่า **กายิกานิ** ตรีศหมายถึงภิกษุผู้จับรวบเส้นผมหรือนิ้วมือ
ของหญิงหลายคนด้วยกัน.

กาลาว่า **วาจสิกานิ** นี้ ตรีศหมายถึงภิกษุผู้กล่าวคำชั่วหยาบโดยนัย
เป็นต้นว่า เธอทุกคนมีหงอน.

หลายบทว่า **ติสฺสิตฺติโย เมถุนํ ตํ น เสเว** มีความว่าไม่ได้
เสพเมถุนแม้ในหญิง ๓ จำพวกที่ตรีศไว้.

สองบทว่า **ตโย ปุริเส** มีความว่า จะได้เข้าหาชายทั้ง ๓ จำพวก
แล้วเสพเมถุน ก็หาไม่.

สองบทว่า **ตโย จ อนริยปญฺจเท** มีความว่า จะได้เข้าหาชน
๖ จำพวกแม่เหล่านี้ คือ คนไม่ประเสริฐ ๓ จำพวก กล่าวคืออุกโตพญฺชนก
และบัณฑิต ๓ จำพวก แล้วเสพเมถุน ก็หาไม่.

สองบทว่า **น จาจร เมถุนํ พุยฺยชนสุมี** มีความว่า ประพฤติ
เมถุนแม้ด้วยอำนาจอนุโลมปาราชิก ก็หาไม่.

ชื่อว่า ฟังมีความขาดเพราะเมถุนธรรมเป็นปัจจัย ได้แก่ ฟังเป็น
ปาราชิก เพราะเมถุนธรรมเป็นปัจจัย ปัญหาตั้งว่ามานี้ ตรีศหมายถึงอภฺฐวตฺตฤ-
กปาราชิก (ของภิกษุณี). จริงอยู่ ย่อมมีความขาดเพราะเมถุนธรรมเป็นปัจจัย
แก่ภิกษุณีนั้น ผู้พยายามอยู่ เพื่อถึงความเคล้าคลึงด้วยกายอันเป็นบุพภาค
แห่งเมถุนธรรม.

กาลาว่า **มาตร จิวรี** นี้ ตรีสหมายถึงการเตือนให้เกิดสติเพื่อได้
ผ้าวัสสิกสาฎิก ในเวลาหลังสมัย.

ก็แลวินิจัยแห่งคานานั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้ว ในวินัยนาแห่ง
วัสสิกสาฎิกสิกขาบทนั้นแล.

กาลาว่า **กุกุโธ อาราทโก โหติ** ตรีสหมายถึงวัตรของเดียรฉัตร.
ความพิสดารแห่งคานันั้น ตรีสแล้วในคติยวัตรนั้นเองว่า อัญเดียรฉัตรผู้บำเพ็ญ
วัตร เมื่อคุณของพวกเดียรฉัตร อันชนอื่นสรรเสริญอยู่ โกรธแล้ว ย่อมเป็น
ผู้ยังภิกษุทั้งหลายให้ยินดี. เมื่อคุณแห่งรัตนตรัยอันชนอื่นสรรเสริญอยู่ โกรธ
แล้ว ย่อมเป็นผู้อันภิกษุทั้งหลายพึงติเตียน.

แม้กาลาที่ ๓ ก็ตรีสหมายถึงคติยวัตรนั้นแล.

กาลาว่า **สงฆาทิเสถ** เป็นต้น ตรีสหมายถึงภิกษุณี ผู้กำหนดรับ
บิณฑบาต จากมือของบวรุษผู้กำหนดแล้ว คลุกกับเนื้อมนุษย์ กระทบ โภชนะ
ประณีต และอกัปปิยมังสะที่เหลือ แล้วกลืนกิน.

กาลาว่า **เอโก อนุปตมฺปนฺโน เอโก อุปตมฺปนฺโน** เป็นต้น
ตรีสหมายถึงสามเณรผู้ไปในอากาศ. ก็ถ้าว่า ในสามเณร ๒ รูป ๆ หนึ่งเป็น
ผู้นั่งพื้นแผ่นดิน แม้เพียงปลายเส้นผมเดียว ด้วยฤทธิ์. สามเณรนั้นย่อมเป็น
อนุปตมฺบันแท้. แม้สงฆ์นั่งในอากาศ ก็ไม่พึงทำกรรมแก่อนุปตมฺบันผู้อยู่บน
พื้นดิน. ถ้าทำ, กรรมย่อมกำเริบ.

กาลาว่า **อกปฺปกตฺ** ตรีสหมายถึงภิกษุผู้มีจิวรอันโจรชิงไป. ก็แม้
วินิจัยแห่งคานานั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้ว โดยพิสดารในสิกขาบทนั้นแล.

หลายบทว่า **น เทติ นปฺปฏิคฺคณฺหาติ** มีความว่า แม้ภิกษุณีผู้
ใช้ก็มีได้ให้, ภิกษุณีผู้รับใช้ก็มีได้รับจากมือของภิกษุณีผู้ใช้.

หลายบทว่า ปฏิกุคโห เตน น วิชชติ มีความว่า ด้วยเหตุ
นั้นแล ภิกษุณีผู้ใช้ก็หาได้มีการรับจากมือของภิกษุณีผู้ใช้ไม่.

สองบทว่า อาปหุชติ ครุกัม มีความว่า แม้เมื่อเป็นอย่างนั้นภิกษุณี
ผู้ใช้ ย่อมต้องอาบัติสังฆาทิเสส เพราะเหตุที่ภิกษุณีผู้ใช้นั้นไปรับบิณฑบาต
จากมือบวชผู้กำหนด.

สองบทว่า ตลฺยจ ปรีโภคปจฺจยา มีความว่า ก็แลภิกษุณีผู้
ใช้เมื่อจะต้องอาบดินั้น ย่อมต้องเพราะการบริโภคของภิกษุณีผู้รับใช้นั้น เป็นปัจจัย
จริงอยู่ ย่อมเป็นสังฆาทิเสสแก่ภิกษุณีผู้ใช้นั้น ในขณะเสร็จการฉันของภิกษุณีผู้รับ
ใช้นั้น

คาถาที่ ๒ ท่านกล่าวหมายถึงการใช้นั้นไปในการรับน้ำและไม้สีฟันของ
ภิกษุณีผู้ใช้นั้นเอง.

หลายบทว่า น ภิกษุณี โน จ สุเสยฺย วชฺชํ มีความว่าจริง
อยู่ ภิกษุณีต้องสังฆาทิเสสตัวใดตัวหนึ่ง ใน ๑๗ ตัวแล้ว แม้ปิดไว้ด้วยไม้เอื้อ
เพื่อ ก็ไม่ต้องโทษ คือไม่ต้องอาบัติใหม่อื่น เพราะการปิดเป็นปัจจัย เธอ
ย่อมได้ปีกขมานัตต์เท่านั้น เพื่ออาบัติที่ปิดไว้ก็ตาม ไม่ปิดไว้ก็ตาม. ก็แล
บุคคลนี้ แม้จะไม่ใช้ภิกษุณี, แต่ต้องครุกาบัติ มีส่วนเหลือแล้วปิดไว้ ก็ไม่
ต้องโทษ.

ได้ยินว่า ปัญหาที่ว่า ปญฺหา เมธา กุสเลหิ จินฺติตา นี้ ท่าน
กล่าวหมายถึงภิกษุผู้อันสงฆ์ยกวัตร. จริงอยู่ (สงฆ์) ไม่มีวินัยกรรมกับภิกษุ
นั้น, เพราะเหตุนี้ เธอต้องสังฆาทิเสสแล้ว แม้ปิดไว้ก็ไม่ต้องโทษ ฉะนั้นแล.

เสทโฆจนคาถา วัฒนนา จบ

ปัญจวรรค

กรรมวรรค ที่ ๑

กรรม ๔

[๑,๓๔๐] กรรม ๔ อย่าง คือ อปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑
ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑
ถามว่า กรรม ๔ อย่างนี้ ย่อมวิบัติโดยอาการเท่าไร
ตอบว่า กรรม ๔ อย่างนี้ ย่อมวิบัติโดยอาการ ๕ คือ โดยวัตถุ ๑
โดยญัตติ ๑ โดยอนุสาวนา ๑ โดยสีมา ๑ โดยบริษัท ๑.

วัตถุวิบัติ

[๑,๓๔๑] ถามว่า กรรมย่อมวิบัติโดยวัตถุ อย่างไร
ตอบว่า กรรมย่อมวิบัติโดยวัตถุอย่างนี้คือ กรรมที่ควรทำพร้อมหน้า
แต่สงฆ์ทำลับหลัง ชื่อว่ากรรมไม่เป็นกรรม วิบัติโดยวัตถุ
กรรมที่ควรสอบถามก่อนทำ แต่สงฆ์ไม่สอบถามก่อนทำ ชื่อว่ากรรม
ไม่เป็นกรรม วิบัติโดยวัตถุ
กรรมที่ควรทำตามปฏิญญา แต่สงฆ์ไม่ทำตามปฏิญญา ชื่อว่ากรรม
ไม่เป็นกรรม วิบัติโดยวัตถุ
สงฆ์ให้มูพหวินัย แก่ภิกษุผู้ควรสติวินัย ชื่อว่ากรรมไม่เป็นกรรม
วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำตัสสปาปิยสิกการม แก่ภิกษุผู้ควรรอมุพหวินัย ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำตัสชเนยการม แก่ภิกษุผู้ควรรตัสสปาปิยสิกการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำนยสการม แก่ภิกษุผู้ควรรตัสชเนยการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำปัพพชเนยการม แก่ภิกษุผู้ควรรนยสการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำปฏิสารณียการม แก่ภิกษุผู้ควรรปัพพชเนยการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำอุกเขปนียการม แก่ภิกษุผู้ควรรปฏิสารณียการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้ปริวาส แก่ภิกษุผู้ควรรอุกเขปนียการม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ชักภิกษุผู้ควรรปริวาสเข้าหาอาบัติเดิม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้มานัตแก่ภิกษุผู้ควรรชักเข้าหาอาบัติเดิม ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์อัพภานภิกษุผู้ควรรมานัต ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้ภิกษุผู้ควรรอัพภานอุปสมบท ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ทำอุโบสถในวันมิใช่อุโบสถ ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดย
วัตถุ

สงฆ์ปวารณาในวันมิใช่ปวารณา ชื่อว่ากรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดย
วัตถุอย่างนี้ กรรมย่อมวิบัติโดยวัตถุ.

ญัตติวิบัติ

[๑,๓๔๒] ถามว่า กรรมย่อมวิบัติโดยญัตติ อย่างไร

ตอบว่า กรรมย่อมวิบัติโดยญัตติ ด้วยอาการ ๕ คือ :-

๑. ไม่ระบುವัตถุ
๒. ไม่ระบุงงฆ์
๓. ไม่ระบุนุคคล
๔. ไม่ระบุนุญัตติ
๕. ตั้งญัตติภายหลัง

กรรมย่อมวิบัติโดยญัตติ ด้วยอาการ ๕ นี้.

อนุสาวนาวิบัติ

[๑,๓๔๓] ถามว่า กรรมย่อมวิบัติโดยอนุสาวนา อย่างไร

ตอบว่า กรรมย่อมวิบัติโดยอนุสาวนา ด้วยอาการ ๕ คือ :-

๑. ไม่ระบುವัตถุ
๒. ไม่ระบุงงฆ์
๓. ไม่ระบุนุคคล
๔. ทิ้งญัตติ

๕. สวดในกาลไม่ควร

กรรมข่อมวิบัติโดยอนุสาวนา ด้วยอาการ ๕ นี้.

สีมาวิบัติ

[๑,๓๔๔] ถามว่า กรรมข่อมวิบัติโดยสีมา อย่างไร

ตอบว่า กรรมข่อมวิบัติโดยสีมา ด้วยอาการ ๑๑ อย่าง คือ :-

๑. สมมติสีมาเล็กเกิน
๒. สมมติสีมาใหญ่เกิน
๓. สมมติสีมามีนิมิตขาด
๔. สมมติสีมาใช้เงาเป็นนิมิต
๕. สมมติสีมาไม่มีนิมิต
๖. ภิกษุอยู่ภายนอกสีมาสมมติสีมา
๗. สมมติสีมาในนที
๘. สมมติสีมาในสมุทร
๙. สมมติสีมาในชาติสระ
๑๐. คาบเกี่ยวสีมาด้วยสีมา
๑๑. ทับสีมาด้วยสีมา

กรรมข่อมวิบัติโดยสีมา ด้วยอาการ ๑๑ อย่างนี้.

บริษัทวิบัติ

[๑,๓๔๕] ถามว่า กรรมข่อมวิบัติโดยบริษัท อย่างไร

ตอบว่า กรรมข่อมวิบัติโดยบริษัทด้วยอาการ ๑๒ อย่าง คือ :-

๑. ในกรรมอันสงฆ์จตุรรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขายังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา ภิกษุอยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๒. ในกรรมอันสงฆ์จตุรรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขามาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๓. ในกรรมอันสงฆ์จตุรรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขามาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๔. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขายังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๕. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขามาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๖. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขามาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๗. ในกรรมอันสงฆ์ทศวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเขายังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๘. ในกรรมอันสงฆ์ทวารรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๙. ในกรรมอันสงฆ์ทวารรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๐. ในกรรมอันสงฆ์วิสติวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอยังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๑. ในกรรมอันสงฆ์วิสติวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๒. ในกรรมอันสงฆ์วิสติวรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน.

กรรมย่อมวิบัติโดยบริษัท ด้วยอาการ ๑๒ นี้

กรรมอันสงฆ์จตุวรรคพึงทำเป็นต้น

[๑,๓๔๖] ในกรรมอันสงฆ์จตุวรรคพึงทำ ภิกษุปกติตตะ ๔ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกติตตะนอกนั้น เป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์ปัญจวรรคพึงทำ ภิกษุปกติตตะ ๕ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกติตตะนอกนั้น เป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์ทสววรรคพึงทำ ภิกษุปกติตตะ ๑๐ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกติตตะนอกนั้น เป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์วิสติวรรคพึงทำ ภิกษุปกติตตะ ๒๐ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกติตตะนอกนั้น เป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม.

กรรม ๔

[๑,๓๔๗] กรรม ๔ คือ ๑. อปโลกนกรรม ๒. ญัตติกรรม ๓.

ญัตติทุติยกรรม ๔. ญัตติจตุตถกรรม

ถามว่า กรรม ๔ นี้ ย่อมวิบัติ โดยอาการเท่าไร

ตอบว่า กรรม ๔ นี้ ย่อมวิบัติ โดยอาการ ๕ คือ :-

๑. โดยวัตถุ
๒. โดยญัตติ
๓. โดยอนุสาวนา
๔. โดยสีมา
๕. โดยบริษัท.

วัตถุวิบัติ

[๑,๓๔๘] ถามว่า กรรมข้อมวิบัติโดยวัตถุ อย่างไร

ตอบว่า สงฆ์ให้บิณฑบาตแก่รูปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนโดยสังวาสอุปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม วิบัติโดยวัตถุ
สงฆ์ให้คนผู้เข้ารีตเดียรถีย์อุปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม วิบัติ

โดยวัตถุ

สงฆ์ให้ศิรัจฉานอุปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ฆ่ามารดาอุปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ฆ่าบิดาอุปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ฆ่าพระอรหันต์อุปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม วิบัติ

โดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ประทุษร้ายภิกษุณีอุปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม

วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ทำลายสงฆ์อุปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม วิบัติโดย

วัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้ยงพระโลหิตหื้ออุปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม วิบัติ

โดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้สองเพศอุปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม วิบัติโดยวัตถุ

สงฆ์ให้คนผู้มีอายุหย่อน ๒๐ ปีอุปสมบพ ชื่อว่ากรรมเป็นอธรรม

วิบัติโดยวัตถุ

อย่างนี้ กรรมข้อมวิบัติโดยวัตถุ.

ญัตติวิบัติ

[๑,๓๔๕] ถามว่า กรรมข่อมวิบัติโดยญัตติ อย่างไร
ตอบว่า กรรมข่อมวิบัติโดยญัตติ ด้วยอาการ ๕ คือ :-
๑. ไม่ระบುವัตถุ
๒. ไม่ระบุนุสงฆ์
๓. ไม่ระบุนุคคล
๔. ไม่ระบุนุญัตติ
๕. ตั้งญัตติภายหลัง
กรรมข่อมวิบัติโดยญัตติ ด้วยอาการ ๕ นี้.

อนุสาวनावิบัติ

[๑,๓๕๐] ถามว่า กรรมข่อมวิบัติโดยอนุสาวนาอย่างไร
ตอบว่า กรรมข่อมวิบัติโดยอนุสาวนา ด้วยอาการ ๕ คือ :-
๑. ไม่ระบುವัตถุ
๒. ไม่ระบุนุสงฆ์
๓. ไม่ระบุนุคคล
๔. ทิ้งญัตติ
๕. สวดในกาลไม่ควร
กรรมข่อมวิบัติโดยอนุสาวนา ด้วยอาการ ๕ นี้.

สีมาวิบัติ

[๑,๓๕๑] ถ้ามว่า กรรมข้อมวิบัติโดยสีมาอย่างไร

ตอบว่า กรรมข้อมวิบัติโดยสีมา ด้วยอาการ ๑๑ อย่าง คือ :-

๑. สมมติสีมาเล็กเกิน
๒. สมมติสีมาใหญ่เกิน
๓. สมมติสีมามีนิमितขาด
๔. สมมติสีมาใช้เงาเป็นนิमित
๕. สมมติสีมาไม่มีนิमित
๖. ภิกษุอยู่ภายนอกสีมาสมมติสีมา
๗. สมมติสีมาในนที
๘. สมมติสีมาในสมุทร
๙. สมมติสีมาในชาติสระ
๑๐. กายเกี่ยวสีมาด้วยสีมา
๑๑. ทับสีมาด้วยสีมา

กรรมข้อมวิบัติโดยสีมา ด้วยอาการ ๑๑ อย่างนี้.

บริษัทวิบัติ

[๑,๓๕๒] ถ้ามว่า กรรมข้อมวิบัติ โดยบริษัทอย่างไร

ตอบว่า กรรมข้อมวิบัติโดยบริษัท ด้วยอาการ ๑๒ อย่าง คือ :-

๑. ในกรรมอันสงฆ์จตุรรรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเขายังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๒. ในกรรมอันสงฆ์จตุรกรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๓. ในกรรมอันสงฆ์จตุรกรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๔. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจกรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเธอยังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๕. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจกรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๖. ในกรรมอันสงฆ์ปัญจกรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๗. ในกรรมอันสงฆ์ทศกรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอยังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๘. ในกรรมอันสงฆ์ทศกรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๕. ในกรรมอันสงฆ์วิสดีวรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๐. ในกรรมอันสงฆ์วิสดีวรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอยังไม่มา ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๑. ในกรรมอันสงฆ์วิสดีวรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

๑๒. ในกรรมอันสงฆ์วิสดีวรคพึงทำ ภิกษุทั้งหลายที่เข้ากรรม มีจำนวนเท่าไร พวกเธอมาแล้ว นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา แต่อยู่พร้อมหน้ากันคัดค้าน

กรรมย่อมวิบัติโดยบริษัท ด้วยอาการ ๑๒ นี้.

อปโลกนกรรมเป็นต้น

[๑,๑๕๓] ถามว่า อปโลกนกรรมถึงฐานะเท่าไร ผู้ตติกรรมถึงฐานะเท่าไร ผู้ตติทุติยกรรมถึงฐานะเท่าไร ผู้ตติจตุตถกรรมถึงฐานะเท่าไร

ตอบว่า อปโลกนกรรมถึงฐานะ ๕ อย่าง ผู้ตติกรรมถึงฐานะ ๕ อย่าง ผู้ตติทุติยกรรมถึงฐานะ ๖ อย่าง ผู้ตติจตุตถกรรมถึงฐานะ ๖ อย่าง.

ฐานะแห่งอปโลคนกรรม

[๑,๓๕๔] ถามว่า อปโลคนกรรมถึงฐานะ ๕ เป็นไฉน
ตอบว่า โอสารณา นิสสารณา ภัณฑุกรรม พรหมทัณฑ์ ทั้งกรรม
ลักษณะเป็นคํารบ ๕ อปโลคนกรรมถึงฐานะ ๕ นี้.

ฐานะแห่งญัตติกรรม

[๑,๓๕๕] ถามว่า ญัตติกรรมถึงฐานะ ๕ เป็นไฉน
ตอบว่า โอสารณา นิสสารณา อุโบสถ ปวารณา สมมติ การให้
การรับ การเลื่อนปวารณาออกไป ทั้งกรรมลักษณะเป็นคํารบ ๕ ญัตติกรรม
ถึงฐานะ ๕ นี้.

ฐานะแห่งญัตติทุติยกรรม

[๑,๓๕๖] ถามว่า ญัตติทุติยกรรม ถึงฐานะ ๖ อย่าง เป็นไฉน
ตอบว่า โอสารณา นิสสารณา สมมติ การให้ การถอน การแสดง
ทั้งกรรมลักษณะเป็นคํารบ ๖ ญัตติทุติยกรรมถึงฐานะ ๖ นี้.

ฐานะแห่งญัตติจตุตถกรรม

[๑,๓๕๗] ถามว่า ญัตติจตุตถกรรม ถึงฐานะ ๖ อย่าง เป็นไฉน
ตอบว่า โอสารณา นิสสารณา สมมติ การให้ นิลลหะ สมณูภาสัน
ทั้งกรรมลักษณะเป็นคํารบ ๖ ญัตติจตุตถกรรมถึงฐานะ ๖ นี้.

กรรมอันสงฆ์จตุรกรทังทำเป็นต้น

[๑,๓๕๘] ในกรรมอันสงฆ์จตุรกรทังทำ ภิขุปกัตตตะ ๔ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกัตตตะนอกนั้นเป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิขุใด ภิขุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์ปัญจกรทังทำ ภิขุปกัตตตะ ๕ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกัตตตะนอกนั้นเป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิขุใด ภิขุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์ทศกรทังทำ ภิขุปกัตตตะ ๑๐ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกัตตตะนอกนั้นเป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิขุใด ภิขุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม

ในกรรมอันสงฆ์วิศติกรทังทำ ภิขุปกัตตตะ ๒ รูป เป็นผู้เข้ากรรม ปกัตตตะนอกนั้นเป็นผู้ควรฉันทะ สงฆ์ทำกรรมแก่ภิขุใด ภิขุนั้นไม่ใช่เป็นผู้เข้ากรรม และไม่ควรรฉันทะ แต่เป็นผู้ควรกรรม.

กรรมวารคที่ ๑ จบ

อรรถวสารคที่ ๒

ทรงบัญญัติสิกขาบท

[๑,๓๕๙] พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจ ๒ ประการ คือ เพื่อความรับว่าติแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็น
ที่รัก ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะ
อันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อป้องกันเวรอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดเวรอันจัก
บังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อป้องกันโทษอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดโทษอัน
จักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อป้องกันภัยอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดภัยอันจัก
บังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อป้องกันอกุศลธรรมอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัด
อกุศลธรรมอันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่ออนุเคราะห์คฤหัสถ์ ๑ เพื่อเข้าไปตัดฝักฝายของพวกภิกษุ
ผู้มีความปรารถนาลามก ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใส
ยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการ คือ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆกรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒
ประการนี้.

อรรถวสารก ที่ ๒ จบ

บัญญัติวรรคที่ ๓

ทรงบัญญัติปาติโมกข์เป็นต้น

[๑,๓๖๐] พระตถาคตทรงบัญญัติปาติโมกข์แก่สาวก อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๒ ประการ ... ทรงบัญญัติปาติโมกข์ทุกเทศ ทรงบัญญัติการงด
ปาติโมกข์ ทรงบัญญัติปวารณา ทรงบัญญัติการงดปวารณา ทรงบัญญัติ
ตัชชณียกรรม ทรงบัญญัตินียสกรรม ทรงบัญญัติปีพพชณียกรรม ทรงบัญญัติ
ปฏิสารณียกรรม ทรงบัญญัติอุกเขปนียกรรม ทรงบัญญัติการให้ปริวาส ทรง
บัญญัติการชักเข้าหาอาบัติเดิม ทรงบัญญัติการให้มานัต ทรงบัญญัติอัพภาน
ทรงบัญญัติไอสารณียกรรม ทรงบัญญัตินิสสารณียกรรม ทรงบัญญัติการ
อุปสมบท ทรงบัญญัติอุปโลกนกรรม ทรงบัญญัติบัญญัติกรรม ทรงบัญญัติ
บัญญัติทุติยกรรม ทรงบัญญัติบัญญัติจตุตถกรรม.

บัญญัติวรรค ที่ ๓ จบ

บัญญัติวรรค ที่ ๔

[๑,๓๖๑] พระตถาคตทรงบัญญัติสิกขาบทที่ยังมิได้บัญญัติ ทรงบัญญัติเพิ่มเติมสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว ทรงบัญญัติสัมมุขาวินัย ทรงบัญญัติสตีวินัย ทรงบัญญัติอมุพหวินัย ทรงบัญญัติปฎิญาตกรณะ ทรงบัญญัติเขยยสิกขา ทรงบัญญัติตัสสปาปิยสิกขา ทรงบัญญัติติณวัตถารกะ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการ คือ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุมิศีลเป็นที่รัก ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการ คือ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัตถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์ ๒ ประการ คือ เพื่อป้องกันเวรอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดเวรอันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่อป้องกันโทษอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดโทษ
อันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่อป้องกันภัยอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดภัยอันจัก
บังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่อป้องกันอกุศลธรรมอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัด
อกุศลธรรมอันจักบังเกิดในอนาคต ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่ออนุเคราะห์คฤหัสถ์ ๑ เพื่อตัดฝักฝายของผู้ปรารถนาลามก ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัย์อำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์
๒ ประการ คือ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย ๑

พระตถาคตทรงบัญญัติติณวัดถารกะแก่สาวก อาศัยอำนาจประโยชน์
๒ ประการนี้.

บัญญัติวรรค ที่ ๔ จบ

นวสังคหวรรค ที่ ๕

สังคหะ ๕ อย่าง

[๑,๓๖๒] สังคหะมี ๕ อย่าง คือ วัตถุสังคหะ ๑ วิบัติสังคหะ ๑
อาบัติสังคหะ ๑ นิทานสังคหะ ๑ บุคคลสังคหะ ๑ ชันธสังคหะ ๑ สมุฏฐาน-
สังคหะ ๑ อธิกรณสังคหะ ๑ สมถสังคหะ ๑.

ให้บอกเรื่อง

[๑,๓๖๓] เมื่ออธิกรณ์เกิดขึ้นแล้ว ถ้าคู่ความทั้งสองมาถึง สงฆ์พึง
ให้ทั้งสองบอกเรื่อง ครั้นแล้วพึงฟังปัญหาทั้งสอง แล้วพึงพูดกะคู่ความทั้ง
สองว่า เมื่อพวกเราระงับอธิกรณ์นี้แล้ว ท่านทั้งสองจักยินดี หรือ ถ้าทั้งสอง

รับว่า ข้าพเจ้าทั้งสองจักยินดี สงฆ์พึงรับอธิกรณ์นั้นไว้ ถ้าบริษัทมีอสังฆิมาก
สงฆ์พึงระงับด้วยอุพพาหิกา ถ้าบริษัทมีคนพาลมาก สงฆ์พึงแสวงหาพระวินัย-
ธร อธิกรณ์นั้นจะระงับ โดยธรรม โดยวินัย โดยสัตตฤศาสน์ใด สงฆ์พึง
ระงับอธิกรณ์นั้น โดยอย่างนั้น.

พึงรู้วัตถุเป็นต้น

[๑,๓๖๔] พึงรู้วัตถุ พึงรู้โคตร พึงรู้ชื่อ พึงรู้อาบัติ

คำว่า เมถุนกรรม เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า ปาราชิก เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า อทินนาทาน เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า ปาราชิก เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า มนุสสวิคคหะ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า ปาราชิก เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า อุดริมนุสสรกรรม เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า ปาราชิก เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า สุกกวิสัฏฐิ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า กายสังสัคคะ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า ทุณฺณลลวจา เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

- คำว่า อุตตกาม เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร
- คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ
- คำว่า ลัญจริตตะ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร
- คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ
- คำว่า ให้ทำกุฎีด้วยอาการขอเอาเอง เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร
- คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ
- คำว่า ให้ทำวิหารใหญ่ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร
- คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ
- คำว่า ตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกไม่มีมูล เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร
- คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ
- คำว่า ถือเอาเอกเทศบางอย่างแห่งอธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่นให้เป็นเพียงเสส แล้วตามกำจัดภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร
- คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ
- คำว่า การที่ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร
- คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ
- คำว่า การที่ภิกษุทั้งหลาย ผู้ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ไม่สละกรรม เพราะสวดสมณุภาสน์ครบ ๓ จบ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า การที่ภิกษุผู้ว่ายากไม่สละกรรม เพราะสวดสมณภาสน์
ครบ ๓ จบ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า การที่ภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุลไม่สละกรรม เพราะสวด
สมณภาสน์ครบ ๓ จบ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า สังฆาทิเสส เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติ

คำว่า การอาศัยความไม่เอื้อเพื่อถ่ายอุจจาระปัสสาวะหรือ
บ้วนขะพะลงในน้ำ เป็นทั้งวัตถุ เป็นทั้งโคตร

คำว่า ทุกกฐ เป็นทั้งชื่อ เป็นทั้งอาบัติแล.

นวสังคหรรค ที่ ๕ จบ

หัวข้อประจำวรรค

[๑,๓๖๕] อปโลกนกรรม ๑ ญัตติ-

กรรม ๑ ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม

๑ วัตถุ ๑ ญัตติ ๑ อนุสาวนา ๑ สีม่า ๑

บริษัท ๑ พร้อมหน้า ๑ สอบถาม ๑ ปฏิญญา

๑ ควรสติวินัย ๑ วัตถุ ๑ สงฆ์ ๑ บุคคล ๑

ญัตติ ๑ ตั้งญัตติภายหลัง ๑ วัตถุ ๑ สงฆ์ ๑

บุคคล ๑ สวดประกาศ ๑ สวดในกาลไม่ควร

๑ สีม่าเล็กเกิน ๑ สีม่าใหญ่เกิน ๑ สีมามี

นิมิตขาด ๑ สีม่าใช้เงาเป็นนimit ๑ สีม่าไม่มี
นimit ๑ อยู่นอกสีมาสวมตีสีม่า ๑ สวมตีสีม่า
ในนที ๑ ในสมุทร ๑ ในชาติสระ ๑ คาบ
เกี่ยวสีม่า ๑ ทับสีม่าด้วยสีม่า ๑ กรรมอันสงฆ์
จตุวรรคพึงทำ ๑ กรรมอันสงฆ์ปัญจวรรค
พึงทำ ๑ กรรมอันสงฆ์ทศวรรคพึงทำ ๑
กรรมอันสงฆ์วิสติวรรคพึงทำ ๑ ไม่นำฉันทะ
มา ๑ นำฉันทะมา ๑ บุคคลผู้เข้ากรรม ๑
ผู้ควรรฉันทะ ๑ ผู้ควรธรรม ๑ อปโลกน-
กรรม ๕ สถาน ๑ ญัตติกรรม ๕ สถาน ๑
ญัตติทุติยกรรม ๗ สถาน ๑ ญัตติจตุตถ-
กรรม ๗ สถาน ๑ ความรับว่าดี ๑ ความ
ผาสูก ๑ บุคคลผู้เก้อยาก ๑ ภิกษุมีสีลเป็น
ที่รัก ๑ อาสวะ ๑ เวร ๑ โทษ ๑ ภัย ๑
อกุศลธรรม ๑ คฤหัสถ์ ๑ บุคคลผู้ปรารถ-
นาลามก ๑ ชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ ชุมชน
ที่เลื่อมใสแล้ว ๑ ความตั้งอยู่แห่งพระสัต-
ตธรรม ๑ อนุเคราะห์พระวินัย ๑ ปาติโมกขุ-
เทศ ๑ งคปาติโมกข์ ๑ งคปวารณา ๑
ตัชชนียกรรม ๑ นียสกรรม ๑ ปัพพาทนีย-
กรรม ๑ ปฏิสารถนียกรรม ๑ อุกเขปนียกรรม

๑ ปรีวาร ๑ อาบัติเดิม ๑ มานัต ๑ อัphan
๑ โอสารณา ๑ นิสสารณา ๑ อุปสมบพ ๑
อปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑ ญัตติทุติย-
กรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑ ยังมีได้ทรง
บัญญัติ ๑ ทรงบัญญัติซ้ำ ๑ สัมมุขาวินัย ๑
สตีวินัย ๑ อมูพหวินัย ๑ ปฎิญาตกรรม ๑
เยภยยลิกา ๑ ตัสสปายลิกา ๑ ทิณวัตถา-
ระกะ ๑ วัตถุ ๑ วิบัติ ๑ อาบัติ ๑ นิทาน ๑
บุคคล ๑ ชั้น ๑ สมุฏฐาน ๑ อธิกรณ์ ๑
สมณะ ๑ สังคหะ ๑ ชื่อ ๑ และอาบัติ ๑
ดังนี้แล.

คัมภีร์ปรีวาร จบ

คาถาส่งท้าย

[๑,๓๖๖] ก็พระวินัยธร ผู้เรื่องนาม
มีปัญญามาก ทรงสุตะ มีวิจารณ์ญาณ สอบ
สวนแนวทางของท่านบูรพาจารย์ในที่นั้น ๆ
แล้วคิดเขียนข้อพิสดาร และสังเขปนี้ในสาย
กลาง ตามแนวทางที่วางไว้ ซึ่งจะนำความ
สะดวกมาให้แก่เหล่าศิษย์ คัมภีร์นี้เรียกว่า
ปรีวาร มีทุกเรื่องพร้อมทั้งลักษณะ มีอรรถ

โดยอรรถในสังคหกรรม มีธรรมโดยธรรมใน
บัญญัติ ห้อมล้อมพระศาสนาอุจสาครล้อม
รอบชมพูทวีป ฉะนั้น

พระวินัยธรเมื่อไม่รู้คัมภีร์ปรีวาร
ไฉนจะวินิจฉัยโดยธรรมได้ ความเคลือบ-
แคลงของพระวินัยธรใดที่เกิดในวิบัติ วัตถุ
บัญญัติ อหุบัญญัติ บุคคล เอกโตบัญญัติ
อุกโตบัญญัติ โลกวัชชะ และปัลลัตติวัชชะ
ย่อมขาดสิ้นไปด้วยคัมภีร์ปรีวาร พระเจ้า
จักรพรรดิ ส่งงามในกองทัพใหญ่ฉนได
ไกรสรส่งงามในท่ามกลางฝูงมฤคฉนได
พระอาทิตย์แผ่ชานด้วยรัศมี ย่อมส่งงาม
ฉนได พระจันทร์ส่งงามในหมู่ดารฉนได
พระพรหมส่งงามในหมู่พรหมฉนได ท่านผู้
นำส่งงามในท่ามกลางหมู่ชนฉนได พระ-
สังคหกรรมวินัยย่อมงามส่งด้วยคัมภีร์ปรีวาร
ฉนนั้นแล.

พระวินัยปิฎก จบบริบูรณ์

ปัญจวัคคัณณนา

วินิจฉัยในกัมมวรรค พึงทราบดังนี้ :-

ความแตกต่างกันแห่งกรรม ๔ อย่าง ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้วในสมถขันธกะแล. แม้ได้กล่าวแล้วก็จริง ถึงกระนั้น กรรมวินิจฉัยนี้ เมื่อได้กล่าวมาตั้งแต่ต้น ย่อมเป็นวินิจฉัยที่ชัดเจน, เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจักกล่าวข้อที่ควรกล่าว ในกัมมวรรคนี้ จำเดิมแต่ต้นทีเดียว.

คำว่า จตุตถาริ นี้ เป็นคำบอกกำหนดจำนวนแห่งกรรมทั้งหลาย.

คำว่า กมฺมานิ เป็นคำชี้กรรมที่กำหนดไว้แล้ว.

[ความต่างแห่งกรรม ๔]

กรรมที่ต้องยังสงฆ์ผู้ตั้งอยู่ในสีมาให้หมดจด นำฉันทะของภิกษุผู้ควรฉันทะมา สวดประกาศ ๑ ครั้ง ทำตามอนุมัติของสงฆ์พร้อมเพรียง ชื่อว่าอุปโลกนกรรม.

กรรมที่ต้องทำด้วยญัตติอย่างเดียว ตามอนุมัติของสงฆ์พร้อมเพรียง ตามนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่าญัตติกรรม.

กรรมที่ต้องทำด้วยอนุสาวนา มีญัตติเป็นที่ ๒ อย่างนี้ คือ ญัตติ ๑ อนุสาวนา ๑ ตามอนุมัติของสงฆ์พร้อมเพรียง โดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่าญัตติทุติยกรรม.

กรรมที่ต้องทำด้วยอนุสาวนา ๓ มีบัญญัติเป็นที่ ๔ อย่างนี้ คือ บัญญัติ ๑ อนุสาวนา ๓ ตามอนุมัติของสงฆ์พร้อมเพรียง โดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ชื่อว่าบัญญัติจตุตถกรรม.

บรรดากรรมเหล่านั้น อปโลคนกรรม พึงทำเพียงอปโลคน์, ไม่ ต้องทำด้วยอำนาจบัญญัติกรรมเป็นต้น. อนึ่ง บัญญัติกรรม พึงทำตั้งบัญญัติอย่าง เดียว, ไม่ต้องทำด้วยอำนาจอปโลคนกรรมเป็นต้น.

ส่วนบัญญัติทุติยกรรม ที่ต้องอปโลคน์ทำก็มี ไม่ต้องอปโลคน์ทำก็มี. ใน ๒ อย่างนั้น กรรมหนัก ๖ อย่างนี้ คือ สมมติสีมา ถอนสีมา ให้ผ้า- กฐิน รื้อกฐิน แสดงที่สร้างกุฏิ แสดงที่สร้างวิหาร ไม่ควรอปโลคน์ทำ; พึง สวดบัญญัติทุติยกรรมวาจาทำเท่านั้น.

กรรมเบาเหล่านี้ คือ สมมติ ๑๓ ที่เหลือ และสมมติมีการให้ถือ เสนาสนะและให้มฤคกจิวรเป็นต้น ควรเพื่อทำทั้งอปโลคน์.

อาจารย์บางพวกกล่าวว่า "แต่บัญญัติทุติยกรรมนั้น ไม่ควรทำด้วยอำ- นาจบัญญัติกรรมและบัญญัติจตุตถกรรมแท้. เมื่อทำด้วยอำนาจบัญญัติจตุตถกรรม ย่อมเป็นกรรมมันคงกว่า; เพราะเหตุนั้น ควรทำ." คำของพระอาจารย์พวกนั้น "ได้ถูกค้านแล้วเสียว่า "ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น ความสังกะแห่งกรรมย่อมมี เพราะ เหตุนั้น จึงไม่ควรทำ."

ก็ถ้าว่า กรรมนั้นเสียโดยอักษระกัถิ เสียโดยบทกัถิ มีบทที่สวดไม่ชัด กัถิไชร์, การที่สวดซ้ำ ๆ เพื่อชำระกรรมนั้นก็ควร. การสวดซ้ำ ๆ นี้ เป็น ทัฬหิกรรมของกรรมที่ไม่กำเริบ, คงคินเป็นกรรมในกรรมที่กำเริบ.

บัญญัติจุดดกรรรม ต้องทำทั้งสวดญัติและกรรมวาจา ๓ ไม่พึงทำด้วย
อำนาจกรรมอื่น มีอุปโลกนกรรมเป็นต้น

หลายบทว่า **ปลุจหากาเรหิ วิปชฺชนุตติ** มีความว่า กรรม ๔ นี้
ย่อมวิบัติโดยเหตุ ๕ ประการ.

[กรรมวิบัติโดยวัตถุ]

ในชื่อว่า กรรมที่ควรทำพร้อมหน้า สงฆ์ทำไม่พร้อมหน้า กรรมไม่
เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ นี้ กรรมที่ควรทำพร้อมหน้าก็มี กรรมที่ควรทำ
ไม่พร้อมหน้าก็มี. ใน ๒ อย่างนั้น ขึ้นชื่อว่ากรรมที่ควรทำไม่พร้อมหน้ามี ๘
อย่าง คือ อุปสมบทด้วยเหตุ คำบาตร หงายบาตร อุมมัตตกสมมติ ที่
สงฆ์พึงทำแก่ภิกษุบ้า เศษสมมติแก่สกุลพระเสาะ พรหมทัณฑ์แก่พระฉน
ภิกษุ ปกาศนียกรรมให้แก่พระเทวทัตต์ อวินทียกรรมที่ภิกษุณีสงฆ์พึงทำแก่ภิกษุ
ผู้แสดงอาการไม่น่าเลื่อมใส. กรรมทั้งปวงนั้น พึงทราบตามนัยที่ข้าพเจ้ากล่าว
แล้วในที่มานั้น ๆ แล. กรรมทั้ง ๘ อย่างนี้ อันสงฆ์ทำแล้วไม่พร้อมหน้า
ย่อมเป็นอันทำด้วยดี ไม่กำริบ.

กรรมทั้งปวงที่เหลือ ควรทำพร้อมหน้าเท่านั้น, คือ พึงทำให้อิงสัม-
มุขาวินัย ๔ อย่างนี้ คือ ความพร้อมหน้าสงฆ์ ความพร้อมหน้าธรรม
ความพร้อมหน้าวินัย ความพร้อมหน้าบุคคล.

อันกรรมทั้งปวงที่ทำแล้วด้วยประการอย่างนั้น ย่อมเป็นอันทำดีแล้ว.
แต่กรรมเหล่านั้น ที่ไม่ทำอย่างนั้น ย่อมจัดเป็นกรรมวิบัติโดยวัตถุ เพราะ

ทำวันวัตถุ กล่าวคือสัมมุขานินนี้เสีย. ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า กรรม
ที่ควรทำพร้อมหน้า สงฆ์ทำไม่พร้อมหน้า กรรมไม่เป็นธรรม วิบัติโดยวัตถุ.

แม้ในกรรมทั้งหลาย มีกรรมที่ควรทำด้วยสอบถามเป็นต้น การทำ
กิจมีสอบถามเป็นต้นนั้นแล จัดเป็นวัตถุ. พึงทราบความที่กรรมเหล่านั้น
วิบัติโดยวัตถุ เพราะกระทำวันวัตถุนั้นเสีย. แต่ข้อนี้ เป็นเพียงเพื่อความ
เฉพาะคำ ในคำที่ว่า **ปฏิปุจฉากรรมิย** เป็นต้น

หลายบทว่า **ปฏิปุจฉากรรมิย อปปฏิปุจฉา กโรติ** มีความว่า
กรรมที่ควรถามแล้วจึงใจท แล้วให้จำเลยให้การกระทำ สงฆ์กระทำไม่ถาม
ไม่ใจท ไม่ให้จำเลยให้การเสียเลย.

หลายบทว่า **ปฏิญญากรรมิย อปปฏิญญา กโรติ** มีความว่า
ว่า กรรมที่ควรยกปฏิญญาเป็นหลัก ทำตามปฏิญญาซึ่งจำเลยให้อย่างไร, สงฆ์
กระทำโดยหักโหม แก่ภิกษุผู้คร่ำคราญบ่นเพื่ออยู่ด้วย ไม่ยอมปฏิญญา

บทว่า **สตินยารหสฺส** ได้แก่ พระชีณาสพ เช่นพระทัฬหมัลล-
บุตรเถระ.

บทว่า **อมุพฺพหวินยารหสฺส** ได้แก่ ภิกษุบ้า เช่นคัคคภิกษุ.

บทว่า **ตสฺสปาปิยสกากรมุมารหสฺส** ได้แก่ ภิกษุผู้มีบาปหนาแน่น
เช่นอุปวาฬภิกษุ.

นัยในบททั้งปวง ก็เช่นนี้แล.

หลายบทว่า **อนุโปสเถ อุโปสถํ กโรติ** มีความว่า ทำอุโบสถ
ในวันที่มิใช่วันอุโบสถ.

วันสามัคคีของสงฆ์ผู้แตกกันและวันที่ ๑๔ และวันที่ ๑๕ คำ (ตามนัย) ที่กล่าวแล้ว ใน ๑๑ เดือนที่เหลือ เว้นเดือนกัตติกาเสย ชื่อว่าวันอุโบสถ.

เมื่อทำอุโบสถในวันอื่น เว้นวันอุโบสถทั้ง ๓ ประการอย่างนั้นเสีย ชื่อว่าทำอุโบสถในวันมิใช่วันอุโบสถ.

ก็ในวัดใด ภิกษุทั้งหลายวิวาทกันเพราะเหตุเล็กน้อย เพื่อประโยชน์แก่บริหารมีบาตรและจีวรเป็นต้น จึงงดอุโบสถหรือปวารณาเสย. เมื่ออิทธิมนั้นวินิจฉัยแล้ว ภิกษุทั้งหลายในวัดนั้นยอมไม่ได้เพื่อกล่าวว่า พวกเราเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน แล้วทำสามัคคีอุโบสถในวันอันเป็นระหว่าง. เมื่อกระทำอุโบสถ ชื่อว่าเป็นอันกระทำในวันมิใช่วันอุโบสถ.

สองบทว่า **อปวารณาย ปวารณติ** มีความว่า สงฆ์ปวารณาในวันมิใช่วันปวารณา.

วันสามัคคีของสงฆ์ผู้แตกกัน ๑ วันที่สงฆ์เลื่อนไปตั้งไว้ ๑ ในเดือนกัตติกาเดือนเดียว และวันกลางเดือน ๒ ครั้ง ชื่อว่าวันปวารณา.

เมื่อปวารณาในวันอื่น เว้นวันปวารณาทั้ง ๔ ประการอย่างนี้เสีย ชื่อว่าปวารณาในวันมิใช่วันปวารณา. แม้ในการปวารณานี้ ภิกษุทั้งหลายยอมไม่ได้เพื่อทำสามัคคีปวารณา ในเพราะวิวาทมีประมาณน้อยระงับลง. เมื่อทำปวารณา ย่อมเป็นอันกระทำในวันมิใช่วันปวารณา.

อีกอย่างหนึ่ง แม้เมื่อสงฆ์ให้อุปสมบทบุคคลผู้มีปีหย่อน ๒๐ หรือบุคคลผู้เคยต้องอันติมวัตตุ หรืออภัพบุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง ในอภัพบุคคล ๑๑ ย่อมเป็นกรรมไม่เป็นกรรม วิบัติโดยวัตตุ.

กรรมทั้งหลายยอมวิบัติโดยวัตตุ ด้วยประการฉะนี้.

[กรรมวิบัติโดยญัตติ]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัยในวิบัติโดยญัตติ ดังต่อไปนี้ :-

สองบทว่า **วตุถุ น ปรามสติ** มีความว่า สงฆ์ทำกรรมมีอุปสมบท เป็นต้นแก่บุคคลเหล่าใด ไม่ระบุนุคคลนั้น คือไม่ระบุชื่อบุคคลนั้น ได้แก่ สวดว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า อุปสัมปทาเปกขะของท่านพุทธ-
รักษิต ในเมื่อควรสวดว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า รัชมรรักษิตนี้
เป็นอุปสัมปทาเปกขะของท่านพุทธรักษิต ไม่ระบุนุคตอย่างนี้.

สองบทว่า **สงฆ์ น ปรามสติ** มีความว่า ไม่ระบุชื่อสงฆ์ คือ
สวดว่า ท่านผู้เจริญ ขอจงฟังข้าพเจ้า รัชมรรักษิตนี้ ดังนี้ ในเมื่อควรสวดว่า
ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า รัชมรรักษิตนี้ ไม่ระบุสงฆ์อย่างนี้.

สองบทว่า **ปุคฺคัลล น ปรามสติ** มีความว่า ภิกษุใด เป็น อุปัชฌาย์
ของอุปสัมปทาเปกขะ ไม่ระบุภิกษุนั้น คือ ไม่ระบุชื่อของภิกษุนั้น ได้แก่
สวดว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า รัชมรรักษิตนี้ เป็นอุปสัมปทาเปกขะ
ดังนี้ ในเมื่อควรสวดว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า รัชมรรักษิตนี้
เป็นอุปสัมปทาเปกขะของท่านพุทธรักษิต ไม่ระบุนุคตอย่างนี้.

สองบทว่า **ญตฺตี น ปรามสติ** มีความว่า ไม่ระบุญัตติโดย
ประการทั้งปวง คือ ในญัตติทุติยกรรม ไม่ตั้งญัตติ กระทำอนุสาวนากรรม
ด้วยกรรมวาจาเท่านั้น. แม้ในญัตติจตุตถกรรม ก็ไม่ตั้งญัตติ กระทำอนุสาวนา-
กรรม ด้วยกรรมวาจาเท่านั้น ๔ ครั้ง ไม่ระบุญัตติอย่างนี้.

หลายบทว่า **ปจฺจนา วา ญตฺตี จเปตี** มีความว่า กระทำอนุ-
สาวนากรรม ด้วยกรรมวาจาก่อน แล้วจึงกล่าวว่า **เอสา ญตฺติ** แล้วกล่าว

ว่า ขมติ สงฺฆสฺส ตสฺมา ตฺวณฺหิ เอวเมตฺถ ฆารยามี. ตั้งบัญญัติภายหลัง
อย่างนี้. กรรมวิบัติโดยญัตติ ด้วยอาการ ๕ เหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้.

[กรรมวิบัติโดยอนุสาวนา]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัยในวิบัติโดยอนุสาวนา ดังต่อไปนี้ :-

วัตถุเป็นต้น พึงทราบก่อนตามนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล. ก็การไม่ระบ
วัตถุเป็นต้นเหล่านั้น ข่อมมีอย่างนี้ :-

ในอนุสาวนาที่ ๑ ว่า สุณาตุ เม ภนฺเต สจฺโฆ กิฺติ ในอนุสาวนา
ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ว่า ทฺติยมฺปิ เอตมฺตฺถิ วทามิ, ตฺติยมฺปิ เอตมฺตฺถํ วทามิ
สุณาตุ เม ภนฺเต สจฺโฆ กิฺติ เมื่อควรจะสวดต่อว่า อัย ฆมฺมรฺกฺขิโต
อายสฺมโต พุทฺธรฺกฺขิตฺตสฺส อุปสฺมฺปทาเปกฺโข ภิกฺขุสฺวคเสยฺวา สุณาตุ
เม ภนฺเต สจฺโฆ, อายสฺมโต พุทฺธรฺกฺขิตฺตสฺส ดังนี้ ชื่อว่าไม่ระบวัตถุ.

เมื่อควรจะสวดว่า สุณาตุ เม ภนฺเต สจฺโฆ, อัย ฆมฺมรฺกฺขิโต
สวดเสยฺวา สุณาตุ เม ภนฺเต อัย ฆมฺมรฺกฺขิโต ดังนี้ ชื่อว่าไม่ระบสงฆ์

เมื่อควรจะสวดว่า สุณาตุ เม ภนฺเต สจฺโฆ, อัย ฆมฺมรฺกฺขิโต
อายสฺมโต พุทฺธรฺกฺขิตฺตสฺส สวดเสยฺวา สุณาตุ เม ภนฺเต สจฺโฆ, อัย
ฆมฺมรฺกฺขิโต อุปสฺมฺปทาเปกฺโข ดังนี้ ชื่อว่าไม่ระบบุคคล

สองบทว่า สวานํ หาเปติ มีความว่า ไม่กระทำการสวดประกาศ
ด้วยกรรมวาจาโดยประการทั้งปวง. คือ ตั้งญัตติเท่านั้น ๒ ครั้ง ในญัตติทุติย-
กรรม ตั้งญัตติเท่านั้น ๔ ครั้ง ในญัตติจตุตถกรรม. ทิ้งวาจาประกาศเสียอย่างนี้.

แม่ภิกษุใด เมื่อตั้งญัตติหนหนึ่งแล้วสวดกรรมวาจาหนหนึ่งทิ้งอักขระหรือบทเสีย หรือว่าผิดในญัตติทุติยกรรม แม่ภิกษุนี้ชื่อว่าทิ้งวาจาประกาศเสียเหมือนกัน.

ส่วนในญัตติจตุตถกรรม เมื่อตั้งญัตติหนหนึ่งแล้ว สวดประกาศด้วยกรรมวาจา เพียงครั้งเดียวหรือ ๒ ครั้งก็ดี เมื่อทิ้งอักขระหรือบทเสียก็ดี เมื่อว่าผิดก็ดี ฟังทราบ ว่า ทิ้งอนุสาวนาเสียแท้.

ก็วินิจฉัยในคำว่า **ทुरुตต์ กโรติ** นี้ ฟังทราบดังนี้ :-

อันภิกษุใด ว่าอักขระอื่นในเมื่อตนควรว่าอักขระอื่น ภิกษุนี้ ชื่อว่าว่าผิด. เพราะเหตุนั้น ภิกษุผู้จะสวดกรรมวาจาพึงสนใจให้ดี ซึ่งประเภทแห่งพยัญชนะ ที่ท่านกล่าวไว้ว่า ความแตกฉานด้วยปัญญาเครื่องรู้พยัญชนะ ๑๐ อย่าง คือ สติล ฐนิต ทีฆะ รัสสะ ครุ ลหุ นิคหิต สัมพันธ์ วาดิตะ วิมุตต์.

ก็ในประเภทแห่งพยัญชนะ ๑๐ ตัวนี้ พยัญชนะที่ ๑ และที่ ๓ ในวรรคทั้ง ๕ ชื่อว่าสติล (เสียงเพลา). พยัญชนะที่ ๒ และที่ ๔ ในวรรคเหล่านั้นแล ชื่อว่าฐนิต (เสียงแข็ง)

สระที่จะฟังว่าโดยระยะยาว ได้แก่ สระ อา เป็นต้น ชื่อว่าทีฆะ.

สระที่จะฟังว่าโดยระยะสั้นกึ่งระยะยาวนั้น ได้แก่สระ อะ เป็นต้น ชื่อว่ารัสสะ.

ทีฆะนั้นเองชื่อว่าครุ อีกอย่างหนึ่ง สระที่สั้นกล่าวไว้มีพยัญชนะสะกดข้างหลังอย่างนี้ว่า **อายสุมโต พุทฺธกรุชิตตุเถรสฺส ยสุส นกฺขมฺติ** จัดเป็นครุ. รัสสะนั่นเอง ชื่อว่าลหุ อีกอย่างหนึ่ง สระที่กล่าวไม่ให้มีพยัญชนะ

สะกดข้างหลังอย่างนี้ว่า **อายสุมโต พุทธกรจิตเถรสุต ยสุต น ขมติ**
ก็จัดเป็นลหุ.

อักขระที่ว่าหุบปากกครณไว้ไม่ปล่อย ทำเสียงให้ขึ้นจุมกชื่อว่า
นิกหิต.

บทที่ว่าเชื่อมกับบทอื่น เช่น **ตุณฺหสุต** หรือว่า **ตุณฺหิสฺส** ชื่อว่า
สัมพันธ์.

บทที่แยกว่า ไม่เชื่อมกับบทอื่น เช่น **ตุณฺหิ อสุต** ชื่อว่าวัดถิตะ.

อักขระที่ว่าเปิดปาก ไม่ทำเสียงให้ขึ้นจุมก ปล่อยเสียง ไม่กครณไว้
ชื่อว่าวิมุตต์.

ในพยัญชนะประเภทมีสติดเป็นต้นนั้น บทที่จะฟังว่า **สุณาตุ เม**
ภนฺเต ว่า **ต** เป็น **ถ** เสีย **สุณาตุ เม** ชื่อว่าทำสติดให้เป็นชนิด
และบทอันจะฟังว่า **ปตฺตกลฺลํ** **เอสา** **ถตุติ** ว่า **ต** เป็น **ถ** เสีย ว่า
ปตฺตกลฺลํ **เอสา** **ถตุติ** เป็นต้น ก็เหมือนกัน.

บทอันจะฟังว่า **ภนฺเต** **สงฺโฆ** ว่า **ภ** เป็น **พ** ว่า **ฆ** เป็น
ถ เสียว่า **พนฺเต** **สงฺโฆ** ชื่อว่าทำชนิดให้เป็นสติด.

ส่วนบทอันจะฟังเปิดปากว่า **สุณาตุ เม** ว่าหุบปากให้เสียงขึ้นจุมก
เป็น **สุณฺนตุ เม** ก็ดี บทอันจะฟังเปิดปากว่า **เอสา** **ถตุติ** ว่าหุบปาก
ให้เสียงขึ้นจุมกเป็น **เอถํ** **ถตุติ** ก็ดี ชื่อว่า ว่าวิมุตต์ให้เป็นนิกหิต.

คำอันจะฟังหุบปากให้เสียงขึ้นจุมกว่า **ปตฺตกลฺลํ** ว่าเปิดปากไม่ทำ
ให้เสียงขึ้นจุมกว่า **ปตฺตกลฺลา** ชื่อว่า วินิคหิตให้เป็นวิมุตต์.

พัญชนะ ๔ เหล่านี้ คือ เมื่อควรวาให้เป็นสติดิล ว่าเป็นชนิด เมื่อควรวาให้เป็นชนิด ว่าเป็นสติดิล เมื่อควรวาให้เป็นเป็นวิมุตต์ ว่าเป็นนคหิต เมื่อควรวาให้เป็นนคหิต ว่าเป็นวิมุตต์ ย่อมทำกรรมให้เสีย ในภายในกรรมวาจา ด้วยประการฉะนี้. จริงอยู่ ภิกษุผู้สาวคอย่างนั้น ว่าอักขระอื่นในเมื่ออักขระอื่นอันตนควรวาท่านกล่าว ว่าผิด.

อันภิกษุผู้สาวคกรรมวาจา ควรวาอักขระนั้น ๆ แล ให้ถูกต้องตามฐานอย่างนี้ คือ ใน พัญชนะ ๖ นอกนี้ มีทิมะและรัสสะเป็นต้นว่าทิมะให้คงในที่แห่งทิมะ ว่ารัสสะให้คงในที่แห่งรัสสะ อย่าให้ประเพณีอันมาแล้วโดยลำดับสูญเสีย ทำกรรมวาจา.

แต่ถ้าภิกษุผู้สาวคกรรมวาจาไม่ว่าอย่างนั้น เมื่อควรวาให้เป็นทิมะว่า เป็นรัสสะเสีย หรือเมื่อควรวาให้เป็นรัสสะ ว่าเป็นทิมะเสียก็ดี เมื่อควรวาให้เป็นครุ ว่าเป็นลหุเสีย หรือเมื่อควรวาให้เป็นลหุ ว่าเป็นครุเสียก็ดี อนึ่ง เมื่อควรวาให้เชื่อมกัน ว่าแยกกันเสีย หรือเมื่อควรวาให้แยกกัน ว่าเชื่อมกันเสียก็ดี. แม้เมื่อว่าอย่างนี้ กรรมวาจาก็ไม่เสีย. จริงอยู่ พัญชนะ ๖ นี้ ไม่ยังกรรมให้เสีย.

ก็คำใด ที่พระสุตตันตปิฎกเถระทั้งหลายกล่าวว่า ท กลายเป็น ต ได้ ต กลายเป็น ท ได้ จ กลายเป็น ช ได้ ช กลายเป็น จ ได้ ย กลายเป็น ก ได้ ก กลายเป็น ย ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อควรวาว่า ท เป็นต้น ว่าเป็น ต เป็นต้นเสีย ก็ไม่ผิด. คำนั้นถึงกรรมวาจาแล้วย่อมไม่ควรว. เพราะเหตุนี้ พระวินัยธร ไม่พึงว่า ท เป็น ต ๆ ลฯ ไม่พึงว่า

ก เป็น ย พึงสวดกรรมวาจา ชำระภาษาตามควรแก่บาปิตี หลีกโทษ ที่กล่าวแล้ว แห่งภาษาคือพยัญชนะทั้ง ๑๐ อย่างเสีย. จจริงอยู่ เมื่อว่าโดยประการนอกนี้แล้ว ชื่อว่าทิ้งสาวนาเสีย.

สองบทว่า อกาเล วา สวาเวติ มีความว่า งดบัญญัติไว้ ทำอนุสาวนากรรมเสียก่อน ในสมัยมิใช่กาล คือ มิใช่โอกาสแห่งสาวนาแล้ว ตั้งบัญญัติต่อภายหลัง

กรรมข่อมวิบัติโดยอนุสาวนา ด้วยอาการ ๕ นี้ ด้วยประการฉะนี้.

[กรรมวิบัติโดยสีมา]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัยในวิบัติโดยสีมา ดังต่อไปนี้ :-

สีมาใด ไม่จุภิกษุได้ ๒๑ รูป สีมานั้น จัคว่าสีมาเล็กเกินไป.

แต่ในกรุงทิวา ภิกษุ ๒๑ รูป ไม่อาจเพื่อนั่งในสีมาใด สีมานั้น จัคว่าเล็กเกินไป. เพราะเหตุนี้ สีมาเห็นปานนี้อันสงฆ์สมมติแล้วก็ตาม เป็นอันไม่ได้สมมติ ข่อมต้องเป็นเช่นกับคามเขต. กรรมที่ทำในสีมานั้น ข่อมเสีย. แม้ในสีมาที่เหลือทั้งหลายก็เช่นนี้.

กัณยสีมาเหล่านี้ สีมาใด เป็นแดนอันสงฆ์สมมติเกิด ๓ โยชน์แม้เพียงปลายเส้นผมเดียว สีมานั้น จัคว่าใหญ่เกินไป.

สีมามีนิมิตไม่ต่อกัน เรียกว่า สีมามีนิมิตขาด.

ภิกษุทำกัณยนิมิตในทิศตะวันออกแล้ว ทักในทิศใต้ ทิศตะวันตก และทิศเหนือ วนไปโดยลำดับกัน แล้วทักช้านิมิตที่เคยทักแล้ว ในทิศตะวันออกอีก แล้วจึงหยุด จึงจะควร. สีมาข่อมเป็นแดนมีนิมิตไม่ขาดอย่างนี้. ก็ถ้าว่า ทักมา

ตามลำดับแล้ว ทักนิมิตในทิศเหนือแล้ว หยุดเสียดักทิศเหมือนนั่นเอง, สีมาย่อมมีนิมิตขาด.

สีมาใด ที่สงฆ์สมมติ จัดเอาต้นไม้เปลือกแข็งก็ดี ต้นไม้ก็ดี กองดินกองทรายอย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี ซึ่งไม่ควรเป็นนิมิต ให้เป็นนิมิตอันหนึ่งในระหว่าง สีมานั้นจัดเป็นสีมามีนิมิตขาดอีกชนิดหนึ่ง.

สีมาใดที่สงฆ์สมมติ กะเอาเงาภูเขาเป็นต้นเงาอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เป็นนิมิต สีมานั้น ชื่อว่ามีฉายาเป็นนิมิต.

สีมาใด ที่สงฆ์สมมติ ไม่ทักนิมิตโดยประการทั้งปวง, สีมานั้น ชื่อว่าหานิมิตมิได้.

ภิกษุทักนิมิตแล้ว ยืนอยู่ภายนอกนิมิตสมมติสีมา ชื่อว่ายืนอยู่นอกสีมาสมมติสีมา.

ภิกษุสมมติสีมาในน่านน้ำมีแม่น้ำเป็นต้นเหล่านี้ ชื่อว่าสมมติสีมาในแม่น้ำ ในทะเล ในสระเกิดเอง. สีมานั้น แม้สงฆ์สมมติแล้วอย่างนั้น ย่อมไม่เป็นอันสมมติเลย เพราะพระบาลีว่า ภิกษุทั้งหลาย แม่น้ำทั้งปวง ไม่ใช่สีมาทะเลทั้งปวง ไม่ใช่สีมา, สระเกิดเองทั้งปวง ไม่ใช่สีมา.

หลายบทว่า สีมาย สิมิ สมุภินุทติ มีความว่า คาบเกี่ยวสีมาของผู้อื่นด้วยสีมาของตน.

บทว่า อหุโณตุรติ ได้แก่ สมมติทับสีมาของผู้อื่น ด้วยสีมาของตน.

ในการสมมติสีมานั้น ความคาบเกี่ยวกันและความทับกันจะมีได้ด้วย
ลักษณะอย่างใด, ลักษณะทั้งปวงนั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวเสร็จแล้วในอุโบสถ
ชั้นธกะ.

สีมาทั้ง ๑๑ อย่างนี้ ไม่จัดเป็นสีมา เป็นเท่ากับคามเขตเท่านั้น. กรรม
ที่สงฆ์นั่งทำในสีมาเหล่านั้น ย่อมเสีย ด้วยประการฉะนี้. เพราะเหตุนี้ ท่าน
จึงกล่าวว่า กรรมย่อมวิบัติโดยสีมา ด้วยอาการ ๑๑ เหล่านี้.

[กรรมวิบัติโดยปริصة]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัยในวิบัติแห่งกรรมโดยปริصة ดังต่อไปนี้ :-
ไม่มีค่าน้อยหนึ่งที่จะจัดว่าไม่สิ้น.

ลักษณะของภิกษุผู้เข้ากรรมและภิกษุผู้ควรแก้ฉันทะ ในกรรมวิบัติ
โดยปริصةนั้น ที่ข้าพเจ้าควรกล่าวก็มีบ้าง แต่ท่านได้กล่าวไว้ข้างหน้าแล้วแล
โดยนัยเป็นต้นว่า จตุตตาริ ภิกขุ ปกตตตต กมฺมปฺปตตต ดังนี้.

บรรดาบทเหล่านั้น สองบทว่า ปกตตตต กมฺมปฺปตตต มีความว่า
ในกรรมที่สงฆ์จตุวรรคพึงทำ ภิกขุ ๔ รูปผู้มีตนเป็นปกติ คือ ผู้อันสงฆ์มิได้
ยกวัตร อันสงฆ์มิได้ลงโทษ ผู้มีศีลบริสุทธิ์ ภิกขุ ๔ รูป ผู้เข้ากรรม คือ
ผู้ควร ผู้สมควร ได้แก่เป็นเจ้าของแห่งกรรม. กรรมนั้น เว้นพวกเธอเสีย
ยอมทำไม่ได้. ฉันทะก็ดี ปาฐุทธิก็ดี ของพวกเธอยังไม่มา. ฝ่ายภิกษุที่เหลือ
ถ้าแม้มีประมาณพันรูป. ถ้าว่าเป็นสมานสังวาสก็ ย่อมเป็นผู้ควรแก้ฉันทะ
ทั้งหมดทีเดียว. พวกเธอมอบฉันทะและปาฐุทธิแล้ว จะมาหรือไม่มาก็ตาม.
ส่วนกรรมคงตั้งอยู่.

แต่สงฆ์ทำกรรมมีปริวาสเป็นต้น แก่ภิกษุใด, ภิกษุนั้นมิใช่ผู้เข้ากรรม
ทั้งมิใช่ผู้ควรแก้จันตะ. อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุนั้นอันท่านเรียกว่า กัมมารหุคค
ก็เพราะเหตุที่สงฆ์จัดบุคคลนั้นให้เป็นวัตถุกระทำกรรม.

แม้ในกรรมที่เหลือ ก็นัยนี้แล.

ท่านกล่าววณัยเป็นต้นว่า จตตาริ กมฺมานิ ไร่้อก ก็เพื่อแสดงข้อที่
อภัพบุคคลมีบัณฑิตเป็นต้น ไม่จัดเป็นวัตถุ.

คำที่เหลือ ในนัยนี้ ตื่นทั้งนั้น.

[ว่าด้วยอปโลคนกรรม]

บัดนี้ เพื่อแสดงประเภทแห่งกรรมเหล่านั้น ท่านจึงกล่าวว่า
อปโลคนกมฺมํ กติ ฆานนํ คจฺจติ เป็นอาทิ.

บรรดาบทเหล่านั้น ในบทที่ว่า อปโลคนกรรม ย่อมถึงฐานะ ๕
เหล่าไหน? ฐานะ ๕ เหล่านี้ คือ โอสารณา นิสสารณา ภัณฑุกรรม
พรหมทัณฑ์ ทั้งกรรมลักษณะเป็นคำรบ ๕ นี้ คำที่ว่า โอสารณา นิสสารณา
นั้น ท่านกล่าวแล้ว เพื่อเป็นบทที่ไพเราะ. แต่นิสสารณามีก่อน โอสารณา
มีภายหลัง.

[นิสสารณาและโอสารณา]

ใน ๒ อย่างนั้น ทัททกรรมนาสนาที่สงฆ์ทำแก่กัณฐกสามเณร พึง
ทราบว่าเป็นนิสสารณา. เพราะเหตุนี้ ในบัดนี้ แม้ถ้าสามเณรกล่าวโทษ
พระพุทธ พระธรรม หรือพระสงฆ์, แสดงสิ่งที่ไม่ควรว่าควร, เป็นผู้มีความ

เห็นผิด ประกอบด้วยอันตคาหิกทัญญู; สามเณรนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงห้ามปราม ให้สละความยึดถือที่เสีย เพียงครั้งที่ ๓, หากเธอไม่ยอมสละ พึงให้ประชุมสงฆ์กล่าวว่า จงสละเสีย, หากเธอไม่ยอมสละ ภิกษุผู้ฉลาดพึงทำอุปโลกนกรรมลงโทษเธอ.

ก็แลกรรมอันภิกษุนั้นพึงทำอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอถามสงฆ์ว่า สามเณรชื่อนี้ ๆ มีความเห็นผิด มักกล่าวโทษพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์, สามเณรเหล่านี้ยอมได้การนอนร่วมกับภิกษุทั้งหลาย ๒-๓ คืน อันใด การลงโทษเธอ เพื่อไม่ได้การนอนร่วมนั้น ขอบใจสงฆ์หรือ? ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอถามสงฆ์เป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอถามสงฆ์เป็นครั้งที่ ๓ ว่า สามเณรชื่อนี้ ๆ มีความเห็นผิด ฯลฯ การลงโทษเธอ เพื่อไม่ได้การนอนร่วมนั้น ขอบใจสงฆ์หรือ? การลงโทษนั้น ขอบใจสงฆ์; เจ้าคนเสีย เจ้าจงไปเสีย เจ้าจงฉิบหายเสีย.

โดยสมัยอื่น สามเณรนั้นขอโทษว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าได้กระทำอย่างนั้น เพราะความเป็นผู้เขลา เพราะไม่รู้ เพราะเป็นผู้ไม่พิจารณา, ข้าพเจ้านั้นขอมาสงฆ์ ดังนี้ พึงให้เธอขอเพียงครั้งที่ ๓ แล้ว ถอนโทษด้วยอุปโลกนกรรมนั้นแล.

ก็แลสามเณรนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงถอนโทษอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศ โดยอนุมัตติของสงฆ์ในท่ามกลางสงฆ์ว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าถามสงฆ์ว่า สามเณรชื่อนี้ ๆ มีความเห็นผิด มักกล่าวโทษพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อันสงฆ์ลงโทษแล้ว เพื่อไม่ได้การนอนร่วมกับภิกษุทั้งหลาย ๒-๓ คืน ซึ่งสามเณรเหล่านี้ได้, บัดนี้ สามเณรนี้

เสร็จแล้ว เว้นได้แล้ว ประพฤติเจียมตัว หันเข้าหาลัทธิธรรมแล้ว ตั้งมั่น
ในหิริโอตตปละแล้ว ได้ทำทัณทกรรมแล้ว สารภาพโทษอยู่; การให้ความ
พร้อมเพรียงด้วยกายสมโภคเหมือนในกาลก่อน แก่สามเณรนี้ ชอบใจ สงฆ์
หรือ ? พึงสวดอย่างนี้ ๓ ครั้ง. อปโลกนกรรมย่อมถึงโอสารณาและนิสสารณา
ด้วยประการฉะนี้.

กัณฑกรรม ข้าพเจ้าได้กล่าวเสร็จแล้ว ในมหาจันทรกัณณา.

[พรหมทัณฑ์]

พรหมทัณฑ์ อันพระอนนทเถระได้กล่าวไว้แล้ว ในปัจจุสติกขันธกะ.
ก็แลพรหมทัณฑ์นั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติ เพราะพระฉันนะ
รูปเดียวหามิได้. ภิกษุแม่อื่นใด เป็นผู้มิปากร้าย เสียคติ คำ ข่มภิกษุทั้งหลาย
ด้วยถ้อยคำหยาบคายอยู่. สงฆ์พึงลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุแม่ฉันนั้น.

ก็แลพรหมทัณฑ์นั้น พึงลงอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศโดยอนุมติของสงฆ์ ในท่ามกลางสงฆ์ว่า
ท่านผู้เจริญ ภิกษุชื่อนี้ มีปากร้าย เสียคติภิกษุทั้งหลาย ด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย
อยู่, ภิกษุนั้น พึงกล่าวคำที่คนปรารถนาจะกล่าว, ภิกษุชื่อนี้ อันภิกษุทั้งหลาย
ไม่พึงว่ากล่าว ไม่พึงตักเตือน ไม่พึงพราสอน, ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าถาม
สงฆ์ว่า การลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุชื่อนี้ ของใจสงฆ์หรือ ? ข้าพเจ้าถาม
เป็นครั้งที่ ๒ ๑ ๓ ๑ ข้าพเจ้าถามเป็นครั้งที่ ๓ ว่า การลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุ
ชื่อนี้ ชอบใจสงฆ์หรือ ? ท่านผู้เจริญ.

พรหมทัณฑ์อันสงฆ์พึงระงับแก่ภิกษุ นั้น ผู้ประพฤติชอบแล้ว ขอโทษ อยู่โดยสมัยอื่น. ก็แลสงฆ์พึงระงับอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศในท่ามกลางสงฆ์ว่า ท่านผู้เจริญ ภิกษุ สงฆ์ได้ลงพรหมทัณฑ์ แก่ภิกษุโน้น, ภิกษุนั้น เสร็จมแล้ว ประพฤติเจียมตัว หันเข้าหาศีลธรรมแล้ว ตั้งมั่นในหิริโอตตปะแล้ว พิจารณาแล้ว ตั้งอยู่ใน สัจจต่อไป, ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าถามสงฆ์ว่า การระงับพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุ นั้น ชอบใจสงฆ์หรือ?. พึงกล่าวอย่างนี้ เพียงครั้งที่ ๓ ระงับพรหมทัณฑ์เสีย ด้วยอปโลคนกรรมแล.

[กรรมลักษณะ]

สองบทว่า **กมฺมลกฺขณฺณฺเวว ปญฺจํ** มีความว่า ในเรื่องเหล่านี้ ที่ว่า ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีพศคีย์ เอน้ำโคลนรด ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยหมายว่า แม้ใจภิกษุณีทั้งหลายพึงรักใคร่ในพวกเรา เปิดกายอวดภิกษุณี- ทั้งหลาย, ถลกขาอวดภิกษุณีทั้งหลาย, เปิดองคชาตแสดงแก่ภิกษุณีทั้งหลาย พูดเกี่ยวภิกษุณีทั้งหลาย ชักสื่อกับภิกษุณีทั้งหลายด้วยหมายว่า แม้ใจ ภิกษุณี ทั้งหลายพึงรักใคร่ในพวกเรา ดังนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติทุกกฎแก่ ภิกษุเหล่านั้น แล้วทรงอนุญาตวันทियกรรมอันใด ไว้ในภิกษุณีจันชกะอย่างนี้ว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อลงทัณฑกรรมแก่ภิกษุ นั้น, ครั้งนั้นแล ภิกษุ ทั้งหลายได้มีความรำพึงเช่นนี้ว่า ทัณฑกรรม อันเราจะพึงทำอย่างไรหนอ ? จึงกราบทูลเนื้อความนั้น แต่พระผู้มีพระภาคเจ้า, พระองค์จึงตรัสว่า ภิกษุ ทั้งหลาย ภิกษุ นั้นอันภิกษุณีสงฆ์ พึงทำให้เป็นผู้อันตนไม่ควรไหว้ ดังนี้. อวันทियกรรมนั้น ย่อมเป็นกรรมลักษณะแท้ ย่อมเป็นฐานะที่ครบ ๕ แห่ง อปโลคนกรรมนี้.

จริงอยู่ อวินทียกรรมนั้น เป็นลักษณะคือกรรมแห่งอปโลกนกรรม นั้น หาหลายเป็นอย่างอื่นมีโอสาธนาเป็นต้นไม่. เพราะฉะนั้น ท่านจึงเรียกว่า กรรมลักษณะ. การทำอวินทียกรรมนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ใน ภิกขุณีขันธกะนั้นแล้วแล.

อีกประการหนึ่ง เพื่อแสดงอวินทียกรรมนั้นกับทั้งกิริยาที่ระงับโดย พิตสาร ข้าพเจ้าจะกล่าวไว้ในกัมมวัคค์์แม่นี้ :-

ภิกษุณีผู้ฉลาด พึงสวดประกาศโดยอนุมัตติของภิกษุณีสงฆ์ ซึ่งประชุม กันในสำนักภิกษุณีว่า แม่เจ้า ข้าพเจ้าถามภิกษุณีสงฆ์ว่า พระผู้เป็นเจ้าชื่อนั้น แสดงอาการไม่น่าเลื่อมใสแก่ภิกษุณีทั้งหลาย, การทำพระผู้เป็นเจ้านั้น ให้เป็น ผู้อันภิกษุณีทั้งหลายไม่พึงไหว้ ชอบใจสงฆ์หรือ ? ข้าพเจ้าถามภิกษุณีสงฆ์ เป็นครั้งที่ ๒ ฯลฯ เป็นครั้งที่ ๓ ว่า แม่เจ้า พระผู้เป็นเจ้าชื่อนั้น แสดง อาการไม่น่าเลื่อมใส แก่ภิกษุณีทั้งหลาย, การทำพระผู้เป็นเจ้านั้น ให้เป็นผู้ อันภิกษุณีทั้งหลายไม่พึงไหว้ ชอบใจสงฆ์หรือ ? อวินทียกรรมอันภิกษุณีสงฆ์ พึงสวดประกาศ ๓ ครั้ง ทำด้วยอปโลกนกรรมอย่างนี้.

จำเดิมแต่นั้น ภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายไม่พึงไหว้. ถ้าว่าภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายไม่ไหว้อยู่ กลับเกิดหิริและโอตตปะจันแล้ว ประพฤติ ชอบไซรั, ภิกษุณีทั้งหลายอันเธอพึงขอโทษ. เมื่อจะขอโทษ ไม่พึงไปสู่สำนัก ภิกษุณี พึงเข้าหาสงฆ์หรือคณะหรือภิกษุรูปหนึ่ง ในวิหารนั่นเอง นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี ขอโทษว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าพิจารณาแล้ว จะตั้งอยู่ใน สัจจต่อไป, จักไม่แสดงอาการไม่น่าเลื่อมใสอีก, ขอภิกษุณีสงฆ์ จงดอดโทษ แก่ข้าพเจ้าเถิด.

สงฆ์หรือคณะนั้น พึงส่งภิกษุรูปหนึ่งไป หรือภิกษุรูปหนึ่งนั้นพึงไปเองที่เดียว แล้วกล่าวกะภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุนี้พิจารณาแล้ว ตั้งอยู่ในสังวรต่อไป ภิกษุนี้สงฆ์ อันภิกษุนี้สารภาพโทษแล้ว ขอโทษแล้ว, ขอภิกษุนี้สงฆ์ จงทำภิกษุนี้ให้เป็นผู้อันตนพึงไหว้เถิด. ภิกษุนั้น อันภิกษุนี้สงฆ์พึงทำให้เป็นผู้อันตนพึงไหว้.

ก็แลเมื่อจะทำ พึงทำดังนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศ โดยอนุมัตติของภิกษุสงฆ์ผู้ประชุมกันในสำนักภิกษุนี้ว่า แม่เจ้า ข้าพเจ้าถามภิกษุสงฆ์ว่า พระผู้เป็นเจ้าชื่อโน้นแสดงอาการไม่น่าเลื่อมใสแก่ภิกษุทั้งหลาย; พระผู้เป็นเจ้านั้น อันภิกษุสงฆ์ทำให้เป็นผู้อันตนไม่พึงไหว้แล้ว หันเข้าหาลัทธิธรรม พิจารณาแล้ว ตั้งอยู่ในสังวรต่อไป สารภาพโทษแล้ว ขอโทษภิกษุสงฆ์อยู่. การทำพระผู้เป็นเจ้านั้น ให้เป็นผู้อันภิกษุทั้งหลายพึงไหว้ ชอบใจสงฆ์หรือ? พึงกล่าว ๓ ครั้ง. ภิกษุนั้น อันภิกษุสงฆ์พึงทำให้เป็นผู้อันตนพึงไหว้ด้วยอุปโลกนกรรมนั้นแล อย่างนี้.

[กรรมลักษณะวินิจจัย]

ก็ในกัมมวัคค์นี้ มีวินิจจัยกรรมลักษณะแม่ที่พ้นจากบาป พึงทราบดังต่อไปนี้ :-

จริงอยู่ ขึ้นชื่อว่า กรรมลักษณะ ทรงบัญญัติมีภิกษุสงฆ์เป็นมูล แต่ยอมได้แก่ภิกษุสงฆ์ด้วยแท้.

ก็ภิกษุสงฆ์ทำอปโลคนกรรมใด ในโรงสลาท โรงยาคุ โรงภัตต์ และโรงอุโบสถ, อปโลคนกรรมเมื่อนั้น เป็นกรรมลักษณะแท้.

อันการที่ภิกษุผู้ฉลาด ให้ประชุมสงฆ์แล้ว สวดประกาศเพียงครั้งที่ ๓ ทำอปโลคนกรรม ให้จิ๋วแก่ภิกษุทั้งหลาย ผู้มีจิ๋วถูกโจรชิง ผู้มีจิ๋วเก่า และผู้มีจิ๋วหาย ย่อมควร. แต่ของเล็กน้อยมีเข็มเป็นต้น มีประเภทซึ่งกล่าว แล้วในเสนาสนขันธกัณณนา อันภิกษุผู้แจกของเล็กน้อย แม้ไม่ต้องอปโลคน ก็ให้แก่ภิกษุผู้ทำจิ๋วได้. ภิกษุผู้แจกของเล็กน้อยนั้นเท่านั้น เป็นใหญ่ในการ ให้ของเล็กน้อยเหล่านั้น. เมื่อจะให้ของที่เกินกว่านั้น ต้องอปโลคนให้. เพราะ ว่าสงฆ์เป็นเจ้าของในการให้ของที่เกินกว่านั้น.

แม้กิลานเภสัช ซึ่งมีประการดังกล่าวแล้วในเสนาสนขันธกัณณนาอัน อันภิกษุผู้แจกของเล็กน้อย พึงให้เองก็ได้. พึงอปโลคนให้แก่ภิกษุผู้ต้องการมาก.

ก็แต่ว่า ภิกษุใด ไม่มีกำลังที่ดี เป็นง่อยก็ดี ขาดทางภิกษาจารก็ดี อาพาธหนักก็ดี, สำหรับภิกษุนั้น เมื่อจะให้ข้าวสารหนึ่งทะนาน หรือกึ่งทะนาน ทุก ๆ วัน หรือจะให้ข้าวสาร ๕ ทะนานหรือ ๑๐ ทะนานเฉพาะวันเดียว จาก กัลปนาสงฆ์ที่เกิดในที่นั้น ในอาวาสใหญ่ทั้งหลาย ต้องทำอปโลคนกรรมให้. เพื่อจะปลดกังวลคือหนี้แก่ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักก็ดี จะให้เสนาสนะที่ไม่ต้องย้าย แก่ภิกษุผู้เป็นพหูสูตช่วยภาระของสงฆ์ก็ดี จะให้เบียดเบียนแก่อารามิกชนมิกับปีย- การกเป็นต้น ผู้ทำกิจของสงฆ์ก็ดี จากกัลปนาสงฆ์ที่เกิดในอาวาสนั้น ควรให้ ด้วยอปโลคนกรรมเท่านั้น.

จะให้บำรุงอวาสาของสงฆ์ จากกัลปนาสงฆ์ที่เกิดขึ้นในอวาสนั้นซึ่ง
ตายกถวาย ด้วยอำนาจตูปัจจัย ก็ควร. แต่เพื่อตัดคำติเตียนว่า ภิกษุนี้
ยอมจัดการ ด้วยถือคนเป็นใหญ่ จึงควรรถามสงฆ์ที่ในโรงสลากเป็นต้น หรือ
ในที่ประชุมอื่นเสียก่อน จึงให้บำรุง.

อวาสาอันภิกษุผู้ฉลาดพึงอุปโลกน์แล้วให้บำรุง แม้จากกัลปนาสงฆ์ที่
เกิดขึ้นในอวาสนั้นที่ตายกถวาย เพื่อประโยชน์แก่จิรวและบิณฑบาต.
แม้จะไม่อุปโลกน์ ก็ควร. แต่เพื่อตัดคำติเตียนซึ่งเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า ภิกษุนี้
กล้าจริงนะ ให้บำรุงอวาสาจากกัลปนาสงฆ์ที่เขาให้ เพื่อประโยชน์แก่จิรวและ
บิณฑบาต จึงควรทำอุปโลกนกรรมก่อน แล้วจึงให้บำรุง.

เมื่อทำฉัตรหรือเวทีที่เจดีย์ หรือเรือนโพนี หรือหอนันซึ่งยังไม่ได้
ทำก็ดี จะปฏิสังขรณ์สิ่งที่ทรุดโทรมก็ดี จะทำการก่อด้วยปูนก็ดี ชักชวนพวก
ชาวบ้านช่วยทำ ก็ควร. ถ้าไม่มีผู้ทำ, พึงให้ทำจากรายได้ที่ฝากไว้เพื่อเจดีย์.
แม้เมื่อรายได้ที่ฝากไว้ไม่มี ก็พึงทำอุปโลกนกรรมแล้วให้จัดทำ จากกัลปนา-
สงฆ์ที่เกิดขึ้นในอวาสนั้น จะอุปโลกน์แล้วกระทำกิจของเจดีย์แม้ด้วยทรัพย์
ของสงฆ์ก็ควร. เมื่ออุปโลกน์แล้วทำกิจของสงฆ์ด้วยทรัพย์ของเจดีย์หาควรไม่.
แต่จะถือเอาเป็นของยืมแล้วใช้คืนให้อย่างเดิม ควรอยู่.

แต่การที่ภิกษุทั้งหลายผู้ทำสุทธกรรมเป็นต้นที่เจดีย์ เมื่อไม่ได้อาหาร
พอยังอัตภาพให้เป็นไป จากภิกขาจารหรือจากสงฆ์ จะจ่ายอาหารพอยังอัตภาพ
ให้เป็นไป จากทรัพย์ของเจดีย์มาฉัน กระทำวัตร (ทดแทน) ก็ควร.

จะทำสังฆภัตด้วยปลาและเนื้อเป็นต้น ด้วยอ้างว่าเราทำวัตร หา
ควรไม่.

ต้นไม้มิมีผลเหล่าใด แม้ที่ปลูกไว้ในวัด เป็นของที่สงฆ์หวงห้าม ย่อม
ได้รับการบำรุง. ภิกษุทั้งหลายย่อมติระฆังแล้วแบ่งกันฉัน ซึ่งผลทั้งหลายแห่ง
ต้นไม้มิเหล่าใด, ในต้นไม้มิเหล่านั้น ไม่ควรทำอปโลภกรรม

ส่วนต้นไม้มิมีผลเหล่าใด อันสงฆ์ไม่หวงห้าม, ในต้นไม้มิเหล่านั้นแล
ควรทำอปโลภกรรม. ก่ออปโลภกรรมนั้น ควรทำแม่ในโรงสลาภ โรงยา
โรงภัตต และที่ประชุมอื่น. อนึ่ง ในโรงอุโบสถก็ควรทำแท้. เพราะ ฉันทะ
และปาริสุทธของภิกษุทั้งหลาย แม้ผู้มีได้มาในโรงอุโบสถนั้น อันภิกษุรูปหนึ่ง
ย่อมนำมา. เพราะเหตุนี้ อปโลภกรรมนั้น ย่อมเป็นกรรมที่ชำระให้หมด
จดดี.

ก็แลเมื่อจะทำ พึงทำดังนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศโดยอนุมัตติของภิกษุสงฆ์ว่า ท่านผู้เจริญ
ข้าพเจ้าถามสงฆ์ว่า สิ่งใดเป็นของสงฆ์ มีราก เปลือก ใบ หน่อ ดอก และ
ผล ซึ่งควรขบฉันได้เป็นต้น มีอยู่ ภายในสีมาในวัดนี้, การที่ภิกษุทั้งหลาย
ที่มาแล้ว ๆ บริโภคสิ่งทั้งปวงนั้นตามสบาย ชอบใจสงฆ์หรือ ? พึงถาม ๓
ครั้ง. อปโลภกรรมนั้น อันภิกษุ ๔ - ๕ รูปทำแล้ว ก็เป็นอันใช้ได้แท้.

ภิกษุ ๒-๓ รูปอยู่ในวัดแม่ใด, อปโลภกรรมแม้ที่ภิกษุเหล่านั้นนั่ง
ทำแล้วในวัดนั้น ย่อมเป็นเช่นกับอปโลภกรรมที่สงฆ์ทำแล้วแท้. อนึ่ง ใน
วัดใด มีภิกษุรูปเดียว, กติกวัดแม่ที่ภิกษุนั้น ผู้นั่งกระทำบุพกรรมและ
บุพกิจกระทำแล้วในวันอุโบสถ ย่อมเป็นเช่นกับอปโลภกรรมที่สงฆ์กระทำ
แล้วเหมือนกัน.

ก็แลกติกวัตถุนั้น อันภิกษุผู้จะทำ แม้ทำตามคราวแห่งผลไม้ก็ควร กำหนดทำอย่างนี้ว่า ๔ เดือน ๖ เดือน ๑ ปี ก็ตาม, ไม่กำหนดทำก็ตาม ควร ทั้งนั้น

ในคราวที่กำหนด พึงบริโภครวมที่กำหนดไว้ แล้วทำใหม่. ในคราวที่ไม่กำหนด ควรเพียงกาลที่ต้นไม้ทั้งหลายยังทรงอยู่. ต้นไม้เหล่าอื่นแม้โคที่เพาะแล้ว ด้วยพืชทั้งหลายแห่งต้นไม้เหล่านั้น, กติกานั้นแล ใช้สำหรับต้นไม้เหล่านั้นด้วย

ก็ถ้าว่าเป็นต้นไม้ที่เพาะปลูกในวัดอื่น, สงฆ์ในวัดซึ่งเป็นผู้ที่ปลูกเท่านั้น เป็นเจ้าของต้นไม้เหล่านั้น.

ต้นไม้เหล่าใด อันใคร ๆ นำพืชมาจากที่อื่น ปลูกลงที่หลังในวัดดั้งเดิม, สำหรับต้นไม้เหล่านั้น ต้องทำกติกาย่างอื่น. เมื่อทำกติกาแล้ว ต้นไม้เหล่านั้น ย่อมตั้งอยู่ในฐานเป็นของบุคคล. ควรบริโภครวมเป็นต้นตามสภาย.

ก็ถ้าว่า ภิกษุทั้งหลายในวัดดั้งเดิมนี้อ้อมโอกาสนั้น ๆ ทำบริเวณไว้แล้วทำนุบำรุงอยู่. ภิกษุเหล่าใด ทำนุบำรุง, ต้นไม้เหล่านั้น ตั้งอยู่ในฐานเป็นของบุคคลแห่งภิกษุเหล่านั้น. ภิกษุเหล่าอื่นย่อมไม่ได้เพื่อบริโภค. แต่ภิกษุผู้ทำนุบำรุงเหล่านั้น ต้องให้ส่วนที่ ๑๐ แก่สงฆ์ แล้วจึงบริโภค

แม้ภิกษุใด เอากิ่งไม้ล้อมรักษาไว้กลางวัด แม้ภิกษุนั้น ก็นัยนี้แล.

ด้วยความดีใจว่า พระเถระมาแล้ว สามเณรทั้งหลายจึงนำผลไม้น้อยใหญ่มาถวายภิกษุผู้ควรยกย่อง ซึ่งไปสู่วัดเก่าแก่. ถ้าว่าในกาลครั้งเดิม ภิกษุผู้เป็นพหูสูต ทรงปริยัติธรรมทั้งสิ้น อยู่ในวัดนั้น. ภิกษุนั้นพึงบริโภค โดยไม่ต้องมีความรังเกียจว่า ในวัดนี้จักมีกติกาที่ทำไว้ยั่งยืนเป็นแน่. ผลไม้เล็กน้อย

ใหญ่ในวัด ย่อมควรแม้แก่ภิกษุทั้งหลายผู้ถือบิณฑบาตภิกษุคงค์ คือไม่ยังคงค์ให้เสีย.

สามเณรทั้งหลายถวายผลไม้ให้น้อยใหญ่เป็นอันมาก แก่อาจารย์ และอุปัชฌาย์ของตน, ภิกษุเหล่านี้ เมื่อไม่ได้ยอมโพนทนา การโพนทนานั้น ก็เป็นสักว่าโพนทนาเท่านั้น.

แต่ถ้าเป็นคราวที่ภิกษาฝัดเคือง, ชนทั้ง ๖๐ อาศัชนุนต้นเดียวเลี้ยงชีวิต. ในกาลเช่นนั้น ต้องแบ่งกันกิน เพื่อประโยชน์จะทำการสงเคราะห์ให้ทั่วถึงกัน. ทำเช่นนี้เป็นการชอบ.

ก็แล้ววัตรตามกติกายังไม่ระงับเพียงใด, ผลไม้ที่ภิกษุเหล่านั้นฉันแล้ว เป็นอันฉันแล้วด้วยดีแท้เพียงนั้น. ก็เมื่อไรเล่า วัตรตามกติกาก็จะระงับ ?. ในกาลใด สงฆ์ผู้พร้อมเพรียงประชุมกันสวดประกาศว่า ตั้งแต่วันนี้ไป ภิกษุทั้งหลายจงแบ่งกันฉัน, ในกาลนั้น วัตรตามกติกาย่อมระงับ. อนึ่ง ในวัดที่มีภิกษุรูปเดียวเมื่อคำประกาศ แม้อันภิกษุรูปเดียวประกาศ กติกาดเดิม ย่อมระงับเหมือนกัน.

ถ้าว่า เมื่อกติการะงับแล้ว สามเณรทั้งหลายหาได้ยังผลไม้ทั้งหลายให้หล่นจากต้นไม้ หาได้เก็บผลไม้จากพื้นดินถวายภิกษุทั้งหลายไม่, เทียวเหยียบย่ำผลไม้หล่นแล้วเสียด้วยเท้า. สงฆ์พึงเพิ่มผลไม้ให้แก่สามเณรเหล่านั้น ตั้งแต่เสี้ยวที่ ๑๐ จนถึงกิ่งส่วนแห่งผลไม้. เพราะได้เพิ่มส่วน พวกเธอจักนำมาถวายแน่แท้.

ในคราวที่ภิกษากลับหาได้ง่ายอีก เมื่อกบปียการกทั้งหลาย มาทำการล้อมด้วยกิ่งไม้เป็นต้น รักษาต้นไม้ไว้ ไม่ต้องให้ส่วนเพิ่มแก่พวกสามเณรพึงแบ่งกันบริโภค.

ชนทั้งหลาย จากบ้านรอบวัดคิดว่า ในวัดมีผลไม้ไม่น้อยใหญ่ จึงมาขอ
เพื่อประโยชน์แก่คนไข้หรือหญิงมีครรภ์ว่า ขอท่านจงให้มะพร้าว ๑ ผล, จง
ให้มะม่วง ๑ ผล จงให้ขนุนสามมะล ๑ ผล; ถามว่า ควรให้หรือไม่ควร ?
ตอบว่า ควรให้. เพราะว่า เมื่อภิกษุทั้งหลายไม่ให้ พวกเขาจะพากันเสียใจ.
แต่เมื่อจะให้ ต้องให้ประมุขสงฆ์ สวดประกาศเพียงครั้งที่ ๓ ทำอปโลกนกรรม
ให้หรือพึงทำกติกาวัดตั้งไว้.

ก็แลกติกาวัดนั้น อันสงฆ์พึงทำอย่างนี้ :-

ภิกษุผู้ฉลาด พึงสวดประกาศโดยอนุมัติของสงฆ์ว่า ชนทั้งหลาย จาก
บ้านรอบวัดมาขอผลไม้ไม่น้อยใหญ่ เพื่อประโยชน์แก่คนไข้เป็นต้น, การที่ไม่
ห้ามชนเหล่านั้น ผู้ถือเอามะพร้าว ๒ ผล ตาล ๒ ผล ขนุน ๒ ผล มะม่วง
๕ ผล กัลย ๕ ผล และการที่ไม่ห้ามชนเหล่านั้น ผู้ถือเอาผลไม้จากต้นไม้
โน้น ชอบใจแก่ภิกษุสงฆ์ ดังนี้ พึงสวด ๓ ครั้ง. จำเดิมแต่นั้น ชนเหล่านั้น
เมื่อระบุชื่อคนไข้เป็นต้นขอ อันภิกษุทั้งหลายไม่พึงกล่าวว่า เอาเถิด. แต่พึง
บอกวาทว่า สงฆ์ได้ตกลงไม่ห้ามชนทั้งหลาย ผู้ถือเอาผลมะพร้าวเป็นต้น โดย
จำกัดชื่อนี้ และผู้ถือเอาผลไม้จากต้นไม้โน้น. แต่ไม่พึงเที่ยวถามบอกว่า
มะม่วงต้นนี้ มีผลอร่อย ท่านจงเก็บจากต้นนี้.

อนึ่ง ภิกษุผู้อันสงฆ์สมมติแล้ว พึงให้ถึงส่วนแก่ชนเหล่านั้น ผู้มา
แล้วในเวลาแบ่งผลไม้. ภิกษุที่สงฆ์ไม่ได้สมมติ พึงอปโลกน์ให้. บุคคลผู้สิ้น
เสบียงก็ดี พ่อค้าเกวียนผู้จะเดินทางก็ดี อิศรชนอื่นก็ดีที่มาขอ พึงอปโลกน์ให้.
เมื่อเขาเก็บกินโดยพลการ ก็ไม่พึงห้าม. เพราะเขาโกรธแล้ว จะพึงตัดต้นไม้
เสียก็ได้ จะพึงทำความฉิบหายอย่างอื่นก็ได้. เมื่อเขามายังบริเวณส่วนตัวบุคคล

ขอโดยชื่อคนไข้ ภิกษุผู้เป็นเจ้าของ ฟังบอกว่า ฉันทปลุกไว้เพื่อประโยชน์แก่
ร่วมเงาเป็นต้น. ถ้าผลมี ท่านจงรู้เองเถิด.

ก็ถ้าว่า ต้นไม้ทั้งหลายมีผลตก. ภิกษุเอาหนามสะไว้ ฉันทผลเป็น
คราว ๆ. ภิกษุนั้น เมื่อไม่หวังตอบแทนแล้ว ก็ฟังให้. เมื่อเขาเก็บเอาโดย
พลการ ก็ไม่ฟังห้าม. เหตุนี้ข้อที่ไม่ควรห้ามนี้ ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้แล้วใน
หนหลังแล.

สวนผลไม้ของสงฆ์ แต่ไม่ได้ในการบำรุง. หากว่า ภิกษุบางรูป
บำรุงสวนนั้น ด้วยมุงวัตรเป็นใหญ่, สวนนั้นยังคงเป็นของสงฆ์. แม้ถ้าว่า
สงฆ์มอบให้เป็นภาระของภิกษุผู้สามารถบางรูปว่า สัตบุรุษ ท่านจงช่วยบำรุง
สวนนี้ให้เถิด, หากภิกษุนั้น บำรุงด้วยมุงวัตร, แม้อย่างนี้ ก็ยังเป็นของสงฆ์.
แต่สงฆ์ฟังให้ส่วนเพิ่มเพียงเสี้ยวที่ ๑ หรือกึ่งส่วน แก่ภิกษุนั้นผู้หวังส่วนเพิ่ม.

ก็แลเมื่อเธอกล่าวว่า เป็นกรรมหนัก แล้วไม่ปรารถนาด้วยส่วนเพิ่ม
เพียงเท่านั้น ภิกษุทั้งหลายฟังกล่าวบ้างว่า ท่านจงทำผลไม้ทั้งหมดให้เป็นของ
ท่านคนเดียว จงให้เพียงส่วนที่ ๑๐ เป็นส่วนมูลค่า แล้วบำรุงเถิด. แต่ไม่ฟัง
ให้ด้วยอำนาจขาดมูลค่า เพราะสวนนั้นเป็นครุภัณฑ์.

ภิกษุผู้ให้ส่วนแห่งมูลค่าแล้วฉันทนั้น ให้สร้างเสนาสนะที่อยู่ซึ่งยังไม่ได้
สร้างบ้าง ท่านบำรุงเสนาสนะที่เขาสร้างไว้แล้วบ้าง แล้วมอบสวนแก่พวก
นิสสิต. แม้พวกนิสสิตนั้น ก็ฟังให้ส่วนแห่งมูลค่า.

ก็ภิกษุทั้งหลายสามารถจะบำรุงเองในกาลใด, ในกาลนั้น สงฆ์ไม่ฟัง
ให้ภิกษุเหล่านั้นบำรุง, ไม่ฟังห้าม ในกาลที่ผลไม้อันพวกเธอได้บำรุงแล้ว.
ฟังห้ามในเวลาที่จะบำรุงเท่านั้น. ฟังกล่าวหาว่า พวกท่านได้ฉันทมากแล้ว,
บัดนี้อย่าบำรุงเลย, ภิกษุสงฆ์จักบำรุงเอง.

ก็ถ้าว่า ผู้บำรุงด้วยมุ้งวัดก็ไม่มี ผู้บำรุงด้วยหวังส่วนเพิ่มก็ไม่มี, ทั้งสงฆ์ก็ไม่สามารถจะบำรุงเองไซ้, ภิกษุรูป ๑ ไม่เรียนสงฆ์ก่อน บำรุงเอง ทำให้เจริญแล้วหวังส่วนเพิ่ม, ส่วนเพิ่มอันสงฆ์พึงเพิ่มให้ด้วยอปโลคนกรรม.

อปโลคนกรรมแม้ทั้งปวงนี้ จัดเป็นกรรมลักษณะแท้. อปโลคนกรรมย่อมถึงฐานะ ๕ เหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้.

[ญัตติกรรม]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัย ในประเภทแห่งฐานแห่งญัตติกรรม ดังต่อไปนี้ :-

วาจาสำหรับเรียกอุปสัมปทาเปกขะเข้ามา อย่างนี้ว่า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผู้มีชื่อนี้เป็นอุปสัมปทาเปกขะของท่านผู้มีอายุชื่อนี้ ข้าพเจ้าสอนซ่อมเขาแล้ว, ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว ขอผู้มีชื่อนี้ฟังมา เพราะฉะนั้นผู้มีชื่อนี้อันข้าพเจ้าพึงเรียกว่า เจ้าจงมา ดังนี้ ชื่อว่าโอสธรรณา.

วาจาสำหรับถอนภิกษุผู้ธรรมกติกออก ในอุพพาหิกวินิจฉัย อย่างนี้ว่า ขอท่านทั้งหลายจงฟังข้าพเจ้า, ภิกษุผู้มีชื่อนี้รูปนี้เป็นธรรมกติก, สูตรของพระธรรมกติกนี้ หามาไม่, วิภังค์แห่งสูตรก็หามาไม่, เธอไม่พิจารณาอรรถค้ำนอรรถด้วยเงาแห่งพยัญชนะ, ถ้าความพร้อมพร้อมของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, พึงถอนภิกษุชื่อนี้ออกเสีย พวกเราที่เหลือพึงระงับอธิกรณ์นี้ ดังนี้ ชื่อว่านิสธรรณา.

ญัตติที่ตั้งด้วยอำนาจอุโบสถกรรมอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า อุโบสถวันนี้ที่ ๑๕, ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงทำอุโบสถ ดังนี้ ชื่อว่าอุโบสถ.

ญัตติที่ตั้งด้วยอำนาจปาวารกรรมอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ปาวารณานี้ที่ ๑๕, ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงปาวารณา ดังนี้ ชื่อว่าปาวารณา.

ญัตติที่ตั้ง เพื่อสมมติตนเองหรือผู้อื่นอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผู้มีชื่อนี้เป็นอุปสัมปทาเปกขะของท่านผู้มีชื่อนี้, ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าพึงสอนช้อมผู้ที่มีชื่อนี้, ดังนี้ก็ดี, ว่า ถ้าความพร้อมของภิกษุถึงที่แล้ว, ผู้มีชื่อนี้ พึงสอนช้อมผู้ที่มีชื่อนี้ ดังนี้ก็ดี, ว่า ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าพึงถามอันตราสิกขธรรมกะผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ก็ดี, ว่า ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ผู้มีชื่อนี้ พึงถามอันตราสิกขธรรมกะผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ก็ดี, ว่า ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าพึงถามวินัยกะผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ก็ดี ว่า ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ผู้มีชื่อนี้ พึงถามวินัยกะผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ก็ดี ว่า ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าอันผู้มีชื่อนี้ถามวินัยแล้ว ขอวิสาขนา ดังนี้ก็ดี, ว่า ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว ผู้มีชื่อนี้ อันผู้มีชื่อนี้ถามวินัยแล้ว พึงวิสาขนา ดังนี้ก็ดี ชื่อว่าสมมติ.

การคืนบริขารมีจีวรและบาตรที่ภิกษุอื่นเสียสละเป็นต้น อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรนี้ ของภิกษุผู้มีชื่อนี้เป็นนิสสัคคีย์ อันเธอสละแล้วแก่สงฆ์, ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงคืนจีวรนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ ว่า ถ้าความพร้อมของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ท่านทั้งหลายพึงคืนจีวรนี้ แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ ชื่อว่าการให้.

การรับอาบัติอย่างนี้ คือ ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ รูปนี้ ระลึกได้เปิดเผย ทำให้ตื่นแสดงอาบัติ. ถ้าความพร้อมพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าพึงรับอาบัติของภิกษุผู้มีชื่อนี้, ว่า ถ้าความพร้อมพร้อมของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, ข้าพเจ้าพึงรับอาบัติของภิกษุผู้มีชื่อนี้, เธออันภิกษุนั้นพึงกล่าวว่า ท่านเห็นหรือ? เมื่อเธอตอบว่า ขอรับ ข้าพเจ้าเห็น พึงกล่าวว่า ท่านพึงสำรวจต่อไป ดังนี้ ชื่อว่าการรับ.

ปวารณาที่สงฆ์ทำอย่างนี้ คือ ภิกษุเจ้าถิ่นผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศว่า ขอท่านทั้งหลายผู้เจ้าถิ่น จงฟังข้าพเจ้า, ถ้าความพร้อมพร้อมของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, บัดนี้ เราทั้งหลายพึงทำอุโบสถ พึงสวดปาฏิโมกข์ พึงปวารณาในกาฬปักขอันจะมาข้างหน้า. ภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุเหล่านั้น เป็นผู้ก่อความบาดหมางกัน ก่อความทะเลาะกัน ก่อการวิวาทกัน ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ หน่วงอยู่ตลอดกาฬปักขนั้นไซ้ ภิกษุเจ้าถิ่นผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้ภิกษุเจ้าถิ่นทั้งหลายทราบว่า ขอท่านทั้งหลายผู้เจ้าถิ่น จงฟังข้าพเจ้า, ถ้าความพร้อมพร้อมของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว, บัดนี้ เราทั้งหลายพึงทำอุโบสถ พึงสวดปาฏิโมกข์, พึงปวารณาในชุมชนปักขอันจะมาข้างหน้า ดังนี้ ชื่อว่าเลื่อนปวารณาออกไป.

ญัตติที่ครอบทั่วไป อันเป็นต้นแห่งญัตติทั้งปวง ซึ่งกระทำด้วยฉันทวารกสมณะอย่างนี้ คือ ภิกษุทุก ๆ รูปพึงประชุมในที่เดียวกัน, ครั้นประชุมกันแล้ว ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบว่า ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า, เมื่อเราทั้งหลายเกิดความบาดหมางกัน ทะเลาะกัน วิวาทกันอยู่ได้ประพฤดิ์ชมาจารไม่สมควรแก่สมณะเป็นอันมาก ต่างกล่าวซัดกัน, ถ้าเรา

ทั้งหลายจะพึงปรับกันและกัน ด้วยอาบัติเหล่านี้, ข้อนั้นจะพึงเป็นอธิกรณ์ก็ได้, อธิกรณ์นั้นจะพึงเป็นไปเพื่อความรุนแรง เพื่อความร้ายกาจ เพื่อความแตกกัน, ถ้าความพรั่งพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว, สงฆ์พึงระงับอธิกรณ์นี้ ด้วยติณวัตถารกะ เว้นอาบัติมิโทษต่ำ เว้นอาบัติที่เนื่องด้วยคฤหัสถ์เสีย ดังนี้ ชื่อว่ากรรมลักษณะ.

ญัตติ ๒ นับฝ่ายละ ๑ ญัตติ ต่อจากสัพพสังคาหิกญัตตินั้นไป ก็เหมือนกัน.

ญัตติกรรมมีประเภทตามที่กล่าวแล้ว ย่อมถึงฐานะ ๕ เหล่านี้ คือ โอสารณา นิสสารณา อุโบสถ ปวารณา สมมติ การให้ การรับ การเลื่อน ปวารณาออกไป และกรรมลักษณะเป็นที่ ๕ ด้วยประการฉะนี้.

[ญัตติทุติยกรรม]

อนึ่ง พึงทราบวินิจฉัยในประเภทแห่งฐานะแห่งญัตติทุติยกรรม ดังต่อไปนี้ :-

พึงทราบนิสสารณาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในชั้นธกะ. ด้วยอำนาจกว่าบาตรแก้วทผลิจจวิ และโอสารณาที่ตรัสด้วยอำนาจหงายบาตรแก้วทผลิจจวินั้นแล.

พึงทราบสมมติ เนื่องด้วยสมมติเหล่านี้ คือ สมมติสีมา สมมติแดน ไม่อยู่ปราศจากไตรจีวร สมมติสันถัต สมมติพระภิกษุทุเทศก์ สมมติภิกษุผู้เสนาสนคาหาปกะ สมมติภิกษุผู้รักษาเรือนคถัง สมมติภิกษุผู้รับแจกจีวร สมมติภิกษุผู้แจกจีวร สมมติภิกษุผู้แจกยาคุ สมมติภิกษุผู้แจกของเคี้ยว สมมติภิกษุผู้แจกผลไม้ สมมติภิกษุผู้แจกของเล็กน้อย สมมติภิกษุผู้รับผ้า สมมติภิกษุผู้ปัดตคาหาปกะ สมมติภิกษุผู้ใช้คนวัด สมมติภิกษุผู้ใช้สามเณร.

การให้ ฟังทราบด้วยอำนาจการให้จิวรกฐิน และให้จิวรมรดก.

การถอน ฟังทราบด้วยอำนาจการรื้อกฐิน.

การแสดง ฟังทราบด้วยอำนาจแสดงพื้นที่สร้างกุฏิ และพื้นที่สร้าง
วิหาร.

กรรมลักษณะ ฟังทราบด้วยอำนาจญัตติทุติยกรรมวาจา ๒ ที่ท่าน
กล่าวไว้ในคัมภีร์วินัยปิฎก คือ เว้นญัตติ ๓ อย่าง คือ สัพพสังคาหิกาญัตติ
และญัตติในฝ่ายหนึ่ง ๆ ฝ่ายละ ๑ ญัตติเสีย ได้แก่ กรรมวาจาอีกฝ่ายละ ๑.
ญัตติทุติยกรรม ย่อมถึงฐานะ ๗ นี้ ด้วยประการนี้.

[ญัตติจตุตถกรรม]

อนึ่ง ฟังทราบวินิจฉัยในประเภทแห่งฐานแห่งญัตติจตุตถกรรม ดัง
ต่อไปนี้ :-

นิสสารณา ฟังทราบด้วยอำนาจกรรม ๗ อย่าง มีดัชนีกรรมเป็นต้น.

โอสารณา ฟังทราบด้วยอำนาจการระงับกรรมเหล่านั้นแล.

สมมติ ฟังทราบด้วยอำนาจสมมติภิกษุผู้สอนภิกษุณี.

การให้ ฟังทราบด้วยอำนาจการให้ปริวาสและให้มานัต.

นิกคหะ ฟังทราบด้วยอำนาจมุลายปฏิกัศกรรม.

สมนุภาสณา ฟังทราบด้วยอำนาจสมนุภาส ๑๑ อย่างเหล่านี้ คือ
อุกขิตตานุวัตตคสิกขาบท ยาวตติยคสิกขาบท ๘ (ของภิกษุณี) อริฎฐสิกขาบท
และจันฑาลีสิกขาบท ยาวตติยคสิกขาบทเหล่านั้น.

ส่วนกรรมลักษณะ ฟังทราบด้วยอำนาจแห่งอุปสมบทกรรม และ
อัปทานกรรม.

ผู้ตติจตุตถกรรม ย่อมถึงฐานะ ๗ เหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้.

พระอุบาลีเถระ ครั้นแสดงธรรม กรรมวิบัติ และความถึงประเภท
แห่งฐานะแห่งกรรมทั้งหลาย ที่เว้นจากวิบัติด้วยประการอย่างนี้แล้ว บัดนี้
จะแสดงจำนวนแห่งสงฆ์ผู้กระทำความผิดเหล่านั้น จึงกล่าวสืบไปว่า ในกรรม
ที่สงฆ์จตุวรรคพึงทำ เป็นอาทิ. เนื้อความแห่งค่านั้น บัณฑิตฟังทราบ โดย
นัยที่ได้กล่าวแล้ว ในวินัยนาแห่งกรรมวิบัติโดยปริศนานั้นเทียว ฉะนี้แล.

พรรณากัมมวัคค์ จบ

[ประโยชน์แห่งการบัญญัติสิกขาบท]

บัดนี้ พระอุบาลีเถระ ได้เริ่มคำว่า เทว อตุลเส ปฏิจจ เป็นต้น
เพื่อแสดงอานิสงส์ ในการที่ทรงบัญญัติสิกขาบททั้งหลาย ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่ง
กรรมเหล่านั้น.

บรรดาบทเหล่านั้น หลายบทว่า ทิฏฐธมฺมิกานํ อาสวานํ อํ วราย
มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การระวัง คือ เพื่อประโยชน์แก่การปิด ซึ่งเวร
อันเป็นไปในทิฏฐธรรม ๕ มีปาณาติบาต เป็นต้น.

หลายบทว่า สมฺปรายิกานํ อาสวานํ ปฏิฆาตาย มีความว่า เพื่อ
ประโยชน์แก่การกำจัด คือ เพื่อประโยชน์แก่การตัดขาด ได้แก่ เพื่อประโยชน์
แก่การไม่เกิดขึ้น แห่งเวรอันเป็นไปในสัมปรายภพกล่าวคือวิปากทุกข์.

หลายบทว่า **ทีฎฐมฺมิกานํ เวรานํ** สํ วราย มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การปิดซึ่งเวร ๕ เหล่านั้นแล.

สองบทว่า **สมฺปรายิกานํ เวรานํ** มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การกำจัดวิปากทุกข์เหล่านั้นแล.

หลายบทว่า **ทีฎฐมฺมิกานํ วชฺชานํ** สํ วราย มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การปิดซึ่งเวร ๕ เหล่านั้น.

สองบทว่า **สมฺปรายิกานํ วชฺชานํ** มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การกำจัดวิปากทุกข์เหล่านั้นแล. จริงอยู่ วิปากทุกข์นั้นแล อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า โทษ ในที่นี้ ก็เพราะเป็นกรรมอันบัณฑิตพึงเว้น.

สองบทว่า **ทีฎฐมฺมิกานํ ภยานํ** มีความว่า ภัยเหล่านี้ คือ ความดี การโจท กรรมมีตชชนียกรรมเป็นต้น การงคฺอุโบสถและปวารณากรรมที่ประจานความเสียหาย ชื่อว่าภัยเป็นไปในทีฎฐธรรม, เพื่อประโยชน์แก่การระงับภัยเหล่านั้น,

ส่วนภัยเป็นไปในสัมปรายภพ ก็คือวิปากทุกข์นั่นเอง, เพื่อประโยชน์แก่การระงับสัมปรายิกภัยเหล่านั้น.

สองบทว่า **ทีฎฐมฺมิกานํ อกุสฺถานํ** มีความว่า เพื่อประโยชน์แก่การระงับอกุศล มีเวร ๕ และอกุศลกรรมบถ ๑ เป็นประเภท.

อนึ่ง วิปากทุกข์นั่นเอง ท่านกล่าวว่า อกุศลเป็นไปในสัมปรายภพ เพราะอรรถว่าไม่ปลอดภัย, เพื่อประโยชน์แก่การกำจัดอกุศลเหล่านี้.

สองบทว่า **คิหิณํ อนุกมฺปาย** มีความว่า เพื่อประโยชน์ที่จะอนุเคราะห์แก่ภุคฺหฺสฺถ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจรักษาศรัทธาไว้.

สองบทว่า ปาปิจจัน ปกขุปะเจตหาย มีความว่า คณโกชน-
สิกขาบท อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ เพื่อประโยชน์ที่จะทำลายการ
ควบคุมกันเป็นพวก แห่งบุคคลผู้มีความปรารถนาลามกทั้งหลาย.

คำที่เหลือในที่ทั้งปวง ตื่นทั้งนั้น.

ถ้าในข้อที่ยังเหลืออยู่นี้ จะพึงมีคำใดที่ข้าพเจ้าควรกล่าว, คำทั้งปวงนั้น
ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในวณณนาแห่งปฐมปาราชิกเสร็จแล้ว ฉะนี้แล.

บรรยายประโยชน์ในสิกขาบท จบ

[พรรณนาบัญญัติวิคค์]

บรรดากรรมมีปาฏิโมกข์เป็นต้น ปาฏิโมกขุทเทศของภิกษุมี ๕ อย่าง,
ของภิกษุณีมี ๔ อย่าง.

บรรดากรรมมีให้ปริวาสเป็นต้น สองบทว่า โอสารณียํ ปญฺญตฺตํ
มีความว่า โอสารณียกรรม ทรงบัญญัติสำหรับภิกษุผู้ประพฤตินวัตร ๑๘
หรือ ๔๑. อธิบายว่า ภิกษุอันสงฆ์ยอมเรียกเข้าหมู่ ด้วยกรรมใด กรรมนั้น
ทรงบัญญัติแล้ว.

สองบทว่า นิสุสารณียํ ปญฺญตฺตํ มีความว่า ภิกษุผู้ก่อความ
บาดหมางเป็นต้น อันสงฆ์ยอมขับออกจากหมู่ด้วยกรรมใด กรรมนั้นทรง
บัญญัติแล้ว.

[อาเนิสงส์แห่งบัญญัติ]

บรรดาบทมีบทว่า อปญฺญตฺเต เป็นต้น สองบทว่า อปญฺญตฺเต
อปญฺญตฺตํ มีความว่า กองอาบัติทั้ง ๗ ชื่อว่าบัญญัติ ในสิกขาบทที่ใคร ๆ ไม่

อนึ่ง ประมวลด้วยอาบัติ ฟังทราบอย่างนี้ว่า เพราะเหตุที่ไม่มีมีแม่แต่
สิกขาบทเดียว ซึ่งพ้นจากอาบัติ ๗ กอง ฉะนั้น สิกขาบททั้งปวง ชื่อว่าทรง
ประมวลแล้วด้วยอาบัติ.

อนึ่ง ประมวลด้วยนิทาน ฟังทราบอย่างนี้ว่า สิกขาบททั้งปวง ทรง
บัญญัติแล้วใน ๗ นคร เพราะฉะนั้น ชื่อว่าทรงประมวลแล้วด้วยนิทาน.

อนึ่ง ประมวลด้วยบุคคล ฟังทราบอย่างนี้ว่า เพราะเหตุที่ไม่มีมีแม่แต่
สิกขาบทเดียว ที่ทรงบัญญัติในเมื่อไม่มีบุคคลผู้ประพฤติล่วง ฉะนั้น สิกขาบท
ทั้งปวง ชื่อว่าทรงประมวลแล้วด้วยบุคคล.

อนึ่ง สิกขาบททั้งปวง ทรงประมวลแล้ว ด้วยอาบัติ ๕ กอง และ
๗ กอง. สิกขาบททั้งหมดนั้น เว้นจากสมุฏฐาน ๖ เสีย ย่อมเกิดไม่ได้ เพราะ
ฉะนั้น ชื่อว่าทรงประมวลแล้วด้วยสมุฏฐาน.

อนึ่ง สิกขาบททั้งปวง ทรงประมวลแล้ว ด้วยอาปตคาริทธิใน
บรรดาอริทธิ ๔. สิกขาบททั้งปวง ย่อมถึงความระงับด้วยสมณะ ๗ เพราะ
ฉะนั้น ชื่อว่าทรงประมวลแล้วด้วยสมณะ.

แม้ประมวลด้วยกอง อริทธิ สมุฏฐาน และสมณะ ในบทว่า
ขนฺธสฺสคฺโห เป็นอาทินี้ ก็ฟังทราบอย่างนี้.

คำที่เหลือ มีนัยดังกล่าวแล้วในหนหลังนั่นแล ฉะนั้นแล.

พรรณาสังคหวัคค์ ในอัฐกถาวินัย

ชื่อสมันตปาสาทิกา จบ

และพรรณานาบทที่มีเนื้อความไม่สิ้น

แห่งคัมภีร์ปริวาร ก็จบดังนี้แล

วินัยภูฏกถาวสานคาถา

พระโลกนาถผู้ขำนะ เมื่อจะทรงแนะนำบุคคลผู้
ควรแนะนำ ได้ตรัสวินัยปิฎกใด ซึ่งแสดงจำแนกโดย
อุทโตวิกังค์ ชันชกะ และบริวาร, อรรถกถาชื่อสมันต-
ปาสาทิกาแห่งวินัยปิฎกนั้น จบบริบูรณ์แล้ว โดยคั่นละ
ประมาณ ๒๗,๐๐๐ ถ้วน ด้วยลำดับแห่งคำเพียงเท่านั้นแล.

ในคำที่ว่า อรรถกถาวินัย ปลูกความเลื่อมใส
รอบด้านนั้น มีคำอธิบายในข้อที่อรรถกถาชื่อสมันต
ปาสาทิกา เป็นคัมภีร์ปลูกความเลื่อมใสรอบด้าน ดังนี้ :-

ในสมันตปาสาทิกานี้ ไม่ปรากฏค่าน้อยหนึ่งที่ไม่
นำเลื่อมใสแก่วิญญูชนทั้งหลายผู้พิจารณาอยู่ โดยสืบ
ลำดับแห่งอาจารย์ โดยแสดงประเภทแห่งนิทานและ
วัตถุ โดยเว้นลัทธิของฝ่ายอื่น โดยความหมัดจดแห่งลัทธิ
ของตน โดยชำระพญัญชนะให้หมัดจด โดยเนื้อความ
เฉพาะบท โดยลำดับแห่งบาลีและโยชนา โดยวินิจจัย
ในสิกขาบท และโดยแสดงประเภทแห่งนัยที่สมแก่
วิกังค์ เพราะฉะนั้นอรรถกถาแห่งวินัย ซึ่งพระโลกนาถ
ผู้ทรงอนุเคราะห์สัตว์โลกผู้ฉลาดในการฝึกชนที่ควร
แนะนำ ได้ตรัสไว้แล้วอย่างนั้นนี้ จึงป่งนามว่า
" สมันตปาสาทิกา" แล.

ข้าพเจ้าเมื่ออยู่ที่ปราสาท อันห้อมล้อมด้วยกำแพงทองสะพรั่งด้วยต้นไม้มีร่มเงาอันเย็น มีสระน้ำพร้อมมูล เป็นที่รื่นรมย์ใจ ซึ่งอุบายศกผู้ปรากฏนามว่า มหานิคมสามี ผู้เกิดในสกุลสูงเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ด้วยศรัทธาไม่อาภูล บำรุงพระสงฆ์ทุกเมื่อได้สร้างไว้ใกล้เรือนเป็นที่บำเพ็ญเพียรอันสูงลิ่ว ซึ่งภิกษุสงฆ์ผู้มีจาริตศีลอันสะอาดอาศัยอยู่ ที่ตั้งอยู่ทางด้านใต้แห่งมหาวิหาร อันประดับด้วยต้นมหาโพธิของพระศาสดา ซึ่งประดิษฐานอยู่บนภูมิภาคในอุทยานมีนามว่ามหาเมฆวัน (ข้าพเจ้า) ได้ฟังอรรถกถาซึ่งพระเถระในเกาะสีหล ได้รจนาไว้ทั้ง ๓ คัมภีร์ เหล่านี้คือ มหาอรรถกถา มหาปัจจรี และกฐนที ในสำนักพระเถระผู้ปรากฏโดยนามว่า "พุทธมิตต์" ซึ่งเป็นนักปราชญ์ รู้ทั่วถึงพระวินัยมีชื่อเสียง มาค้ำนึ่งพระพุทธรูปเถระผู้มีศีลและอาจารย์สะอาด จึงได้เริ่มรจนาอรรถกถาวินัยอันใด ซึ่งให้สำเร็จประโยชน์อรรถกถาวินัยนี้ ข้าพเจ้าได้เริ่มรจนา ในปี ๒๐ ถ้วน ซึ่งเป็นปีที่เกษมมีชัย ของพระเจ้าสิริบาล ผู้เป็นที่อาศัยอยู่แห่งสิริ มี

พระยศ ทรงปกครองลังกาทวีปทั้งสิ้น ให้
ปราศจากเสี้ยนหนาม สำเร็จเรียบร้อยเมื่อ
ย่างเข้าปีที่ ๒๑

อรรถกถาวินัยนี้ เข้าถึงความสำเร็จ
ได้ในโลกซึ่งคับคั่งด้วยอุปัทวะ โดยกาล
เพียงปีเดียว โดยปราศจากอุปัทวะอันใด,
ความริเริ่มทั้งปวง ที่อิงอาศัยกรรม ห่าง
อุปัทวะของสัตว์โลกทั้งมวล จึงพลันสำเร็จ
ฉับนั้นเกิด.

อนึ่ง บุญใด ซึ่งข้าพเจ้าผู้มีความ
นับถือพระสังฆกรรมมากรจนอรรถกถานี้
เพื่อให้พระธรรมตั้งอยู่ยั่งยืน ได้สร้างสม
แล้ว, ด้วยอนุภาพแห่งบุญทั้งหมดนั้น ขอ
สัตว์ทั้งปวง จงเป็นผู้สวयरสแห่งพระ-
สังฆกรรมของพระธรรมราชาเกิด, ขอพระ
สังฆกรรม จงตั้งอยู่ตลอดกาลนานเกิด, ขอ
ฝนจงตกตามฤดูกาล ยังประชาให้ชุ่มชื้น
ตลอดกาลนานเกิด, ขอพระราชา จง
ปกครองแผ่นดินโดยธรรมเกิด ฉะนี้แล.

อรรถกถาวินัย ชื่อสมันตปาสาทิกา อันพระเถระ
ผู้อันครุทั้งหลายขนานนามว่า "พุทธโฆสะ" ผู้ประดับ
ด้วยศรัทธาปัญญาและความเพียรอันบริสุทธิยิ่ง ผู้รุ่งเรือง

ด้วยกองคุณมีศีลอาจารย์ ความซื่อตรง และความ
อ่อนโยนเป็นต้น ผู้สามารถหยั่งลงสู่ขั้ว คือ สัทธของตน
และลัทธฝ่ายอื่น ผู้ประกอบด้วยความเฉียบแหลมด้วย
ปัญญา ผู้มีอนุภาพแห่งญาณไม่ติดขัด ในสัตตฤๅสนา
กับทั้งอรรถถาอันต่างด้วยปริยัติ คือ พระไตรปิฎก
ผู้รู้ไวยากรณ์มาก เป็นมหากรวีนักพูดประเสริฐ ทุกคำ
ที่ควรพูดในกาลที่ควร^๑ ผู้ประกอบด้วยถ้อยคำอันสละ
สลวยไพเราะอย่างยิ่ง ซึ่งเปล่งออกโดยง่าย ซึ่งให้เกิด
แก่ภณสมบัตติ ผู้เป็นเครื่องประดับวงศ์ของพระเถระ
ทั้งหลาย ผู้อยู่ในมหาวิหาร ผู้ยังเถรวงศ์ให้สว่าง มี
ปัญญามั่นคงดีในอุตรนิมุตตรม อันประดับด้วยคุณ มี
อภิญา ๖ และปฏิสัมภิตาเป็นต้นเป็นประเภท มีปฏิ-
สัมภิตาญาณอันแตกฉานเป็นปริวารผู้มีปัญญาไพศาล
หมดจดดี ได้รจนมาแล้วนี้ จบแล้ว.

แม้พระนามว่า "พุทโธ" ของพระ-

โลกเชษฐ^๒ ผู้มีพระหฤทัยสะอาดคงที่ แสง
หาคณใหญ่หลวง ยังเป็นไปอยู่ในโลก
ในโลก แสดงนัย เพื่อความหมดจดแห่งศีล
ในโลก แสดงนัย เพื่อความหมดจดแห่งศีล
แก่กุลบุตรทั้งหลาย ผู้แสวงหาพระนิพพาน
เป็นที่หลีกออกจากโลกตรานั้น เทอญ.

อรรถถาวินัย จบแล้ว

๑. พุคทั้งผู้ทั้งแก่ (?)